BAŠESKIJA

LJETOPIS

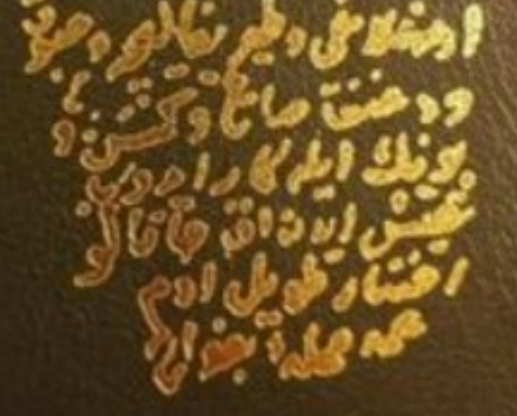

MULA MUSTAFA ŠEVKI BAŠESKIJA

LJETOPIS

(1746-1804)

SARAJEVO-PUBLISHING, 1997.

Prijevod s turskog, uvod i komentar
MEHMED MUJEZINOVIĆ

CIP - Katalogizacija u publikaciji

Nacionalna i univerzitetska biblioteka Bosne i Hercegovine. Sarajevo

UDK 886.4-94

BAŠESKIJA, Mula Mustafa Ševki

Ljetopis : (1746-1804) / Mula Mustafa Ševki Bašeskija ; (prevod s turskog, uvod i komentar Mehmed Mujezinović). - 3. izd. - Sarajevo ; Sarajevo-Publishing, 1997. - 472 str. : ilustr., faks. ; 24 cm. - (Biblioteka Kulturno nasljede)
Uvod: str. 5-24. - Pogovor / Fehim Nametak: str. 457-458. - Riječnik turcizama i manje poznatih riječi: str. 459-469. - Bibliografija i bilješke uz tekst.

ISBN 9958-21-035-5

ISBN 9958-21-035-5

UVOD

O ljetopiscu Bašeskiji znamo samo ono što je on o sebi zabilježio u svom Ljetopisu, pa je, prema tome, to i jedini izvor za upoznavanje njegova života i rada[1]. Puno mu je ime Mula Mustafa Bašeskija sa pjesničkim pseudonimom Ševki. Sin je Ahmedov, a unuk Kadri-hodže. Roden je u Sarajevu 1731. ili 1732. godine u Mimar Sinanovoj mahali. Početno obrazovanje dobio je u mektebu kod hodže Sulejman-efendije Arnauta. Da se Mustafa isticao u mektebu medu svojim vršnjacima, vidimo po tome što postaje kalfa. Bašeskija je izučio i kazaski zanat kod majstora Šahinbašića, kazaza i imama jedne sarajevske džamije, o kojem se ljetopisac ne izražava najljepše. I nekog Mahmuta Zaimovića spominje kao svog drugog majstora u kazaskom zanatu. Izgleda da se Mula Mustafa kasnije nije nikako bavio kazazskim poslom, nego je, vjerovatno, produžio naukovanje u kojoj od sarajevskih medresa, pa je 1757. godine postavljen za sibjan-mualima u mektebu kod Ferhadije džamije. Dvije godine kasnije primio se i dužnosti imama i hatiba Buzadži hadži-Hasanove džamije.

Bašeskija se nije zadovoljio ni sa mualimskom službom koju napušta i 1763. godine postaje narodni pisar (katibi-am). Ovo će odsada biti njegovo glavno zanimanje, pa je radi pisarskih poslova iznajmio jedan mali dućan u Mudželitima pod Sahat-kulom. Sastavljao je i pisao nepismenom svijetu privatna pisma, molbe, žalbe, ugovore, potvrde, popisivao ostavštine umrlih gradana i drugo. O tome da mu je pisarski posao dobro napredovao i donosio lijepe prihode, govori nam i činjenica što on kasnije iznajmljuje drugi, veći dućan i angažuje i druge pisare za pomoćnike. Pored toga, u dva navrata bilježi prihode i konstatuje koliko je papira utrošio za pisanje.

[1] U izvorima, osim ljetopisa, nalazimo Bašeskiju ubilježenog kao svjedoka u četiri rasprave vodene pred sarajevskim kadijom. Prvi put se javlja 11. rebiul-ahira 1181 (6. IX 1767) kao Mustafa-baša Bašeskija, drugi put 2. safera 1189 (4. IV 1775) kao Mula Mustafa, imam Buzadži-zade džamije, a treći 26. džumadel-evela 1191 (2. VII 1777) i četvrti puta 26. rebiul-evela 1210 (10. X 1795) kao Mustafa-efendi, imam Buzadži-zare džamije. Sidžili: VIII. str. 95; XVI, str. 108; XVIII, str. 159 i XXXVI, str. 6 u Gazi Husrev-begovoj biblioteci u Sarajevu.

Svoje lično obrazovanje i usavršavanje Bašeskija i dalje ne napušta, pa ga vidimo kako sluša predavanja o šerijatskom pravu i astronomiji kod muderisa Gazi Husrev-begove medrese Mehmed-Razi Velihodžića. Kod šejha Hadži-Sinanove tekije hadži-Muhameda izučava misticizam (tesavuf) i stupa u derviški red Kaderija. U svom dućanu, pored pisarskih poslova, podučavao je i učenike medresa i druge osobe u arapskoj kaligrafiji i šerijatskom nasljednom pravu. Osim toga, on 1779. godine bilježi kako se sa nekoliko prijatelja jednom sedmično sastajao u kući nekog Vilajetovića na Atmejdanu, gdje bi pored sijela i razgovora po pola sata posvećivali čitanju knjiga. Takva sijela uz halvu održavana su i na drugim mjestima u Sarajevu i nazivana »Sohbet-halva«.

Bašeskija nam je ostavio nešto podataka i o svojoj porodici. Njegov otac Ahmed biće da je umro dok je Mustafa bio još kao dijete, a majka mu Fatima, kći Mehmed-hodžina, preudala se za nekog mutapčiju i umrla od kapi 1772. godine. Mula Mustafa se oženio vrlo mlad sa Safijom, kćerkom Mustafa-age Čartozana. Do 1778. godine rodilo mu se devetoro djece, od kojih je te godine na životu samo troje, dvije kćeri i sin Mustafa, kojeg je on dao da uči berberski zanat. Deseto dijete mu je rodeno 1782. godine. Od tri kćeri, koliko ih je sada imao, dvije su mu umrle u vrijeme haranja kuge 1783. godine. Prema tome, Bašeskiju su nadživjeli samo jedna kći i sin Mustafa. Bašeskija je roden i sve do 1759. godine bio nastanjen u Mimar Sinanovoj mahali, ali je spomenute godine kao imam Buzadžića džamije iznajmio Šebešlića kuću u istoj mahali, odakle se ponovno 1773. godine vraća u svoju kuću u Mimar Sinanovoj mahali.

Godine 1760. Bašeskija je putovao u Beograd radi sredivanja poslova oko ostavštine njegovog ujaka Topal Osman-age, bašeskije 97. džemata, koji je te godine umro u Beogradu. Osim ovog kratkog odsustvovanja iz Sarajeva, ljetopisac je zabilježio da se 1. jula 1781. godine s porodicom odselio iz Sarajeva u Zgošću kod Kaknja i tu se primio mualimske dužnosti. Da se brzo razočarao, pokazuje činjenica što se već 30. februara 1782. godine vraća u Sarajevo, gdje nastavlja svoj pisarski posao. Ponovno je preuzeo i dužnost imama Buzadžića džamije, pa i ovu dužnost uz još jedan kraći period obavlja sve dok se nije razbolio. Godine 1800. postao je službenik Husrev-begova vakufa primivši se dužnosti džuzhana. 1801. godine ljetopisca je dohvatila kap.

Sve do danas nije bio ustanovljen tačan datum Bašeskijine smrti. Većina autora koji su ranije pisali o Bašeskiji pretpostavljaju da je on umro 1803. godine, dok Muderizović, koji je prevodio Ljetopis Bašeskije, smatra da je ljetopisac umro 1805. godine, što bi se zaista i moglo zaključivati na osnovu samog Ljetopisa, jer posljednje vijesti, koje nam je Bašeskija ostavio u Ljetopisu, potječu iz hidž. 1219. godine koja odgovara 1804/805. godini. Međutim, prema

našim najnovijim istraživanjima ustanovili smo da je Mula Mustafa Bašeskija umro 18. augusta 1809. godine. Naime, u fragmentarno sačuvanom Ljetopisu Mustafe Firakije, a za kojeg pretpostavljamo da je sin Mula Mustafe Bašeskije, stoji i sljedeća bilješka: »7. redžeba ili 6. agistosa 1224. u petak u podne u pet i po sahata, preselio je u vječnost naš otac Mula Mustafa. Neka je na njeg Božja milost!« O Mustafi Firakiji i njegovom Ljetopisu biće govora još i kasnije. Prema tome, Bašeskija je, nakon što ga je dohvatila kap 1801. godine, još ponešto bilježio u svoj Ljetopis do 1804/805. godine, a potom je, pošto ga je savladala bolest, prestao bilježiti događaje i umro, kako smo vidjeli 18. augusta 1809. godine. Napominjemo da je i Bašeskijina majka Fatima, koja je umrla 1772. godine, od iste bolesti ležala više godina, ali se u početku bolesti 2–3 godine mogla pomalo kretati, pa se prema tome može pretpostaviti da je ova bolest u porodici Bašeskije bila nasljedna.

I pored svih nastojanja da pronademo grob Bašeskije, nismo uspjeli. Pretpostavlja se da je sahranjen u groblju u Mimar-Sinanovoj mahali u blizini svoje kuće.

Bašeskija nije zauzimao visoki položaj, a prosječno svoje obrazovanje postigao je više upornim radom negoli redovnim školovanjem. Kao sin siromašnije sarajevske porodice on se probijao kroz život, borio za se i svoju brojnu porodicu. Ali, i pored toga, Bašeskija dospijeva i sa velikim interesom prati događaje i život u svom rodnom gradu. Godine 1756. dakle, u svojoj 25. godini života, počinje da vodi Ljetopis i bilježi događaje, kako to on i sam na početku kaže: »Ovdje ću bilježiti datume nekih događaja koji se zbiše u gradu Sarajevu i Bosanskom ajaletu, jer sve što se zabilježi ostaje, a sve što se pamti nestaje«. Ljetopisac se odmah u početku prisjetio i nekih ranijih događaja pa i njih stavlja na papir. U njega su, naime, još svježi dojmovi o desetogodišnjim pobunama Sarajlija i Bošnjaka protiv turske vlasti, koje su ugušene upravo 1756. godine pogibijom braće Morića, Sari-Murata, Halilbašića i drugih. Vjerovatno su ovi nemirni događaji i bili povod da se ljetopisac lati pera i spasi od zaborava događaje koji bi, kako i sam kaže, mogli biti interesantni za buduće generacije. Pored opširnijeg opisa spomenute pobune, poznate u Sarajevu kao »pobuna Morića«, koja je trajala od 1747–1756. godine, iz ovog ranijeg perioda je Bašeskija zabilježio još nekoliko vijesti, pa tako, s obzirom na kronološki red događaja, možemo smatrati da njegov Ljetopis počinje sa 1746. godinom, i on ga vodi neprekidno do hidž. 1219. odnosno 1804/805. godine.

Istina, u tekstu Ljetopisa ima i jedna bilješka o opravci sarajevske tvrdave iz 1727. godine, dakle, iz vremena kad autor još nije bio ni rođen, ali

Naknadna bilješka na koricama vlasnika Bašeskijine medžmue o zavještanju (uvakufljenju)

taj datum ne možemo uzeti za početak Ljetopisa[2]. Napominjemo da je Bašeskija na marginama strane na kojoj je počeo pisati Ljetopis ubilježio i datume nekih mnogo ranijih događaja, ali je odmah od toga odustao[3]. Ovo mu se, dakle, dogodilo u vrijeme kada još nije bio vješt kroničarskim poslovima.

U prvih nekoliko godina vijesti i opisi događaja su mu kratki i bez ikakvih komentara. Međutim, kada se uveo u posao, opisi postaju sve opširniji, slikovitiji i interesantniji. Autor je, uostalom, i sam izbjegavao preveliku opširnost, jer na nekim mjestima kaže da bi se o izvjesnim događajima imalo još šta reći, ali da on ne želi da njegova Zbirka bude prevelika. Prema tome je radio s mjerom i vodio računa o tome koliko će prostora posvetiti kojem događaju, već prema njegovoj važnosti.

Vijesti u Ljetopisu raznovrsne su prirode. Mula Mustafa živo prati sve događaje i pojave. Tako gotovo svake godine bilježi kakve su vremenske prilike, da li je godina bila rodna, sušna, kišna, kakva je bila zima, kakvo ljeto, koliki i kakav je bio rod voća i povrća. U uskoj vezi sa ovim su i cijene namirnica, pa ponekad pojedinačno nabraja cijene važnijih prehrambenih artikala, a nekad, opet, samo konstatuje da je bila skupoća. U pogledu prehrane osobito je za Sarajlije bila teška sušna 1782. godina, kada se suho voće mljelo i upotrebljavalo umjesto brašna. Do oskudice je dolazilo i iz drugih razloga, kao što je, na primjer, epidemija kuge, zatim odlazak na vojne i drugo.

U deset godina je ljetopisac zabilježio poplave i bujice. Kao najveću poplavu u njegovo vrijeme Sarajevo je doživjelo 1791. godine. Česti su bili i požari, a onaj do 29. juna 1778. godine uništio je u Sarajevskoj čaršiji 17 hanova, 50–60 kafana. Pored velikog broja izgorjelih dućana, gorjele su Sahat-kula, magaze krcate robom, Begova džamija itd.

Na dvadeset mjesta ljetopisac nam pruža podatke o epidemijama i raznim bolestima, osobito među djecom, spominje pojavu velikog kašlja, ospica, krzamaka i dr. Ponegdje navodi broj umrle djece od pojedinih bolesti. Svakako najstrašnije posljedice imala je pojava kuge. Godine 1762. ova bolest je pokosila 15.000 Sarajlija, a 1781. umrlo je 8.000 duša. O širenju kuge Bašeskija govori opširno, pa je sastavio i jednu pjesmu u kojoj slika stanje u Sarajevu za vrijeme epidemije ove bolesti.

[2] U tekstu Ljetopisa na l. 8-b između ostalog je zabilježio: »Skopljak Ahmed-paša je godine 1140 (1727) počeo graditi sarajevsku tvrđavu.«

[3] Na margini lista 7-a zabilježeni su ovi datumi: Gradnja Husrev-begove džamije 937 (1530/31) godine; gradnja medrese 945 (1538/39). Misli na Husrev-begovu medresu, ali je pogriješio u godini, jer u kronogramu iznad vrata medrese stoji godina 944 (1537/38); Husrev-beg je umro 948 (1541); spaljen je Budim 1079 (1668/69) godine; osvajanje vilajeta Bosne 870 (1465/66); osvojenje Vrljike 1127 (1715) godine; opsjedanje Beča 1080 (1669) godine; osvojenje Bagdada 1048 (1638) i osvojenje Istanbula 857 (1453/54) godine.

Više podataka ostavio nam je ljetopisac i o odlasku Sarajlija na razne vojne, o razvijanju bajraka i popise aga koji su razvili bajrake i njihovih bajraktara. Uz to bilježi koliko je po prilici u kojoj vojni poginulo ljudi, da li se kogod u borbi istaknuo, dobio odlikovanje itd.

U Ljetopisu ima vijesti i o zemljotresima kako u Sarajevu tako i u drugim mjestima.

Bašeskija nije bilježio samo nedaće Sarajlija, nego je isto tako ostavio mnogo interesantnih podataka i o tome kako su se gradani Sarajeva u njegovo vrijeme zabavljali. Osim proslava koje su priredivane prilikom rodendana sultana, rodenja prinčeva, dolaska vezira, spomenuo je i više esnafskih teferiča. Neke od ovih, kojima i on prisustvuje, opisao je detaljno i slikovito počev od načina organizacije teferiča, posluženja, broja prisutnih itd. Na jednom od tih teferiča opisuje vatromet i druge igre. Zanimljiv je i podatak ljetopisca o tome kako su Sarajlije svakoga petka od podne do zalaza sunca priredivali na Bakijama trke, kao i natjecanja u bacanju kamena s ramena, bacanju sohe (koplja), razne vještine s noževima i mačevima, kao i igru šaha. Bašeskija nije propustio priliku da opiše i neka kućna sijela gdje se uz svirku i pjesmu igralo sa četrdeset findžana. I po kafanama su mnogi vješti igrači izvodili svoje vještine.

U dva navrata Bašeskija operiše i statistikom i na svoj način proračunava koliko će u odnosnoj godini porasti broj stanovnika Sarajeva.

Interesantan je i ljetopiščev popis i biografije učenih ljudi, njegovih savremenika, medu koje ubraja i sebe. U godini 1780/81. donio je i popis sarajevskih kadija i njihovih mulazima (kandidata).

Bašeskija na više mjesta spominje kadizadelije, a i medu umrlim osobama navodi pojedince koji pripadaju kadizadelijama. Kadizadelije ili kadićevci predstavljaju sektu koja za sebe svojata strogi islamski puritanizam. Idejnim pretečom sekte smatra se Muhamed, sin Pir Ali Birgivije (1522–1572), autor poznatog djela Bergivije, koje je i u našim krajevima medu muslimanskim stanovništvom steklo veliku popularnost. Medutim, stvarni osnivač sekte je Kadizade Muhamed (1582–1635), učenik Birgivije. Kadizadelije su ustajali protiv svih novotarija i bili protivnici derviša. U Bašeskijino doba vodena je žestoka borba izmedu derviša i pripadnika ove sekte, pa je od strane ekstremista pripadnika obiju grupa dolazilo medu njima i do fizičkog razračunavanja. Skarić nema pravo kada kaže da su Kadićevci isto što i kadije i njihove pristalice, iako Bašeskija zamjera i mnogim pripadnicima kadijskog staleža zbog njihovih grešaka i gramzljivosti.

Ljetopis nam pruža i brojne podatke o izgradnji novih i opravkama i ukrašavanju postojećih objekata, osobito onih javnog karaktera, zatim govori o izdavanju pod zakup objekata koji služe privredi i trgovini. Poplave i požari su

isto tako narušavali i uništavali objekte koje je odmah trebalo opravljati, o čemu Bašeskija vodi računa i bilježi to u svoj Ljetopis. Za neke od opravljenih objekata i sam sastavlja kronograme u ebdždedu, a donosi i kronograme drugih autora da bi im sačuvao spomen. Interesantno je napomenuti da se izvjesni, osobito sakralni objekti, koji su stradali prilikom velike katastrofe Sarajeva 1697. godine, opravljaju istom u Bašeskijino vrijeme, tj. sredinom XVIII vijeka.

Ako svemu ovome dodamo da se u Bašeskijinom Ljetopisu govori još i o trgovini, izvozu, uvozu, a naročito o zanatima, kako onim koji i danas postoje tako i o zanatima kojih više nema, vidimo da su zaista njegovi podaci raznovrsni, interesantni i važni.

Medutim, uporedo sa bilježenjem dogadaja ljetopisac redovno svake godine piše i umrle osobe. Na početku kaže da će bilježiti imena svojih umrlih prijatelja i poznanika, ali se ne pridržava toga i već u samom početku raspituje i bilježi i osobe koje ne poznaje. Tako je on tokom pedeset godina zapisao oko 4.000 osoba, i to uglavnom odraslih muškaraca-muslimana. Ubilježio je i izvjestan broj nemuslimana, svojih komšija, prijatelja i videnih osoba. Ni žene ne unosi u Ljetopis, osim u rijetkim slučajevima kao žene koje su štogod zavještale, bile učene ili po čemu drugom poznate. Ponegdje spominje koliko je u izvjesnoj godini ukupno umrlo, po prilici, žena. Na jednom mjestu kaže da je u toj godini umrlo mnogo porodilja itd.

Njegovi opisi umrlih osoba veoma su interesantni. To nije samo nizanje imena i zanimanja, jer pored tih podataka, on nam o pojedincima ostavlja i druge zanimljive podatke. Na primjer, kod mnogih osoba pored ličnog opisa bilježi da li je dotični imao kakav nadimak, kakav je njegov položaj u društvu, imovno stanje umrlog, kao i njegove moralne karakteristike. U opisivanju ljudi je vješt i sposoban tako da bi mnoge od njih po Bašeskijinom opisu mogao slikar prenijeti na platno. Naročitu pažnju Bašeskija obraća odijevanju, pa tako osobito šarenilo vidimo, u vrstama kapa i turbana. Ljetopisac se raspituje i bilježi i one Sarajlije koji su umrli izvan Sarajeva, bilo da su oni poginuli na vojnama ili otišli trgovačkim ili drugim poslovima u razne krajeve ili, pak, na hodočašće u Meku. Za mnoge umrle osobe je spomenuo iz koje su mahale ili kvarta, i to po nazivima mahala kako su one u narodu poznate, pa je i za to interesantan, jer nema gotovo ni jedne mahale koju nije spomenuo, a od kojih je danas neke teško ubicirati. Ukoliko mu je poznato Bašeskija spominje od koje bolesti je ko umro, a s osobitim zanimanjem prati i bilježi one koji su umrli od kuge. Za neke pojedince kaže da su mu svi članovi porodice umrli od kuge. Na osnovu Ljetopisa možemo pratiti stare sarajevske porodice, kao i one koje se doseliše u Sarajevo, a nema gotovo ni jedne sarajevske porodice da Bašeskija nije spomenuo po jednog ili više njenih članova.

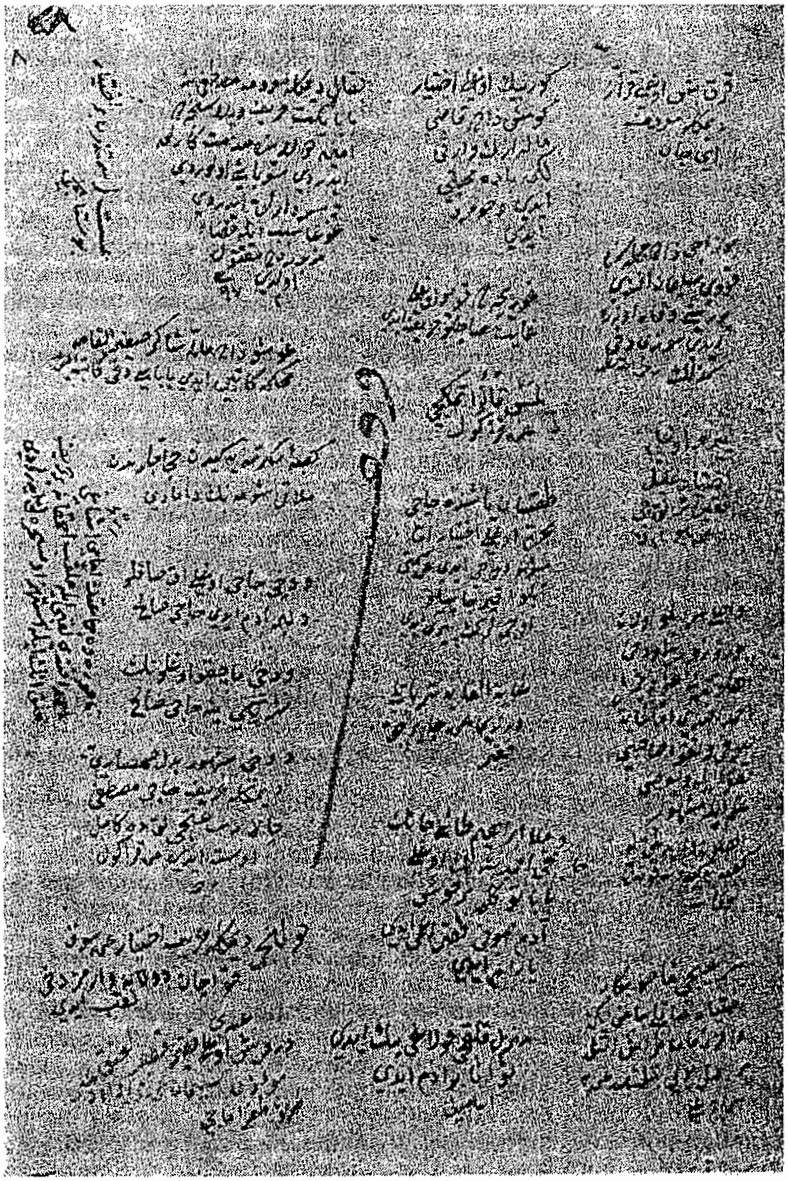

Bašeskijin Nekrologij, L. 78.

Koliko će prostora posvetiti pojedinom pokojniku zavisi od toga šta ima o njemu da kaže. Tako o videnijim ili, pak, učenim ljudima nalazimo brojne podatke, zapravo njihove biografije.

Za većinu umrlih Bašeskija je zabilježio njihova zanimanja, pa i prilikom površnog uvida možemo konstatovati da je u ovo vrijeme bilo preko šezdeset vrsta zanata. Najbrojniji su terzije 145, zatim kazazi 118, kazandžije 108, kujundžije 72, tabaci 69, sarači 65, abadžije 64, čizmedžije 60. Medu umrlim je i preko 200 trgovaca i bazrdana, trgovaca obućom ili hafafa 28, bakala 83, pekara 56, kahvedžija 60, atara 15 itd. U Bašeskijino doba umrlo je 25 mudželita, zatim više kaligrafa i javnih pisara itd.

Interesantni su svakako i podaci o osobama koje su uživale alkohol, kao i opijum. Opisao je opširnije i više lica s kojima je čaršija zbivala razne šale.

Original Bašeskijina Ljetopisa čuva se u Gazi Husrev-begovoj biblioteci u Sarajevu. Rukopis ima 165 listova paginiranih, formata 19 x 27 cm, pisan na debljem papiru, najvećim dijelom bijelom, dok ima poneki list u zelenoj, žućkastoj i narandžastoj boji. Paginaciju je, po svemu sudeći, izvršio sam autor. Medutim, na nekoliko mjesta su listovi ispremetani pa tekst na tim mjestima ne teče inkontinuo. Na ovo je ljetopisac upozorio i označio na kom se listu tekst nastavlja. Do ovog je moglo doći prilikom povezivanja Ljetopisa. Povez je kožni i na sredini s vanjskih strana je utisnut po jedan ornament sastavljen od kružnica.

Bašeskija Mula Mustafa svoje djelo naziva Zbirkom (medžmua) ili Knjigom (kitab), što je potpuno razumljivo kada se ima u vidu da, pored Ljetopisa i Nekrologija, koji zauzimaju najveći dio, Zbirka ima i drugih materijala koji ne spadaju u Ljetopis. Ljetopis i Nekrologija zauzimaju tri četvrtine Zbirke, i to listove: 5b–43a, 45b–46a, 48b–98b, 117b–120a, 123a–149b, 153b–155a.

Svakako je potrebno da se ovdje bar najkraće upoznamo s tim šta još Bašeskijina Zbirka sadrži osim Ljetopisa. Poći ćemo onim redom kako teče paginacija listova:

L 1a – sadrži popis osmanlijskih vladara od Osmana, prvog sultana, pa do sultan Selima, dakle, do prije smrti ljetopisca. Neko je drugom rukom kasnije unio još trojicu sultana, i to: sultan Mustafu, sultan Mahmuda i sultan Medžida.

L. 1b – popis nekolicine vladara iz svjetske istorije;

L. 2a–3b – nabrojana su prva četvorica halifa, zatim još neki drugi islamski vladari;

L. 3b–4a – popis sarajevskih mahala po njihovim službenim nazivima, odnosno imenima osnivača pojedinih mahala i džamija. Ovaj popis mahala donosimo na kraju Ljetopisa;

L. 4b – je popis džemata oko Sarajeva i bilješaka datirana mjeseca džumadel-evela 1336 (12. II – 13. III 1917) godine u kojoj se kaže da neki Mehmed Ševki Alajbegović vakufi ovu Zbirku za Gazi Husrev-begovu biblioteku u Sarajevu, i to zavještanje uvjetuje time da se rukopis Zbirke ne smije iznositi iz biblioteke niti kome pozajmljivati;

L. 44b–45a – neki dogadaji iz istorije islama, zatim popis poznatijih islamskih pisaca iz raznih struka, a naročito onih koji su pisali o misticizmu;

L. 46b–48a – neki poznatiji datumi u Turskoj Carevini;

L. 99a – 116a – ovdje su sabrane razne priče, dosjetke i šale od kojih su neke nastale u savremenikovo doba;

L. 120b–122a – šest pjesama na turskom i jedna pjesma na našem jeziku koje je spjevao naš ljetopisac pod pseudonimom »Ševki«. Sa ovim pjesmama upoznaćemo se ovdje kasnije nešto detaljnije;

L. 150b–153a – sadrže snove i njihova tumačenja;

L. 156b – alfabet hebrejskog, srpskog i talijanskog jezika;

L. 157a – sadrži tri narodne pjesme na našem jeziku, i to: *Ramo i Seliha,* druga koja počinje *Ah divojko bila nosa, Ne gledaj me gola, bosa,* i treća počinje *Galen prosi gizdavu divojku*;

L. 157b–158a – ovdje je Bašeskija popisao imena osoba koje je on kao imam Buzadži džamije opremio prilikom njihove sahrane;

L. 158b–160a – zagonetke i križaljke;

L. 161a – sadrži popis narodnih naziva bilja koje je ljetopisac poznavao;

L. 161b – priče i dosjetke;

Ovo je, dakle, kratki sadržaj Bašeskijine Zbirke, odnosno dijela Zbirke izvan Ljetopisa.

Ljetopisac Mula Mustafa Bašeskija ovo svoje djelo napisao je na turskom jeziku, i to onakvom turskom jeziku kakvim se u Sarajevu i ostaloj Bosni u njegovo vrijeme a prema potrebi govorilo. Osmanlije ovaj jezik nazivaju bosanskim dijalektom (Bošnjak-lehdže). Prema tome, Bašeskijin stil i način pisanja su interesantni i stoga što možemo pratiti kako je turski jezik Bašeskijina vremena u našim krajevima sadržavao mnogo elemenata i riječi srpskohrvatskog jezika. To se jasno odrazilo i u Ljetopisu, gdje, pored mnogih riječi, ljetopisac piše i čitave rečenice na svom maternjem jeziku. On je, zapravo, mislio na maternjem a pisao je na turskom jeziku. Da je Bašeskija volio svoj jezik i o njemu razmišljao, može nam u tom pogledu poslužiti i jedna njegova zabilješka u kojoj govori o tome, istina na svoj način, kako je, bosanski jezik bogatiji od arapskog, turskog i perzijskog jezika.[4] O svim tim

[4] S. Kemura-Vl. Ćorović, Serbokroatische Dichtungen Besnischer Moslims. Sarajevo. 1912, str. 35–36.

karakteristikama Bašeskijina stila i načina pisanja vodili smo računa prilikom prevođenja, pa smo sve riječi i rečenice ljetopiščeve na našem jeziku posebno označili. Ovom prilikom smatramo potrebnim istaknuti da nije tačna tvrdnja Muderizovića; koji kaže da u Bašeskije ima mnogo nesuvislosti. Doduše, on ove nesuvislosti ne pripisuje direktno Bašeskiji nego prepisu Ljetopisa, kojim se on služio u prevodu.

U početku, odnosno do 1769. godine, ljetopisac je dogadaje bilježio ispreturano. Naime, on se, kada je počeo voditi Ljetopis, prisjećao i ranijih dogadaja, pa ih je uvrštavao u odnosne godine koje je već započeo redovno voditi. Doduše, on je uz svaki dogadaj označio godinu, pa u tom pogledu ne može doći do nesporazuma iz koje je godine koja vijest. Ponegdje čak označava i mjesec i dan. Kasnije, kada se uveo u posao, prestaje sa ovakvom praksom. Medutim, prilikom popisa umrlih odmah se od početka držao kronološkog reda koji do kraja dosljedno sprovodi.

Radi što boljeg pregleda i lakšeg snalaženja, mi smo sve dogadaje razvrstali i odvojili prema odnosnim godinama pa ih tako kronološki vodili. Istodobno smo u svakoj godini poslije dogadaja stavljali popise umrlih osoba iz odnosnih godina iako je Bašeskija Nekrologij vodio odvojeno, što je potpuno i razumljivo, jer je on iz čisto tehničkih razloga morao tako postupati, pošto nije mogao predvidjeti koliko će mu u kojoj godini biti potrebno prostora za dogadaje a koliko opet za umrle. Ovo smo učinili i stoga što su dogadaji u pojedinim godinama usko vezani i za biografije umrlih osoba u odnosnim godinama.

Tekst Mula Mustafina Ljetopisa pisan je arapskim neshi-pismom. Rukopis mu je u mladim godinama lijep i razgovjetan, a kasnije sve je krupnije i slabije pismo. Kada se Bašeskija 1801. godine razbolio vijesti su mu oskudne, pismo je slabije, a dvije stranice napisane 1804/805. godine (hidžretske 1219) gotovo su nerazgovijetne i nerazumljive. Napisao ih je drhtavom rukom u krivim redovima, što znači da ga je bolest sve više savladavala.

Bašeskija pravi i ortografske greške i ne pridržava se pravopisnih pravila u pisanju pojedinih riječi. Dešava mu se da jednu te istu riječ jedanput napiše pravilno pa opet više puta pogrešno. Izrazit primjer njegova neujednačenog pisanja iste riječi na više načina je riječ »tirjaćija« (označuje čovjeka koji je strastveni uživalac nečega; kafe, duhana, opiuma i dr.), koju Bašeskija piše ništa manje nego na osam raznih načina:
طريانلى - تريانلى - طرياقچى - تريانلى - تريانلى - تريانلى - دريانلى - Riječ sakali = bradat piše: صقاللى - صقالى itd, itd. Osobitih poteškoća ljetopisac ima u slučajevima kada arapskim pismom želi da napiše riječi našeg jezika. Doduše, on nastoji da čitaoca ne ostavi u neizvjesnosti u čitanju pojedinih riječi, pa, na

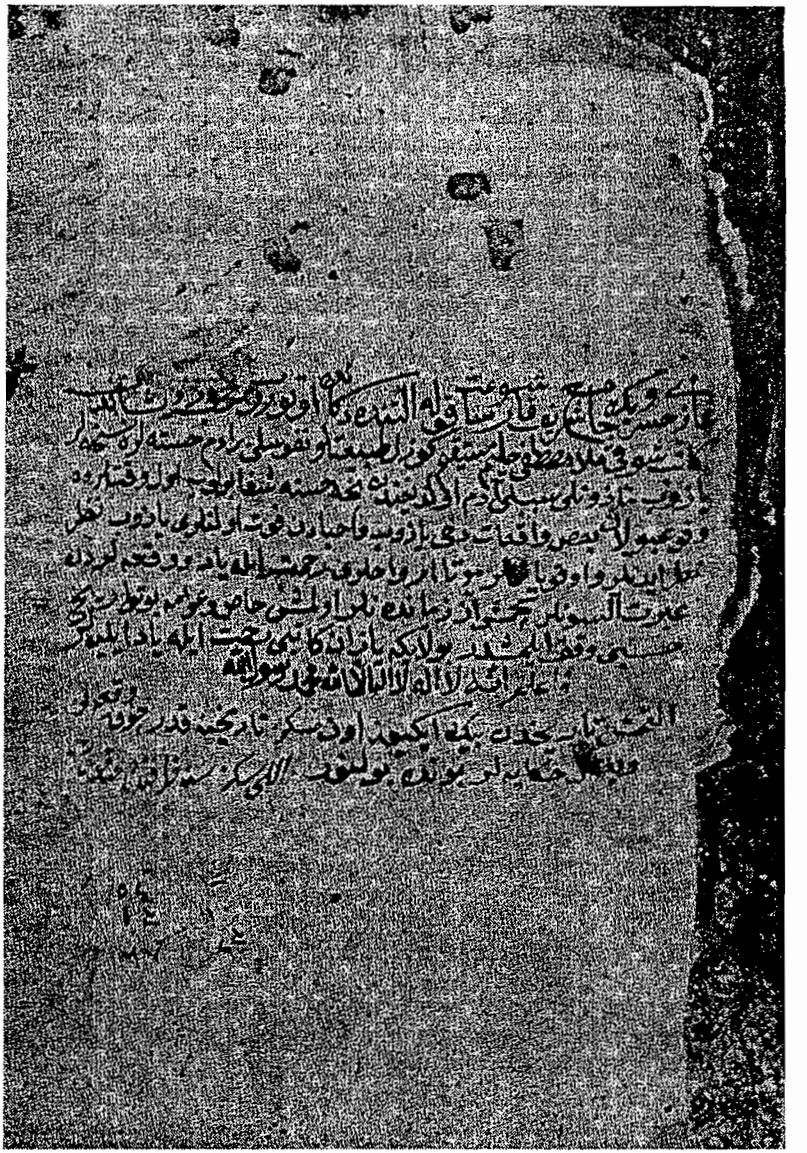

Naknadna bilješka na koricama o sadržaju i vremenskom rasponu Ljetopisa

primjer, nadimak Pecitava piše ovako: پ ـ چ ـ طـ ـو Za jednog umrlog koji je stanovao na Mejtašu kaže da je: طـاشـا اِسـمـی Riječ sarač jedanput piše kao سراج , a drugi puta صراج ; riječ nalbant piše نعلبند i نالبند ; slijep اعمی , i اعما ; kadićevac قضی زاده i قدی زاده itd.

I lična imena i prezimena Bašeskija piše različito i neujednačeno. Istina on nastoji da ostane što vjerniji onakvom izgovoru imena kako se ono čuje u narodu. Karakteristično je, na primjer, ime Abdulah, koje, pored ovakvog oblika, nalazimo kod Bašeskije napisano još i ovako: عبدی = Avdija, عابدو = Avdo, a na mjestima je napisao i آودو što je u prevodu istaknuto i označeno. Zatim piše عبدی اغا = Avdaga, عبدی شه = Avdi-baša, ملاعبدی = Mula Avdija. Lično ime Mehmed piše nekad Mehmed, zatim *Meho*, *Mešak* itd.

U pisanju prezimena Bašeskija takoder nije dosljedan. Priličan je broj prezimena koja se svršavaju na *-ić* koje on jednom piše sa يچ a drugi put i sa . يك . Medutim, dogada se da i ovakvom prezimenu dodaje nastavak *ogli* ili *zade*, pa piše npr. Hadžić-ogli. Pored nastavka *oglu* ili *ogli* stavlja kod nekih i zade. Ovaj posljednji nastavak obično stavlja kod videnijih i uglednijih porodica: Šerif-zade, Moro-zade, Muzaferi-zade, Ćurči-zade, itd., a nastavak ogli kod ostalih porodica.

Ljetopisac dogadaje datira prvenstveno po hidžretskim godinama i mjesecima, a ponegdje stavlja i mjesece državnog julijanskog kalendara, a od narodnih naziva upotrebljava: siječanj, veljača, svibanj, lipanj, srpanj i studeni. Pored toga, česta su datiranja i po hrišćanskim svetkovinama, i to po narodnim nazivima: Jurjev, Blagovijest, Vidov-gun, Petrov-gun, Gospojina, Kasum (ili Mitrovdan), Alidjun (Ilindan), Bozgun (Božić). Ovakav način računanja vremena i datiranja bio je u ono vrijeme raširen u Bosni i Hercegovini, o čemu su čak i kadije morale voditi računa, pa često u sidžilima možemo naći pribilježene ove nazive sa brojem dana izmedu njih.

Uz popis umrlih Bašeskija rijetko stavlja mjesec i dan smrti. To je činio samo u iznimnim slučajevima kada želi da sačuva datum izvjesnog dogadaja, kao, na primjer, prilikom pojave prvog slučaja smrti od kuge, itd.

Pošto je donekle bio upućen i u astronomiju, Bašeskija koji put dogadaje datira i po kretanju zviježda po zodijaku.

Napominjemo da se nije svugdje pridržavao mjesečnog redoslijeda u godini, pa ima slučajeva gdje kasnije dogadaje stavlja naprijed.

Bašeskija je pouzdan i objektivan ljetopisac. Dogadaje bilježi savjesno i tačno onako kako su se dogodili. Skarić je već ranije ukazao na to da, uporedujućii Bašeskijin Ljetopis sa zabilješkama i kronikama bosanskih fratara, pokatkada nalazimo da se oni potpuno slažu i pišu je nešto izvorne

arhivske grade a najviše sidžila kojima smo se u našim komentarima služili. Podaci koje nalazimo u tim dokumentima su upravo dopuna Bašeskijinim opisima pojedinih dogadaja i ličnosti. Za dopunu i poredenje izvjesnih mjesta kod Bašeskije poslužili su nam i natpisi sa spomenika starog Sarajeva, osobito, pak, epigrafski podaci sa starih nišana u sarajevskim grobljima.

Potrebno je istaknuti da Bašeskija ne interpretira dogadaje hladno i suhoparno, odnosno samo kroničarski, nego im često dodaje i svoje komentare. Kada se radi o stvarima političke naravi, njegovi komentari su izraz i tumač mišljenja širokih masa, i njegove izjave su tim dragocjenije. Bašeskija izražava velike simpatije prema zaštitnicima sirotinje pa ma gdje se oni u carstvu pojavili, pa otuda dolaze i njegovi opisi i hvalospjevi Mahmut-paši Bušatliji iz Skadra i drugima, kao Pasvandžiću u Vidinu, Džezar Ahmed-paši itd. On čak sumnja i u sultana, pa kada su Francuzi ušli u Egipat 1798. godine, njemu je jasno da ih je sam sultan tamo poslao. Njegova površnost i rezonovanje u političkim pitanjima je svakako posljedica što nema doticaja s višim krugovima.

Bašeskija najenergičnije osuduje svako nasilje, nepravdu i korupciju. Kritikuje ajane, bašeskije, a na jednom mjestu, govoreći o bosanskim vezirima, kaže za Sarajliju Abdulah-pašu Defterdariju da je u odnosu na druge paše bio dobar.

Mula Mustafa se okušao i u pjesmi i pod pjesničkim pseudonimom »Šefki« (Svijetli) ostavio nam je u Ljetopisu više pjesama i kronolograma na turskom, kao i jednu pjesmu na našem jeziku. U tekst Ljetopisa uvrstio je dvije duže pjesme, i to jednu o haranju kuge 1762. i drugu u kojoj izražava svoje simpatije Mahmut-paši Bušatliji, a koju donosi medu dogadajima iz 1787. godine. Medu dogadajima u tekstu Ljetopisa nalazi se i njegovih šest kronograma od kojih četiri o obnovi izgorjele mehkeme, godine 1764. i dva kronograma o obnovi bujicom porušene Careve ćuprije 1792. godine.

Izvan Ljetopisa na listovima 120b–122a nalazimo još sedam Šefkijinih pjesama, od kojih su njih šest na turskom, dok je jedna na našem jeziku, a koje pjesme ovdje donosimo na str.: 361.

Ove pjesme, kao i one u Ljetopisu, imaju pseudonim Ševki. Interesantno je napomenuti da je Ševkija svoj pseudonim mijenjao, pa je uz sve ove pjesme prvotno bio stavio pseudonim »Mušfik«, koji je precrtao, pa iznad toga stavio »Ašik«, pa i taj precrtao i naposljetku odabrao »Šefki«. Za sve ove sastave smo, dakle, sigurni da su djelo našeg ljetopisca.

Medutim, Bašeskijina Zbirka sadrži i još četiri pjesme na našem jeziku, i to *Ramo i Seliha, Zečeva pouka,* jedna koja počinje *Ah divojko bila*

nosa, Ne gledaj me gola, bosa i konačno pjesmu *Galen prosi gizdavu divojku*. Kemura i Ćorović uvrstili su u svoj rad pjesme *Ramo i Seliha* i *Zečeva pouka*, pa pored naprijed spomenute pjesme o dobrim poslovima okarakterisali i ove dvije kao Bašeskijine, tj. da ih je on spjevao. Mi smo, medutim, spomenuli da smo sigurni za pjesmu o dobrim poslovima da je djelo Ševkije, dok pjesme *Ramo i Seliha* i *Zečeva pouka* su narodne pjesme koje je ljetopisac čuo i unio u svoju Zbirku.

Pripremajući ovo izdanje željeli smo, radi izvjesnih poredenja s Bašeskijinim Ljetopisom, da konzultujemo i druge ljetopise Sarajeva o kojima nam govore izvori, a i neki autori ih spominju.[5] Medutim, od tih ljetopisa jedino nam se u originalu, i to opet samo fragmentarno, sačuvao Ljetopis Mustafe Firakije, a koji nas ovdje upravo najviše i zanima, jer smatramo da je Mustafa Firakija, kako smo već i spomenuli, sin našeg ljetopisca Mula Mustafe Ševki Bašeskije. Zato ćemo ovdje, da bi ovu našu tvrdnju pokušali i dokazati, reći nekoliko riječi o Firakiji i njegovom Ljetopisu.

Original Firakijina Ljetopisa nalazi se u Arhivu grada Sarajeva. Rukopis ima svega 32 lista, veličine 19 x 27 cm. Pored ostalih materijala, Ljetopis sadrži kronološki opis nekih dogadaja iz Sarajeva, i to u godinama 1221. do 1224. (1806. do 1813.). Ljetopis ima svega dvije lage nepovezane, i pisan je običnim neshi pismom. Firakija je sabirao i u svoj Ljetopis uvrstio i brojne narodne i druge pjesme na našem jeziku, pa tako kod njega ima pjesama o haranju kuge, ašikovanju i dr. Ali nas ovdje iz Firakijina Ljetopisa najviše sada interesiraju momenti koji upućuju na indikacije da je Firakija sin Bašeskijin.

Jednu i za nas najvažniju bilješku iz Firakijina Ljetopisa donijeli smo u cjelini kada smo pokušali utvrditi tačan datum kada je umro Bašeskija. Tu smo vidjeli da je Firakijinom ocu ime Munla Mustafa i da je umro 1809. godine. Ova vijest u Firakije je ujedno i najjači argumenat da je Firakija sin Bašeskijin, jer je poznato da je Bašeskija poslije svoje smrti ostavio sina Mustafu, rodenog 25. V 1775. godine, kojeg je otac dao na berberski zanat. Svakako je Firakija, kada mu se otac razbolio i prestao bilježiti dogadaje 1804/805. godine, nastavio tradiciju bilježenja dogadaja. Velika je šteta što Firakijin Ljetopis nije u cjelini sačuvan, a vjerovatno da se još negdje i pronade, iz čega bismo mogli očito vidjeti kako sin nastavlja očev posao kroničara.

[5] H. Mehmed Handžić zabilježio je slijedeće sarajevske kroničare: Husejin ef. Muzaferiju (1646–1721); Osman ef. Šugliju, takoder, iz 17. vijeka; Abdulah ef. Kantamiriju iz 18. vijeka; Mustafa Firakiju, ispočetka XIX vijeka i Ebu Bekir Ahmed Alemdara-Kundura-zade. *Književni rad bosansko-hercegovačkih muslimana*, Sarajevo, 1934, str. 40.

Osim toga, poznato je da Bašeskija medu svojim bližim prijateljima spominje i Hadži-hafiz Ahmeda, imama u Sunbul-mahali, o kojem ima više podataka u Bašeskijinom Ljetopisu, a sin upravo ovog hafiz Ahmeda je poznati Mula Muhamed Mestvica,[6] koji je opet najbolji prijatelj sa Mustafa Firakijom, što ovaj konstatuje u jednoj bilješci u svojoj Kronici.

Da je Mustafa Firakija bio intimni prijatetlj sa Mestvicom i njegovim bratom mula-Salihom, svjedoči i još jedna bilješka u Firakijinom Ljetopisu, gdje on spominje kako se na kantaru mjerio s ovim i bilježi koliko koji ima oka.

Mislim da nije slučajnost ni okolnost da i Bašeskijin i Firakijin Ljetopis imaju stranice iste veličine (oba imaju 19 x 27 cm), kao i okolnost da i Firakija i njegov otac ponekad datiraju događaje po kretanju zviježda. Čak su gotovo identični i po stilu i karakterističnim izrazima koje upotrebljavaju i jedan i drugi.[7]

Sve nas ovo navodi da je Firakija sin Mula Mustafe Bašeskije.

Na kraju da se osvrnemo na dosadašnje izdanje Bašeskijina Ljetopisa. Riza Muderizović, arhivar Zemaljskog muzeja u Sarajevu, preveo je i u dva navrata u »Glasniku« spomenutog muzeja objavio Ljetopis. Prvi dio je štampan u svesci XXX (1918) pod naslovom »Kronika Mula Mustafe Bašeskije«, a drugi dio koji nosi naslov »Sarajevski nekrologij Mula Mustafe Bašeskije«, izašao je u svesci XXXI (1919). Medutim, odmah moramo konstatovati da Muderizovićevi prevodi nisu potpuni ni pouzdani.

Prije svega i sam prevodilac Muderizović u Pripomeni, koju je dao uz prevod Kronike, kaže da prevodenje nije izvršio sa originala Ljetopisa, nego mu je za prevod poslužio jedan prepis Šejh-Sejfudina Kemure, koji je otkupio Zemaljski muzej. Nadalje, Muderizović konstatuje da je, s obzirom na to da spomenuti prepis kojim se služio vrvi ortografskim i stilističkim greškama, morao posuditi drugi prepis Ljetopisa od Muhamed Enveri Kadića.

[6] Mula Muhamed Mestvica roden je u Sarajevu koncem XVII vijeka. Sin je Hadži-hafiz Ahmeda, imama u Sunbul-mahali. Muhamed je poznat još i po nadimcima: Vrcanija, Nazif i Kulik. Gdje je učio nije nam poznato, a godine 1813. vidimo ga kao pisara šerijatskog suda u Visokom. Zatim je služio u istom svojstvu još u Počitelju, Mostaru, Derventi, Gračanici, Fojnici i Kreševu. Godine 1818. napušta posao kadijskog pisara i postaje sekretar gradačačkog kapetana Murat-kapetana, starijeg brata Husejin-kapetana Gradaščevića »Zmaja od Bosne«, pa je Husejinu bio i učitelj. Po smrti Murat-kapetana Mestvica dolazi u Sarajevo i postaje narodni pisar. 1829. godine ga opet vidimo kao pisara šerijatskog suda u Visokom, zatim Zvorniku, Banjaluci. Pod stare dane vraća se u Sarajevo i nastavlja posao javnog pisara, a istodobno vrši i dužnost pisara sarajevske mehkeme. Umro je u Sarajevu početkom maja 1864. godine i sahranjen je u groblju preko puta Šejh-Muslihudinove džamije na Ploči mahali. Nad njegovim grobom nalazi se nadgrobni spomenik s natpisom. Mestvica je bio učen i cijenjen čovjek. Riza Muderizović je uz kraću biografiju Mestvice objavio korespondenciju Murat-kapetana Gradaščevića koju je Mestvica vodio. Vidi *Glasnik Zemaljskog muzeja XLIV*, 1932, str. 69–84.

[7] Ljetopis Firakije preveo je i priredio za štampu Derviš M. Korkut, kustos Muzeja grada Sarajeva.

I zaista, ako uporedimo Kemurin prepis sa originalom Ljetopisa, vidimo odmah da je taj prepis, zapravo, jedna skraćena verzija Bašeskijina Ljetopisa, osobito, pak, onog dijela koji je Muderizović dao kao Nekrologij. Međutim, i u prvom dijelu, odnosno Kronici, mnogi tekstovi su pogrešno prepisani, neki dijelovi su potpuno izostavljeni, a ima i takvih slučajeva da se u prepisu Kemurinom, pa, prema tome, i u Muderizovića prevodu, nalaze izvjesni podaci, uvršteni u tekst, a tih u originalu Ljetopisa uopće nema. Prema tome, prepis kojim se uglavnom služio Muderizović, pogotovo Nekrologij, predstavlja zapravo izvod iz originala Ljetopisa, pa se može reći da ovaj dio Ljetopisa u stvari nije ni preveden. Primjera radi navodimo da je Bašeskija u Ljetopisu ubilježio oko četiri hiljade umrlih osoba, dok ih se u Kemurinom prepisu, pa prema tome i u Muderizovića prevodu, ne nalazi ni hiljadu, i to i ovih hiljadu u skraćenoj verziji i pogrešno. Osim toga je i sam Muderizović, ne poznajući dovoljno lokalitete i prezimena starih sarajevskih porodica, napravio brojne greške. On, na primjer, lokalitet Nišan prevodi sa Streljana, Kračule sa Karaula, Tilava kao Tilova, naselje u Krajini Izačić piše Vajzička itd. a imena piše: Zač mjesto Zec; Karadić, mjesto Karačić; Pano, mjesto Panjo; Gevro, mjesto Kevro; Tetrijeb, mjesto Tatarija; Rajković, mjesto Rabkić; Grido, mjesto Grdo; Pazić, mjesto Jažić, itd., itd.

Ovih nekoliko primjera ukazuje na činjenicu da Muderizovićev prevod nije pouzdan ni potpun.

Muderizović je uz svoj prevod prvog dijela Bašeskijina Ljetopisa, umjesto predgovora dao na kraju Pripomenu, u kojoj pored nekoliko općih napomena o Ljetopisu i svom prevodu donosi i neke biografske podatke o Mula Mustafi od kojih su neki netačni. Muderizović, na primjer, kaže da se Mula Mustafa rodio u Buzadži hadži-Hasan mahali i da je dva puta iz Sarajeva selio u Zgošću (1780. i 1782). Ali pri svemu ovome treba imati u vidu ranije spomenutu činjenicu da Muderizović nije Ljetopis prevodio s originala nego da se pri prevođenju služio sa dva različita prepisa.

O Bašeskiji kao pjesniku pisali su još 1912. godine Šejh Sejfudin Kemura i dr Vladislav Ćorović u svom zajedničkom radu *Serbokroatische Dichtungen Bosnischer Moslims aus dem XII, XVIII, und XIX Jahrhundert.* Djelo je izašlo u Sarajevu u seriji izdanja Instituta za proučavanje Balkana. I oni donose kraću biografiju našeg ljetopisca Bašeskije.

Među naučnim radnicima koji su ranije pisali o Bašeskiji ističe se Vladislav Skarić. On je 1927. godine, uvidajući veliki značaj Bašeskijine Kronike, napisao posebnu monografiju pod naslovom *Mula Mustafa Bašeskija, sarajevski hroničar 18. vijeka* i izdao je u nakladi sarajevske gradske općine.

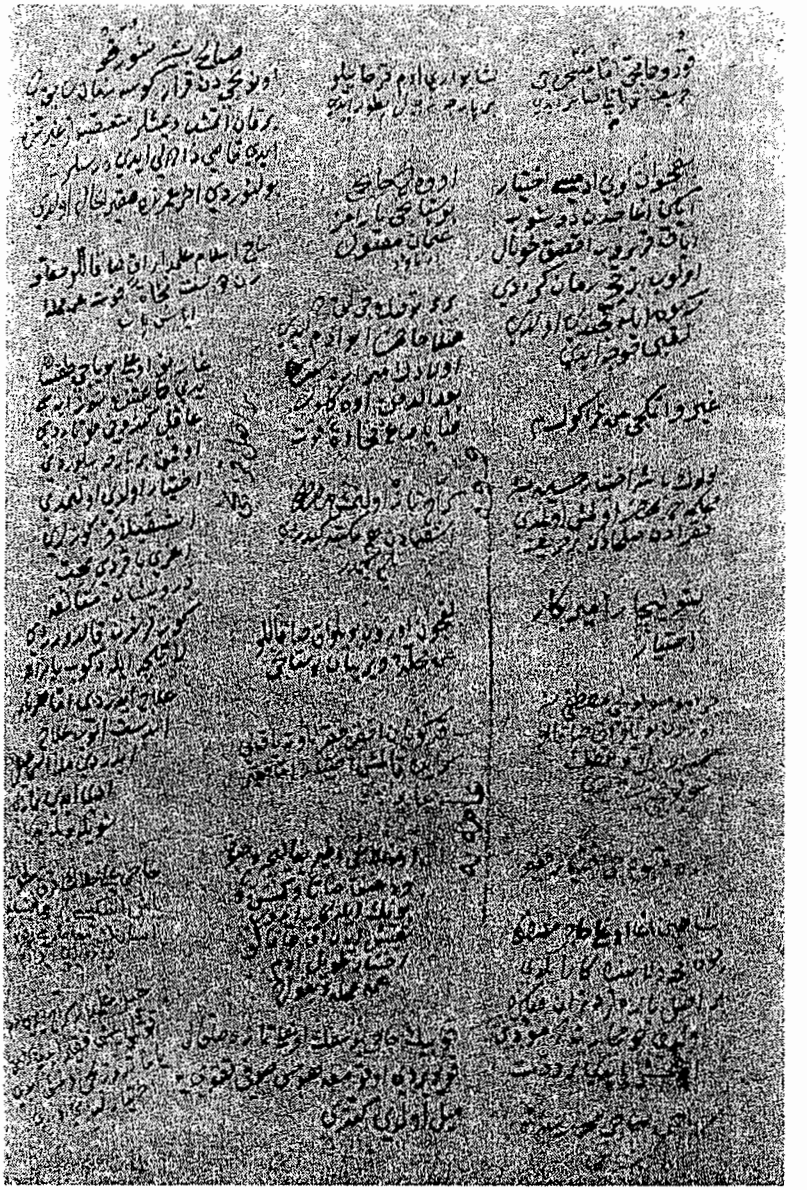

Stranica iz Nekrologija

U tom je radu Skarić, pored biografije Mula Mustafine i karakteristika njegova Ljetopisa, dao i kratak prikaz prilika u Sarajevu toga doba, koristeći se pri tom uglavnom podacima iz Ljetopisa. Evo šta on odmah na početku za Bašeskiju kaže: »Sarajevo, kao malo koje drugo mjesto u našoj zemlji, imalo je sreću, da u njemu provede život svoj jedan čovjek, koji je mimo ostale, znamenite i neznatne, Sarajlije skoro kroz 50 godina marljivo bilježio iole znatne događaje u svom mjestu. Nije to neka, znanjem ili položajem, istaknuta ličnost, nego jedan – iako dosta učen – siromašan, skroman i povučen gradanin varoši Sarajeva, koji je pored ostale brige za održanje života, svog i svoje porodice, dospjevao da pazi šta se radi i događa u mjestu i da sve pobilježi s namjerom da potomstvu ostane sačuvan trajan spomen...«

Skarić se u svom djelu *Sarajevo i njegova okolina od najstarijih vremena do Austro-ugarske okupacije,* objavljenom 1937. godine u Sarajevu, obradujući kulturne i političke prilike druge polovine 18. vijeka ponajviše služio podacima iz Bašeskijina Ljetopisa.

H. Mehmed Handžić u svom djelu *Književni rad bosansko-hercegovačkih muslimana,* objavljenom 1934. godine u Sarajevu, uvrštava Bašeskiju u istoričare i donosi njegovu kratku biografiju i nešto podataka o njegovom Ljetopisu. U istom djelu na drugom mjestu Handžić obraduje Bašeskiju medu pjesnicima koji su pjevali na našem jeziku.

Podacima iz Bašeskijina Ljetopisa do sada se, pored Skarića, najviše služio prof. Hamdija Kreševljaković u svojim radovima *Vodovodi i gradnje na vodi u starom Sarajevu,* štampanom 1939. godine, i *Esnafi i obrti u starom Sarajevu,* štampanom 1957. godine. U ovom posljednjem Kreševljaković ukazuje na potrebu ponovnog izdanja cjelovitog Bašeskijina Ljetopisa.

Naše izlaganje zaključujemo sa nekoliko slijedećih konstatacija o Bašeskiji i njegovom djelu. Već je spomenuto da je Bašeskija objektivan i pouzdan ljetopisac, pa, prema tome, njegovim podacima i vijestima možemo pokloniti pažnju. On uspijeva da događaje opisuje onako kako su se oni uistinu i dogodili. Ali je uza sve ovo Bašeskijina karakteristika što događaje i vijesti popraćuje i svojim komentarima, koji su često puni osude i kritike onog što je negativno i neljudsko. On je u tome često i vrlo duhovit, a inače kod njega ima vedrog humora. Medutim, on je umjeren, nikada nije zajedljiv ni kapriciozan. Naprotiv, kod njega je uvijek prisutna humanost, čovjekoljublje i druge pozitivne ljudske osobine. Takav je on od početka do kraja, u što se uostalom može uvjeriti onaj ko bude čitao njegov Ljetopis.

Iz svega izloženog vidimo da Ljetopis Mula Mustafe Ševki Bašeskije predstavlja dokumenat prvorazrednog značaja za političku i kulturnu

istoriju Sarajeva druge, burne, polovine XVIII vijeka. Predajući ga kao takvog našoj javnosti u novom potpunom izdanju, smatramo da se i time donekle odužujemo ljetopiscu Mula Mustafi Bašeskiji – čovjeku po načinu života skromnom, ali po djelu velikom i zaslužnom građaninu Sarajeva.

Mehmed Mujezinović

Kullu ma kutibe qarre ve ma hufiza ferre
= Što je zapisano ostaje, a što se pamti iščezne.

Bašeskija

DIO PRVI

GODINA 1159–1170
(24. I 1746–14. IX 1757)

Godina 1159.
(24. I 1746–12. I 1747)

– Teferič kušanme bojadžija.[1]
– Teferič kušanme kazandžija.

Godina 1162.
(22. XII 1748–10. XII 1749)

– Čizmedžije prirediše teferič kušanme u Koševu.[2]

Godina 1164.
(30. XI 1750 – 19. XI 1751)

– U Sarajevu je dovedena jedna žena iz unutrašnjosti koja od rodenja nije imala ruku nego je nogama prela i obavljala druge poslove. Odvedena je u Istanbul da je tamo pokažu.

[1] Kada bi šegrt kojeg esnafa izučio zanat ili bi kalfa postao majstor, i pored toga što bi položili ispit ne bi postali kalfa ni majstor sve dok ih šejh ili njegov zamjenik ne bi kušatisao, tj. dok im ne bi pripasao peštemalj-kecelju. Radi kušatisanja priredio bi se izlet, zvani teferič-kušanme, i to za veći broj šegrta i kalfi, odnosno majstora zajedno. Ovi izleti su u Sarajevu održavani na Bendbaši, Pjenkovcu, Golubnjaku, Abi-Hajatu, Soukbunaru, Pišćivodi, Kovačićima, Koševu, Sedreniku, Zmajevcu, Obhodži, a i pojedine bašče u gradu služile su u ovu svrhu. Ljetopis je zabilježio 23 ovakva teferiča-kušanme. Opširnije vidi: Hamdija Kreševljaković, *Esnafski teferiči u Sarajevu,* Kalendar »Pravda«, godina 1927, str. 68–77; isti *Esnafi i obrti u starom Sarajevu,* Sarajevo, 1958, str. 67–73.

[2] Na kojem mjestu u Koševu su održavani ovi teferiči nismo mogli ustanoviti.

Godina 1165.
(20. XI 1751 – 7. XI 1752)

– Proveden je kanal u Atarskoj čaršiji.[3]

Godina 1167.
(29. X 1753 – 17. X 1754)

– U mjesecu saferu 1167 (28. XI – 26. XII 1753) godine tri noći izmedu akšama i jacije, u isto vrijeme uzastopno, dogadao se zemljotres. Nakon toga su se kroz cijelu godinu čuli svaki dan i svaku noć ispod zemlje učestali udarci, slični udarcima u bačvu ili bubanj.

– Sagraden je sebilj na Baščaršiji.[4]

Godina 1168.
(18. X 1754 – 6. X 1755)

– Umro je sultan-Mahmut a na prijesto zasjeo sultan Osmah-han.[5]

– Posljednjeg dana ramazana ove godine (10. VII 1755) poslije podne viden je Mladak mjeseca ševala, pa se mnogi ljudi omrsiše smatrajući to dozvoljenim.[6]

– Popravljena je i ukrašena Husrev-begova džamija.[7]

---

[3] Atarska čaršija nalazila se u blizini Firuz-begova hamama, nedaleko od Baščaršijske (Havadže-Durak) džamije.

[4] Ovaj sebilj nalazio se desetak metara niže od današnjeg sebilja na Baščaršiji. Sagradio ga je hadži Mehmed-paša Kukavica koji je dva puta bio bosanski namjesnik (1751–1756. i 1757–1760. godine). Vid. H. Kreševljaković, *Vodovodi i gradnje na vodi u starom Sarajevu*, Sarajevo, 1939, str. 44–45, i Alija Bejtić, *Bosanski namjesnik Mehmed-paša Kukavica i njegove zadužbine u Bosni*. Prilozi Orijentalnog instituta. Sarajevo, sv. VI–VII 1958. str. 77–114.

[5] Misli na Sultana Mahmuta I. (1730–1754). Na prijestolju ga je naslijedio brat mu Osman III (1754–1757. godine).

[6] Početak i prestanak posta u ramazanu zasniva se na propisu Kurana: »Ko od vas vidi Mladak ramazana neka posti taj mjesec«. Vid. opširnije: H. Mehmed Handžić, *Ustanovljavanje mjeseci*, Sarajevo, 1935, i M. Kantardžić, *O muslimanskom kalendaru*, Prilozi Orijentalnog instituta, sv. III–IV. 1953. str. 306–307.

[7] Up. Dr Ćiro Truhelka, *Gazi Husrev-beg, njegov život i njegovo doba*. Sarajevo 1912, str. 72 i H. Kreševljaković, *Spomenica Gazi Husrev-begove četiristogodišnjice*, Sarajevo, 1932, str. 30.

Godina 1169.
(7. X 1755 – 25. IX 1756)

– U ovoj godini pustio sam bradu.
– Izgorio je Hanikah.[8]
– Pobuna u Alijinom odredu u Beogradu.

Godina 1160–1170.
(13. I 1747 – 15. IX 1757)

– Godine 1160 (1747/47) došlo je, Božjom providnošću, do nereda u bosanskom ajaletu, a osobito u Sarajevu. Neobuzdani ljudi (yaramazlar) uzeli su toliko maha da nisu imali nimalo straha ni bojazni od starješina. Punih deset godina, sve do 1170 (1756/57), jaramazi su zametali kavgu medu mirnim stanovništvom. Jasno je da su jedni druge bez razloga ubijali. Medu ubijenim je bilo vrlo malo ljudi od rza i obraza, nego je skoro u

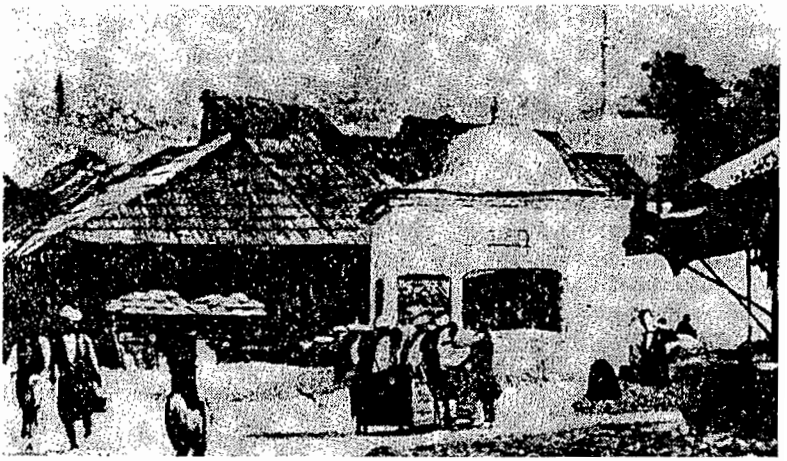

Sebilj na Baščaršiji sagraden 1753/54 g.

[8] Misli na Gazi Husrev-begov hanikah, jedini hanikah u Sarajevu u ovo doba. Stradao je u požarima još i 1697, zatim 1831. i 1832. godine. Vidi H. Kreševljaković, *Spomenica Gazi Husrev-begove četiristogodišnjice*, Sarajevo, 1932, str. 57–59.

svakom slučaju jaramaz ubio jaramaza i osvetio se. Tako se, eto, opet obistinila ona: »Ko ubije biće ubijen«.

Uzrok ovih nereda bio je u početku taj što su paše počeli da vrše nasilje prema sirotinji. Zato svi stanovnici šehera, iz samilosti prema sirotinji, suprotstave se pašama. Počeli su se održavati sastanci. Narod je istakao bašeskije i ajane i počeo da ih hvali. Na kraju, medutim, kada su i jaramazi ovladali, došlo je do obrta, poubijani su jadni ajani, a jaramazi predoše na stranu paša i ove pomagahu u svakom pogledu.

Evo popisa lica koja su izginula u ovim neredima:

Čokadar,
Avdi-baša,
Deronja (Deronaogli),[9]
Mršo (ili Miršo),
Nakaš (Nakasogli)
Keško (Kesko-ogli),
Kevro,[10]
Kulović (Kulogli),
Zec,
Karović (Karo-ogli),
Menzilović (Menzilogli),
Smail, katib,
Baščauš,
Jusuf,
Smail, bičakčija,
Romanija,
Jedno nevino dijete,
Zatim još jedno dijete,
Leno (Lendo-ogli),
Hadži Ibrahim Uščuplija (Uskupli), čovjek od rza i obraza,
Vreto (Vreto-ogli),
Hrdo (Hrdo-ogli),
Hodža Avdi-baša, trgovac,
Fazli-baša,
Tutundžija,
Ćato, iz 97. džemata,
Pirčo Kantardžić (Kantarciogli),
Susjed Avdi-baše hodže,
Drugi Deronja,
Halač,
Čahidžija,
Bravo,
Selamić (Selamiogli),
Zrino,
Juraldžić (Yularciogli),
Ćoso (Koso-ogli)
Memija (Memiogli),
Sivrikuš, berber,
Alijagić (Aliagaogli),
Kadija-efendija,
Meco, sabljar,
Hadžikadrić (Hacikadriogli),
Tuco (Tuco-ogli),
Husejin Buba (Bubaogli),[11]
Mehmed, otlukčija,
Sluga Halilbašića (Halilbasaoglinin hidmetkari),
Salma, čokadar (Salme),
Hadžikadrinović (Hacikadrinogli), kazandžija,
pekar,
Hatimović (Hatimogli),
Mali Alija, bećar,
Hadži Mustafa,
Mahmut,
Đulabija Hasan-baša
Belajić (Belaogli),
Nurko, abadžija,
Muzga (Muzgaogli),
Ljubić,

[9] I danas u Mostaru ima porodica Deronja.

[10] Ova porodica je izumrla. Ranije je današnja Ulica Ahmeda Fetahagića nosila naziv Kevrin potok.

[11] I porodica Buba je izumrla.

Korpar,
pekar,
Ostoja, kršćanin, zimija,
Madar[12] Alija,
Brat Alije Madara,
Hadži Ahmed, trgovac,
Redžo, bojadžija,
jedan čovjek s Vratnika,
na Bjelavama neki seljak,
poturčenik,
Alt,
Mujezinović (Muezinogli),
Husejin, čizmedžija,
Fazlihodžić (Fazlihocaogli),
pekar,
Jelečković (Yelecogli), iz 52. džemata,
zimija,
Ciganin (Kibti),
Zuberović (Zuberogli),
Halil, aračadžija,
Rizvo, iz 97. džemata,
Alibeg, kujundžija,
Hrdo,
Ćurčića (Kurkizade) ropče,
zimija,
zatim još jedan zimija,
i još jedan zimija,
Ibrahim-baša, kolukčija,
Učković (Uçkaogli),
Selim-baša,
Emir Alija,
dvojica ljudi na Bakijama,
dvojica ljudi u džamiji na Vogošći,
Ahmed, mestvedžija,
Šejtanović (Şeytanogli),
Nakaš (Nakaşogli),
jedan čovjek kod baždarnice (Bachanede),
jedan čovjek u blizini Mezar hamama,[13]
pastorak vodonoša Smaila,
Rakarević (Rakarogli).

U početku su baše i zabiti namjeravali da stanovnike ovoga šehera nahuškaju protiv Ali-paše.[14] U tu svrhu su održali sastanke, izabrali vodu i zaključili da noću napadnu na kuće ajana. Tako je najprije straža 43. orta-kola noću došla na Hiseta da navali na kafanu i na kuće Bagdadije i Sijahije. Međutim, građani Sarajeva nisu bili time zadovoljni, jer su i srcem i dušom voljeli i hvalili ajane koji su pomagali i štitili sirotinju. Kako su građani već bili saznali o ovom napadu, sakupi ih se mnogo i iste noći napadnu na stražu 43. orta-kola i straža se razbježe. Tom prilikom je poginuo spomenuti čokadar. Punih deset godina od toga događaja nisu poštivani ni paša ni zabiti, a ni drugi, kao što su ulema, kadije, niti itko drugi. Bašeskije i ajani se počeše miješati u vilajetske stvari i poslove da bi tobož štitili narod od nasilja paša i da bi spriječili pristup mubaširima. Zato su u

[12] Madarevići su doseljenici iz Ugarske. I danas ima u Sarajevu porodica sa ovim prezimenom.

[13] Nismo mogli ustanoviti o kojem se ovdje hamamu radi. Ne spominje ga ni H. Kreševljaković u svojoj radnji o hamamima, Sarajevo, 1952.

[14] Ovo je Hekim-oglu Ali-paša koji je 13. IV 1747. godine, tj. upravo u godini u kojoj je izbila pobuna, po treći puta došao u Bosnu za namjesnika i tada je na položaju ostao do 31. II 1748. g. On je ovog puta i bio upućen u Bosnu da energičnije postupi u ugušivanju pobune. Raspisivanjem velikih poreza kao i time što je dao pogubiti neke prvake izazvao je protiv sebe Bošnjake. Vidi: Adem Handžić, *Bosanski namjesnik Hekim-oglu Ali-paša*, Prilozi za orijentalnu filologiju i istoriju jugoslovenskih naroda pod turskom vladavinom, sv. V, 1955, str. 135–180.

cijelom bosanskom ajaletu, pa i po selima, upisivali i malo i veliko u janjičare. U janjičare su upisali i neke serhadlije, pa čak i kapetane. Sakupili su mnogo novca, tobož »Yagmurlik akce«, a bilo im je stalo da se dograbe imetka, pa se počeše natjecati u tome ko će više sakupiti novaca i pristalica. U te svrhe su iskorišćavali ajanske sunete, gozbe, darivanja. Zatim je svaka skupina priredivala teferiče i pokazivala svoje odrede i u tome se natjecahu. Osim toga, o bajramima bi čauši pozivali svoje pristalice i prisiljavali ih da idu u ajanske kafane, gdje bi se također sakupilo

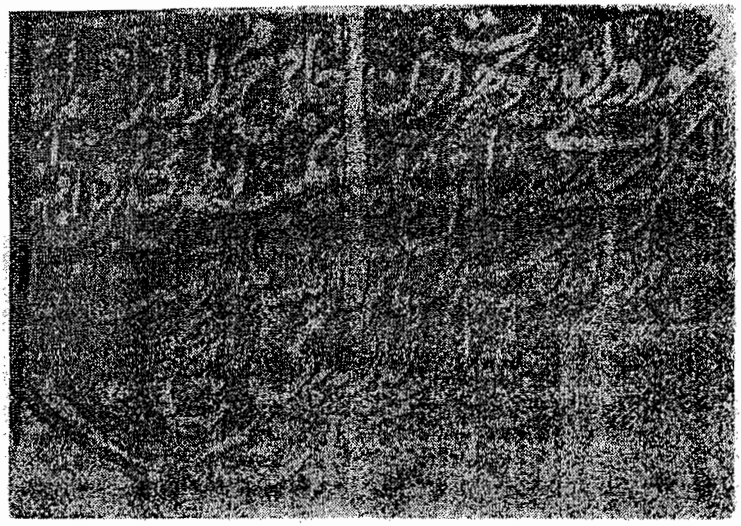

Natpisna ploča u zidu Vekil-Harč džamije o pogibiji braće Morića

mnogo novaca. Neki kapetani nisu željeli da postanu janjičari, pa su onima koji se upisaše u janjičare počeli otimati vojnike i oduzimati im čifluke po selima. Ovi se pismima obrate bašeskijama i potuže im se, a bašeskije izjaviše da će tobož udariti na tvrdave spomenutih kapetana. Ovi bezobzirni ljudi (yaramazlar) uživali su najveći ugled u šeher Sarajevu i, ne poštujući nikakav poredak, prešli su bili svaku granicu i mjeru. Više godina nije bilo uopće straže na ulicama. Ponekad bi naizmjenično bašeskije sa svojim ljudima tobože držali stražu. Na hiljade ljudi bi se sakupljalo u kafane i ponekad bi šetali čaršijom grada praveći se da održavaju red. Natjecali su se ko će od njih imati više pristalica i time su se ponosili.

Eto tako su, po Božjoj volji, deset godina vladali jaramazi, a pošteni ljudi bijahu im potčinjeni. Konačno se u 1170 (1757) godini stanje promijeni. Naime, nekoliko trgovaca se dogovori sa zabitom Mehmed-agom i pozovu na aginu kapiju[15] Sari-Murata, te ga zatvoriše. U zatvoru aga svojom rukom ubi Sari-Murata. Kad zato saznadoše jaramazi-joldaši Sari-Murata, navale na kapiju i ubiju šestoricu trgovaca, i to: Kara hadži-Aliju, hadži-Sulejmana, Mehmed-efendiju Konjiciju, hadžiju Ćatu, Kara hadži-Hasana i hadžiju Krnjeza.

To se dogodilo 13. džumadel-ahira 1170 (3. III 1757) godine. Ali, Božjom providnošću, iako početkom marta bijaše blago vrijeme, bez snijega i hladnoće i sasvim vedro, iznenada se toga dana iza ićindije pojaviše crni oblaci i te noći zapade veliki snijeg. Zato nijedan od jaramaza-ubojica ne mogaše pobjeći. Kako su svi građani bili protiv jaramaza, to se sutradan sakupi nekoliko njih i za tri-četiri dana pohvataju i u kol dovedu dvadeset i tri jaramaza-ubojice i podave ih uz gruvanje topova. Neka im je Alah milostiv!

Zadavljeni su:

Bašeskija Sari-Murat, ubijen,
Hadži Pašo Morić (Morozade),[16]
njegov brat Ibrahim-aga Morić,[17]
Hajdar-baša,
Sarač Mumin,
Hasan Čiplak,
Čolak Hasan,
Tabak Muzur,
Hasan Herconja,
Danijal, čizmedžija,
Ibrahim mljekar
Čutahija
Vrabac,
Arnaut Bećir,
Vladika Salih,
Kuna (Kuno-ogli),
Krnjo,
sin kazaza Jusufa,
Tursun,
Šabić, (Şabo-ogli),
Memija,
Hadži Tajfur,
Halilbašić (Halilbaşaogli), zadavljen u Travniku.

Mnogi drugi pobjegoše iz vilajeta.
Ovo se dogodilo u 1170 (1757).

---

[15] Agina kapija je naziv za janjičarski odžak. U Sarajevu se ovaj odžak nalazio na mjestu Katedrale prema Husrev-begovom Hamamu.

[16] i [17] Morić hadži Mehmed i njegov brat Ibrahim-aga, sinovi Mustafa-age, iz Vekil-Harčove mahale, bili su kolovođe onih nereda u Sarajevu i zbog toga su i pogubljeni. Obojica su sahranjeni u dvorištu Vekil-Harčove (Hadžijske) džamije pod Alifakovcem. Na njihovim uzglavnim nišanima su aginski turbani, što ukazuje na to da su i oni bili janjičarske age. Osim natpisa na nišanima, u dvorišnom zidu spomenute džamije od strane ulice stoji uzidana spomen-ploča o pogibiji Morića. O njihovoj pogibiji ispjevana je i jedna narodna pjesma.

Napominjemo da nije tačna Skarićeva tvrdnja da su Morići sahranjeni u dvorištu Čokadži, hadži Sulejmanove džamije. O Morićima vidi: H. Kreševljaković, *Morići, Sarajevo*, 1938. Š. Sejfudin Kemura, *Sarajevske džamije*, 1910, str. 84–86 i M. Mujezinović, *Stari Alifakovac u Sarajevu*, Naše starine VIII, 1962, str. 128.

Godina 1170.
(26. IX 1756 – 14. IX 1757)

– Ovdje ću navesti i zabilježiti datume nekih događaja koji se zbiše u Sarajevu gradu i bosanskom ajaletu, jer kao što se kaže: Što je zapisano ostaje, a što se pamti iščezne!

– U već poznatom događaju pobijeni su: Pašo Morić (Morozade), Sari-Murat i Halilbašić (Halilbasaogli).

– Vojna na Crnu goru.[18]

– U Arabiji su opljačkane hadžije.

– Hafiz Tokatlija, vaiz, redovno je sedam-osam godina, kazivao Bejdaviju koji završi ove godine.[19]

– U Sarajevu medu djecom zavlada u jačoj mjeri bolest ospica.

– U mjesecu zilhidže (17. VIII– 14. IX 1757) bila je kušanma berbera.

Ovdje bilježim imena nekih mojih umrlih prijatelja iz Sarajeva, koje sam dobro poznavao a koji preseliše na drugi svijet. Njihova imena bilježim bez kronološkog reda, onako kako mi koji na um padne. Činim to da se njima preda rahmet i da meni uz zahvalnost Alahu bude podaren dug i blagoslovljen život.

Jusuf-baša, abadžija tevećelija (tevekkeli), iz Mimar-Sinanove mahale.

Derviš Avdija, kaderija.

Štaban-čelebija, zlatar (zerger), veoma star.

Tabak, brat mujezina iz Vrbanje mahale (an mehallei Ivirban).

Ramadan-čelebija, bazrdan, iz Mimar-Sinanove mahale.

Grabovica (Grabovi) Mehmed-aga.

Aga topčija (Tobci-agasi).

Topalasti Emir, tahmišdžija.

Hasan-čelebija, trgovac, iz Olova (Olovi), tevećelija.

Mehmed Holuk, abadžija, imam, iz Davud-čelebijine mahale.

Krko, trgovac, iz Jahja-pašine mahale.

Hajdar-baša, abadžija, iz Ćemaluše mahale.

Mandžo, iz Jahja-pašine mahale.

Hadži Ibrahim Uščuplija (Uskupli), iz Jahja-pašine mahale.

Ćemerlić (Kemerlizade), kadija.

Gusak, pekar, ribolovac (balik avcisi); lovio je na udicu.

Šako, mesar (kasab).

Šejtanić (Saytanogli), bajraktar. bičakčija.

Starac Šejh Idris, kaderija.

Osman-aga, aga mehtera, starac (Mehteraga Osmanaga ihtiyar).

Ludi (mecnum) Haso, kovač (haddad).

Mehmed-čelebija Boban, vaiz.

Zuko Kablar, derviš mevlevija.

Starac, mevlevijski šejh.

---

[18] U vojni na Crnu Goru godine 1756. vidi: J. N. Tomić, *Turski pohod na Crnu Goru*, Glas SAN XCIII, str. 256–340; H. Hadžibegić, *Odnos Crne Gore prema Osmanskoj državi polovicom XVIII vijeka*, Prilozi za orijentalnu filologiju i istoriju jugoslovenskih naroda pod turskom vladavinom III–IV (1952–53), str. 485–508.

[19] Ovdje je svakako riječ o komentaru Kur-ana od Kadi Bejdavije.

Topalasti starac Mehmed-čelebija.
Koševski imam, velike brade.
Baš-aga (Basagasi).
Starac Hadžić (Haciouglu), kazaski ćehaja.
Jaho, atar (drogerista).
Malešić, atar.
Ćato, bakal.
Kudus (Koduz), aščija.[20]
Babuškić (Babusko-ogli), mesar.
Kujrak, hamal.
Bjelobradi Avdibaša Kulaksuz, iz Davud-Čelebijine mahale.
Ćato, arzuhaldžija.
Starac Duro-abadžija.
Starac hadžija, serhatlija (Serhatli), bazrdan.
Starac hadži Alija Uščuplija (Uskubli), sofija.
Olovčić (Olovi), imam Jahja-pašine džamije.
Muselim.
Terzija.
Visoki siromašni sofija, koji je propisno klanjao namaz (Ta'dili erkanile namaz kilici).
Memija, berber.
Mula Mahmut, učenik medrese.
Hodža, telal, sofija.
Siromašni Haso, abadžija.
Mehmed-aga, sakupljač džizje (Harac cuzyedari).
Mladi Mehmed Nalo (Nalo-ogli).
Stari mujezin Kebkebirove džamije, grobar.
Mula Mehmed Kaukčija (Kaukci-zade), trgovac.
Starac *Mešak*,[21] bakal.
Starac Mahmut-baša, mutabdžija (Maytabci).
Osman-baša, bakal.
Bajraktar, iz Čejirdžik mahale.
Stari kazaz, iz Ašik mahale.
Starac nalčadžija.
Siromašni starac Šaban kovač, iz Kadijine mahale ('an mehallei Kadi).
Hadžiahmetović (Haciahmedogli); poginuo u Atarskoj čaršiji.
Hadži Ali-efendija, muderis.[22]
Suludi Ismail-paša (mecnun-meczub).[23]
Suludi Jusuf-paša (mecnun-meczub).[24]
Hadži Ahmed Čevrljuga (Çevir-liga).
Ahmušin, mujezin Čemaluše džamije, gassal.
Starac Šah Husejin
Ibrahim Čakić (Čakaogli).

[20] I danas postoji u Sarajevu porodica Kudusa.

[21] Ljetopisac na više mjesta upotrebljava izraze, riječi, a ponekad i čitave rečenice na našem jeziku. Da bismo ostali što dosljedniji autorovu tekstu, sve njegove izraze i rečenice na našem jeziku štampane su kurzivom.

[22] Nema ga u popisu muderisa Gazi Husrev-begove medrese, koji je objavio H. Kreševljaković u *Spomenici Gazi Husrev-begove četiristogodišnjice*, a nije nam poznato u kojoj je od ostalih pet tadanjih medresa ovaj predavao.

[23] Ko je ovaj Ismail-paša nismo mogli ustanoviti.

[24] Ni o Jusuf-paši nemamo sasvim pouzdanih podataka. Kadić u svom Zborniku bilježi da se ovaj prezivao Ćuprilić. Prema predaji, on je bio muhafiz u Tibrizu, pa je ne slažući se sa turskim vlastima, bio osuđen na smrt, te je utekao i, preobučen u derviša, došao u Sarajevo, gdje se naselio u Dumišića medresi i tu ostao do smrti 1160 (1747/48) godine. Sarajevski kadija Jahja-efendić podigao mu je turbe na Alifakovcu, gdje je Jusuf-paša sahranjen. Međutim, na turbetu kao ni na nadgrobnom spomeniku Jusuf-pašinom nema natpisa. Vidi opširnije: Muhamed Enveri Kadić, *Zbornik* V, str. 71, u Gazi Husrev-begovoj biblioteci u Sarajevu; Sejfudin Kemura, *Sarajevske džamije*, 1910, str. 74, i M. Mujezinović, *Stari Alifakovac u Sarajevu*, Naše starine VIII, 1962, str. 132.

Bjelobradi kazandžija, učio bi ihlase u Begovoj džamiji.
Pepek, tabak.
Bobanović (Bobanogli), dželepdžija.
Čelebija Div.
Berber Ibrahim-aga džabija Husrev-begova vakufa.[25]
Mlakota, iz Mimar-Sinanove mahale.
Hero, iz Mimar-Sinanove mahale.
Starac hadži Hasan, kujundžija, iz Mimar-Sinanove mahale.
Starac halač, iz Mimar-Sinanove mahale.
Amidža, halvedžija, iz Mimar-Sinanove mahale.
Tiro.
Ćato, iz Mimar-Sinanove mahale.
Bula-hanuma Mačkar, begum-divanija.
Hadži Bešir, divanija (divane).
Mehmed-aga Imaretlić (Imareti), nadzornik Husrev-begova vakufa.
Tiro, kahvedžija.
Stovro Varjamez.
Hadži Avdija, bašeskija 45. džemata.
Husejin-efendija, ćehaja paše Kukavice.[26]
Šećo Bucalović (Bucalogli).
Bučuk, bojadžija.
Furda, bakal.
Amidža, čizmedžija (Amce).
Hamalski ćehaja, tevećelija (Hammal kethoda tevekkeli)
Mršavi hamal Velija.
Osman-baša, telal i objavljivač molitve (Vakti salatci).
Esko, mujezin.
Mosto, handžija.
Salih čelebija, imam, kazaz.
Hrnjo, kazaz.
Šanta mujezin.
Tegaltić (Tegaltiogli).
Starac Hujdur.
Hadži Mehmed Hujdur.
Mladi mujezin Careve džamije.
Muštulukčija (Muştulugci).
Mehmed-baša Kreševljak.
Delibimanić.
Gojza, gassal.
Siromah derviš Varjemez.
Ludak Kaso.
Ašik Omo, divanija (divane).
Terzija.
Dobrotvor (hajrsahibi) hadži Hasan.[27]
Hatem, pasvandžija.
Kara Hasan, pasvandžija.
Mula Hajrulah-efendija, kazandžija.

[25] Nema ga u popisu džabija Husrev-begova vakufa koji je objavio H. Kreševljaković. *Spomenica Husrev-Begove četiristogodišnjice*, Sarajevo 1932, str. 137–141.

[26] Na jednom nišanu u groblju uz Carevu džamiju čitamo da je tu sahranjen neki Husejin-efendija, koji je umro hid. 1167 (1753/54) g., a koji bi mogao biti identičan sa Bašeskijinim Husejin-ef. ćehajom. Vidi: M. Mujezinović. *Epigrafika i kaligrafija pjesnika Mehmeda Mejlije*, Naše starine IV, 1957, str. 141.

[27] Dobrotvor hadži Hasan, sin Oručov, umro je hidž. 1167 (1753/54) g. i sahranjen u dvorištu kadi Hasanove džamije na Brdu, gdje mu se i danas nalazi nadgrobni spomenik s natpisom. H. Hasan je obnovio spomenutu džamiju koja je stradala u požaru 1697. g., i sve do ovog vremena nije bila obnovljena. Uz džamiju je isti dobrotvor sagradio i česmu. Vidi: S. Kemura, *Sarajevske džamije*, str. 18–19. H. Kreševljaković, *Vodovodi i gradnje na vodi u starom Sarajevu*, Sarajevo, 1939, str. 120–121. Oba autora su pogrešno označili kao godinu smrti ovog Hasan-efendije hidž. 1168. godinu, a na nišanu se, međutim, jasno čita h. 1167. godina.

Hamamdžija Čaršijskog hamama.
Još jedan hamamdžija.
Hadži Salih Cigić (Cigo-ogli).
Kubat, divanija (divane).
Pup-hodža u hrki.
Džondžo, hafaf, starac.
Mustafa-baša, kovački kalfa-baša.
Lukhodžić (Lukhocaogli), koji je imao astmu.
Janjičarski aga (Yeniçariyan agasi).[28]
Velijudin hodža (Veliyudin havace).[29]
Njegov (Velijudinov) brat Kadri-hodža.
Ludi starac Mehmed, affare.
Ranar (cerrah), iz Ćemaluše.
Tica, papudžija.
Mustafa-baša Srmalić (Srmali-ogli), bakal.
Starac Šeho, zvani Pirinač.
Tutundžija Ežder, mujezin.
Mladi Bakarija, prljavi serdar.
Topalasti trgovac.
Starac kazaz Azamet.
Jakub, pekar.
Kazaz, židovski kasap (Kassabi Yehudiyan).
Ireiz, bakal.
Mula Ahmed, sibjan-mualim.
Stari majstor (usta) Džafer.
Stari tabački majstor.
Glasoviti kadija Muharemija (Kadi meşhur Muharremi).[30]
Hadži Ahmed, Ablakov ortak.
Hadži Alija, kovač.
Hadžija Makoldžija.
Burnaz-čelebija.
Mladi Kadrija, trgovac, abadžija.
Dugi Alemdar, kazandžija.
Hadži Ibrahim Eško.
Oruč, neženja (bekar), bazrdan.
Kurt (Kurd) Alija, pekar.

Neki od spomenutih ljudi davno su pomrli. Ovdje sam zapravo bilježio one koji su umrli do 1171 (po. 15. XI 1757) godine, ne pazeći na kronološki red.

[28] O ovom janjičarskom agi nemamo nikakvih podataka.

[29] Iz jednog natpisa na nišanu ulemanskog tipa u groblju uz Sarač Alijinu džamiju na Vrbanjuški vidimo da označava grob Velijudin-efendije, koji je umro hid. 1157 (1744) godine. U natpisu se dalje kaže da je spomenuti umro u 48. godini života i da je zbog svoje učenosti uživao veliki ugled u narodu. H. Kreševljaković spominje da je Velijudin-ef. bio jedno vrijeme mualim Husrev-begova mekteba i imam Sarač Alijine džamije. Velijudin-ef. je otac poznatog Mehmed Razi ef. Velihodžića, o kojem naš ljetopisac također govori na više mjesta. Bašeskija spominje i Velijudinova brata Kadri-hodžu, iz čega, opet, možemo zaključiti da je porodica Velihodžića bila porodica učenih ljudi. Vid. *Mekteb-Salnama*, Sarajevo, 1326 (1907–908), str. 52–53 i H. Kreševljaković, *Spomenica*, str. 44 i 157.

[30] U već spomenutoj desetogodišnjoj pobuni Bošnjaka protiv turske vlasti (1747–1757). godine) Muharemija je igrao vidnu ulogu, čime je stekao veliku popularnost u narodu. Kao što su Morići bili vođe bune u Sarajevu, tako je ovaj to bio izvan Sarajevaa. Da je Muharemija mnogo jada zadavao tadašnjim vlastima, vidi se i po mnoštvu okružnica (berata i dr.) koje su raspisivane u svrhu da se Muharemija uhvati sa družinom. Nekoliko ovakvih okružnica nalazimo u jednom tešanjskom sidžilu iz XVIII vijeka (Sidžil u Gazi Husrev-begovoj biblioteci). O Muharemiji vidi još: Safvet-beg Bašagić *Kratka uputa u prošlost Bosne i Hercegovine*, Sarajevo 1900, str. 102–103; Vladislav Skarić, Sarajevo i njegova okolina, 1937, str. 123, i Fehim Spaho, *Pobune u Tuzli*, Glasnik zemaljskog muzeja u Sarajevu, 1933, str. 71–76.

GODINA 1171.
(15. IX 1757 – 3. IX 1758)

– U jakoj mjeri zavlada bolest astma.

– 5. muharema 1171 (19. IX 1757) godine bila je kušanma kazaza.

– U Bosanskom ajaletu palo je mnogo kiše.

– U mektebu u blizini Ferhadije džamije postao sam sibjan-mualim.[1]

Odsada ću kronološkim redom bilježiti svake godine umrle osobe. Tako su u 1171 (1757/58) godini od početka muharema (15. IX 1757) umrli:

Mladić mula alija, abadžija.
Starac hadži Osmaan Talir.
Ludak Muzga.
Salih Zalim.
Tiro, halač.
Jorgandžija.
Mehmed, handžija.
Ćehaja kahvedžija (Kethoda kahveci).[2]
Sabura, kazandžija.
Smajlagić (Ismailagazade).
Crnobradi berber.
Saka Nadž. džanbas.
Jašar-baša, bazrdan.
Filip (Filib) s Bjelava.
Poznati telal *Sivo*.
Šeho, čizmedžija.
Ahmed-efendija Čarkić (Çarkoogli), zamjenik imama.
Slijepi Ćato iz Imareta.
Starac Hamalović (Hamliogli).
Siromašni slijepi kazaz.
Baba Ahmed, kazandžija.
I njegov (Ahmedov) sin.
Kadija Londari-efendija.
Starac sofija, minedžija (mineci).
Kosati siromah, prodavač kestena.
Bećo Šebešlić (şebeşliogli), mladić.
Mehmed-čelebija Hubjarija, bazrdan.
Brat imama s Atmejdana.

[1] U istočnom dijelu dvorišta Ferhadije džamije nalazila se sve do 1879. godine zgrada mekteba što ga je sagradio osnivač džamije Ferhad-beg (Vuković-Desisalić) bosanski namjesnik (od aprila 1568 do 1572 g.). Vidi: Šejh Sejfudin Kemura. *Sarajevske džamije*. 1910, str. 330; Dr Hazim Šabanović. *Bosanski namjesnik Ferhadbeg Vuković-Desisalić*. Zbornik Filozofskog fakulteta, knj. IV–1. Beograd 1957. str. 113–127. i Mehmed Mujezinović. *Turski natpisi u Sarajevu iz XVI vijeka*. Prilozi za orijentalnu filologiju i istoriju jugoslovenskih naroda pod turskom vladavinom sv. II. 1951. str. 110.

[2] Kako se prezivao ovaj kahvedži-baša nije nam poznato. Ne spominje ga ni H. Kreševljaković u *Esnafima*. Sarajevo. 1958.

Starac Šeho, hafaf.
Hadži Jusuf, kovač.
Mehmed-baša Čelengir, prodavao je ćumur.
Humo.
Ćato, bazrdan.
Alija Meto Ušćuplija (Uskübli).
Kato, berber.
Jelečković (Yeleçogli), zadavljen.
Mustafa Karić (Karo-ogli), siromah.
Kečo Idrizović (Idrizogli).
Ludak Husejin.
Mehter-baša (Mehterbaşi).
Ljutiti starac Filemenk, divanija, bestidnik.
Salih Spaho (Spaho-oglu).
Jašar, mesar, merametdžija.
Ludi Bazo, prosjak.
Imaretlić (Imaretliogli).[3]
Hajdar, šerbetdžija, nosio je hrku.
Hadži Fazlija, trgovac iz Kolobare.
Mula Ahmed Talirević (Talirogli), silajdžija.
Siromah Lendo, *»Jedi halvu«*, buzadžija.
Starac Čekrica.
Mehmed Moro, dželepčija.
Ismail-aga, handžija.
Siromašni starac Mustafa-baša, pisar, mudželit.
Maloumni handžija iz Sagrdžija.
Kaligraf (hatat) Terzić (Derzizade).
Siromašni Mandžuka, prosjak, nosio je hrku.
Beogradanin (Belgradli) Eskija, kazaz.
Kulukčija Tura; sakat
Bjelobradi trgovac, punac Morića (Morozade).
Kazaz Vrago.
Bjelobradi dugi Jusuf Sudžuka.
Pâšić (Pâşo-ogli), vlasnik Gaja.
Starac Džumhur, kazaz, iz Ćemaluše mahale.
Haso, sujoldžija.
Hromi bakal, iz Imaretske čaršije.
Starac Požegija (Požegi), belukčija.
Buba, abadžija, mujezin Baščaršijske džamije.
Odabaša s Banjskog Brijega.
Osmanbašić (Osmanbaşaogli), pristalica Imaretlića.
Hasan-baša, mestvedžija.
Hamal Haso.
Ibrahim-aga Novalija (Novali), ajan iz 50. džemata; ubijen.
Starac šejh Togo.
Alić (Aliogli), kujundžija.
Starac Linga, kujundžija.
Stari tabutčija.
Kljuco (Kljoco), aga i serdar.
Bogati Emir zildžija.
Omalešni neženja Mumin.
Esko, nalčadžija.
Juvadžić (Juvaciogli), s Hiseta
Berber Gušo.
Karačić, odundžija.
Adžem Husejin, kahvedžija.
Gušo, pekar.
Mustafa-baša Surmelić (Surmeliogli).

[3] Ovaj Imaretlić biće identičan sa Muhamed-agom, nadzornikom Husrev-begova vakufa, čiji se nadgrobni spomenik s natpisom sve do 1947. godine nalazio u dvorištu Kalin hadži-Alijine džamije, koja je spomenute godine porušena. Kronogram mu je spjevao Mejlija. Iz natpisa se vidi da je ovaj umro hidž. 1171 (1757) godine. Up. *Spomenica Gazi Husrev-begove četiristogodišnjice*. Sarajevo 1932, str. 138. i M. Mujezinović, *Epigrafika i kaligrafija pjesnika Mehmeda Mejlije*, Naše starine, IV, 1957, str. 143–144.

Siromašni Salih, zvani Alemdar.
Berbo, iz Džanića mahale.
Hadžić (Haciogli), bakal, ubijen.
Lezitetka-efendija.
Crnobradi bazrdan Karahodža.
Đul Jahja, prosjak.
Bekro, bakal.
Kafedar, kahvedžija, iz (prazno) baluka.
Hadžialić (Hacialiogli), odabaša.
Starac kujundžija iz Sumbul-mahale.
Dubarac, starac, terzija.
Bego.
Hubjarić (Hubyariogli) Šećo.
Starac Duro, kazaz.
Krpedžija, iz Sagrdžijske čaršije.
Hamzić (Hamzaogli), kazaz.

U spomenutoj 1171. godini umrla su ukupno 104 moja prijatelja.

GODINA 1172.
(4. IX 1758 – 24. VIII 1759)

– Na dan Kasuma (8. novembra 1758. godine) vjenčala se ljepotica, kći Bašage Mustafage, sa Čartozanom (Çartozanogli) Alijagom iz Jahja-pašine mahale.

– 12. *veljače* pojavi se behar na zerdelijama.

– Cijela zima je prošla bez snijega i hladnoće.

– 8. maja (mayis) pade veliki snijeg s jakom kišom tako da je polomio drveće, a i Miljacka je nadošla.

– 1. ramazana 1172 (28. IV 1759) godine izgorjela je Zlatarska čaršija.

– 5. nisana, u ponedjeljak Proslava rodendana princeze, kćerke sultana Mustafe.[1]

– Kada se već jako bio razvio behar, pade snijeg i nastade žestoka studen, tako da se behar promrznuo. Ovo se zapravo dogodilo u mjesecu šabanu (30. III – 27. IV 1759) godine. I ranije sam zabilježio da je u ovo vrijeme pao nezapamćeni snijeg.

– Zakupnina Husrev-begova hamama[2] u ovoj godini iznosila 800 groša.

– 12. hazirana 1172 (12. juna 1959) godine pojaviše se oblaci i promijeni se vrijeme.

I u ovoj, 1172, godini počev od ž. muharema (4. IX 1758 – 24. VIII 1759) bilježiću umrle moje ahbabe.

---

[1] Sultan Mustafa han III, sin sultana Ahmeda, upravljao je turskom carevinom od 1757–1773. g. Na prijestolju ga je zamijenio sultan Abdul-Hamid.

[2] Gazi Husrev-begov hamam nema proračuna za ovu godinu. H. Kreševljaković ima proračune za neke godine. Vidi: H. Kreševljaković, *Banje u Bosni i Hercegovini*, Sarajevo, 1952, str. 83.

Tako je prvi umro:

Ali-efendija Taslidžak, imam u Buzadži hadži-Hasanovoj džamiji.[3]
Iza njega Čolo, telal.
Zatim bazrdan, s Hiseta.
Zatim Ismail-baša, pekar.
Kantardžić (Kantarciogli) Hapča.
Hadžija Zec, kujundžija.
Hadži Mustafa, fenjerdžija. Na dan kada je ovaj čovjek iz Nove mahale (Yeni mehallesindan) otišao na hodočašće u Meku, dogodilo se pomračenje Mjeseca.
Crni hadži Alija, iz 97. džemata.
Sabura (Saburaogli).
Hadžija Šabić (Ša'bo-ogli) čizmedžija.
Osman-efendija, kovač.
Bjelobradi tabak.
Đulić (Gulogli), terzija.
Poznata Badža-kaduna, Ibrahim-agina žena.
Starac Ramo, kazandžija.
Goro, dželepčija.
Starac Čarmuk, židovski vodonoša.
Šaban-dede, tabak.
Ejub-čelebija, terzija.
Kulo, bazrdan, dželepčija.
Hasan-aga Biogradlija (Beligradli).
Bakarija, čokadžija.
Taščić (Taşciogli), kadija.
Crnobradi kovač.
Babuško, mesar.
Omalešni halač, iz Ašik mahale.
Salih-baša, kujundžija.
Bjeloradi Mehmed-aga Nalo.
Pločo; ubijen.
Siromah Jusuf Varjemez, derviš, prodavač gurabija.
Baba Alija, džanbas.
Starac šejh Šapčanin (Şapceli).
Šolbatov brat.
Bajrić (Bayro-ogli).
I još jedan Bajrić (Bayro-ogli).
Hadžibeg, minedžija.
Lošo, bostandžija.
Ćoro Abdulah-efendija, kadija.
Hadži Avdija Lepir.
Ramo, abadžija, alemdar.
Odabaša, sarač.
Hadži *Meho,* bakal.
Starac Husejin abadžija.
Šiljak, bazrdžan.
Ašura, pekar.
Mustafa-baša, tabak.
Trebo, kahvedžija.

[3] Buzadži hadži-Hasanova džamija nalazi se na uglu ulica Kaukčije Abdulah-efendije i Svetozara Markovića. Iz natpisa nad ulazom vidimo da je sagradena hidž. 963 (1555/56.) godine, a podigao ju je sarajevski trgovac Buzadži hadži Hasan. Zidana je od kamena, ima kvadratnu osnovu i presvodena je kupolom. Uz džamiju se nalazio veći broj vrijednih nadgrobnih spomenika koji su ekshumirani 1952. godine. Na ovom mjestu podignute su stambene zgrade. Ostalo je danas samo nekoliko nišana, i to uz neposrednu blizinu džamije. Vidi: M. Hadžijahić, *Sarajevske džamije u narodnoj predaji,* Zbornik za narodni život i običaje Južnih slovena knj. XXX, sv. 2, str. 230–234. M. Mujezinović, *Turski natpisi u Sarajevu iz XVI vijeka,* Prilozi za orijentalnu filologiju i istoriju jugoslovenskih naroda, sv. II, 1952, str. 107, i Glasnik IVZ II, 1951, str. 159.

Uvijek pijani zlatar.
Mula Salih, kazaz.
Luhumija, s Hiseta.
Žutobradi sarač.
Tica (Ipticeogli), mesar.
Hadži Mustafa Cigić (Cigo-ogli), trgovac.
Mustafa-baša Hrnjica (Hrnice), eskidžija.
Kapo, haračlija (Haracci).

U spomenutoj godini pobilježio sam imena nekih mojih prijatelja i poznanika, u svemu 56 umrlih. Rahmet im duši! Ako bude života, i u 1173. godini bilježiću imena pomrlih.

GODINA 1173.
(25. VIII 1759 – 12. VIII 1760)

– Cijena hljeba odredena je 8 akči oka.

– U Sarajevo stiže hiljadu deva koje donesoše municiju.

– 7. rebiul-ahira 1173 (28. XI 1759) godine postao sam imam u džamiji Buzadži hadži Hasan i na ime jednogodišnje plaće unaprijed sam primio 18 groša.[1]

– 29. *svibnja* krenuo je na Mostar bosanski valija Mehmed-paša Kukavica tražeći da mu se izruče tri čovjeka. Medutim, Mostarci napadnu na pašu i ubiju iz njegove pratnje 3–4 čovjeka.[2]

– U Beogradu je umro moj amidža Topal Osman-aga, bašeskija 97. džemata, pa sam 24. *svibnja* radi ostavine išao u Beograd.

– Mehmed-efendija Fojničanin postao je muftija. Medutim, dotadašnji stari muftija ne ustupi mu položaja, nego sastavi mahzar i štaviše protiv Muhamed-efendije nahuška svoje prijatelje.[3]

– Trešanja i čereza bijaše u izobilju.

---

[1] O Buzadži h. Hasanovoj džamiji vidi bilješku 3 u 1172. godini.

[2] Hadži Mehmed-paša Kukavica bio je dva puta bosanski namjesnik, i to prvi put od 10. decembra 1751. do 6. decembra 1756. i drugi put do 28. VIII 1757. do 13. VIII 1760. godine. H. Kreševljaković – D. Korkut: *Travnik* (1464–1878). Travnik 1961, str. 138.

[3] Hadži Muhamed-efendija Fojničanin, sin Jusufov, iz Kečedži Sinanove mahale poslije svršenih nauka u Carigradu i po dolasku u Sarajevo postavljen je najprije za bibliotekara Osman-Šehdijine biblioteke, a zatim je dva puta bio sarajevski muftija, i to prvi put od 1763. do 1766. i drugi put 1768. Napisao je i dva djelca iz područja arapske gramatike. Umro je u Vidinu 1770. godine. Iza sebe je ostavio svoju biblioteku sa fondom od 250 svezaka raznih knjiga. Naslijedili su ga žena Merjema, kći hadži-Mustafina, maloljetni sinovi Abdurahman i Mehmed, zatim kćeri Umihana, Muradhana i Fatima. O ovom muftiji naš ljetopisac govori na više mjesta. Vidi još i: Sejfudin Kemura, *Sarajevske muftije*, Sarajevo, 1916, str. 14–16; H. Mehmed Handžić, *Književni rad bosansko-hercegovačkih muslimana*, Sarajevo 1934, str. 71–72, i M. Mujezinović, *Epigrafika i kaligrafija pjesnika Mehmeda Mejlije*, Naše starine, IV (1957), str. 150.

U ovoj godini prvi je umro:

Ahmed-efendija Butmirija (Butmiri), katib.
Zatim spahija Bego.
Iza njega Maslo, šerbetdžija.
Snažni i visoki hamal Mahmut-baša.
Kara Salih, tutundžija.
Siromašni čizmedžija.
Hodžić (Hôco-ogli).
Hasan-aga Novo.[4]
Buljina, kazandžija.
Ahmedago Jebiciganka.
Hadži Fazlija Bazrđanović (Basrganogli).
Bešir-baša, bakal.
Ibrahim-efendija Sahanija.
Krupni mumdžija.
Ćurči-baša, bašeskija 97. džemata.
Kovač Vreto.
Hadži Jusuf, abadžija.
Mujezin džamije kod Sinanove tekije.[5]
Hadži Muhamed Penjezović (Penezogli).
Starac mesar.
Fazli-hodža, arzuhaldžija.
Visoki halač.
Ludi *Muho,* iz Arap-mahale.
Herco,[6] čizmedžija.
Bjelobradi Tufo.
Maloumni starac Husika, tabak.
Hadži Hasan Česum, pravi sofija.
Trgovac Visočak.
Pekar Dujmo, zimija.
Đuro, pekar, zimija.
Đuro, sapundžija, zimija.
Starac hadži Karkin.
Tabutdžija stranac.
Osman-baša *Tanković* siromah.
Musakadija (Musa kadi).
Hadži Salih-efendija Stambolija, bazrđan, sofija.
Pašić (Paşo-ogli).
Otac derviša kaderije mula-Ahmeda.
Mevlevijski šejh Ataullah.[7]
Mustafa-čelebija, faldžija.
Đogo, mesar.
Kazaz-hodža, iz Skenderije.
Siromašni starac Zvrzda, prosjak.
Ludi mula Salih Ćemerlija (Kemerli).
Traš Osman.
Starac Hapčo, dželepčija, hamamdžija.
Brčkalija (Brckalizade).
Ibrahim-baša Parmo.
Avdi-baša Kečo.
Hodža Togo.
Ludi hadži Sulejman *Ablak.*
Ćoso Bravo.
Njegov (Bravin) brat Saltaga.

[4] U dvorištu Kalin hadži-Alijine džamije donedavno se nalazio nadgrobni spomenik iz čijeg se natpisaa saznaje da je tu sahranjen Hasan-aga Novo, umro hidž. 1172 (1758/59) godine. Faksimil i prevod natpisa s njegova nišana objavio je Sejfudin Kemura. *Sarajevske džamije*, Sarajevo 1911, str. 351.

[5] Ovdje svakako autor misli na Sarač-Alijinu džamiju koja se nalazi u neposrednoj blizini hadži-Sinanove tekije u Sagrdžijama na Vrbanjuši. Sagrađena je prije 1528. g. kada se prvi put spominje. Vid.: Dr Hazim Šabanović, *Postanak i razvoj Sarajeva*, Radovi Naučnog društva, Sarajevo, 1960. knji. XIII, str. 108.

[6] I danas se u Sarajevu nalazi Hercina ulica, porodica Herco je izumrla.

[7] O ovom mevlevijskom šejhu nemamo drugih podataka.

Hadži Ahmed iz Osijeka (Osiyekli).
Naš bašeskija, moj amidža, umro u Beogradu.
Đulić (Gulogli), terzija.
Hadžiduraković (Hacidurakoglu).
Aščija, alemdar, u kalpaku (kalpaklu).
Hadži Avdija Logavić (Logavizade).
Ludi starac hadži Salih Bajrić (Bayro-ogli).
Mladi Logavić (Logaviogli), umro od kuge na putu za Solun.
Hadžisinanović (Hacisinanoglu): umro od kuge idući za Solun, mlad.
Kazandžija (Kazanci).
Još jedan kazandžija (def'a kazanci).
Starac hadži Sinan, bazrdan.
Muharem-baša, abadžija, bazrdan, u kalpaku.
Mladi hadžija Kaldžo, kazandžija.
U ovoj godini je umrlo 68 osoba.

GODINA 1174.
(13. VIII 1760 – 1. VIII 1761)

– Cijena kupus-repi iznosila je 10 para po tovaru, a cijena orasima na oku bila je 4 akče.

– U proljeće, na Sultani-nevroz, bijaše u Sarajevu 4–5 dana mraza, to jest *čadine.*

Poslije toga medu djecom i odraslima zavlada bolest, a pojavi se i veliki kašalj.

– Osman-Šehdi-efendija Bjelopoljac, koji bijaše ugledan čovjek u Carigradu, sagradi u Carevoj mahali u Sarajevu biblioteku.[1]

– Šljiva *požegača* bijaše u izobilju.

U ovoj, 1174 (1760/61), godini bilježiću imena umrlih lica da bi im na taj način onaj koji bude gledao (čitao) ovu bilježnicu predao rahmet, a i ja, ovaj grešnik, kada pogledam ovu bilježnicu da mislim i da uvijek govorim o tome kako valja seliti s ovog svijeta.

Prvi je umro siromah Šišo, telal, starač, koji je brijao bradu.
Zatim starac Rogač.
Iza njega pekar koji pogibe na Romaniji.
Zatim mula Mustafa Dalagija (Dalagizade), sofija.
Semiz, aščija.
Umoljanac,[2] umro na putu za Solun.

[1] Zgrada ove biblioteke nalazila se u lijevom uglu dvorišta Careve džamije. To je bila manja kamena gradevina šesterostrane osnovice i presvodena kupolom. Njezin osnivač Osman Šehbi je sin Mehmed-efendije Kadića. Roden je u Bijelom Polju. Kada je Hekimoglu Ali-paša po treći puta došao u Bosnu za namjesnika, s njim je zajedno stigao ovamo i Osman Šehdija, koji je postao mektubdžija a zatim sekretar ovog poznatog namjesnika. Osmah Šehdi je imao sina kadiju koji je umro dosta mlad, pa je u znak sjećanja na svog sina osnovao ovu biblioteku i u nju iz Carigrada dobavio vrijednih knjiga. Zgrada biblioteke je porušena 1910. godine, a knjige iz nje prenesene su u Husrev-begovu biblioteku 1914. godine. Up. Šejh Sejfudin Kemura, *društvu Careve džamije,* merh. Osmah Šuhdi ef. Kjutubhana. Sarajevo 1916; Hazim Šabanović, *Gazi Husrev-begova biblioteka u Sarajevu,* Bibliotekar VIII 1956, br. 1–2. str. 45–62, i *Katalog arapskih, turskih i perzijskih rukopisa Gazi Husrev-begove biblioteke*, sv. I. Sarajevo 1964. str. XIII.

[2] Ovaj čovjek je svakako dobio ime Umoljanac po tome što se on ili neko od njegovih predaka doselio u Sarajevo iz Umoljana, sela ispod Bjelašnice.

Hadži Ibrahim, tabak, misirski trgovac,
Sačak, dželepčija, koji je ubijen zajedno za svojim bratom.
Džafer-baša, kazandžija.
Dedo-Rakija, kahvedžija.
Hadži Ibrahim, abadžija, sofija.
Emir, prodavao bi kahvu na Jaliji na Bendbaši.
Pehla, (Pehlaoglu), trgovac.
Ćoro, bašeskija, iz 97. džemata.
Kruško, naočiti delikanlija.
Pekar, zvani *»Masna pita«*.
Bildar, jaramaz; udušio se u rijeci Bosni.
Jusuf-baša, kazandžija.
Hadžija Panjo; umro na putu za časnu Meku, abadžija.
Žutobradi mujezin s Atmejdana, umro na putu u Meku.
Abulić (Abulaogli).[3]
Smail, alemdar, tirjaćija.
Hadži Ahmed Bejaz, trgovac.
Crni Salih Numanče, kazaz, trgovac.
Mula Abdulah, kazaz, sin Salih-čelebije.
Derviš Šaban, kovač, nosio je hrku.
Hadži Salih, terzija, iz Ajvaz mahale.
Delimustafić, (Delimustafaogli), bogataš.
Hromi bojadžija.
Strana (Istrana), starac, pekar.
Mašo, tabak, iz Mimar-Sinanove mahale, starac.
Abdulkerim, mutapčija.
Sluga Šehe Bećirage.
Doksan altili[4] iz kšle.
Hadži Fazlika, ajan u vilajetu, mujezin; umro 9. šabana ili 4. marta 1174 (16. III 1761) godine.
Rejsović (Reysogli); zadavljen zbog jedne javne ženske.
Gogo, takoder zadavljen.
Tabak, kojeg je njegova žena zaklala.
Čarakčija (Čarakci).
Abadžija.
Hadži Mustafa-aga, alajbeg kazaza.[5]
Drugi Derviš-aga Muzaferija.
Jašarev otac.
Kapić (Kapo-ogli).
Jedan siromah.
Mutevelija Abdi-pašine džamije.[6]
Kučin Ahmed-aga, bakal.
Derviš Mustafa, čokadar, bakal, stranac.
Crnobradi terzija, iz čaršije Pazarbula.
Terzija Pinjo, bajraktar, 50. džemat.
Sijahija, ajan, iz 97. džemata.
Zeko, halač.
Mehmed-baša Bejtić (Beytiogli) *Kreševljak*, crne glave.
Hadži Mustafa Bećar, rozna-

[3] Danas se u Sarajevu nalazi porodica Hadžabulića.

[4] Da li je ovo prezime umrlog ili, pak, označuje jedinicu u kojoj je služio, nismo posve sigurni. Medutim, i danas postoje u Sarajevu porodice Bučuk, Krkbeš i druge, dakle, čija su prezimena brojevi.

[5] Ne spominje ga H. Kreševljaković u djelu *Esnafi i obrti u starom Sarajevu*, Sarajevo, 1958.

[6] Abdi-pašina džamija nalaziła se na mjestu današnje zgrade Vakufske direkcije u Sarajevu, odnosno apoteke Prvi maj, koju je vjerovatno obnovio Abdulah-paša, jer je na tom mjestu postojao mesdžid kojeg je sagradio prvi bosanski sandžakbeg Mehmed-beg Minetović (1463–1464 godine). Dr. H. Šabanović, *Postanak i razvoj Sarajeva*, Radovi XIII, str. 90.

medžija; umro zajedno sa sinom.
Tabak Kapama.

Osman Halilović (Halilogli) bukagidžija, jaramaz koji je pobjegao.
Hadži Bekir, pisar (Katib), s Atmejdana.
Hadži Salih Muminbašić (Muminbaşaogli), neženja.
Siromašni telal Žiga.
Crnobradi hadži Hasan, aračadžija; umro na putu za Meku.
Ahmed-baša Hemzanić (Hemezanogli), kazaz.
Bolesni Šabo, kečedžija.
Starac kapetan, iz Koševa, kazaz.
Sin kahvedžije Ali-baše, iz Ašik mahale.
Ahmed-baša Avdić ('Abdo-ogli), zlatar.
Sin hamamdžije Carevog hamama.[7]
Bjelobrki Mervan, buluk-baša.
Jošo, bazrdan, delikanlija, žutih brkova.
Bjelobradi naočiti Deli-Mujo Arnaut (Arnaud).
Šero Karup, čizmedžija, ajalet.
Brkić (Birko-ogli).
Atmejdanlija, iz 96. džemata.
Kablar.
Siromah Hadžo, kazaz.
Sabljar, kahvedžija.
Starac hadži Ahmed Muzaferija, trgovac.
Mirni siromah Salih Tabo.
Ahmed-baša Čomaga (Şemaga), terzija, bolestan, tirjaćija.
Kosati derviš, neženja, nastanjen u Minedžijinom hanu.[8]
Pašalićev badanak.
Muharem-baša Jara, starac, s Potoka.
Starac čibukčija.
Visoki starac Kojo, iz Džanine mahale.
Kolar, kazaz.
Silajdžija, stranac.
Žutobradi mumdžija.
Bogati bazrdan Čelić, iz Kračula.
Bjelobradi hadžija Misirlija, iz 97. džemata.
Čelengir, delikanlija.
Siromašni starac Kara Husejin, telal.
Zunba, tabak; naslijedio je agu.
Mavijin brat, kazandžija.
Mula Osman Logavić (Logavizade).
Osman-baša, zlatar, iz Kadijine mahale.
Sin Osman-baše Kulundžije alemdara, jaramaz; ubijen.
Sin mula-Omera, pisara mehkeme; ubijen.
Rajnica, dželepčija i sin mu, utopili se.
U 1174. godini umrle su 104 osobe. Neka im je vječni pokoj!.

[7] Carevim hamamom nazivao se Isa-begov hamam. Naziv Carev dobio je po tome što se nalazio uz Carevu džamiju. Podigao ga je Isa-beg 1462. godine. Porušen je 1887. g. i na njegovom mjestu podignuta današnja Isa-begova banja. H. Kreševljaković, *Banje u Bosni i Hercegovini*, Sarajevo, 1952, str. 73–75.

[8] Pod ovim imenom ne nalazimo nijednog hana u H. Kreševljakovića, *Hanovi i karavan-saraji u Bosni i Hercegovini*, Sarajevo, 1957.

GODINA 1175.
(2. VIII 1761 – 22. VII 1762)

– Popravljene su i ukrašene Ferhadija[1] i Baščaršijska džamija.[2]

– Medu životinjama je u velikoj mjeri zavladala nekakva bolest tako da čovjek nije mogao ulicom proći od smrada lešina uginulih krava.

– 2. *siječnja* bijaše proslava rodendana princa sultan-Selima, sina sultan-Mustafina.

–Trešanja i čereza bijaše mnogo.

– Na planini Trebeviću sve do Jurjeva vidio se snijeg, a gotovo sve do *Aliduna* padala je kiša.

– U mjesecima zilkade i zilhidže (24. V – 22. VII 1762) kao i u haziranu i temuzu 1175. godine (1. VI – 31. VII 1762 g.) stigoše vijesti u grad Sarajevo, da se u Čajniču i u selu Slatini blizu Goražda pojavila kuga.

– U ovoj godini umrli su:

Berber, muameledžija, u dućanu prema Avdi-pašinoj džamiji.

Gidžejić, pasvandžija, iz Džanine mahale.

Zatim Selman-čelebija, terzija, iz Mimar-Sinanove mahale.

Bjelobradi neženja, zvani Fenjerdžija, ortak Felemenka.

---

[1] Ferhadija džamija nalazi se u Ulici Vase Pelagića neposredno do Hotel »Evrope«. Iz natpisa nad ulazom u džamiju vidimo da ju je sagradio h. 969 (1561/62) g. Ferhad-beg, bosanski namjesnik, za kojeg se pretpostavlja da potječe iz sarajevske porodice Vukovića-Desisalića. Ferhadija spada u ljepše potkupolne džamije. U dvorištu pred džamijom nalazi se nekoliko nišana s natpisima iz XVII–XIX vijeku. Uz džamiju je ranije postojao mekteb i Ferhad-begovo imare. Up.: Sejfudin Kemura, *Sarajevske džamije*, str. 324–337; H. Šabanović, *Bosanski namjesnik Ferhad-beg Vuković-Desisalić*; Zbornik Filozofskog fakulteta broj VI–1, Beograd 1957, str. 113–127, i M. Mujezinović *Turski natpisi iz XVI vijeka* u Sarajevu, Prilozi za orijentalnu filologiju i istoriju jugoslovenskih naroda pod turskom vladavinom, sv. II, str. 110.

[2] Džamija Durak Havadže hadži-Ahmeda nalazi se na Baščaršiji i po tome je u gradu poznata kao Baščaršijska džamija. Prvi put se spominje u jednom defteru iz 1528. godine, što znači da je sagradena prije te godine. I ovo je džamija s kupolom. Up.: H. Šabanović, *Postanak i razvoj Sarajeva*, Radovi Naučnog društva knj. XIII, Sarajevo, 1960, str. 110–111.

Hadži Derviš, trgovac, zet Patka Banjolučanina.
Starac, banjolučki muftija, kaderija.
Mustafa-baša Diplo, sin Spahe kantardžije, iz 39. buluka.
Šahmanija; ubijen.
Starac Selman-baša, tabak.
Jedan delikanlija, sljedbenik Avdage Čomage.
Mula Mehmed, mujezin u džamiji na Atmejdanu.[3]
Sabljarević (Kilicogli).
Crnobradi hadži Hasan; umro u Meki.
Hadži Hasan, abadžija, ospičava lica; umro u Meki.
Debeljko hadži Hasan; umro na putu u Meku.
Bjelobradi starac hadži Ibrahim čauš; umro također na putu u Meku.
Hadži Mustafa Abadžić (Abacioglı), otac kaligrafa; umro u Meki.
Hadži Ibrahim Prešljo.
Hadži Salih Puška, čizmedžija, umro u Meki.
Hadži Mustafa, kazandžija, ubijen na putu za Istanbul.
Hadži Sulejman, ortak Stanbolije.
Kadri-aga, bakal, iz 97. džemata.
Hadži Salih Jabučar (Jabukarogli).
Hadži Ahmed Pekara, čokadžija.
Jug, faldžija.
Žutobradi dugi bulukbaša.
Jusuf, iz Hanikaha.
Moja kćerka Umihana od deset mjeseci, iz Mimar-Sinanove-mahale; umrla 6. siječnja na dan Saliba, 1175.
Hadžisulejmanović (Hacisuleymanogli), serdar.
Mladi hafiz, sin Hamzin; umro u Istanbulu.
Kujundžijski alajbeg; umro u Istanbulu.
Kablar.
Merdevinlija (Merdevinli).
Horoz, zvani Selaniklija (Selanikli), džuzhan.
Vilajetović (Vilayetogli), ubica kojeg također ubiše; imam.
Poturčenik.
Bego, divanija.
Jedan neženja; ubijen.
Alemdar; ubijen na Romaniji.
Grdo, mesar, samoubica.
Debeli terzija i imam džamije s Begovca.[4]
Brkati žutobradi Zec, kujundžija.
Žutobradi Klino, iz Čejirdžik-mahale.
Mujo, mesar, dželepčija.
Đuturum Hujo.[5]

[3] Na Atmejdanu u neposrednoj blizini Parka Cara Dušana nalazila se džamija Hadži-Alije Bakrbabe. Bila je prostrana, s krovom na četiri vode i kamenom munarom. Uz džamiju je postojalo veće groblje i češma. Džamija je podignuta u XVI st., a porušena 1895. godine. Up.: S. Kemura, *Sarajevske džamije*, Sarajevo, 1910, str. 173.

[4] Na južnoj strani Sarajeva na Begovcu sagradio je jednu džamiju Hitri Sulejman u drugoj polovini XVI vijeka. S Kemura, *Sarajevske džamije*, Sarajevo, 1910, str. 51–57.

[5] I danas se u Sarajevu na Breki nalazi porodica Hujić.

Malo dijete brkatog Puhare.

Daidžić, hadži Ibrahim, iz naše mahale.

Muharem-baša Bobanović (Bobanogli).

Gušavi čizmedžija Šator, mujezin džamije na Berkuši.[6]

Ospičavi Fišeković (Fisekogli) kujundžija, rumena lica, murid Užičkog šejha.

U ovoj godini umrla je ukupno 51 osoba.

[6] Osnivač ove džamije je neki hadži Turhan. Podigao ju je u drugoj polovini XVI vijeka. S. Kemura, *Sarajevske džamije*, Sarajevo 1910, str. 45–47. Kemura je zabilježio da se osnivač prezivao Timurhan, što je pogrešno.

GODINA 1176.
(23. VII 1762 – 11. VII 1763)

– 20. temuza ove godine pojavila se kuga i u Sarajevu, i to najprije na Vratniku, gdje je okužen došao iz unutrašnjosti Čabrić s Vratnika, koji je odmah i umro. Zatim je umro i njegov brat hadži Sulejman Čabrić, kazandžija.

– Iza toga kuga se pojavila na Hridu, Čekaluši, Banjskom Brijegu. Zapravo, poslije pojave kuge na Vratniku ona se najprije raširila u Sunbul-mahali, Pasjoj mahali, zatim u Koševu, Berkuši i Souk-Bunaru. Dakle, kuga je u početku harala po periferiji grada medu siromašnim svijetom. Zbog toga su ugledni gradani smatrali i zaključivali da njih kuga neće zahvatiti. Ova bolest je pustošila pune tri godine i u samom gradu Sarajevu pomorila oko 15.000 duša. Kronogram o prestanku haranja kuge je ovaj: »Bože, koji si riznica svih dobrota, sačuvaj nas svega čega se plašimo«.

– Bostandžije (vrtlari) su dva puta ove godine zasijavali svoje bostane i bili izgubili svaku nadu u rodnu godinu, smatrajući da nikako neće biti lubenica, dinja i krastavaca. Ali ako je nešto odredeno, propadaju svi planovi, pa je tako ove godine bostan rodio preko svakog očekivanja.

1. muharema 1176 (23. VII 1762) godine umro je od kuge Čabrić (Kabrikogli), koji je okužen došao u Sarajevo. Tako je od kuge on prvi umro u Sarajevu na Vratniku.

Nakon njegova slučaja do 20 dana umro je i njegov brat hadži Sulejman Čabrić, takoder od kuge. Neka se zna!

Starac sarač, otac Ali-bašin.

Halač, čuvar; ubijen.

Brkati Ali-baša, aračadžija; takoder ubijen.

Skender, sin pekarev.

Ekin, jaramaz; ubijen.

Sin Crnog Omera, koji se utopio na Bendbaši.

Mula-Osman, brat muftije Fojničanina.[1]

[1] Dne 5. safera 1176 (26. VIII 1762) g. uvedena je u sidžil imovina nekog mula Osmana, sina Jusufova, iz Kečedži Sinanove mahale. Nismo posve sigurni da li je ovo Bašeskijin mula Osman, jer se u sidžilu spominje da je ovaj poginuo na Hotinu, a to naš ljetopisac ne bilježi. Sidžil X, str. 89. O muftiji Fojničaninu, bratu mula Osmanovu, vidi bilješku 3 u 1173. godini.

Mula Avdija, derviš, jorgandžija; umro od kuge u Beogradu.
Bakal, iz Pasje mahale; umro od uživanja opijuma.
Rehin brat, umro u Skoplju od kuge.
Bičakčijski baša.
Poznati debeljko serdar Ahmed; umro u Edreni.
Mula Ismail, sin hadži Muharemov, kazandžija; umro od kuge.
Bjelobradi Čugelj.
Mula Osman Ablaković (Ablakogli)
Zimija Aćim, mljekar.
Debeljko hadži Ahmed Cigić (Cigo-ogli), bazrdan.
Sin Zildže alemdara; umro od kuge.
Omer, kazandžija i mutapčija, »t«.[2]
Džafer, kazandžija, »t«.
Starac hadži Mustafa Mlaćo, kazandžija, »t«.
Kovački majstor (usta), iz 96. džemata.
Hadžibektašević (Hacibektaşogli); umro u Istanbulu.
Muharem-baša Ekinović (Ekino-glu), iz 10. buluka.
Mutapčijski čauš.
Sadik-čelebija, terzija.
Ali-baša, tabak, iz Skenderije mahale.
Crnobradi sagrdžija.
Deve-taban, hamal.
Sinovi alemdara Ibrahima Zildže, »t«.
Hadži Šaban, kazandžija, pristaša Saburin »t«.
Pašaliić (Pasaliogli), iz Strošića »t«.
Meho, bičakčija, umro u Beogradu, »t«.
Mehmed-beg *Gnjida*, zet Salih-efendije.
Bejlobradi halač Sulejman.
Kasapović (Kasapogli) *Šegalo*, »t«.
Starac Durak.
Zet sarača Ahmeda Ćase, »t«.
Hafiz mula Salih, gasal iz Viteza.
Džafer-abaša mutapčija, šerbet-džija.
Ibrahim, bostandžija, Jašarev brat.
Đulić (Guliogli), zet alemdara Ahmeda, kujundžije, »t«.
Buregija, ajan; umro u Beogradu kao odbjegli bašeskija, iz 97. džemata, »t«.
Starac Oručević (Orucogli), imam, »t«.
Hajduk-hodža, beogradski ajan, »t«.
Moro Rajničević (Rajnicaogli), dželepčija, »t«.
Starac Mustafa-baša Ignedži, »t«.
Terzić (Derziogli) kara Mehmed..
Kišo, »t«.
Graho, »t«.
Kazandžijski alajbeg, koji je umro nakon što je ikrario za hadž, »t«.
Salih, sin Kurjaka hamala, »t«.
Avdi-baša, kujundžija; lijepo bi govorio (skatke riječi), »t«.
Jorgandžić (Yorganciogli), »t«.
Šura terzije Šurke.

[2] Registrujući imena umrlih osoba ljetopisac u mnogo slučajeva stavlja iza njihovih biografija slovo »t«. Smatram da je to početno slovo arapske riječi taun (kuga), a to slovo, kao skraćenica, Bašeskija stavlja pored imena osoba umrlih od kuge. To je ljetopisac upotrebljavao radi kratkoće da ne bi stalno ponavljao istu riječ.

Mustafa-baša Vidinlijaa (Vidinli), terzija, »t«.[3]
Bulbul, berber.
Hadži Osman Špago, kazaz; umro na putu u Meku.[4]
Hadžija Mlaćo, kazandžija; umro na putu u Meku.
Dugi (Uzun) Mahmut, bazrdan, zet berbera hadži-Tandara.
Ropče Kare Čurčibaše, »t«.
Mustafa-baša, baščovan.
Zet Čizme sujoldžije, »t«.
Poznati beogradski ajan Zec.
Mustafa-baša Lojo (Lojo-ogli).
Kablar.
Šišo, belukčija, terzija, »t«.
Berber Selim.
Sinovi Tirića, iz Pasje mahale.
Starac, delija, telal.
Kaliman, bakal.
Dobrotvor Sabljar (Kilic) iz Hrvatina; umro na putu u Meku.
Salih Pasvanović (Pasvanogli), »t«.
Salih-baša Doksanalti, kazaz, »t«.
Zuko, pasvandžija.
Kadro.
Hadži Duhotina, kahvedžija, »t«.
Sin hadži Avdije, Delidoksana, »t«.
Sin mujezina iz Kračula, »t«.
Čalkunović (Čalkunogli), »t«.
Fenjerdžija, »t«.
Žigin zet Mehmed-baša, belukčija, kazaz, »t«.
Mula Salih, softa, siromah, divanija, »t«.
Mlaćo, kazandžija, »t«.
Unuk Čartozana, »t«.
Sulejman-baša, bostandžija, iz Vrbanje mahale, »t«.
Šegrt hadži-Mehe, aščije, »t«.
Salih, pekar s Ploče, »t«.
Dugi Omer-baša, kazaz, iz 96. džemata.
Mladi, hafiz, sin Sunbul-imama, »t«.
Mustafa-baša *Olovčić*, abadžija, »t«.
Žutobradi terzija, »t«.
Fazli-hodža, otlukčija, »t«.
Mula Alija Bilić, učenik medrese, »t«.
Brat Sulejmana tabutčije, »t«.
Ćasin brat (Kasonin karandaši) starac Pašo.
Mula Mustafa, brat katiba mula Jahije, »t«.
Sin Šejha Ibrahima Puhe, derviš, »t«.
Mustafa-baša, kazaz, iz 96. džemata, »t«.
Učenik medrese, Fojničanin »t«.
Ćoso, tabutčija, »t«.
Debeljko Berberović (Berber-oglu), Pirinčlija, »t«.
Brat Kablara kolukčije, »t«.
Učenik medrese mula Husejin Trebinjac (Trebinli), »t«.
Hadži Mehmed Fojničanin (Foyniceli), »t«.
Hadži Salih Kanber-efendija, mudderis, arapskog jezika. »t«.[5]
Kadri-hodža, iz medrese, »t«.

[3] Sin je Mehmedov, stanovnik Šejh Ferahove mahale. Ostavina mu je iznosila 126.436 akči, a popisana je 18. redžeba 1176 (2. II 1763) g. Sidžil X, str. 83.

[4] Sin je Ahmed-bašin a unuk Abdulahov, stanovnik Arebi-dždedid mahale. Imovina mu je iznosila 323.442 akče, a popisana je 24. rebiul-ahira 1176 (12. XI 1762) g. Sidžil X, str. 87.

[5] 22. džumadel-ahira 1176 (9. I 1763) g. popisana je imovina umrlog hadži-Saliha, sina hadži-Mustafina, iz Ivlakovali mahale. U svojoj biblioteci je imao sedamdeset knjiga. Posjedovao je više nekretnina i dućan u Čizmedžiluku u kojem se našlo mnogo trgovačke robe, a naročito sahtijana. Mnogo čizmedžija mu je ostalo dužno. Imovina mu je procijenjena na 1.360.123 akče. Naslijedili su ga žena Hatidža i sedmoro djece. Sidžil X, str. 16–19.

Bičakčija, »t«.
Smail-baša, nalbant, »t«
Starac Delija, telal, »t«.
Starac Bajram, hamal, »t«.
Hadži Arap, tutundžija, »t«.
Šegrt Ali-baše, Zildže, »t«.
Sin Selim-baše, »t«.
Baščauš Tag Omer.
Šeho (Šejhi) Vuk mula Osman, sofija, »t«.
Mursel, kazaz, »t«.
Birakča, kaukčija, »t«.
Dželalović (Đelalogli), bakal, »t«.
Starac mestvedija s Budakovića, »t«.
Sinovi terzije Mehmed-baše zvanog *»Moja duša«*, »t«.
Unuk hadžije bakala, »t«.
Tuzlo, učenik medrese.
Muminović (Muminogli), starac, aščija.
Sinovi Emir mula-Ahmeda.
Zet Sake Ismaila, 50. džemat.
Dursun, kazaski čauš (Tursun).
Starac Ćor (Kor) Ismail, sarač.
Topalasti siromah; uzimao bi zajam.
Bakal, sin Hadžića (Hacicogli).
Kazandžija, misirbaba.
Moj učenik (şagirdim) Spaho, papudžija.
Šebešlić (Şebeşliogli), čuvar.
Mula Zulfikar, iz Trebinja, učenik medrese.[6]
Pasvandžić (Pasvanciogli) Zuko.
Žutobradi bičakčija, moj učenik.
Mustafa-baša Sivo, *klinčar.*
Starac Kujundžić (Kujunciogli), bakal.
Imam iz Lučevice, hodža-kazaz, moj učenik.
Bejazić (Beyazogli) Salih, mladić.
Bekir, terzija, moj učenik.
Mujezin Šišo.
Pjanić (Pjano-ogli) Hasan.
Tahirović (Tahirogli), pekar.
Pirinčev zet, iz Kadijine mahale.
Paro Hadžiibrahimović (Haciibrahimogli).
Šeho, čizmedžija, iz Džanića mahale.
Mladić, sin Osječanina (Osiyekli).
Šah Alija, kujundžija, iz Ašik-mahale.
Hasan, čauš na kapiji.
Mehmed-baša Burnaz, čelebija.
Karo Salih, sarač, 45. džemat.
Siromah Ago, starac.
Kara Osman, bašeskijin brat.
Arnaut, ćeremidžija.
Ibrahim Donma (Dunme), liječnik, moj učenik.
Ahmed Ćurčić (Kurkizade), kadija.[7]
Derviš Avdija, kečedžija, iz Vrbanje mahale.[8]
Slijepi derviš, siromah.
Hadži Mustafa Brkić (Birko-ogli), hafaf.
Brat kujundžije Ibrice.
Pasvandžija, bez ruke.
Sičanić (Siçaniogli).
Tosun, dželepčija.

[6] Ovaj Zulfikar je sahranjen u dvorištu Bakrbabine džamije. Na njegovom uzglavnom nišanu nalazio se natpis koji mu je spjevao Mejlija. Zulfikar je vjerovatno bio učenik susjedne medrese na Atmejdanu. Sejfudin Kemura, *Sarajevske džamije*, Sarajevo 1910, str. 277, i M. Mujezinović, *Epigrafika i kaligrafija pjesnika Mehmeda Mejlije*, Naše starine IV, 1957, str. 146.

[7] U groblju uz Jahja-pašinu džamiju i danas se nalazi nadgrobni spomenik s natpisom iz kojeg saznajemo da je tu sahranjen Ahmed ef. Ćurčić.

[8] Na jednom natpisu iz 1176 (1762/63) g. u groblju uz Jahja-pašinu džamiju piše da je tu sahranjen kečedžija Abdulah.

Dugo (ili Dugi) hodža.
Smail, mesar.
Mustafa Lanba, tabak, moj učenik.
Arap Bilal, ropče Duraka.
Visoki Prešljo, bakal.
Hadžimehić (Hacimeho-ogli).
Sinovi Ahmedage Čaluka.
Ahmed-odundžija.
Ibrahim-baša, tabak, brat tabaka Šake.
Musakadija.
Salih, tabak, bacač kamena.
Starac Pirija, siromah, iz Vilajetovića (Vilayetzade) mahale.[9]
Avdija Dangalaković (Dangalakogli), mladić.
Bego, abadžija, iz Sinanbegove mahale.
Amidža hadži-Mustafe Bešlije.
Mehmed *Dedo* Spaho, iz Davudčelebijine mahale, dobrotvor.[10]
Kazafer, dželepčija.
Sin Emir-čelebije.
Mustafa-baša, tabak, Kajmakčija (Kaymakci).
Krupni starac, čizmedžija, ljubitelj žena.
Alemdarević (Alemdarogli).[11]
Karo, koji je ličio na Ciganina (Karo Kibti gibi).
Omer, sin kazaza Numan-baše.
Omer, dželepčija.
Kašin, bojadžija.
Mula Bekir, brat Sari Murata.
Topalasti neženja.
Fočo, slijepac, šerbetdžija.
Maloumni Alija, pekar, naš komšija.
»Birnokta« (Birnoktaogli) katib.
Hafaf, kalufdžija (Kalubci).
Hadži Osman Misirlija (Misirli), silajdžija.
Hadži Omer Goraždak (Goraždeli).
Dugi hodža Gaddara.
Mladi trgovac, iz Careve mahale.
Brat hadži-Omera belukčije.
Puharin zet.
Salih-beg Dženetić (Cennetizade).[12]
Ibrahim Nezirović (Nezirogli), tabak.
Vlahinjić, dogramadžija, zvani *Burazer*.
Bjelobradi neženja hadžija.
Arapović (Arabogli).
Smail-čelebija *Kladnjo*.
Fojnički imam, ajan.
Starac trgovac hadži Halil, iz Ljubinja (Lubinli).
Bekir, kolukčija, ubijen.
Starac hadži Kadrija, kazandžija.
Ahmed efendija Hošo. Bog mu se smilovao![13]
Zuka, iz Šejh Ferahove mahale.
Tabak, Turdag.

[9] Gdje se nalazila Vilajetovića mahala, nije nam poznato.

[10] O dobrotvornom Spahi nemamo drugih podataka.

[11] Na jednom nišanu uz Vekil-Harčovu džamiju pod Alifakovcem nalazi se natpis iz kojeg se vidi da je tu sahranjen Alija Alemdar, umro 1176. godine.

[12] Sahranjen je u velikom groblju na Hanbinoj Carini, gdje mu se i danas nalazi nadgrobni spomenik s natpisom u pjesmi koju mu je spjevao savremenik Mejlija, M. Mujezinović, *Epigrafika i kaligrafija pjesnika Mehmeda Mejlije*, Naše starine IV, 1957, str. 147, i H. Kreševljaković, *Dženetići*, Sarajevo, 1954, str. 125.

[13] Na jugoistočnoj strani Sarajeva nalazi se predio poznat pod nazivom Hošin Brijeg.

[14] Sin je Ahmedov, unuk Osmanov, iz Oruč-Pehlivanove mahale. Imovina mu je popisana 23. zilkade 1176 (6. VI 1763) g. i tom prilikom procijenjena na 743.628 akči. Nadgrobni spomenik ovog Gušića nalazio se do pred nekoliko godina u dvorištu Kalin hadži-Alijine džamije. Up.: S. Kemura, Sarajevske džamije, Sarajevo 1910, str. 303, i M. Mujezinović, *Epigrafika i kaligrafija pjesnika Mehmeda Mejlije*, Naše starine IV, 1957, str. 148.

Mula Ahmed Gušić (Guso-ogli).[14]
Sulejman Nalo, baščovan.
Muhamed-efendija Gušić (Guşo-ogli), pisar mehkeme.
Rizvan, Mahmutov alemdar.
Starac Dželil-baša, kazandžija.[15]
Gaj Salihpašić (Salihpaşo-ogli).
Kazaferović (Kazaferogli), dželepčija.
Bekir-baša, mutapčija »r-h« (Bog mu se smilovao!)
Hasan, sin kečedžije Ahmed-baše.[16]
Ibrahim, sin mula-Mehmedov.
Emrica, sin Hajdarevića (Haydarzadeogli).
Alija Bego, prodavač ćufurije.
Džanbazović (Canbazogli), iz 97. džemata, ubijen.
Pekar Mumin.
Sulejman-čelebija, pekarski baša.
Vehabović (Vehabiogli), medželid, mlad.
Numan-beg Defterdarević (Defterdarzade).
Hadži Hasan, sin Fazlihodžin.
Starac iz Kaniže (Kaniži), mujezin.
Hadži Omer, belukčija.
Fočo, Kandžija, delikanlija.
Starac Krečo, bostandžija.
Jedan čovjek koji je zadavljen zbog Džanbazovića.
Bekir, čizmedžija, brat mutapčije.
Jašo, hamal, iz Potoka.
Debeljko hadži Muharem, kazandžija.
Mustafa, Alijagin unuk.
Husejin, sin abadžije hadži-Muharema.
Kahvedžija, koji je palio kandilje na munari.
Mula Ahmed Sičanija (Sicani), kovač, prepisivač mushafa.
Hadži Salih-efendija Frenjo (Frenoogli).
Mladi Bego Abasović (Abasogli), sarač.
Mula Salih Hadžijusufović (Haciyusufzade), čizmedžija, kaderija.
Žuti Mahmut, sluga hadži-Mustafe.
Ago Tirić (Tiro-ogli).
Mula Jahja Obralija, bibliotekar.[17]
Keško (Keşko-ogli).
Heljdub (Heldub), tabak.
Kotorija (Kotori).
Uščuplija (Uskupli).[18]
Bagdadlija (Bagdadli), terzija.
Olovčić (Olovizade).
Osmanaga Pilav, zarobljenik, iz 50. džemata.
Derviš Salih, kaderija, kujundžija.
Mosto, džambas.
Omer Puharić (Puharaogli).
Mula Salih, učenik medrese. Lijepo je pisao talik pismo, pristalica Kurevijin.
Moj sin Abdurahman, iz Mimar-Sinanove mahale.
Neka im je Alah milostiv!
U ovoj godini je umrlo ukupno 230 osoba.

[15] Sin je Mustafin, iz Haradži hadži-Mustafine mahale. Iz popisa njegove imovine, procijenjene 10. zilhidže 1176 (23. V 1763) g., vidimo da je bio kujundžija, a ne kazandžija, kako to bilježi Bašeskija: Sidžil X, str. 65.

[16] Ostavina Hasan-baše, sina Ahmedova, iz Davud-čelebijine mahale iznosila je 42.255 akči, a popis je izvršen 3. safera 1176 (24. VIII 1762); Sidžil X, str. 141.

[17] I danas se u Sarajevu nalazi porodica Obralija.

[18] Nadgrobni spomenik nekog Uščuplije Hasan-baše iz ove godine i danas se nalazi u groblju na Alifakovcu.

PJESMA O HARANJU KUGE 1176 (1762/63)

Pogledaj, kako se jedna vijest u našem šeher Sarajevu ostvarila,
I to nenadano, uprav na početku hiljadu stotinu sedamdeset i
šeste godine,
Na dan časni, prvog muharema, avaj pomagaj,
Pojavila se kuga i to najprije na Vratniku.
Gdje je odnekud zakužen došao i odmah umro Ahmed Čabrić,
Odmah iza njega razbolio se i kazandžija hadži Sulejman Čabrić.
Neki rekoše da ovaj nije umro od kuge, dok drugi kažu da je
istina.
Što će se kasnije dogoditi nije poznato ni ljudima ni stanovnicima
neba.
Jer uzvišeni Alah tako ljude stavlja na kušnju.
Pa onaj koji pravo vjeruje ne plaši se da će mu kuga preći od
drugog
Samo neznalice počeše bježati od kuge iz našeg grada.
Dok pravi vjernici ostadoše strpljivo i mirno na svojim mjestima.
Uostalom i ponos svijeta Muhamed je rekao:
»Onaj koji umre od kuge umro je smrću mučenika« (šehid).
Ko vjeruje, zna, da ne može pobjeći od sudbine,
I bježanje može samo da šteti njegovom vjerovanju.
Jer niko ne umrije prije odredenog časa,
A sve je u Božjoj moći u to sumnje nema.
Mi smo na ovom svijetu kao putnici (musafiri).
Na kojem su živjeli umrli brojni velikani i vjerovjesnici.
Na početku su bila samo po dva-tri smrtna slučaja od kuge,
Ali se poslije jednog mjeseca smrtnost povećala.
Najprije je mnogo djevojaka na Vratniku stradalo od kuge
A isto tako je i mnogo djece pomrlo od kuge,
Neka ih uzvišeni Alah učini našim zagovornicima na sudnjem danu
Nakon osam mjeseci kuga se iz okoline useli i u sred grada.
U početku su podlegli kugi mladi nemoćni i siromašni
Dok je medu njima manji broj starijih osoba.
Nakon što je prošla godina i po dana
Ova bolest u šeher Sarajevu malo se smiri
U ovo vrijeme je kuga pomorila oko deset hiljada duša
Ali se kuga opet pojavi i pomori još pet hiljada osoba
I njezino haranje potraja tri godine dana

Usljed čega su svi stanovnici grada bili u tuzi, žalosti i plaču
Ej Ševki, izreci dovu i budi veseo
Alah neka zdravim i preživjelim podijeli sigurnost i zaštitu
A na umrle neka je Božja milost i pokoj.
Kako nisam u mogućnosti za ovu priliku sastaviti kronogram u ebdždedu

To smo se obratili vještaku
Da nam izrazi u ebdždedu godinu hiljadu stotinu sedamdeset i šestu

Ima jedna dova koju uvijek treba ponavljati
A koja daje tu godinu u ebdždedu ali je i tu jedan broj suvišan
»Bože, koji si riznica svih dobrota sačuvaj nas onoga čega se plašimo«.[1]

[1] Originalni tekst dove iz koje treba da se u ebdždedu dobije 1176. godina glasi: »Ja hafijel eltaf nedžina mima nehaf«. Ali kod preračunavanja brojčane vrijednosti slova ove rečenice treba umjesto slova *h* sa diakritičkim znakom uzeti obično h. Vjerojatno je na to aludirao Bašeskija kada kaže da je jedan broj suvišan.

GODINA 1177.
(12. VII 1763 – 30. VI 1764)

– Ove godine je vladala suša.

– 2. ejlula 1177 (13. IX 1763) godine pala je obilata kiša nakon suše, a 11. ejlula (22. IX 1763) pao je jaki grad.

– 12. rebiul-evela ili 9. ejlula (20. IX 1763) iznajmio sam u Buzadži hadži Hasanovoj mahali Šebešlijinu kuću od žene kadije Husejin efendije Ćurčića.

– 13. rebiul-ahira ili 10. tešrini-evela (21. X 1763) godine iznajmio sam za pisarnu mali dućan pod Sahat-kulom.

– U mjesecu *veljači* postavljen je za sarajevskog muftiju dotadašnji muftijski pisar Emir-čelebi Muhamed efendija Svrako.[1]

– 30. dan iza Jurjeva (Hidrden sonra) nadošla je Miljacka i palo je malo snijega.

– Ove godine je mula Muharem Vilajetović posadio lipu pokraj Pačadži hadži Nesuhova mesdžida.[2]

– Ovdje ću i u nastupajućoj 1177 (1763-64) godini bilježiti umrle moje poznanike. Ne smije se biti nemaran. Svako neka se brine za sebe, neka crpi poruku i neka se sjeti da i on mora umrijeti.

Prvi je umro:

Jedan mladić koji je tek stupio u kaderijski tarik.
Siromašni i bjelobradi terzija, iz Imaret mahale.
Jusuf Ali-spahija.
Žutobradi trgovac: prodavao je pečenicu.
Šehović (Şejhizade) s Bistrika.

---

[1] Sin je Abdulah-Kerim-efendije; bio je dva puta sarajevski muftija, i to prvi put 1763. i drugi puta 1769–1782. godine. Up.: S. Kemura, *Sarajevske muftije*, Sarajevo 1916. str. 15, i H. Mehmed Handžić, *Nekoliko fetvi iz turske dobe*, Kalendar Gajret 1939. str. 214.

[2] Pačadži hadži-Nesuhov mesdžid nalazi se u ulici Gornja Breka. Nije poznato kada je sagraden, stradao je u požaru 1697. g., pa ga je džematlija ove mahale hadži Mustafa obnovio iz svojih sredstava. Desno od ulaza u dvorište ove džamije nalazila se sve do 1943. godine lipa velikih razmjera, a to je vjerovatno ona koju je posadio Vilajetović. Up.: Alija Bejtić. *Pačadži hadži-Nesuhov mesdžid i mahala u Sarajevu*, El-Hidaje VI 1942, str. 317–322.

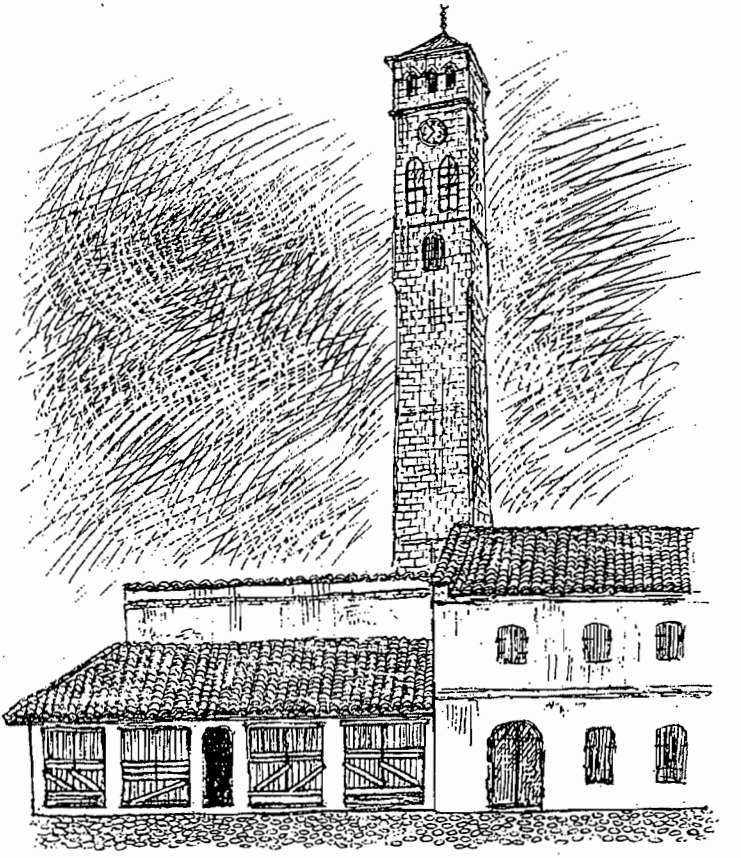

Dućani pod Sahat-kulom u Mudželitima

Starac hadži Ibrahim, tabak.
Oniski bajraktar, terzija.
Dugi Mašo, jorgandžija.
Mula Hajrulah Fojničanin (Foyniceli).
Mustafa-baša Krkbeš.
Debeli Hadžihuremović (Hacihuremogli).
Mula Ibrahim, imam u Šejh Ferahovoj džamiji.
Salih-baša Pračo, jorgandžija.
Topalasti Ahmed, seljak (Koyli).
Naš komšija Kara-Salih, nalbant.
Ibrahim, sluga Dajdžića.
Hadži Omer Bakarević (Bekarazade).

Derviš Mustafa, bakal, čokadar.
Hadži Muharem, trgovac.
Patak, kaukčija, tirjaćija.
Mula Hasan, trgovac.[3]
Starac, bičakčija, sofija, učio bi mevlude.
Halil-beg Babić (Babo-ogli).
Mula Mustafa, katib, iz Požegijine mahale.
Ahmedagić (Ahmedago-ogli), kujundžija.
Valjevac Tokalija (Tokali).
ubica Omer, čizmedžijski baščauš.
Agica Ćesrija (Kesriogli).
Bjelobradi mesar, delija (Deli).
Mustafa, sin Selim-bašin.
Fazlihodžić (Fazlihocaogli), otlukčija.
Sarač, s Banjskog Brijega.
Mršavi Mehmed-čelebija.
Aračadžija, iz Abadžiluka.
Taraba Omer-baša, belukčija.
Trgovac hadžija, brat Numanov.
Selman-aga, iz Olova (Olovi).
Starac kujundžija, s Banjskog Brijega.
Starac Fazlaga, bezdžija.
Mula Ismail, mudželid.
Njegov (Mula Ismailov) brat *Muho.*
Hadži Omer, abadžija, s Banjskog Brijega.
Dugi Smail-baša, kolukčija, iz 52 džemata.
Halil, abadžija.
Mustafa, zet Drnde Hasana.
Mula Ishak-efendija, katib džumrukčija.
Jahja-efendija Hadžimusić (Hacimusazade), kadija i poznati ajan.[4]
Hadži Avdija Žoljić (Şolo-ogli).
Žoljić (Şolo-ogli), brat spomenutog hadži-Avdije.
Mula Mustafa Olovčić (Olovizade), kujundžija.
Bjelobradi starac, duturum, prosjak, tezgereli.
Smail-beg, sin Mustafa-bega Ćušide.
Salih, sin Šeće Čartozanage.
Mašo, kazaz, iz Koševa.
Dugalić (Dugali).
Debeli atar Ibrahim, iz Mimar-Sinanove mahale.
Kolukčija Đozo (Kozo).
Mula Hasan Zeničak (Zeniceli).
Kulo Ahmed, poznati sarač.
Starac Avdibaša Čokalo.
Usćuplija (Uskupliogli), terzija.
Karamustafić (Karamustafaogli), trgovac, hadžija; umro u Beogradu.
Mašo, graditelj velikog saraja, ortak trgovca Tole.
Starac pekar, s Čekaluše.
Ahmed, kadija, imam s Banjskog Brijega.[5]
Muzgino ropče.
Hido, tutundžija, u kalpaku.
Poznati i bogati sarajevski ajan Đumišić (Gumuşzade), sitt-tekadija.[6]

[3] Ostavina mula Hasana, sina Hajdareva, iz Ašik Memijine mahale, iznosila je 201.459 akči, a popisana je 17. safera 1177 (27. VII 1763). Sidžil X.

[4] Mejlija mu je spjevao odulji kronogram. Prema Kadiću, umro je u Kara Ferije mjestu u Grčkoj. Up.: M. Mujezinović, *Epigrafika i kaligrafija pjesnika Mehmeda Mejlije*, Naše starine IV, 1957, str. 148.

[5] Na Banjskom Brijegu sve do 1939. godine nalazila se džamija koju je podigao Nalčadži hadži Osman. Imala je drvenu munaru. Up.: S. Kemura, *Sarajevske džamije*, Sarajevo, 1911, str. 353.

[6] Prema podacima Sejfudina Kemure, ovaj sitte-kadija sahranjen je u groblju uz Čokadži hadži-Sulejmanov mesdžid kod turbeta Jediler. Groblje ekshumirano 1939. god., kada je nestalo i ovog spomenika. Up.: Sejfudin Kemura, *Sarajevske džamije*, Sarajevo, 1910, str. 39.

Starac mula Omer Muzaferija (Muzafferi).
Njegov (Muzaferijin) sin.
Drugi alemdar, terzija.
Mula Mumin iz Prozora (Prozorlu), učenik medrese.
Sulejman Šehić (Šejh), učenik medrese. Bog mu se smilovao!
Crnobradi halač.
Hadžija Pindžo, kazaz i kazaski ćehaja.
Hadžija mula Ibrahim, čizmedžija.
Novalić (Novalizade).
Bego, sin hodža-Sofe mula-Saliha.
Maloumni Alija, služitelj.
Sin Alemdara Rizvana, brat sandukčije Šeće.
Ahmed spahija Džindo, otac Ahmeda, kadije.
Ubijeni junak alemdar.
Imam Sagrakčijine džamije, pisar u Mehkemi.[7]
Bostandžija.
Osman-baša, sljedbenik mutevelije.
Crnobradi tutundžija, s Budakovića.
Maloumni starac, kahvedžija.
Hadži Mustafa Pločo; umro na putu u Meku.
Kapa (Kapaogli), hadžija, trgovac ćorav; umro na putu u Meku.
Mula Ahmed Dudar, hadžija; umro na putu u Meku.
Mršavi hadži Osman; umro na putu u Meku.
Siromah Saka, astarli.
Moj sin Salih. (Salih oglum).
Bogati hadži Muharem, kazandžija.
Abas, Ćoso, talak.
Eskija, topal, iz Ašik mahale.
Poznati dječji maskaradžija *»Puče banica dan«.*
Sarajevski muftija starac hadži Mustafa.[8]
Terzija Sulejman, badžanak Baščaušev.
Duman odabaša.
Križo, kahvedžija.
Mali Husejin (Huseincik), kaligraf nesh-pisma.
Uščuplija (Uskupli) Avdija, trgovački pomoćnik.
Muco, pristaša Kantamirije.
Kakrin.[9]
Palikuća (Palikoca).
Bičakčija, čauš 39. džemata.
Arapović (Arabogli), pijanica.
Mujo Sadiković (Sadikogli), iz Jahjapašine mahale.
Hadži Osman Kutijar, zarobljenik.
Dugi starac, talak Husrevbegova hamama.
Još jedan Osman-baša Kutijar, starac.
Muminović (Muminogli), pekar, odmetnik, ubijen.
Starac Fočo, s Ćuprije.
Hadži Smail Potur.
Starac Davud *Potpara,* kazandžija.
U ovoj godini je umrlo ukupno 118 osoba.

[7] Sagrakči hadži-Mahmutov mesdžid nalazi se u Ulici Sagrdžije niže Sinanove tekije. Podignut je prije 1528. g., kada se prvi put spominje. Up.: H. Šabanović, *Postanak i razvitak Sarajeva,* Radovi Naučnog društva 1960. g. str. 111.

[8] Prezivao se Hirri-zade (Mačković). Prema podacima u Kadićevom Zborniku, sahranjen je u groblju niže Mišćine džamije, poznatom pod imenom Mačkovića groblje. Kod Kadića se nalazi i kronostih natpisa koji je Mejlija spjevao ovom muftiji. Up.: M. Mujezinović, *Epigrafika i kaligrafija pjesnika Mehmeda Mejlije,* Naše starine IV, 1957, str. 150.

[9] Ovo je današnja sarajevska porodica Kumašin.

GODINA 1178
(1. VII 1764 – 19. VI 1765)

– Ove godine je pšenica jako rodila.

(U ovoj godini su umrli):

Siromah Žuna.[1]

Tutundžija, iz Kolobare.[2]

Kantardžija, u kalpaku.

Mula Ahmed Fojničanin (Fojniceli), bibliotekar.

Mula Ahmed Drapo, iz Knežine (Knejineli).

Halil Glavić, dželepčija.

Hasić (Haso-ogli), berber; ubijen.

Crnobradi čizmedžija.

Siromašni starac Karto, terzija.

Ibrahim, terzija.

Bjelobradi Čapkun, sabljar.

Drogerista (attar), delikanlija.

Bego Žiga (Žigaogli).[3]

Ahmed, sin moga dućanskog komšije, sahaćije mula-Mustafe; umro od kuge.

Cigić (Sigo-ogli), iz Imareta.

Salih-efendija Gnjida (Gnide), kadija i ajan.

Poturčenik dugonja, sofija, službitelj.

Starac hadži Mehmed Vižlo, siromah, bazrdan, sulud.

Kevčija (Kepkiogli).

Debeljko u crvenom ćurku; umro u Neretvi.

Pašo Mustafa-beg Čohadžić (Čokacizade).

Hasan-baša, abadžija, s Potoka.

Salih-aga; umro u nužniku.

Husejin Pandža, bećar, čizmedžija.

Mumin softa, iz Neretve (Neretveli). Bog mu se smilovao!

Hadži Redžeb, bazrdan; umro u Meki.

---

[1] Porodica Žuna danas više nema u Sarajevu.

[2] Kolobaru han podigao je osnivač Sarajeva Gazi Isa-beg 1462. godine. Po svom tlocrtu i rasporedu han je sličio Morića hanu. Više puta je stradao i obnavljan, ali nakon požara 29. decembra 1937. g. nije obnovljen. Do godinu dana iza spomenutog požara je srušen i od njega se danas vide još samo kamene zidine. H. Kreševljaković, *Hanovi i karavansaraji u Bosni i Hercegovini*, Sarajevo, 1957. str. 24 i 83.

[3] Iz natpisa na jednom nišanu koji se ranije nalazio u groblju kod Doma Jugoslavenske narodne armije vidimo da je tu sahranjen Bego Žiga, umro h. 1178 (1764/65) g. Ovo groblje je prije nekoliko godina ekshumirano, pa se nišani Žige s ostalim spomenicima ovog groblja danas nalaze na Bakijama. M. Mujezinović, *Epigrafika i kaligrafija pjesnika Mehmeda Mejlije*, Naše starine IV, 1957, str. 151.

Sarački bajraktar; umro na putu u Meku.
Gluhi berber, brat džabije Avdibaše.
Mehmed-baša, iz Olova (Olovi).
Jabučar, zet *Muje* Bojadžića (Boyaciogli).
Bektaš, aračadžija, iz naše mahale.
Potogija (Potogiogli).
Ahmed Burnaz, malog nosa, trgovac duhanom.
Mehmed Kovan, bakal, razbojnik; ubijen u selu Slatini.
Šurjak Muce Neretljaka.
Alijaga Demirdžić (Demirciogli), zvani »Hrsuz«; umro u Istanbulu.
Mladi Šeho, iz Buzadžića mahale.
Starac Jusuf-baša, mudželid, iz Jahja-pašine mahale.
Avdić (Abdo-ogli), mlad, onizak.
Džafer-aga Novo (Novo-ogli), iz 97. džemata.
Tabak-hodža, u džubetu.
Starac Šodo, staretinar, iz naše mahale.
Arap, tezgerelija, kojeg je ranio Delalić (Delialiogli).
Suljo, tabutčija.
Mula Salih Karamustafić (Karamustafaogli), trgovac, iz 97. džemata.
Debeli i bogati hadži Omer, dobrotvor.
Husejin-baša, terzija, brat sofije Džanića.
Serdar Grebo (Giribo), iz Nove mahale (Yeni mehalle).
Čizmedžija, iz Ašik-mahale.
Hafiz Mosto; umro u Istanbulu.[4]
Hujdurbašić (Huydurbaşaogli), bogataš s Hiseta.
Šećo Imaretlić (Imaretliogli), starac.
Redžo, sluga (hikmetkar) Halilbašića, zadavljen.
Sabit-efendija, muderis Husrev-begove medrese.[5]
Homarija (Homari), bogati kadija; ubijen.[6]
Svega umrlih 55.

[4] Sačuvao nam se kronogram što ga je spjevao Mejlija povodom smrti hafiz-Mustafe Mostarca (Moste), koji je vjerovatno identičan s Bašeskijinim Mostom. M. Mujezinović, *Epigrafika i kaligrafija pjesnika Mehmeda Mejlije*, Naše starine IV, Sarajevo, 1957, str. 151–152.

[5] Sabit-efendija je od 1742. pa sve do smrti bio muderis Gazi Husrev-begove medrese i šejh hanikaha istog dobrotvora. H. Kreševljaković, *Muderisi Gazi Husrev-begove medrese*, Spomenica Gazi Husrev-begove četiristogodišnjice, Sarajevo, 1932, str. 150–156.

[6] O kadiji Homariji nemamo drugih podataka.

GODINA 1179.
(20. VI 1765 – 8. VI 1766)

– U cijelom gradu Sarajevu zavladao je medu djecom kašalj.
– U Sarajevu nije rodilo nikakvo voće.
– Na drveću se osušilo lišće. Pojaviše se mnogi crvi koje Bog učini hranom pticama. Na ušima pasa pojaviše se rane koje, opet, napadoše muhe hraneći se krvlju.
– Ove godine je bila jaka studen.
– 12. zilhidže (22. V 1766) dogodio se u Carigradu jak zemljotres.
1. džumadel-ula (16. X 1765) iznajmio sam kuću malodobnog unuka Busovačkog imama u mahali Buzadži hadži-Hasanovoj. Tu mi se rodila kći Hava 17. zilhidže u mjesecu maju u subotu prije ikindije.
– Istog dana 17. zilhidže (27. V 1766) stigao je u Sarajevo Mehmed-paša Silahdar.[1]
– Pojaviše se novine.[2]

(U Ovoj godini su umrli):

Mostarac (Mostari), imao je novu kuću u Džaninoj mahali.

Salih Kulo, derviš, naš komšija, lijepo se odijevao, tirjaćija.

Ćoso (Koso), tabutdžija, iz 97. džemata.

Starac Pločo (Poločo), kopač grobova, iz Bistrika.

Zolo, bolestan, mlad, a imao je staračku izgled, tirjaćija.

Popularni starac Katibija (Katibi).

Mladi hadži Salih-efendija, sin banjoluckog muftije.

Bogataš mula Ahmed, tabak, bričio je bradu.

Starac, čizmedžija, imam s Vlaške mahale.[3]

[1] Silahdar Mehmed-paša bio je tri puta bosanski namjesnik: prvi put je postavljen 5. marta 1766. g. i ostao do decembra 1767. g., drugi put od 1775. do 1777. a treći put od jula 1778. do 21. oktobra 1779. godine. H. Kreševljaković – D. Korkut, *Travnik* 1464–1878, str. 138–139.

[2] Nešto kasnije, odnosno 1790. godine, nalazimo u ostavini sarajevskog mudželita Saliha, sina Abdul Muminova, u njegovom dućanu i novine »Savti Istambol« (Glas Carigrada) u više primjeraka. Sidžil XXXI, str. 201–203.

[3] Džamiju na Vlaškoj mahali sagradio je hadži Sejidin polovinom XVI vijeka. Situirana je na istočnoj periferiji grada u ulici Okrugla. Š. S. Kemura, *Sarajevske džamije*, str. 51–54.

Starac Mustafa-čelebija, kazaz, s Banjskog Brijega.

Hadži Mustafa Penjavić (Pena-vaogli), bazrdan, koji je obnovio našu džamiju.[4]

Mehmed-aga Gedibula (Kecibule), iz 97. džemata, bogat, dobrotvor Čifte češama kod Bezistana.[5]

Mahmut-baša, abadžija, povisoka stasa.

Siromašni hodža, ortak mula Džaferov.

Šamo, bazrdan, s Careve ćuprije.

Beg Glodo, starac.

Siromašni luledžija, star, dugajlija.

Starac dugi Kuno, sofija, čizmedžija.

Naš komšija mladi Mustafa, sin bakala Muharema.

Hadži Salih Kojić (Koyo-ogli), dužnik.

Starac *Dedo*, nosač zemlje za pravljenje peći.

Starac Ahmed-baša, nalbant, iz 39. buluka.

Čizmar, s *Mutnog Potoka*, »t«.

Starac ajan, bakalski baša (Bakalbaşa).

Naš komšija Hajdar-baša, dželepčija.

Ćoravi *Meho*, Muzur Mehmed, dobar čovjek.

Crni Kurd, nosač zemlje za peći.

Pijanac (sarhoş), šerbedžija, čauš telala.

Starac Tatar-čauš, terzija, iz 97. džemata.

Amida hadži Omer, bašeskija 39. buluka.

Starac, prosjak, muameledžija, dječja maskara.

Traljić (Tralo-ogli); ubijen.

U ovoj godini su umrle 32 osobe.

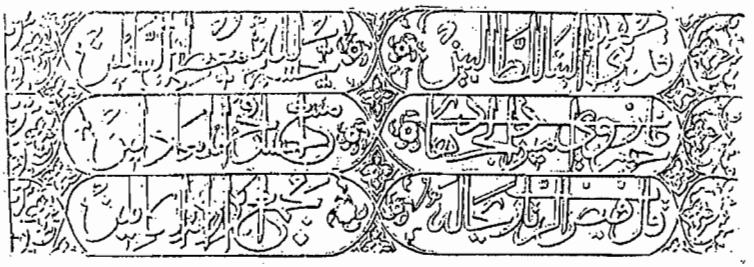

Natpis iznad glavnih vrata Begove džamije

[4] Ovaj hadži Mustafa je u trgovini bio ortak sa nekim mujezinom također hadži-Mustafom, od kojeg Penjavini nasljednici traže svoje dijelove u trgovačkoj robi, što vidimo iz jedne bilješke od 12. zilhidže 1179 (12. V 1776) godine. (Sidžil VIII, str. 128). Spomenuti Penjava je obnovio Buzadžića džamiju.

[5] Dobrotvor Gedžibula Mehmed-aga bio je aga 97. džemata. Za popravak Hrvatinskog vodovoda i češama koje su se snabdijevale iz ovog izvora kao i u još druge dobrotvorne svrhe uvakufio je hiljadu groša. H. Kreševljaković, *Vodovodi i gradnje na vodi u starom Sarajevu*, str. 56. Kreševljaković, međutim, nepominje ovu čifte češmu kod Bizistana.

GODINA 1180.
(9. VI 1766 – 29. V 1767)

Šljive požegače veoma su rodile, tako da ih se za 10 para moglo kupiti 100 oka.

– Kaligraf, misirski trgovac Hasan-efendija dovede u Sarajevo jednog noja i dva čudnovata ovna. Za njihovo pokazivanje svijetu uzeo je dosta novaca.

– Medu djecom su u jačoj mjeri zavladale ospice.

– Na Mubarek-večer izgorio je Novi han,[1] Sarači i Terzijska čaršija (Abaciluk) sa svom robom u ovim čaršijama usljed čega nastade velika šteta i gubitak.

– Gradnja Magribije džamije.[2]

– Pojavila se grupa fanatika, a sagradena je i medresa Inadija. To bijaše povod za razna ogovaranja i smutnje medu svijetom. Voda sekte fanatika bijaše Emir-vaiz, iz Amasije.[3]

– Zijaudin je došao u Sarajevo u medresu na Atmejdanu.[4]

---

[1] Novi han, koji se po zakupniku Duli Mustafi koncem prošlog stoljeća prozvao Đulov ili Đulagin han nalazio se u Đulaginoj ulici. Ime Novi han dobio je za razliku od Tašlihana, koji je bio poznat kao Stari han. H. Kreševljaković, *Hanovi i karavansaraji u Bosni i Hercegovini*, Sarajevo, 1957, str. 182.

[2] Magribiju džamiju, koja se nalazi u istoimenoj ulici na Marin dvoru, sagradio je polovinom XVI vijeka šejh Magribi-efendija, izgorjela je u velikom požaru Sarajeva 1697. godine i nije obnovljena sve do 1766. g. Sejfudin Kemura, *Sarajevske džamije*, Sarajevo, 1911, str. 256–257.

[3] Inadija medresa nalaziła se na Bendbaši na prostoru gdje je sada parkovna površina kod Jezera. Fermanom od 2. ramazana 1180. (2. II 1767) g. odredena je mjesečna plata u iznosu od 30 akči Amasijeli Abdulah-efendiji, muderisu ove medrese, a koju je dužnost spomenuti dotada obavljao besplatno. Sidžil VIII, str. 8.

[4] Atmejdan medresu, koja se nalaziła uz Bakrbabinu džamiju kod Parka cara Dušana, podigao je 1741. g. Ismail-efendija Misrija, pa je po njemu i nazivana Misrijinom medresom. Zgrada medrese imala je deset soba za učenike i jednu dershanu (predavaonu). Gradena je bila od drveta i ćerpiča, a porušena je pred drugi svjetski rat. Fermanom od 23. džumadel-ahira 1181 (4. XI 1768) postavljen je Zijaudin Abdulah-efendija za vaiza Careve džamije, a na mjesto dotadašnjeg vaiza umrlog Bosnevije Mehmed-efendije. Ovaj Zijaudin će svakako biti onaj kojega spominje Bašeskija.

– 17. zilhidže (16. V 1767) u subotu iza podne stiže u Sarajevo Silahdar Mehmed-paša.[5]

– Prije dvadeset dana obavljena je zajednička bajramska molitva na Musali.[6]

– Hadži Ibrahim Tolo podigao je češmu na Atmejdanu, u koju ponovno dovede vodu s vrela Pjenkovca na Bendbaši, i ujedno sagradi češmu kod bunara u medresi.[7]

– U vremenu od muharema do kraja zilhidže ove godine potrošio sam u svrhu pisanja u malom dućanu kod Sahat-kule 564 tabaka papira.

(U ovoj godini su umrli):

Starac *Zlatan*, kovač, iz Šejh Ferahove mahale.

Dugi Ibrahim-efendija, kaligraf sitnog pisma.

Gurda (Gurdaogli), mladić.

Gutavi starac Kulo iz Faletića, siromah.

Mladi hadžija, bratić Hadžinuhića (Hacinuhonin ogli).

Hadži Husejin Muzaferija (Muzafferizade), ljubitelj derviša.[8]

Bolesni (derdmend) starac Tufo.

Mladi Tabutčić (Tabutciogli), iz Ašik-mahale.

Salih Žmiro, alemdar, tabak, tirjaćija, iz 97. džemata.

Starac, kazaz, imao je sifilis (frenjk) na nosu.

Bogati sarač hadži Sulejman, iz Imaretske čaršije: umro u Meki.

Kurada-paša (Kuradapaşe), pristalica (tabi), Ćurčića.

Omer-baša Jelečković (Jelečogli), iz 97. džemata.

Kara-Salih Goraždak (Koraždeli), bogataš.[9]

Husejin-efendija Ćurčić (Kurkizade).

Slijepi prosjak, starac, koji je na glavi nosio zeleni kalapać.

Sulejman Slino, jaramaz, iz 50. džemata.

Atlibegović (Atlibegzade), Emirov brat.

Starac Smlata zlatar.

Sulejman-baša, atar, iz Džanine mahale.

[5] Vidi bilješku 1 u 1779. godini.

[6] Musala se nalazila na mjestu današnje zgrade Republičkog Izvršnog vijeća pa i dalje prema Miljacki.

[7] Čifte-češma na Atmejdanu stajala je u dvorišnom zidu Bakrbabine džamije. Ne zna se tačno kada je podignuta. S. Kemura, *Sarajevske džamije*, Sarajevo, 1910, str. 126.

[8] Dne 8. ramazana 1180 (8. II 1767) g. vodena je rasprava pred sarajevskim kadijom o postavljanju tutora malodobnoj djeci iza umrlog Muzaferije hadži-Huseina, sina hadži-Ahmedova, unuka hadži-Huseinova, iz Šejh Ferahove mahale, za kojeg se kaže da je umro na ladi putujući u Carigrad. Sidžil VIII, str. 152.

[9] 23. zilkade 1180 (23. IV 1767) godine postavljen je skrbnik malodobnoj djeci umrlog Goraždaka Kara-Saliha-age, iz Šejh Ferahove mahale. Sidžil VIII, str. 112–113 i 136. Goraždak je sahranjen u groblju na Alifakovcu, gdje mu se i danas nalazi nadgrobni spomenik s natpisom. M. Mujezinović, *Stari Alifakovac*, Naše starine VIII, 1962, str. 133.

Meho, halač pod Sahat-kulom, misirbaba.
Ali-baša kujundžija, koji je po licu imao neke čireve kolik lješnike, namrgoden.[10]
Sin tabutdžije Sulejmana, mladić; ubijen.
Jajački paša, a umro u Ćurčića hanu kao pautnik.[11]
Sulejman Tomruk starac, terzija, seoski imam i ajan, iz 97. džemata. Imao je astmu.
Mladi i snažni Sulejman-aga, sin Hasan-age Nove.
Sulejman Karamustafić (Karamustafaogli), bašeskija 97. džemata.
Trgovac, iz Valjeva mula Šehrija, delikanlija.
Ludi Kadić (Kadiogli).
Poznati starac Prdimula.
Hadži Ibrahim Frenjo (Freno-ogli), hafaf.[12]
Ahmed-spahija, iz Hadžića, koji je ubijen i tom prilikom jako izranjen u svojoj kući, a sve zbog spletki žene.[13]
Mehmed Zeher, alemdar 50. džemata, kahvedžija.
Muharem-baša, bičakčija.
Hadži Ahmed Zildžo.
Debeljko bjelobradi Mumin, tašćijski baša.
Starac Logavija, ludak.
Prosjak, stogodišnjak.
Omer *Pračo*, pisar u mehkemi.
Svega umrlo 38 osoba.

[10] 27. ševal 1180 (29. III 1767) g. vodena je pred kadijom rasprava o stavljanju skrbnika maloodobnoj djeci iza umrlog Ali-baše, sina Mehmed-agina, stanovnika Sagrakči hadži-Mahmutove mahale, a koji bi mogao biti identičan s Bešeskijinim Ali-bašom. Sidžil VIII, str. 150.

[11] Iz popisa imovine od 22. ramazana 1180 (21. II 1767) g. saznajemo da je ovom paši bilo ime Hadži Muhamed-paša, sin je Hasan-paše, rodom iz Jajca. Naslijedili su ga sinovi Mehmed-beg i derviš Abdulah. Imovina nađena uz umrlog procijenjena je na 98.220 akči. Sidžil VIII, str. 5.

[12] 3. zilkade 1180 (2. IV 1767) g. izvršen je popis imovine hadži Ibrahima Kanbera, sina hadži-Mustafina, iz Ivlakovali mahale, iz čijeg inventara u njegovu dućanu vidimo da je bio hafaf. Sidžil VIII, str. 142–143.

[13] Dne 10. zilkade 1180. (9. IV 1767) g. izvršen je popis ostavine ubijenog Ahmed-spahije, sina Halil-begova, iz Buzadži hadži-Hasanove mahale i tom prilikom je procijenjena na 2,056.434 akče. 11. šabana 1181 (3. 1763) g. doveden je pred sarajevskog kadiju neki Gušić Abdulah kao ubica spomenutog spahije. Sidžil VIII, str. 38 i 140.

GODINA 1181.
(30. V 1767 – 17. V 1768)

– Nadošla je velika bujica koja je srušila jedan mlin u Kasapskoj čaršiji i nekoliko dućana u Kazandžiluku. Cijela čaršija je bila poplavljena, a i bezistani su se napunili vodom. Voda je dosezala do polovine kreveta.[1] Bujica je prouzrokovala veliku štetu i gubitak. Mnogo se pasa utopilo, a u bujici nadoše smrt i dvojica ljudi, od kojih se jedan odmah udušio a drugi je umro kasnije.

– Bjelobradi janjičarski aga zabit Laz kroz dvije godine svoga službovanja mnogo je globio svijet, a i njegov pisar janjičar Hasan-efendija spletkama se veoma obogatio. Njih dvojica nisu podijelili janjičarima plaće za 1177. i 1178. godine (1763. i 1765). Nekim vojnicima podijeliše a nekim uskratiše plaće. Nakon podjele plaća pukao je top, a iza toga odmah spomenuti aga Laz najmio je konje i htio pobjeći. Medutim, nekoliko ljudi kojima nisu date plaće, održa sastanak i pobuni svijet, te spomenutog Laza i njegova pisara zatvoriše u tvrdavu. Medu jamacima nadoše čovjeka koji je nekoliko dana pregledao i kontrolisao njihove deftere i ustanovio mnoge spletke i laži Laz-age i njegova katiba. Pregledom knjiga ustanovljeno je da u Istanbulu nisu brisana imena onih koji nisu primili plaće po više od pet godina. Tako se jamaci ortaluka naljutiše i obojicu spomenutih strpaše u zatvor. Ustanovljeno je da je Laz samo od dvogodišnjih plaća zadržao 30 kesa. Ovaj novac je podijeljen medu jamacima, a sav imetak Laza, njegove konje, opremu, sve do košulje prodaju na dražbi za 15 kesa. I taj novac je također podijeljen jamacima. Medutim, aga je potajno napravio mahzar i po svom pouzdaniku poslao ga u Istanbul. Kako je padišah posumnjao u navode jamaka i njihov mahzar, što su ga oni sastavili protiv Laza, pošalje 10 čauša sa 15 kesa akči da ovu stvar janjičar-age ispitaju. Kada su čauši stigli u Sarajevo, ludi jamaci, iz straha pred čaušima, pokloniše im i onih 15 kesa što su ih od age naplatili ranije, čemu se iznenadiše i sami čauši. Eto tako sav trud i sastanci ostadoše beskorisni, a tako je valjda i sudeno. Čauši nakon

[1] Kreveta su posebna vrsta dućana. To su mali do podrug metra visoki dućančići pored velikih dućana. H. Kreševljakovi, *Esnafi i obrti u starom Sarajevu*, Sarajevo, 1958. str. 14.

povratka u Istanbul padoše u carsku nemilost zbog njihova nepravednog postupka, a sedamdeset i dvojici jamaka je uskraćena plaća i bijahu određeni kao čuvari Vana, Karsa, Trabozana i Aksika.[2]

Nakon toga je ubrzo počela vojna na Crnu Goru,[3] na koju podoše i jamaci, kojima paša isposlova oproštenje. Osamdeset i dva jamaka su ponovno potvrđena. Stigoše i plaće ranjenima u Crnoj Gori, a tada se završio i ovaj slučaj sa Laz-agom.

1. redžeba 1181 (23. XI 1767) godine počela je gradnja Novog hana.[4] Hafiz Halil, koji je stanovao u hanu, poslije požara se nastanio u jednoj kući u blizini hana, koja je kasnije s još nekoliko kuća također izgorjela. Hafiz Halil je tvrdio da je ovaj požar podmetnuo ajan Alikadić (Alikadiogli). U to ne povjerovaše ni najbliži Hafiz-Halilovi prijatelji, pa se on zato s porodicom odseli u Travnik.

– Među djecom se pojavio krzamak.

– 5. zilhidže (23. IV 1768) godine stigla je u Sarajevo orta 43. džemata, a iz Sarajeva u tvrđavu na Adi[5] krenula je orta 96. džemata.

(U ovoj godini umrli su:)

Dugi Omer-beg Sokolija.

Maltić (Maletiogli), bjelobrad, siromah.[6]

Dugi Nezo, tabak.

Starac, prosjak, iz Vrbanje mahale, kazandžija.

Bogati hadži Ahmed Penjava (Penave), koji je imao stotinu godina.

Bogati Sulejman-beg, zet Alikadije.

Poznati abdal, slijep i kosat Šejhija (Şeyhi) derviš *Mujo,* kaderija.

Mula Mehmed, kazaz, emir, iz 10. buluka, zamjenik ajana (vekili a'yan).

Jarčević (Yaracogli), kazandžija, mlad, iz Ćemaluše mahale.

Saliha-baša Kablar, bašeskija 10. buluka.

Oštroumni dječak, zvani Sibevejh,[7] učenik Velihodžića.

Hadži Omer, belukčija, terzija; umro na putu u Meku.

Kara Osman, bašeskija 97. džemata; nasilno umoren. Neka mu je rahmet duši![8]

[2] Van, Kars, Trabozon i Aksika su mjesta u istočnoj Anadoliji.

[3] Vidi bilješku 18 u godini h. 1160–1170.

[4] Za obnovu Novog hana utrošeno je 1.286.081 akči. Sidžil VIII, str. 45–47.

[5] Ovdje se vjerovatno radi o Ada-Kali na donjem toku Dunava.

[6] 24. rebiul-evela 1181 (21. VIII 1767) g. upisana je u sidžil ostavina Ibrahima Maltali-ogli i procijenjena na 103.697 akči. Posjedovao je dućan u Čizmedžiluku. Sidžil VIII, str. 99.

[7] Sibevejh je poznati učenjak iz područja arapske gramatike i stilistike. Puno mu je ime Ebu-Bišr Amr b. Osman Sibevejh. Najpoznatije mu je djelo »Kitab«. Umro 796. g. u mjestancu Bejda blizu Širaza, pa je svakako i ovaj učenik zbog oštroumnosti i poznavanja arapskog jezika prozvan Sibevejh.

[8] Prilikom prenosa ostavine ubijenog seratika Kara-Osmana, sina Omerova, iz Šejh Bagdadijine mahale na nasljednike zabilježeno je da su ga naslijedili žena, dva sina i tri kćeri. Sidžil

Četiri-pet delikanlija koji su podavljeni bez šerijatske presude.

Slabašni i mršavi Busovača, otac vlasnika kuće u kojoj stanujem.

Sarač hadži Alija, iz Kebkebirove mahale, zaklan zajedno sa svojom ženom.[9]

Mehmed-efendija, vaiz na Musali, bratić halvadžije Amide. Neka mu se Bog smiluje!

Hadži Husejin Zvornićanin (Zvornikli), bogati starac; ubijen.

Ospičavi Emir, softa, mulazim; umro u Istanbulu.

Ćoro, mesar.

Kevro Sarajlija, kujundžija, iz 97. džemata: umro u Beogradu.

Hadžija, bičakčija, otac hadži-Omerov; umro na putu u Meku.

Dugi Jusuf-baša, bakal; umro naprasno u blizini Čekrekčijina groba.[10]

Poznati junak, vlasnik čelenke br. 20 (aded 20), veliki neprijatelj Crnogoraca. Neka mu je pokoj duši!

Poznati starac Ahmed, kadija, iz Konjica.[11]

Osman, berber, iščija berbera Mula-Ahmeda.

Poznata hôdža Badža-kaduna, žena Redžeb-dedina.

Mehmed-aga, zet starca topčijskog odabaše Pašalije.

Dugi starac Durak, bećar, iz Kebkebirove mahale.

Kara Hasan, berber kod Sinan-bašina dućana.

Siromašni starac Mehmed *Ago*, terzija u Kujundžijskoj čaršiji.

Hromi kadija, koji je imao kuću na uglu Alifakovac mahale.

Berber, koji je obješen.

Stambolija (Istamboli), Hasan-baša, telal.

Starac Zerdo, pekar.

Husejin-baša, u kalpaku; imao je dućan kod Čekrekčijine džamije.[12]

Mustafa Đulosmanović (Gulosmanogli), debeo, alemdar, muameledžija.[13]

[9] Imovina sarača hadži-Alije, sina Osmanova, pripala je državi (Bejtul-mah), jer ovaj iza sebe nije ostavio nasljednika. Njegova imovina, procijenjena 28. džumadel-evela 1181 (12. X 1767) g., iznosila je 622.220 akči Sidžil VIII, str. 99, i H. Krešević-ljaković, *Sarački obrt u Bosni i Hercegovini*, Radovi Naučnog društva X. Sarajevo, 1958, str. 58.

[10] Groblje preko puta zgrade Izvršnog vijeća Bosne i Hercegovine, u Maršala Tita ulici poznato je pod imenom Čekrekčinica, i ono danas služi kao parkovna površina. Za jedan grob sa dva para velikih i lijepo klesanih nišana predaja kaže da označuju grob Čekrekčije Muslihudina. On je 1526. g. u Sarajevu pod Kovačima na Baščaršiji sagradio džamiju poznatu po njegovom imenu. H. Krešević-ljaković, *Džamija i vakufnama Muslihudina Čekrekčije*, Sarajevo 1938.

[11] Koncem džumadel-ahira 1181 (16–25. X 1767) godine izvršen je popis imovine umrlog hadži-Ahmed-efendije, sina hadži-Ibrahimova, iz Konjica u ljubinskom kadiluku u neretvanskoj nahiji. Imovina mu je procijenjena na 114.232 akče. Sidžil. VIII, str. 86.

[12] Vidi bilješku 10. za ovu godinu.

[13] Imovina umrlog Mustafe Alemdara, sina Osmanagina, iz Bakrbabine mahale, popisana je 15. šabana 1181 (14. I 1768) g. Ostavio je iza sebe više dućana i magaza u sarajevskoj čaršiji. U kućnom inventaru, pored drugog oružja, nađeno je i 36 komada sablji. Imovina mu je iznosila 2.047.922 akče. Sidžil VIII, str. 77–78.

Starac Ramić (Ramo-ogli) kazandžija.
Mladi Fejzibeg Novalija (Novali-ogli).[14]
Debeljko hadži Muharem, *krpedžija*, mestvedžija, iz 97. džemata.[15]
Mustafa-baša, čauš 10 buluka, mutapčija.
Starac Pašo, trgovac, iz Čejirdžika.
Hadži Sulejman Dželibula, iz 97. džemata.
Hadži Mustafa-aga Tabaković (Dabagogli), iz 45. džemata.[16]
Murad-beg Haračić (Haraciogli).[17]
Murad-beg Mustafa, berber, dobar čovjek.
Pišmišović (Pişişogli), iz Nove mahale.
Suludi (ebleh) Ibrahim; prodavao je jabuke.
Hadži Hasan, kovač, s Potoka.
Halil-baša, bukagidžija, iz Vrbanje mahale.
Husejin, poznat pod nadimkom Beg, sofija imam i maujezin džamije na Čekaluši.[18]
Starac Ali-efendija Ćesrija (Kesri-ogli), katib i kadija u mehkemi.
Mustafa-baša Čapkun, kahvedžija, iz 97. džemata.
Mladi sin hadži-Ismaila Potura.
Debeljko Omer-baša, mumdžija s Atmejdana.
Siromašni *debeli* starac, terzija.
Bjelobradi starac Muzur s Armaganuše, dobar čovjek.
Ibrahim-aga Žmiro, tabak, iz 97. džemata.
Starac siromah derviš Hasan, *Dedo*, stanovnik naše mahale.
Kršćanin Mićo Arnautović (Arnaudogli), ajan raje; ubijen.[19]
Ahmed Subašić (Subaşiogli) »Bir nokta«, kalpaklija; umro blizu hamama.

[14] Ostavina Fejzulah-age Novalije iznosila je 450.240 akči. Sidžil VIII.

[15] Kao nasljednici umrlog hafafa hadži-Muharema, sina Abdulkadirova, unuka Hajrulahova, spominju se dvije vjenčane žene: Amina, kći Ibrahimova, i Merjema, kći Salih-bašina, i jedno dijete. Trgovačka roba u dućanu i magazi popisana 22. ševala 1181 (12. II 1768) iznosila je 252.095 akči, a cjelokupna imovina procijenjena je na 1,912.629 akči. Sidžil VIII, str. 48–49.

[16] Iz natpisa na jednom nadgrobnom spomeniku koji se donedavno nalazio u dvorištu Čokadži hadži-Sulejmanove džamije vidi se da je tu sahranjen Tabaković hadži Mustafa. Natpis mu je spjevao Mejlija. M. Mujezinović, *Epigrafika i kaligrafija pjesnika Mehmeda Mejlije*, Naše starine IV, 1957, str. 152.

[17] Murad-beg je sin hadži-Mehmedov, iz Ferhadije mahale. Imovina mu je popisana sredinom ševala 1181 (1–10. III 1768) g. i iznosila je 65.006 akči. Sidžil VIII, str. 44.

[18] Na Čekaluši se nalazi džamija Kulin hadži Bali koja je podignuta sredinom 16. vijeka, a situirana je u Nemanjinoj ulici.

[19] U sidžilu od 21. muharema 1181 (23. VI 1767) g. nalazi se popis imovine ubijenog zimije Mihajla, sina Stankova, iz Osijeka kod Sarajeva. Ostavina mu je procijenjena na 87.686. akči, a naslijedila ga je žena Stojanka, kći Nikolina. Ovo bi mogao biti Bašeskijin Mićo. Sidžil VIII, str. 112.

Trgovac delikanlija, ortak hadži-Murata iz Kolobare.
Hadži Sulejman Hadžišabanović (Hacisa'banzade), kazandžija.
Hadži Bekir-aga, iz Vrbanje mahale, 10. buluk.
Bego Hubjarić (Hubyariogli), umro u Istanbulu.
Šejhi Osman, bivši bašeskija 39. buluka.[20]
Kruško, iz 52. džemata; ubijen.
Mladi Dželibulić (Gecibuliogli), sin hadži-Avdije.
Svega umrlih 68. osoba.

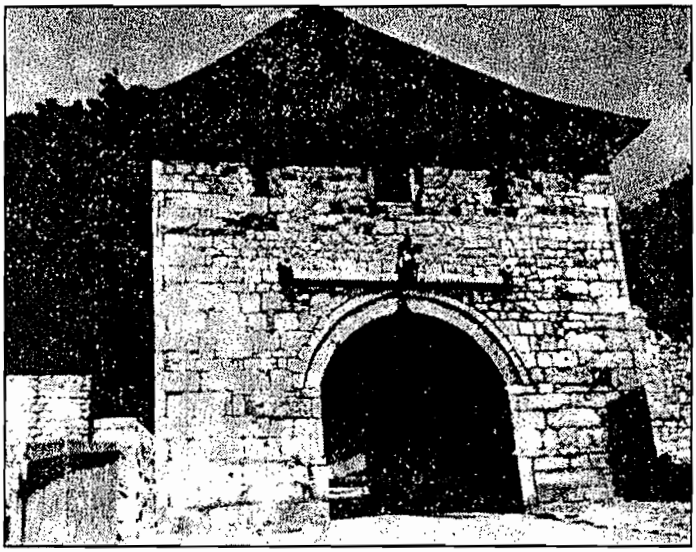

Kapi-kula Širokac

[20] Šejh Osman-aga, bašeskija 39. buluka, sin je Salih-age, stanovnik Šejh-Muslihudinove mahale. Iz popisa njegove ostavine, koja je iznosila 297.010 akči a popisana 23. zilhidže 1181 (11. V 1768) godine, vidimo da su ga naslijedili žena Ajiša, kći mula-Mehmedova, sinovi Salih i Ibrahim. U ostavini je zabilježeno i sedam svezaka knjiga. Sidžil VIII, str. 43

GODINA 1182.
(18. V 1768 – 6. V 1769)

– U mjesecu muharemu 1182 (18. V – 16. VI 1768) godine dokinuta je plaća sedamdeset i dvojici janjičara, a ovi su odredeni kao muhafizi u Van i Trabozan. Kada konačno stigoše plaće za 1179 (1765/66) godinu, jasno se pokaza da je spomenutim dokinuta plaća i tako ovi janjičari ostadoše bez plaća.

– Stiže u Sarajevo omalešni aga starac Alijaga koji donese plaće.

– U četvrtak 5. rebiul-ahira (19. VIII 1768) odaslano je, prema carskoj zapovijedi, hiljadu jamaka iz Sarajeva na Crnu Goru, što znači od svakog kola otišao je peti čovjek. Svega je, po prilici, otišlo sedam hiljada ljudi. Iz ostalih mjesta bosanskog ajaleta otišlo je četiri hiljade spahija i zaima, a s Mehmed-pašom je otišlo oko dvije hiljade ljudi.[1]

– Bosanski valija, carski zet, Mehmed-paša Silahdar, i rumelijski paša, takoder Mehmed-paša, odredeni su za komandante u pohodu na Crnu Goru. Na visoravni Ostrog planine, u blizini nikšićke tvrdave Crnogorci su napravili utvrde od drveta i tu postavili zasjede. Muslimanska vojska, Božjom pomoći, u jednoj navali osvojila je sve ove njihove utvrde, pri kojoj navali neprijatelj pobježe, dok ih je nešto zarobljeno a nešto poginulo.[2] U muslimanskoj vojsci je vrlo malo vojnika poginulo, a nešto je bilo ranjeno. Konačno nastupiše hladni odnosi i zategnutost izmedu dvojice spomenutih paša-komandanata, a to je i razumljivo, jer dvojica pehlivana ne mogu igrati na jednom užetu. S obzirom na to da je Crna Gora krševita, to su imali velikih poteškoća dok su osvojili Čevo, Zolotu, Crnicu i Bjelopavloviće. Ta mjes-

[1] Bujruldijom od 12. rebiul-evela 1182 (8. VIII 1768) g. traženo je da se na Crnu Goru pošalje hiljadu nefera janjičara. O slanju vojske na Crnu Goru u ovoj godini ima još nekoliko bujruldija i fermana. Tako se, na primjer, jednom bujruldijom traži da se pošalju neferi iz Visokog, Fojnice i Kreševa, zatim da se spreme peksimeti za vojsku kao i tri topa sa opremom. Sve ovo se imalo uputiti na Gatačko polje. Sidžil IX, str. 47, 105, 108, 109 i 110.

[2] O zauzeću Ostroga govori i jedna bujruldija datirana 25. rebiul-ahira 1182 (8. IX 1768) g., koja je stigla u Sarajevo 29. rebiul-ahira 1182. (11. IX 1768) g. Sidžil IX, str. 99, Kadića Zbornik VII, str. 227.

ta su popaljena.[3] Na ovim crnogorskim putevima je vrlo teško voditi borbu, jer je to sami kamen, pa je nemoguće to opisati onome ko nije vidio. Ja sam od nekoliko osoba slušao da bi voljeli, kako kažu, na drugu koju vojnu i šezdeset konaka daleko otići, jer im je to lakše negoli u ovaj kameniti kraj. Osim toga, neprijatelj, ako ga napadneš, skriva se, jer ima sto hiljada zaklona. S Crnogorcima je vrlo teško voditi borbu, jer oni u borbi nemaju određenih pravila nego iznenada dočekuju, a brzi su na nogama da im je teško naći primjera. S njima se ne može boriti onaj koji ne poznaje njihove varke. Zato su i u ovoj borbi mnogo doprinijeli pobjedi Trebinjci, Nikšićani i stanovnici Spuža koji su im vješti. Konačno crnogorski knezovi i vode pristadoše da plaćaju harač. Neka je poznato i to da je nešto Crnogoraca i zarobljeno, a neki su se predali na vjeru.

– U Bosnu je stiglo sedam stotina deva natovarenih barutom i kuršumom.[4]

– Stigla je carska zapovijed kojom se naređuje da se od bosanske raje oduzme oružje, koje će se po odobrenju kadije prodati, a novac uručiti vlasnicima oružja.

– U Sarajevo je stigao od carske strane određeni turnadži-baša s pet čauša da popišu 70–80- bajraka serdengečdi-aga. U fermanima se kaže da svaki aga koji razvije bajrak treba da o svom trošku opremi pedeset ljudi i povede ih na vojnu. U tim fermanima je naređeno da se nikom ne smije ni najmanje nasilje učiniti. U ramazanu koji ubrzo nastupi (9. I – 7. II 1769) počeše obnoć uz bubnjeve i zurne uzimati u ruke bajrake čak i oni od kojih se to nije niko ni nadao i tako poče upisivanje vojnika. Među agama je prvi uzeo bajrak u svoje ruke Indže alemdar i tako postade baš-aga.

Popis aga koji su razvili bajrake u svrhu odlaska na moskovsku vojnu:

1. Indže Sulejman-aga, alemdar 26. buluka[5].
   Njegov bajraktar: Salih Tahmas, alemdar Osmana Mataradžije, iz 45. džemata.
2. Musa-aga, iz 45. džemata. Njegov bajraktar: hadži Avdija Kološ.
3. Ahmed-aga Pirić (Piro-ogli), iz 10. buluka.
   Bajraktar: njegov brat Osman, iz 10. buluka.
4. Ćoravi Muharem-aga, menzildžija, bašeskija iz 50. džemata.

[3] Čevo, Zolota, Crnica i Bjelopavlovići su naselja u Crnoj Gori.

[4] Fermanom od 15. zilhidže 1181 (3. V 1768) g., koji je stigao u Sarajevo 19. safera 1182 (31. VI 1768) g., naređeno je da se iz sarajevske tvrdave pošalje pedeset kantara crnog baruta u tvrdavu Onogošt (Nikšić) u Crnoj Gori. Sidžil IX, str. 114.

[5] Sulejman-aga je bio bogat čovjek. Imao je veliku kuću u Buzadži hadži-Hasanovoj mahali u kojoj bi odsjedali veziri i drugi uglednici sa svojim svitama, kako to na drugom mjestu u Ljetopisu i Bašeskija spominje. Grob Sulejman-agin nalazio se u groblju uz spomenutu Buzadži džamiju.

Bajraktar: Skokić (Skoko-ogli).

5. Rabković (Rabko-ogli), bašeskija 52. buluka.
   Bajraktar: Mehmed Bedestanović (Bedestanciogli).
6. Mladi Abdulah-aga, unuk Rabkovića, iz 52. buluka.
   Bajraktar: hadži Muharem Mestvedžić, junak, mlad.
7. Bego Mehmed-aga Murtezanagić (Murtezanagaogli), iz 50. džemata.
   Bajraktar: Hošić (Hoşo-ogli).
8. Mustafa-aga Agić (Ago-ogli), iz 10. buluka.
   Bajraktar: takoder Mustafa.
9. Smail-aga Sovo, kazandžija, iz 97. džemata.
   Bajraktar: njegov sin Salih.
10. Hadži Hasan Kulaksuz, aga iza 10. buluka.
    Bajraktar: Ibrahim Kalundžić (Kaluncioglı).
11. Hadži Mustafa-aga Delalić (Deliagazade) iz 10. buluka.
    Bajraktar: Njegov sin Abdulah.
12. Hadži Bektaš-aga, iz 45. džemata.
    Bajraktar: Begadžik.
13. Salih-aga, sarač, iz 50. džemata.
    Bajraktar: Smail.
14. Smail-aga Saka, iz 50. džemata.
    Bajraktar: Njegov sin Salih.
15. Ahmed-aga, iz 50. džemata.
    Bajraktar: hadži Ahmed Misirlija (Misri).
16. Ahmed-aga Bazrdanović (bazrcanogli), iz 10. buluka.
    Bajraktar: Ćoravi Ahmed Mujić (Muyaogli).
17. Sin spomenutog Bazrdanovića Jakub-aga, iz 10. buluka.
    Bajraktar: Mehmed Rogačević (Rogačogli).
18. Emir Hasan-aga Hajdarević (Haydarogli), iz 10. buluka.
    Bajraktar: Salih Menzilović (Menzilogli).
19. Avdaga Hadžibektašević (Hacibektaşogli), iz 97. džemata.
    Bajraktar: *Šećo Zelentur.*
20. Hadži Osman-aga Kličo, tassar, iz 10. buluka.
    Bajraktar: Sulejman-aga, bostandžija.
21. Mehmed-aga pripadnik (tabi') janjičara Ahmed-efendije, 67. džemat.
    Bajraktar: Salih, iz 43. džemata.
22. Muše Muharem-aga, hafafski ćehaja, iz 97. džemata.[6]
    Bajraktar: Avdija Gušić.
23. Mustafa-aga, bašeskija 19. buluka.
    Bajraktar: Njegov brat.
24. Alijaga bojadžija, iz 10. buluka.
    Bajraktar: Mehmed bojadžija.
25. Mustafa-aga Džanbasović (Canbazogli), iz 97. džemata.
    Bajraktar: Husejin Pehlivan, iz 97. džemata.
26. Salih-aga Kadragić (Kadriagazade), iz 52. buluka.
    Bajraktar: Ibrahim Kevro, iz 97. džemata.
27. Mehmed-aga Čolo (Čolo-ogli), iz 52. buluka.
    Bajraktar: Mehmed, iz 97. džemata.
28. Mehmed-aga Čaluk (Calukogli), atik, iz 50. džemata.

[6] O Muše Muharem-agi vidi H. Kreševljaković, *Esnafi i obrti u starom Sarajevu*, Sarajevo, 1958, str. 136.

Bajraktar: Mehmed Ćosić (Ćoso-ogli).

29. Čaluk Mustafa-aga, sin Ahmed-age, iz 50. džemata.
Bajraktar: Hasan.
30. Avdaga Bukva, serdar aga, iz 10. buluka.
Bajraktar: Mali bazrdan (Kućuk bazrcance).
31. Muharem-aga Sandal-beg, iz 10. buluka.
Bajraktar: (stavljeno prazno, nije ubilježeno).
32. Mladi Halil-aga Sandal (Sandalogli).
Bajraktar: Travničanin Fejzulah (Travnikli).
33. Smail-aga Škono, pekar, 39 buluk.
Bajraktar: Durak, bajraktar, bakal, mumdžija.
34. Muharem-aga Subašić, iz 10. buluka.
Bajraktar: Ahmed-aga, Pariphodžić, kazaz, iz 97. džemata, koji je kasnije postao aga.
35. Mladi Mustafa-aga Čohadžić, iz 97. džemata.
Bajraktar: hadži Alija Ekin, iz 97. džemata.
– Alijaga, sahačija, iz 97. džemata.
Bajraktar: Ahmed Kazazović (Kazazogli).
36. Salih-aga, bajraktar kazaski, iz 50. džemata.
Bajraktar: Ibrahim Pakro, iz 50. džemata.
37. Ibrahim-aga Đulosmanović (Gulosmanogli), iz 52. buluka.
Bajraktar: Salih Šišman.
38. Ahmed-aga Ičelli, iz 10. buluka.
Bajraktar:Avdija Temelj, iz 10. buluka.
39. Ibrahim-aga alemdar, koji postade aga.
Bajraktar: Ahmed Tetrijeb.
40. Ahmed-aga Pariphodžić (Pariphocaogli), takoder je postao aga.

Navedene age krenuše na vojnu 1. nisana, u zilhidžetu 1182. (8. IV – 17. V 1768) godine vodeći sa sobom po 15–20 nefera praćeni kudumima. Prvi je otišao Indže Sulejman-aga, a posljednji Ičeli Sarhoš Ahmed-aga. Neki su išli tamo-amo i putem nasilje činili.

(Mejlijin kronogram o osvojenju Ostroga:)
Imenjak ponosa vjerovjesnika, zet vladara svijeta,
Koji je zaista najčasniji vezir svoga vremena,
Jednim zamahom mača osvojio je Crnu Goru,
Na njegovom časnom licu se odraziše tajne pobjede
Neprijateljski redovi se poremetiše pri prvoj navali
A lavu se ne može ni suprotstaviti lisica.
Neprijatelj nije mogao odoljeti navali.
I njegova vojska poražena pobježe.
Mejlijo!, o osvojenju klanca Ostrog reci kronogram:
Molitva (duâ) Asafova[7] kao mač je porazila neprijatelja.[8]

[7] Pjesnik aludira na Asafa, Solomonova vezira, s kojim uporeduje Silahdar-Muhamed-pašu o kojem se govori u ovom kronogramu.

[8] Zbrajanjem brojčane vrijednosti slova ovog kronostiha dobivamo hidž. 1182 (1768/69) godinu, tj. godinu osvojenja Ostroga.

– 29. zilhidže (5. V 1769), na prijedlog samog paše, dobio je agaluk Sejid Mehmed, nakon smrti svoga oca, sijedog Alijage, koji je sudjelovao na vojni na Crnu Goru i mnogo drugih usluga učinio. Spomenuti Sejid Mehmed dobio je odmah i turnadžiluk, postao čirak, pa se kao takav zaputi paši u Travnik, obuče kalafat i nakon toga se vrati u Sarajevo. Na dobrodošlicu mu je izašao jedan alaj.

PJESMA O OSVOJENJU OSTROGA

Bogu hvala, vojska pobjedonosnog sultana poznata je po osvajanjima,
Pa je jasno da ni crnogorske utvrde nisu mogle izdržati ni odoliti
I pri prvoj navali se pokaza nadmoćnost sultanove vojske.
Svijet se obveseli ovim osvajanjima,
A skupovi odmetnika (bagije) u skupinama zatraže primirje.

Neprijateljska vojska je poražena,
I sretno se osvoji utvrda neprijatelja.
Nevjernik, veliki vračar poput Samirije
Koji se izdavao za kralja
Pa je na Ostrogu želio da pokaže veličinu
Napravio je hiljadu raznih zasjeda.
Ali su sve njegove čarolije bezvrijedne
Jer je neprijatelj u prvoj navali istjeran iz zasjede
I bogomolja u tvrdavi je stradala
Tako da postade neupotrebljiva za bogoslužje.
Sa dževher slovima izrekoh kronogram ovoj pobjedi:
Crna Gora pala je kao plijen.

– 8. zilhidže (15. IV 1769), dva dana prije Kurban-bajrama ili 13. nisana, krenuo je iz Sarajeva na moskovsku vojnu sa bašbogom kapetan Džino Gradiščanin, kao zapovjednik sa oko 1200 nefera. Iz svakog kola serhadlija graničara pošao je svaki dvadeseti čovjek, a bilo je i 19 plaćenika uz mjesečnu plaću od 10 groša. Na ime plaće oni unaprijed primiše po 60 groša za šest mjeseci. Rečeno im je da će, ako rat i preko toga bude trajao, primati i dalje po 10 groša mjesečno.[9]

Cijela zima bijaše blaga. Jedino u tri navrata po tri dana bilo je hladno. Neka se to zapamti.

– Ove godine je naredeno da se od raje oduzme oružje, pa nakon što su ga bili oduzeli, opet raji trgovcima bude odobreno da smiju nositi oružje, i tako sve ovima povrati oružje, a oni ga primiše.

[9] Bujruldijom od 4. zilkade 1182 (12. III 1779) g. naredeno je da se iz svake tvrdave u Bosni ima poslati svaki dvadeseti nefer na zborište u polje Edrene. Ima i nekoliko fermana koji govore o vojni sa Rusijom. Sidžil. IX, str. 50, 70, 79, 81, 92, 93 i 95.

(Ove godine su umrli ovi):

Starac dogramadžija, iz čaršije u blizini Atmejdana.

Visoki Mahmut, bakal, iz Sumbul - - mahale.

Mehmed Jaja, iz Kadijine mahale.

Hećam (Heccam), čizmedžija.

Kosati hadži Alija.

Hadži Salih Nuhić (Nuho-ogli), bogataš, trgovac.[10]

Bogati Sadik-baša, kovač (haddad), 50. džemat.

Hadži Husejin Čajo (Čajo-ogli), kovač.

Husejin-baša Saka, 97. džemat.[11]

Harba, kapar (aracaci).

Starac Osman, abadžija, iz Jahja-pašine mahale.

Kara Avdija *Muco*, belukčija.

(Na Crnoj Gori poginuli su):

1. Mladi delikanlija Hasan-baša, sin Salih-baše bojadžije, iz Čoban-Hasanove mahale; poginuo.
2. Poznati i ugledni berber *Ahmo* Sarač. Na glavi je imao čatal turban: poginuo.[12]
3. Bosanski alajbeg; poginuo.
4. Brkati berber, iz Sagrakčijske čaršije; poginuo.
5. Pehlivan, iz Medreseta, poginuo.
6. Mula Ahmed Šeho Kujundžić (Kujunciogli), mujezin; poginuo.
7. Ibrahim baša Jaja (Yayaobli), iz Kadijine mahale; poginuo.
8. Traš Zuko, Devekušči; poginuo.
9. Bjelobradi Salih-baša s Vratnika, Prije jazidži; poginuo.
10. Kalajdžić (Kalajciogli), *pljegav*; iz Ćemaluše mahale; poginuo.

Na Crnoj Gori nisu pronadena tijela slijedeće trojice poginulih šehida:

11. Fenjerdžije Fajakovića.
12. Mustafa-baše Pečelića (Pecilo-uglu), bakala i
13. Fejze Šaše, hadži-Salihova unuka.[13]

Hasan-baša Razvalić, umro kod kuće prirodnom smrću, po povratku iz Crne gore, iz 50. džemata.

[10] U popisu dućanskog inventara hadži-Saliha, sina Nuh-čelebije, iskazan je i čizmedžijski alat u kutiji, procijenjen na 246 akči, a cijela njegova imovina iznosila je 215.333 akče. Dućan mu se nalazio u Abadžiluku, a kuća u Carevoj mahali. U popisu je nabrojeno i 13 knjiga. Sidžil IX, str. 113.

[11] Ostavina Husejin-baše Sake, sina hadži-Abdulahova, stanovnika Kalin hadži-Alijine mahale, popisana je 3. rebiul-evela 1183 (18. VII 1768), a iznosila je 48.556 akči. Sidžil IX, str. 121.

[12] Puno ime mu je Ahmed-čelebija, sin hadži-Muhamedov, koji je imao naziv glavnog hirurga (ser-cerrahan) bosanskog ajaleta. Stanovao je u Kalin hadži-Alijinoj mahali, a dućan je imao uz Gazi Husrev-begovu džamiju. Sve ovo saznajemo iz bilješke prilikom popisa njegove imovine od 29. džumadel-evela 1182 (11. X 1768) g. koja je imovina procijenjena na 472.726 akči. Hirurški alat mu je procijenjen na 9.524 akče. Sidžil IX, str. 98. i H. Kreševljaković, *Esnafi i obrti u starom Sarajevu*, Sarajevo 1958, str. 231.

[13] 23. džumadel-ahira 1182 (4. XI 1768) g. popisana je imovina Fejzulah-baše, sina mula Jašara, iz Nalčadži hadži-Osmanove mahale, pri čemu se konstatuje da je ovaj poginuo u Crnoj Gori. Imovina mu je iznosila 38.587 akči. Sidžil IX, str. 94.

Sijedi siromah Bišćo, bolestan. Djeca su ga nazivala Magarcem.

Mehmed-baša Zolo, koji je u bosanskoj ordiji na Crnoj Gori umro prirodnom smrću.

Kločo, delikanlija, umro od bolesti vrućice u Crnoj gori.[14]

Telal-baša koji je stradao od bure nakon povratka s Crne Gore.[15]

Musagić (Musa-agaogli), starac, kujundžija, sakat i bolestan.

Naivni (bâbâ) telal Alija, kolukčija, iz Careve mahale.

Zatim Židov Jako, iz Careve mahale, starac.

Derviš Mehmed mevlevija, krpedžija; umro prirodnom smrću na Crnoj Gori.

Mladi delikanlija, koji bi sjedio kod bezistanskih češama.

Poznati sahačija *Meho*, junačina.

Ibrahim-baša, sin kujundžije Alijage.

Salih-baša Suha, telal, brat telal-baše, koji se pri povratku sa Crne Gore smrznuo od oluje.

Trgovac Mustafa-baša, brat spomenutog telala Saliha, stradao od zime.

Bego utidžija, tevećelija, siromah, sjedio bi u Hadži-Beširevom hanu.[16]

Bostandžija iz mahale Podtekija, koja je izdignuta poput tavanice.[17]

Hemzanić (Hemzaniogli), hadži Sulejman s Bjelava.

Ahmed-baša Hamalić (Hamalizade), s Bjelava

Hadžić (Haciogli) s Gorice; ubijen nakon povratka iz Doljana.[18]

Trgovac, bazrdan, koji je od nekakvog derta skočio u vodu na Bendbaši i utopio se.

Ibrahim-efendija Čalkuni, derviš, imam s Armaganuše.[19]

Starac halač kod Husrev-begova hamama.

Starac Puška, koji je prodavao podveze (za čakšire).

Pauk, kovač na Bendbaši.

---

[14] Kločo Salih-baša, sin Ahmed-age, iz Mehmed-begove mahale, umro je prirodnom smrću prilikom vojne na Crnu Goru, što saznajemo iz popisa njegove ostavine od 11. ševala 1182 (18. II 1769) g. Sidžil IX, str. 50.

[15] Beratom od početka ramazana 1182 (9–18. I 1769) postavljen je za glavnog telala (sermunadi) sarajevskih bezistana Ahmed-halifa na mjesto svoga oca, umrlog Mustafe. Sidžil IX, str. 78.

[16] Hadži Beširov han se prvi put spominje u Evlija Čelebijinom putopisu. Godine 1777. obnovio ga je Omer Čajo. H. Kreševljaković, *Hanovi i karavansaraji u Bosni i Hercegovini*. Sarajevo 1957. str. 93.

[17] Na ovog bašeskijinog bostandžiju vjerovatno se odnosi jedna bilješka u sidžilu od 2. zilhidže 1182 (9. IV 1769) g., gdje je unesen popis ostavine umrlog Salih-baše, sina Husejinova, bostandžije iz Tavilhadži-Mustafine mahale (Podtekija). Sidžil IX, str. 54.

[18] I u sidžilu od 23. zilkade 1182 (31. III 1769) g. ubilježeno je da je Mehmed-baša Hadžić, sin hadži-Muharemov, iz Ali-pašine mahale, ubijen na putu za Doljane. Bavio se trgovinom čebadi i druge robe. Mnogi trgovci su mu ostali dužni. Ostavina mu je procijenjena na 650.768 akči. Sindžil IX, str. 55.

[19] Ibrahim-hodžu, sina Abdul-Dželilova, iz Armagandži Sinanove mahale, naslijedile su dvije vjenčane žene: Hatidža, kći Sadikova, i Umihana, kći Mustafina, i jedna kći. U ostavini njegovoj, popisanoj 10. ramazana 1182 (18. I 1769) g. nalazile su se između ostalog i 53 knjige. Imovina mu je procijenjena na 139.366 akči. Sidžil IX, str. 83.

Crnobradi Murat, zildžija.[20]
Piknač (Piknacogli); ubijen.
Zec, mesar; zaklan.
Starac Asuman, iz Ferhadije.
Starac, malog uzrasta Alijaga; naprasno umro na Ramazanski bajram.[21]
Starac sofija mula Husejin-efendija, hatib u Kebkebirovoj džamiji, gasal i iskatisalatdžija.
Kunar Ašik, iz mahale Medrese.
Salih, sarač, iz Čejirdžik mahale.
Starac Durmo, kahvedžija, 52. buluk.
Starac hadži Mustafa, iz Armaganuše mahale.
Čaušević (Čauşogli), mutapčija; ubijen u svojoj kući.
Jusuf, aračadžija; sjedio bi u dućanu kod Novog hana.[22]
Hadži Salih, poznat pod imenom Softić (Softazade).
Mula Mustafa, sin Kurevije Sulejman-efendije.

Ukupno u ovoj godini umrlo 65 osoba.

[20] Ovaj Murat je sin Salihov, stanovnik Iplidžik Sinanove mahale. Po zanimanju je zildžija. Sidžil IX, str. 82.

[21] Ovaj Bašeskijin Alijaga je vjerovatno serturnadžija Alijaga kojem je pjesnik Mejlija spjevao kronogram. Taj kronogram se i danas nalazi na jednom nadgrobnom spomeniku kod Ferhadije džamije. M. Mujezinović, *Epigrafika i kaligrafija pjesnika Mehmeda Mejlije*, naše starine IV. Sarajevo. 1957, str. 153.

[22] Jusuf-baša je trgovao kapama i materijalom za izradu kapa. Roba u dućanima iznosila mu je 146.096 akči, a cijela imovina procijenjena je na 241.608 akči. Sidžil IX.

GODINA 1183.
(7. V 1769 – 26. IV 1770)

– 11. ramazana, 1183, 29. kanuni-evela ili 20. dan zemherija (8. I 1770) godine u utorak pred ikindiju oko 9 sati rodio mi se sin Ahmed u Busovačinoj kući prema džamiji u Buzadži hadži Hasanovoj mahali. Žena mi reče da je to bilo pred samu ikindiju.

– 2. muharema (8. V 1769), u proljeće, pade snijeg i zadrža se dva dana. Poslije toga dva dana bijaše lijepo vrijeme, a zatim opet pade snijeg. Padao je čitav jedan dan i zadržao se nekoliko dana.

–Telal oglasi po čaršiji da Židovi i kršćani ne smiju više nositi tj. oblačiti žute mestve i papuče, nego samo crvene, ali je iste godine ova naredba dokinuta.

– 15. safera (20. VI 1769) u noći zapali se tovar baruta u čardaku atara hadži Avdije i kuću mu jako ošteti. Domaćin u donjim odajama sa svojom čeljadi ostade zdrav i živ.

– 17. safera (22. VI 1769) udari grom u kulu travničke tvrdave i zapali četrdeset kantara baruta, uslijed čega je stradala tvrdava i porušeno 200–300 kuća. Navodno je stradalo i 20–40 osoba.

– Rusi i Poljaci, sa snagama od 60–70 hiljada ljudi i 27 topova, opkolili su tvrdavu Hotin.[1] Muslimanima stigoše u pomoć Abaza-paša,[2] Kahriman-paša[3] i drugi neki i tako muslimanska vojska izvojeva pobjedu na sablju nad neprijateljem koji je imao dosta gubitaka. O ovome događaju stiže u Sarajevo 5. rebiul-evela na Petrov-dan (Petrov guni) (9. VII 1769) radosni ferman, kojim povodom je tri dana trajalo veselje uz pucnjavu topova.

– U istom mjesecu stiže ferman u kojem se kaže da je oko stotinu hiljada Rusa i Poljaka zajedno navalilo na islamske zemlje i nakon prelaza rijeke Turle[4] nenadano opsjednulo tvrđavu Hotin. Međutim, beglerbeg Merakši i mutesarif Teke sandžaka[5] Abaza i miri-miran Ali-paša navale na

[1] Hotin ili Hoćim nalazi se na rijeci Dnjestru u Ukrajinskom dijelu Rusije.

[2] O Abaz-paši nemamo bližih podataka.

[3] O Kahriman-paši nemamo drugih podataka.

[4] Turla je turski naziv za rijeku Dnjestar.

[5] Sandžak Teke nalazio se u južnom dijelu Anadolije i pripadao je vilajetu Konji.

neprijatelja i protjeraju ga do u njegov logor i tu pobiju oko 30.000 neprijatelja. Na muslimanskoj strani palo je 600–700 šehida, a ranjeno je nekoliko stotina vojnika. U fermanu je naredeno da se u hutbama spominju ovi junaci. U ovim vijestima je javljeno da je ranjen hotinski paša Husejin-paša, koji je navodno bio izašao iz tvrdave prema neprijatelju.

Medutim, kasnije se ispostavilo da je lažan spomenuti ferman koji govori o pretjeranim pobjedama i koji sultana i učesnike toga boja proglašuje gazijama. Ovaj ferman su sastavili nekakvi lažljivci i varalice. Dakle, svijet je, i ne provjerivši stvar, proslavio ove pobjede.

Zatim je opet stigao tatar s veselom vijesti da je neprijatelj prešao sa 18.000 vojnika preko tri mosta na rijeci Turli i navalio na tvrdavu Hotin, gdje je poginulo 25.000 neprijatelja, a osim toga je Avdi-aga zarobio hiljadu neprijatelja, a 200 pogubio. Stradalo je 1.000 oklopnika u neprijateljskoj vojsci. Tim povodom je veselje trajalo tri dana uz pucnjavu topova. Javljeno je takoder da je zaplijenjeno osamnaest neprijateljskih topova i dvije stotine kola hrane. Takve su vijesti došle.

Konačno, kada se vojska vratila s vojne kućama, ustanovilo se da su navedene vijesti bile lažne.

– Zimija, ćurčija, iz Sarajeva, u pijanom stanju opsovao je nekoga. To je trebalo da se posvjedoči i po šerijatskim propisima da se spomenutom izreče kazna. Medutim, jedna grupa neznalica, *hudih sijedih* prostaka, sakupila se pred mehkemu i, ne mareći za propise časnog šerijata, silom zgrabe kršćanina i objese ga. Kadija, u znak protesta, zatvori mehkemu, ali je opet otvori.

– 24. rebiul-ahira (28. VIII 1769) pojavila se zvijezda repatica u blizini Vlašića, u zviježdu Djevice, a na dan smrti Merjemine. Njezin trag se povećao svake večeri. Ona bi se pojavila u 3–4 sata a kasnije je bila vidljiva sve do zore.

– Stiže vijest da su ponovno neprijatelji navalili na Hotin i da s brojnom vojskom već nekoliko dana opsijedaju hotinsku tvrdavu. Veliki broj muslimanske vojske je pobjegao, ali se konačno ohrabriše, protjeraše neprijatelja i tako oslobodiše hotinsku tvrdavu. U tim događajima ubijen je u vezirskom šatoru miri-miran Kahriman-paša, a sam vezir Jaglukči hadži Mehmed-paša[6] bude svrgnut i nakon nekoliko dana ubijen. Nakon njega postao je vezirom Maldovan Ali-paša.[7] Konačno muslimanska vojska napusti Hotin, a čete koje su se s drugu stranu rijeke borile budu presječene od ostale vojske, jer je usljed kiša rijeka nadošla i porušila mostove, pa oni koji bijahu sposobni preplaviše rijeku i pobjegoše s Hotina. Tako neprijatelj nade praznu tvrdavu i zauze je. Vezir dozvoli bosanskim četama da se vrate kućama, davši im zapečaćena

[6] O Jaglukči Mehmed-paši nemamo drugih podataka.

[7] Maldovan Ali-paša bio je bosanski namjesnik od 8. IV 1764. do 24. III 1765. godine. H. Kreševljaković – D. Korkut., *Travnik*, 1961, str. 138.

pisma. Na plaću za 1183. godinu imalo je pravo samo 200–300 osoba. Svijet se začudio dolasku vojske i njenom otpuštanju, jer mir još nije bio sklopljen. To je bilo neuobičajeno.

Priznajem da sam bilježenjem događaja naprednjih nekoliko stranica preuranio, a bilježio sam ih čim sam za njih saznao. Naime, vijesti o pretjeranim pobjedama i strahovitom porazu neprijatelja, pokazale su se lažnima. Zato, evo sada obećajem da ću odsada ubuduće sačekati najsigurnije vijesti, strpiću se da prođe više vremena, pa tek onda ih bilježiti.

– Takvo stanje potrajalo je skoro čitavu godinu dana i u tome nastupi zima. Carska vojska je prezimila na Baba-planini.[8] Neprijatelj je poslije toga zauzeo hotinsku tvrdavu i mnoge pokrajine, a i njegova vojska je tamo prezimila.

– Dakle, ubuduće, to jest u 1184. godini, sve što se dogodilo i što će se dogoditi, bilježiću, ako Bog da, najsavjesnije i najtačnije.

– 1. ramazana 1183. (29. XII 1769) godine ili 10. dan Erbeina izbio je noću požar u Imaretskoj čaršiji.

– 21. ramazana (18. I 1770) ili 8. *siječnja,* 30. dan Zemherija, u petak naveče pojavila se sa sjevera crven, koja bi se sve do osam sahata u noći čas pokazivala, čas opet gubila. Poslije pokazivanja ostalo bi samo bijelo svjetlo. Neka je znano da nije pocrvenjelo cijelo nebo, ali je crven bila kao krv.

– 3. ševala ili 19. šubata 1183 (30. I 1770) godine neko je udavio jednu ženu u njenoj kući kod Ferhadije džamije, vjerovatno da bi se domogao njezina imetka ili možda nasljedstva.

– U mjesecu zilkade ili 22. šubata (2. II 1770) imenovan je Mustafa-paša, sin Ibrahim-paše Skopljaka (Skoplevi), za valiju sa dva tuga u Inebahtu.[9] On se sa pratnjom zadržao u Sarajevu samo jedan dan. Njegova pratnja ukonačena je kod Dagića (Dago oglunde) i na drugim mjestima. Na doček mu je izašao jedan alaj kojeg on dariva.

– 10. zilkade (6. III 1770) na Berdi-adžuz dopremljeno je iz Istanbula 36.300 groša državnog novca da se u Bosni popiše 1.000 sejbana. Svakom sejbanu na ime pomoći dato je po 30 groša. U Sarajevu je razvijeno pet bajraka. Mahmud Fejzibeg postade bašom svih buluk-baša, a buluk-bašama postadoše: Osman-baša Jazvin, zet spomenutog Fejzi-bega; hadži Bešir, iz sela Kijevo,[10] iz 97. džemata; Murat bulukbaša i Ali-beg, rodak Lubovića.

Nakon što su u Sarajevu popisani neferi, 5–6 bulukbaša krene na vojnu na dan prije Jurjeva.

– 19. zilkade (15. III 1770) dođe u Sarajevo carski turnadžija i donese ferman koji je pročitan i saslušan u Carevoj džamiji. U fermanu se kaže da tur-

[8] Baba planina (Baba-Dag) nalazi se u rumunjskom dijelu Dobrudže.

[9] Inebahtje grad Lepant u Grčkoj.

[10] Selo Kijevo kod Trnova.

nadžija treba iz rumelijskog orta-kola podignuti stare age i nefere pa ih dovesti na polje Baba-planine u carsku ordiju pod časnu zastavu.[11] Ali, s obzirom na to da stari jamaci nisu već tri godine primili plaće, a novi jamaci se istrošili dok su otišli i vratili se s Hotina, to medu jamacima nastade spor. Jedni su tvrdili da se ferman na njih ne odnosi nego samo na Rumeliju i da u fermanu Bosna nije spomenuta, a da ona i ne spada u orta-kol. Drugi rekoše da trebaju poći i stari i novi jamaci, a treći bijahu za to da idu samo novi jamaci. Konačno jamaci napraviše ilam i predaše ga turnadži-baši. U ilamu je rečeno da oni nemaju novaca za odlazak, pa ako ih car ne pomogne, da neće ni poći.

– U ovoj godini su umrli:

Starac hamal, iz Ašik Tavil mahale.

Starac Mustafa-baša Mlivar, serdar.

Starac Skender, halač, tirjaćija za kahvom.

Mustafa, alemdar, iz Ahmed-čelebijine mahale, 97. džemat.

Dugi hadži Fazlaga, kojeg su ismijavali i izigravali zbog njegove gluposti, a glupo bi i govorio.

Strpljivi i pobožni Ćebo (Kebo), dobar čovjek.

Hadži Mustafa Klepo, iz Careve (Atik) mahale.[12]

Husejin-baša Kušak, brat telala Deronje.[13]

Avdi-baša Tuco, sarač, iz Kadijine mahale.

Dugi bjelobradi Kazafer, bogat, kazandžija.

Salih-baša Palavra, bakalski baša.

Hadži Mustafa-aga, sarač i ajan, iz 50. džemata, poznati junak sa banjolučke vojne.

Bjelobradi bazrdan Ahmed Hadžifazlić (Hacifazliogli), imam u Begovoj džamiji (Begimami carşusunde).

---

[11] U fermanu s kraja muharema 1183 (27. V – 5. VI 1769) godine govori se o potrebi učešća što većeg broja ljudi u ovoj vojni sa Rusijom, a u fermanu s kraja zilkade (19–28. III 1770) traži se odašiljanje ljudi sposobnih za borbu. U fermanu se kaže da je stvar vrlo hitna.

O ovoj vojni postoje tri bujruldije. Tako se, na primjer, bujruldijom od 1. muharema 1183 (7. V 1769) g. nareduje učenje dove iza dnevnih molitvi u džamijama za pobjedu islamske vojske, a bujurldijom od 22. rebiul-ahira (25. VIII 1769) upozorava se da se prilikom odlaska na vojnu ne smije nikom nasilje činiti i, konačno, bujruldijom od 27. zilkade 1183 (23. III 1770) g. pozivaju se kapetani na dogovor povodom odlaska na ovu vojnu. Sidžil: IX, str. 47, X, str. 20, 21 i 27, XII, str. 18 i 71.

[12] Hadži Mustafa je sin Oručov, iz Careve mahale. Ostavina mu je popisana 4. safera 1183 (7. IX 1769) g. Sidžil XII, str. 15.

[13] Sin je Musatov, iz Balibegove mahale. Imovina mu je upisana u sidžil 11. safera 1183 (16. VI 1769) g. i tom prilikom procijenjena na 42.293 akče. Sidžil XII, str. 10.

Hadži Mustafa Sabura (Saburaogli), bogat kazandžija.[14]

Gušavi terzija Ahmed, staretinar u Muzaferijinom hanu.[15]

Bajro, koji se na putu za Meku nastanio u Užicu i tamo radio.

Starac Skenderhodža, imam, stanovnik u Mudželitima.[16]

U jedno oko ćoravi oniski maloumnik hadži Sulejman Paftar, bostandžija.

Ibrahim baša Ešpeogli, dobra duša, krenuo je na vojnu nakon odlaska ostale vojske i pri prelasku preko Dunava utopio se, šehid.[17]

Oniski jorgandžija, s Vratnika, koji se zajedno sa naprijed spomenutim udušio u Dunavu, šehid.

Misira, berber blizu medrese.

Hadži Hasan-aga Kulaksiz, koji se zaklao na hotinskoj vojni, šehid, 10. buluk.[18]

Mladi Avdaga Čohadžić (Cokaciogli), udušio se na Hotinu, šehid.[19]

Mehmed-aga Čolić (Čolo-ogli), poginuo ili zarobljen.

Salih-aga, sarač, Sarajlija, rodom iz Užica, koji se na nekom mjestu udušio u vodi.[20]

---

[14] Ovaj bogati kazandžija je sin hadži-Mehmedov, iz Kebkebir (Mišćine) mahale. Njegova imovina, popisana 23. rebiul-ahira 1183 (27. VII 1769) g., iznosila je 4.960.249 akči. On je sahranjen u groblju Nadkovači, gdje mu se donedavno nalazio nadgrobni spomenik s natpisom koji mu je spjevao Mejlija. H. Kreševljaković, *Kazandžijski obrt u Bosni i Hercegovini*, Glasnik Zemaljskog muzeja 1951, str. 202; M. Mujezinović, *Epigrafika i kaligrafija pjesnika Mehmeda Mejlije*, Naše starine IV (1957), str. 153, i Sidžil, str. 24–25.

[15] Muzaferijin han nalazio se negdje na Varoši. – H. Kreševljaković *Hanovi i karavansaraji u Bosni i Hercegovini*, Sarajevo 1957, str. 94.

[16] Iz popisa imovine umrlog Skender-hodže, sina Abdulahova, iz Jagdži-zade mahale, vidimo da je on po zanimanju bio knjigovezac. Imao je dućan u Mudželitima, a njegov knjigovezački alat vrijedio je 660 groša. Naslijedile su ga dvije žene. Sidžil XII, str. 28.

[17] Sin je Mehmedov, iz Careve mahale. Umro je na putu za vojnu na Rusiju. Popis njegove imovine izvršen je 5. ramazanaa 1183 (2. I 1770) godine, procijenjene na 77.210 akči. Sidžil XII, str. 29.

[18] Prilikom propisa i procjene imovine ovog hadži-Hasana konstatuje se da je poginuo na Hotinu. Stanovao je u Jakub-pašinoj mahali, a u a njegovoj ostavini se našlo mnogo čizama i robe za izradu čizama. Cijela imovina mu je iznosila 156.603 akče. Sidžil XII, str. 67.

[19] Dana 9. XII 1769. godine postavljen je tutor malodobnoj i umobolnoj kćeri serdengečdiage Čohadžića, iz hadži-Isatove mahale. Tom prilikom se konstatuje da se Abdulah-aga ugušio u rijeci Turli u blizini hotinske tvrdave na ruskoj vojni. Imovina mu je popisana 23. šabana 1183 (23. XII 1769) g. i procijenjena na 145.638 akči. Sidžil XI, str. 50.

[20] 5. rebiul-ahira 1183 (8. VII 1769) godine vodena je pred sarajevskim kadijom rasprava o dugovima serdengečdije Salih-age, sina hadži-Abdulkadirova, iz hadži-Isatove mahale. Tu se kaže da je ovaj umro na povratku s vojne na Rusiju. Sidžil XX, str. 58.

Poznati (meşhur) terzija Ibrahim, koji je u dućanu imao nekoliko kalfi u blizini Ćurčića hana.[21]

Siromašni kovač Sefer, iz Pasje mahale, kojeg sam opremio kada je umro.

Hadži Omer Ćoso, misirski trgovac.[22]

Begana, alemdar, junak (gazi); poginuo na Hotinu, iz 45. džemata.

Rabkić (Rabko-ogli) Muharem-aga, bivši bašeskija 52. džemata; poginuo na Hotinskoj vojni.[23]

Mehmed, alemdar, sin Muhameda handžije u Tašlihanu; umro na Hotinu.

Serdar Bukva, Avdagin bajraktar; poginuo ili zarobljen na Hotinu.

Poznati Džindo Paloš; umro u Pašaluku.

Crni Ibrahim-aga, emin, starac; umro u Kreševu.

Rogačević (Rogacogli), jemenidžija; umro na povratku s Hotina.

Šejh hadži Sulejman-efendija Mejdanija (Maydanli), kazaz, Sarajlija, bijaše veliki sofija; umro u Vidinu.

Jusić (Yuso-ogli) bogati ajan, bazrdan, koji je usmrtio Kara-Osmana, mujezina Careve džamije, ali se nakon toga i sam udušio u rijeci Fojnici.

Brat Sulejmana Bračkovića, kestendžija, kazaz u Ćurčića hanu, sa Bjelava, dobar čovjek.

Uzeti (tamlalu) hadži Salih, abadžija, iz Ćemaluše.

Omalešni Mustafa Čizmić, papučija, iz Davud-čelebijine mahale.

Ahmed-aga Bazrdanović (Bazrcanogli), poginuo na hotinskoj vojni, hrom, bijele brade; prodao je svoje nekretnine i postao aga 10. buluka.[24]

Smail-aga Saka, poginuo na hotinskoj vojni, junak, ohol; jedno je vrijeme bio ajan, iz 50. džemata.

Ahmed-baša, bojadžija, iz Mula-Arapove mahale.

[21] Iz popisa ostavine Ibrahima, sina Mustafina, vidimo da je po zanimanju bio terzija, jer se u popisu od 3. redžeba 1183 (2. XI 1769) godine našlo dosta terzijske robe i alat. Dne 8. redžeba 1183 (7. XI 1769) godine pristupio je kod kadije Avram, sin Aronov, i izjavio da je neki Ibrahim ostao umrlom dužan 5.400 akči za platno i drugu terzijsku robu. Imovina njegova procijenjena je na 625.172 akče. Sidžil XI, str. 39.

[22] Imovina hadži Omera, sina Mehmedova, unuka Muharemova, iz Kemaludinove mahale, popisana je 29. redžeba 1183 (28. XI 1769) godine. Navodi se da je spomenuti umro na povratku iz Meke. Svoje putovanje u Meku on je iskoristio i u svrhu kupovine raznovrsne robe u vrijednosti od 1.611.186 akči, koja je upisana u sadžil; pri tom je označena cijena pojedinih artikala. Tu se nalazilo mnogo tespiha, šalova, hurmi, gajtana i druge robe. Cjelokupna imovina mu je procijenjena na 2.210.010 akči. Sidžil X, str. 42–43.

[23] I u sidžilu prilikom popisa ostavine serdengečdije Muharem-age, sina Derviš-bašina, iz Alipašine mahale, konstatovano je da je ovaj umro na vojni u Rusiji. Cjelokupna imovina mu je iznosila 207.619 akči, a popisana je 19. šabana 1183 (18. XII 1769) godine. Sidžil XI.

[24] Serdengečdija Ahmed-aga, sin Salihov, unuk Durakov, iz Alipašine mahale umro je u polju Han Tepe na povratku s vojne kako se to vidi iz popisa njegove ostavine od 29. ševala 1183 (25. II 1770) godine. Sidžil XI.

Smail-aga Sovo, kazandžija; poginuo na hotinskoj vojni, šehid, iz 97. džemata.

Jakub-aga, sin spomenutog Bazrdanovića; umro na Hotinu.

Paralija, čibukčija, oniska rasta, alemdar; sjedio bi u dućanu pred Kolobara-hanom.

Ahmed Selamić (Selamiogli), ospičavog lica, mutevelija Tavil hadži Mustafina vakufa.[25]

Muslija, čokadar, kovački ćehaja,[26] moj neprijatelj.

Omalešni Mustafa Krkbeš, bostandžija s Hiseta.

Žiga, čizmedžija iz mahale Brdakčija.

Muharem-aga Sandal-aga; umro na Hotunu; iz 10. buluka.

Poznati fojnički kadija, naib, delija.

Pejmanović (Peymanogli).

Starac, janjičar, tirjaćija, s Hiseta, koji je primao plaću iz Zvornika.

Mladi Halil-aga, delikanlija, sin spomenutog Sandal-age, postao je aga i umro na Hotinu, 10. buluk.

Mustafa-aga Hadžić (Haciogli), iz 45. džemata; umro u Beogradu.

Starac neženja Šahmanija (Sahmaniogli).[27]

Subaša Muharem-aga, iz mahale Golobrdice.

Zatim poznati jaramaz-eškija Čolo (Čolo-ogli), postao je alemdar, zatim je bio zarobljen i konačno poginuo, iz 97. džemata.

Hadži Husejin Krko, u jedno oko ćorav, siromah, kantardžija, bakal.

Musa-aga, iz 45. džemata; umro u Vidinu.[28]

Ahmed, sin Muharema Subašića (Subaşiogli), mlad, jamak.

Hadži Avdija Kolo, alemdar spomenutog Musa-age; udušio se u rijeci Turli (Torle) na Hotinu.[29]

Hadži Osman-aga, tasar, kazandžija, umro na Hotinu.

Poznati odmetnik Suša, iz 97. džemata, šehid.

Maloumni i siromašni starac *Mašo,* sarač, s Pirinog Brijega (Pir Bayir).

Hadži Muharem, mestvedžija, junak, Rabkin bajraktar; umro na Hotinu.

Jamak s Hotina Bošnjak Bekrija, iz 97. džemata; poginuo.

Ahmed-aga Ičelli, uvijek pijan, postao je aga a zatim poginuo na Hotinu.

Hadži Ahmed Misira, sarač, bajraktar Smaila Sake; utopio se.

Husejin-baša Nućo, pekar, šaljivčina; poginuo na Hotinu.

[25] Tavil hadži-Mustafina džamija, sagradena polovinom 16. vijeka, nalazila se u Donjim Tabacima u Vrbanji.

[26] Ovog kovačkog ćehaju ne spominje H. Kreševljaković u Esnafima.

[27] Današnja porodica Nikšića u Sarajevu ranije se prezivala Šahmanijama.

[28] Sin je Husejin-čelebije, iz Haseći Hatunove mahale. U njegovoj ostavini, koja je iznosila 186.104 akče, nalazilo se više raznih kutija za lijekove, a popis imovine je izvršen mjeseca zilkade 1183 (27. III 1770). Sidžil XII, str. 72.

[29] Njegova imovina je popisana 10. muharema 1184 (6. V 1770) g. i procijenjena na 144.986 akči. Tu se spominje da je on sin Mehmedov i da je umro na vojni u Rusiji. Sidžil XI, str. 4.

Smail-baša Skenderović (Skenderogli), halač, prodavač tamjana; poginuo na Hotinu.

Kreho, jemendžija, delikanlija; poginuo na Hotinu.

Mehmed, jaramaz, iz Potok mahale; poginuo na Hotinu.

Hadži Salih Šećo Lepir.[30]

Čengić (Çengiogli).

Prljavi Rodonjić (Rodoneogli), židovski vodonoša.

Mladi Đogić (Cogo-ogli) Durak, mesar; s vojne se vratio bolestan i umro.

Starac Ibrahim-hodža Zlokrp (Zolokirp), iz 97. džemata.

Starac hadži Mehmed Pašalija, kazandžija, iz 81. džemata, bivši moj badžanak.

Maloumni i dobri čovječuljak spahija, s Bjelava; imao je žutu bradu i brkove.

Salih, berber, unuk derviš-Avdije, iz Davud-čelebijine mahale, ranjen i umro na Budakovićima.

Starac Omer Muzur, notorni pijanica, uvijek je bio pijan, siromašan, svjetska maskara, ali je bio pravi muzur, jer uvijek bijaše pripravan na odgovor.

Bičakčija, visok čovjek, koji je na Kovačima procjenjivao ostavine umrlih; pomagao je seljake.

Mujo Hadžibektašević (Hacibektaşogli), mlad se razboli i umre, delikanlija, iz 97. džemata.

Debeli starac Polić s Kovača čaršije, koji se bijaše malo obogatio.[31]

Travničanin (Travnikli), rodom iz Sarajeva, Osman-aga Zulo; postao je aga i umro na Hotinu.

Vrlo ljutit starac Hido, poznat telal, otišao je na Hotin, odakle se nije vratio.

Kaligraf hadži Hasan-efendija Misirlija (Misirli), bazrdan. Imao je 10 kesa akči, koji je s robom došao u Sarajevo i oženio se kćerkom kršćanina Kambera. Kroz kratko vrijeme je dao nekolicini učenika diplome za kaligrafiju. Poslije je opet otišao u Misir, odakle se ponovo vratio u Sarajevo, razbolio i umro. Imovina mu je pripala državi. Njegov ortak Jednjak pobježe.[32]

[30] Sin je hadži-Abdulahov, iz hadži-Isatove mahale. Umro je u Vidinu kuda je bio otišao trgovačkim poslom. Imetak mu je procijenjen na 301.400 akči, a popis je obavljen 12 ševala 1183 (18. I 1772). Sidžil XII, str. 43.

[31] 14. zilkade 1183 (10. III 1770) g. upisana je u sidžil imovina hadži-Husejina, sina Ahmedova, unuka hadži-Smailova, iz Peltek Husamudinove mahale. Dućan je imao na Kovačima. Imovina mu je iznosila 533.688 akči. U popisu je iskazano i 25 svezaka knjiga. Sidžil XII, str. 54–55.

[32] 20. muharema 1184 (16. V 1770) g. izvršen je popis ostavine umrlog kaligrafa Hasan Vefai Misrije, sina Abdulahova, iz Careve mahale. Naslijedile su ga dvije žene: Fatima, kći Abdulahova, i druga žena nastanjena u Misiru, čije ime nije spomenuto. On je trećinu svoga imetka oporučio u dobrotvorne svrhe; iz tih sredstava je opravljeno nekoliko javnih objekata u Sarajevu. Sahranjen je u dvorištu Bakrbabine džamije na Atmejdanu kod Ćumurije mosta, gdje mu se do pred drugi svjetski rat nalazio nadgrobni spomenik s natpisom. U faksimilu ovog natpisa, koji je objavio S. Kemura, stoji h. 1184, kao godina smrti h. Husejina, dok ljetopisac, kako vidimo, bilježi da je spomenuti umro h. 1183. godine. Vjerojatno mu je h. 1184 podignut spomenik. O ovom kaligrafu vidi: S. Kemura, *Sarajevske džamije*, str. 41, 110 i 185, i Sidžil XI, str. 24–26 i 57–58.

Topalasti Memišahović (Memişahogli), iz Skenderpašine mahale.

Hamza Bazrdanović (Bazrcanogli), mlad, učenik Halil-efendije i mula-Ahmedov prijatelj.

Poznati i obljubljeni veliki junak Ismail-paša, iz Novog Pazara, koji se proslavio na vojnama na Crnu Goru i Hotin, ljubitelj derviša. Umro je u svome mjestu. Neka je s njima Božja milost.[33]

Bivši bosanski aga Laz. Njegov slučaj je spomenut naprijed u ovoj bilježnici. Umro je u Istanbulu.

Hasan-aga, turnadžija, koji je dodijeljen spomenutom Lazu kao mubašir, a koji je slučaj ranije opisan. Umro u Istanbulu.

Pogureni širitdžija i posvandžija Šeho, dobra duša, bijaše tirjaćija.

Starac Kukuruz s Vrela Bosne (Bosnabaşa), dužna izgleda, ali u čitavom gradu poznati potur.

Tajfur, tutundžija iz Čurčića mahale.

Bogati dželepčija Hujić, iz Saračeve mahale, koji je dvadeset godina ležao duturum.

Jusuf-baša, Abdulahpašin sluga, iz Potoklinice mahale, kahvedžija, iz 10. buluka.

Bolesni i bradati sarač, sjedio bi u Ćurčića hanu.

Avdi-baša, *Avdago,* kečedžija, s Bjelava; radio je u Bojadžijskoj čaršiji.

Avdija Čarko, Spahin zet; umro na Hotinu.[34]

U ovoj godini umrlo je mojih prijatelja i poznanika ukupno 103. Rahmet im duši.

---

[33] Ismail-paša je u istoj godini u kojoj je imenovan za bosanskog namjesnika umro u Novom Pazaru. On je i sahranjen u haremu glavne džamije u Novom Pazaru gdje mu se i danas nalazi nadgrobni spomenik s natpisom.

[34] Osim ovih trideset osoba koje Bašeskija bilježi da su poginuli ili umrli u Rusiji, nalazimo u sidžilima imena još 13 Sarajlija koji su poginuli ili umrli za vrijeme ove borbe. To su:

Salih-baša, sin Hasana, iz Mehmed-begove mahale,

Salih-baša, sin Mehmeda, iz Haseći mahale,

Hadži Mehmed-aga Paloš, sin Mustafin, iz Pešiman Hadži Husejinove mahale,

Hadži Ibrahim, sin Osmanov, iz Hadži Idriz mahale, poginuo u opsadi hotinske tvrdave,

Hadži Osman Gazgani, sin Mehmedov, serdengečdijski aga, iz Sagr hadži-Mahmutove mahale, umro na polju Asakči, pri povratku s vojne,

Serdengečdija Abdulah-aga, sin Muharem-age,

Abdulah-baša, sin Saliha, poginuo na Hotinu,

Mehmed, sin Jusufov, iz Nalčadži mahale,

Serdengečdija Ahmed-aga sin Saliha, sina Durakova i Janja-pašine mahale, umro u mjestu Han-Tepe na povratku s vojne,

Salih-aga, sin Fazlulahov, iz Kasim Katibove mahale,

Abdulmumin, sin Musatov, iz Rakovice, umro u Vidinu,

Ahmed-baša, sin Omerov, iz Tabak Sulejman mahale,

Hadži Alijaga, sin Husejina, iz Haradži Mustafagine mahale.

Vidi sidžile: XI, str. 45, 46, 47, 51 i 52, XII, str. 33, 36, 44, 45, 50, 52, 57 i 66.

GODINA 1184.
(27. IV – 15. IV 1771)

– Iza desetog dana proljeća jako se razvio behar. Kiša je padala cijeli mjesec nisan, pa i više, po prilici oko četrdeset dana. Zato je behar zakasnio, a i snijeg se dugo zadržao na planinama.

Bilo je mnogo i blata.

– 20. muharema ili 30. majisa (16. V 1770) odredene su bosanske spahije da čuvaju Nikšić. Nikšićani se tome usprotiviše, bojeći se, navodno, za ljetinu i žališe se. Medutim, Mehmed-aga ne uze u obzir ove njihove pritužbe, nego imenova za bosanskog alajbega Omera Babića, alajbega. Spahije se sakupiše na Glasincu i odatle krenuše put Nikšića, a neki budu rasporedeni još i dalje, četiri sata hoda od Nikšića.

– 20. muharema (16. V 1770) stigla je iz Travnika bujruldija kojom Mehmed-paša poziva na divan nekolicinu kadija, aga i ajana koji odoše u Travnik i na sastanku zaključiše da se iz svakih 90 oka pšenice ima kuhati 70 oka dvopeka, s tim da se pšenica plati iz državne blagajne po tri pare na oku. O tome se izdade bujruldija.

– 25. muharema (21. V 1770) zbog velikih kiša i snijega koji padahu u proljeće, a i usljed slabosti životinja, malo je poskupilo maslo, pšenica, a i svjećari podigoše cijenu svijećama.

– Iz vojnih razloga bijaše zabranjen Soči (Soç-ogli) i drugim dželepčijama izvoz stoke u Vidin i Karavlašku. Medutim, gradani saznadoše da dželepčije namjeravaju i ono malo volova što ih bijahu sakupili po Bosni za klanje u Sarajevu da izvezu u inostranstvo.[1] Zato mještani, kada za ovo saznadoše, održaše više sastanaka i zatražiše ilam. Saznadoše, medutim, da se kadija Omer-efendija, zet muftijin, zauzeo za dželepčiju Soču u Travniku i navodno je pred pašom čak i ogovarao Sarajlije. Ubrzo se iza toga stanje promijeni. Promijeni se, naime, šejhul-islam, a muftija Mehmed-efendija Fojničanin zatraži u Istanbulu mjesto muftije. Medutim, tadašnji sarajevski muftija Emir-čelebi sastavi mahzar o svom dobrom ponašanju, te da je narod s njim zadovoljan i da ne prima Mehmed-efendiju Fojničanina za muftiju. Na ovaj njegov mahzar stavila je nekolicina svoje pečate, medu kojima i nekoliko imama i kadija.

[1] O zabrani izvoza stoke u ovoj godini nalazimo i jednu bujruldiju u Sidžilu XI, str. 13.

Ali ostavimo po strani taj mahzar, pa pogledajmo jedno čudo Božje. Najednom se nenadano u dvorištu Begove džamije pod *lipom* pojavi četiri-pet žena, koje poslije završenog klanjanja podne-namaza povikaše da su siromašne, da nema i ne može se dobiti mesa, svijeća, ni masla, a, i ako ima, sve je skupo. Ove žene zahtijevahu da gradski ajani postave red i poredak i konačno pozvaše svijet da idu na mehkemu, kuda se zaista svijet zaputi. Medutim, u mehkemi ne nadoše mula-efendiju, jer on bijaše otišao u Travnik. U mehkemi nadoše zamjenika Mustafa-efendiju Hadžimusića, dvojicu kadija u nekoliko bašeskija na koje *hudi sijedi* neznalice navališe i nogama ispreturaše peštahte i usljed velike stiske od pilava napraviše hlapu. Svi redom, šta je kome na usta dolazilo, psovahu ajane: »Gdje je mito koje ste uzeli od dželepčija i mumdžija za muftijin mahzar? Nasilnici, dajte nam taj vaš mahzar, kojim tražite da se ubije Mehmed-efendija Fojničanin! Gdje je, neka izade na vidjelo taj vaš junak koji je mahzar sastavio?« Masa uhvati janjičarskog agu, koji, zbunivši se, nije znao ni lijevo ni desno i bijaše poput mrtvaca. Sa svih strana djeca navale kamenjem na neke otvorene dućane, pa ih vlasnici moradoše zatvoriti. Sutra je osvanuo pazarni dan i neki otvoriše dućane i nešto pazare, ali žene, djeca i skoro sva čaršija ne okaniše se nego opet poslije podne počeše tražiti da im se uruči mahzar, kojim je traženo smaknuće Mehmed-efendije. Povikaše da Mehmed-efendija nije ništa kriv: »Gdje je njegov mahzar? Brzo ga pokažite!« Svjetina navali na kuće mladog naočitog age Gnjide, koje su se nalazile prema Husrev-begovom hamamu. Nemajući drugog izlaza, stražari donesoše iz muftijine kuće mahzar i baciše ga kroz prozor na ulicu. Radi agine sigurnosti i sigurnosti njegovih gosta straža opali iz pušaka nekoliko hitaca, a pobunjene žene i djecu rastjeraše toljagama. Medutim, ovi odmah odoše u harem Careve džamije i o ovome izvijestiše u čaršiji. Na to svi kao jedan navale na aginu kapiju i razlupaju mu prozore. Od svega ovoga se age koji su se nalazili u sobama prepadoše kao od Azraila i razorivši jedan zid pobjegoše, pa se tako osramotiše. Ovako nešto nije se nikada u Sarajevu dogodilo. Ali, hvala Bogu, nije bilo žrtava. Jedino je alemdar Pakro, s agine strane, a u pijanom stanju, napao na žene i navodno je jednu od njih ranio, ali su i njega ozlijedili. Možda se neće više moći ni pridignuti i ako ozdravi. Ovo se dogodilo 25. muharema 1184 (21. V 1770) godine.

– Na Trebeviću (Teberruc yaylasinde) se snijeg vidio sve do Jurjeva.

Ranije spomenuti alajbeg Babić svrgnut je sa svoje dužnosti u Nikšiću, a mjesto njega alajbegom postade Džafer-beg.

– Paši u Travnik stiglo je 40.000 dukata (krkbin altun) da popiše sejbane za čuvanje Bendera.[2]

– Na Bendbašu je došla velika količina drva, više možda nego ikad ranije. Drva bijaše, bogzna, pet-šest hiljada kolaca. Jednom tomrukčiji, kazandžiji koji bijaše izašao radi obavljanja nužde, omakne se noga s kamena i on se uduši u rijeci.

– Ove godine se šinik pšenice prodavao po tri-četiri groša, junga masla 25-30 para, med po 10 para na oku, a pirinač po 9 para.

– Dobrotvor hadži Omer Žetica, abadžija i Salih-aga Smajlagić, kao zastupnik, popraviše vrelo Hrvatinske vode i napraviše bazen. Iste godine je svod puknuo i jedna žena se ozlijedila.[3]

– Na Vratniku se jedno dijete udušilo u kazanu vode.

– Jedan bogati Židov, koji nije želio ni odobravao da hadži Salih Kajmaković i dalje bude čuvar na Ilidži, otišao je s porodicom na Ilidžu, ali ga spomenuti hadži Salih, preobučen u hodžinsko odijelo, napadne s još nekoliko pokvarenih ljudi, rani mu slugu, otme mu ženu i sluškinju, koje, navodno, i obeščasti. Zbog toga je hadži Salih odležao dvadeset dana u zatvoru. Svijet se mnogo čudio ovom njegovom postupku i zbog toga ga napadao, pa ga zamalo nisu zadavili, jer spomenuti Jevreji bijahu pošteni ljudi.

– Ove godine na četiri-pet dana prije Aliduna, kao i deset dana poslije Aliduna, bijaše oblačno i kišno vrijeme. Iako je ovo sezona najvećih radova, ipak se za prestanak kiše nisu održavale dove. Konačno se vrijeme popravilo.

– U selu Trnovu hajduci su pod vodstvom harambaše Ostoje, kršćanina, ubili kramara Govedarevića (Govedo-ogli) i još dvije-tri osobe, koji izgorješe zajedno sa svojim kućama. Tamo su obnoć otišli Avdija Temelj, bajraktar, i hadži Salih Šešo s još pet drugova da hvataju spomenute razbojnike.

– Češmu na Zelenom Mejdanu koja je više godina stajala pokvarena, popravio je hadži Husejin Šapčanin koji je kupio kuće prema ovoj češmi.[4]

[2] Bender je mjesto u Ukrajini.

[3] Hadži Omer je sin Ibrahimov, iz Tokmo-zade mahale. Bio je trgovac i abadžija. Poznat je kao dobrotvor Sarajeva: sagradio je i obnovio više javnih objekata i zavještao nekoliko dućana i magaza u dobrotvorne svrhe. Umro je od kuge 1197 (1783) godine i sahranjen je u dvorištu Tokmo-zade džamije gdje mu se i danas nalazi nadgrobni nišan s natpisom što mu ga je spjevao Mejlija. O Hadži-Omeru vidi opširnije: Sejfudin Kemura, *Careva džamija u Sarajevu*, str. 16-17; Kreševljaković. *Vodovodi i gradnje na vodi u starom Sarajevu*, 1939, str. 56. i M. Mujezinović. *Epigrafika i kaligrafija pjesnika Mehmeda Mejlije*, Naše starine IV. 1957, str. 149. 154 i 163.

[4] Onaj mali trg u Dobrovoljačkoj ulici zvao se Zeleni mejdan. U zidu jedne kuće na ovom prostoru nalazila se česma za koju se ne zna ko i kada ju je podigao. Spomenuti dobrotvor Šapčanin umro je od kuge 1783. godine, kako to i naš ljetopisac kasnije bilježi. - H. Kreševljaković *Vodovodi i gradnje na vodi u starom Sarajevu* 1939. str. 98.

– Iz ostavine kaligrafa hadži Hasana Misirlije ponovno je od strane mutevelije Moste sagradena munara Sagrakčijine džamije, u koju svrhu je utrošeno 500 groša.[5]

– U Sarajevo je došao kao putnik mladi delija Višegradanin, vaiz, koji poče po džamijama držati vazove u kojima je napadao pašu, ćehaju, a upletao se i u riječi Emir-vaiza. Osim toga, on izazove na vrata kćerku hadži Muhinu, a njezin brat, koji se bijaše nalazio u avliji, izade na kapiju i s nožem potjera mladog vaiza. Jednog petka zbog svoje gluposti on se popeo na ćurs istodobno kada je na drugi ćurs bio izašao i Emir-vaiz. Svijet se pobuni i mladog vaiza istuče pesnicama i istog dana ga protjeraše. Svakako je bio lud, herif jedan! Kasnije je stigla vijest da je u istoj godini spomenuti vaiz umro od kuge u Istanbulu.

– 9. džumadel-ula ili 19. agistosa (31. VII 1770) donese janjičarski efendija Ahmed-efendija plaće za godinu 1181 (1767/68).

– Na Obhodi prirediše ćebedžije kušanmu-teferič na kojem je upisano oko stotinu kalfi. Pozvano je deset do petnaest sofri uzvanika iz Sarajeva i sa strane. Osim majstora i bašeskija, pozvano je i nekoliko učenih ljudi. Pozvana je i moja malenkost, pa sam izbrojio alaje. Uz baklavu smo jeli i tri vrste obojenog pilava: crveni, žuti i bijeli. Tako smo se četiri-pet dana proveselili. Neka se zna da je sunce tada bilo u zviježdu Vage.

– 5. ejlula, u vrijeme jacije, pocrvenjelo je nebo od strane Grdonja, ali ne tako jako kao ranije.

– Popis hadžija koji su 14. džumadel-ahira 1184, 23. ejlula kada je sunce bilo u zviježdu Vage 13. dan (6. X 1770) otišli iz Sarajeva u časnu Meku: mladi hadži Avdija Mačković (Maćko-ogli), zvani Pašo; Topalović (Topalogli), zvani Aluka; Šejh Alija; mula Osman aračadžija; Muharem Lezitetka (Lezitetkaogli); Čekricin zet (Cekricaoglinin domadi); Salih Brko, kazaz; Muho Kapić (Kapaogli), bravadžija. Svega osam hadžija.

– Ove godine je telal dva puta oglašavao da je cijena maslu određena 10 dinara, a svijećama po 16 dinara. Potražnja svijeća bijaše velika, a i nakon dizanja cijena opet je potražnja bila velika.

– Šljive *požegače* (pojegace eriki) prodavane su sve do Kasuma (Kasum gunadek) tovarom po 200 akči, a na oku prodavane su po dvije pa i po jednu i po akču, jer šljive ove godine bijahu veoma rodile.

– Medu djecom je zavladala bolest ospica.

– Svijet je pretpostavljao da će ove godine biti nestašica i oskudica suhog mesa, ali ga bijaše u izobilju, a i svježeg mesa nalazilo se sve do *Bozguna.*

[5] Sagrakči džamija nalazi se u istoimenoj ulici niže Sinanove tekije. Sagradio ju je hadži Mahmut Sagrakči polovinom XVI vijeka. Džamija ima kamenu munaru.

– Po drugi puta u 1184. godini vezir i vojska nisu marili za ratom i pobjegoše preko Dunava u Asakčiju, a Ismailiju i Kuliju[6] ostave neprijatelju. Tako od svega toga ne bijaše ništa, osim velikih troškova i izdataka, a muslimani bijahu pobijedeni. Međutim, stanovnici Bendera i Ozije upriješe sve snage i malo ometu neprijatelja te mu ove tvrdave ne ustupiše. Iako su ovo malo donekle radosne vijesti, ipak od svega toga ne bijaše ništa i tako stanje potraja sve do Mitrov-dana.

– Na otoku Moreji pobuni se raja koja napravi mnogo štete i zla, ali se muslimani potrudiše i za kaznu nanesoše neprijatelju veću štetu, pljačkajući imetke i mnoge zarobiše.

– 9. šabana (19. XI 1770) godine došao je u Bosnu Mehmed-paša Silahdar i odsjeo u kući muteselima Paše Ćurčića. On je dolazio u Sarajevo i 1179 (1766) godine kada je odlazio u Istanbul[7].

– Od bolesti ospica umrlo je 81 dijete. Pričalo se da je to mogla biti i kuga, jer je tada kuga harala u Podgorici i u vojsci u Vidinu.

– Na tri dana prije Erbeina (19. XII 1770) u utorak, između akšama i jacije, zapucaše topovi oglašavajući Ramazan, a svjedoci potvrdiše da se navršilo trideset dana mjeseca šabana. Međutim, posumnjalo se u ispravnost njihova svjedočenja, jer noć u kojoj je trebalo da nastupi mjesec šaban bila je potpuno vedra, a mladak mjesec nije viden. Na osnovu toga je određeno da mjesec šaban treba da traje još jedan dan. Dakle, svjedoci su na ovu činjenicu bili zaboravili. Konačno ih kadija odbije i zaustavi pucanje topova za oglašavanje Ramazana.

– Treći dan ramazana u noći (21. XII 1770) u vrijeme početka posta bio je prolom oblaka i velika bujica.

– Hadži Ehmed-efendija Velihodžić (Velihocaogli) predavao je u Husrev-begovu mektebu Multeku[8] i astronomiju slijedećim osobama: mula Ibrahimu Abadžiću (Abaciogli) i njegovu bratu mula Hasanu, zatim mula Ahmedu Saračeviću (Saraçogli), mula Salihu katibu u mehkemi i hafiz mula Mahmudu. I moja malenkost je prisustvovala ovim predavanjima.

– Sve do Bozguna, 19. ramazana (6. I 1771) bilo je lijepo vrijeme bez kiše i hladnoće, ali na Bozgun pade snijeg i kiša. Neka se zapamti!

– Rišćanin Risto Karić na silu se oženio kćerkom zimije Kalpaklije, iz mahale Latinluka i zato među njima potraja godinu, i drugu, neprijateljstvo i zategnutost. Konačno je spomenuti Karić uz pomoć nekolicine muslimanskih nevaljalaca jedne ramazanske noći bez ikakve krivnje napao na sina i unuka spomenutog Kalpaklije i jednog od njih ubio i za ubistvo potvorio ove jaramaze. Kada su sutradan htjeli da sahrane ubijenog, počeše nemuslimani u

[6] Asakčija, Ismailija i Killija se nalaze na donjem toku Dunava

[7] O salahdaru Mehmed-paši vidi bilješku 1 u godini 1179.

[8] Poznato šerijatsko-pravno djelo od Ibrahima Halebije.

kafani izazivati i na mejdan pozivati muslimane. Neki neznalice *»hudi sijedi«*, koji nemaju razbora i ne razlikuju dobro od zla, a i ne poznajući propise časnog šerijata i smatrajući dozvoljenim ono što je zabranjeno, navale uz Ramazan na jadnu (zevalli) raju, počnu ih ubijati i druga im nasilja činiti.

Uzvišeni Bog, a on najbolje zna sve stvari, upravo je zbog ovakvih nasilja naputio neprijatelja Moskova na muslimane i neprijatelje učinio pobjednicima.

– Na Bozgun stiže vijest da je neprijatelj osvojio drugu stranu sve do Dunava, a među ostalima Hotin, Bender, Brailu, Ismailiju i Kulliju kao i druge gradove. Zbog toga među svijetom zavlada velika tuga i žalost, a bojalo se da će neprijatelj stići sve do Istanbula ako bi se Dunav zaledio i neprijatelj ga prešao. Uzrok ovoj nesreći je bio i taj što je među muslimanima i malo i veliko ostalo bez nadzora i tako postalo nasilno i nepokorno.

– Hadži Osman Hadžibektašević (Hacibektaşogli), tirjaćija, izmijenio je stari olovni pokrov na Čekrekčijinoj džamiji i pred džamijom napravio lijepe sofe te je tako oživio ovu džamiju.[9]

– Ranije porušena munara džamije u mahali Esebegova bašča ponovno je iz temelja sagradena iz sredstava vakufa hadži-Hasana Misirlije, kaligrafa.[10]

– 26. ramazana (10. I 1771) izgorjela je pekara na Varoši prema crkvi.

– Stigla je zapovijest Skopljaku Miralaju i alajbegu Džaferu da sa po pet stotina momaka krenu na vojnu. Tom prilikom biše unaprijedeni za paše s dva tuga. I bosanski valija Mehmed-paša Silahdar krenuo je menzilom na vojnu. Uručen mu je pečat i u ovoj godini i on postade vezir.

– 1. zilhidže (18. III 1771) dogodio se požar na jednom mjestu na Vratniku.

– Nakon smrti mevlevijskog šejha starca sarača derviš-Ahmeda, koji je imao možda i preko stotinu i deset godina, podnese za ovo mjesto molbu fanatik i munkir Emir-vaiz ali ga mula odbije i šejhluk dodijeli na molbu mujezinu Tabačke džamije, starcu derviš-Mustafi Mlivaru koji je besplatno vršio dužnost mujezina u spomenutoj džamiji. Nakon toga, jednog dana oko ikindije kada je šejh Mustafa počeo obavljati zikr, učenjem Ismi-dželala, najednom se pojavi nekoliko jaramaza s namjerom da spriječe zikr. Tu se zametne svada i konačno pobijede derviši, a imam ove džamije, brat spomenutog Emir-vaiza bude smijenjen s dužnosti imama i tako jaramazi i

[9] Hadži Osman, sin-hadži Bektaša, unuk hadži-Mahmutov, iz Peltek Husamudinove mahale, oporučio je jednu trećinu svog imetka u dobrotvorne svrhe u iznosu od 1,926.631 akču, a cjelokupna imovina mu je vrijedila 5,779.893 akče. Sidžil XI, str. 61–63.

[10] Za izgradnju porušene munare ove džamije utrošeno je 48.000 akči. Sidžil XI, str. 57–58 od 18. redžeba 1184.

munkiri prestadoše dolaziti u ovu džamiju. Iza toga su se derviši svakog dana iza ikindije sastajali i na ovom mjestu nesmetano obavljali obrede. I tu se, dakle, pokazala Božja moć i milost, to jest da usred grda, gdje su fanatici bili dosta jaki, pobijedi jedan slab starac, spomenuti šejh, koji bijaše malo naivan i tevećelija, koji, štono se kaže, usta ima, a jezika nema. Tako je, dakle, uzvišeni Bog poslao Nemrudu malu mušicu koja ga je savladala.

– Muhsinović (Muhsinogli) je imenovan bosanskim valijom, ali kako zbog vojne nije mogao brzo stići, imenovao je sebi za zamjenika Mustafa-pašu.

– 20. zilhidže, u subotu (6. IV 1771) stigao je aga zabita, starac, koji nastupi dužnost.

– 24. zilhidže (9. IV 1771) buknuo je u Sarajevu više Careve banje požar, te je izgorjelo četiri-pet velikih kuća, a isto tako je izgorjelo nekoliko kuća i preko puta banje.

– Nakon opsade i zauzeća Hotina od strane neprijatelja stiže u Bosnu 20–30 novoimenovanih aga, a njihovi bajraci i dalje ostadoše razvijeni. Oni su došli navodno da promijene odjeću i da prime plaće za 1183 (1769/1770) godinu, ali im plaća ne stiže. Kada su ponovno bili pozvani, odazvalo se samo njih tri-četiri, a ostali se ne odazvaše s izgovorom da se ferman o pozivu odnosi na Rumeliju, a da Bosna u njemu nije spomenuta i oko toga nastadoše mnoge rasprave i ogovaranja. U ovoj, 1184, godini ponovno stiže ferman, ali plaće ne stigoše. Kako je ortaluk bio siromašan, ovi ponovno odgovore da se ferman ne odnosi na njih, pa i to bi povod raspravama. Spahijama također stiže ferman i oni se dobrovoljno bez prigovora odazvaše. Ali, konačno od cijele ove stvari ne bi ništa, te i spahije ostadoše kod kuće, jer i Benderska tvrdava bijaše već pala, a aga-pašu Mehmed-pašu je ubila vojska.

(U ovoj godini su umrli):

Oniski i bolesni Turak, bašeskija 43. džemata, dobra duša.

Stiže vijest da je u časnoj Meki umro hafiz mula Salih Bojadžija, imam Careve džamije. Otišao je u Meku kao bedel i ostao godinu dana.[11]

Jusuf-baša, mumdžija, bolesnih očiju, iz Careve čaršije.

Maloumni čovjek, bjelobradi Druško, židovski vodonoša; nosio bi tabute, čistio bunareve, obrezivao voće. O ramenu je uvijek nosio torbu.

Crnobradi Hasan-baša, ubijen u Rami.[12]

[11] Ostavina imama hadži-Salih-efendije, sina Mustafina, stanovnika Careve mahale, upisana je u sidžil 14. redžeba 1184 (4. XI 1770) g. i tom prilikom procijenjena na 448.860 akči. Sidžil XI, str. 54.

[12] Hasan-baša, sin Mustafin, rodom iz mahale Blažuja u Duvnu, nastanjen u Sarajevu, ubijen je u Rami, u prozorskom kadiluku, što je konstatovano prilikom popisa i procjene njegove imovine u muharemu 1184 (27. IV – 28. V 1770) godine. Naslijedile su ga dvije žene i tri sina. Sidžil XI, str. 17, 18 i 19.

Bjelobradi pijanac mula Avdija hafaf, s Atmejdana, iz 97. džemata.

Veoma mladi sin Ljepušata hadži Alije, ranjen na Jaliji i umro od zadobijenih rana, Vrlo *ljepušast* i pristao momak kojem nije bilo ravna u 97. džematu.

Omalešni mula Ibrahiam Bos, iz 50. džemata, nosio je janjičarski turban; ponekad bi kao zastupnik pojedinaca išao u mehkemu radi svršavanja poslova njihovih.[13]

Jusufkadić (Jusufkadizade), mostarski muftija, ćosav, žute brade. Došao je bolestan u Sarajevo i tu umro.[14]

Kajmaković (Kaymakogli), omalena rasta, sakat, iz mahale Banjskog Brijega.

Omalešni siromah Zuko, pasvandžija, u Abadžijskoj čaršiji.

Ferhad Čaušević (Çauşogli), iz *Bor* mahale, zadavljen.

Kazandžija Mafaza s Vratnika.

Žutobradi kazaz Bekir-baša.[15]

Mladi bazrdan hadži Alija, ortak hadži-Omerova sluge.

Žutobradi kazandžija, bivši alemdar sekbana.

Mula Salih Grdo, bazrdan, došao iz Soluna (Selanik) i umro u Skoplju, iz 43. džemata, ljubitelj derviša.

Oniski hadži Mehmed Šapčanin (Sapçeli), mučenik.

Omer, aščija, iz Berberske čaršije.

Siromašni Husejin-baša Suša, kujundžija, gluh, bez brade, junak, iz 68. džemata, iz Mimar-Sinanove mahale, dobar čovjek.

Krupni čovjek Sivro, u kalpaku, terzija, iz mahale Alifakovac.

U jedno oko ćoravi Polić, terzija, koji je nakon povratka s Hotina umro u 1184 (1770–71) godini.

Hadži Abdulfetah-beg, kadićevac (kadizadeli), sofija, koji je išao na hadž kao zamjenik (bedel) za Ćosu Aleviju, a zatim za hadži-Mustafu. Nakon povratka iz Meke najednom se razbolio i umro.[16]

Mršavi Hadži Osman, sin hadžije Bektaša, tirjaćija. Uvakufio je 12 kesa imetka za Čekrekčijinu džamiju i u druge dobrotvorne svrhe.[17]

---

[13] Mula Ibrahim Bos je sin Sadikov, iz Kasum Katibove mahale. Ostavina mu je popisana 29. zilkade 1184 (15. III 1771) godine. Sidžil XI, str. 101.

[14] U sidžilu od 21. ševala 1184 (7. II 1771) g. nalazi se popis ostavine ovog mula Jusufa, sina Abdulahova, iz Kučuk Katibove mahale (Nadmlini). Sahranjen je u velikom groblju na Alifakovcu gdje mu se i danas nalazi nišan s natpisom. Sidžil XI, str. 87 i 89, i M. Mujezinović, *Epigrafika i kaligrafija pjesnika Mehmeda Mejlije*, Naše starine IV, 1957, str. 153–154.

[15] Kazaz Bekir-baša, sin Osmanov, iz Sarač Ismailove mahale. Ostavina mu je popisana 14. rebiul-ahira 1184 (7. VIII 1770) i procijenjena na 183.696 akči. U dućanu je imao mnogo gajtana. Sidžil XI, str.128–129.

[16] U sidžilu od 7. džumadel-ahira 1184 (28. IX 1770) g. nalazi se popis ostavine umrlog Abdulah-efendije, sina Mehmed-čelebijina, iz Sarač Alijine mahale. U ostavini njegovoj našlo se i nekoliko knjiga. Sidžil XIII, str. 12.

[17] 4. redžeba 1184 (24. X 1770) g. izvršen je upis u sidžil imovine umrlog hadži Osmana Bektaševića, koja je procijenjena na 5,779.893 akče. Od ovog iznosa hadži Osman je jednu trećinu, odnosno 1.926.631 akču, zavještavao u dobrotvorne svrhe. Sidžil XI, str. 61-63.

Mumin Bajanović (Bayanogli), pekar s Banjskog Brijega, tevećelija.

Nuhan-baša, papučija, srednjeg uzrasta, zarobljenik s Ozije, iz 50. džemata: dugo je ležao duturum.

Mladi delikanlija, sin berbera Mahmut-baše, dobrovoljno je otišao na vojnu i umro u Asakčiji.

Salih-baša, *Hadžić*, starac, kasap, tirjaćija.

Ahmed, sin aračadžije Nezir-baše, koji iz Beograda ode u Istanbul i tamo umrije od kuge.

Mujo Hadžiduraković (Haçidurakogli), mlad otišao na vojnu, uzeo serdengečdijski bajrak i tako postao aga; umro na vojni od kuge.

Suludi derviš Hasan, oblačio je svilenu košulju kao žensko i stalno izgovarao: »Allah bir« (Bog je jedan). Svakog, pa i djecu, bi ljubio u ruku i pri tom izgovarao: »Benim kardasim« (Brate moj!). Postao je sekban, otišao na vojnu i poginuo. Imao je nekakav dert.

Starac Grabovac, bajraktar 97. džemata.

Mula Salih Kahvedžić (Kahveciogli), zet kazaza kapetana, umro na vojni.

Poznati debeljko Maguda, alemdar, iz 97. džemata. Pred smrt je obolio i osiromašio.

Starac Mama, ćoso, bakal, s Bardakčija.

Bozgun Salih, pekar, umro na vojni.

Hadži Mehmed-efendija Fojničanin, bivši muftija, vaiz, muderis i bibliotekar, krupan čovjek, velike i crne brade, crne puti, malo ljutiti herif, umro na vojni.[18]

Mladi delikanlija hadži Mustafa Tojsuz, unuk Kara Ismaila, umro u Dupnici (Dupnicede).

On se doselio s porodicom iz Istanbula.

Poznati hadži Osman Talirević (Talirogli), koji je davno ostavio svoju porodicu i nastanio se u Vidinu. Poginuo je na putu za vojnu u Ebrili,[19] iz 97. džemata.

Mladi delija, vaiz Višegradanin, koji nije stekao nikakva ugleda. Njegov slučaj spomenut je ranije.

Mladi delikanlija Mušo, sin Omer-efendije Muzaferije, umro na vojni.

Bogati Sočo, dželepčija, za kojeg je Velihodžić (Velihocaogli) kao zamjenik otišao u Meku.

Kurt, iz Ćurčića mahale, umro u Istanbulu.

Mladi Salih, sin Kečedžića (Keçeciogli) Ahmed-baše, koji je jednom prilikom u pijanom stanju premlatio nekoliko drugova i psovao; iz Mimar Sinanove mahale.

Mustafa Puskul, bajraktar, iz 97. džemata. Bio je serdar u Fojnici i Kreševu.

Ahmed-baša, tabak, brat Nuhanbašin, iz 50. džemata.

Sarajlija, zvani »Gazija« (junak), iz 97. džemata; nastanio se u Užicu i tamo ubijen.

[18] O muftiji Bojničaninu vidi bilj. 3 u godini 1173

[19] Ebrila = Braila u Rumuniji.

Karo Jelečković (Jelečogli), iz 97. džemata, sarač.

Mustafa-baša Šišić (Şişo-ogli), iz 50. džemata; umro na vojni, tutundžija, bazrdan.

Mršavi siromah starac Ibrahimčelebija Spaho, tirjaćija, iz Vrbanje mahale.

Mladi hadži Ahmed, bratić Šejha hadži Sinana; potvoriše ga i udavljen je u Beogradu.

Poznati hadži Ahmed Očaktan, pobožan, a i bogat bazrdan. Imao je lijepe kuće. Ukratko, bijaše na glasu trgovac, iz 97. džemata.[20]

Mevlevijski šejh Ahmed, sarač, derviš, sasvim star; imao je 110 godina.

Hadži Ismail, iz Nove mahale, zamjenik (bedel) hadži Idrisov na Kabi, odakle se vratio bolestan i umro.

Starac alemdar, izradivao je kandžije, mnogo je proputovao, a naročito za vrijeme vojne u Perziji.

Poznati Sulejman-aga Pirgo, stasit i naočit, veoma ugodnih kretnji, pokazivao se kao junak, bogat. Trgovao je stokom, medom i voskom; iz 10. buluka.[21]

Hasan-baša Fazlihodžić (Fazlihocaogli), Mravov zet (Mrav domadi) s Budakovića, trgovac obućom (hafaf).

Derviš Adem, demirdžija, iz Čejirdžik mahale.

Hadži Mustafa, hasećija, ugodan, otmen, čiste odjeće, pobožan, veoma lijepa i ugodna glasa, volio je učene ljude, iz Davud čelebijine mahale. Neka je na njeg Božja milost![22]

Oniski i ospičavi neženja Ahmed Sabljar (Kilic), sin starca Alije, sluga Patkov, s Alifakovca.

Crnobradi maloumni Alija (Baba-Ali), bakal i handžija u Babića hanu; ubio ga jedan razbojnik iz zavisti.

Mehmed jaramaz, sin atara Sulejmana, kojeg je navodno ubio Hadžišabanović (Hacişabanoglu).

Mustafa-baša Kalajdžić (Kalajciogli) imao je 60 godina, ubijen na putovanju; bijaše visok čovjek.[23]

[20] Imovina bogatog Mehmeda Očaktana sastojala se od razne tekstilne robe u Brusa-bezistanu i drugom dućanu kao i od brojnih nekretnina u Sarajevu, Pofalićima i Palama. Prilikom upisa konstantovano je da je umro u Sijerčićima u goraždanskom džematu, a u Sarajevu je bio nastanjen u Šejh Ferahovoj mahali. U popisu se nalaze brojni trgovci koji su mu ostali dužni. Sidžil XI, str. 95–96.

[21] Sulejman-baša je sin Aličelebije, iz Kebkebirove mahale. Imovina mu je procijenjena na 2.194.809 akči i upisana u sidžil 3. Zilkade 1184 (18. II 1772). g. Trgovao je sahtijanom, svijećama, staklom, platnom i drugim artiklima. Sidžil XI, str. 114–116.

[22] Sin je Alijin. Ostavina mu je popisana 29. zilkade 1184 (16. IV 1771) g. i procijenjena na 185.528 akči. Sidžil XI, str. 100.

[23] U sidžilu od 1. džumadel-evela 1185 (12. VIII 1771) g. prilikom popisa imovine kalajdžije Mustafa-baše, sina Abdulahova, iz Peltek Husamudinove mahale spomenuto je da je ovaj poginuo na povratku s vojne na Rusiju. Dućan je imao u Halačima, a imetak mu je procijenjen na 1.400 groša. Sidžil XIII, str. 38.

Avdi-beg Defterdarević (Defterdarogli), zet mujezina Kuzića, crne brade, ugodan čovjek.[24]

Bolesni čizmedžija Avdi-baša s Atmejdana, kojemu su po čitavom tijelu, a naročito po licu, skočili nekakvi čirevi poput lješnika veliki i poredali se jedan do drugoga. U takvom stanju dugo vremena je silazio u čaršiju.

U ovoj godini umrlo je 66 osoba.

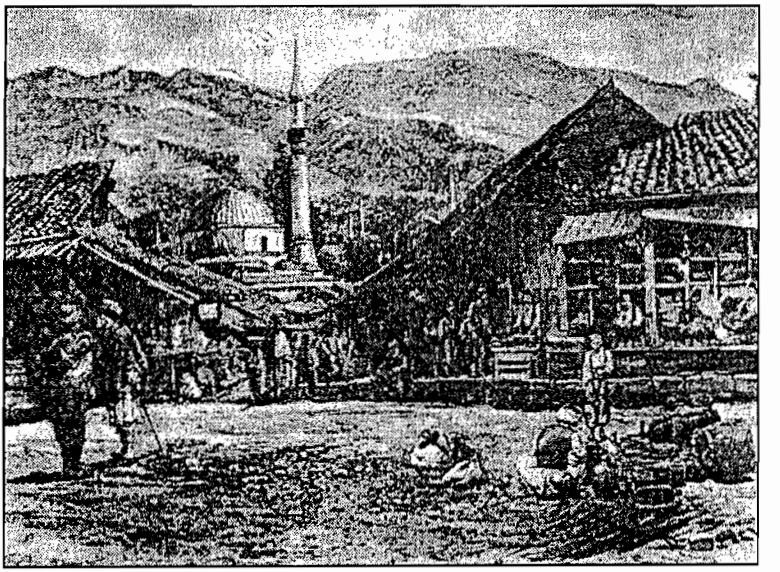

Baščaršija

[24] Abdulah-beg je sin Mehmed-begov, iz Šejh Bagdadijine mahale. Ostavina mu je popisana početkom muharema 1185 (16–25. IV 1771) g., a iznosila je 283.468 akči. Sidžil XIII. str. 9-10.

GODINA 1185.
(16. IV – 3. IV 1772)

– Na mjesto Ibrahim-efendije, sarajevskog mule, zeta hadži-Mustafe Elčića, koji je na taj položaj imenovan 1184 (1770/71) godine, došao je ponovno ove godine 1185 (1771/72) starac Ismail-efendija i zasjeo je na položaj.

– Turnadžija hadži Omer-aga donese ferman, koji je pročitan, ali se hotinske age ne odazvaše. Stiže i drugo carsko pismo u kojem se svijet poziva da se dobrovoljno javi na vojnu.[1] Na ovaj poziv razvi se nekoliko bajraka i vojska je na brzinu popisana. Prvi je bajrak razvio hadži Mehmed-aga Džino.

Bajrake su razvili: Hadži Mehmed-aga Džino, iz 10. buluka, koji kasnije postade hasećija; hadži Salih-aga Hadžimuharemović (Hacimuharemogli), iz 97. džemata; hadži Salih-aga Požarevac; hadži Ibrahim-aga; Muharem-aga Zlatar, ehli-zevk, iz 10. buluka; Ibrahim-aga Arslo; Mustafa-aga Lepir, alemdar, iz 10. buluka; Salih alemdar Kešo, iz 97. džemata; Majstor Sokolija (Usta Sokollu); Mehmed Klino, alemdar; hadži Ahmed, sarač alemdar; bolesni Salih Sarušin; Biogradlija, alemdar, i Hamza, čokadar.

– 19. safera 1185 (3. VI 1771) 31. dan iza Jurjeva, kada je sunce bilo u 14. danu zviježda Dževza, krenuli su na vojnu i postali agama: Salih-aga Kujundžić (Kujunci); hadži Osman-aga, zet Muharemije, i hadži Mustafa-aga Pašalić, tabak.

Iz Sarajeva je na vojnu krenulo, što upisanih, a što neupisanih, po prilici 1.000 ljudi. Kako je neprijatelj gotovo bio došao do Vidina, to se mnogi dobrovoljno javiše, a i ferman je Kur-anskim ajetima i hadisima podsticao na to da bi javilo na vojnu što više ljudi. Vojska je krenula, neki na konjima, a neki pješice.

[1] I u ovoj 1185. h. godini nalazi se nekoliko fermana i bujruldija o vojni sa Rusijom. Tako se u fermanu od 15. rebiul-evela 1185 (28. VI 1771) g. govorio o potrebi izgradnje mosta na Dunavu za prelaz vojske. Ferman od istog datuma kao i prednji govori o izgradnji lada potrebnih za ovu vojnu. O potrebi izgradnje spomenutog mosta postoje još dva fermana i dvije bujruldije u kojima se odreduje koliko je drvene grade potrebno da se iz Bosne otpremi u ovu svrhu. I konačno, bujruldijom od 8. ševala (8. II 1772) g. traži se željezo za most u Asakčiji. Sidžil XI, str. 5, 70 i 71, 72, 75, 76 i 79.

Mnoštvo muškaraca i žena promatralo je njihov odlazak. Ovi nikom ne učiniše nasilja. Bilo ih je koji su i bez bajraka pošli.

– U ovoj godini se pojavi kuga u Beogradu i Užicu.

– Salih, kujundžija, iz Buzadžića mahale dobrovoljno je krenuo na vojnu, uzeo bajrak i postao aga, a njegovim bajraktarom postade brkati Kara Mehmed. Na isti način je postao agom i tabak Hadži Mustafa Pašalić (Paşaliogli).

– Iz zadužbine hadži Osmana Hadžibektaševića (Hacibektaşogli) popravljene su češme Kara-Mustafa-pašina vakufa za koje je posebno izrađeno 8.000 čunkova. Svaki čunak je stajao 7 akči i hamalija po jednu akču, a voda je dovedena iz vrela Pjenkovca.[2]

Iz iste zadužbine izrađen je i popravljen i podzid od Kozje ćuprije do Alifakovca.[3]

– 24. temuza, kada je stigao ferman o kupljenju ratne pomoći, nastupila je velika pomrčina i jaka bura i krupa (led), pa svijet umalo nije izludio od straha.

– 4. agistosa stigao je iz Travnika mubašir i pročitao bujruldiju za sakupljanje ratne pomoći. Svijet koji se bijaše tim povodom sakupio u Carevoj džamiji izjavi da neće dati te pomoći. Sutradan je održan veliki sastanak i čaršija se zatvorila. Kako je bila oskudica mesa, zatražiše deftere od dželepčija i nekima kuće zapečatiše.[4]

– Hadži Osman, zet kadije Muharemije, dobrovoljno je otišao na vojnu i tamo postao aga, a njegov bajraktar postade dugi Ibrahim Emirovac.

– Pojavila se kuga na Glasincu, Srebrenici, u Kupačima kod Goražda, na Palama kod Sarajeva i u Rogatici.

– U Sarajevu je bilo mnogo slučajeva bolesti *zaušnica* od koje se bolesti razboljelo i moje dvoje djece. I majka im je bila bolesna, ali se ona brzo pridiže. Djeca su ležala više dana kao u nekoj vrsti agonije i mnogo su trpjela, a gnoj im je tekao iz ušiju i stražnjice.

– 18. džumadel-ahira (28. IX 1771) ili mjesec dana od Kasuma na poziv Defterhane iz Travnika, krenule su spahije i zaimi iz četiri sandžaka u pomoć bosanskom valiji Muhsinoviću.

– Kako je usljed rata more bilo zatvoreno, cijena hljeba u Istanbulu izašla je na 20 para na oku, maslu 60 para na oku, a mesu 12 para.

[2] O dobrotvoru hadži-Osmanu vidi bilješku 17 u godini 1184.

[3] O opravci Kozje ćuprije i zida prema Alifakovcu nalazi se jedna bilješka u sidžilu, iz koje se vidi da je i 1254 (1838) g. ovaj zid opravljen i u koju svrhu je tada utrošeno 3.870 groša i 20 para. Sidžil 76, str. 244.

[4] O kupljenju ratne pomoći nalazi se i ferman datiran početkom rebiul-evela 1185 (14–23. VI 1771) g. U Sarajevo je stigao još jedan ferman o ratnoj pomoći datiran početkom džumadel-ahira 1185 (11–20. IX 1771) g. Sidžil XIII, str. 34–35 i 46–47.

– Jedne noći pokradeno je iz dućana jednog Židova u Tašlihanu (Taşli-bezistan) 2.000 groša novca i robe. Za ovu kradu posumnjalo se na kahvedžiju Tarakčića, koji je imao kafanu u samom bezistanu, pa mu je bilo zabranjeno dalje držanje kafane.

– 3. redžeba (12. X 1771) stigoše plaće za 1182. godinu (1768/69).

– 3. redžeba (12. X 1771) pojavila se kuga u Sarajevu i istog dana je prvi od kuge umro dvadesetogodišnji sin hadži-Avdije Potogije.

– Bolest zaušnica je čudnovata bolest. U našem gradu je mnogo djece pomrlo od te bolesti, a bolovali bi po 20-30 dana. Po vratu bi im se otvorile rane i mnogo bi od te bolesti trpjeli u jada podnosili. Kod neke djece bi odmah u početku oteklo čitavo tijelo, noge, mošnje, i glava bi im otekla kao mijeh, i tako bi ostalo po više dana. Moja kćerka je čak u takvom stanju hodala, gnoj joj je tekao na uši, pa je bila i ogluhla. Kod sina mi Ahmeda, opet, pojaviše se pod bradom na dva mjesta rane, iz kojih je tekao gnoj koji je počeo teći nakon što mu je nešterom razrezana rana, ali osamnaesti dan iza toga, kako mu već bijaše sudeno, on je umro u četvrtak na mubarek-večer 1. redžeba (10. X 1771) godine.

– Na 27. dana prije Kasuma moj dućanski komšija mula Jahja postao je spahija i krenuo sa sandžakom na vojnu u Vidin.

– Supraga je postao muteselim.[5]

– 17. redžeba (26. X 1771) ili deset dana od Kasuma otišao je Hašim-efendija Šerifović na službu u Dupnicu;[6] za zamjenika sebi uzeo je sibjan-mualima Mehmed-efendiju Velihodžića uz plaću od jednog groša dnevno.

– Spomenuta ratna pomoć raspisana je po stanovitom redu (usulile tevzi), od čega na sarajevsku nahiju dode nešto sasvim malo, svega 1080 groša, ali to nije bez razloga, jer su drugi gledali na to da li će Sarajlije pristati na davanje ratne pomoći. I zaista su neki *hudi sijedi* neznalice prigovarali i ovako niskoj daći. Kako je padišah imao velike potrebe i troškove za vojnu, to su ponovno stizali fermani da se popišu svi oni koji neće dati ratne pomoći, pa se zato jaramazi malo povukoše.

– Na 22. dana po Kasumu stiže u Sarajevo vijest da je osmanlijska vojska poražena kod Bukurešta i da je poginulo 10-15 Bošnjaka vojnika. Nekolicina se vojnika vratila, a ostali ostadoše u kasarnama.

---

[5] Supraga Abdulah-efendija imenovan je za sarajevskog muteselima bajruldijom od zadnjeg džemadel-evela 1185 (10. IX 1771). Umro je 1777. godine i sahranjen u groblju Nadkovači gdje mu se i danas nalazi nadgrobni spomenik s natpisom. – M. Mujezinović, *Groblja Nadkovači i njihovo uređenje*, Naše starine IX, 1964, str. 126.

[6] Muhamed Hašim-efendija Šerifović umro je 1193 (1779) godine kako to kasnije bilježi i ljetopisac. Kronogram mu je spjevao Mejlija. – M. Mujezinović, *Epigrafika i kaligrafija pjesnika Mehmeda Mejlije*, Naše starine IV, 1957, str. 162.

– Ove godine se kupus prodavao u Sarajevu po 1,50 akču na oku.

– Kada je u ovoj godini vojska bez dozvole bosanskog valije Muhsinovića navalila na Bukurešt i bila poražena, neprijatelj je prešao Dunav, pobijedio vezirovu vojsku i zauzeo Baba-planinu. Eto, takva vijest stiže.

– U danima časnog Ramazana nekolicina munkira medusobno se zavadiše i napadahu jedni druge.

– 15. ševala 1185 (18. I 1772) Alijaga Čajo (Çayo-ogli) i Sulejman Kukuruz, bajraktar iz 97. džemata, podnesoše mahzar aga-paši Muhsinoviću za janjičarske plaće.

– U zemherijama bijaše, mimo običaja, lijepo vrijeme. Nekolika dana su bila slična ljetu, nebo vedro, a i kiše je palo.

– U Zenici neki siromasi usmrtiše zbog ratne daće bjelobradog junačinu serdengečdijskog agu, a zbog iste stvari je i u Vlasenici ubijen jedan čovjek.

– 14. zilhidže 1185 ili 4. *veljače* (19. III 1772) svrgnut je s položaja kajmekam Mustafa-paša, a mjesto njega postavljen Miralem koji se, nakon što je došao u Sarajevo, zaputi u Travnik.

– U Vlasenici (Birçade) je ubijen odmetnik Patak.

– 5. zilhidže 1185 (10. III 1772) na dan Sultani-nevruz bio je behar u punom jeku, a počelo je cvjetanje još u mjesecu šubatu. Prošlih godina nije ovako rano beharalo.

– 15. zilhidže 1185 (20. III 1772) godine bivše buluk-baše hadži Pašo i sin mu Jazvin Osman ponovno su imenovani za buluk-baše i počeše popisivati sejbane.

– Prvi dan muharema pao je ove godine u utorak na 17. dana prije Proljeća (Rozi-hidra).

Da vidimo umrle poznanike:

Handžija bašeskije Sulejman-age Nale (Nalo-ogli).

Bivši sarajevski muteselim Pašo Ćurčić (Kurkiogli); sasvim lijepo, jasno i glasno bi govorio, a bio je nešto malo obrazovan i pismen, junak.[7]

Hopić (Hopo-ogli), dželepčija, poznat kao bogat mesar.

Starac Sadik-baša, prezivao se Ibrahimagić (Ibrahimagaogli), terzijski baša, dobar čovjek, iz Vrbanje mahale, umro 1. dan mjeseca safera (16. V 1771).

Birindži Durmo, punac spomenutog; umro u Busovači.

Debeli Ibrahim-paša, terzija, iz mahale Kračula.[8]

[7] Muhamed-aga Ćurčić, u narodu poznat kao Pašo Ćurčić, bio je kratko vrijeme muteselim. H. Kreševljaković, *Muteselim i njihov djelokrug*. Radovi Naučnog društva VII. 1957, str. 122.

[8] 3. rebiul-evela 1185 (16. VI 1771) popisana je imovina umrlog terzije Ibrahim-baše, sina Salihova, iz Čekrekčijine mahale i procijenjena na 89.076 akči. Sidžil XIII, str. 21.

Demur Muzur, luledžija i tutundžija u Carevoj mahali, debeo čovjek.[9]

Odabašić (Odabaşogli), star, siromah, prosjak, s Čekaluše.

Šeho, kolukdžija, sin Temišvarlije, rodom iz Sarajeva, umro u Beogradu.

Gluhi Džiho, kazaz, imao je kuću blizu Šehitluka.

Prvi naš komšija Sulejman-aga Nalo (Nalo-ogli), nalbant, bašeskija 93. buluka. Bog mu se smilovao![10]

Starac Fišek, otac Batalov, kujundžijski baša.

Visoki starac Ibrahim-baša, pekarski čauš, iz Ajas-pašine mahale.

Starac Temišvar, iz Firuzbegove mahale.

Starac Salih Čelo (Kelo), s Bjelava, hafaf; iako je imao osamdeset godina nije na glavi imao ni jedne sijede dlake.

Frenjo (Freno-ogli), u jedno oko ćoravi starac, ospičav, iz Ćemaluše mahale.

Pariphodžić (Paripocaogli), kazaz, postao je aga pod Hotinom, 96. džemat.

Salih, Arslanov bajraktar, umro u vojsci u Vidinu.

Kuna (Kuno-ogli), sofija, kadićevac (kadizadeli), umro na putu za Emirovice.

Pogureni starac tabak.

Mula Husejin Vejso, iz Hanikaha, umro kao bedel u Medineimunevveri.

Hadži Jusuf Palavra, umro na vojni.

Ismail-baša Džirlo, kazaz, iz 52. džemata, moj prijatelj.

Ramo, bojadžija, ubijen u Tabačkoj čaršiji.

Mula Mustafa, sin menzildžije Sulejman-baše, došao iz Soluna (Selanik) bolestan i umro.

Poznati čovječuljak Puška, bezdžija, koji je kao bolesnik vraćajući se s vojne umro u Užicu.

Hadži Muharem Lezitetka (Lezitetkaogli), umro sutradan nakon povratka iz Meke.[11]

Ahmo, tufegdžijski ćehaja,[12] iz Careve mahale.

Žutobradi tasar Emirovac.

Topalasti Ahmed-baša, aščija, stranac.[13]

---

[9] 15. safera 1185 (30. V 1771) g. popisana je imovina Salih-baše sina Šabanova, iz Čokadži Sulejmanove mahale. U dućanu je imao mnogo raznovrsnog duhana i lula. Imovina mu je iznosila 219.409 akči. Ovaj bi mogao vjerojatno biti Bašeskijin Muzur luledžija. Sidžil XIII, str. 15.

[10] 11. rebiul-evela 1185 (24. VI 1771) g. upisana je u sidžil imovina nalbanta Sulejman-age, sina Mehmed-agina, iz Buzadži hadži Hasanove mahale. Pored drugih nekretnina posjedovao je han, kafanu i nalbanski dućan u Sagrdžijama. U ostavini se, izmedu ostalog, spominje i jedna robinja Crnogorka, procijenjena na 16.800 akči, i jedno četverogodišnje ropče po imenu Hasan, procijenjeno na 21.600 akči. Imetak mu je iznosio 971.456 akči. Sidžil XIII str. 31.

[11] 2. džumadel-ahira 1185 (12. IX 1771) g. izvršen je popis imovine trgovca hadži-Muharema, sina hadži-Mehmedova, iz Kebkebirove mahale. Ostavina mu je vrijedila 2,148.282 akče. Trgovao je raznom robom a posjedovao je i više dućana i jedan dolap u Brusa-bezistanu. Sidžil XIII, str. 45–46.

[12] Ovog tufekdžijskog ćehaju ne spominje H. Kreševljaković u *Esnafima.*

[13] Sin je Muratov, iz Ojandži-zade mahale. Ostavina mu je upisana u sidžil 8. džumadel-ahira 1185 (18. IX 1771). Sidžil XIII, str. 37.

Mula Džafer; oženio se udovom Bolića i umro u Valjevu od kuge.

Ibrahim Goro, mladi trgovac, zet Cigića, nastanjen u Kolobari.

Suludi i ljutiti prosjak, u ruci bi poput slijepca nosio štap i išao sasvim polako, bolestan, ružna lica; djeca bi ga zadirkivala: *»Nalo mišo«*, a on bi na to počinjao psovati.

Sin hadži-Avdije Potogije, koji je prvi ove godine umro od kuge u ovom gradu. Kuga se prema tome pojavila 3. redžeba (12. X 1771), ali presta i ne pohara.

Moj sin Ahmed, dijete od godinu dana i deset mjeseci, umrlo od zaušnica.

Pošo, Muho Karamehmedović (Karamehmedogli), kojeg je ubio Karpuzović (Karpuzaogli).

Žutobradi Hajrulah, bazrdan u Zildžiluku.

Snažni čovjek, kojeg su zvali *Pecitava* Mehmed, debeo ali naočit i pristao, imao je gole mišice i noge; umro u vojsci.[14]

Mladi Kopić, (Kopjo-ogli), sulud, abadžija, delikanlija, sin dželebdžije, umro na vojni.

Mustafa-baša Đogo, iz 10. buluka, prirodno bijele kose i brade.

Siromašni sarač iz Potoklinice, dobar čovjek.

Derviš, mumdžija, kadićevac (kadizadeli), ohol, konzervativan, koji je ostao u Bukureštu (Bukureşte kalmiştir).

Handžić (Hanciogli), umro na vojni.

Sin Ahmed-baše nakaša.

Smajlagić (Smailagaogli), koji je brijao bijelu bradu, odličan sahačija, bogat, darežljiv, preko cijelog Ramazana davao bi iftare (večere); uvakufio je kafanu koju je posjedovao; ćemaluški mutevelija, iz 97. džemata; umro na vojni. Ostavio je mnogo novaca od plaće.

Hadži Ibrahim Paro rasječene usne, knjigovezac, sofija, iz Ferhadije mahale, imao je tri žene; poginuo u Bukureštu.[15]

Mula Hasan, abadžija, sin hadži-Mustafin, bistar čovjek, nešto malo vješt i u astronomiji; poginuo ili zarobljen.

Bjelobradi Šeho, abadžija, šehid.[16]

Moj drug Glavić (Glavo-ogli), s Vratnika.

Starac Šejh Alija iz Tekije, neženja (bekar), velike brade, halvetija. Poginuo ili zarobljen na vojni.

Hadžija iz Abadžijske čaršije.

[14] Sin je Omerov, po zanimanju čizmedžija, što se vidi iz njegove ostavine popisane 19. ševala 1185 (9. X 1781). g. Stanovao je u Kujundžijskoj čaršiji; poginuo na vojni. Sidžil XIII. str. 63.

[15] Identičan je sa Ibrahimom, sinom Ahmedovim, iz Ferhadije mahale. Naslijedile su ga tri vjenčane žene i osmoro djece, i to žene: Hatidža, kći Ahmedova, Fatima, kći Mustafina i Gulsuma, kći Smailova. Prilikom popisa njegove imovine konstatovano je da je poginuo u Rusiji, a imovina mu je iznosila 798.058 akči. Pored raznovrsnog alata i materijala potrebnog za knjigovesca posjedovao je čifluk u Kobil-Dolu i dućan u Mudželitima. Sidžil XIII str. 59.

[16] Ovaj Bašeskijin starac Šeho vjerovatno je identičan sa abadžijom Mehmed-bašom, sinom Smailovim, iz Komatina, za kojeg se u popisu kaže također da je poginuo u Rusiji. Imetak mu je popisan 24. šabana 1185 (1. XII 1771) g. a iznosio je 207.166 akči. Imao je mnogo abadžijske robe. Sidžil XIII, str. 51.

Dugi Mehmed-baša, abadžija; poginuo u Bukureštu.

Snažni i krupni Kešić (Keşo-ogli), bajraktar 97. džemata, poginuo. Naknadno stiže svijest da je ovaj čovjek živ i zdrav.

Snažni i junačni jaramaz, sin Husejina Groma (Girim), poginuo.

Mustafa-baša Hadžiomerović, debeljko, velikog trbuha, iz Saračeve mahale.

Popularni naivni ludak Alija, bijele brade, malo bi govorio. Nakon obavljanja nužde ne bi se čistio vodom nego bi nečist brisao rukom; nije nikom štete činio iako bi ga svak dirao i s njim se šalio; nikada se nije smijao. Djeca bi mu vikala: »*Otros koko*«. Radi milostinje časak bi zastao pored prolaznika; oblačio bi velike šalvare i taću. (ovdje oštećen izbrisan tekst).

Snažni i krupni čovjek Nanić (Nanaogli) ili *Nanin Salih* sa Hrida, kasapski baša.[17]

Mula Avdija Dugmić (Dugmo-ogli), Penjavin zet, sin Karpuzov, iz Buzadžića mahale.[18]

Hasan-baša, bojadžija, šegrt Gazne; umro na vojni.

Hadži Osman, poznati kaukčija, iz hadži Avdijine mahale, stanovao je u kući spomenutog Avdije.[19]

Simit, jamak, krpedžija, izradivao bi papuče; ljubitelj derviša i junak.

Siromah Kolčak, kalajdžija iz čaršije Zildžiluka.

Starac Sinan, bičakčija, bakal, iz Vrbanje mahale.

Siromah Zeba, *konjušar*; teško je disao, prodavao bi pećnu zemlju.

Siromah Huvo, tirjaćija, halač, po kahvama je zbijao šale.

Bolesni starac siromah Ali-baša, knjigovezac.

Popularni kazaz, zvani *Gluho*, više puta se istakao u borbi kao junak; ubijen je u Beogradu.

Mula Sulejman, sin hadži-Jusufov, Žigin zet, bazrdan s Careve ćuprije.

Patak, iz 97. džemata, jaramaz, ubijen u Vlasenici.

Hadži Ibrahim Požegija (Pojçeli), iz Alipašine mahale.

Visočak (Visokali), šura spomenutog hadži Ibrahim-age; umro na vojni.

Sinovi berbera Saliha; umrli na vojni.

Kantamirija Muho, iz 47. džemata; umro na vojni.

Salih-aga, sarač, mlad, bez brkova i brade, iz 50. džemata; umro u pijanom stanju.

Visoki starac Terzibašić (Derzibasogli) Mustafa, terzija, šaljivčina, junak (gazi); imao je na nosu nekakvu gutu.

Svega umrlih 76 osoba.

[17] 17. ramazana 1185 (5. I 1772) godine izvršen je popis imovine ćehaje mesara Salih-baše, sina Hasanova, iz Sagr hadži-Alijine mahale, koja je procijenjena na 58.589 akči. Sidžil XIII, str. 61.

[18] Mula Abdulah, sin hadži-Mehmeda, iz Buzadži hadži-Hasanove mahale, bio je ortak u trgovini tekstilnom robom sa nekim Mustafa-bašom. Njegov dio u trgovačkoj robi iznosio je 77.454 akče. Ostao je mnogima dužan. Imovina mu je popisana mjeseca ševala 1185 (7–4. II 1772). Sidžil XIII.

[19] U ostavini ovog kaukčije nalazilo se više vrsta raznih kapa. Imovinaa mu je procijenjena 25. ševala 1185 (31. III 1772) g. na 214.655 akči. XIII, str. 66.

GODINA 1186.
(4. IV 1772 – 24. III 1773)

– 1. muharema (4. IV 1772) stigao je u Sarajevo Mulla-efendija Mehmed-Emin.

– 18. safera (21. V 1772) došao je u Sarajevo i turnadžija starac Bekir--aga radi hotinskih aga, ali mu ovi odgovoriše da neće krenuti na vojnu dok im ne stignu plaće.

Istog dana je umro i neki Glavić (Glavo-ogli), koji je stanovao ispod topa na Vratniku; razbolio se i nakon jedne sedmice umro. Neki su tvrdili da je umro od kuge, ali se u to posumnjalo.

– 1. muharema (4. IV 1772) proširio sam moj dućan pod sahat-kulom i zajedno sa mula Osmanom nastavismo pisarski posao, pa smo i dva-tri mladića podučavali lijepom pisanju.

– Koncem rebiul-evela (23. VI – 2. VII 1772) ponovno dode turnadžija radi aga. Na ovo se neke age odazvaše, a drugi ostadoše kod kuće. Ali iz bojazni da im imena ne budu brisana, nakon nekoliko dana, sve age i nekolicina alemdara krenuše na vojnu i malo koji ostade.

– Stigoše i plaće za 1183 (1768/70) godinu.

– Stanovnici Fojnice, Visokog i još jednog ili dvaju kadiluka usprotiviše se davanju ratne pomoći. U tu svrhu sastaviše ilam, na koji kao odgovor stiže ferman da se pod svaku cijenu ratna pomoć mora sakupiti. Kada je taj ferman došao u Sarajevo, oglasio je telal da vojnici treba u odredeni dan da dodu s čadorima pod agin bajrak na Goricu. Zagrižljive poturice se pobojaše i dadoše svoj doprinos. Medutim, nije bilo potrebno nikud kretati, nego je ovo bila samo jedna varka za poturice.

– Ove godine je pokriven olovom šadrvan u dvorištu Husrev-begove džamije u koju svrhu je utrošeno preko hiljadu groša.[1]

– Kako je grâd uništio usjeve u nekim selima, ni voće nije rodilo, te poskupi žito. Tako se pšenica prodavala po 5–6 groša, a šinikom po 1.200 para.

– Ahmed, bašeskija, sin Oruča, ubio je Krpedžića.

[1] O ovoj opravci šadrvana u Begovoj džamiji vid.: *Spomenica Gazi Husrev-begove četiristogodišnjice*, Sarajevo, 1932. str. 42.

– Dva puta se vidalo kako leti meteor koji je bio veoma sjajan.

– Stigoše potvrde kandidature za kadijske položaje mula Abdulaha Kureviji; mula Mustafa-efendiji Defterdariji i hadži-Mehmed-efendiji Velihodžiću (Velihocaogli).

– Preko dana su izgorjele dvije kuće na Čobaniji.

– 15. redžeba ili 30. ejlula (12. X 1772) pojavi se behar i bi potpuna pomrčina Mjeseca.

– U nedjelju uoči 20. redžeba, u Mizanu 26 (16. X 1772) izgorio je Minedžijin han[2] i kraj od Miljacke, odnosno Latinske ćuprije sve do ugla.

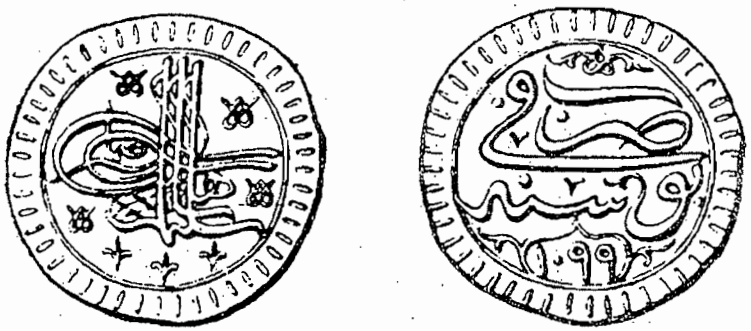

Novac kovan u Bosni

– Gotovo tri mjeseca prije Kasuma nije nikako bilo kiše; vrijeme bijaše lijepo, a zbog pomanjkanja vode u mlinovima je bila velika navala. Pričaju da su u Ljubinju i Stocu vodu donosili iz dvanaest sahata hoda daljine.

– Na 15–20 dana prije Kasuma stiže u Bosnu Kara hazinedar Jenišeherlija Ibrahim, zamjenik (Kaymekam) valije Osman-paše.

– Vezir Muhsinović (Muhsinzade) i janjičarski aga Bošnjak zavedoše red i poredak u vojsci i na drugim mjestima, a mnoge i kazniše.

– Ove godine ne bijaše borbe ni svade, a sklopljeno je i primirje na šest mjeseci, pa sejbani i age dodoše kućama.

– 25. šabana, 16. dan nakon Kasuma (22. XII 1772), stiže u Sarajevo aga, bivši kolćehaja.

[2] Gdje se nalazio Minedžijin han nije nam poznato. Pod ovim imenom ga nema u popisu hanova H. Kreševljakovića: *Hanovi i karavan-saraji u Bosni i Hercegovini*, Sarajevo 1957.

– U mjesecu šabanu (28. X – 25. XI 1772) počeo je Ćesrija Ahmed-efendija držati vazove u Husrev-begovoj džamiji, koji službu je preuzeo od Tokatlije.[3]

– 6. ramazana u noći (30. XI 1772) zadavljeni su poznati jaramazi: Kasap Škenbo, Pedo i Memić (Memiogli) zbog svojih nedjela koje su ranije počinili. Druge noći su zadavljene još četiri osobe, i to: jedan starac s Vogošća, zatim njegov sin, dugi Prpuzović iz 10. buluka i Harba (Harbaogli). Ovi su, navodno, bili ubojice, ali njihovi slučajevi nisu ispitivani, nego je ovo učinjeno valjda da bi se očuvao red.

– Sve do 10. dana Erbeina čulo se pjevanje slavuja i *sjenica*. Ova godina je svakako poznata kao sušna godina, a sve do tridesetog dana zemherija nije bilo studeni.

– Stanovnici mahala medusobno se zajamčiše i o tome predadoše popis u mehkemu.

– Jedne noći zadavljene su još tri osobe: poturčenik, kazaz: Kahvedžija i Salih, Fazlagin unuk (Fazliaganin duruni).

– 3. ševala (28. XII 1772), osmi dan zemherija, u utorak navečer, iza akšama, rodila mi se kći Zejneba.

– Alikadić (Alikadi) s još nekoliko ljudi, iz neprijateljstva prema izvjesnim osobama, podnese kolćehaji mahzar i potajno isposlova smrtni ferman, koji nikom ne pokazaše, a na osnovu kojeg su dvojica staraca osamdesetgodišnjaka zatvoreni u tvrdavu i nasilno, bez ikakve krivnje, što je jasno kao sunce, zadavljeni, i to: Čartozan Mustafa-aga, sin Alijage, moj punac, koji bijaše baš-aga serdengečdijskih aga iz 97. džemata; ovaj bijaše slijep u oba oka, i bjelobradi starac, mirni i ugodni čovjek, Hasan-beg bivši bašeskija 10. buluka, koji je imao veoma lijepo ophodenje prema kršćanima i Židovima. On je, osim toga, preko četrdeset godina posluživao i dvorio svoju slijepu ženu, pa je i s te strane bio dobar čovjek. Potpuno je jasno da ovi nisu ništa skrivili, ali, eto, njihova slaba sreća, pa ih ubiše. Medutim, nema sumnje, ko ubije drugog, biće ubijen. Obojicu spomenutih potvorili su i obijedili Alikadić i Čaluk, što se sasvim jasno na koncu i pokazalo.

– Iste noći je zadavljen i jedan tabak.

Iskusio sam da se u ovakvim slučajevima, prema Božjoj providnosti, dogadaju izvjesne stvari. Tako se, na primjer, dogodio zemljotres kada su zadavljeni braća Morići, pa, evo, i ovog puta kada su ovu dvojicu staraca stavili u zatvor. Konačno, poznata je stvar da uzvišeni i istiniti Alah ne trpi nasilja i s njim nije zadovoljan, makar to bilo i u svrhu svjetskog poretka.

[3] Ćesrija je imenovan za sarajevskog muftiju 1792. godine i na tom položaju ostao je do smrti. Umro je 1218 (1803) g. i sahranjen u groblju na Alifakovcu gdje mu se i danas nalazi nadgrobni spomenik s natpisom. – Sejfudin Kemura, *Sarajevske muftije*, Sarajevo, 1916. str. 19–20. i M. Mujezinović, *Stari Alifakovac u Sarajevu*, Naše starine VIII, 1962. str. 132.

Zatim, jedne noći zadaviše i zvanog *Češirepa*, kojeg su uhvatili nakon što se vratio svojoj kući. Kada je ovakvo nasilje zavladalo, ne samo što su spomenute podavili nego su i njihove imetke opljačkali, a sve tobož u svrhu poretka i erara. Medutim, ova mala količina imetka nije bila u svrhu mirije nego su se ovim ispunile želje i prohtjevi hakima i zabita da se domognu imetka, pa je trebalo naći neku službenu formu.

Napokon kod vlasti potvoriše i bašeskiju 97. džemata, zvanog Uzun--Mahmuta koji se, navodno, nekom prilikom bijaše zamjerio Alikadiću, jer ga nije htio slušati, i tako mu je ovaj postao neprijatelj. Spomenuti je sam po sebi bio miran, tevećelija čovjek, koji pri sebi nije imao nikakvih nestašluka, a što Alah najbolje zna. Uzun-Mahmut se sklonio u Šejh Alijinu tekiju.[4] Dugo vremena su ga tražili i napokon kada ga ne nadoše zatvoriše u tvrdavu njegova zeta, a njegova oproštenog roba istukoše da bi im ovi kazali gdje se Mahmut nalazi. Medutim, Uzun-Mahmut jedne noći na konju pobježe iz tekije i tako se spase. Bježeći kroz čaršiju udario je o jedan oluk tako da mu je spao kauk.

– Spomenuti su podavljeni 1. dan hamsina (1. III 1772). Neka im Alah bude milostiv!

– Avdaga Bukva, serdar iz Kladnja, oklevetao je bradatog i maloumnog Sarajliju Ibrahim-bašu Čelengira, kovača, kojeg istog dana na pravdi Boga i bez ikakve krivnje vlasti usmrtiše. Iste noći je zadavljen i jedan čovjek s Alifakovca. Naime, ovog su potvorili i za umorstvo njegove žene, koja je navodno počinila samoubistvo iz stida što se rastavila s mužem. To se dogodilo 3. šubata.

– 6. zilhidže (27. II 1773) zadavljene su obnoć u tvrdavi tri osobe, i to: imam džemata iz sela Župče, u visočkoj nahiji, i s njime još dvojica seljaka. Spomenutog imama su smatrali krivim za to što seljaci u navedenom selu nisu htjeli dati ratnu pomoć, pa su njega smatrali za vodu otpora, a s njim i spomenutu dvojicu pogubiše kao kolovode, a sve to, navodno, u svrhu uspostavljanja reda i poretka. Druge osim ovih nisu ni tražili.

– 9. zilhidže 1186 (1. III 1773) povodom proslave Kurban-bajrama opali jedan dječak s prozora iz puške i rani u leda ženu kaligrafa Ahmeda, imama s Atmejdana. Ova žena bijaše dobra i plemenita, pa izjavi da će se pokoriti sudbini i da neće podnositi tužbe nego će se strpiti.

– Iz visočke nahije dovedoše u Sarajevo jednog seljaka i u svrhu poretka zadaviše ga u tvrdavi. I ovo se dogodilo 9. zilhidže (1. III 1773).

– 9. zilhidže 1186 (1. III 1773) kupio sam čalar sahat za osam i po groša.

4. Gdje se nalazila Šejh-Alijina tekija nismo mogli ustanoviti.

– 21. zilhidže (14. III 1773) donese visočki turnadžija ferman koji je pročitan u haremu Careve džamije, a kojim se pozivaju upisani i neupisani janjičari na vojnu.

– Poznati sahačija, zvani Samsarija, napravio je zanimljivu i čudnovatu malu sahat-kulu. Doduše, mjesto sata stavio je u sahat-kulu zvono na lancu koje je zvonilo.

– U ovoj godini je medu jadnom djecom zavladao veliki kašalj i druge dječje bolesti: zaušnice, krzamak i drugo. I moje dvoje ženske djece dobili su veliki kašalj; jedno je tada imalo šest godina, a drugo tri mjeseca. Nisu stalno kašljali nego bi im se zakašljalo jednom u satu ili jednom u dva, tri pa i četiri sata.

– Ove godine bijaše oskudica u sviječama, pa su se na jagmu prodavale.

Dovedoše jednog čovjeka, ne znam da li sa sela ili iz kasabe, i zadaviše ga.

U ovoj godini su umrli:

Bjelobradi Mulo (Mullo) *»Golubar«*, terzija, iz 50. džemata, samac; umro u kahvi.

Maloumni Haso, abadžija, koji se ubio iz puške, iz Vrbanje mahale.

Ahmo, telal, vakti salatdžija.

Hasan, halač, koji je umro sa svojom ženom u isti dan, a dugo vremena je bio neoženjen. Volio je pse.

Mustafa-baša, bičakčija.

Salih-aga, serdengečdijski aga, sin hadži Muharemov, kazandžija, kadićevac (kadizade); umro u Vidinu.[5]

Mahmutov šegrt Salih, berber, šurjak Hemzanije hadži Osmana, delikanlija.

Osman, nalčadžija, iz Saračeve mahale, 50. džemat.

Spahija Šeho, iz Skenderije mahale.[6]

Krvavica (Krvavice), kazandžija, s Vratnika.

Razbojnik (keseci) Vuk, s Vratnika, čiju su glavu donijeli u Sarajevo, a zatim odnijeli u Travnik.

Goga, saučesnik spomenutog Vuka, čiju glavu takoder odnesoše.

Mula Ahmed Karakulak Hubjarić (Hubyariogli), koji sebi nije mogao naći pogodna imena za kojim bi klanjao.

Glavić (Glavo-ogli), s Vratnika, za kojeg rekoše da je umro od kuge.

Osman-baša Lojo, bakalski baša, bolesnih očiju, pobožan čovjek, stalno bi slavio Boga, iz Buzadžića mahale.

Mladi terzija Avdija, delikanlija, šura atara Đuve, zadavljen u Beogradu.

Zet umrlog hadžije Sulejmana, sarača, iz Ferhadije mahale.

[5] 26. maharema 1186 (29. IV 1772) g. izvršen je popis ostavine ovog serdengečdi-age, iz Šejh-Muslihudinove mahale. Imao je dvije magaze i dućan u Kazandžiluku. Imovina mu vrijedila 897.659 akči, pri čemu je upisana i jedna robinja Arapka, procijenjena na 48.000 akči. Sidžil XIV, str. 12–14.

[6] Ostavina spahije Šehe upisana je u sidžil 11. safera 1186 (14. V 1772) g. i tom prilikom procijenjena na 79.140 akči. Sidžil XIV, str. 11.

Umro u Skoplju (Uskupde); žutobrk.

Gurda (Gurdaogli), trgovac i sin trgovac, umro u Skoplju.

Mula Ibrahim Ćoso, hamamdžija, iz Jahja-pašine mahale.

Ćoravi starac terzija, hridski imam.[7]

Karakatlić, atar, iz 50 džemata.

Salih-baša Bulbul, berber.

Mula Mustafa mladi delikanlija, sin mula Ahmeda Logavije. Po dolasku iz Soluna (Selanik) umro od vrućice.

Ahmed-baša Liha, kojeg su ubili po povratku iz Soluna (Selanik).[8]

Agić (Agazade), kadi efendija; nakon službovanja u Čajniču došao je u Sarajevo i umro od kuge.[9]

Hadžimuratović (Hacimuratogli), umro takoder nakon dolaska iz Soluna.

Mula Mehmed Kantardžić (Kantarciogli), umro po dolasku iz Soluna.

Još jedan delikanlija, koji je takoder umro po povratku iz Soluna.

Bjelobradi siromah hadži Mustafa Čomaga, alemdar, iz 97. džemata, gasal, iz Buzadžića mahale.

Sin Šehe Kiperdžije, ubijen (Kiperci Şehoninogli).

Starac Ahmed-efendija Logavija (Logaviogli), iz naše mahale.[10]

Delikanlija hadži Osman, ubijen.

Sin Karamehmedovića (Karamehmedogli), iz Ajas-pašine mahale, ubijen.

Bjelobradi starac siromah, kujundžijski ćehaja.

Džuderija (Cuderi) Ismail, neženja, kahvedžija, tirjaćija, nesretnik. Ostavio je iza sebe oko 100–200 groša, koji novac naslijedi aga.

Čibukčija, dželepčija, mesar, umro naprasno, iz mahale Šehove Dugonje.[11]

Starac Ali-baša, klesar i čistač nužnika.

Starac Škono, pekar; imao je stotinu a možda i više godina.

---

[7] Ovaj je, vjerovatno, bio imam Sagr hadži-Alijine džamije na Hridu.

[8] U Sarajevu i danas postoji porodica Liha.

[9] Iz popisa ostavine ovog Agića, sina Mehmedova, unuka Omerova, iz Čekrekčijine mahale vidimo da je bio kadija i imućan čovjek. Ostavina mu je iznosila 3.736.356 akči, a popisana je 27. džumadel-evela 1186 (26. VIII 1772). Posjedovao je i izvjestan broj knjiga. Sidžil XIV, str. 12.

[10] Sin je hadži-Hasanov. Bavio se trgovinom, što vidimo iz popisa njegove imovine od 6. džumadel-ahira 1186 (4. IX 1772) g. U dućanu je posjedovao tekstilne robe u vrijednosti od 86.816 akči. Kućni namještaj mu je procijenjen na 158.714 akči. Tu su ubilježeni i trgovci koji su mu dugovali ukupni iznos od 167.040 akči. Osim kuće, posjedovao je dva dućana i magazu u Kolobari hanu, zatim posjed u Nahorevu i Smrekovici. Radi kupovine robe poslao je u Solun 393.600 akči. Njegova biblioteka brojala je 135 knjiga, procijenjenih na 96.000 akči. Naslijedili su ga žena Fatima, kći Abdulahova, sinovi Abdulah i Ibrahim i kći Ajiša. Cjelokupna imovina mu je vrijedila 3,087.120 akči. Sidžil XIV, str. 35–36.

[11] Trg 6. novembar i njegova okolina oko turbeta Jediler ranije se nazivao Šehove Dugonje.

Siromah Ibrahim hodža, Butmirov brat.[12]

Starac Ismail Kurt, hafaski ćehaja, iz Jahja-pašine mahale.[13]

Očaktanov sluga.

Crnobradi mula Ahmed Pašalić (Paşaliogli), bazrdan.[14]

Debeli hadži Ahmed Karo, muameledžija, iz 39. buluka. Ranije je živio u Beogradu i Valjevu.[15]

Siromah prosjak Duran; umro u 90. godini.

Starac Neretljak, iz Hrvatina; umro od kuge 26. redžeba (23. X 1773).

Robinjić (Robinaogli), snažan i naivan čovjek, iz Vrbanje mahale »t«.

Hadži (Haciogli), Sarajlija, rijetke brade; umro u Beogradu.

Pekar, zimija Jovan, iz Mimar Sinanove mahale »t«.

Mula Mušo Hadžijusufović (Haciyusufogli), trgovac, šura muftije Mehmed-efendije.[16]

Berberović (Beberogli) Sulejman, terzija, iz Sumbul-mahale »t«.

Tufekčija, koji je umro zajedno sa svojom kćerkom »t. t«.[17]

Kazaz Firo, starac, iz 90. džemata.

Sljedeća lica su zadavljena radi uspostavljanja reda:

Škenbo, mesar, 10. buluk.[18]

Prpuzović (Prpoz-ogli), iz Pasje mahale.

Junačina Tura, 10. buluk,

Harba, iz 45. džemata.

Memić (Memiogli), iz 45. džemata.

Starac seljak (Koyli), iz 97. džemata.

Pado, iz 50. džemata.

Ihtijarević (Ihtiyarogli) iz 97. džemata.

Nadalje su u ovoj godini umrli:

Kablar, iz Balibegove mahale.

Čelengir, otac Šehe, kalufčije, imao je stotinu godina.

Salih-aga Kadragić (Kadragaogli), serdengečdija, iz 52. džemata.

Starac »Beg«, iz Abdulhalimove mahale.

---

[12] U sidžilu od 1. redžeba 1186 (28. IX 1772) g. nalazimo popis zaostavštine mula-Ibrahima, sina hadži-Salihova, iz Haradži Mustafagine mahale. Zaostavština je procijenjena na 35.546 akči. Zapisano je i 10 svezaka knjiga. Sidžil XIV, str. 46.

[13] Ovog hafafskog ćehaju ne spominje H. Kreševljaković u *Esnafima*.

[14] Ostavina mula-Ahmeda, sina Mehmed-ćehajina, iz Havadže zade hadži-Mustafine mahale popisana je 11. safera 1186 (14. V 1772) g. kojom prilikom je procijenjena na 120.476 akči. Sidžil XIV, str. 10.

[15] Sin je Muharemov, iz Kebkebirove mahale. Imovina mu je upisana u sidžil 21. redžeba 1186 (17. X 1772) g. i tom prilikom procijenjena na 1.146.278 akči. Nekoliko čizmedžija su mu ostali dužni. Sidžil XIV, str. 50-51.

[16] Vjerovatno je ovaj Bašeskijin mula-Mušo identičan sa mula-Muharemom, sinom hadži-Mustafe, iz Mehmed-begove mahale. Imovina mu je popisana 15. šabana 1186 (11. XI 1772) g. i procijenjena na 231.339 akči Sidžil XIV, str. 68.

[17] Puno mu je ime Osman, sin Jusufov, iz Jakub-pašine mahale. Bio je bajraktar. Imovina mu je procijenjena 9. ševala 1186 akči.(3. I 1773) g. na 142.732 akče. Sidžil XIV, str. 57.

[18] U sidžilu od 3. rebiul-evela 118 (14. V 1774) g. prilikom prenosa ostavine Ahmed-baše. Škenbe, sina Abdulahova, iz Pačadži Nesuhove mahale, na nasljednike konstatovano je da je zadavljen u sarajevskoj tvrđavi. Sidžil XVI, str. 5.

Mustafa-baša, zet Ahmed spahije, s Čobanije.

Omalešni Mula Mehmed Nurkić (Nurko-ogli), sarač, imam u Bistriku, saračkí ćehaja, bratić janjičarskog age Pašage, iz 97. džemata.[19]

Debeljko Osman Puška, alemdar, iz 39. buluka.

Salih, talak, u Husrev-begovom hamamu.

Mula Salih Glodo (Glodo-ogli), iz Jahja-Pašine mahale.

Starac Osman-efendija, kadija, iz Careve mahale, ljubitelj derviša.[20]

Behram, mutačija, s Hrida.

Moja majka Fatima, kći Mehmed-hodžina, iz Mimar-Sinanove mahale, umrla od uzetosti, u kojoj bolesti se ipak mogla kretati. Zatim je oko godinu i po dana ležala u postelji. Neka joj Alah udijeli svoju veliku milost! Umrla je 28. ševala, uoči petka, iza jacije, 30. dan Erbeina 1186 (22. I 1773) godine.

Moj punac Mustafa Čartozan, sin Alijage ('Aliagaogli), iz Jahja-pašine mahale, umro u osamdesetoj godini života. Bio je oslijepio, ali je vidio toliko da se mogao kretati bez tude pomoći, ihtijar i uvaženi ajan u 97. taifi. Potvoriše ga kod vlasti i bijaše zadavljen u sarajevskoj tvrdavi 6. zilkade ili 16. dan Hamsina (28. I 1773). Neka mu se Alah smiluje.

Hadži Husejin, zvani *Ekširep*, koji je pobjegao iz vojske i kasnije se vratio kući; uhvatili su ga i potom zadavili u sarajevskoj tvrdavi.

Bjelobradi uvaženi starac Hasan-beg bivši bašeskija 10. buluka, iz Čejirdžik mahale. I njega su potvorili i zadavili. Bog mu se smilovao.[21]

Jedan tabak, udavljen za istu noć. Bog mu se smilovao!

Jesir (Esir) Ahmed, pekar, iz Kračula.

Mirni i dobri starac hadži Muho Krkbeš, bogati bazrdan.

Ibrahim-baša Klinčar (Çelengir), bradat kovač, kojeg bez ikakve krivnje zadaviše.

Jedna žena koja je počinila samoubistvo iz sramote što se rastavila s mužem. Medutim, uhvatiše joj muža i zadaviše ga kao njenog ubicu, a rekoše da za to ima i mogućnosti, jer joj je muž bio poturčenik.

Zatim su u tvrdavi zadavljeni radi reda i mira još i ovi: imam iz Župče, ćoravi Avdija i još jedan seljak (potur).

Ovi su se, navodno usprotivili davanju ratne pomoći, a malo ko da je i bio raspoložen za davanje ove pomoći;

Tobdžija Hasan-baša, kazaz.

Jedan delikanlija, kojeg su doveli iz Foče i zadavili u tvrdavi.

Svega umrlih 87.

[19] Saračkí ćehaja Mehmed Nurkić je više godina bio imam Gazi Mehmed-begove džamije u Bistriku. – H. Kreševljaković. *Esnafi i obrti u starom Sarajevu* 1958, str. 130.

[20] Sin je Mehmed-efendije, iz Careve mahale. Posjedovao je biblioteku procijenjenu na 27.384 akče. Imovina mu je iznosila 594.275 akči. Sidžil XIV, str. 67.

[21] Imovina ubijenog Hasan-age, sina Husejnova, iz Kalih hadži-Alijine mahale, popisana je 15. zilkade 1186 (7. II 1773) g. Sidžil XIV, str. 74.

GODINA 1187.
(25. III 1773 – 13. III 1774)

– 1. dan muharema ili Nova godina bijaše u četvrtak (25. III 1773).

– 8. muharema (1. IV 1773) izašao sam iz Busovačine kuće i preselio se u svoju kuću.

– U čast potvrdenja imenovanja paše pucali su topovi.

– Ove godine se dogodio hrišćanski i katolički Uskrs u isti dan.

– 1. safera (24. IV 1773) vjenčao se moj očuh s udovicom Kadribašinom iz mula-Arapove mahale.

– Behar je rascvjetao tri dana prije nego što je nastupilo proljeće.

– 8. safera (1. V 1773), kada je mula-efendija bio na teferiču u Kotorcu, izgorjela je mehkema i u njoj katipske peštahte i sve stvari mule i njegove svite, a priča se da je mula bio malo zulumćar i pohlepan.[1]

– Sutradan, to jest 9. safera (2. V 1773), navečer izgorio je u istoj mahali i cijeli Zildžiluk.

– 18. safera (10. V 1773) krenuli su na vojnu iz Travnika preko Sarajeva tri do četiri bajraka bašeskija.

– 24. safera (17.V 1773) ponovno je došao turnadžija.

– 25. safera (18. V 1773), 13. dan Rozi-hadra, došao je iz Bara u Sarajevo orta-kol 45. džemata s kazanima, a orta 43. džemata otišla je u Bar.

– Mehkema je izgorjela u vrijeme kada se mula nalazio na teferiču u Kotorcu. Izgorjele su sve peštahte katiba i jedan dio sarajevskih sidžila.

– 2. rebiul-evela, u srijedu (24. V 1773), dvadeset dana nakon nastanka proljeća došao je u Sarajevo novi mula.

Za izgradnju izgorjele mehkeme odredeno je sedam i po kesa novaca.

[1] I na koricama sidžila iz 1187 (1773/74) godine zabilježeno je da je u ovoj godini izgorjela mehkema.

– Ponovno je stigao turnadžija radi pozivanja na vojnu. Postaviše dvojicu telala koji su u čaršiji pozivali janjičare i sve za rat sposobne muslimane da podu na vojnu. Medutim, pokajaše se što su postavili telale, jer oni koji su htjeli ići na vojnu već su bili otišli, a oni koji to nisu htjeli ni željeli, ni ovog puta ne odoše. Jamaci nisu izričito ni pozivani, jer nisu imali plaća, a nije ni bio toliki nedostatak vojske, nego je nedostajala Božja pomoć.

– 18. rebiul-evela, ili 25 ajara (9. VI 1773), popravio je Ćoso hadži Ibrahim Misirlija porušenu češmu i čunkove kod Buzadži hadži Hasanove džamije, u koju je svrhu potrošio 40–50 groša.[2]

– Zbog pomanjkanja kiše nastupila je suša, pa se sa mektepskom djecom nekoliko puta izlazilo na dovu za kišu.

– U ovoj godini bijaše *duda* u izobilju, jer su dobro rodili, pa su neki išli promatrati pojedina stabla. Začudo bijahu rodili.

– Opet stiže novac za popisivanje sejbana u kšlu.

– Indže-aga je popravio svoju kuću u Buzadžu hadži Hasanovoj mahali, a njezin ćošak bijaše obojen šareno. U ovu opravku aga je utrošio preko 1.000 groša. Nedaleko od spomenute kuće sagradio je novu kuću i bakal Muharembaša u zajednici sa Jašarevićem (Yaşarogli).

– I ovaj siromah, imam i katib, pokrio je na dan smrti Merjemine svoju kuću šindrom i ćeremitom u Mimar Sinanovoj mahali, u koju svrhu je potrošio 2.000 para.

– U mjesecu augustu palo je mnogo kiše, pa je telal oglasio da se izade s mektepskom djecom na dovu za prestanak kiše.

– U ovoj godini je malo svijeta pomrlo.

– Popis hadžija koji su ove godine krenuli u Meku na hodočašće bilo za sebe ili kao zamjenici. Za sebe su otišli: Čevirljuga i njegov sin; Krpo i njegov brat; Bezdžić (Bezciogli); kazaski alajbeg;[3] Neretljaković (Neretlakogli), a kao bedeli otišli su: Starac hadži Sejid Ahmed Misirlija; Ljepušat Misirlija i hadži Ibrahim, hašadžija.

– Voće je dobro rodilo.

– Na sitnoj i krupnoj stoci pojavila se kuga.

– Cijena pirinču iznosila je na oku po 60 para, junga masla 20 para, kukuruz na čejrek iznosio je 240 para, a pšenica po čejreku 63 pare.

– Ove godine svrgnut je s položaja janjičarskog age Bošnjak aga-paša koji je imenovan u Kandiju, a na njegovo mjesto postavljen je kol-ćehaja Alijaga. Neka se zna!

– U Sarajevu postali su buluk-bašama ovi: 1. Hasan-baša, iz Sarač Alijine mahale, koji je uzeo bajrak od stolačkog kapetana, a koji je bio sakupljač

[2] O ovoj opravci česme kod Kuzandži džamije vidi opširnije: H. Kreševljaković, *Vodovodi i gradnje na vodi u starom Sarajevu*, Sarajevo 1930, str. 94–95.

[3] Kazaskog alajbega Bezdžića ne spominje H. Kreševljaković u *Esnafima*, Sarajevo, 1958.

harača Cigana i sam se izdavao za bašu svih buluk-baša; 2. hadži-Bešo; 3. sin hadži-Bešin (Hacibeşoninogli; 4. Jazvin; 5. hadži-Avdija, atar; 6. Mehmed-baša Dugalić (Dugaliogli), kazaz; 7. Pinjo (Pino-ogli); 8. Crnobradi berber, u kojega je brada bila slična dasci; 9. debeli berber Salih-baša; 10. Ibrahim Džeko; 11. Uzun Mustafa, kaligraf, sin poznatog Bakarevića.

Oni krenuše s vojnicima u borbu.

– Hakim-efendija se uselio u novu mehkemu i konačno izašao iz kuće Bol Avdije.

Za novu mehkemu sastavih u ebdžed računu sljedeće kronograme:

»Na mehkemi napisah kronogram:
Kuća mule je dovršena.
Godina 1187.«

Drugi kronogram:

»Izreci kronogram ovoj čvrstoj zgradi:
Sagradena je poznata mehkema.
Godina 1187.«

Još jedan kronogram:

»Rekoh jednom kadiji: Ova čvrsta gradevina je pročelje kadija i mehkeme.
Godina 1187.«

Još jedan kronogram:

»Ovom pročelju posmatrač Sunulah izreče kronogram:
Sagradena je mehkema u kojoj treba tražiti Božji zakon.
Godina 1187.«

Još jedan kronogram:

»Već je sagradena mehkema«.
Godina 1187.«

Još jedan kronogram:

»U Sarajevo je stigla neminovna sudbina
I vatrom, poput vjetra samuma,
Potpuno je uništila mehkemu.
Iza toga je došao novi mula
Koji se posavjetovao s prvacima
I oporezovao svijet sa po nekoliko dirhema.
Kao nadzornik gradnje bijaše mula Omer
Kojeg je mula pohvalio
Kada je sagradena ova nova gradevina,
Saslušaj moj kronogram i ne spuštaj čaše
Pohvali prijesto časnog šerijata!
Godina 1187.«[4]

– 24. redžeba 1187 (10. XI 1773) godine svrgnut je s položaja

[4] O obnovi sarajevske mehkeme nalazi se više podataka i u Kadića zborniku, sv. IX, str. 172, u Gazi Husrev-begovoj biblioteci u Sarajevu.

spomenuti Osman-paša sa Bosne, a Bosanski ajalet je dodijeljen Ali-paši Dagistanliji, čiji je zamjenik stigao u utorak 1. ramazana 1187 (16. XI 1773) godine.[5]

– 7. ševala 1187 (22. XII 1773) godine izgorjela je na Hisetima kuća ciganina Durguta. Rekoše da mu je izgorjelo mnogo stvari.

U spomenutoj godini bilo je borbe i ratova, ali ukratko rečeno niti muslimani šta osvojiše niti neprijatelji šta zauzeše. Na nekoliko mjesta su neprijatelji poraženi, kao na Crnoj Vodi, a neprijatelj je potpuno poražen na Silistri, kao štono veli poslovica *»Sizede var, bize de var«*, to jest »Ima i vama i nama«.

Eto takva bijaše 1187. godina.

1. zilhidže 1187 (13. II 1774) godine stigoše zvorničke plaće za 1183 (1769/70) godinu.

– Čauš Alijaga donese ferman u kojem se traži da se iz svakog kadiluka popiše po jedan bajrak sa po 120 nefera dalkiliča, a ludi Bošnjaci ne razmisliv̌ši o posljedicama, natovariše na svoja leda i odrediše na samo Sarajevo osam bajraka, i to: iz desetog buluka 2, iz devedeset sedmog 2, iz trideset devetog 1, iz četrdeset petog 1, iz pedesetog 1, i iz pedeset drugog 1 bajrak.

Konačno raspisaše i veliku svotu ratne pomoći bez obzira na to da li su to bogati ljudi, age ili neferi, koju svotu skoro silom upisaše, a koja je iznosila 30–40, a nekim i po 60 groša.

(Popis osoba koje su uzele bajrake i njihovih bajraktara):

Hadži Ahmed Emirović (Emirogli), iz 10. buluka, koji se razbolio, pa ga zamijeni Salih-aga Kunosić (Kunosaogli); njegovim bajraktarom postao je Lepir.
Mula Avdija Tojsuz, iz 10. buluka:
bajraktar: mula Avdija Penjez (Penezogli).
Mula Omer Čajo (Kajo-ogli) iz 97. džemata; bajraktar.
Muharem-baša Čojo (Kayo-ogli)
Hadži Hasan-aga, terzija, iz 97. džemata;
bajraktar: sin mu Pita
Hadži Salih Tabaković (Dabagogli), iz 45. džemata;
bajraktar: hadži Mehmed Humić (Humo-ogli), hafaf.
Hadži Fazlija, kazandžija, iz 39. buluka.
bajraktar: hadži Ahmed Kladnjak.
Mula Ishak, iz 50. džemata;
bajraktar: mula Hasan, sin mula Jahije Visočanina.
Ali-baša Dagić (Dago-ogli), iz 53. džemata;
bajraktar: Avdija, sin Šere Habazovića (Habazogli).
– Mustafa Lipovac, alemdar, postao je na vojni aga dalkiliča.

[5] Fermanom od 9. džumadel-ahira 1186 (7. IX 1772) godine imenovan je za bosanskog vezira Gazi Osman-paša Ahmedpašić, koji, kako izgleda nije ni došao u Bosnu, nego je mjesto njega upravljao njegov haznadar Alijaga. Iste godine je fermanom od 24. redžeba (12. X 1773) postavljen za bosanskog valiju Dagistanli Alipaša, koji sebi za zamjenika odredi Ibrahim-agu. Sidžil XIV, str. 48 i 85.

– U mjesecu šubatu krenuli su spomenuti na vojnu sa po 60–70 momaka, a serdari sa po 120 momaka.

– 3. dan Hamsina (3. II 1774) stiže trinaest tovara novca, koji je odnesen na Serhad (Krajinu) da se popišu sejbani.

– 5. zilkade 1187 (18. I 1774) godine umro je sultan Mustafa, a na prijesto zasjeo brat mu Abdul Medžid.[6]

(U ovoj godini umrli su):

Jedan čovjek, koga su takoder udavili.

Bjelobradi hadži Alija Usćuplija (Uskupli), muameledžija. Imao je dosta nekretnina. Kod njega je nadeno malih para u iznosu od oko blizu 400 groša.

Stogodišnji starac Ahmed-baša, kazaz, neženja, zvali su ga »Doksanlija«. Umro je u Novom hanu.

Jašar, sin muteselima Paše Ćurčića, kojega je hadži Muhamed-aga Džino udario kratkim topuzom, od čega je ovaj umro.

Siromah Rizvan Gačanin (Gaçkali), iz Mjedenice, kahvedžija, veoma star, žutobrad, ćoso, mršav kao kostur, udušio se u vodi.

Stogodišnjak Mehmed Đul, čizmedžija, zet alemdara Kasima.

Čobanin *Gluho,* čuvao bi krave, gluh, bez ruke, ljutit i siromašan, iz Medreseta.

Ospičavi Husejin-baša, ortak Škaljin.

Siromašni starac hadži Pašo, aščija.

Starac hadži Sulejman-abadžija, iz naše mahale.

Fustuk (Fustukogli), bakal.

Siromašni starac, s Bjelava, imao je obrve dugačke skoro čitav prst.

Ahmed Jesir, bakal u dućanu prema Tašlihanu.

Bjelobradi Mustafa Zeher, telal, šaljivčina, znao je hebrejski, učio bi napamet Mevlud, veoma bistar; što god bi zapamtio, ne bi zaboravljao; madžundžija.

Emir Hasan Hajdarević, aga, bakal, 10. buluk, umro na vojni.[8]

Vilajetović (Vilayetogli), iz Pačadži Nesuhove mahale, popularan gasal, činio bi devr. On bi ako hoćeš opremio umrlog za dvije pare pa i besplatno, jer je volio da se time zanima. Imao je mnogo djece, a uz to bio jako darežljiv čovjek. Svake bi godine priredivao obilne gozbe na koje bi pozivao ulemu. Mene je neobično volio i pisao mi »Ahdname«. Volio je žene i za njima bi uzdisao. Po prirodi šaljiv čovjek. Imao je žutu bradu. On je opremio najmanje pet, a možda i deset hiljada mrtvaca.

Jašar, bostandžija, zet mudželitov.

[6] Fermanom od sredine zilkade 1187 (23. II 1773) g. naredeno je da se u džamijama moli za umrlog sultana Mustafu. Sidžil XV, str. 53.

[7] Nekretnine bogatog hadži-Alije, sina hadži-Sulejmanova, iz Careve mahale, sastojale su se od devet dućana, dvije magaze i dvije sobe nad dućanima, zatim od dvije kafane, sve u sarajevskoj čaršiji. Cjelokupna mu je imovina iznosila 2,302.326 akči. Sidžil XIV, str. 92.

[8] U ostavini serdengečdije Hasan-age, sina Hajdareva, iz hadži-Džaferove mahale nalazila se veća količina lula i čibuka. Prilikom popisa od 12. ševala 1187 (27. XII 1772) njegova imovina iznosila je 43.091 akči. Sidžil XV, str. 37.

Hadžimusić (Hacimusazade), delimekanlija. Nakon smrti imama Careve džamije odoše zbog timara ove džamije u Istanbul Emir i Šerifović i konačno timar dobije Šerifija.

Siromah Kadri-baša, tukao je kahvu u Tahmisu.

Ibrahim Pindžo, kazaz, dželebdžija, koji se malo obogatio.

Emir Defterdar, poznat u čitavoj Bosni kao odličan kaligraf u mnogim vrstama pisma, učen čovjek, imao je između 80–90 godina, a umro je u Travniku.[9]

Mujezinović (Muezinogli), iz Pasje mahale, prodavao je ćebad. U doba Morića (Moro ogullari) je navodno bio gradski ćehaja.[10]

Pogureni starac Hasan-baša, halač, iz 50. džemata, koji se sa svakim lijepo ophodio.

Veoma pametni Salih-aga, terzija, koji je za vrijeme vojne nestao, a možda je i poginuo i postao junak.

Avdaga, iz Buzadži hadži Hasanove mahale, starac, iz 10. buluka, derviš. Umro je 25. safera u nedjelju, 13. dan proljeća (18. V 1773).

Starac Ahmed-baša, kojeg su zvali još i Jusuf-baša.

Mahmut-baša Imamović (Imamogli), starac, bakal, s Hiseta.

Mula Ibrahim Mornjak, čokadžija, iz Tašlihana, žute brade, jako pobožan i dobar čovjek.

Rekoše da je ličio na sultana Mustafu.

Salih-beg Njemčević (Nemçeviogli), umro na vojni kao muhafiz, dobar čovjek.

Grbavi starac *Meho,* bojadžija, tirjaćija, iz Zildžiluka.

Krupni i namrgođeni dugi *Meho,* bakal i kazandžija. U doba Morića bio je ajan, 10. buluk.

Starac poznat pod imenom Ćorbo, siromašan, iz Ferhadžije mahale. Za ukop su mu pozajmljivali i sakupljali novac. Imao je platu 91 akču.

Starac Hasan-baša, brat hadži-Saliha Batila, neženja, tutundžija.

Bubrić (Bubro-ogli), zvani Biber, s Vratnika, pomoćnik hadži Muharema kazandžije, jako siromašan, ali poznat kao veoma snažan čovjek.

Starac Omer-baša, nalčadžija, iz naše mahale; umro u kući Defterdara Bekir-age.

Delikanlija, kujundžija, sin Ibrice, koji je imao neobične kretnje.

Hadži Jusuf Palavra (Palavre), bazrdanski baša, oštrouman čovjek.

Delikanlija Omer, sin Ismail-baše, kazaz; umro na vojni na Silistri. Imao je jako izbuljene i čudnovate oči.

Ahmed-baša Vlahinjić (Vlahinik), vrlo siromašan starac, bavio se izradom londra fenjera, *mišnica,* tambura.

[9] Ovom glasovitom kaligrafu bilo je ime Sejid Muhamed-efendija; sin je Ishak-efendije. Posjedovao je više nekretnina u sarajevskoj čaršiji i kulu s baščom u Koševu. 19. redžeba 1187 (6. X 1773) izvršen je popis njegove imovine koja je iznosila 364.800 akči, a tom prilikom se konstatuje da je umro u Travniku. Sidžil. XV, str. 99 i XVI str. 7.

[10] Ime mu je Mehmed-baša, sin je Muharemov, iz Uskudar Ahmed-čelebijine mahale. Posjedovao je dućan, dva kreveta i jednu magazu u Demirdžijskoj čaršiji. Sidžil XV, str. 35.

Palamar, kujundžija.

Gluhi starac Kafedar iz Temišvara (Temişvarli), sabljar, koji je i u starosti u svom zanatu prednjačio; umro je naprasno a dugo vremena je bio neuračunljiv.

Bjelobradi starac Atlibegović (Atlibegogli), terzija, visok.[11]

Starac Hasan-baša, z Budakovića, nalbant.

Unuk Muzgića (Muzgaoglinin ogli), mlad, trgovac, delikanlija.[12]

Padišah Mustafa, vladar kuće Osmanovića.[13]

Husejin, kazaz i mujezin džamije na Ploči.[14] ljubitelj derviša, dugmedžija.

Mustafa, alemdar, zvani Tufo, iz Davud čelebijine mahale, bravar, strastveni pušač. Bijaše vješt u otvaranju katanaca bez ključa, pa bi ga u svrhu otvaranja dućana svijet koji bi izgubio ključeve pozivao i tražio da im otvori brave.

Starac Ibrahim-baša Čelengir, iz Kadijine mahale.

Mula Ibrahim Neretljaković (Neretlakogli), onizak, iz Jahja-pašine mahale, umro u Novom Šeheru (Yeni Şeherde), gdje je boravio trgovačkim poslom.

Selim, alemdar Zulić (Zulo-ogli) iz 52. buluka, ljutita izgleda.

Isić, dugog stasa i bijele duge brade, ponekad bi ga snašlo ludilo i tada bi svašta govorio, a u normalnom stanju se ponašao kao pametan i otmen čovjek.

Mustafa Škoda (Işkoca), knjigovezac, doselio se iz Rame. Poslovao je i s ćusretima i papirom.

U ovoj godini umrle su 53 osobe.

[11] Salih-čelebija Atli-beg, sin je Mustafin, iz Havadže Kemaludinove mahale. Imovina mu je popisana 6. zilkade 1187 (19. I 1774), a iznosila je 93.863 akče. Sidžil XV, str. 48.

[12] Dne 5. zilkade 1188 (5. I 1775) g. vodena je rasprava o ostavini umrlog Muzge Ibrahim-baše, iz Gerdeni hadži-Husejinove mahale. Sidžil. XVI, str. 9–92.

[13] Vidi bilješku 6 u ovoj godini.

[14] Džamiju na Ploči sagradio je Šejh Muslihudin sredinom 16. vijeka.

GODINA 1188.
(14. III 1774 – 3. III 1775)

– 24. muharema 1188 ili 27 dana prije Jurjeva (7. IV 1774) godine krenula su iz Sarajeva na vojnu samo tri bajraka sekbana s Bulukbašom Fejzom, a pod komandom novopazarskog kapetana.

– U mjesecu rebiul-evelu 1188 (12. V – 10. VI 1774) godine ponovno stiže kolćehaja.

– U mjesecu rebiul-evelu 1188 (12. V – 10. VI 1774) godine poslao je bosanski vezir Mehmed-paša Mehsihović (Muhsinzade) šejhu Mehmed--efendiji pismo i pet stotina groša da popravi hadži Sinanovu tekiju.[1] Na ovo munkiri da puknu od muke.

– Koncem mjeseca rebiul-evela ili na *Spasovdan* (10. VI 1774) stigoše plaće za 1184 (1770/71) godinu, postavi se sergija, pa su plaće u potpunosti i podijeljene.

– 1. džumadel-evela 1180 (10. VII 1774) odoše zajedno Čelebi-aga i janjičarski efendija, a Abdul-Kerim-efendija Defterdarević (Defderdarzade) ode u Dupnicu na novu dužnost.

– Na Vratniku se objesila neka žena. Jedni rekoše da ju je udavio njezin muž zbog toga što mu nije htjela na njegovo traženje pokloniti imetak.

– Ove godine je sklopljen mir na starim granicama.

– Zatim je umro vezir Muhsinović (Muhsinzade), koji je bio sasvim star i bolestan, a tog istog dana je umro i bosanski defterdar Bekirage Đugum.

---

[1] Ova tekija situirana je u Sagrdžije ulici, (danas Remzije Omanovića). Podignuta je 1638–1640. godine. Osnivač tekije hadži Sinan-aga umro je u mjesecu ramazanu 1049 (26. XII 1639 – 24. I 1640) g. i sahranjen zajedno sa svojom ženom Sakinom u zasebnom turbetu kod tekije. Vidi opširnije: M. Mujezinović, *Kaligrafski zapisi u Hadži Sinanovoj tekiji i njihova konzervacija*, Naše starine V (1958), str. 95–103; M. Mujezinović – M. Biško, *Konzervacija hadži-Sinanove tekije u Sarajevu*, Naše starine VI (1959), str. 161–166 i M. Mujezinović, *Turski natpisi XVII vijeka u nekoliko mjesta Bosne i Hercegovine*, Prilozi za orijentalnu filologiju XII–XIII (1965), str. 183 i 196–197.

– U redžebu, 15. ejlula, u noći duvao je jak vjetar koji je polomio mnogo drveće, a porušio je i munaru Ajas-pašine džamije.[2]

– 15. ramazana (30. XI 1774), iza Kasuma, u vrijeme kršćanskog posta, pade golem snijeg; uslijed toga je polomljeno mnogo drveća, a srušiše se i neke trošne kuće.

– Kako je snijeg rano pao a na Bendbašu došlo malo drva, to cijena malom tovaru drva bijaše 10–12 para, a većem 20 para; i pored toga su se na jagmu prodavala.

– 28. ramazana, u petak (12. XII 1774), 18. dana prije Erbeina, stigao je u Bosnu paša Dagistanlija.[3]

– Ove godine se udruži mula-efendija s nekim kadijama i održavahu sijela uz sohbet-halvu i gozbu. Tako isto i age održavahu sastanke s gozbama i uz razne igre.

1. dan muharema 1188 (14. III 1774) godine dogodi se u četvrtak.

Prvi je umro: Mula Ibrahim Abadžić (Abaciogli), otac mog badžanka Ahmed-baše.

Hadži Ibrahim-efendija Hadžiduraković (Hacidurakogli), nosio je na glavi čatal-turban; bijaše ohol, ne bi se pozdravljao.[4]

Ibrahim-baša, čizmedžija, bašeskija 76. dženata, više puta je bivao serdar, siromašan; poginuo u kuli.

Mula Alihodža Karabaš, dobar čovjek, pušio je mnogo duhan. U dućanu bi podučavao djecu.

Hadži Ahmed Kiz, bazrdan, razumio se nešto u čitanje i pisanje, imam u Lubinoj džamiji.[5]

Hromi starac iz Potok mahale, jorgandžija.

Veoma pobožni starac Hupčo, kazaz.

---

[2] Ajas-begova ili Ajas-pašina mahala prostirala se oko današnjeg hotel Centrala u ulici Jugoslovenske armije i susjednim ulicama. Na mjestu spomenutog hotela Ajas-beg je podigao džamiju u vrijeme svog namjesnikovanja u Bosni (1470–1477) g. Osim džamije, podigao je još mekteb, dvije banje i druge objekte kako to vidimo iz njegove zakladnice datirane sredinom rebiul-evela 882 (22. VI 1477) g. Mesdžid je izgorio 1897. g. i na tom mjestu je Vakufska uprava 1899. g. podigla zgradu današnjeg Hotel Centrala, koji se ranije nazivao »Ajas-begov dvor«. S Kemura, *Sarajevske džamije*, str. 248–255; S. M. Traljić, *Džamije i mesdžidi kojih je u Sarajevu nestalo*, Muslimanska svijest g. I. br. 17; H. Šabanović, *Dvije najstarije sarajevske vakufname u Bosni*, Prilozi II, str. 29–37; H. Šabanović, Postanak i razvoj Sarajeva, Radovi Naučnog društva, knj. XIII (1960), str. 92.

[3] Ali-paša je bio dva puta bosanski namjesnik i to: od 11. X 1773 do 25. I 1775. i od maja 1777. do jula 1778.

[4] Iz natpisa na jednom nišanu koji se ranije nalazio u dvorištu Haseći Hatun džamije vidimo da je tu sahranjen hadži Ibrahim, sin hadži-Durakov, umro 1188 (1774/75) godine. Natpis je objavio S. Kemura u radu *Sarajevske džamije*, str. 356.

[5] Ovaj Bašeskijin Kiz hadži Ahmed biće, vjerovatno, identičan sa hadži-Ahmedom, sinom Ibrahima, iz Iplidžik mahale, čija je imovina popisana 13. muharema 1188 (26. III 1774) g. i tom prilikom procijenjena na 80.796. akči. Imao je i 45 svezaka knjiga. Sidžil XV, str. 64. Lubina džamija nalazi se u Topal Inhan mahali u koju spada i Lubina ulica. Džamija je sagradena u drugoj polovini XVI vijeka.

Imam džamije na Begovcu. Puškin brat, starac, u bijeloj hrki. Oko pola noći bi izlazio na munaru i sasvim visokim glasom vikao: »Allah-Allah«. Bio je siromašan. Njegovu sam ostavinu popisao kada je umro a iznosila je oko 8.000 duzdi akči.

Starac Mustafa Gušo, tabutdžija kome su bili dragi kadićevci.

Mula Mehmed Hadžialić (Hacialioglu), prezadužen, ubijen.

Bjelobradi neženja mula Osman, naivan čovječuljak.

Hadži Ahmed Goro, bazrdan, ali veliki tirjaćija.

Bjelobradi Mula Ahmed Sagrakčić, terzija, belukčija.[6]

Bjelobradi belukčija Omer-baša.

Bjelobradi Humo Puška, brat spomenutog Omer-čelebije.

Pačo, Gričalo, sakarat, navodno je kazivao Ustuvaniju,[7] bijaše sofija, ćosat herif, mnogo bi govorio.

U jedno oko ćoravi češljar, siromašan herif.

Starac, čibukčija, tirjaćija, glavu bi povezivao jemenijom.

Oniski siromah Džafer-baša, kunundžija, astarli.

Sudžuka (Sucukaogli), u čatal-turbanu i u crvenom binjišu.

Hršum, abadžija, sasvim star, stanovao je u kući pod tekijom.[8]

Mula *Mujo* Ćemerlić (Ćemerluogli), dobar i ugodan čovjek, delikanlija, kojeg sam ja siromah opremio kada je umro.

Berber Husejin, koji je sabljom ranio dvije osobe, pa su ga za kaznu zadavili.

Pozo, dželepčija i mesar.

Kablar, iz Sumbul-mahale.

Mršavi starac Tiro, halač, iz Sumbul-mahale.

Omer-aga, kujundžiski baša;[9] iz 52. džemata, juvadžija, ajan i imam u džematu Presjenici.

Đulosmanović (Gulosmanogli), bjelobrad, starac iz 52. džemata, zdrav, većinom pijan, ali se bavio svojim poslom, dobar čovjek iz Golobrdice mahale.

Mladi Musakadić (Musakadiogli), delikanlija, sin mula-Sulejmana, čadordžije.

Čevirljiga hadži Mehmed, imao je velik trbuh. Nije se vratio iz Meke sa hodočašća.[10]

Debeli Bolo, belukčija, iz Sumbul-mahale.

Mula Hasan Tešnjak, službenik, kojem je aga kol-ćehaja zaplijenio novosagradenu kuću u Kračulama, a i sve drugo mu je zaplijenio.

[6] Sin je Ismailov, iz Havadže zade hadži-Ahmedove mahalę. Imao je dućan u Belučkijskoj čaršiji. U ostavini je imao dva sanduka sa 35 svezaka knjiga. Imovina mu je procijenjena na 509.066 akči, a popisana je 15. rebiul-evela 1188 (26. V 1774) Sidžil XVI, str. 6–7.

[7] Ustuvani je djelo iz područja šerijatskog prava.

[8] Pred sarajevskim kadijom vodena je rasprava u godini 1188 (1774/75) o ostavini Mehmed-čelebije Hršuma, abadžije, iz hadži Balijine mahale. Sidžil XVI, str. 128.

[9] Ovog kujundžijskog bašu ne spominje Kreševljaković u *Esnafima*, Sarajevo 1958.

[10] Ime mu je hadži Muhamed, sin je hadži-Ahmedov, iz Duradžik mahale. Stvari nadene uz njega u Medini u vrijednosti od 109.800 akči donio je u Sarajevo neki hadži Mustafa. Imao je dućan i magazu u Belukčijskoj čaršiji. Sidžil XVI, str. 38.

Mula Salih Hadžišabanović (Haci-şabanogli), trgovac, kazandžija.

Karupović (Karupogli) Bektaš, poginuo u Ruščuku.[11]

Ali-efendija, iz Nevesinja (Nevesinli), koji se nastanio u Sarajevu; nosio je čatal-turban.[12]

Veoma stari Musa-baša, beogradski jamak, kujundžija i *zlatar.*

Starac Ibrahim-baša Šerbo, kaukčija.

Omer-baša Čolak, iz Kadijine mahale, abadžija.

Maloumni čovjek, starac Ibrahim-hodža Konjicija (Konici), iz Čejirdžika.[13]

Abdulah-efendija Kantamirija, veoma star, bâbâ, muderis, vaiz i baš-katib u mehkemi, veoma uredan čovjek. Nije mu se niko svidao.[14]

Činjar (Kinar), imao je žutu bradu i bolesne oči, a kod Isabegovih mlina ispirao je žito.

Mula Avdija, zet Maše, aračadžije, iz 97. džemata, koji je poslovao s kapetanima i mnogi mu svojevoljno dadoše robu, tako da je mula Avdija zapao u dugove. Nakon toga, pobježe u vojsku, gdje je i umro. Nešto malo imetka je naslijedio i napravio kuću, ali na tome sve ostade.

Hadži Salih Kapić (Kapaogli), starac, stambolski trgovac, bazrdan, iz 39. buluka, malo se obogatio.[15]

Šondo (Şondro-ogli), terzija, poginuo u Ruščuku.

Bosanski vezir Muhsinović (Muhsinzade), paša, starac, umro u Šumni. Volio je derviše. Neka mu je Alah milostiv![16]

Omalešni debeljko Osman-aga Đugum, timar-defterdar, iz Buzadži hadži-Hasanove mahale.

Umro u vojsci.

Kara Mehmed-aga, sasvim star, kao Sinjski aga primao je plaću iz Istanbula, a upisan je u defter 10, pod brojem 76.

Žutobrki Sarajlija, s dvije čelenke, terzija.

---

[11] Mjesto Ruščuk u Bugarskoj.

[12] Sin je Ishakov, iz Šejh Ferahove mahale. Imovina mu je popisana 11. džumadel-evela 1188 (20. VII 1773) g., a iznosila je 281.540 akči. Posjedovao je i 14 knjiga. Sidžil XVI, str. 42.

[13] Sin je Husejinov, iz Kalin hadži-Alijine mahale. Ostavina mu je popisana 15. džumadel-ahira 1183 (23. VIII 1774) g., a iznosila je 303.168 akči. Sidžil XVI, str. 157.

[14] Abdulah-efendija je sahranjen u dvorištu Bakrbabine džamije na Atmejdanu, gdje mu se nalazio i nadgrobni spomenik s natpisom koji mu je ispjevao Mejlija. Sin je Ahmedov. Na Atmejdanu je sagradio zgradu za biblioteku i u nju uvakufio svoje knjige, pa je ova biblioteka i bila poznata po njegovom imenu: Kantamirijina biblioteka. Knjige iz ove biblioteke prenesene su u Gazi Husrev-begovu biblioteku. H. Šabanović, *Husrev-begova biblioteka u Sarajevu*, Bibliotekar 1956, i M. Mujezinović, *Epigrafika i kaligrafija pjesnika Mehmeda Mejlije*, Naše starine IV (1957), str. 156.

[15] Sin je Muharema, iz Šejh Ferahove mahale. Imao je dućan u Bezistanu. Imovina mu je procijenjena 24. džumadel-evela 1188 (2. VIII 1774) g. na 2,714.230 akči. Sidžil XVI, str. 35–36.

[16] Muhamed-paša Muhsinović, carski zet, bio je dva puta namjesnik u Bosni, i to: prvi put od 1760. do 1762, drugi put od 1770. do 1774. godine. Kronogram povodom smrti Muhsinovića vidi: M. Mujezinović *Epigrafika i kaligrafija pjesnika Mehmeda Mejlije*, Naše starine IV. (1957), str. 155, i H. Kreševljaković – D. Korkut, Travnik, str. 138.

Crnobradi Kasapović (Kasapogli), umro po povratku s vojne.

Nuh-beg, butmirski spahija, umro 1. ramazana (5. XI 1774).

Hadži Avdija Suprda, alemdar, muameledžija, iz 45. ili 43. džemata, visoka stasa. U selu Lasici pade s kruške i tu umre.[17]

Brat slijepog Muharem-age.

Kazandžija, umro naprasno.

Sin taščije Spahe.

Oniski siromah, ćoravi Hasan, tirjaćija za kahvom, 10. buluk.

Levo, jaramaz, umro u bjegstvu, 10. buluk.

Avdi-baša Krkbeš (Krkbeşogli), kolukčija, udario je na vesvesu i udušio se u vodi na Bendbaši.

Moja kći Zejneba od dvije godine. Umrla je u utorak 11. ramazana (16. XI 1774).

Starac Alijaga, kujundžija, velike brade, rijetko bi klanjao; iz 45. džemata.

Tabaković (Dabagogli), kečedžija, dalkilič odabaša, iz Potok-mahale. Njega sam opremio kada je umro.

Maloumni Husejin Mosto, čizmedžija, dalkilič, odabaša, umro na vojni.

Salih-aga, iz 45. džemata, bazrdan, dalkilič-aga, prezivao se još i Pašalić i Tabaković.

Siromah Činjar, išao poguren.

Mustafa Lipovac, alemdar i aga dalkiliča, umro u Filibi, iz 97. džemata, junačan, brz čovjek i svakome bijaše dobroželitelj. Jedno vrijeme je u mjesecu Ramazanu bio daul-baša na sehur (početak posta), sakupljač ciganskog harača. Bog mu se smilovaoč[18]

Seljak Hasan, hodža, kazaz.

Delija Meco, kasap, dželepčija, mljekar, odundžija, jak čovjek, ponekad bi irgatovao na selima, šaljivčina herif, neznalica jedna, ličio je na seljaka.

U jedno oko ćoravi bičakčija Alija Pala, brat Šejtanovića.

Mustafa Ago Ćurčić (Çurçizade), vidio je samo na jedno oko.

Pekar sa Čekaluše.

Počoga, sa Carine na Vratniku.

Siromah Čirkin, kalajdžija, iz Ćemaluše mahale.

Poznati hodža Sofo, tirjaćija bez granice. Ponekad bi na konju silazio u čaršiju; vrlo čudnovate naravi.[19]

Starac Maltić (Maltaogli), mestvedžija, iz Ćemaluše.[20]

[17] Pred kadijom u Sarajevu vodene su dvije rasprave o ostavini Suprde hadži-Abdulaha, alemdara, iz Čoban Hasanove mahale, i to 25. muharema 1189 (28. III 1775) i 24. safera 1192 (24. III 1778) g. Imao je dvije vjenčane žene: Aminu, kćer Husejina, i Ajšu, kćer Alijinu, i dvije kćeri, Merjemu i Hatidžu. Sidžil XVI, str. 46.

[18] Mustafa je sin Muharemov, iz Jagdži-zade mahale. Imovina mu je popisana 13. ševala 1188 (6. XII 1775) g. i procijenjena na 254.426 akči, kojom prilikom se spominje da je umro u Filibi (Plovdivu u Bugarskoj). Sidžil XVI, str. 82.

[19] Hodža Sofo mogao bi biti identičan sa Salih-efendijom, sinom Ali-čelebije, iz Jagdži-zade mahale. Imao je dvije žene. U ostavini njegovoj, popisanoj 25. ševala 1188 (13. XII 1774) g., našlo se, između ostalog, i opijuma u vrijednosti od 840 akči. Posjedovao je i 11 knjiga. Cijela imovina mu je iznosila 92.346 akči. Sidžil XVI, str. 91.

[20] 17. zilkade 1188 (19. I 1775) g. vođena je rasprava o ostavini ovog mula Osmana, sina hadži-Ahmedova, iz Jagdži-zade mahale. Sidžil XVI, str. 95.

Mazgić (Mazgaogli), s Vratnika, iako jak, mlad i debeo, ipak se razbolio i umro.[21]

Mehmed-baša, kujundžija, iz Ašik mahale, sasvim siromašan i bolestan, tirjaćija, bio je vješt majstor u igri s četrdeset findžana.

Ibrahim-baša Karo, veliki tirjaćija, iz 97. džemata; u krevetima bi prodavao fočanske noževe.

Starac Arnaut Sulejman-efendija, softija, imam u Jahja-pašinoj džamiji, sibjan-mualim i hodža u Pašinom mektebu, sofija, šaljivčina. Jedno vrijeme je bio moj hodža.

Starac Muhamed-baša, junačan, snažan čovjek, bašeskija 50. džemata.[22]

Hasan-čelebija, naš komšija, derviš, veoma star, mnogo bi slavio Alaha i izgovarao »Hu-hu« (On, tj. Alah).

Sin hadži Sulejmana Mirašćije, došao bolestan iz Doljana i umro.

Hadži Hasan Mavija, kazandžija, koji je pješice otišao u Meku.

Ludi Mujo, nosio je devrek-turban, bio je bradat i omalešan. Djeca bi mu govorila »Daj nam za jednu akču brade«. Uvijek bi nosio i čitao nekakve knjige slične »Melhemi« i, iako lud, mnogo štošta je napamet naučio, imao je plaću iz 97. džemata, nije obavljao namaz, bio je prljav, za pojasom bi nosio veliki divit kao kakav nushadžija. Volio je halvu. Bio je ćelav.

Salih-baša muameledžija; bio je bolesnih očiju.

Mehmed-efendija Šesto, Nevesinjac (Nevesinli), star, visok, sofija, koji bi svijet upućivao na klanje, a inače je stalno upućivao druge.[23]

Omer-efendija Zafranija, zamjenik katiba u mehkemi,[24] bijaše poput kakvog Osmanlije jordamli, kaligraf divanije pisma, žućkaste puti.

Sin Mostića Ahmed-efendije, a unuk Kantamirije, mlad, dječak, hafiz, umro od vrućice. Na dženazi mu bijaše mnogo svijeta.[25]

Starac Ismail-efendija Isanhodžić, kadija.[26]

U ovoj godini je umrlo ukupno 87 osoba.

---

[21] Sin je Husejinov, iz Gerdeni hadži-Husejinove mahale. Sidžil XVI, str. 119.

[22] Sin je Ahmedov, iz Ajas-pašine mahale. Imovina mu je popisana 16. zilkade 1188 (1775) g. i procijenjena na 154.676 akči. Sidžil XVI, str. 129 i 162.

[23] Sin je Mustafa-bega, iz Ivlakovali mahale. Imao je i 66 svezaka knjiga. Sidžil XVI, str. 143.

[24] 29. zilhidže 1188 (13. I 1776) g. popisana je imovina Omer ef. Zaifije sina hadži-Redžebova, iz Sarač Alijine mahale. Ovo je vjerovatno Bašeskijin Zafranija. Od pribora za pisanje našao se kod njega jedan kalem i jedan divit-kubur. U ostavini je imao i 36 svezaka knjiga, od kojih su dvije o liječenju i lijekovima kao i više kanunama. Imovina mu je iznosila 659.140 akči. Sidžil XVI, str. 97.

[25] U haremu Bakrbabine džamije na Atmejdanu nalazio se ranije nadgrobni spomenik ovoga mula Mustafe s natpisom u pjesmi koju mu je spjevaao Mejlija. M. Mujezinović, *Epigrafika i kaligrafija pjesnika Mehmeda Mejlije*, Naše starine IV (1957), str. 157.

[26] Kadija Ismail-efendija stanovao je u hadži-Isatovoj mahali. Bio je vlasnik jednog bakalskog dućana u Carevoj mahali. Njegova biblioteka brojila je 45 svezaka knjiga. Sidžil XVI, str. 150.

GODINA 1189.
(4. III 1775 – 20. II 1776)

– Neko je izazvao na vrata zimiju Heru i ubio ga.

– U vrijeme kada je sunce bilo u polovini zviježda Haml, svrgnut je s položaja bosanski valija Dagistanlija, koji ode u Rumeliju.[1]

– Mnogo staraca i starica je umrlo od bolesti groznice. To su bile većinom bolesne i iznemogle osobe, a sasvim mali je broj medu njima mladih i zdravih osoba.

– Čitav mjesec dana prije proljeća bijaše loše vrijeme, pa je zbog toga behar zakasnio.

– Halil-paša je na dan Rozi-hadra krenuo u Travnik, kojom prilikom je podijelio mnogo odora.[2]

– Neko je ostavio nekoliko arzuhala pod Mulinu sedžadu. U arzuhalima se podnosi tužba protiv nekolicine ljudi iz čaršije. Tuženi se digoše na noge, pobune čaršiju i počnu praviti mahzar. Ovaj mahzar potpisaše prvo ljudi iz naroda, pa zbog toga kadije ne htjedoše staviti na taj mahzar svoje potpise i pečate.

– Masa premlati dvije prostitutke, i to *Travničku* i *Aginicu*, a zatim ih protjeraju u Skopje.

– 15. dana nakon proljeća pade malo snijega.

– Najveći neprijatelj Alikadića bijaše kol-ćehaja. Tako mahzar pobunjenih postade bespredmetan, jer ga ni mufti-efendija, ni kadije, kao ni mula-efendija ne htjedoše potpisati ni staviti na nj pečat. Tužba koju sastaviše nekolicina neznalica, *hudih sijedih*, ljudi iz čaršije, a koju poslaše paši, nije imala nikakva uspjeha, jer paša pogledavši je, ne uze je u rješavanje, pa je nije ni zaveo u djelovodnik. Zato su kol-ćehaja i spomenuti ljudi iz čaršije, neprijatelji Alikadića, ostali poniženi i od stida oboriše poglede na zemlju.

– 24. rebiul-evela, 13. majisa (25. V 1775), kada je sunce bilo na četvrtom stepenu zviježda Đevza, u srijedu navečer u sedam sati, zapravo

[1] Vidi bilješku 3 u 1188. godini.

[2] Hadži Halil-paša Ajvaz postavljen je za bosanskog namjesnika 25. I 1775. godine. U Travnik je došao početkom iste godine i na položaju ostao do 28. augusta te godine. – H. Kreševljaković – D. Korkut, *Travnik*, str. 138.

pet-šest minuta prije sedam sati rodio mi se sin Mustafa, sin Mustafin, u Mimar-Sinanovoj mahali. On je Mustafa, sin Mustafin, sin Safije, kćeri Čartozana Mustafa-age, sina Alijagina, a s očine strane Mustafa, sin Mustafin, sin Ahmedov, sin Kadrihodžin.

– Tri-četiri glave ubijenih nikšićkih ajana odnesoše u Istanbul.

– Jedne noći nekolicina razbojnika izvuče iz kuće u Armagandži-Sinanovoj mahali ženu, udovicu Šošinu. Sutradan spomenuta žena podnese tužbu protiv komšija Hindića (Hindiogli) i mujezina Šante koji su čuli galamu a nisu joj htjeli priteći u pomoć. Zato obojicu spomenutih staviše u zatvor u tvrdavi i istuku. Kako ovi nisu htjeli odavde izaći, usmrtiše ih tanetima.

– 29. rebiul-ahira (28. VI 1775) došao je teli-čauš i protjerao na otok Kipar Ali-kadiju kojeg je paša optužio u Istanbulu što mu ovaj nije htio dati traženi novac.

– Stigoše fermani u kojima se traži da se ispita da li je Čohadžić pravilno utrošio novac Đumišića vakufa,[3] zatim da se ispitaju troškovi i proračuni mosta na Željeznici[4] i konačno da se izvrši pretres protiv mula Ahmeda, unuka Abdurahmanova zbog njegove prve žene koju je oteo.

– Mnoge osobe obolješe od vrućice. Žena Ahmed-baše Velihodžića također se razbolila i kada ju je bolest savladala skoči u bunar. Kada se otrijeznila, izašla je iz bunara. Ovaj je događaj zaista zanimljiv, jer bunar bijaše dubok.

– Ove godine je Furdin sin, zvani Šećo, koji bijaše visoka rasta, na Bendbaši silovao nečiju ženu, što su neki primijetili. Ovaj skoči u vodu, ali ga izvuku živa.

– Među djecom su ove godine zavladale ospice.

– Čizmedžije zajednički napraviše teferič na Soukbunaru i tu izabraše Muharemagu Ramića za ćehaju.[5]

[3] O Džumišića vakufu ima više podataka kod S. Kemure u radu *Sarajevske džamije*, str. 91–101.

[4] Kod današnjeg željeznog mosta preko rijeke Željeznice na Ilidži ranije je stajao veliki kameni most što ga je sagradio veliki vezir Rustem-paša. Most je imao petnaest lukova i bio popločan kaldrmom sa korkalukom. Dio ovog mosta pronađen je pod zemljom, odnosno nasipom prilikom radova na provođenju novog sarajevskog vodovoda 1962. godine.

Rustem-paša je svoj most podigao oko 1550. godine. Na lijevoj obali Željeznice prema mostu, a na mjestu gdje se ranije nalazio Hotel-Igman sagradio je veliki han. Rustem-paša je u Sarajevu podigao Brusa-bezistan i više dućana, a u Carigradu i još nekim mjestima više objekata. Umro je 11. VII 1961. godine i sahranjen u dvorištu Šehzade (Jeni sultan Mehmedove) džamije u Carigradu. O Rustem-paši vidi: H. Kreševljaković, *Banje u Bosni i Hercegovini*, Sarajevo 1952, str. 48–85, Isti, *Veliki vezir Rustem-paša*, Kalendar Narodne uzdanice VII, 1939, str. 77–79; Dr. Ćiro Truhelka, *Bosanische Post, Sarajevo*, broj 80: Sidžili: XI, str. 127; XXIX, str. 51 u Gazi Huserv-begovoj biblioteci u Sarajevu; Kadića Zbornik II, 222, V, 181, i XI, str. 81 i 84 i Oslobođenje od 21. V i 28. VII 1962. godine.

[5] Čizmedžijskog ćehaju Ramića Muharem-agu spominje H. Kreševljaković u djelu *Esnafi i obrti u starom Sarajevu* str. 136.

– Hadžije koji krenuše u Meku preko Dubrovnika došli su zorom u Alipašinu džamiju na dovu. Nekoliko dana potom jedan izmedu njih je umro.

– Na tri dana prije Aliduna došao je u Sarajevo teli-čauš i predvečer na ulici uhvatio zanesenjaka Emira, vaiza, i iste noći ga predveo muteselimu, a u petak u zoru poveo ga u progonstvo u Amasiju. Njegova krivica se sastojala u tome što je punih četrnaest godina pripisivao bezvjerstvo svim Sarajlijama, šejhul islamu, kadi-askeru, pašama, ulemi, šejhovima, dobrim precima i derviškim redovima i sve ove bi s ćursa napadao, pa mu zato na glavu dode ova nesreća. Nekolicina njegovih neukih pristalica ponukaju kolćehaju i sastave mahzar. U mahzaru lažno navedu da je, navodno, sve gradanstvo zadovoljno njime. U tome su ih pomogli i neki odžaci i prvaci. Kadije otpreme ovaj mahzar bez pečata paši u Travnik. Podnosioci obećaju dati kol-ćehaji 20 oka kahve, a muli 10 oka, ako im potpišu mahzar. Kada je paša primio mahzar, ne odasla svoga čovjeka, nego samo dade pismo. Kadićevci i Emirovci navodno su dali 150 groša da im mahzar pošalju u Istanbul.[6]

Bardakčije na česmi

– Obnoć, kada je 20–30 ljudi teferičilo u Mevlevijskoj bašči, u blizini pećine, začu se u pećini prema njima glas džina i bacanje kamenja, a čulo se i pljeskanje rukama, što je potrajalo čitava tri sata. Svi prisutni su to čuli i pripovijedali. Čulo se i u zraku pucanje kudret topova, a vrijeme bijaše bistro i lijepo.

[6] O Emir-vaizu vidi i godinu 1180.

– U mjesecu agistos otišla je kršćanska raja iz Sarajeva na most na Zujevini i tu su tri-četiri dana kopali zemlju i odvraćali vodu. Nakon ovih odoše Jevreji.

– Svojim očima sam vidio kako jedno žensko dijete ispade iz tabuta na zemlju u haremu Begove džamije, a tabut i dalje ostade u rukama nosilaca. Ova se nesreća dogodila zato što u zadnju nosiljku nisu stavili klince. Ovo dijete bijaše hadži-Alije Neretljaka, iz Ćurčića mahale.

– Jednog dana, nakon što je mujezin Kantar proučio ezan na munari Begove džamije, počelo je jedno šareno pseto zavijati dosta visokim glasom. Zato svijet poče govoriti da je to predznak kuge.

– Žena mula Mehmeda Mišće Sihrije naslijedila je velik imetak, pa je sebi uzela za službavku jednu kršćanku po imenu Kaluderku, koju je duže vremena držala u svojoj kući. Nakon nekog vremena Kaluderka u dogovoru sa kuharicom, također kršćankom, naumi pokrasti kuću spomenute Mišćine udovice. Da bi sakrile kradu dogovore se da zapale kuću. To i učiniše. Medutim, kada komšije opaze vatru, spasu kuću, a kradljivice ščepaju i istuku. Kol-ćehaja je tako jako istukao spomenutu kršćanku da ju je kao mrtvu poslao Muli. Na ovo se Mula rasrdio i htjede mehkemu zatvoriti, ali kada je stvar ispitana, i Mula-efendija se smirio i udobrovoljio.

– Kada sunce bijaše u zviježdu Vage priredili su tabaci teferič kušanme na Golubinjaku. Kako je maslo, a i druga hrana, bilo na cijeni, to su tabaci iz bojazni sakupili veliku količinu novaca, a i same kalfe iz okolice i unutrašnjosti donesoše masla i brava, a majstori od sebe dadoše mnogo namirnica. Kada su se tako više od jedne sedmice proveli, uvidješe da će im dosta novaca ostati, te kupiše mnogo čohe i podijeliše po jednu-dvije čohe svim majstorima i uglednicima. Nekim dadoše i po tri-četiri čohe. Tabaci su otišli na teferič u srijedu, a vratili se 2. šabana (28. IX 1775) u četvrtak.

– Solunski valija Mehmed-paša Silahdar isposlovao je sebi položaj valije u Bosni i dode u Sarajevo zajedno s Alikadićem, koji je prije toga bio protjeran u Solun (Selanik), a za kojeg spomenuti valija isposlova oprost i uze ga pod svoju zaštitu. Od ranijeg pašina dolaska u Bosnu proteklo je oko deset godina.[7]

– Krivnjom kol-ćehaje nastala je u gradu Sarajevu velika oskudica masla zato što mu je bila odredena najviša cijena po 30 para na oku, a svijet je počeo da ga i skuplje prodaje. Kol-ćehajine kolukčije prodavale su lično na nekoliko mjesta zaplijenjeno maslo. Kada su za ovo saznali seljaci iz okolice, prestadoše donositi maslo.

[7] O Mehmed-paši Silahdaru vidi bilješku 7 u 1184. i bilješku 1 u godini 1179.

– 15. šabana (10. X 1775) također je stigao u Sarajevo prije spomenuti prognani zanesenjak.

– 26. nisana naredeno je gradskoj raji da pospe pijeskom ulicu od baždarnice do Šeherćehajine ćuprije radi dolaska Mehmed-paše Silahdara.

– Muharem-aga, zvani Taslidžak, mujezin i mutevelija džamije Buzadži hadži-Hasanove, živio je u spomenutoj mahali sa svojom ženom punih pedeset godina. U njegovu komšiluku se nalazaše jedan delikanlija, lopov, koji zavede Muharemaginu ženu i jedne noći uoči petka koncem časnog mjeseca Ramazana sa svojim ocem i još nekim čovjekom izbode nožem i ubi u postelji Muharemagu. Da bi sakrili zločin, natovare leš na konja i odnesu ga na Goricu, gdje ga bacište u jedan napušteni bunar. Muharemagina žena je, medutim, kazivala svijetu, da joj je muž otišao na selo i da se otuda još nije vratio. Ona pošalje komšiju Misirliju na Goricu da ga traži. Kada ovaj ode, pronade tamo lešinu i o tome izvijesti mehkemu, a umrlog okupaju i pokopaju. Svijet se ovom dogadaju iznenadio. Na koncu se sazna da je to izvršeno sa znanjem njegove žene koju predaju muteselimu i istuku je. Žena je stvar priznala. Ukratko, spomenutog delikanliju i njegova oca Ibrahima Pakru, beogradskog jamaka, zadave, a ženu objese.

– Tako isto je obješena i jedna žena nemuslimanka koja je nožem ubila svoga muža.

– Zanesenjak, munkir herif Emir, na podsticaj zlobnika sakupio je veću količinu novaca, koju potajno preda Muli da bi mu ovaj stavio svoj pečat na mahzar kojim je tražio muftijski položaj. I u Istanbulu je bilo pohlepnih ljudi za novcem, pa mu čokadar isposluje muftijsko mjesto u Sarajevu. Medutim, kada je ovaj herif, neznalica, na sve strane oko sebe vidio mnoštvo spisa koje nije znao riješiti, izbezumi se. Ali je i pored toga izdao nekoliko fetvi koje bijahu bez ikakve osnove. Osim toga, nije znao ni pravopisa, pa je sve radio naopako. Zato neki pojedinci počeše potajno stavljati pismo po uglovima ulica i džamija. Sadržaj tih pisama bijaše uglavnom ovaj: »O ti, muftijo neznalico, dosta je više, vrati se u iman.«[8]

– U iščekivanju proslave careva rodendana[9] počeo je svijet ukrašavati svoje radnje, ali nakon toga stigla je vijest da je umro prijestolonasljednik.

– Na Kurban-bajram (10. zilhidže = 15. X 1785), upravo kada je svijet klanjao Bajram-namaz, bila je velika studen kakva se odavno ne pamti.

[8] O Emir-vaizu vidi podatke i u 1180. godini.

[9] Tada je na osmanskom prijestolju bio sultan Sulejman, sin Abdul-Hamida.

1. muharem Nove 1189 (1775–76) godine dogodio se u petak.

Ove godine su pomrli:

Hadži Ismail, čauš 76. džemata, siromah, čizmedžija.

Zatim Trebinjac (Trebinli), učenik medrese, kojeg su prilikom neke svade u Hanikahu softe ranili topuzom, od čega je ovaj nakon nekoliko dana umro. Bio je moj učenik.[10]

Iza njega sasvim gluhi mumdžija, daida moje žene, pa ga mi naslijedismo.[11]

Bjelobradi Šejh Sulejman, sin Šejh Idrisa, kaderija, bašeskija 39. džemata, hatib Ali-pašine džamije, a ujedno šejh i turbedar. Poznavao je pismo divaniju.[12]

Starac Ali-baša, s Kovača čaršije, stanovao je u Sunbul-mahali.

Siromašni i gluhi terzija, iz Jahja-pašine mahale.

Starac Ismail-baša, iz Kadijine mahale, çarakci–*opančar*.

Mehmed-baša Lipovac, umro od vrućice isti dan sa svojom ženom.

Mustafa-efendija Svrzikapa (Svrzikapaogli), sitte-kadija, umro u Istanbulu. Tom prilikom je kod njega nadeno 8.000 altunpara. Popravio je Ferhadiju džamiju.[13]

Omalešni tabak Jašar, iz Vrbanje mahale.

Popularni i uvaženi terzija, hadži Mehmed Hadžihusejnović (Hacihuseyinogli), iz Kebkebirove mahale.

Terzija Sulejman, vlasnik terdaha, uvažen i priznat medu terzijama.

Mustafa-baša, sin Isak-čauša, ćosav, starac, telal.

Šišo Hadžibećirović (Hacibekirogli), iz Vrbanje mahale.

Kazaz Husein-baša, iz 96. džemata.[14]

Div Husein-baša, terzija iz Mimar Sinanove mahale.

Bolesni Karup Fočo, iz Vrbanje mahale.

Prostodušni čovječuljak, starac, dugonja, telal, iz Šamine mahale.

Starac hadži Osman Tandar, berber, bijele brade, ali punašan herif, svijetao, lijep i čist, muameledžija, iz 97. džemata.[15]

Debeli, rumeni i bjelobradi Temišvarlija (Temişvarogli), um-

[10] Ovom učeniku medrese bilo je ime Osman, što saznajemo iz tužbe koju je on podnio sarajevskom kadiji 19. muharema 1189 (22. III 1775).

[11] Ime mu je Ibrahim-baša, sin je Mehmedov, iz Kebkebir mahale. Imovina mu je popisana 11. muharema 1189 (13. III 1775) i procijenjena na 86.628 akči. Dio koji je naslijedila Bašeskijina žena Safija iznosio je 7.261 akču. Ostavio je mnogo alata i pribora za izradu svijeća. Sidžil XVI. str. 149.

[12] Šejh Sulejman je sin Idrisov, stanovnik Bakrbabine mahale. Ostavina mu je popisana 10. muharema 1189 (12. III 1775) godine i procijenjena na 46.914 akči. Sidžil XVI. str. 149.

[13] Ovog dobrotvora ne spominje S. Kemura pri obradi Ferhadije u radu *Sarajevske džamije i druge javne zgrade turske dobe.*

[14] Sin je Abdulahov. Imovina mu je procijenjena na 114.250 akči. Sidžil XVI. str. 111.

[15] Hadži Osman, berber, iz Careve mahale, uvakufio je neke svoje nekretnine za Havadže Sinanovu džamiju u Sarajevu. Prepis njegove vakufname nalazi se u sidžil XVI, str. 122–123. Imovina mu je iznosila 1.098.858 akči.

ro u 90. godini, iz Firuz-begove mahale, koji je iza sebe ostavio dijete u bešici.

Arslo Klino (Klino-ogli), iz Čejirdžika, umro od vrućice.

Starac Husejin-baša, s Mutnog Potoka.

Ahmed, terzija, velike brade, unuk Serhadlije Numan-baše.

Anduz, kahvedžija, s potoka u mahali Vrbanji, bolestan herif, tirjaćija.

Carenik, tirjaćija.

Starac Vižlo.

Ahmed-aga Čušida, čauš 50. džemata; mnogo je trpio zbog bolesti u ledima.

Starac Ahmed-baša Lojo, iz Buzadžića mahale, 10. buluk.

Mula Ahmed, stari rob Memagića, terzija, visok, na glavi je imao čatal turban.

Starac Nezo Činjar, iz Sunbul-mahale.

Mula Aahmed Muhasil, muteselimov katib; imao je na glavi čatal-turban, osoro bi govorio.

Ahmed-baša Velihodžić (Velihoca-ogli).

Halil-baša Pologa, veliki bogataš, poslovan čovjek.[16]

Softa Mumin, iz Neretve, velikog trbuha; oženio se nekom udovicom.

Heveš. kazaz, iz Vlasenice (Birçaden).

Hadži Osman, bakal, sofija; prepisivao je mushafe.

Mula Hajrulah, berber, iz mahale Isabegova Bašča.

Čizmedžijski alajbeg, kadićevac (kadizadeli).[17]

Predebeli pekarski alajbeg, koji je dugo ležao bolestan.

Muharem-baša, mujezin s Armaganuše, zadavljen.

Hindija, kazaz, iz Armaganuše, takoder zadavljen.

Siromah Hasan-baša Lojo, tutundžija, iz naše mahale.

Mula Avdija Vehbija, mudželitski ćehaja.[18]

Ferhad, koji je za vrijeme pobune Morića i Sari Murata pobjegao u Valjevo gdje ostade 20 godina. Nakon toga se vratio u Sarajevo i do godinu dana neki ga prijaviše kol-ćehaji i tako ga, navodno, bez ikakve krivnje zadaviše.[19]

Hadži Ibrahim Avdić (Abdo-ogli), kujundžija, umro u Misiru nakon povratka iz Meke.

Salih-baša Bojo s Čobanije, umro takoder na povratku iz Meke.[20]

Moj prijatelj *Dedo,* siromašnog stanja, dobar čovjek.

[16] Imovina Halil-baše Pologe. sina Osmanova. iz Kučuk Katibove mahale. procijenjena je na 883.595 akči. Prema tome, Pologa nije bio veliki bogataš. Sidžil XVIII, str. 47.

[17] Kako se prezivao ovaj čizmedžijski alajbeg nije nam poznato. a ne spominje ga i H. Kreševljaković u *Esnafima* Sarajevo (1957).

[18] Spominje ga H. Kreševljaković u *Esnafi i obrti u Starom Sarajevu,* str. 87.

[19] I iz sidžila vidimo da je Ferhad-baša. sin Ahmedov, bakal, zadavljen u sarajevskoj tvrdavi. Imovina mu je procijenjena 25. džumadel-evela 1189 (26. VII 1775) g. na 109.960 akči. Sidžil XVIII. str. 58–59.

[20] 22. džumadel-evela 1189 (23. VII 1775) g. popisana je imovina Saliha, sina Kara Osmanbašina, iz Čoban Hasanove mahale. Imao je bojadžijski dućan i jednu magazu. Umro je u mjestu Akri na povratku iz Meke. Sidžil XVIII str. 68 i 74.

Smajić, (Ismayiç) bakal, koji je umro od kapi.

Oniski starac Tato, siromah, luckast, koji je pao s drveta i umro.

Hadži Salih Misirlija, umro nakon povratka iz Meke; govorio je arapski. Imao je veliku volju za naukom.

Siromah dugi subaša Sinan, sa Banjskog Brijega.

Siromašni tomrukčija, s Budakovića.

Mehmed-baša Burek, bazrdan, s Alifakovca.

Starac Volo, hamal, iz Provara.

Bolesni starac *Mujo* Kahva, tirjaćija.

Abdurahman, sin muftije Mehmed-efendije Fojničanina.

Nuso Temišvarlija (Temişvarogli), kolukčija.

Starac siromah duturum Piro, kazaz, s Bjelava.

U jedno oko ćoravi Salih, jemendžija, iz 97. džemata, Murgin zet. Prilikom nekakvih svada ranjen je u oko puščanim zrnom.

Salih-baša Paljanin (Pelevi), iz Čejirdžika, snažan čovjek. ljubitelj derviša.

Jedan siromah ružnog izgleda, bolestan, imao je astmu.

Žena Ćurčića, starica, gospoda, kojoj je proučena sala na munari Begove džamije.

Starac Pjano, salepdžija, sjedio bi stalno kod Careve džamije i prodavao salep.

Starac Hamza, papučija, pravio je čvrste papuče i po tome bio poznat; brzo bi govorio, brza jezika herif, sofija.

Karo, kojeg su zvali »Šinikdžija«, umro od kuge 20. redžeba (16. IX 1775).

Bajram, bostandžija, imao je izraz lica kao u kakvog Arapa, iz 96. džemata.

Dugi tasar, iz Sunbul-mahale, brat Šehe Mlivara.

Poznati Alija, kadija, iz naše mahale. Zbog toga što je imao mnogo neprijatelja, nekolicina gradana podigoše tužbu protiv njega i on bi svrgnut s položaja. Iza toga ode u Solun (Selanik) odakle se na sauzimanje Mehmed-paše Silahdara zajedno s njime vrati u domovinu. Umro je od nekakve bolesti nogu. Bio je darežljiv čovjek, neka mu se Alah smiluje! Bio je visok, ostavio je brojnu porodicu, a sala mu je proučena na munari. Umro je 20. šabana, u ponedjeljak (16. XI 1775).[21]

Mehmed Lepir, alemdar, ubijen u Austriji. Navodno ga je ubio nekakav razbojnik kada je spomenuti klanjao akšam. Bijaše krupan čovjek, brkat i junačan starac.

Hadži Alija, bezdžija, sin bedžije hadži-Dede, s Čobanije.[22]

Delikanlija Delidoksanović, zvani Kovač.

[21] Ovaj kadija prezivao se Ćurčić. Sahranjen je u dvorištu Jahja-pašine džamije gdje mu se i danas nalazi nadgrobni spomenik sa natpisom što mu ga je spjevao Mejlija. – M. Mujezinović. *Epigrafika i kaligrafija pjesnika Mehmeda Mejlije*, Naše starine IV (1957), str. 158.

[22] Imovina hadži-Alije, iz Čoban Hasanove mahale, popisana je 12. ramazana 1189 (6. XI 1775) g. Imao je dućan u Terziskoj čaršiji. Sidžil XVII, str. 112.

Pendžo, iz Sumbul-mahale, terzija, belukčija.[23]

Crnobradi Ali-baša, čizmar.

Halački ćehaja Husejin-baša, sa Banjskog Brijega.

Starac Handžić (Hanciogli), mesar.

Krkbeš, terzija, iz Ahmed-čelebijine mahale.

Muharem-aga Taslidžak (Tesliceliogli), iz Buzadži hadži Hasanove mahale, mutevelija i mujezin istoimene džamije, ubijen. Baciše ga u bunar na Gorici i nakon toga izvadiše. Umro je 25. ramazana (20. XI 1775). Bog mu se smilovao![24]

Starac Džafer-baša, mumdžija, s Vratnika.

Bjelobradi Abdulaziz-efendija Kuzić (Kuzo-ogli), bio je u Begovoj džamiji mujezin, devrihandžija, feraš, turbedar, učio bi salu, džuzhan, a i druge je službe imao. Svijet bi se na njegov račun šalio i jedni druge bi zadirkivali. Međutim, on je bio prostodušan, dobar čovjek, učio bi Mevlud u Begovoj džamiji.

Starac Begić, imam, iz Hadžića.

Hajrić (Hayro-ogli), jako star, četiri-pet godina nije nikako silazio u čaršiju.

Hadži Ahmed Misirlija, potpuno bijele i velike brade, iz Arap-mahale.

Žena spomenutog Muharem-age Taslidžaka, koju objesiše zbog muževa umorstva.

I još jedna žena nemuslimanka koja je također obješena zbog svog muža.

Siromah Keso, kolukčija, iz Džanine mahale.

Stranac Ruščuklija (Uruscukli), starac, sluga Sulejman-efendije Kurevije.

Mula Mehmed Čohadžić (Čokaciogli), bazrdan, s Bistrika.

Siromah delikanlija Jašar Nalo (Naloogli).

Jedan starac baždar, kojeg nisam lično poznavao.

Ali-beg Popovac, visok i star, na glavi je imao čatal-turban i veoma se lijepo odijevao, ugodan čovjek. Bio je vješt u igri šaha.

Brat Sulejman-efendije Svrzikape, koji je naslijedio dobar i velik imetak od svog brata Mustafe.

Alija, zvani Širak, iz 10. buluka.[25]

Hadžikasumović (Hacikasimogli), iz Careve mahale, emir, u čatal-turbanu. Umro je kao siromah, malo lud, matuh i delija.

Ove godine je umrlo ukupno 95 osoba.

---

[23] Ime mu je Hasan-baša, iz Bali-zade mahale. Imovina mu je iznosila 177.890 akči, a popisana je 11 ševala 1189 (4. VII 1775). Sidžil XVI, str. 100

[24] Muharem-aga je sin Mehmed-efendije. Ostavina mu je popisana 22. ševala 1189 (15. XII 1775) g. i procijenjena na 419.241 akču. Dućan je imao kod Begove džamije. Sidžil XVIII, str. 77. i 117.

[25] Sin je Husejinov, iz Kebkebirove mahale. Ostavina mu je popisana 28. zilhidže 1189 (19. II 1776) i procijenjena na 122.060 akči. Sidžil XVII, str. 122.

GODINA 1190.
(21. II 1776 – 8. II 1777)

– 12. šubata, u petak, oglasio je telal po sarajevskoj čaršiji rođenje Hatidže, kćeri sultana Abdul-Hamida, i naredio da se okiti čaršija. Istog dana se išlo i na dovu na Musalu.

– Kroz čitavu sedmicu bijaše vrijeme lijepo i ugodno.

– Ja, siromašni mula Mustafa, imao sam dućan pod sahat-kulom, kod javnih nužnika, za koji sam plaćao deset akči dnevno najamnine. Moj dućan je pristupačan za pisanje svima stanovnicima grada. Okitio sam ga komadima papira izrezanog u obliku mjeseca, zvijezde i drugog. Dućan mi je bio tako stalno okićen. Ali povodom spomenute proslave iznajmio sam jednu sliku, koja je predstavljala odlazak na vojnu jednog janjičarskog alaja pa sam je stavio u dućan. Osim toga, na jednom velikom papiru bilo je još zanimljivih i čudnovatih slika koje su bile tako izrezane kao da će od sebe progovoriti. Ukratko, za vrijeme proslave svi građani promatrahu moj dućan.

Pored toga, vidio sam još jednu vješto izvedenu stvar, tako da bi svako od čuda učio »Vela havle«. Naime, dva handžara su tako bila postavljena da je izgledalo kao da stoje u zraku. Bilo je još mnogo lijepo okićenih dućana, a osobito se isticahu dućani hadži Mehmeda-age Džine i još dvojice Židova u Tašlihanu.

Salandžakčije kao i razni prosjaci obnoć bi, uz bubnjeve i bez bubnjeva, prosili i sakupljali novac od svijeta a osobito od trgovaca.

Avdi-čauš Hamalović (Hamaliogli) u svojoj kahvi a u zajednici s aščijom Husejin-bašom načinio jednog konja od trgovačkih sepeta i šarene abe. Oči su mu izveli poput slova »n« i napravili mu uši, noge, dizgine i sve ostalo. Svako ko bi prošetao gradom i ovo vidio, divio bi se i govorio bi da nije nikad nešto ovako vidio. Izradenog konja prodadoše u neku kasabu u unutrašnjosti za devet groša. Izradili su još jednog konja i prodadoše ga u Visoko.

– Ove godine je u Tuzli ubijen emin zbog janjičarskih plaća.

– Uoči kršćanskog praznika šarenih jaja, iza ikindije, ubio je u crkvi nožem nekakav seljak delikanlija jednog nemuslimana seljaka. Muteselim i kadija zapečatiše crkvu, pa kršćani, dok je otvoriše, potrošiše mnogo novaca.

– Od šejha hadži-Sinanove tekije hadži-Muhameda naučio sam »vekf« i uzeo od njega dozvolu za zapisivanje bolesnicima, od čega mnogi ozdraviše. Spomenuti šejh mi, doduše, nije dao izričitu dozvolu. Medutim, ja sam i samo izučavanje ove nauke shvatio kao ovlaštenje. Čak mi je jednom prilikom i rekao da mi dozvoljava zapisivanje. On je bio ljutit čovjek, pa me upita: »A ko ti je dozvolio da zapisuješ?« Na to mu odgovorih: »Ti si mi dao dozvolu«. On odgovori da mi to nije dozvolio. Ukratko, bijaše, malo ljutit čovjek.

– 11. rebiul-evela (30. IV 1776), u srijedu, u četiri sata, kad se sunce nalazilo u zviježdu Bika (Sevr), stiže u Sarajevo bosanski aga Osman-aga.

– Sarajevski jamaci već pet-šest godina ne primiše zaradenih plaća. Zato sastaviše mahzar koji poslaše u Istanbul izravno sultanu po starcu hadži-Mehmedu Muzdedžiji. Kako ovaj mahzardžija nije sam mogao dostaviti mahzara caru, to spomenuti jamaci sastaviše novi mahzar koji odnesoše Osman Harlov, iz 97. džemata, i Mustafa-aga, iz 10. buluka. Po dolasku u Istanbul spomenuti Osman u Aja Sofiji zaviče krupnim glasom da želi predati mahzar padišahu i poleti prema kafazu (ogradenom odjeljenju gdje se car nalazio). Na to ga uhvatiše, staviše u zatvor i nakon jedne sedmice pustiše ga, pa se on s menzilom i svojim drugom vrati u Sarajevo.

– U Vlasenici (Vlaseniçade) je ubijen serdar bakal Mustafa-baša iz 97. džemata, a ubijen je i graničar (serhadi) serdengečdijski aga Mustafa-aga. Obojica su ubijeni u nekoj svadi.

– Nabujala Miljacka je porušila branu na Bendbaši i iskopala udubljenje za visinu munare, dovaljala mnogo vrba i počela teći kuda dosad nije tekla. Iz grada je i malo i veliko dolazilo da to gleda. Svak se čudio i zaprepastio kada je najednom voda odnijela nadstrešnicu na jednom mejdanu, koja bijaše vlasništvo nekog kahvedžije.

– U mlinskom žlijebu na Mošćanici, u mahali Ploča, nadoše udušeno i ranjavo trogodišnje dijete, Mehmeda, sina mog badžanka mula Jahije Visočanina (Visokali). Sjekirama razvališe žlijeb i izvukoše dijete.

– U ovoj godini je bilo mnogo stoke, od čega se dželepčije okoristiše. Pojedinci su prodavali bravče i po stotinu para. Zbog oskudice sve je bilo skupo, a plaće već odavno nisu stizale. Zato su sirotinja i zanatlije mnogo pretrpjeli, a osobito oni s brojnom čeljadi.

– 7. džumadel-evela (24. VI 1776), kada je sunce bilo u zviježdu Raka i to u trećem danu, stigoše plaće za 1185 (1771/72) godinu i razdijeliše se treći dan iza *Vidovdana.*

– U ovoj godini se pojaviše čudnovati crvi koji pojedoše sve lišće na zerdelijama, tako da stabla ostadoše potpuno ogoljena. Kasnije, medutim, drveće je opet olistalo. Nakon jednog mjeseca crvi se pretvoriše u leptire. I na *požegačama* se pojavilo nešto slično, ali u manjoj mjeri nego na zerdelijama.

– Na pet-šest dana prije *Petrovdana* izgorjela je sapundžijina menzilhana u blizini Latinske ćuprije, kao i na tri dana prije Aliduna uoči nedjelje, u pet sati, pade iznenada velika kiša i bi poplava koja na Baščaršiji diže sve podnice, a krevete u čaršiji napuni blatom. Voda ude i u bezistane i pričini veliku štetu, tako da se tome svak čudio.

– 13. redžeba (28. VIII 1776) na dan *Gospojine* kada je sunce bilo na petom stepenu zviježda Sumbul, prirediše pekari na Jaliji blizu Pjenkovca teferič-kušanme, a bijaše ih četrdeset do pedeset. Pri polasku na teferič kršćani su išli na čelu alaja, a majstori na konjima. To se nije svidalo nekim ludama, pa jedan izmedu njih, po imenu Smajil Škono, potuži se ćehaji, na što kršćani bijahu smijenjeni sa čela. Na ovo nemuslimani zamjeriše i prigovoriše zašto im se to nije ranije saopćilo i da nije nikako pametno što su ih na ovaj način osramotili. Ali stvar se tako dogodila, a poznato je da neki pojedinci sebe smatraju vrlo pametnim. Medutim, ti isti nemaju baš nikakva razbora ni pameti i od pilava uvijek prave hlapu.

– 9. šabana (23. IX 1776) u ponedjeljak, kada je sunce bilo na drugom stepenu zviježda Vage prirediše dunderi izlet kušanme u Londarinoj bašči u Ćemaluši. Ćehaja im bijaše starac Sulejman-baša, taščija.

– 23. šabana (6. X 1776), na tri dana prije *Miholja*, prirediše i berberi na podsticaj kalfi izlet kušanme, iako ne bijaše vrijeme za teferič. Bješe i sasvim mali broj kalfi. Zato se oko toga teferiča mnogo namučiše. Ovi su željeli da se teferič održi u Šejh Alijinoj tekiji, ali se to nije svidjelo 97. džematu, jer od njega nisu zatražili dozvolu. Oni su dozvolu tražili samo od šejha tekije hadži-Mehmeda Berbe, za kojeg spomenuti rekoše da on samo za kiriju sjedi u tekiji. I konačno izadoše na teferič jedan dan na Kovačiće. Podijeliše čohe majstorima, ali mnogi majstori im zamjeriše, što i oni ne dobiše čohe. Na ovom teferiču se nije ni jelo; sve je ostalo netaknuto. Tako su se poslije sa berberima i djeca šalila: »*Dani* (= podaj) *majstore*« i »*Makni prstom, biće čohe*«.

– U mjesecu tešrini-sani (decembru) izgorjele su poznate kuće Goranije na Zelenom Mejdanu. Vlasnici ovih kuća bijahu mladi debeljko hadži Husejin Šapčanin i nasljednici njegova brata.

– 15. kanuni-evela izgorio je Kazandžilük kod Baščaršijske džamije kao i nekoliko bakalskih dućana. Svega je izgorjelo oko četrdeset dućana. U ovoj godini je bilo mnogo požara.

– Zabit Osman-aga koji je došao poslije kol-ćehaje, ne ostade na položaju ni punu godinu dana. Zapravo, on je došao u mjesecu muharemu, pa je opet prije sljedećeg mjeseca muharema smijenjen.

– 25. zilkade 1190 (5. I 1777) godine u nedjelju, na Novu kršćansku godinu (Šebi miladi Isa) stigao je u Sarajevo novi aga starac Omer Zagradi-baša.

– U ovoj godini se dogodila velika poplava kao što je bila ona 1181 (1767/68) godine.

– 17. zilhidže 1190 (27. I 1777) godine otposlan je padišahu mahzar, koji odnese drugi tobdžija sarajevske tvrđave Osman-aga Novalija. U mahzaru se tražilo da se popravi sarajevska tvrđava, jer je na mnogim mjestima bila oštećena.[1]

– Jedan ćosati mršavi kršćanin sofija, pojavio se u Sarajevu i počeo liječiti ludake i bolesnike. On navodno bijaše vrlo vješt u tom poslu. Liječio bi nekakvom vodom i lakom hranom. Tako je on liječio u zatvorenoj sobi jedanaest dana ludog Hadžimusića, ali ga ne izliječi.

1. dan muharema 1190 (1776/1777) godine bijaše u četvrtak.

Neka je znano!

U ovoj godini su umrli:

Mula Mehmed Pašalija (Paşali), otac mula Jašarev, bakal.

Siromah, punac kahvedžije Džinde (Cindo).

Maloumni herif Husejin-baša, tabutdžija.

Starac Turak, siromašan, duga stasa.

Muše-Muharem-aga, čizmedžijski ćehaja, iz 97. džemata, koji je kod svijeta nešto malo ugleda stekao, ali ga sudbina preteče; umrije. Na dženazi mu je bilo mnoštvo svijeta, jer mu je salla proučena na munari.[2]

Siromah Salih-baša Karup, trgovac, sin Hamza-baše, iz 97. džemata, junak.

Uzeti Bego, starac, kazandžija, iz 97. džemata.

Pobožni kršćanin starac Popo, sofija.

Poznati aščija, aščijski ćehaja, starac Jusuf-baša. Njegove su pače bile na glasu.

Starac Hafizović (Hafizogli), nushadžija.

Jedan čovjek s Vratnika, kojeg nisam lično poznavao.

Mustafa-baša, tabak, iz hodži Abdine mahale, vlasnik velikih kuća spomenutog hadži Abdije, škrtac, seljak.

Pajić (Payo-ogli), omalešan herif, bez brade, mestvedžija.

Kazaz Abas hodža, iz Pačadži Nesuhove mahale.

Ahmed, kazandžija, kadićevac (kadizadeli), imam.

Mehmed-baša Čaluk, halač, sin hamalov, iz 39. buluka.[3]

[1] Više podataka o opravci sarajevske tvrđave i o smještaju municije nalazimo u sidžilima XXI, str. 48, 66, 69, 70, 134, 138 i 154 i XXII, str. 108–110, 117 i 119.

[2] O ovom čizmedžiji vidi i H. Kreševljaković, *Čizmedžijski obrt u Bosni i Hercegovini*, Radovi Naučnog društva u Bosni i Hercegovini III, str. 86.

[3] 22. muharema 1190 (13. III 1776) izvršen je popis ostavine umrlog mula Mehmeda, sina Ibrahimova, iz Halač Davudove mahale. Iz inventara u dućanu njegovu vidi se da je bio halač. Imovina mu je iznosila 1,452.041 akči. Sidžil XVII, str. 136–137.

Hadži Mustafa Karaismailović (Karaismailogli) nepametan. Volio je da bude ajan, izdavao se kao zaštitnik ljudi iz čaršije i tomu slično, ali je prouzrokovao i doprinio smrti mnogima.[4]

Kamenjar sa Hrida.

Šatić (Şatiogli), talak Carevog hamama.

Slijepi Osman, koji je dvadeset, trideset, a možda i četrdeset godina potpuno slijep izlazio i penjao se na munaru Bijele džamije, u Dolu na Vratniku i učio ezan, a i svaki dan bi silazio u čaršiju, i to sam, pješice. Pratio bi dženaze, stalno bi jezikom slavio Alaha, a usnama je neprestano micao.

Starac, zvani Krkbeš, dobra duša.

Starac Ćorbić, naslijedio je imetak bogatog kadije Đimišića. Bio je darežljiv, ali je volio popiti.

Prostodušni i junačni herif Mustafa-baša, bakal. Bio je emin u Vlasenici (Birçade), a bivao je i subaša i serdar. U nekakvoj svadi pogibe u spomenutom kadiluku, iz 97. džemata.

Jedan starac bostandžija, s Hiseta.

Sulejman-efendija Kurevija, iz Buzadžića mahale; imao je dostojanstveno držanje, ponašanje i govor. Neka mu se Alah smiluje![5]

Jako kosati herif Kojić, s Gorice.

Pljeskalo, pekar, iz Kračula.

Omalešni mula Šaćir Gušić (Gusoogli), pisar u mehkeni, a i otac mu je bio pisar.

Bolesni i siromašni starac Pirić (Pironogli).

Terlukdžija, s Bjelava, 10. buluk.

Hadžimuharemović (Hacimuharemogli), star, ali poznat lovac. Bio je lovački voda. Stanovao je negdje oko Bjelava.

Umrle hadžije, koji su otišli u Meku:

Hadžić (Haco-ogli), Mlatišumin zet.

Zatim hadži Salih Hadžić (Hacioglu), dilber.[6]

Iza njega također hadži Salih, ortak Mačkovića.[7]

Zatim hadži Mustafa Samsarija, iz Kračula, poznat sahačija, koji je u svom zanatu slovio kao savršen majstor. Bog mu se smilovao!

[4] Sin je hadži-Ismailov, iz Vekil-Harčove mahale. Bio je bogat, što se vidi iz popisa njegove imovine od 28. safera 1190 (18. IV 1776) g. U ostavini je bilo i 37 knjiga. Naslijedili su ga žena Šerifa, kći Ahmed-efendije, dva sina i četiri kćeri. Sahranjen je u groblju na Alifakovcu, gdje mu se i danas nalazi nadgrobni spomenik s natpisom. Sidžil XVII, str. 160–163.

[5] U groblju uz Vekil-Harčovu džamiju pod Alifakovcem nalazi se nadgrobni spomenik s natpisom iz kojeg vidimo da je tu sahranjen muderis Sulejman-efendija. Kronogram mu je spjevao Mejlija. Ovaj je mogao biti muderis obližnje Đumišića medrese, zvane Drvenija. – M. Mujezinović. *Epigrafika i kaligrafija pjesnika Mehmeda Mejlije*, Naše starine IV, 1957, str. 158–159.

[6] Hadži Salih je sin Osmanov, iz Kebkebirove mahale. Prilikom popisa njegove imovine konstatuje se da je umro na putu u Meku. Imovina mu je iznosila 117.028 akči. Sidžil XVII, str. 158.

[7] I ovaj hadži Salih je bio stanovnik Kebkebirove mahale. Sin je hadži-Osmanov. Njegovom ortaku, u trgovini bilo je ime Lutfulah. Popis imovine koja je iznosila 991.349 akči, izvršen je 10. rebium ahira 1190 (29. V 1776). Sidžil XVIII, str. 154.

Imam iz džemata Nahorevo, kojeg su zvali Ešek (magarac), Ahmed efendija; s njime se svijet ismijavao.

Ahmed-efendija Govza iz Prozora ili Livna, a rodom iz Sarajeva, jako pobožan, sofija. Bio je poznat po svojoj pobožnosti i učenosti. Iz *Hlivna* je otišao kao bedel u Meku i umro u Konji.

Siromah terzija iz Čejirdžika, veliki tirjaćija.

Mula Ahmed Ibrahimović (Ibrahimogli), handžija u Tašlihanu, bâbâ, tevećelija, ugodan čovjek, sofija, siromašan i slijep, moj prijatelj.

Starac sergidžija Meho bećar, dugo je vremena brijao bijelu bradu, iz Sarač-Alijine mahale.

Menzil, kolukčija, imao je povelike uši, bogat.

Starac zvani Dulendžija, s Kovača.

Sulejman, sin derviš Alije, mujezin iz Davud čelebijine mahale, kratkog uzrasta, rezač duhana.

Omer-baša Nalčadžić (Nalçaciogli).

Starac Pašan, iz Busovače, seratik, iz 39. buluka.

Mustafa-baša Julardžić, s Gorice.

Đevrek, bazrdan, umro na povratku iz časne Meke u Drnišu, iz 97. džemata.

Čelengir (Çelengirogli), kojeg je njegov brat ubio u Vučjoj Luci.[8]

Neki čovjek čiji je leš pronaden bez glave, na Bakijama.

Komar, bakal, umro od kapi.[9]

Kusur, aračadžija, bakal, crne brade, imao je preko sedamdeset godina, umro na putu za selo, u mjesecu redžebu (16. VII – 15. IX 1776).[10]

Tirić, bojadžija; ujelo ga pseto i od toga je umro. Bio je priznat u 10. buluku.

Berber s Baščaršije, poznat pod imenom Imam.

Bjelobradi starac hadži Ibrahim Benek, iz Davud-čelebijine mahale, visok, star, ali je išao uspravno; bio je imam u svojoj mahali; iz 39. buluka.[11]

Jedan čovjek koji je dugo vremena bio duturum, jako bolestan i ranjav.

Hadži Hasan Dokara, terzija, aga dalkiliča, otišao je za jednu ženu kao zamjenik u Meku i tek što se u Solunu ukrcao naladu, umrije na moru. Imao je dosta godina, bješe crvene glave i nosa, čvrst,

[8] Posljednjeg džumadel-ahira 1191 (4. VIII 1777) g. popisana je imovina Čelengira (Klinčara) Mustafa-bašć, sina Ahmedova, iz Kasim-Katibove mahale. Njegov čelengirski alat procijenjen je na 3.600 akči, a cijela imovina na 120.629 akči. Sidžil XVIII, str. 175.

[9] Ime mu je Sulejman-baša, sin je Ibrahima, iz Sarač Ismailove mahale. U popisu njegove imovine naveden je dućanski inventar koji se sastojao od raznih namirnica, iz čega se vidi da je bio bakal. Imovina mu je procijenjena 26. džumadel-ahira 1190 (13. VIII 1776) g. na 153.334. akče. Sidžil XVIII, str. 71.

[10] Ostavina Ibrahim-baše Kusura, sina Šabanova, iz Sarač-Alijine mahale procijenjena je 4. redžeba 1190 (19. VIII 1776) g. na 46.714 akči. Sidžil XVIII, str. 76.

[11] 17. redžeba 1190 (1. IX 1776) g. postavljen skrbnik malodobnoj djeci iza umrlog hadži Ibrahima Benaka, sina Husejinova, iz Davud-čelebijine mahale. Sidžil XVIII, str. 82.

zdrav, jakih kretnji herif, ali, eto, umrije. Imao je povelike uši iz 97. džemata.[12]

Jedan starac herif bolesnih očiju, s Alifakovca.

Ahmed-baša Hadžimehić (Hacimehoogli), kanvedžija, iz 22. buluka.

Amida kalajdžije Tucana, ćorav u jedno oko, prodavao bi kiselo mlijeko u Sagrdžijama.

Hasan-baša, aračadžija, iz Buzadži hadži-Hasanove mahale, umro u Crnotini. Išao sam tamo i opremio ga. Bio se oženio udovicom, kćerkom hadži-Ibrahima Daidžića s namjerom da je naslijedi, ali, eto, ona njega naslijedi.

Sočo, prekomorski trgovac stokom, dugo vremena je bričio bijelu bradu i konačno je zapustio, lijep, surmelijast i dobar čovjek, uspravan, išao bi poput kakvog delikanlije. Mnogo je lovio sa sokolima. Bio je bogat čovjek iza sebe je ostavio mnogo djece. Zvali su ga mula Osman. Oblačio je janjičarski turban. Umro je 12. ramazana (25. X 1776). Bog neka mu se smiluje![13]

Delikanlija, sin Umana čibukdžije.

Berber mula Mujo Dušica (Duşicaogli), umro je mlad u tridesetoj godini, pristalica derviša, jako pametan, moj učenik. Dugo vremena smo raspravljali o dogmatici, o vjerovanju u tajne i o duši. Umro je 14. ramazana 1190 (27. X 1776) godine. Bog mu se smilovao!

Ismail Ćurt, šerbedžija u tatarskoj kapi, lud, hovarda, ahmak.

Hadži Osman, hafaf, visok, s kalpakom na glavi. Mnogo je dijelio milostinju, a bio je i učen.

Ibrahim Raković, bazrdan, iz Jahjapašine mahale.

Junačni starac, sarač, u zelenom ćurku, otac Deli Muje, prostodušan i siromašan herif.

Dušić, ćoso i lud. Umro je u devedesetoj godini, poguren tako da je išao previjen. Uz njeg bi mu uvijek išla majka. Nije ništa znao, a bio je nasmijana lica. Koga god bio, susreo, zagledao bi mu se u nokte ruku.

Terzija, koji je sjedio u Mlatišuminom dućanu, iz Saračeve mahale. Dugo je bolovao.

Ali-baša Juvadžija, siromašnog stanja, imao je brojnu porodicu, a bijaše i bolestan; bivao je handžija, juvadžija i vekil. Na glavi je nosio poštu, iz 50. džemata.

Bjelobradi trgovac hadži Ibrahim Potogija. Obnoć je otišao nekuda i umro naprasno.[14]

[12] Terzija hadži Hasan-aga, sin Mahmutov, iz Haradži-Mustafine mahale umro je na Egejskom moru (Ak-deniz) na putu u Meku. Imao je dućan u blizini Kujundžiluka i kafanu u Tabacima. Imovina mu je iznosila 300.000 akči. Naslijedile su ga dvije žene. Popis je izvršen 21. šabana 1190 (5. X 1776). Sidžil XVIII, str. 88.

[13] Osman-baša Sočo je sin hadži-Ahmedov, iz Havadže Kemaludinove mahale. Ostavina mu je iznosila 1.997.590 akči. Naslijedili su ga žena, sedam sinova i pet kćeri. Sidžil XVIII, str. 91–92.

[14] Imovina hadži-Ibrahima, sina hadži-Mustafina, iz Duradžik hadži-Ahmedove mahale, procijenjena je na 2,053.913 akči, od koje sume se iznos od 1.484.673 akče odnosi na trgovačku robu u dućanu i bezistanu. Naslijedili su ga žena, dva sina i četiri kćeri. Sidžil XVIII, str. 107.

Džeko, taščija, sujoldžija, imao je devedeset pet godina.

Starac Sulejman-baša, terzija, iz Atarske čaršije, otac gasala mula Ahmeda.

Veoma stari kazandžija Kuljuh.

Starac sarač, prosjek, otac Oblo-žderov.

Kaliman (Kalimanogli), s Hiseta.

Katran (Katraniogli), veliki nogu, sasvim star i pobožan vakti salatdži.

Bjelobradi Mehmed, papudžija, bajraktar Musa-agin. Udarila ga kap, poslije čega je živio još pet dana, iz 10. buluka.

Siromah pasvandžija Lendo, velikih ušiju.

Horo (Horo-ogli), trgovački pomoćnik, oženjen.

Hadžimuharemović (Hacimuharemogli) Vrabac, pekar, zvani Šeho, lud, maskara, mucav, pa bi neke riječi teško izgovarao; na primjer, mjesto *jarebica* on bi izgovarao *jajebica* i slično, pa bi se tome svijet smijao.

Mehmed-baša Muhašinović, dugo vremena je brijao bijelu bradu.

U ovoj godini je umro 81 čovjek, ali je dva puta ovoliko umrlo žena.

GODINA 1191.
(9. II 1777 – 29. I 1778)

– Na dan Sultani-nevruz (21. III 1777) pojavio se behar.

– 13. safera (23. III 1777) stiže u Sarajevo ljutiti muhurdar Mustafa-aga, sin Avdage Džine, gdje se oženi i opet poslovno ode u Istanbul.

– Stiže jedna neugodna vijest da je nastradala trgovačka lada na putu za Misir, sa 30–40 ljudi u kojoj su se nalazila dva-tri sarajevska trgovca, koji se također sa ostalim udušiše.

– Došao je ferman kojim se od strane padišaha sinu dubičkog kapetana dozvoljava da izade na mejdan nekom nemuslimanu.

– Jedan starac, kosati Arap, zarobljenik s Malte, izlazio bi svakog dana na munaru Careve džamije i vikao: »O plemeniti i milostivi Alahu!« Djeca bi ga vrebala i kada bi on sišao s munare, bacala bi se na njega kamenjem i blatom, na što bi se ovaj ljutio. Njemu je bila svrha da mu se udijeli milostinja. Sebi je umišljao da treba da mu dadnu 500 groša. Konačno se zaputi u Travnik, ali ga na putu uhvatiše i zaklaše Jehovački surudžije. Priča se da su kod njega našli trista do četiri stotine groša. To se dogodilo 1. safera (11. III 1777).

– Bjelobradi softa Sulejman Arnaut-hodža služio je nekoliko godina kao mualim u obnovljenom mektebu Mehmed-paše Kukavice[1] uz plaću od 130 groša godišnje, koju je dobivao od mukate za svijeće. Kako on nije imao sina koji bi ga naslijedio u toj službi, to ovu dužnost, nakon njegove smrti, preuze neki stranac, koji je također umro, a iza sebe je ostavio sina, ali, i pored toga, dužnost mualimsku dodijeliše hadži-Mehmed-efendiji Čajničaninu. Za ovaj položaj je molio i jedan mladi vaiz Arnaut, zbog čega on ostade ožalošćen.

[1] Ovaj mekteb nalazio se u Patkama uz Duradžik hadži-Ahmedovu džamiju, koju je također Mehmed-paša ranije obnovio. I dotada se ovdje nalazio mekteb koji je izgorio zajedno sa džamijom pa ga je Mehmed-paša obnovio. A. Bejtić, *Bosanski namjesnik Mehmed-paša Kukavica i njegove zadužbine u Bosni*, Prilozi Orijentalnog instituta VI–VII, (1967), str. 96.

– Čuo sam od jednog Podgoričanina da je neki hadži Paša napao na selu oko Podgorice i kod neke rijeke je sagradio meterize, pa je s njim vodio borbu Avdi-paša Podgoričanin.[2]

– Jedno dijete prelazeći drvenim mostićem preko rijeke Miljacke na Bendbaši palo je u vodu i utopilo se. Istom su ga nakon petnaest dana pronašli.

– U gradu Sarajevu se pojaviše čudnovati crvi, koji pojedoše sve lišće na zerdelijama a zatim i na *požegačama.* Crvi su se toliko namnožili da su na mnogim mjestima po baščama i po travi počeli ispredati paučinu, tako da je drveće od te *paučine* izgledalo kao da je obeharalo. Najzad su crvi počeli ispredati paučinu i po avlijama, sačacima, divanhanama i sofama. Njihova navala je bila tolika, da su neki stanovnici, kako sam čuo, morali ostaviti svoje kuće i preseliti se na druga mjesta. Kratko rečeno, Bog zna da se nešto slično dogada u pet stotina godina jednom, a ima pojava koje se dešavaju jedanput u hiljadu godina. Dakle, sve gradske bašče i drveće bili su poput pepela izgorjelog duhana. Ovaj ružni prizor promatrao sam sa Nišana i drugih uzvišenja. Voće je bilo ogoljelo i ne bijaše nigdje traga zelenilu.

– 8. džumadel-avela 1191 (14. VI 1777) godine ili trideset i osmog dana proljeća počeše popravljati sarajevsku tvrdavu. Sarajevski muteselim Hasan-aga Jažić odredio je sebi sedam stotina groša kao plaću nadzornika ove gradnje, a mula Salihu Grdi, pisaru mehkeme, stotinu groša za pisarske poslove. Telal je razglasio po čaršiji da po deset sarajevskih mahala imaju raditi dnevno po četiri-pet sati na ovoj gradnji.

– Prilikom mog izlaska na teferič na Nišan čuo sam od jednog čovjeka koji je došao iz Krajine, kada se medu nama otvorio razgovor, da su u Krajini nekakvi leptiri pojeli sve lišće na hrastovim šumama, tako da su stabla ostala potpuno gola. Kada sam ga upitao o kakvim se zapravo životinjicama radi, odgovorio mi je da su to nekakvi veliki leptiri koji se bosanski zovu *prndilj* i toliko mnoštvo ih napadne na drveće kao kada dobro radi plod duda pa pokrije i obuhvati čitavo stablo. Prolaznici čuju kako ovi leptiri grickaju i jedu lišće u šumama.

– U ovoj, 1191 godini otišli su u Meku na hodočašće sljedeće hadžije: 1. Debeljko Ibrahim Sabura (Saburaogli), zvani Bego, veoma bogat, koji je imao možda pet stotina kesa imetka; 2. Bajro Serhatlić (Serhadliogli), trgovac; 3. Mula Salih Bos; 4. Hadži Mehmed Humić (Humo-ogli), kao zamjenik (bedel); 5. Hadži Hasan, kazaz; 6. Husejin, tabački alajbeg[3] i 7. Debeli Salih, sin Saliha Cigića (Cigo-ogli), koji iz želje da posjeti sveta mjesta prodade svoj imetak i ode s društvom.

[2] O Abdi-paši Podgoričaninu nismo našli drugih podataka.

[3] Ovog alajbega ne spominje H. Kreševljaković u radu *Esnafi.*

Jedan jaramaz, Ispis Kasapović (Kasapogli), najednom je izjavio da i on želi ići na Kabu, pa je i ikrario. Ugledajući se u njega, zarekoše se u kafanama, uz svirku, i drugi: *»Hoćemo li? Hoćemo!«* i mi u Meku. To su ovi: Salih Žmiro, Dželibulić, Karaibrahimović i Huko. Oni obećaše da će jedan drugog pomagati i da će prodati svoje nekretnine. Za svakog od njih je posebno proučena dova, pa i oni odoše. Medutim, njihov voda je ranije od mnogih pozajmio novaca pa zato tajno ode iz Sarajeva, i tako se osramoti.

– U mjesecu redžebu (5. VIII – 3. XI 1777), u ponedjeljak, 12. dana po Alidunu, priredište halači teferič kušanme peštemalja i u tu svrhu postaviše čadore u bašči defterdara Osman-age Đuguma u Sarač Alijinoj mahali.

– 10. redžeba 1191 (14. VIII 1777) godine ustupio sam imamsku dužnost u Buzadži hadži Hasanovoj džamiji mom prijatelju Fazliji Šeći. Naime, ja sam sedamnaest-osamnaest godina vršio imamsku i hatibsku dužnost u spomenutoj džamiji uz godišnju plaću od 18 groša, na koje sam dužnosti imao i berat. Medutim, imamska je dužnost sasvim teška ako je čovjek želi uredno obavljati, i za mene je ona postala jedna patnja, pa sam je se želio osloboditi, a i čovjekova priroda teži za slobodom, jer sloboda vrijedi svjetskoga blaga. Tako ja kratkim putem predadoh imamsku dužnost mom prijatelju Fazliji Šeći, koji se nje svesrdno primi. S tim mojim postupkom saglasiše se i mahaljani i u tome mi pomogoše. Kako je spomenuti imao brojnu porodicu i bio dosta siromašan, ali i dobar čovjek, ja se na taj način sasvim lako riješih ovog teškog bremena. Čak se mnogi začudiše mojoj plemenitosti i dobroti i odobravahu mi. Tako spomenuti primi osamnaest groša, postade stanovnik i muhtar džemata ove mahale. *»Dokle li, kako li!«*

Spomenutog datuma bijahu halači na teferiču.

– 22. redžeba 1191 (26. VIII 1777) godine bijaše teferič mutabdžija. Njih petnaest do dvadeset sakupiše se u Tabački mesdžid[4] i tu učine dovu i zatim odu na teferič u Šejh-Alijinu tekiju.[5]

– I čizmedžije odoše istog dana na Souk-bunar na teferič i tu provedoše peštemalj-kušanmu.

Mutabdžije se vratiše s teferiča u četvrtak, pošto su podijelili šesnaestorici majstora po čohu. I meni, siromahu, za pisarske poslove dadoše četiri i po aršina čohe.

Čizmedžijska povorka bijaše vrlo velika i mnogobrojna, što sluti na kugu, jer *naroda* bijaše veoma mnogo, djece bezbroj, a i majstora bijaše mnogo. S majstorima i kalfama bilo je na ovom teferiču možda hiljadu duša.

[4] Tabački mesdžid nalazi se u Halačima. Sagradio ga je neki hadži Osman 1592. godine. To je manji mesdžid bez munare. – S. Kemura, *Sarajevske džamije*, str. 313-323 i M. Mujezinović, *Turski natpisi u Sarajevu iz XVI vijeka*, Prilozi II, str. 113.

[5] Vidi godinu 1186.

a kako vele, samih konjanika u povorci bilo je 219. Sunce se tada nalazilo u zviježdu Sumbul, na četvrtom stepenu. U defter su upisane 33 kalfe.

– Teferič čizmedžija bio je *paski*, jer se oko čoha grdno zavadiše. Čitav esnaf se medusobno zavadi i od toga napraviše veliko pitanje, jer medu njihovim prvacima nema pametnih ljudi.

Mutabdžije su uredno došle na teferič, ali neki *hudi-sijedi* neznalice herifi, dječje pameti, nakon nekoliko dana prouzrokovaše svadu, i to bez ikakva razloga.

– 1. šabana (4. IX 1777). Ove godine u ljetnim mjesecima, 24. agistosa, pade veliki snijeg i pokri sarajevske kuće i sokake. To je sasvim rano. Možda ima stotinu godina kako ovako rano snijeg nije pao.

– 13. šabana 1191 (16. IX 1777) godine, u nedjelju, otišle su kujundžije na teferič-kušanme u Koševu. Njihovu povorku, koja bijaše sasvim uredna i kićena, predvodio je Salih-aga, serdengečdija, mlad, ali i pametan čovjek. Njegovim naredenjima se svi pokoravahu. Niko mu ništa nije prigovorio.

– Kada je sunce bilo u četvrtom danu zviježda Vage, u četvrtak, odoše i sarači na kušanmu na Koriju.[6] To se dogodilo prije Ramazana, i oni se vratiše s teferiča u četvrtak, 23. šabana (27. IX 1777).

Ovi teferiči su obavljani za lijepog vremena. Na saračkí teferič je obnoć dolazilo mnogo svijeta da posmatra. Ovom teferiču je prisustvovao i jedan čovjek iz neke kasabe koji je pravio vatromet. On je s barutom izvodio mnoge stvari, a s vatrom je izvodio i mnoge igre. U tu svrhu je sakupio mnogo novčanih priloga.

– 1. ramazana 1191 (3. X 1777) godine u petak hadži Mehmed-efendija Velihodžić (Veliyudinzade),[7] sibjan-mualim mekteba u haremu Begove džamije, prodao je mualimsko mjesto Sadik-hodži Arnautu za 750 groša i unaprijed uzeo novac. Za ovu službu je Mehmed-efendija primao šezdeset akči plaće. Ovaj pazar proslaviše mirisom anbera. To je, dakle, velik iznos što ga uze Mehmed-efendija. Velihodžić (Velihocazade) je potom prešao u Hanikah, gdje od dvije odaje napravi jednu, da bi, navodno, načinio veliki mekteb. On i dalje ostade hodžom i ništa ne izgubi, a osim toga uze još tolike pare. Šta ćeš, kada je nekom sreća naklonjena, pa ti govori šta hoćeš!

[6] Korija ili Šehova Korija prostire se uz lijevu obalu Miljacke idući od Alifakovca prema Kozjoj ćupriji. Poviš Korije nalazilo se turbe sultan derviš Ahmeda i Abdala Mahmuta, na kojem mjestu se i danas vide dva para precizno klesanih nišana sa interesantno izvedenim turbanima u gužve. Ovi nišani nemaju natpisa. Turbe je bilo poznato pod imenom »Mevlevijsko turbe«. – M. Mujezinović, *Musafirhana i tekija Isabega Ishakovića u Sarajevu*, Naše starine III (1956), str. 247.

[7] Vidi bilješku 30 u godini 1159–1170.

– Malodobni unuk mula-Ahmeda Penjave (Penavaoglininogli), a sin ugledne kćeri poznatog Hasan-efendije, koji mili dječak je imao pet-šest godina kada se našao sam u sobi kraj peći, najednom mu plane odjeća i milo dijete izgori i umre. Ova velika nesreća, koja se dogodila u ovako uglednoj porodici, može i drugim uglednicima da posluži kao primjer, a i pouka svima onim koji napuste lijepo svojstvo poniznosti. Ovo se dogodilo 4. dan ramazanskog bajrama.

– 3. ševala (4. XI 1777) nakon smrti mevlevijskog šejha Mustafe, dužnost šejha zatražiše za sebe derviš Koko Sulejman, kahvedžija, derviš, kaderija Osman i Šeho Čelengir. Šejhluk je konačno dodijeljen Šehi Čelengiru. Upozoriše ga da treba da se skine janjičarski turban i da ga zamijeni ćulahom. Svi spomenuti su ovu službu tražili zbog bašče na Koriji, zatim jednog dućana u Predimaretu, koji su objekti pripadali ovom vakufu, a njihovi prihodi su iznosili dvadeset-trideset groša.

– 9. ševala 1191 (10. XI 1777) ili 30. tešrini evela stiže u Sarajevo po velikoj kiši Ali-paša Dagistanlija, gdje se zadrža tri-četiri dana i tom prilikom uzvane age ogrne binjišima. Medutim, 30–40 starih i novih alemdara podnesoše svaki pojedinačno arzuhal paši i zamoliše da se i njima podijele odore. Paša, iako je bio darežljiv, ne davaše sa svega srca. Kada je rečeno da se samo agama odore podijele, bajraktari nisu bili ovim zadovoljni. Željeli su da uvedu novinu, to jest da i oni prime odore. Kada su otišli na kapiju, paša se naljuti i nijednom alemdaru ne podijeli odore nego ode u Travnik. O ovome se mnogo pričalo.

– 11. ševala (12. XI 1777) oženio se jedan čizmedžija, čauš, nekom djevojkom, ali ga na dan svadbe ubi jedan dunder. Ubicu zadaviše. I o ovome se mnogo pričalo.

– 14 zilhidže (13. I 1778) stiglo je u grad Sarajevo trista do četiri stotine tovara baruta za džebhanu. Telal oglasi da je zabranjeno po ulicama pušiti duhan. To se dogodilo 20. dan zemherija. Neka je znano!

– Peti dan Hamsina došao je novi zabit Osman-aga, a starac Omer-aga bijaše svrgnut. Osman-aga je bio dobar aga, ugodna duša, poznavao je mnogo ilahija, mekame, a bijaše i tirjaćija.

– U ovoj godini hafiz Tokatlija (Tokatluoglu), koji bijaše prema raji neraspoložen, ubi dvojicu izmedu raje. Mnogi nemuslimani su imali od njegove strane neugodnosti. I prije je jednog rajetina udario nožem. Mnogi u našem gradu nemaju razbora i ludi su kada svojom dužnošću smatraju ucviliti raju. Koliko je meni poznato, takav postupak se protivi uzvišenom Kuranu. Evo primjera: Kada jedan seljak rajetin dotjera u grad tovar drva, neki ga psuju što je malo natovario i prigovaraju mu da je mnogo zacijenio. Medutim, treba istinu govoriti pa makar ona bila i gorka.

– U ovoj godini je nebo pocrvenjelo, a zatim je nastupila velika studen i suša.

– Prvi dan muharema nove 1191. godine dogodio se u ponedjeljak, a po pravilima moje knjige »Melheme« kada se prvi dan nove godine dogodio u ponedjeljak, onda to ukazuje na kugu, a Alah najbolje zna!

U ovoj 1191 (1777/78) godini dogodila se kuga u Istanbulu.

Prvi je umro jedan starac velike i bijele brade, zvani Rodonjić (Rodonaogli), mumdžija, u prljavom ćurku, strastveni pušač; bavio se svojim poslom. Neka mu je rahmet duši! Umro je 1. dana muharema (9. II 1777).[8]

Starac Ali-baša, ili Alijica ('Alicek), terzija, iz hadži-Avdijine mahale.

Bjelobradi Kanić (Kano-ogli), stalno je posjećivao i slušao vazove.

Mula Salih Sakarat, bičakčija, sofija, koji je sebe zamišljao kao da je hodža Bergivija,[9] imam u džamiji na Ploči.

Dugi Duran, nalbant, herif za kojeg pričaju da je najednom popio 12 oko tatarske buze.[10]

Mula Omer, zvani Čajo (Kayo-ogli), iz 97. džemata, oštrouman, a imao je i nešto sreće u životu. Sagradio je hadži-Beširev han, bio povjerenik kod gradnje mehkeme, zatim postade mutevelija Čaršijskog hamama.[11] U Varešu je imao majdane, dućane i vrlo mnogo nekretnina. Konačno je postao aga dalkiliča, ali je, opijajući se, poludio i otekao. Imao je 120 oka, dobio je *zaduhu,* od čega mu se začepi grlo, tako da nije mogao disati i kroz dva-tri dana umre. Ostavina mu je iznosila 14.000 groša. Umro je 15. muharema 1191 (23. II 1777) godine.[12]

Ali-baša, sarač, otac hafiza mula Avdije, s Banjskog Brijega, iz 50 džemata.

Ćoravi hadži Salih, imao je jedno oko, onizak, misirski trgovac, utopio se na brodu koji se razbio na komade.

Hadži Alija Šljivo, takoder misirski trgovac, utopio se u moru.[13]

[8] Ovaj Bašeskijin Rodonjić mogao bi biti identičan sa mumdžijom Hasanbašom, sinom Mehmeda, iz Tokmo-zade mahale. Imovina mu je popisana 3. muharema 1191 (11. II 1777) godine i tom prilikom procijenjena na 85.593 akče. Sidžil XVIII, str. 27–28.

[9] Aautor misli na poznatog Birgivi Mehmed-efendiju koji je napisao više djela iz područja islamskog obredoslovlja i šerijatskog prava.

[10] Ostavina nalbanta Duran-baše, sina Ahmedova, iz Duradžik-mahale, zavedena je u sidžil 15. muharema 1191 (23. II 1777) g. i procijenjena na 102.888 akči. Alat mu je vrijedio 840 akči. Sidžil XVIII, str. 33–34.

[11] Firuzbegov hamam nazivao se i čaršijskim hamamom, a nalazio se na Baščaršiji prema istoimenoj džamiji na uglu ulice Sarači.

[12] Čajo Omer-aga, sin hadži-Husejinov, iz Careve mahale, uvakufio je jednu trećinu svoga imetka u dobrotvorne svrhe. Sidžil XVIII str. 125.

[13] Sin je Alije, iz Havadže Kemaludinove mahale. Umro je na putu u Egipat (Misir) kuda je bio otišao trgovačkim poslom što vidimo iz jedne bilješke od 7. džumadel-evela 1191 (13. VI 1777) g. Sidžil XVIII, str. 147. U ovoj godini ranije je ljetopisac zabilježio stradanje trgovačke lade na putu za Egipat.

Mula Avdija, sin hadži-Alije Ljepušata, isto tako se udušio u moru.

Starac hadži Salih Visočanih (Visokali) u čatal-turbanu.

Karašin, iz Kladnja, crne brade, ponekad bi pisao molbe i deftere u Ortaluku.

Ciganin Durgut, dobar čovjek; nešto malo imetka je i uvakufio.[14]

Kara Ibrahim, mutabdžija, iz Ćemaluše mahale, 50. džemat.

Ahmušin, imam i mujezin džamije na Mutnom Potoku, pravio je ženske čizme i stalno ih prodavao, visok, bradat, dobar čovjek.

Hadžismajlović (Hacismailzade), koji se oženio u četrdesetoj godini, dobar, miran i prostodušan čovjek. Umro je 16. muharema (24. II 1777).

Jedan herif bez brade, sarač, nalundžija, neženja (bekar), jakog glasa i ružnog lica.

Starac tabak, bogati seljak (potur).

Omer-baša, kazandžija, izradivao je kahvene ibrike, iz Sumbul-mahale.

Još jedan čovječuljak, ali za kojeg nisam tražio podatke ni raspitivao.

Ciganin Demir (Kibti Demur), koji se zajedno s konjem udušio u rijeci Bosni.

Jedan bostandžija, kojeg nisam poznavao.

Starac mula Ibrahim, tevećelija, bâbâ, iz Nove mahale. Kako je nešto znao arapski jezik, ponekad bi upućivao neke neznalice i nepismene i držao bi im vazove. Njegovi slušaoci ne bi ga shvaćali ni razumjeli njegove vazove. Razmišljao sam o tome da li je on licemjer, a Alah najbolje zna! Bio je ljubitelj žena (zenpare), pratio bi dženaze, za jednu-dvije pare bi opremio umrlog, a podučavao je i djecu.

Joldo, koji je u dućanima, zvanim *pretraga* prodavao trgovačku robu. Bio je čovjek iz mase.

Jesir sa Malte, Arap iz Halilur-hamana,[15] emir, namrgoden starac. Često bi nakon obavljanja molitve u džamiji izlazio na munaru Careve džamije i visokim glasom bi vikao: »O plemeniti Bože!«, i tako bi slušaocima uši napunio. Djeca bi ga često dirala i mučila, pa bi mu konačno udijelili koju akču. Idući s menzilom u Travnik dvojica kiridžija, jedan kršćanin i jedan Arap musliman, uhvatiše ga i zaklaše, čemu se svak začudio.

Osman-baša Omanović (Ummanogli), kujundžija, veliki tirjaćija, spavao bi u dućanu, išao je sa dva štapa sasvim polako.

Sudžuka, sin Salih-baše; zatvoriše ga u tvrdavu zato što je s jednim nemuslimanom surudžijom ubio gore spomenutog Arapa. Razbolio se od vrućice i umro. Imao je dvije žene. Inače je bio ljubitelj

[14] Durgut je sin Kasimov, iz Tavil hadži-Mustafine mahale. Ostavina mu je iznosila 50.738 akči, a naslijedili su ga: žena, četiri kćeri i sin. Popis je obavljen 2. safera 1191 (12.III.1771) g. Sidžil XVIII, str. 50.

[15] Halilur-rahman ili Hebron nalazi se na oko 50 km južno od Jerusalema u Jordanu

žena. Iako neobrazovan dobro je poznavao prilike u svijetu i stalno bi pretresao svjetske događaje, u čemu je bio osobito vješt.

Džafer-baša, janjičar 97. džemata, umro je od kapi.[16]

Mustafa-baša, mudželid, imao je devedeset godina, zvali su ga *Brko,* polako bi govorio. Stanovao je u Jahja-pašinoj mahali, a umro je u mjesecu rebiul-evelu (9. IV – 8. V 1777).

Siromašni starac Azam, pravio je tambure.

Siromašni starac Kolar, ćoso, halvedžija, zbivao je šale i stalno bi vikao: *»Ti halvu peko i u strnjaku sepetu miješo«.*

Dugi starac, Sofić Husejin, hadžija, kazandžija.

Maloumni herif prosjak Bego, poznat po imenu Imam Gričalo, kalajdžija, gluh, ali jak, čuvao bi mrtvace pred Begovom džamijom.

Dugi Osman Kalundžija, alemdar, starac iz 10. buluka, volio je kadićevce i miješao bi se u vekalet.[17]

Jedan lud javuz, dječje pameti mnogo bi psovao.

Maloumni berber Alija, koji je napustio berberski zanat zbog nekih vesvesa i nakon toga je stalno sjedio u Menzilhani; otišao je na selo i tamo umro.

Svrako (Isvrakaogli), kazandžija, delikanlija.

Smail-baša Fajković, fenjerdžija i hatib Skenderije, džamije,[18] dobar i ugodan čovjek.

Mula Ahmed Hadžiduraković (Hacidurakogli), bogat, mlad, zet bogatog kadije Svrzikape, volio je kadićevce; navodno je bio i hafiz; iza sebe je ostavio četvoro djece. Njegovoj se smrti svak začudio, jer je umro od sandžije.[19]

Herif Gaga, tomrukdžija; imao je žućkastu put.

Sin Rame koltugdžije, junak, veoma veseo, zdrav. Oženio se i ubrzo iza toga se razbolio i umro.

Mula Hasan Glodo, imao je na glavi čatal-turban; iz Malikane je uzeo nešto novaca, bio je zet mutevelije Husrev-begova vakufa, herif visoka stasa, obrazovan, odgojen i otmen čovjek.[20]

[16] Sin je Hajdarev, iz Topal Inhanove mahale. Ostavina mu je popisana 21. rebiul-evela 1191 (29. IV 1777) g. i procijenjena na 183.125 akči. Sidžil XVIII, str. 126.

[17] 15. zilkade 1191 (15. XII 1777) g. napisana je imovina umrlog Osmana alemdara, sina Abdulahova, iz Iplidžik Sinanove mahale. Kazandžijski alat mu je vrijedio 173.230 akči. Sidžil XIX, str. 29.

[18] Skender-pašinu ili Skenderija džamiju sagradio je 1517. g. Mustaj-beg Skenderpašić. To je bila džamija pod kupolom. Porušena je 1935, a munara njezina 1960. g. – S. Kemura, *Sarajevske džamije,* str. 215–244; M. Mujezinović, *Turski natpisi u Sarajevu iz XVI vijeka,* Prilozi II, str. 95–96, i H. Šabanović, *Postanak i razvoj Sarajeva,* Radovi XVIII, knj. 5, str. 109.

[19] O ovom Hadžidurakoviću vidi sidžil XVIII, str. 161.

[20] Hasan-beg je sin Ali-bega, iz Jahja-pašine mahale. Umro je u Kozluku u zvorničkom kadiluku kao putnik. U njegovoj ostavini, popisanoj 2. džumadel-evela 1191 (8. VI 1777) g. i procijenjenoj na 554.358 akči, nalazilo se i 35 svezaka knjiga. Sidžil XVIII, str. 155.

Šejh Omer, neženja, imao je veliku i bijelu bradu; »od njega nije ostao« tj. putovao je u Misir i Istanbul. Umro je kao neženja; poslovan čovjek.

Ismail-beg Dženetić, muteselim, za raju bijaše dobar. Umro je 17. rebiul-ahira 1191 (25. IV 1777) godine.[21]

Alihodžić (Alihocaogli), kazaz; kada bi govorio, jako bi se smijao; bavio se hodžalukom na selu. Umro je na putu za Meku, a tamo ga je poveo sa sobom jedan hadžija, Bog mu se smilovao!

Dugi Bekir-beg Kralupa spahija, iz Ćemaluše mahale ili Čejirdžika, sasvim dobro je poznavao propise o erazi miriji; oslijepio je, dobar čovjek.

Mula Ibrahim Tandar (Tandar-ogli), ospičav, umro na putu u Meku.

Starac Abas-baša, belukdžija, terzija, ugodan čovjek.

Pado, sagrdžija, brat Avdage Džine, imao je unuka od kćeri; bijaše onizak, siromašan, u kratkom džubetu, i starim šalvarama, lud, ali ne sasvim. Išao bi sasvim brzo. Djeca i delikanlije, kada bi pored njega prolazili, pljunuli bi, a on bi tada hvatao za nož i vikao: »Vaj haluna«.

Rezač duhana, iz Pasje mahale, ćoso.

Siromah Omer *Hôdžô*, iz Ajaspašine mahale.

Abdulah-baša Veljo, abadžija, kadićevac.

Bekir, tabutdžija, trbušast poput fučije.

Šejh hadži Muhamed, sin hadži-Hasanov, u 80. godini, šejh hadži-Sinanove tekije, koju službu je obavljao preko četrdeset godina. Imao je brojnu porodicu i svak se čudio odakle se izdržavao, jer vakuf ne bijaše bogat, a on je mnogo trošio. Od kadićevaca je svakakve neugodnosti i prigovore doživio i slušao, ali on to nije srcu primao, nije nikoga napadao ni grdio, nego bi govorio: »Strasti su zavodljive«. Ponekad bi u obliku priče ispripovijedao kako on ne voli prljave poslove. Mene, ovog siromaha, jako je volio i davao bi mi na čitanje knjige na arapskom jeziku napisane, a i druge knjige. Lijepo bi pisao, knjigu ne bi odmicao ispred sebe i čitanja se ne bi nikada zasitio. Bio je učen, vješt u astronomiji, znao je vefk i reml, naizust je znao mnogo dova i munadata, bio je vješt arapskom i perzijskom jeziku. Prema potčinjenima je bio žestok, tako da su to neznalice smatrali ljutitošću, ali je on samo držao red. Bijaše mršav i brz; mnogo je proputovao, bio je čak i na Indijskoj skeli. Bijaše pravi šejh, ali neznalicama tajne nije otkrivao. Više puta bi izdržavao čilu, bivao je u erbeinu

[21] Sarajevski muteselim Smail-beg sahranjen je u velikom groblju na Hambinoj Carini gdje mu se i danas nalazi nadgrobni spomenik s natpisom koji mu je spjevao Mejlija.– H. Kreševljaković, *Dženetići*, Radovi Naučnog društva BiH, Sarajevo 1954, str. 110. i M. Mujezinović, *Epigrafika i kaligrafija pjesnika Mehmeda Mejlije*. Naše starine IV (1957), str. 159–160.

i mudžahedi. Umro je, u petak u doba ručanice, 21. džumadel-evela (27. VI 1777) kada je sunce bilo u zviježdu Raka, i to u 7. danu. Evo kronograma njegove smrti u ebdžedu: »Dižući kaziprst reče Emin, o živi Bože preselio je šejh savršenih godine 1191«.[22]

Ibrahim Čango, namrgodeni starac, duga vrata, bakal.

Bjelobradi dugi Mehmed-aga Munibašić, na glasu aščije. Pripremao bi hranu na esnafskim teferičima, a i u čaršiji je bio aščija, iz 97. džemata.[23]

Starac hadži Ahmed Ćupo, iz 10. buluka, pametan herif. »Mogao je i paši odgovor dati«.

Žmirkavi starac Salih-aga Nalo.

Maloumni starac Salih-čelebija.

Zuco, herif, slatke riječi, iz Careve mahale, napravio je jedan pâs od tuča.

Ahmed, s Alifakovca, kahvedžija u Kolobari hanu.

Mumin, pekar, s Banjskog Brijega.

Mustafa-baša Bravo, u pôši, iz 97. džemata.

Sluga muhurdara Mustafa-age Hasećije, iz naše mahale.

Mula Ahmed, arčadžija, mujezin, derviš, siromah, tevećelija, herif, imao je jezik a usta ne, život je proveo kao mujezin; imao je brojnu porodicu, ali je bio strpljiv.

Siromah, tutundžija Jaho, bez pameti, *gunjko* i ašik, volio je derviše.

Oronuli starac Dugmo, kojeg je u starosti malo dohvatila kap, ali je mogao hodati; bijaše osor i ljutit čovjek. Djeca bi ga dirala i govorila mu: »Čolgumisin kakarmisin«, a on bi im na to odgovarao: *»Kako j..e robinja«* i plakao bi. Imao je ženu i ona bi ga nekad tražila po sokacima, jer je imao i padavicu.

Crnooki terzija Mustafa, redovno bi obavljao namaz. Pripisivali su mu da je pederast i zadirkivali zbog nekog delikanlije, pa je obješen.

Još jedan terzija Mustafa, koji je zadavljen iz istih razloga.

Otac sarača Hasan-baše Gačanina, herif koji je često u saraje nosio zejtin i tamo ga prodavao. Usne su mu otekle i tako je treći dan umro.

Hadži Meho Carigradlić, nestaloženi mladić; zadavljen je u Travniku.

Hadži Ali-efendija Hadžikasumović (Hacikasimogli), kadija, mršav; umro u Mostaru.

Siromah, starac šejh Mustafa Mlivar. Dugo je vremena bio besplatni mujezin Tabačke džamije, a zatim postade mevlevijski šejh i u spomenutoj džamiji je obavljao derviške obrede. Za vrijeme napadaja od strane zanesenjaka ovaj šejh ih, uz pomoć nekolicine razbije u spomenutom mesdždidu. Bog mu se smilovao![24]

Bolesni i siromašni kazandžija, koji bijaše počeo prositi.

[22] Šejh Muhamed je sahranjen u dvorištu hadži-Sinanove tekije. Ljetopisac je pogrešno prenio kronostih sa nadgrobnog spomenika ovog šejha. Tekst natpisa u prevodu vidi u M. Mujezinović, *Epigrafika i kaligrafija pjesnika Mehmeda Mejlije, Naše starine IV, 1957. str. 160.*

[23] Krešević jaković u *Esnafima* ne spominje ovog aščiju.

[24] O ovom šejhu vidi: M. Mujezinović, *Musafirhana i tekija Isa-bega Ishakovića u Sarajevu,* Naše starine III (1956) str. 248-249.

Još jedan starac s Vratnika, zvani Čehaja.

Starac hadži Hasan Dardagan, trgovac, ležao bolestan tri godine.

Starac Džezar, kazaz, koji je jednu ženu tri puta pustio; ponovo je vjenčao i opet puštao. Prezivao se Prešljo.

Ćoravi Muharem-aga, zvani Serdar, iz 50. džemata, koji se mnogo zadužio i stalno bio dužan. Umro je u Visokom kao serdar.

Halil-baša, timurdžija, iz Sarač-Alijine mahale, miran i dobar čovjek.

Bjelobradi Mataradžija, iz 45. džemata, u kojem džematu je često bivao bašeskija. Imao je krupne oči, crnu put, krupan čovjek. Na vojni postade hasećija i na sebe stavi kalafat, ali, kako izgleda, plaću nije primao. Postao je fojnički serdar i tamo otišao. Prezivao se Meto. Zarobljen je u Rusiji na Oziji.

Hasan-baša, sin Kasima alemdara, moj prvi komšija, tirjaćija, mutabdžija, koji je i dan i noć radio o svom zanatu.

Hadži Salih Semiz, postade ortak u dućanima, majdanima i hanovima u Varešu; često je putovao i tako sabra nešto imetka. Bijaše junačan čovjek. Jedno vrijeme je petkom na Bakijama prednjačio u igri devekuša, u bacanju kamena s ramena. U bacanju sohe i kamena bio je ispred trideset do pedeset drugova. Na Crnoj Gori mu je u tijelo unišao puščani metak i tako nestao. Iza toga do nekoliko godina otvori mu se na tome mjestu rana. Umro je u Šapcu, iz 39. buluka.[25]

Sejid Hasan Misirlija, iz provincije, ali se nastanio u Sarajevu u Kebkebirovoj mahali. Oženio se kćerkom Kaukčije (Kaukciogli) i otišao u njezinu kuću. Bijaše čovjek osrednjih godina, a kuća mu sasvim uredna i dotjerana. U avliji je imao više češama i šadrvana, zastore, jastuke, sofe, kaldrmu. To bijaše jedna rijetkost.[26]

Mahmut Neretljak, alemdar, iz naše mahale, iz 50. džemata, kujundžija, jedno vrijeme je izrađivao i falsifikovao *bakrenjače* pare i zato je kažnjen i protjeran. Bio je stalno pijan, ali bez štete po druge ljude, krupan čovjek, pravi *Neretljak*. Imao je veliku glavu. Pametno bi govorio.

Brkati *Ahmo*, sin Tufekčića, mladi, ali je bolovao od istiske, iz Careve mahale.[27]

Jedan tabak, kojeg nisam lično poznavao.

[25] 2. zilkade 1191 (2. XII 1777) g. izvršena je procjena imovine hadži-Saliha, sina hadži-Ibrahimova, koja je iznosila 4.661.854 akči. Mnogi trgovci su mu ostali dužni. U Varešu je posjedovao više nekretnina. Umro je u Šapcu. Sidžil XIX, str. 46.

[26] Hasan-baša Misirlija, sin hadži-Salihov, unuk Osmanov, imao je kuću u Kebkebir mahali. Imovina mu je iznosila 584.514 akči ili 2.435 groša. Sidžil XIX, str. 26-27.

[27] Sin je Husejinov, tufegdžija, iz Careve mahale. Imao je dućan u Tufegdžijskoj čaršiji i kuću u spomenutoj mahali. Ostavina mu je popisana 24. zilkade 1191 (24. XII 1777) g. a iznosila je 48.000 akči. Sidžil XIX, str. 40.

Crnobradi Lejlić (Layliogli), muzur u mehkemi.

Kazaz Duran.

Huko, koji je tukao so, junak, zapade u neki ašk i u tekiji bi stalno zikr činio. Otišao je na hodočašće u Meku i umro u Kairu (Misir).

Rumeni delikanlija Šljivo (Slivo-ogli), velike glave, volio je ulemu, sarač i sibjan mualim u jednom selu gdje je i umro.

Ibrahim Zildžo (Cilcozade), alem-dar, bio je uvažen u 97. džematu, herif, tirjaćija, šaljivčina. Bijaše upisan u janjičarski defter; plaća mu je navodno iznosila 900 groša. Imao je kuću u Ćemaluši.

Mladi delikanlija Davud, šura hadži Sadik-hodžin.

Bjelobradi tabački kalfabaša, rano bi dolazio u džamiju, imao je vrlo lijepe navike.[28]

Omer-baša Pologa, prvoklasni tutun-džija. Bolovao je tri dana i umro.

Umrlo svega 93 osobe.

[28] Ovom tabačkom kalfa-baši je ime Mehmed-baša; sin je Bajramov iz Kučuk-Katibove mahale. Imovina mu se sastojala uglavnom od nekretnina, a procijenjena je na 622.342 akče. Sidžil XIX, str. 52.

GODINA 1192.
(30. I 1778 – 18. I 1779)

- U mjesecu muharemu (30. I – 29. II 1778) pao je crven snijeg na dva-tri mjesta u selima u okolici Sarajeva, što je istina, jer o tome stigoše vijesti s više strana.

- 8. rebiul-evela (7. IV 1778) kada se sunce nalazilo na šesnaestom stepenu zviježda Ovan dode turnadžija i odsjede u kući Sulejman-age Indže-age.[1]

- Spomenuti turnadžija ode na vojnu 15. rebiul-ahira (13. V 1778).

- U Sarajevu je postao agom mula Osman Harlo, a njegovim bajraktarom Mustafa Tabak. Drugi bajrak je razvio hadži Avdija, atar, iz 10. džemata, a njegovim bajraktarom postade Agan Pinjo (Pino-ogli). Ova dvojica aga kao i njihovi neferi, pa i ostali asker, koji ove godine bijahu mustahfizi na Hotinu, Ismailiji i na drugim mjestima, ne stupiše u borbu, a mnogi su pomrli, valjda od kuge.

- 15. rebiul-ahira (13. V 1778) stiže vijest da se zatvorio u tvrdavu u Ostrovici Beširević (Besiroglu), kapetan ostrovičke tvrdave, kojega je opkolilo deset hiljada vojnika.[2]

- Kako nisu stigle plaće već sedam godina, to Sulejman-baša Hotinlija odnese mahzar u Istanbul, a spomenuti turnadžija je došao i pročitao agama zapovijed. Ove age su prvobitno htjele da idu na vojnu, ali su kasnije odustali. Ponovo počeše praviti mahzar; na njega sam stavio pečate svih aga i bajraktara iz Bosne kojima pripadaju plaće. Medutim, ovu molbu ne poslaše, sustegoše se, a bili su i požurili s pravljenjem mahzara koji su ranije poslali u Istanbul. Nema potrebe slati molbu za molbom, a i kasno je bilo. Ukratko rečeno, moje pisanje je ostalo uzaludno. Ponovo dode kol-ćehajin čauš s fermanom i pozove hotinske age, bajraktare i jamake. Medutim, to je bila jedna briga i tegoba za cijeli šeher, jer plaće nisu došle već sedam godi-

[1] Vidi bilješku 5 u 1182. h. godini.

[2] Vidi H. Kreševljaković, *Kapetanije u Bosni i Hercegovini*, Sarajevo, 1954.

na, a vojnici se bili zadužili. Ukratko rečeno, svi, i dužnici i oni koji su novac uzajmljivali, bijahu ožalošćeni. Konačno rekoše da neće ići na vojnu, pa neka bude šta hoće.

- Od paše je došlo pismo u kome se kaže da su sve serhatlije krenule u Travnik, pa se ovim pismom traži pomoć i posredovanje Sarajlija. Iz Sarajeva su iz svake grupe izabrana po dva-tri pametna i ozbiljna čovjeka koji se uputiše u graničarsku vojsku radi izmirenja. Paša je pozvao alajbege, spahije i Džafer-pašu[3] da dodu u Travnik s razvijenim bajracima. Svi oni odoše i vratiše se; paša ih je lijepo primio i počastio, jer su uspjeli da posreduju na izmirenju.

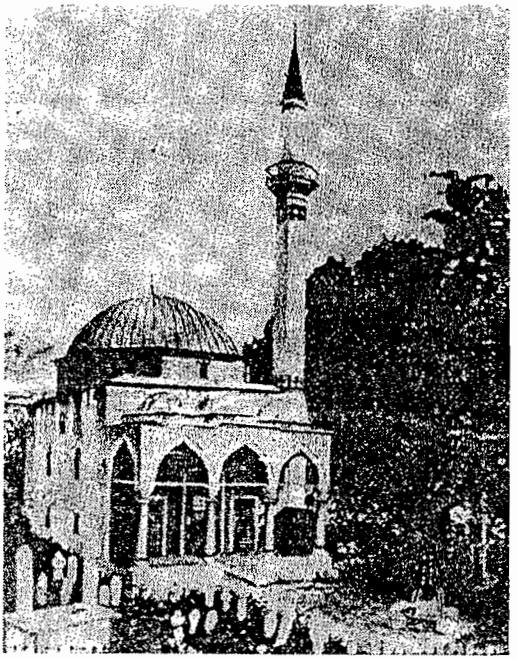

Ali-pašina džamija

- Na Bendbaši se plivajući utopio tabak Mahmut.

- Na planini Romaniji ubijen je jedan čovjek, a i na Jahorini je ubijen jedan zimija.

[3] Vjerovatno misli na Džafer-pašu Čengića, sina Bećir-pašina koji je u ovo vrijeme bio kliški mutesarif. S. Bašagić, *Znameniti Hrvati, Bošnjaci i Hercegovci u Turskoj carevini*, Zagreb, 1931, str. 18.

- U mjesecu džumadel-evelu 1192. (28. V – 26. VI 1778) godine, ili 3. hazirana, nadošla je velika bujica, koja u Abadžiluku i na Baščaršiji bijaše poput mora, i pričini veliku štetu. Voda je unišla u sve krevete i napunila čaršiju blatom, razrušila nekoliko zidova, a udušio se i jedan čovjek, rob Maše Aračadžije, kojem se okliznula noga i on pao u vodu kada je na Ulomljenici na rubu jedne bašče kukom, napravljenom od drveta, koja se zove *ključ*, hvato daske što ih je bujica nanosila. Njegov leš su pronašli čak u kasapskoj čaršiji. Bujica je zanijela i nekoliko krava, pa ih je s brijega svukla u Miljacku. Spomenutog dana bilo je grmljavine i leda. Pogledao sam u Melhemu koja mi ukaza na kugu.

- Proračunao sam koliko će u Sarajevu u ovoj godini porasti broj ljudi i ustanovio da će povećanje žiteljstva iznositi 1.080 osoba. Pretpostavimo da u našem gradu ima 6.000 domova sa po troje djece koja će za godinu dana porasti za 3 oke. To bi značilo 18.000x3=54.000 oka ljudskog mesa. Ako uzmemo da čovjek prosječno teži 50 oka, to onda, ako podijelimo 54.000 oka sa 50, dobijemo 1.080 oka. Zatim pretpostavimo da će u ovoj godini umrijeti, što odraslih muškaraca što žena i djece, 280 osoba, to opet imamo viška od 800 osoba.

- Spomenuta bujica je iz temelja srušila visoku kamenu ćupriju na Obhodi.[4]

I ove godine se pojavila *paučina* na drveću, ali ne u onolikoj mjeri kao lanjske godine.

- Ove godine su *jagode* veoma rodile, tako da su ih u Sarajevo odnosili tovarom, a bakali ih krčmili po šest para na oku, zatim po osam dinara, pa četiri pare. Tako sam ja od jednog seljaka kupio oko tri oke za osam para. Začudo bijahu rodile.

- U ovoj godini obješen je na crkvenim vratima jedan razbojnik, slabašni zimija.

- Stiže vijest da je u okolici Sarajeva pobijeno nekoliko Hera.

- Isto tako se pronese vijest da se u Istanbulu pojavila kuga.

- 7. džumadel-ahira (3. VII 1778) je sarajevski mula htio uputiti paši mahzar o pitanju svoje plaće. Medutim, gradani ne htjedoše potpisati ovaj mahzar, nego počeše protiv mule praviti drugi mahzar.

- Nekoliko Sarajlija popisivahu Mustaj-pašine sejbane po kasabama, pa ovi, kada su došli u Sarajevo, počeše praviti nered. Zato telal oglasi da se svi imaju vratiti u svoja mjesta pod svoje bajrake, što neki poslušaju i vrate se svojim kućama, dok se drugi ne odazvaše ovom pozivu i ostadoše u Sarajevu. Čak je neki čovjek u tim neredima dobio dvadeset i dvije rane.

[4] Ovo je jedini spomen o ovom mostu, koji, izgleda, nanovo više nije ni sazidan. – H. Kreševljaković, *Vodovodi*, str. 209.

- Umro je bašeskija 97. džemata Kara Ibrahim Bašagić, pa mjesto njega postade bašeskijom bivši bašeskija Dugi Mahmut Esko.

- U mjesecu redžebu (26. VII – 24. VIII 1778) na jedan dan prije početka mjeseca agistosa, kada se sunce nalazilo na dvanaestom stupnju zviježda Lav, u utorak navečer u tri i po sahata, rodila mi se kći Merjema, ili drugim imenom Nurija, u Mimar Sinanovoj mahali. To mi je deveto dijete, od kojih je danas na životu samo troje, i to dvoje žensko i jedno muško.

- Ovih dana čizmedžije zaključiše svoj defter kušanme i odoše na Soukbunar gdje se dva-tri dana proveseliše.

- I kovači počeše razapinjati svoje čadore na Kovačićima.

- Stiže vijest da ponovno u Bosnu dolazi iz Vidina novi paša Silahdar, a da je Dagistanlija svrgnut. Dagistanlija ode iz Bosne polovinom agistosa mjeseca.

- Kovački esnaf održao je svoj teferič kušanme na Kovačićima. Na teferič su otišli 23. agistosa, u četvrtak, ali im vrijeme bijaše kišno, a kasnije i lijepo, dok je na dan prije završetka teferiča pala neopisiva kiša praćena jakim vjetrom. Neka se zna još i ovo: Medu kovačima su većinom ljudi koji su došli sa sela i tu naučili kovački zanat, a medu njima nema gospode, pametnih i odgojenih ljudi, pa oni i ne umiju gosta dočekati kako treba niti ga znaju pozvati na *veliki pilav*. Zato im bijaše malo posjetilaca. Tako su njihovi gosti i uzvanici lutali oko šatora, jer ih kovači nisu znali lijepo dočekati i ukonačiti.

- 22. šabana (15. IX 1778). ili 3. ejlula, u ponedjeljak, dode u Sarajevo po treći put debeli starac Mehmed-paša Silahdar.[5] Ovo je, dakle, njegov treći dolazak. Agama i alemdarima je podijelio mnogo odora.

- Hadži Salih, kujundžija, iz Buzadži hadži-Hasanove mahale, prodao je svoju urednu kuću hadži-Mustafi Fazlihodžiću (Fazlihocaogli) za 1.500 groša, a sebi je napravio novu kuću, u blizini Ćifuthane, u koju se uselio 29. dan Ramazana (21. X 1778). U gradnji je proveo svoj život, tako da mu je to više i dosadilo.

- U ovoj godini je ramazanski post trajao dvadeset i devet dana, i to samo u Sarajevu.

- U ovoj godini bijaše sarajevski mula neki čovjek koji je imao bolest u nogama, a od kojeg Ali-efendija Neretljak, koji se nalazio u Istanbulu, zakupi kadijski položaj za jedan mjesec, i to za hiljadu groša. Ovaj kadija je došao u Sarajevo i bio kadijski zamjenik, za koji položaj je primio šest stotina groša, a u Sarajevu je dobio još četiri stotine groša.

- Isti mula je zabranio Židovima da oblače žute papuče s crvenim tomakama, pa su ovi iz inada oblačili i čakšire naizvrat.

- Ove godine je vladala velika kuga u Istanbulu, zatim u Sofiji i Nišu, a prema vijestima koje stigoše, kuga je harala i u Edreni.

[5] Vidi bilješku 1 u godini 1179.

- U spomenutoj godini bijaše obilno suhog bravljeg mesa, tako da se prodavalo na oku po 14 (para), janjetina 18, svijeće po 73. Šinik pšenice iznosio je 4 groša, med 60, a jung a masla 180. To su cijene u bakala.

- Jednog dana su prilikom učenja ezana počeli zavijati i jaukati psi, što se protumači kao predznak kuge.

- Ove godine su na nekoliko mjesta razbojnici (haydudlar) napali trgovačke karavane i opljačkali im robu.

- Iste godine se zavadiše serhatlije s kapetanima, pa se opet nakon nekoliko dana izmiriše. Smijenjen je paša, na čije mjesto dode drugi paša, a serhatlije kao i prije odoše na vojnu.

- Ove godine bijaše dosta bravljeg i govedeg mesa. Kurbana je također bilo mnogo, tako da niko ne pamti toliko mnoštvo kurbana. Kurbani su većinom prodavani po dva do tri groša, govedina na oku 14 (para), bravetina 18, svijeće 72, junga masla 180, med 72, a šinik pšenice 960 para.

- 15. zilhidže (4. I 1779), u ponedjeljak dovršio je novi žutobradi aga Mustafa-aga turnadžija svoju kuću i lijepo je uredio.

- Ove godine je samo jedan čovjek kao zamjenik otišao na hodočašće u Meku, a i ovaj ode nečujno kao kradljivac, tajno. Više niko nije otišao, pa neka se i to upamti.

Nova godina se dogodila u petak.

U ovoj godini su umrli:

Jedan siromašni kazandžija s Vratnika, zet poznatog Saliha Grde.

Česum, veoma naočit herif, otlukčija.

Halil Dukatar *Mujo-baša,* sluga Biče, dobar i miran čovjek.

Također mirni *Mujo,* židovski vodonoša.

Ćibo, iz 10. buluka, čibukčija, siromah, veliki tirjaćija, poguren, prljav i bolestan.

Pekar s Hiseta, kojeg nisam poznavao.

Berber Haso, džerah, iz Čejirdžika namašćija, berberski ćehaja, imao je osamdeset godina.[6]

Kazandžija Jusuf-baša.

Bogati hadži Hasan, iz Busovače umro u mjesecu saferu 1192 (1. – 29. III 1778) godine.

Omer-baša Đogo (Cogo-ogli), tirjaćija, kasapski baša, dugo vremena je bričio bradu; imao je osamdeset godina kada je umro.

Bjelobradi trgovac mula Avdija Potogija, nešto malo poznat. Ponekad bi zamjenjivao imama u Begovoj džamiji, nosio je na glavi čatal-turban, kadićevac, herif.

Siromah Ali-baša Šanta, u bolesti vrućici bijaše mu se uzeo jezik, pa je poslije toga s velikom mukom govorio.

[6]Ostavina ovog berberskog ćehaje, sina Osmanova, iz Kalin hadži-Alijine mahale, procijenjena je 8. safera 1192 (8. III 1778) g. na 223.072 akče. Osim brijačkog alata, kod njega se našao i alat za liječenje, kao i nešto lijekova. Imao je dućan u berberskoj čaršiji. Sidžil XIX, str. 71. i H. Krešević-ljaković, *Esnafi i obrti u starom Sarajevu,* 1958, str. 23.

Bjelobradi herif sagrakčija.

Bjelobradi, snažni uspravni hadži Ibrahim Atlagić (Atlagazade) menzildžija, iz 97. džemata, imao je dvije žene.[7]

Veoma bogati mula Ismail Žiga, puno bi govorio i veoma mnogo se zaklinjao s »Vallah billah« (Tako mi Alaha!). Imao je istisku. U Gabeli je imao trideset kesa prihoda. Mlad i sasvim žut.

Siromašni delikanlija, sin starca berbera Nuse. Umro je naprasno pri izlasku iz hamama. Prilikom razvijanja bajraka u 1192 (1778-79) godini razvio je i upisao dva bajraka u jednom mjesecu.

Abdusamed, sakat u jednu ruku, zet Mir Sulejmanov, tevećelija, malouman. U krevetima je prodavao noževe i handžare.[8]

Ahmed-baša Češljar, dobar čovjek, volio je vidovite ljude.

Mladi delikanlija Avdija: u ruci mu je jednom opalila puška i ranila ga u prste, od čega je i umro.

Bišćo. I on bijaše tevećelija, luda, nosio je aščijama meso i bio sluga.

Čolakasti Šeho Mlivar, iz Sumbulmahale.

Veoma stari Husejin sagrakčija, hadžija, koji je oslijepio.

Oniski kalajdžija Škoda, stalno je na glavi nosio »asar-kapu« i o ramenu mali zembilj, a bio je siromašan, oniska uzrasta; imao je mnogo godina, znao je pravilno učiti Kuran i konačno je obukao turban taliba.

Jedan siromah, čizmedžija Ćosić (Coso-ogli).

Dragi, crnobradi berber, umro od vrućice.

Lutfo, bazrdan, brzo bi govorio i mucao; bolovao je samo jedan dan i umro.[9]

Hasan-baša, aščija. Nije mu bilo ravnog u Sarajevu; bez brade i veoma čudna izgleda.

Junačni Cigić (Cigo-ogli), mlad, velikih nogu, čudnovatih kretnji: debeo; prodao je dućan i otišao u Meku gdje je i umro.[10]

Požegija (Požegiogli), mlad, pisar u mehkemi. I preci su mu bili u istoj službi. Otac mu je dugo živio. Najednom se razbolio od istiske i umro.

Rob Crnogorac Husejin, rob hadžibege Sabure, delikanlija, bistrog uma; imao je veliku volju za

[7] Sin je Mustafin, iz Careve mahale. Imao je 24 konja, mnogo torbi, ćebadi i drugog pribora potrebnog za menzildžiju. Ostavina mu je procijenjena 2. rebiul-ahira 1192 (30. IV 1778) g. na 248.668 akči. Tu se utvrduje da su ga naslijedile dvije žene, sedam sinova i sedam kćeri. Sidžil XIX, str. 129.

[8] Sin je Abdulahov, iz Haseći Hatun mahale. U ostavini mu je nađena velika količina noževa. Sidžil XIX, str. 115.

[9] Sin je Ahmedov, iz Kebkebir hadži-Ahmedove mahale. Imovina mu je popisana 11. redžeba 1192 (5. VIII 1778) g. i procijenjena na 1,500.238 akči. U dućanu i dolapu je imao tekstilne robe u vrijednosti od 316.966 akči. Sidžil XIX, str. 158.

[10] Ime mu je hadži Salih, sin je Salihov, iz Ferhadije mahale. Umro je na otoku Rodos, prilikom povratka iz Meke. Imovina mu je vrijedila 211.028 akči. Sidžil XIX, str. 158-160.

naukom, pa je lijepo uznapredovao u perzijskom jeziku. Pošao je sa svojim agom u Meku na hodočašće, ali se u Damasku (Sam) razbolio i pao u agoniju tako da su mislili da je mrtav. Medutim, kada su ga zamotali u ćefine, počeo je micati nogama. Zbog toga je ostao u Damasku ne obavivši hadža, a zatim se zajedno sa svojim agom povrati kući, nakon čega je samo pet dana bolovao i umro.

Rob Maše Aračadžije. Prilikom jedne velike bujice pao je u potok koji je tekao pokraj bašče i voda ga odnese čak na Baščaršiju.

Mula Salih, koji je po treći put otišao u Meku i tamo umro.[11]

Jedan siromah, prosjak.

Hasan-efendija, zvani *Žuti-hafiz*, bijaše od djetinjstva slaba zdravlja, žut, onizak, slaba glasa, ali je imao dobro pamćenje, a u govoru bijaše nježan, slab; bećar, nije se nikad ženio, simpatisao je derviše i volio šejhove u tekijama. Bio je pismen i načitan, a stanovao je u jednoj kući gdje bi ga uz Bajram mnogo svijeta posjetilo. Gradani su ga poštivali. Nekim bolesnicima bi davao vodu, a nekima bi i istihare klanjao za ozdravljenje.

Svoje goste častio bi jednim findžanom šerbeta i sa malo zulbije, pite ili drugog čega što bi od svijeta primio na dar. Neki su smatrali da je vidovit čovjek i u to su vjerovali. Ukratko rečeno: Ovaj herif nije imao nikakvih strasti, ali mu je i tjelesni sastav bio takav. Pred smrt je zavještao 400 groša, i to: za Koštrino turbe,[12] za hatiba Ali-pašine džamije,[13] za hatiba džamije više Sinanove tekije i za samu hadži Sinanovu tekiju.[14] Za sve ovo je uvakufio 400 groša. Bio je malo muvesvis i nježan, čuvao bi svoje papuče od prašine; od svakog mirisa bi začepljao nos. Bijaše slabašan (zaif), klanjajući bi zaspao.[15]

Bolesni sin uste Džafera.

[11] Sin je Sadik-čelebije, iz Jahja-pašine mahale. Umro je u Veneciji na povratku iz Meke s hodočašća. Imovina mu je popisana 4. šabana 1192 (28. VIII 1778) g. i tom prilikom procijenjena na 340.500 akči. Sidžil XIX, str. 164-165.

[12] Ovo turbe se nalazilo na Hridu. To je bila obična drvena gradevina u kojoj je sahranjen neki Košto o kojem nema bližih podataka. – S. Kemura, *Sarajevske džamije*, str. 53. Turbe je porušeno 1939. godine prilikom regulacije puta.

[13] Gazi Ali-pašina džamija nalazi se preko puta zgrade Higijenskog zavoda i spada medu najljepše potkupolaste džamije u Bosni. Sagradena je 1560/61. godine iz oporuke spomenutog Ali-paše rodom iz Drozgometve. – S. Kemura, *Sarajevske džamije*, str. 271-283; H. Kreševljaković, *Gazi Ali-paša a ne Hadim-paša*, Novi Behar VII, str 170-171, i M. Mujezinović, *Turski natpisi u Sarajevu iz XVI vijeka*, Prilozi Orijentalnog instituta II, str. 108-109.

[14] Vidi bilješku 1 u 1188. godini.

[15] Nadgrobni spomenik Sari-Hafisa i danas se nalazi u groblju Nadkovači. Kronogram mu je spjevao Mejlija. – M. Mujezinović, *Epigrafika i kaligrafija pjesnika Mehmeda Mejlije*, Naše starine IV, 1957, str. 160-161.

Pomalo maloumni tevećelija hamal Suljo.

Bašeskija 97. džemata Kara-Ibrahim, sin hadži Mustafe Tosuna, miran čovjek, crne brade, junak. Umro je naprasno istog dana navečer kada se vratio iz Meke. Dakle, obnoć bijaše Veseli, a izjutra Crni Ibrahim.

Jelko, tirjaćija, iz Sarajevskog polja, blizu sela u jednoj kolibi stalno je pekao kahvu i po tome postao poznat.

Bjelobradi mula Ahmed Kantar, iz Ferhadije mahale, mujezin Begove džamije, čiji se ezan nadaleko čuo; volio je derviše, ćosat herif.

Husejin-baša Spržo (Ispržo), ćebedžijski ćehaja, krupan i dobar čovjek, volio je derviše i ulemu. Umro je 13. redžeba 1192 (7. VIII 1778) godine.

Jedan maloumni starac Mehmed-baša Kadrić (Kadriogli), kazaz iz Koševa.

Sin Mustafe-efendije Hadžimusića (Hacimusazade), umro kao mladić od kuge u Istanbulu. Otac, kadija mu se zbog toga mnogo ožalostio.

Abulić (Abuliogli), trgovac, iz Olova, za kojeg se pročulo također da je umro od kuge.[16]

Visoki delikanlija Vilajetović (Vilayetogli), sarač, udušio se na Bendbaši.

Malo uzeti kazaz Tromo (Itromo), s Hiseta.

Mustafa-baša Tuzlo (Tuzlozade), nalbant, sin Hafiz-efendije.

Hadži Alija Olovčić (Olovali), dželebdžija, s Vratnika.

Starac neženja Abid, sirćedžija, koji je u jednoj hudžeri kod basamaka u Kolobari prodavao sirće i zejtin.

Sin bazrdana Tole, umro na vojni. Mustafa-beg Višnjica, spahija iz Višnjice,[17] bio je malo pismen, sedam godina je ležao bolestan, ali je umro od starosti. Bilo mu je stotinu godina.

Starac siromašni krpedžija Čizmo, iz Davud-Čelebijine mahale. U otpacima (furdi) u njegovom dućanu nadeno je stotinu groša.

Oniski Krnjić, dobar i miran čovječuljak (adamcik), bakal u Sagrdžijskoj čaršiji.

Jedan maloumni tevećelija, krpedžija, bjelobrad, Puškin brat, s Begovca.

Salih-baša *Ćale*, tabak, siromah, starac, šaljivčina.

Saka Bolo, sa Soukbunara, herif kojeg su mnogo hvalili.

Siromašni čovječuljak šinigdžija Avdija, baša, aračadžija s Mutnog Potoka.

Oniski Čizmin brat, timurdžija. Omer-beg Repić (Repizade), moj prijatelj; umro je još lanjske godine ali ja to evo sada saznadoh i začudih se. Zato ga ovdje bilježim.

Husejin-baša Zildžo (Zilcizade);

[16] Sin je mula-Sulejmanov, nastanjen u mahali Arebi Atik. Umro je u Carigradu. Ostavina mu je popisana 25. redžeba 1192 (29. VIII 1778) g. i procijenjena na 696.460 akči. Sidžil XX, str. 149-150.

[17] Višnjica je selo izmedu Kiseljaka i Fojnice.

udarila ga kap i ležao je bolestan dvije godine, iz Čoban-Hasanove mahale.

Sin Bekir-bašin, iz Sumbul-mahale.

Ahmed-aga Paloš, brat Ahmeda-age Đonlagića, sojković (kisizade). Bio je slab na nogama, smiješan je išao, kao da je na baglamama.

I još jedan herif, kojeg lično ne poznajem.

Derviš Meho, rodom iz Foče, siromah, prosjak, u ćulahu i hrki, šašijast, brzo i nježno bi govorio, mnogo je primao milostinju od paša i zabita. Petkom za vrijeme hutbe stavljao bi u džamiji pred posjetioce u safove papire na kojim je bilo ispisano: »Milostinja odbija nesreće i produžava život«. Tom prilikom bi govorio: »Udijelite milostinju!« Neka se još i ovo zna: Djeca bi učila: »Vela havle vela kuvete illa billahi«. (Alah je najmoćniji), a on bi ih proklinjao. Veoma mnogo je pušio i sigurno bi, da je imao novaca, dnevno popušio *litru* duhana, ali je bio strpljiv, dobar i pobožan čovjek. Oblačio bi nekakvu bijelu odjeću, ali veoma staru i prljavu. Bio je šašijast, pa kada bi gledao u čovjeka, oči bi mu bile uprte na drugu stranu. Bio je moj prijatelj. Bog mu se smilovao!

Hadžifazlagić (Hacifazliagaogli), aga dalkiliča, iz 39. buluka, a bivao je i u 10. buluku, kazandžija, bogat herif i dobar čovjek.[18]

Hadži Mustafa Škaljo (Sikalo), mnogo je trgovao s Austrijom (Nemce), ali nije bio bogat. U starosti se bavio hafafskim poslom. Pade s nogu, osušio se i umro.

Sasvim stari čoban Šahin. Na sebi je imao samo jednu odjeću od abe, otvorenih prsa, pečen čovjek, izdržljiv na studen, nasmijana lica, siromašan i strpljiv. Kratko rečeno, u svojoj osamdesetoj ili devedesetoj godini nije mu ništa smetalo ni kiša ni snijeg pri sječenju drva, dobar čovjek. Kada bi s kim razgovarao, smijao se.

Ospičavi starac, sarač, baštovan bašče Mevlevijske tekije.[19]

Jedan herif, s Čekaluše.

Pirija, otlukčija.

Sarajlija kojem bi govorili *Kupi Halile*, tutundžija, osrednjeg rasta, brkat, snažan, malouman. Sjedio bi po dućanima i zbijao šale, iz 71. džemata. Umro je prezadužen.

Debeli starac hadži Ibrahim Tolo, trgovac, bogat herif s Atmejdana, punac poznatog trgovca hadži Bešlije, iz 50. džemata. Bog mu se smilovao![20]

[18] Trgovačka roba kazandžije Fazlulah-age, sin Omerova, unuka Ahmedova, iz Iplidžik Sinanove mahale, sastojala se iz veće količine raznog bakrenog posuda. Imovina mu je iznosila 1.643.229 akči, a naslijedili su ga žena i sin. Sidžil XX, str. 11.

[19] Bašča Mevlevijske tekije nalazi se ispod Šehove Korije

[20] Imovina ovog bogatog trgovca, iz Bakrbabine mahale procijenjena je 28. muharema 1193 (10. I 1778) g. na 4.900.074 akče. Imao je dućan u Rustem-pašinom bezistanu i tri kreveta kod spomenutog bezistana. Sidžil. XXI.

Oniski starac Židov, u turbanu, nije bio učen, a navodno je bio mekteb-hodža (mehtef-hocasi), imao je dvije-tri žene, tevećelija, mal-ouman, bez šejtanluka, pravi Židov. Stalno bi govorio: »Danas ovaj, a sutra drugi svijet«. Ponekad bi mu dječurlija skinula s glave turban, a on bi šutio kao stijena.

Siromah, bajraktar, iz 97. džemata, kahvedžija.

Fazlagića subaša.

Hadži Piriz; išao je nekoliko puta u Meku na hodočašće kao zamjenik. Brzo bi govorio, bijaše debeo, ugodan čovjek. Nekoliko dana bio je bolestan; brzo bi išao, zvali su ga hadži Piriz. Bog nek mu se smiluje!

Berber Danijel, berberski ćehaja, u 90. godini. Bog mu se smilovao!

Hasan-baša Šero, pekarski čauš, sasvim brzo bi govorio. Umro je 7. zilhidže 1192 (27. XII 1778) godine.[21]

Bjelobradi Sulejman Sekulić, poturčenjak, moj komšija, namašćija herif.[22]

Starac siromah Jusuf-baša, kujundžija, brat Redžeb-bašin.

Bešo Penjez (Penezogli), terzija, namrgoden, umro od istiske.

Nezir-baša Biogradlija (Belgradli), iz Neretve (Neretvali), dobar čovjek.

Poznati talak Gluho, uvažen, sasvim gluh, onizak, siromah bolestan. Umro je posljednji u ovoj godini.

Svega umrle 84 osobe.

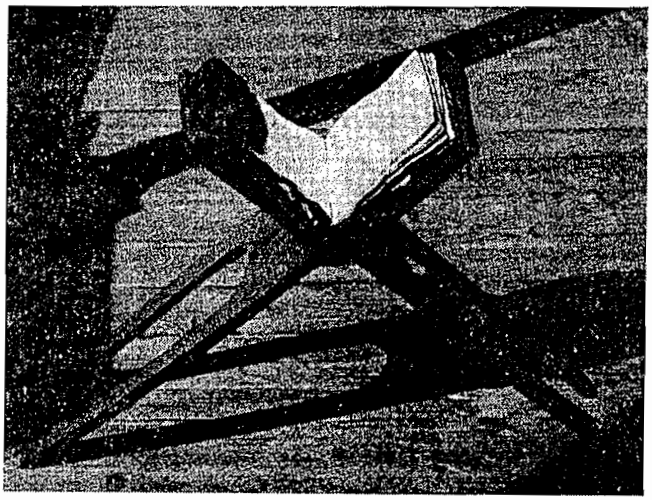

Stalak za knjige

[21] 16. zilhidže 1192 (5. I 1778) g. izvršen je popis imovine pekara Hasan-baše, sina Ahmedova, iz Ferhadbegove mahale. Imovina mu je iznosila 227.068 akči. Sidžil XX, str. 17.

[22] 15. zilhidže 1192 (4. I 1779) g. popisana je ostavina hadži-Sulejmana, sina Jahjatova, iz Alipašine mahale, koji bi, po svoj prilici, mogao biti identičan sa Bašeskijinim Sekulićem. Sidžil XX, str. 13.

GODINA 1193.
(19. I 1779–7. I 1780)

- Prvi dan muharema ili Nova godina 1193. pala je trideseti dan Zemherija u vrijeme jake studeni.

- Zima je bila tako jaka da nema čovjeka koji pamti takvu zimu. Kroz čitav Erbein bijaše malo snijega i sasvim vedro. Vode se zamrzoše, pa se nakupilo nekoliko slojeva leda. Ukratko rečeno, ovo se ne da riječima opisati. Kroz svu zimu djeca su se sanjkala i u tome se izdovojila. Konačno, kako se to bosanski kaže, *pametara nejma da pamti* ovakvu zimu. U svim magazama se smrznuo kupus i turšije u fučijama, pa, eto, i po tome zaključuj kakva je bila studen. Usljed žestoke zime uginule su i mnoge ptice.

- Ali evo i jednog čuda kojeg uzvišeni Bog pokaza kao primjer u ovoj ciči zimi: Početkom ove godine došao je u Sarajevo odnekuda jedan ludak, za kojeg niko nije znao odakle je došao, iz kojeg mjesta. Bio je potpuno go, mršav, bos. Na glavi ni na nogama nije ništa imao. Jedino je na svom tijelu imao komad starog, otrcanog, kako se to kaže, *sukna,* kojim bi se pokrivao od pojasa. Noću bi bez vatre i pokrivača spavao na kaldrmi u čaršiji i tako dugo vremena provodio duge zimske noći. To sam vidio svojim očima. Svako, kome bi ovaj došao na dućan ili na drugo mjesto da se ugrije na saksiji izgonio bi ga, jer ovaj bijaše, prvo go, drugo lud, treće tijelo mu je zaudaralo izmetom, četvrto bijaše ružan, ličio je na majmuna, peto bio je pravi Karavlah. Međutim, nije znao ništa govoriti nego bi samo vikao: »Tu, tu tu, tu«. Navaljivao bi na vatru. Po noći bi ga paščad onečistila. Kad bi ogladnio, uzimao bi sve do čega bi došao, bez pitanja.

- Zamrznuše se česme, pa je svijet vodu donosio s Miljacke i sa udaljenijih mjesta.

- Ove godine smo se sastajali na »Sohbet-halvu« u kući sarača Hasan-baše na Atmejdanu. Svi koji su prisustvovali ovom društvu davali su i jeli halvu, a to bijaše kod bakalskog dućana. Ovo društvo su sačinjavali: sarač hafiz mula efendija Saračbegović: sarački kalfabaša Ahmed; kućedomaćin Hasan i njegov ortak bakal Mustafa: sarač Bekir-baša Grabevija; imam

Buzadži hadži-Hasanove džamije mula Fazlija Šećo; hadži Ismail Čomara; hafis Mahmut, bibliotekar;[1] mula Hasan Vilajetović (Vilayetogli); sarač Tabutčić (Tabuteiogli); Osmanov ortak spomenuti Hasan; berber mula Omer i konačno, ovaj grešni siromah mula Mustafa, katib. Ovo društvo bi nakon obavljene večernje molitve zasjelo u kolo i jedno pola sata bi kao u tekiji učili tevhid, Kuran, salavate, a zatim jedno pola sata bi čitali iz knjige. To smo činili jednom sedmično i to *u(o)či četvrtka.*

- U mjesecu muharemu, kada sunce bijaše u zviježdu Kola, složiše se jamaci i agu svrgnutog zbog plaća zatvoriše u tvrdavu, odakle se on izbavi nakon dvadeset i pet dana, na dan prije proljeća.

- Spomenute godine krajem mjeseca kanuni-sani ili koncem *siječnja* u dvije-tri noći vidjelo se kako je nebo pocrvenjelo od strane Grdonja. I ja sam siromah to vidio u šest sahata noću vraćajući se sa halve od mula Hasana Vilajetovića. U Melhemi su jasni propisi uvijek, pa evo i sada se kaže da nema sigurnosti u Istanbulu, a na rubu Melheme sluti na kugu i ratove. Alah najbolje zna!

- Ponovno u *veljači* (velecede), odnosno u šubatu, vidjela se crven dvije-tri noći. U Melhemi piše da će otići; to jest umrijeti neki veliki vladar, a Alah sve najbolje zna!

- Došao je turnadžija, a za njim i požurnik, ali se serdari ne htjedoše odazvati na vojnu, nego sastaviše i predaju ilam. Niko nije otišao na vojnu. I jamaci odgovoriše da ne žele ići, jer nisu primili plaće već sedam godina. Turnadžija primi ilam i otputova. To se dogodilo kada je sunce bilo u zviježdu Vola na petnaestom stupnju.

- Aga koji je zbog plaća bio zatvoren u tvrdavi izade jednom prilikom u banju i, tražeći zaštitu od šerijata, pobježe u mehkemu gdje i prenoći. Jamaci su cijelu noć na njega motrili da im ne pobjegne, a on se zaista ponovo vrati u tvrdavu. Medutim, on je izradio jedno pismo, za koje reče da je navodno stiglo iz Istanbula od strane Defterhane, a u kojem se kaže da će plaće stići za pedeset dana. Ovo pismo neko donese paši, a paša ga ovamo proslijedi. Ubrzo se pokaza da je pismo bilo lažno. To bijaše povod raznim tumačenjima. Medutim, agu ne pustiše iz zatvora, a on izjavi da neće pisati u Istanbul.

- 28. safera 1193 (28. III 1779) godine, u četvrtak navečer u tri sahata, rodio se Šehzade, princ Sulejman, sin sultana Abdul Hamidhana, kojim povodom se izvede proslava uz pucnjavu topova i pušaka. Proslava je počela na *Blagovijest* i pucanje je trajalo tri dana (Blagoviyest gununde).[2]

[1] O ovom bibliotekaru ljetopisac govori na još nekoliko mjesta, a nalazimo ga i kao svjedoka u više rasprava pred sarajevskim kadijom. Sidžili; XXXIII, str. 184. XXXVIII, str. 199 i XLII, str. 142.

[2] Vidi bilješku 1 u 1172. godini

- Poznati razbojnik Bećir Toska, iz okolice Skoplja (Uskupden), ubijen je u Skoplju u jednom hanu, a i on je ubio dva čovjeka; i svoga konja je ubio da ga ne nadživi.

- Došao je glasonoša koji izjavi da je ove godine u Arabiji u blizini časne Medine pao snijeg visok jedan aršin. Ima stotinu, a možda i hiljadu godina kako ovako žestoka studen nije bila u svijetu.

- Kiša nije padala tri-četiri mjeseca do proljeća, pa su u Sarajevu po džamijama održavane dove za kišu s mektebskom djecom.

- Sedmi dan proljeća je telal Pračo oglasio po čaršiji da niko ne kupuje na čaršiji žita više od pola šinika, zatim da se ne prodaju devreci, buza, simit i ćahije; ašćije da ne uzimaju hljeba nego neka svak sa sobom ponese hljeba, zatim da pekari naizred kuhaju i da se svako jutro ide s mektebskom djecom na dovu za kišu. Ali svemu ima uzrok, to jest Alah ne mijenja svoje odredbe, a visoki duhovni svijet je povezan sa zemaljskim. Da bi kiša pala tomu ima jedan drugi uzrok koji je poznat astronomima, za kišu je samo znak pokornosti i služenju Bogu, dok to nije najpreči uzrok za padanje kiše, jer kada bi se svaka molitva uslišila, svijet bi propao, a nama nisu otkrivene tajne. Medutim, kada se približi vrijeme kiši i neko tada učini dovu, svijet ga nazove dobrim, čovjek čija se molba uslišava. Tako je bilo i ovog puta: molilo se za kišu idući od jedne do druge džamije i konačno zaključiše da će još tri dana ići na dovu kako je to preporučio Imami Azam.[3]

Medutim, ja griješni siromah bijah čuo prije mjesec dana od jednog astronoma da će upravo kroz mjesec dana nastati spajanje zviježda i da će se »vrata otvoriti«, to jest da će nastupiti kišno vrijeme, što se i dogodi. Tako neznalice počeše izvoditi razne zaključke, a da zaključuju i misle kako hoće tome nema nikakve smetnje, jer biva ono što Alah hoće, znali mi to ili ne. Ovo se dogodilo 3. majisa 1193. godine.

- Ponovno je zavladala suša, pa je opet pozivano na dovu za kišu. Drugi dan poslije toga pade velika kiša kakva nije pala osam mjeseci. I u vrijeme pomračenja mjeseca pade lijepa kiša. Ovo se dogodilo tri-četiri sedmice po Jurjevu. Ukratko, svijet se nakon suše obradovao kiši koja pade 15. džumadel-evela 1193 (31. V 1779) godine, kada je sunce bilo u zviježdu Dževza 16. dan.

- U Neretvi su trešnje toliko rodile da *nejma pametara* koji pamti takav rod.

- Na dvadeset dana prije nego što je sunce došlo u zviježde Raka padala je tri-četiri dana kiša, a po planinama je pao snijeg što očevici posvjedočiše.

[3] Imami Azam Ebu-Hanife je osnivač jedne izmedu četiri najpoznatije šerijatsko-pravne škole.

- 2. džumadel-ahira (17. VI 1779) u petak poslije podne stigao je u Sarajevo na položaj kol-ćehaja. Tada mjesec bijaše u zviježdu Lava.

- Kako mi je teško bilježiti izdatke koje napravim kroz godinu dana za kućne potrebe, to sam u nekoliko deftera bilježio dnevne dohotke, što sam ih primao u mom dućanu pod sahat-kulom pišući svijetu temesuke, pisma, zapise, teskere, a te mi je prihode bilo lakše bilježiti. Počev od 6. hazirana 1192. godine pa do 5. hazirana 1193. godine, to jest kroz 365 dana, zaradivao sam dnevno prosječno po 125 akči, što za godinu iznosi 45.625 akči. Ako tome dodamo jedan peškir koji sam primio, a koji vrijedi 95 akči, to onda moj prihod iznosi 45.725 akči ili 190 groša. Od toga sam u kuću trošio.

- Luda kći jednog starca silazila bi u čaršiju. Djeca bi je zadirkivala, a ona bi ih tjerala topuzom koji joj je visio o lancu. Od nje su čak i odrasli bježali. Lijepo se pokrivala, tako da je niko nije mogao vidjeti; feredžu bi uredno namjestila. Nosila je čizme, a trčala bi tako brzo da se tome svak čudio. Nakon što se svijet njome zabavljao nekoliko dana, počeše od nje strahovati, tako da su pred njom i kolukčije bježale. Navaljivala bi na vrata krčmi, na kršćane, Židove i djecu, i pritom bi psovala.

- Neka žena je pala sa zerdelije i umrla. Pokopana je u groblju na Jekovcu. Navodno je neko čuo njezin glas iz groba, pa zatražiše dozvolu od kadije da je otkopaju. Kada su to učinili, vidjeli su da se nije ni pomakla i prema tome da nije živa sahranjena.

- Jedan dan nakon toga ili 15. redžeba (29. VII 1779) nenadano je umro hadži Islam, alemdar. Neki tvrdiše da se navodno u tabutu u haremu Begove džamije pokrenuo, čemu ne bijaše nikakva osnova. To je bio plod samo nečije mašte.

- 20. redžeba (3. VIII 1779) Bajru Obloždera ili, drugim imenom, Saliha saraca, koji bijaše veliki delija i malo lud, djeca bi zadirkivala govoreći mu: *»Žderi, kurvo!«* zatim: *Jêrê prde u bunar?«* Na ovo bi se on ljutio, opsovao bi ženu, a nekada bi nasrnuo s nožem u ruci ili se bacao kamenjem. Tako ga jednom prilikom neki bjelobradi čauš zadirkivao, a on mu opsuje ženu, na što čauš dobro istuče ludog Bajru. To je Bajri bilo teško, pa nožem jako udari čauša. To zaista i zaslužuje onaj ko dira ludake.

- Voće: kruške, jabuke i *rane šljive* su vrlo dobro rodile. Već više godina nije voće ovako dobro rodilo. Mnogo stabala je polomljeno.

- Došli su pehlivani, ali se u našem šeheru nalaze kadićevci, koji su po vanjštini i govoru prave sofije, a u suštini prave čaršijske ćifte. Oni odoše u mehkemu, i naravno, dozvola pehlivanima nije data. A Sarajevo je zaista takav grad: u njemu se nalaze kadićevci koji, kada bi Pejgamber nešto dozvolio, iz inada bi mu napravili pakost. Ovo se dogodilo deset dana po Alidunu.

- Povrće je tako dobro rodilo da su bostandžije prodavali krastavice i tikve tovarom po pet para. Pa i onaj koji bi kupio tovar za pet para govorio bi da je prevaren, jer je mogao na Carevoj ćupriji uzeti tovar za tri pare. Čuo sam da su neki kupovali čitavu stranu krastavica za jednu paru, dok je navodno neko kupio dva i po tovara za 22 akče. Doduše, ove krastavice nisu bile baš najbolje.

- Pehlivani odoše u Visoko, a za njima ode i mnogo Sarajlija da promatraju njihove vještine.

- U mjesecu ramazanu, ili 8. ejlula, poslije zalaska sunca pocrvenjelo je nebo.

- 1. ramazana (12. IX 1779) je mula Šaćir, imam Buzadži hadži-Hasanove džamije, otišao s porodicom na selo gdje je dobio imamsku i mualimsku službu uz stotinu groša mjesečno. Tako sam ja opet besplatno preuzeo dužnost imama i hatiba Buzadži džamije.

- Žena Osmana, handžije u Tašlihanu,[4] pala je s basamaka i na mjestu ostala mrtva. To se dogodilo na taj način što je Pašo Imaretlić obnoć uz ramazan iza teravije dozivao s ulice Osman-bašu pitajući da li mu može malo unići na sijelo. Ovaj mu povika da je slobodno unići i da nema nikoga. Medutim, tu se zadesila Osmanova žena koja se htjede ukloniti i tako strada životom.

- Peti dan po Kasumu pocrvenjelo je nebo.

- U Rumeliji su razbojnici usmrtili trojicu sarajevskih trgovaca.

- Iza Kasuma do tri-četiri dana došao je Hasan-aga Kolundžija, kajmekam Mustafa-paše Nišandžije.[5]

- Devetu noć po Kasumu je opet nebo pocrvenjelo. U ovoj godini je nebo pocrvenjelo deset puta.

- 15. tešrini sani nebo se naoblačilo; bilo je sijevanja, a pala ja i obilna kiša. Kako ljetos nisu stigla drva na Bendbašu, to sada stigoše, ali su zato bila i dosta skupa.

- Mehmed-paša Silahdar, koji je svrgnut s položaja bosanskog vezira, na putu za Solun prenoćio je jednu noć u Sarajevu i, ne podijelivši nikakve darove krenuo je dalje. Tada je sunce bilo na 15. stepenu zviježda Luk.

- Ove godine je Kurban-bajram bio u nedjelju, a prvi dan Zemherija u utorak. Nišandži-paša, koji po prvi put dolazi na položaj vezira u Bosnu,

[4] Na mjestu gdje se danas nalazi bašča Hotel »Evrope« ranije je postojao Gazi Husrev-begov karavan-saraj, bolje poznat kao Tašlihan koje ime dobio po tome što je bio zidan od kamena. To je svojevremeno bila najmonumentalnija gradevina ove vrste u Bosni, a sagraden je izmedu 1540-1543. godine i stradao u požaru 8. VIII 1879. godine. Zvao se još i »Stari han«. – H. Kreševljaković. *Hanovi i karavan-saraji u Bosni i Hercegovini*, Sarajevo. 1957. str. 25-26 i 84-85.

[5] Nišandžija je postavljen za bosanskog namjesnika 21. oktobra 1779. g. i na tom položaju je ostao do oktobra 1780. godine. – H. Kreševljaković – D. Korkut, *Travnik*, str. 139.

klanjao je bajram-namaz u Čajniču. Zadržao se u Novom Pazaru, a u Sarajevo je stigao u utorak. Gledao sam kako je prilikom pašina dolaska s Kozje ćuprije u vodu skočilo četrdeset ljudi, kojima paša darova po pet groša, a ćehaja pedeset para. Tom prilikom je agama, alemdarima, kadijama i čaušima podijeljeno 120, a možda i više odora, kontuša, binjiša od franačke čohe. Iako je paša došao 8. dan Zemherija, ipak vrijeme bijaše lijepo. Možda već stotinu godina u ovo doba godine nije ovako lijepo vrijeme bilo. Doduše, bilo je i ranije vremena bez snijega i leda, ali se ovako lijepo vrijeme ne pamti. Svijet je stalno u zemherijama držao vrata otvorena. Novom paši je ime Mustafa-paša Nišandžija.

- 20. zilhidže (29. XII 1779) izgorio je Pašin mekteb u Patkama i u njemu mushafi. To se dogodilo 14. dan Zemherija u sedam i po sahata noći.[6]

U ovoj godini prvi je umro berber Šišo, ćoso, gluh, malouman, tevećelija, mršav, ali i dobar čovjek.

Lokmo, kazandžija.

Sin čizmedžije Mustafe-baše Salate. Na povratku s vojne ubijen je kod Vidina.

Neki Sulejman Malešić, koji je u jednoj svadi sa serdarevim ljudima ubijen. Poznavao sam ga; bio je junačan.

Terzibašić (Derzibasiogli) visoka rasta, mlad, Begin unuk. Njegova majka, jedna stara žena, mnogo je činila sihir, rastavljala je voljene, a i druge je sihire činila.

Unuk poznatog Halilbašića, koji sa svojim sinom ode u Istanbul i tamo postade mulazim, za što je potrošio hiljadu groša, po povratku u Sarajevo razboli se i umrije. Bio je kadićevac.

Ćosati čizmedžija Salih-baša Tiro Čizmar, s Mutnog Potoka, zet odabekčije, iz 97. džemata.

Mula *Mujo*, brat hafiza mula Avdije, bolesnih očiju, dobar čovjek; u nekoj svadi ranjen je puščanim zrnom.

Oniski belukčija Kara-Avdija, tirjaćija, veoma brzih kretnji.

Žmirko, tabak, visok bjelobrad, mršav, u žutom binjišu.

Otlukčija.

Siromašni aščija.

Osman-baša Vejso; bio je kahvedžija, a zatim bazrdan. Pogurio se i postao tirjaćija. Nakon svega toga snosili su ga hamali na tezgerama u čaršiju.

Ospičavi Jašar-baša, srednjeg rasta, namrgoden; pravio je čizme.

Visoki Osman-baša Pologa, trgovac, u pošti, pametan delikanlija, poslovan čovjek, koji je konačno

[6] Pašinim mektebom nazivao se mekteb što ga je podigao Mehmed-paša Kukavica uz Duradžik hadži-Ahmedovu džamiju.

umro u Istanbulu od kuge.[7]

Ahmed Kazaz (Kazazogli), alemdar, kahvedžija, jednu sedmicu dana bijaše bolestan i lud.

Starac Avdi-baša, terzija, oženio se udovicom i preselio u ženinu kuću, ali usljed starosti bijaše nesposoban za privredivanje pa ga žena istjera iz kuće i on se kao siromah nekoliko dana potucao po kafanama i umro.

Kazaz Muharem-baša, s Budakovića.

Ibrahim-baša Cico, mesar, bijaše tirjaćija.[8]

Bogati bjelobradi Ali-baša, džanbas, otac Mustafa-bašin.

Bjelobradi abadžija Salih-baša.

Kaldžo (Kalciogli) kazandžija, alemdar, u godinama, žut.

Hadži Ibrahim Koka, sakat u jednu ruku, imao je nešto izmedu osamdeset-devedeset godina.

Hajro, poznati jaramaz, koji je za pobune Morića u Sarajevu pobjegao i dugo godina bio u Valjevu i tamo umro.

Poznati Zanbak, kadija, umro u Istanbulu, od kuge.

Starac sarač i sahaćija, otac mula Salihov, iz Koševa.

Mustafa-baša Avdić (Abdo-ogli), kujundžija, svakome bi se lijepo javljao, iz 97. džemata.

Jedan herif kazandžija, s Mutnog Potoka, ljubitelj derviša.

Džino, knjigovezac i knjigovezački ćehaja, imao je pamet poput žene, ali u knjigovezačkom zanatu bijaše pravi majstor; bio je čovjek iz naroda, uspravan. Umro je od starosti i iznemoglosti.

Ospičavi i namrgodeni Hasan-baša, halač, iz Ćemaluše mahale.

Halač Alija, bašeskija 45. džemata.

Bjelobradi Hatem, bojadžija; u njega se prstom upiralo kako je jednog razbojnika ubio na Atmejdanu.

Halil, bakal u dućanu prema Avdipašinoj džamiji, čizmedžijski čauš.

Hasan-čauš, sakija, sin Omer-bašin, s Banjskog Brijega.

Stogodišnji starac Mehmed-baša, iz naše mahale, papudžija, koji pet-šest godina nije izašao iz kuće i to zbog starosti, a ne zbog bolesti.

Starac Katana, kalpaklija.

Starac Kol-jemenidžija.

Starac Mustafa-baša, iz Kračula, koji je radio i trgovao s Austrijom. Konačno je idući na vašar ubijen u mjestu Lugovima.[9] Ovog sam pogrešno ubilježio, jer ga kasnije vidjeh kako na dućanu s Hasan-bašom sjedi i razgovara. Ovdje se zapravo radi o jednom drugom Mustafa-baši, koji bijaše snažan, bradat i umro je kao dužnik.

Maloumni starac Ali-baša, kan-

[7] Sin je hadži-Halilov; umro je u Carigradu. Uz njega se našlo 210.960 akči u gotovu novcu. Imao je dva dućana u Tufegdžijskoj čaršiji. Cijela imovina mu je iznosila 630.214 akči. Sidžil XX, str. 91.

[8] Sin je Abdulaha. Kasapski alat mu je iznosio 1.020 akči a cjelokupna imovina procijenjena na 48.120 akči. Sidžil XXIX, str. 33.

[9] Lugovi su selo u okolini Sarajeva.

tardžija, iz Davud-čelebijine mahale.[10]

Bradati i ćosati tirjaćija, hašadžija.

Hadži Mustafa, abadžija, šutljiv, sofija, namaščija, herif; pred smrt se razbolio i poludio a zatim ubrzo umro.[11]

Starac Pećo, s Vratnika, šaljivčina, čauš 97. džemata, mnogo se bavio kolukčijskim poslom, pečen herif. Bijaše lovac.

Hadži derviš Mehmed, kazaz.

Stanovao je u Koševu, zapao je u ašk i otišao bez putnog troška u Meku i postao hadžija. Kada je ostalo upražnjeno mjesto šejha u Šejh Alijinoj tekiji, ovaj je kao derviš uzeo tekiju i tamo se s porodicom preselio, a i nadalje se bavio kazaskim poslom. Ponekad bi obnoć obavljao derviške obrede, a bio je i hatib u Ali-pašinoj džamiji, uzeo je čirak, stekao je i nešto malo imetka, zatim se razbolio. Umro je a da nije u životu postigao sve što je želio. Konačno, to se svakome događa, svak priželjkuje da postane ovo ili ono, da stekne, ovo, i svu snagu svoje pameti u to upotrijebi. Spomenuti je bio kratkog stasa, crnomanjaste brade, ali u godinama. Bog mu se smilovao! Starac Babuškić (Babusko-ogli), mesar.

Oniski junačni Salih-aga Pahor, koji je učestvovao u mnogim vojnama. Po tome što je bio darežljiv postade poznat, volio je derviše. Ubio ga je konj.

Ibrahim-baša, bivši kazaski ćehaja,[12] mutevelija vakufa Ali-pašine džamije, veoma star čovjek.

Čizmedžija Suljko, iz 50. džemata, brat Nuhan-bašin.

Ćalo (Kalo), jemenidžija, maloumnik, osrednjeg rasta herif o sebi pri sebi, dobar čovjek, iz 97. džemata.

Sulejman-baša Balić (Baleogli), sin Salih-baše Bale, pao je s konja i slomio ruku. Otac mu je bio jaramaz i junak, a i ovaj bijaše junak; stalno bi pratio paše s dva tuga. Odijevao se poput kakvog delije, a u Sarajevu se malo zadržavao.

Koro, hamamdžija, šaljivčina, gluh, tirjaćija.

Seljak Šebo, krupan čovjek, koji se malo obogatio.

Salih-baša Šurko, kazaz iz 10. buluka, ćosav; ranije je ubio nekog čovjeka. Rekoše da su ga u tome pomogli i neki zanesenjaci. Bio je kadićevac, posjećivao je dersove; potkraj života je osiromašio.

Jedan starac seljak, baštovan, kojeg zvahu Hodža; pao je s drveta i slomio nogu, pa je jedno vrijeme bio topalast.

Osman Arnaut, handžija i baštovan, iz Sarajevskog polja, jaramaz; ubijen.

[10] Sin je Mehmedov, iz Mimar Sinanove mahale. Popis njegove imovine izvršen je 26. rebiul-ahira 1193 (13. VI 1779) g., procijenjene na 143.894 akči. Sidžil XIX, str. 67.

[11] Sin je hadži-Šahinagin, iz hadži-Isatove mahale. Imovina mu je popisana 8. ramazana 1193. (19. IX 1779) g. i tom prilikom procijenjena na 1.179.950 akči. Sidžil XIX, str. 67.

[12] Kazaskog ćehaju Ibrahim-bašu ne spominje H. Kreševljaković u *Esnafima*.

Bjelobradi hadži Islam alemdar, hafaf, iz Ajas-pašine mahale; volio je žene. Umro je naprasno.

Berber, dobar čovjek. Umro je naprasno kada se vratio s groblja gdje je sahranio svoje dijete, a bijaše potpuno zdrav. Bio je vješt u tufegdžiluku.

Điro, pekar, iz Kračula.

Jedan herif Husejin-baša, siromah, starac, dobar čovjek, buluk-baša, muzur u mehkemi.

Starac *Pituljica*, emir, bećar.

Bjelobradi, visoki sujoldžija Mustafa-baša Čizmo. Bio je sujoldžija Husrev-begova vakufa.[13]

Starac siromah Horo, kahvedžija.

Hadži Mustafa Šahinagić (Sahinagaoglu); mnogo je poslovao s Austrijom. Jedno vrijeme je bio mujezin Careve džamije.

Umro je od zadobivenih rana.

Bojadžija hodža Mehmed, sin Abdulahov.

Mustafa, sarač, mlad.

Visoki bjelobradi baštovan, iz Vrbanje mahale.

Puki siromah Saka, čobanin, seljak, nastanio se u Sarajevu; siromašan ali strpljiv.

Starac Dugonja, s Begovca, koji je izrađivao i prodavao oklagije, *trgalice*, čibuke i štapove i time se izdržavao.

Mladi Kobić, sin hadži-Jusufov; imao je volju za naukom, sofija, pobožan čovjek.

Mula Ismail Gazno, bojadžija, iz 97. džemata, koji je sebe smatrao pametnim čovjekom, a nešto je i znao i učio. Ostario je a nije se oženio. Bijaše *škiljav*. Na očima je imao *metaljke*, ali ih je Božjom pomoći s *laticom* izliječio. Svaki put bi prije liječenja uzeo abdest i izliječi se. Volio je derviše, a namaz mu bijaše svakakav.

Hadži Alija, halač, bašeskija 40. buluka, imao je veoma čudnovat način ophodenja i razgovora s ljudima. Dobar čovjek.[14]

Snažni siromašni sarač Halil, alemdar; ostario je i umro.

Ahmetaš, kahvedžija, u poši, osrednjih godina, pametan herif.[15]

Jakar, kazaz, umro u 74. godini.

Stari Balikonja, prodavao bi po mahalama buzu, dobar čovjek; imao je svojstva andela.

Ibrahim-baša, halač. Imao je mnogo djece. Dva-tri dana je ležao bolestan i umro.[16]

[13] Mustafu Čizmu, sujoldžiju Gazi Husrev-begova vakufa ne nalazimo u *Spomenici Gazi Husrev begove četiristogodišnjice*, Sarajevo, 1932.

[14] 25. ramazana 1193 (5. X 1779) g. popisana je imovina hadži-Alije, sina Hasanova, iz Jakub-pašine mahale, i procijenjena na 160.988 akči. Naslijedili su ga žena, četiri sina, dvije kćeri. Sidžil XXIX, str. 29.

[15] 8. ševala 1193 (20. X 1779) g. izvršen je popis imovine ovog kahvedžije, iz Haradži Mustafine mahale. Posjedovao je kafanu u Berberskoj čaršiji. Imovina mu je iznosila 97.168 akči. Sidžil XXIX, str. 12

[16] 4. zilkade 1193 (13. XI 1778) g. popisana je ostavina halača Ibrahim-baše, sina Mahmutova, iz Ali-pašine mahale i procijenjena na 36.416 akči. Sidžil XXIX, str. 21.

Hašim-efendija Šerifović (Serifzade) kadija, prvak među kadijama, dobar čovjek, pristaša derviša; imao je mnogo muške djece. Ode u Elbasan i tamo umrije. Neka je s njim velika Božja milost![17]

Bjelobradi hadži Osman tasar, dobar čovjek, stalno je radio o zanatu.

Ibrahim-baša Polo, s Vratnika, iz 97. džemata.

Starac Odabaša, terzija, iz Kadijine mahale, iz 97. džemata. Umro je od nesanice.

Bjelobradi Osman-baša Patak, tirjaćija.

Mujo, tutundžija, iz Pasje mahale, siromah.

Mula Salih, berber, iz Jahja-pašine mahale, bez pameti, imao je narav žene; sebe je smatrao pametnim, a bijaše se malo i obogatio.

Sasvim stari kahvedžija Avdo, iz 10. buluka; bio je još i u doba Morića kahvedžija.

Osmah-baša, džumrukčija u Tašlihanu gdje je jedno vrijeme stanovao, bogat; volio je piće. Na dan Bozguna bila su tri sprovoda:

Prvi, derviš-Ibrahima Puhića, kujundžije, koji je bio veliki lažac, a istodobno i veliki derviš; mnogo vremena je provodio u tekijama i na mukabelama. Imao je osamdeset godina brz na nogama. Znao je čitati knjige turskim jezikom napisane. Bijaše pravi derviš. Umro je naprasno i svijet mu nije predavao rahmet.

Siromah Bektaš-baša, sahaćija.

U ovoj godini bilo je 88 umrlih.

[17] Povodom smrti kadije Hašim-efendije Šerifovića spjevao je Mejlija jedan odulji kronogram, čiji tekst i prevod vidi u M. Mujezinovića. *Epigrafika i kaligrafija pjesnika Mehmeda Mejlije*, Naše starine IV, 1957, str. 161-162.

GODINA 1194.
(8. I 1780–27. XII 1780)

– Nova godina je bila u subotu.

– Godišnja zakupnina Husrev-begova hamama[1] iznosila je 750 groša. Novog hana 910 groša,[2] Baščaršijskog hamama 500 groša,[3] Kolobare hana 700 groša,[4] Carevog hamama 400 groša,[5] i Imaretskog hana 200 groša.

– Popisao sam odore što ih je pokrojio za pašu starac terzijski baša Elčić (Elçiogli), a koje odore je paša podijelio u Sarajevu i Travniku.

– Prošle godine je u Arnautluku bilo mnogo nereda, jedni na druge su navaljivali i napadali.

– Na kršćansku Novu godinu, u noći Isatova rodenja (Šebi miladi 'Isa), palo je malo snijega i nešto zastudilo.

– Sada ću ukratko opisati učene ljude, ulemu našeg šehera u ovom vremenu da bi se oni koji budu gledali ovu Zbirku nakon mene malo zabavili i ovim okoristili.

Ahmed-efendija Ćesrija, star pedeset i pet godina, iz kadijske porodice, pisar u mehkemi, petkom poslije džume držao je vazove u Begovoj džamiji. Isticao se kao dobar poznavalac stilistike, ali ni u ostalim znanostima nije bio neznalica. Bio je mještanin i sasvim vješto bi rješavao mnoga zamršena i teška pitanja. Razgovor mu bijaše pametan. Bio je sposoban i kao pisar mehkeme. Uz sve to bijaše skroman čovjek.[6]

---

[1] Na uglu ulica Maršala Tita i Vuka Karadžića nalazi se Gazi Husrev-begov hamam, koji od 1916. godine više ne služi svojoj svrsi. Ne zna se da li ga je podigao sam Gazi Husrev-beg ili kasnije neko od njegovih mutevelija. Prvi put se spominje 1537. godine. – H. Krešević-Jaković, *Banje u Bosni i Hercegovini*, Sarajevo, 1952. str. 81-84.

[2] Vidi bilješku 1. u godini h. 1180.

[3] Vidi bilješku 11. u h. 1191. godini.

[4] Vidi bilješku 2. u h. 1178. godini.

[5] Vidi bilješku 7. u h. 1174. godini.

[6] Sin je Ali-efendije. Za sarajevskog muftiju postavljen je 12. februara 1793. godine, na kojem položaju je ostao do smrti. Umro je 1803. godine i sahranjen u groblju na Alifakovcu. – S. Kemura, *Sarajevske muftije*, Sarajevo, 1916. str. 19-20.

Ahmed-efendija Dupničanin (Dubniceli), muderis Husrev-begove medrese, koji, kao i maločas spomenuti Ahmed-efendija, ne bi uzalud raspravljao niti se bez razloga ljutio, nego je sa svijetom blago postupao. Obojica su predavali blagim glasom. I ovome je ime Ahmed-efendija, ali je od Ćesrije bio nešto mladi. Ni za jednu granu nauke ne bi rekao da je ne poznaje. Medutim, ne bijaše sposoban kao spomenuti mještanin, njegov imenjak. Bio je sposoban stilističar i logičar.[7]

Hadži Mehmed-Razi Velihodžić (Velihocaogli), muderis Husrev-begova hanikaha, takoder mještanin. Bio je vješt i sposoban u šerijatskom nasljednom pravu. Zapravo se može reći da je u toj nauci bio veliki znalac i pravi majstor. – Bio je pisar u mehkemi i kao spomenuti ćesrija vrlo vješt u pisanju. Dobro je poznavao pitanja iz šerijatskog prava, a bio je sposoban i u drugim granama nauke. Njegov pjesnički pseudonim je Razi, jer je pjevao i sastavljao kronograme. Ništa ne bi čitao sporo i teško. Kada bi mu neko dao kakvo djelo, knjigu u ruke, on bi je čitao sasvim brzo i tečno, kao vodu. Zbog svega toga prozvaše ga Mârifeti = vještak. U matematici je bio brz i tačan. Svake godine je na osnovu kretanja zviježda sastavljao kalendare-takvime, pa mu kao astronomu nije bilo premca u Bosni. Učio je pred Begimamom,[8] ali je i njega nadmašio, jer poznavaše još i perzijski jezik. Imao je sasvim lijep i dopadljiv rukopis. Svojom rukom je prepisao Vankulin rječnik.[9] I on je, kao i dvojica naprijed spomenutih hodža, imao preko pedeset godina.

Najprije je bio pripravnik. Njemu je ime hadži Mehmed-efendija. Predavao je dječacima i učenicima Hanikaha. Ne bi išao po džamijama i nije se pravio licemjer. Bio je bogat i dva puta je išao u Meku.[10]

[7] Sin je Mustafin, roden u Dupnici, selu u zvorničkom kadiluku, oko 1730. godine. Za muderisa Husrev-begove medrese postavljen je 12. juna 1765. godine i na tom položaju ostao 47 godina. Bio je i šejh Husrev-begova hanikaha kao i vaiz u Baščaršijskoj džamiji. Umro je 1812. godine. – H. Kreševljaković, *Spomenica Gazi Husrev-begove četiristogodišnjice*, Sarajevo, 1932, str. 150.

[8] Begimam je Ibrahim efendija Muzaferija, poznati učenjak, astronom i imam Husrev-begove džamije. O njemu vidi opširnije kasnije pod godinom h. 1204.

[9] Ovaj arapsko-turski rječnik prepisan rukom Velihodžića nalazi se i danas u Husrev-begovoj biblioteci u Sarajevu.

[10] Sin je Velijudin efendije (vidi bilješku 29. u h. godini 1160-1170), a unuk Durakov. Roden je oko 1135 (1722/23) godine u Kemaludinovoj (Ćemaluški) mahali. Početne nauke je svršio u Sarajevu, a više u Carigradu. Po povratku u Sarajevo služio je najprije kao mualim Gazi Husrev-begova mekteba (1756-1776), a sljedeće, 1757. godine postao je šejhom Husrev-begova hanikaha. Važio je kao vrlo učen i sposoban čovjek, dobar propovjednik i odličan astronom. Uz to je pjevao na turskom i našem jeziku. Umro je u Meki 1785. godine. Iz popisa njegove ostavine, koja je procijenjena 25. džumadel-avela 1200 (24. III 1786) godine, a koja je iznosila 209.279 akči, vidimo da je imao svoju biblioteku s fondom od 188 svezaka knjiga. Svoju kuću u Kemaludinovoj mahali zavještao je za ženski mekteb. O Raziji Velihodžiću vidi: Sidžil XXV, str. 100-102; S. Kemura – Dr. V. Ćorović, *Serbocroatischen Dichtungen Bosnischer Moslims*, Sarajevo 1912, str. XVI-XVII. *Mekteb-Salnama za 1326. godinu*, str. 52-58, H. M. Handžić, *Književni rad bosansko-hercegovačkih muslimana*, Sarajevo 1934, str. 91-92; H. Kreševljaković, *Spomenica Gazi Husrev-begove četiristogodišnjice*, Sarajevo, 1932, str. 157.

Emir iz Amasije (Amasiyeli), muderis u medresi na Bendbaši. Kako je ova medresa sagradena na jednom pustom mjestu u zabačenom dijelu šehera, to bi ovaj, da bi postao poznat i kod svijeta se istakao, izlazio na propovjedaonice u džamijama, sa kojih bi na turskom jeziku sasvim glasno i lijepo držao vazove. U svakom svom vazu bi napadao šejhove, derviše, tekije, ćulahe, kadije, derviške redove. U tim napadima je bio vrlo vješt. Napokon je pomoću nekolicine *hudih sijedih* neznalica iz čaršije postao muftijom. Kako mu fetve bijahu zbrda-zdola, to se na taj način pokaza i njegovo neznanje, i konačno bi svrgnut. Nakon toga je otišao u Istanbul, odakle stiže vijest da je ušao u red nakšibendija[11] i da je primio zavjet. Po povratku u Sarajevo od sramote se skrivao od svijeta.[12]

Hadži Muhamed-efendija Čajničanin, muderis Đumišića medrese na vrh Zildžiluka. Istih je godina bio kao i naprijed spomenuta dvojica. Kao čovjek iz unutrašnjosti nije imao gradskog ophodenja. Ponosio bi se poznavanjem mantika-logike i lijepe književnosti. Nije se pokazao neznalicom ni u drugim znanostima. Medutim, u poznavanju turskog i perzijskog jezika, kao i u pjesništvu i nasljednom pravu, bio je jednak Emiru, odnosno, u tim naukama nije ništa znao. Njegovi razgovori kretahu se najviše oko toga šta je vidio u Arabiji. Imao je pri sebi tračak ludila. Vazove bi držao masi, a učeni ljudi, kada bi slušali njegova predavanja, zgražali su se, dok se on masama svidao, pa ga zbog toga, jer nemaju razbora, počeše hvaliti kao savršenog učenjaka i pretpostavljati drugim učenim ljudima.[13]

Naš *Muftija Sejid Mehmed-efendija Svrako*, starac. Njegove fetve bijahu pouzdane. Imao je glas i tijelo kao u kakve žene, a bijaše dobar čovjek, sasvim pouzdan u izdavanju fetvi, on nije želio da se ističe.[14]

---

[11] Osnivač nakšibendijskog reda je Muhamed Behaudin Nakšibend (1318-1388. g. po. n.e.).

[12] Ljetopisac se, kao što vidimo, ne izražava povoljno o ovom muderisu i propovjedniku, vjerovatno zato što je ovaj napadao derviše kojima je i naš ljetopisac pripadao. Abdulah-efendija je bio muderis medrese na Bendbaši (vidi bilješku 3. u h. 1180. godini). Umro je h. 1201. godine, pa je 15. šabana 1201 (2. VI 1789) izvršen popis njegove imovine, koja je procijenjena na 44.460 akči. Tom prilikom se konstatuje da je ovaj uvaženi muderis rodom iz Amasije umro na povratku iz Meke u Amasiji. Naslijedili su ga: žena Atija, kći hadži Alijina, sinovi hafiz Mehmed, Mustafa i Abdul-Hamid i kćeri Aiša i Šerifa. Ostavio je iza sebe i biblioteku sa više svezaka knjiga. Sidžil XXVII, str. 27.

[13] Sin je Mustafin. Roden je u Čajniču 1731. godine, pa je u Sarajevu bio poznat pod imenom Čajno. Medresu je svršio u Sarajevu, a zatim nastavio naukovanje u Carigradu. Po povratku u domovinu bio je imenovan za muderisa Đumišića medrese u Sarajevu, a 1783. godine postavljen je za sarajevskog muftiju. Važio je kao sposoban čovjek. S područja logike napisao je komentar na djelo Isagudžiju i nazvao ga Fethul-esrar. Umro je h. 1206. (1791/92) godine i sahranjen je u groblju na Ravnim Bakijama, gdje mu se i danas nalazi nadgrobni spomenik s natpisom. Vidi: Š. Bašagić, *Bošnjaci i Hercegovci u islamskoj književnosti*, Sarajevo 1913; S. Kemura, *Sarajevske muftije. Sarajevo* 1916, str. 17-19; H. M. Handžić, *Književni rad bosansko-hercegovačkih muslimana*, Sarajevo, 1934, str. 105.

[14] Puno mu je ime Emir čelebi Mehmed Seid-efendi Svrako. Imenovan je za sarajevskog muftiju prvi put 1763. godine u februaru. Na tom položaju ostaje do 1768. Drugi put je imenovan za

Zatim još jedan sasvim stari *hadži Ahmed-efendija Garibija* (Garibi). I on je, kao i muftija, bio mještanin. Imao je mnogo knjiga, predavao je gramatiku i sintaksu, a držao bi i vazove. Kako je bio zle ćudi, ostavi ga njegova okolina, pa se kao neženja povukao i stalno se bavio pisanjem. Imao je izmedu osamdeset i devedeset godina.[15]

Kuranija (Kurani), čiji je pjesnički pseudonim *Mejli*, kosati derviš u ćulahu od ugledne porodice, učen i obrazovan, odličan pjesnik, tako da mu ravnog nije bilo u čitavoj Bosni. I on je bio mještanin. Bješe neženja, bijele brade, pametan, bistra pamćenja, odgojen i učen. Bio je slikar. Konačno, iako bijaše dobar poznavalac arapske gramatike i sintakse, nije se isticao kao poznavalac arapskog jezika. Krasno je pisao pismo talik.[16]

Evo nas još kod jednog našeg *hodže-Mula Mahmuta*, bibliotekara i sibjan-mualima, koji je stanovao i bio imam u blizini pašinih saraja. On je rodeni Neretljak. Otac mu bješe seljak. Jedno vrijeme je boravio u Istanbulu, a bio je i hafiz. Po dolasku u Sarajevo posudivao bi i mnogo čitao knjige, a kako bijaše darovit i dobrog pamćenja, to se i bez učitelja usavrši u nauci, a uistinu je bio u svim granama nauke jači od svih gore spomenutih učenih ljudi. Medutim, on bijaše stidljiv i bavio se svojim poslom, a uz to je bio siromašan i ličio je na seljaka. U svim znanostima bi on rješavao najteža pitanja, koja nisu mogli riješiti ostali učeni ljudi. Osobito je bio sposoban u astronomiji, tako da se slobodno može reći da je on drugi Ptolomej. Nije imao lijep rukopis, ali u sabiranju, množenju, dijeljenju i oduzimanju i u drugim vrstama računa postoje njegovi napisani primjerci. Ništa mu ne bi promaklo i ispravno bi rješavao sva pitanja. Volio je derviše.[17]

Što se tiče MENE, ovog grešnog siromaha, bio sam sasvim stidljiv i povučen. Zato nisam predavao, a niti sam držao propovijedi. Jedino sam predavao učenicima medresa koji su mi dolazili. Nakon izvjesnog vremena, družeći se sa šejhom Sinanove tekije i čitajući djela o tesavufu, sve više sam se nasladivao. Koliko li tegobe podnose naši muderisi predajući konkretne znanosti, a koje znanosti nisu dovoljne bez misticizma; kao što ni ptica ne može letjeti s jednim krilom, tako ni spomenuti učeni ljudi ne mogu doći do

muftiju 25. rebiul-evela 1148 (19. VII 1770). Umro je h. 1197 (1783) godine. S. Kemura, *Sarajevske muftije*, Sarajevo, 1916, str. 15-16.

[15] U kojoj od sarajevskih medresa je predavao Garibija, nismo mogli ustanoviti.

[16] Roden je oko 1713. godine u Sarajevu. Stanovao je u Vekil-Harč mahali pod Alifakovcem. Slovio je kao odličan pjesnik, a osobito je bio vješt u pjevanju kronograma. Uz to je bio i dobar kaligraf. Umro je u Travniku h. 1195 (1780/81) godine i sahranjen je u Docu kod Travnika uz turbe Ibrahim-dedeta. O Mejliji vidi: M. Mujezinović, *Epigrafika i kaligrafija pjesnika Mehmeda Mejlije*. Naše starine IV, Sarajevo, 1957, str. 131-168, gdje je navedena i sva literatura o njemu.

[17] Ovaj bibliotekar se više puta javlja u sidžilima sarajevskog kadije kao svjedok, o čemu i naš ljetopisac govori na nekoliko mjesta u *Ljetopisu*. Bio je bibliotekar Osman Šehdijine biblioteke. Sidžili: XXXIII, str. 184; XXXVIII, str. 199 i XLII, str. 142.

cilja. Nakon što sam savladao stvarne znanosti zaronio sam u nauku misticizma i razmišljajući danonoćno trudio sam se i nisam sustao dok mi se konačno ne otvoriše vrata. Eto, tako sam spoznao suštinu misticizma. Sve sam drugo napustio, jer mi se otkrila tajna i meni je poznata bitnost i stvarnih znanosti kao i misticima. I zaista bi meni bilo zabranjeno reći da stvari ne poznajem. I to shvati.

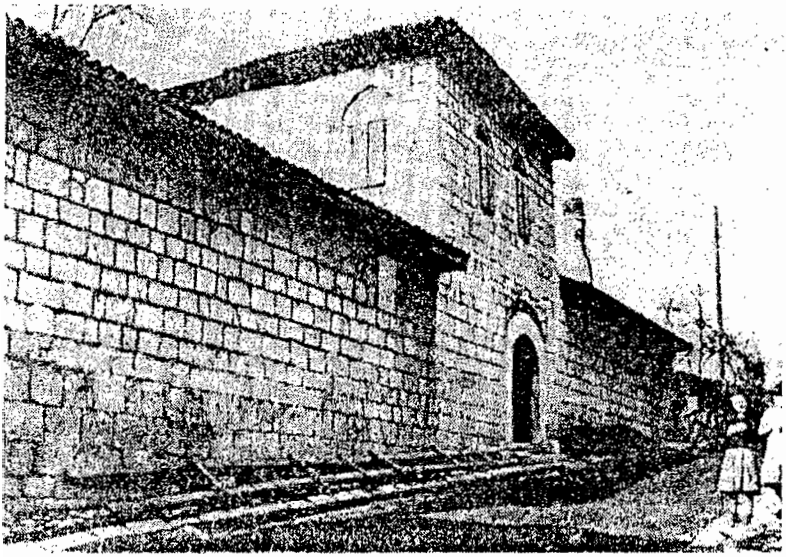

Hadži-Sinanova tekija

Zatim *Mula Hasan Nikšićanin* (Niksikli), koji se oženio iz Sarajeva. Privukao je narod i počeo je noću vaziti po džamijama za novac. Bio je »hopa«, bez razbora, ugladenosti i odgoja. Njegovi vazovi su bili slični vazovima zanesenjaka Emira; mnogo bi riječi trošio uzalud, a propovijedao

je pola turskim a pola bosanskim jezikom. Nosio se vrlo kićeno.[18]

U našem gradu ima još pismenih i učenih ljudi, koji su znali arapski jezik, kao, na primjer ovi:

Mula Ahmed Atar, terzija, ali koji je i pored toga bio nerazborit. Ponašao se kao kakav licemjer, bajagi mistik, nije znao dobro ni turski govoriti. Zvali su ga Kit Hasan. Stalno se bavio svojim poslom, ali je bio poznat po tome što je za mrtve činio »devri iskat« i svijet ga je mnogo pozivao, pa je od opremanja umrlih i derva uzeo mnogo novaca. Bijaše prostodušan, ali i pored svega dobar čovjek, iako kadićevac.

Zatim Mula Ibrahim, abadžija, koji tako isto bijaše učen i pismen. Uz to je bio bistar i oštrouman. Bio je upućen i u astronomiju i znao je sastaviti rub'i dair i mukantarat tahtu. Međutim, taj posao je zapustio.

Isto tako je bio učen njegov otac Hadži Mustafa, abadžija, koji se bavio dućanskim poslovima. Bio je sasvim pametan.

Zatim njegov brat, sofi Mula Ahmed. Svi ovi su na glavama imali hodžinske turbane.

Osim navedenih, ima još mnogo učenih i pametnih ljudi koje bi trebalo spomenuti. Međutim, one koji nisu dobro upućeni u arapski jezik neću ni spominjati da mi ne bi ova knjiga bila prevelika.

U gradu Sarajevu ima gospode, hafiza i kadija, od kojih su neki sposobni u arapskom jeziku. Izmedu kadija je Čohadžić (Çokaciogli), mlad, ali oštrouman i »čok-biler« čovjek. Konačno, ako mi život dopusti, opisaću osobe koje se naknadno pojave. Ovdje sam međutim, na drugom mjestu pobilježio sve učene ljude koji su pomrli sve do ove, 1194 (1780/81), godine, pa neka se tamo obrati onaj ko želi.

– U 1194 (1780/81) godini je jedna skupina mladih kadija-efendija: Hadžimusić (Hacimusazade) Abdulah-efendija, Alikadići (Alikadizadeler), muftijin zet Kurevija (Kurevizade), Ćemerlić (Ćemerlizade), Pinji (Pino-ogli) Abdurahman i Salih-aga, Lutfulah Ćurčić (Kurkizade), Mutevelić (Mutevelizade), Sulejman Ablagija, Ismail Handžić, Dukatar, Fazlagić, Cigić i drugi – njih sedamnaest na broju, priredivalo po dogovoru dva puta sedmično sohbet-halve, na kojima su prisustvovali i ćehaja, mehkeme, mulini sinovi, Isabeg i još nekoliko njihovih poznanika i prijatelja. Ukratko, tu bi se postavilo po sedam sofri, na kojima je bilo po dvadeset do trideset sahana raznih jela, sviralo bi se uz naj, pjevale bi se sevdalinke i zametale razne šale, a za sve ovo se trošilo po 40-50 groša. Ovolika raspuštenost (azginlik) predznak je kuge, a Alah najbolje zna. Poslije pustošenja kuge samo će ostati jedno sjećanje i spominjaće se kako se uživalo u prošla vremena.

[18] O Nikšićaninu nemamo drugih podataka.

– U ovoj godini pade dobar i velik snijeg. Djeca se po čaršiji grudahu i vrijedahu Židove i kršćane, tako da dosad ovakve neodgojenosti nisam vidio. I ovaj je slučaj, Bog zna, predznak kuge, jer raja proklinje, a u tome ima i neka Božja mudrost.

– 24. safera (1. III 1780), ili mjeseca šubata, opet je nastupilo crvenilo.

– U mjesecu šubatu vratio se iz Istanbula mevlevijski šejh Osman-dede, stanovnik Čoban-Hasanove mahale, koji sa sobom donese više isprava, na osnovu kojih htjede da ponovno uspostavi i obnovi Isabegov vakuf. Tom prilikom, spomenuti šejh Osman, zet šejha, hadži-Sinanove tekije, kao dotadašnji pripadnik kaderija, postade mevlevija i obrija glavu.

– Ove godine stiže iz Skoplja mutevelija Isabegova vakufa, koji u Sarajevu odredi sebi za zamjenika Salih-agu Kujundžiju.

– Na dan proljeća (Sultani nervoz) ove godine proučen je mevlud u Begovoj džamiji.[19]

– Ove godine je svrgnut Fejzi-beg, koji je dugo vremena bio tahmiščija u Imaretskom hanu,[20] pa mjesto njega uze pod zakup tahmis Uzun Hasan, handžija Imaretskog hana, koji poče, uz najamninu koju je plaćao muteveliji Husrev-begova vakufa, tući kahvu u Imaretu. Fejzi-beg mu ne htjede prodati dibeke, pa Uzun Hasan naruči od taščije nove dibeke.

– Ove godine postade hafizom mula Salih, sin Jusufov, kojem je na to dao ovlašćenje Halil-efendija.

– U ovoj godini je pomrlo mnogo žena.

– Ove godine oko Jurjeva bilo je mnogo oboljenja od vrućice.

– Spomenuti Osman-dede kao mlad čovjek nije bio dovoljno razborit kao ni spomenuti kajmekam mutevelije Isabegova vakufa, zatim ni sam mutevelija tog vakufa kao ni vakufski službenici, pa su tvrdili da je spomenuta zavija u vakufnami Isabegovoj isto što i tekija. Oni su željeli da iz vakufskih sredstava obnove tekiju. Tako su oni, u stvari, samo mislili, a medutim, ovaj vakuf nije imao novaca na dugovanju i tako je cijeli ovaj govor bio prazan. Konačno, ja sam jednom prilikom imao pred sobom vakufnamu, iz koje se vidi da je Isa-begova zavija samo jedna musafirhana koja prima putnike i u kojoj se oni ne mogu zadržavati više od tri dana. U vakufnami je spomenut jedan aščija, zatim je predvidena plaća za službitelja. Tu nema ni govora o derviškim redovima, mevlevijskom, kaderijskom niti

[19] U Gazi Husrev-begovoj zakladnici predvida se učenje Mevluda na dan rodenja vjerovjesnika Muhameda. *Spomenica Gazi Husrev-begove četiristogodišnjice*. Sarajevo, 1932. str. XIX.

[20] Nalazio se na mjestu današnje imaretske zgrade uz Sahat-kulu kod Begove džamije. Više puta je stradao u požarima i obnavljan, ali nakon 1788. godine više nije podignut. H. Kreševljaković. *Hanovi i karavan-saraji u Bosni i Hercegovini*. Sarajevo, 1957, str. 93-94.

o kojem drugom, a ni o dervišima i njihovu usavršavanju, kao ni o kakvim obredima derviškim: molitvama, virdovima i drugom.

– Ove godine je travnički muftija protjeran u tvrdavu Vranduk.

– Džafer-paša donese iz Arnautluka (Arnaudlukde), gdje je boravio s vojskom, dvije-tri glave odmetnika, dovede i živih dvanaest jaramaza, zatim trojicu-četvoricu aga i sve ih posla u Travnik a i sam se tamo zaputi.

– Svijet, a naročito čizmedžije odnesoše mnogo robe, kao nikad ranije, na sajam u Skoplju, koji se održavao na Jurjev-dan, ali se malo robe prodalo. Za vrijeme sajma u mjesecu nisanu, za lijepa vremena, čuli su se kudret-topovi.

– Na Vratniku je jedan mladić iz puške ubio drugog mladića.

– 27. džumadel-evela (1. VII 1780), ili na 29 dana iza Jurjeva, dode na mjesto kol-ćehaje hafiz Osman-age, koji je na tom položaju ostao punu godinu dana, Mehmed-Emin, ihtijar-aga.

– Pisac ovih redaka po treći put se razbolio od vrućice, tako da sam se pridigao nakon sedam dana nakon što sam pretrpio sve patnje koje prate bolest. Svoj dućan sam zatvorio u petak navečer i nisam ga otvorio do sljedećeg petka. Neka je uvijek hvala Alahu. Tada Sunce bijaše u drugom stepenu Raka.

– Neki mladić Koruškanović (Koruşkanogli), koji je u Trnovu imao posjed, otkaže poslušnost svom ocu i kao jaramaz poče, idući po selima, zlostavljati neke ljude i na njih napadati vatrenim oružjem, čak neke i ranjavati. Konačno je izdata murasela da se ovaj sa svojim društvom ima uhvatiti živ ili mrtav. Medutim, odmetnici slučajno bjehu došli u jedno nemuslimansko selo gdje se slavilo *Krsno ime* i ovi prispiju na gozbu. Tu se počastiše i htjedoše i sa sobom još hrane da ponesu. Domaćin im to ne dozvoli, na što odmetnici sabljama navale na nj. Ali jedna skupina nemuslimana navale sa sohama u rukama na odmetnike i namrtvo iz izmlate i prebiju. Kada je o tome stigla vijest u Sarajevo, poslati su sa kapije ljudi da ih dovedu, pa su dvojicu, ovako premlaćenih, udavili.

– Trešnje i *višnje* su toliko rodile da takav rod samo Bog zna kada je ranije bio, a inače *pametara nejma. Višnje* su u bakala prodavane po osam para, po sedam, pa i šest akči na oku. Istina vrijeme bijaše punih deset dana kišovito, i to u mjesecu junu, a malo i u julu. Bijaše vrlo mnogo grmljavine. Stiže vijest da je grom ubio pod jednim hrastom dvojicu mladića i jednu kozu. Grom je udario i u munaru Magribije džamije.

– *Požegače* i druge šljive rodiše kao nijednom dosada, a Alah najbolje zna. Vidio sam kako su se mnoge grane polomile, dok plod nije bio još ni za jednu trećinu narastao. Konačno, ako bude života, zabilježiću šta će biti sa ovim voćem i hoće li sazreti.

– Punih četrdeset dana bijaše kišno vrijeme i već ima duže vremena kako nije stiglo na Bendbašu ovoliko drva. Bog zna, ova će drva cijelu zimu stajati, jer je pokvaren put usljed kvara Isabegova nasipa.

– U gradu Sarajevu živi jedan Židov, Moro, kojeg zovu Mojsije, a i on ima mladog sina kojemu je također ime Moro, a od kojega spomenuti ima dvadeset i osmoro unučadi i četvoro praunučadi. Tako kažu, a to je i istina. Svi su oni maleni. Stari Moro je zdrav, nije tako veoma ni star, dok njegov sin nije nikako star i kada bi obrijao bradu ličio bi na kakva mladića. Šaban 1194 (2. VIII – 30. VIII 1780).

Turbeta na Alifakovcu

– U posljednjoj trećini jedne julske noći jako je pocrvenjelo nebo, a to u Melhemi proriče rat s Francima.

– Sjedeći u svom dućanu pod Sahat-kulom kod Begove džamije, vidio sam kako grom udari u munaru džamije na Begovcu pod Trebevićem i kako iz šerefeta izbi dim. Iza toga do tri dana, 8. šabana ili 25. temuza 1194 (9. VIII 1780) godine, spomenuta munara se sruši.

– Umrlom Muhamedu, sinu Mula-efendije, sahranjenom u groblju na Alifakovcu, niže Jusuf-pašina turbeta, sagradeno je na podsticaj majke

umrlog turbe[21] i dovedena voda u češmu u blizini turbeta, koja dotle nije tekla.

– Koncem augusta uzastopno je dva dana i dvije noći padala jaka kiša, uslijed čega je Miljacka nabujala i donijela mnogo drva i drugog materijala i napravila nešto štete u bostanima u Sarajevskom polju. To se dogodilo 5. ramazana (4. IX 1780).

– Treću noć ramazana (2. IX 1780) jedan mladi Sarajlija, sluga janjičarskog efendije, navodno se posvadao s drugim slugom i na ovoga s puškom naletio. Rekoše da je efendija, namjeravajući da im najprije otme pušku a zatim kandžijom obojicu da izbičuje, okrenuo pušku sebi u prsa i ona je opalila i efendiju na mjestu usmrtila. Drugi pak kazivahu da je to drugačije bilo i da tome ima i drugih razloga.

– Zatim mladi, bradati Bekir Dždžibula, koji se družio s neodgojenim i nevaljalim svijetom, oteo je iz kôla kćer umrlog hadži Osmana Tandara, stavio je na konja ispred sebe i odveo je svojoj kući s namjerom da se njome oženi, ali sila nikom nije draga. Tako je i ova djevojka nakon dva dana došla u mehkemu i izjavila da ne želi da se sa spomenutim vjenča i spase se na taj način što ode svojoj kući. Otmičar se spase bježanjem, a inače bi ga zadavili. I o ovom dogadaju se uz ramazan mnogo govorilo.

– Sedamnaestu noć ramazana (15. IX 1780) mladi Ismail, ubojica janjičarskog efendije, sam dode i prijavi se na kapiju, gdje se održa i rasprava. Aga izjavi da ovog zlikovca neće zadaviti nego će ga objesiti. Medutim, ubicu straža na kapiji zadavi, a potom je obješen.

– Posljednju noć ramazana, uoči Bajrama (29. IX 1780) u tri sata u noći pojavi se požar koji osvijetli cijeli grad Sarajevo.

– Šljive *požegače* su toliko rodile da nije ostalo gotovo nijedno stablo a da se na njemu nije po nekoliko grana polomilo. Doduše, i prijašnjih godina je bilo roda, ali se rijetko kada ovoliko grana polomilo. Ako ovoliki rod ostane, to će biti najveći rod dosada.

– Ove godne se pojavila kuga u Skoplju.

– Iz Beograda su protjerani beogradski muftija i janjičarski efendija Osman-efendija i obojica odoše svojim kućama, i to jedan u Užice, a drugi u Plevlja.

– U spomenutoj godini u mjesecu ejlulu (septembru), pojavila se obnoć vatra, koja rasvijetli grad, a jednog dana u istom mjesecu dogodio se i zemljotres.

[21] U ovom turbetu sahranjen je Muhamed Jahjaefendić, sin sarajevskog kadije Ahmeda. Umro je 1780. godine, što se vidi iz natpisa na njegovom nišanu koji se i danas nalazi u turbetu na Alifakovcu. Natpis mu je ispjevao Mejlija. M. Mujezinović, *Epigrafika i kaligrafija pjesnika Mehmeda Mejlije*, Naše starine IV (1957), str. 162-163; Isti, *Stari Alifakovac u Sarajevu*, Naše starine VIII (1962), str. 132.

– Spomenuti janjičarski efendija ranije je došao u Sarajevo s deset momčadi-sluga. Pred njega je izašlo na doček mnogo svijeta; on je porijeklom Bošnjak, crnomanjaste puti, ćelav i bogat čovjek.

– Stiže vijest da je spomenuti paša svrgnut.[22]

– Sarajevski mula Ahmed-efendija, koji inače bijaše neznalica, ode iz Sarajeva 1. zilkade 1194 (28. X 1780) godine u nedjelju.

– Novi Mula-efendija, hafiz Hasan-efendija, koji je prije bio imam paše Muhsinovića, stigao je u Sarajevo 2. zilkade (30. X 1780) ili na pet dana prije Mitrovdana.

– Pojavi se dječji kašalj od kojeg je oboljelo i moje dvoje djece.

– 14. zilhidže, četvrti dan Kurban-bajrama 1194 (11. XII 1780) godine u ponedjeljak prije podne, ili na deset dana prije Erbeina, stiže u Sarajevo rumelijski valija Abdulah-paša, stričević defterdara Abdul-Kerim-efendije. Toga dana pade malo snijega. Njegovom sestrom se oženio Avdibeg Ćurčić, a bratić mu je Dukatarov unuk, sin Numan-begov.

– Abdulah-paša je u Sarajevu podijelio oko tri stotine odora, a podijelio je darove i svojoj rodbini i sirotinji. Sirotinja je podnosila arzuhale, tako da su paši dodijali moljakanjem. Nije bilo, Bože oprosti, ni broja molbama onih koji su tukli kahvu i drugih, tako da je vrijedno da se to zabilježi. Množenje svijeta ili, kako se to bosanski kaže, *naroda* predznak je kuge. Paša se zadržao u Sarajevu jednu sedmicu dana i potom otišao u Travnik.[23]

– 1. Erbeina 1194 (21. XII 1780)) godine, u petak navečer, izgorjela je Sagrakčijska čaršija.

– Zakupnina Novog hana iznosila je hiljadu groša, a Husrev-begova hamama osam stotina groša.

(U ovoj godini su umrli):

Grbavi starac Ibrahim-baša, sin mevlevijskog šejha derviš Ahmeda, navodno kadićevac.

Kazandžija *Bosnić*.

Gluhi starac Osman-baša, moj prijatelj.

Sarač mula Avdija, Obložderov brat, mlad; razbolio se od vrućice. Kažu da je imao volju za naukom.

Starac Mišćo, brat čuvenog mujezina Mišće, slijep u jedno oko.

[22] Svrgnuti paša je Mustafa-paša Nišandžija, koji se na položaju bosanskog vezira nalazio od 21. oktobra 1779. do oktobra 1780. godine H. Kreševljaković – D. Korkut, *Travnik*, str. 139.

[23] Abdulah-paša Defterdarija Sarajlija postavljen je za bosanskog namjesnika u oktobru 1780. godine, na kojem položaju ostaje do smrti posljednjeg rebiul-evela 1199 (10. II 1786) godine. Sahranjen je u posebnom turbetu kod Jeni džamije u Travniku, gdje mu se i danas nalazi nadgrobni spomenik s natpisom. S Bašagić, *Znameniti Bošnjaci i Hercegovci u Turskoj carevini*, Zagreb 1931, str. 2. M. Mujezinović, *Turski natpisi u Travniku i njegovoj okolini* (u štampi).

Hadži Murat, bazrdan, rodom iz Neretve; sjedio je u Kolobari hanu, oblačio je janjičarski turban, iz 97. džemata.[24]

Siromašni starac Mehmed-baša, kujundžija bolesnih očiju, bašeskija 43. džemata.

Hadži Osman Mornjak, čokadžija, starac iz 97. džemata.

Mula Ahmed Maltić (Maltaliogli), unuk Mišćin, hafaf, dobar čovjek; mlad se razbolio od vrućice.[25]

Ali-baša češljar, s Hiseta.[26]

Visoki starac demirdžija, bajraktar orte, iz Pasje mahale.

Starac Muzur-baša Lejlić (Leyliogli), dobar čovjek, lijepe ćudi.

Bog mu se smilovao!

Mladi delikanlija Turčinović (Turkinogli), koji bolovaše svega četiri-pet dana.

Starac Kaca, kazandžija, s Vratnika.

Kazandžija Druško (Durusko).

Mladi Berbić; umro od vrućice.

Mula Mehmed, halač, visoka stasa, moj učenik, iz 45. džemata.[27]

Omer, terzija, s Budakovića; imao je zaduhu. Mlad, na konju bi silazio u čaršiju, belukčija, svega je tri dana ležao bolestan.[28]

Topalasti Ciganin Smail.

Smail-baša, brat Peče, iz 97. džemata.

Jedan mirni i prostodušni čovjek, poznat pod imenom *Župča*, ugodna duša, miran i dobar čovjek. Mene je volio.

Smajić, iz Žagrića.

Carenik, s Alifakovca.

Ahmed-efendija, kazaz, iz Hrvatina, star, ne bijaše učen, kadija na položaju, ali uz to siromašan. Dugo vremena se zadržao u Istanbulu radi traženja kadijske službe. Konačno se vratio u Sarajevo, nakon čega je do pet-šest dana umro. Bijaše malo tevećelija i ponekad bi govorio nesuvisle riječi. Dakle, nije bio obrazovan ni odgojen čovjek, kako bi trebalo da bude. Od jednog Židova je pozajmio novac i ovaj ostade bez novaca.

Hadžija, sarač, alemdar, sofija, iz Jeleča (Yelecli); bolestan je ležao tri dana.

Starac Ibrahim-baša, kečedžija, iz Davud-čelebijine mahale, iz 39. buluka.

Bolesni tevećelija Habibija mula Salih, iz Prače, nastanio se u Sarajevu, bavio se hodžalukom

[24] Iz popisa ostavine umrlog hadži-Murata, sina Mustafagina, iz Ivlakovali mahale, od 11. safera 1194 (17. II 1780) g., a koja je imovina procijenjena tom prilikom na 1.674.429 akči, vidi se da je bio trgovac tekstilom i da je posjedovao više dućana u Kolobari. Mnogi trgovci su mu ostali dužni za robu. Sidžil XXIX, str. 69-71.

[25] 20. safera 1194 (26. II 1780) g. izvršen je popis imovine mula-Ahmeda, sina Ibrahima, iz Nedžar hadži-Ibrahimove mahale. U dućanu je imao mnogo papuča, mestava i kože. Sidžil XXIX, str. 79.

[26] Češljarski alat Ali-baše, sina Ismailova, iz Ali-pašine mahale, iznosio je 660 akči, a cijela imovina mu je procijenjena na 30.770 akči. Sidžil XXIX, str. 76.

[27] 1. rebiul-evela 1194 (7. III 1780) g. popisana je imovina halača Mehmed-baše, iz Iplidžik Sinanove mahale i tom prilikom procijenjena na 144.198 akči. Sidžil XXIX, str. 84.

[28] Terzija Omer-baša je sin Osmanov, iz Abdi Halife mahale. Imovina mu je procijenjena na 144.198 akči. Sidžil XXIX, str. 84.

po kućama iako nije ništa znao, a nije bio ni pametan.

Pred smrt je poludio i šetajući se po čaršiji miješao bi se u cijene i govorio bi da je on navodno čaršijski ćehaja. Pustio je tajlasan od aršina. Tako je radio pet do deset dana i konačno se razbolio te nakon jednog dana umro. Dakle, pravi divanija.[29]

Muharem-aga Kumašin, kujundžija, iz 10. buluka. Jedno vrijeme je bio uzet i ležao je, i konačno umro.

Hasan baša Valjevac, alemdar, Krkbešov brat, bakal iz mahale Basamaci.

Jedan siromašni taščija.

Hafiz-Halil-efendija, iz Gumuldžine (Gumurcineli), kojeg je mutevelija Husrev-begova vakufa doveo u Sarajevo. Bijaše dobar hafiz, lijepa glasa. Bio je imam Begove džamije. U mladosti je mnogo putovao. Postao je povjerenik i zamjenik mutevelije spomenutog vakufa i kao takav sudjelovao je u vakufskim poslovima i stekao imetak. Otišao je u Meku, vratio se, ostario. Bio je malena rasta, a poznato je da su svi maleni ljudi smutljivci. Bio je šaljivčina, zanesenjak, navodno je bio i karija znao je nešto arapski i perzijski. Pripadao je ulemi, a pravi neznalica u tesavufu. Umro je i sahranili su ga na Bakijama.[30]

Busovača, nalčadžija, umro u Emirovoj avliji.

Pekar, iz 50. džemata, s Hiseta.

Dženaza mu bijaše treći dan proljeća, dakle istog dana kada i dženaza spomenutog Halil-efendije. Na obadvije dženaze bijaše mnogo svijeta i tim povodom mnogi rekoše da je pekar sretan.

Mehmed Karo, buzadžija, koji je prvi dan proljeća umro nenadano u kahvi pijući kahvu.

Starac Bećir, meremetdžija, dobar i miran čovjek.

Omalešni maloumni starac, sarač, koji je sam sebi izradio lepezu od horozova perja i sa sobom je nosio.

Jedan od dvojice mula-efendijinih sinova, delikanlija, kojem napraviše turbe.[31]

Hadži Hasan, utidžija, mutevelija jednog vakufa, sofija, dobar čovjek. U mevlevijskoj bašči prema pećini ima jedna visoka stijena, ispod koje se ovaj, navodno, u mladosti napio vode, a, po pričanju, tada je na ovom mjestu Miljacka bila vrlo duboka, pa se zbog opasnosti niko nije usudivao da pride pećini. Ovaj slučaj biće da je istinit, jer ga mnogi pripovijedaju.

Maloumni čovjek Popovac, trgovac, sin hadži Ismailov, povisok čovjek, u godinama i brkat.

[29] U ostavini mula Saliha, sina Husejinova, iz Hubjaragaine mahale, nadeno je 23 kom. knjiga. Popis njegove imovine izvršen je 2. rebiul-ahira 1194 (7. IV 1780) g. i procijenjen na 30.324 akče. Sidžil XXIX, str. 83.

[30] U groblju na Ravnim Bakijama i danas se nalazi nadgrobni spomenik iz čijeg se natpisa vidi da je tu sahranjen Halil-efendija, koji je umro 1194 (1780). – H. Kreševljaković, *Spomenica Gazi Husrev-begove četiristogodišnjice*, Sarajevo, 1932, str. 143.

[31] Ovaj je spomenut još jednom u ovoj godini.

Starac Topal Ahmed-baša, iz Buzadži hadži Hasanove mahale.

Zečo, Šapčanin, trgovac, kojeg su ubili razbojnici u Bukovoj Glavi.[32]

Jedan mladi siromah, kazaz Dreno.

Jedan od bajraktara s banjolučke vojne, kazandžija, krupan i dobar čovjek, ugodan, u godinama ali rumen u licu. Bio je malo krecav i išao bi kao da je na baglamama.

Avdago Zub, kavaf, šaljivčina i bez ikakve štete po druge ljude. Bio je pohlepan.

Kevčija, neženja, prodavao je loj, med, stoku i drugo.[33]

Delija Salih-aga Ramić; imao je prave muške kretnje, pravi janjičar, znao je turski, sebe je smatrao pametnim, a pametno bi i govorio. Imao je bijelu bradu, često se ponašao kao delija, a ponekad bi pio. Bivao je ćehaja čizmedžijskog esnafa,[34] družio se s hafiz Halil-efendijom, iz 97. džemata.

Salih Vilajetović (Vilayetogli), terzija i imam u Uskudar Ahmed čelebijinoj džamiji, na glavi je nosio tatarski kalpak, domaćin brojne porodice. Umro od vrućice.

Bekir baša, čokadžija, bio je ortak hadži Mehmed-age Džine, a kasnije je i sam radio i trgovao. Nekad bi na glavi nosio tatarsku kapu, a ponekad janjičarski turban, zalazio bi u konake gospode. Uvijek je bio na nogama, kretao se i, kao posrednik, svaki čas bi išao u Travnik u Defterhanu i u druga mjesta, a i u sarajevskoj mehkemi je svijetu svršavao razne poslove. Zvali su ga Ašik Rogo Bekir-baša.

Pozder (Pozderogli) jaramaz, s Begovca; ubijen.

Siromašni starac Suljo, bakal, iz Kračula.

Starac Hadžić (Hacik), mestvedžija, s Bjelava, stalno je imao bošču o ramenu.

Mladi Jusuf Koruščanović (Korusçanogli), delikanlija; udavljen.

Alija, čizmedžija, drug spomenutog Koruškanovića s kojim je zajedno zadavljen.

Šahinbašić (Şasinbaşik), hodža, kazaz, imam iz Tavil hadži Mustafine mahale, od kojeg sam uzeo testir. Spočetka bi mi davao u posao eskiju, i tako iz dana u dan. Imao je sedamdeset godina kada mu je umrla žena, pa se zatim oženio isto tako starom ženom, koja je imala čifluke i on je sanjao o tome kako će ti čifluci njemu ostati. Punih petnaest godina je spletkarenjem nešto poklanjao. Bojao se vlasti toliko da se to ne da opisati. Ponekad bi navratio meni u dućan i pitao me za savjet da li ima grijeha ako bi o

[32] Lokalitet Bukova Glava nije nam poznat.

[33] Ovom Kevčiji je ime Mustafa-baša, sin je Ahmedov, iz Čoban-Hasanove mahale. Imovina mu je popisana 25. džumadel-ahira 1194 (28. VI 1780) g. kojom prilikom je procijenjena na 547.252 akče. Sidžil XXIX, str. 122.

[34] Spominje ga H. Kreševljaković, u radu *Esnafi*, str. 136.

nekom čovjeku iznio izvjesne stvari. Bijaše oniska rasta, s glavom nagetom na stranu. Išao bi brzo, a imao je izmedu osamdeset i devedeset godina. Većinom je bio zdrav. Učenim i drugim videnijim ljudima ukazivao je pažnju. Svi rekoše da je dobar čovjek, pa, evo, i ja kažem neka je za njegovu dušu Fatiha!

Starac Ćurtpara (Kurtpare), siromašan, dobar čovjek, ranjen u ruku.

Mula Mustafa Merdevinlija (Merdevinlioglu), sin imama iz džemata Pale. Umro je šesti dan.

Debeli kazandžija Šeho.[35]

Oniski starac bakal, koji je volio da bude prvi za imamom u namazu. Zvali su ga *Potrusilo;* brzo bi išao. Kada bi mu vikali *Potrusi,* on bi se na to ljutio.

Ludi delija Mumin-baša, zapravo kazandžija, koji je izučio tasarski zanat. Poludio je i bio u ludnici hadži-Sinanove tekije, odakle je, primirivši se malo, izašao i najviše je vremena boravio u Travniku. Tamo je i umro. Uvijek bi nosio sohu i dugu sablju, ali nije nikoga napadao. Govorio bi zbrda-zdola nerazgovijetne riječi.

Stari pekar, Vratničanin.

Hamamdžija Carevog hamama.

Salih-čelebija, kazaz, koji je po svoj prilici umro od kuge, jer i prema kazivanju čovjeka koji ga je opremio to bi se moglo zaključiti.

Starac Bučuk, bojadžija, koji je radio sa Saklijadžijom. Ujelo ga pseto i to mu bijaše uzrok smrti.

Starac Šeherija, ćebedžija.

Starac Kablar Bajram.

Janjičar-efendija, koji je zajedno sa ženom došao iz Niša i pod kiriju stanovao u Beginom džematu.[36] 4. noć blagoslovljenog mjeseca Ramazana izmedu akšama i jacije ubio ga je iz puške njegov sluga, kako se priča. Bio je debeo, otmen i lijepo odjeven gospodin. Dječak koji ga je ubio pobježe, ali je poslije sam došao i objesiše ga 24. agistosa 1194 (3. IX 1780) godine.[37]

Starac Selman, čizmedžija.

Hadži Mustafa Jusić, trgovac.

Iako bijaše mlad imao je bijelu bradu. I ja sam sudjelovao pri njegovom »iskati salatu«, za koji je dato 30-40 groša, što znači da je deset do petnaest ljudi dobilo po tri groša. Otac mu je bio ajan i mujezin Careve džamije.

Fazlija, čizmedžija, bećar, kojeg je nožem ubio njegov komšija, terzija Jelečković, jer je, navodno, imao neke veze sa ženom spomenutog Jelečkovića. Konačno se ispostavilo da to nije bilo istina i da spomenuti nije zao čovjek.

[35] Kazandžiji Šehi je ime Mustafa-baša, sin je Gazanferov, iz Než-zade mahale. Ostavina mu je iznosila 151.862 akče, a popisana je 18. šabana 1194 (19. VII 1780) g. Sidžil XXIX. str. 144.

[36] Begin džemat gdje se nalazio nije nam poznato.

[37] U sidžilu od 5. ramazana 1194 (4. IX 1780) g. nalazimo popis ostavine janjičarskog katiba Mustafa-efendije, muhafiza sarajevske tvrdave, koji je bio nastanjen u Kučuk Katibovoj mahali. I ovdje se konstatuje da je ubijen. Bio je prezadužen. Ostavina mu je iznosila 20.345 akči. Sidžil XXIX, str. 151.

Hadžija Bego Dardagan (Dardaganogli), trgovac, iz Buzadžića mahale, sagradio je nove saraje, ali u njima nije stanovao više od godinu dana; odebljao je i umro. Onaj koji prima pouku može je i iz ovoga primjera crpsti.[38]

Omer, nasljednik Husejin-efendije Đulbašića, siromah.

Starac Alija Jusufagić (Jusufagaogli), alemdar, čizmedžija, priznat u 10. buluku. Slušao je vazove. Zbog prebrzog govora ponovio bi govor po dva pa i po više puta, ali se opet ne bi moglo razumjeti šta želi da kaže.

Hadži Meho Carigradlić, bjelobrad, ali brz, dobar čovjek, iz 10. buluka (Carigradliogli).

Hadži Ahmed-efendija Garibija, umro u devedesetoj godini, bećar, mještanin, pripadao je fanaticima i slušao njihove vazove, a kasnije postade derviš, pa je zikr činio. Ostavio je iza sebe mnogo knjiga. Bijaše bogat i ljutit.[39]

Dželepčija Drnda (Dirinde).

Brat moga berbera Muje.

Jedan starac s taćom na glavi; izgledaše kao kakav siromah, a bio je bogat.

Siromašni mladić, kolukčija.

Salih-baša, berber, koji je još iz mladih dana imao nadimak *Dugi* Salih. Sedam godina je bolestan ležao u postelji.

Jedan Haćam (Hakkam) u Tašlihanu, za kojeg rekoše da je umro od kuge, a ja sam ga sanjao na dva dana prije njegove smrti.

Starac Mahmut Osman, alemdar, u godinama, bijele brade, malouman, junak (gazi) još s banjolučke vojne, iz 97. džemata.

Oronuli starac Čapor, iz Nahoreva, nastanio se u Sarajevu; pao je na prosjački štap. Nekad je bio i janjičar.

Mula Mehmed Hadžiselimović (Haciselimogli), siromah, jednu sedmicu dana bijaše bolestan i umrije, iz 97. džemata.

Afro, jazidžija, kazandžija, imao je čudnovate velike obrve, namrgoden, a i kretnje je imao čudnovate.

Besparić (Bezpareogli), kojeg su zvali Hajoš. Obješen je u baždarnici.

Mula Mustafa Visočanin (Visokali). Htio je sve da zna, bio je sahačija, imao je kokošiji vid (Tauk gozli), puno je govorio i bio hatib Ahmed-čelebijine džamije.[40] Imao je mnogo djece. Ukratko rečeno, bio je čudnovat čovjek, da mu se u hiljadu godina ne može primjer naći.

Bego Osman-baša, onizak, čauš 52. džemata.

Svega 88 umrlih.

[38] Ime mu je Ahmed, sin hadži-Hasanov. Trgovao je tekstilom. Tako se u njegovoj robi nalazi mnogo tkanine iz Bruse, Soluna i drugih mjesta. Mnogi trgovci su mu dugovali za robu. Ostavio je i izvjestan broj knjiga. Ostavina mu je procijenjena na 3,427.537 akči. Sidžil XXIX, str. 135 i 169.

[39] Kao što smo vidjeli, spomenuo ga je ljetopisac među učenim ljudima u ovoj godini. Vidi bilješku 15 u ovoj godini

[40] Ahmed-čelebijina džamija nalazila se na Vratniku pod džebhanom

GODINA 1195.
(28. XII 1780–16. XII 1781)

– 5. safera 1194 (31. I 1781) godine, ili drugu noć Hamsina, izmedu akšama i jacije, pocrvenjelo je nebo od Grdonja.[1]

– Stiže vijest da su navodno u Istanbulu udavili Klementa, koji bijaše Beogradanin, odakle je bio pobjegao. Bio je bogat i ajan.

– Mutevelija Isa-begova vakufa u Skoplju Safić (Safizade), postavio je Salih-agu za svog zamjenika u Sarajevu. Spomenuti Salih-aga je radio s vakufom, šta je htio, a i inače je bio ohol, mlad, pa kada spomenuti mutevelija stiže u Sarajevo, ovaj se i o njemu bez ikakva povod veoma ružno izražavao. Zato on Salih-agu smijeni i na njegovo mjesto postavi svoga prijatelja, a ujedno Salih-agina najvećeg neprijatelja, Kara-Mehu. Medutim, i Salih-aga se davranisa i prituži se paši, pa na ovo mjesto bude postavljen starac Ismail-aga, o čemu je izdana i bujruldija.[2]

– Sada ću spomenuti kadije i njihove kandidate (kadileri ve mulazimlerini), koji se u ovom vremenu nalaze u našem šeher-Sarajevu. Ranije ih ovoliko nije bilo, a doduše nije bilo ni ovolike pohlepnosti. I ovo je predznak kuge.

Prvi je kadija Defterdarević njegov sin Mustafa, mulazim; i drugi njegov sin, također mulazim; zatim još jedan njegov sin, mulazim: mula Emin, mulazim; mula Abdulah Kurevija (Kurevizade), kadija; mula Mehmed-efendija Alikadić, kadija; njegov brat Mustafa, kadija; Fejzo, drugi brat Alikadić, kadija; Ahmed-efendija Ćurčić, kadija; Abdulah Hadžimusić (Hacimusazade), kadija; njegov brat Sulejman, kadija; Mahmut, zet Hadžimusića, kadija; Hadži Mehmed-efendija Velihodžić (Velihocaogli), kadija; Salih Graho, pisar u mehkemi, mulazim; Omer-efendija Novalija (Novalizade), kadija; drugi

[1] Grdonj je predio na sjevernoj periferiji Sarajeva

[2] Iz natpisa na jednom nišanu u groblju uz Isa-begovu džamiju u Skoplju vidimo da je tu sahranjen Safić (Safizade) Tahmas hadži Fejzulah beg, sin Sulejman-bega, mutevelija vakufa Isa-begova, koji je umro h. 1218 (1803/804). Ovo bi mogao biti Safić kojeg spominje Bešeskija. O Isa-begu i njegovim zadužbinama u Sarajevu i Skoplju v. S. Kemura, *Careva džamija u Sarajevu*, Sarajevo 1908. i Gliša Elezović, *Turski spomenici u Skoplju*.

Omer-efendija, kadija; Mutevelija, kadija; njegov sin, kadija; mula Jahja, kadija; Ćesrija, mulazim; njegov sin, kadija; drugi Ćesrijin sin Šaćir, mulazim; Omer, sibjan-mualim, mulazim; Kasumović (Kasimogli), mulazim; Vičo, kadija; Topalkadić, kadija; Muzdedžijin zet (Muzdeci damadi), kadija; Hasanagić (Hasanago-ogli), mulazim; Šerifović (Serifizade), kadija; Homarić (Homarizade), kadija; drugi Topalkadić (Diger Topalkadizade), mulazim; Hafiz mula Omer Timurija (Timuri), mulazim; Ahmed-efendija Ljubinjac (Lubinli), kadija; Čohadžić (Cokacizade), kadija; Trebo, kadija; Homarić (Homarizade), kadija; Sjeničak (Sjeniceli), mulazim; Tokatlija, mulazim; Džino, mulazim; Hasanagić, mulazim; Dardaganović (Dardagan), mulazim; mula Ibrahim, mulazim; Salih Ljubinjac (Lubinli), mulazim.

Brusa Bezistan

Ima još kadijskih kandidata, koje ja ne poznajem.

1. rebiul-evela (25. II 1781), ili 10. *veljače,* palo je malo snijega, a u mom dućanu sam čuo od prodavača ćumura da je u selu Stomorine[3] pao crven snijeg; i seljaci koji su u čaršiju dolazili od strane Trebevića donijeli su toga snijega i upirući prstom prema Trebeviću odakle su ga donijeli pokazivahu ga svijetu. Tako sam ga i ja, siromah, vidio. Na drugim mjestima bijaše inače snijeg bijel, ali ne potpuno bijel nego malo svijetložut ili svijetlocrven.

[3] Selo Stomorine nalazi se kod Srednjeg

– Jedne noći iza akšama se neki mladi Parić (Paro-ogli), tek što je postao punoljetan, napio i iz puške opalio na stražu. Na to čokadar naredi da se ovaj ima uhvatiti i istući. I zaista ga uhvate, sohama izmlate i tako ga, na nesreću, usmrtiše. Ovaj je mladić prouzrokovao ranije da su dvije osobe zadavljene, a poznato je: Ko ubije drugog, biće ubijen. Stanovnici šehera odobriše ovaj postupak i rekoše da odmetnici zaslužuju kaznu i da se ne smije dopustiti da jaramazi uzmu maha.

Sljedećeg dana deset do petnaest žena opkoliše mulu na aginoj kapiji, a bilo je i posmatrača, pa tako cijeli dan kapije ostadoše zatvorene. Uzrok ovome neredu bijaše vijest da je Džino s još nekoliko osoba otišao muli i zatražio da podnese ilam paši. Medutim, ovi u ilamu navedoše da je usmrćeni mladić ubijen u momentu kada je obnoć pokušao da krade. Na ovo se nekoliko ljudi iz čaršije kao Serhatlić (Serhatliogli) i drugi naljutiše i Džinu izgrdiše na čaršiji, govoreći sve što im je na usta dolazilo. Govorili su mu, na primjer, da je lažljivac i drugo. Sutradan cjelokupno gradanstvo poče prigovarati tome što je mladić tučen, jer da kolukčije šetaju bez uniforme i svi su pijanice koji lutaju po krčmama. Ukratko; ovo bijaše povod raznim objašnjavanjima, a svemu tome je razlog prevelika sebičnost. Osim toga, Sarajevo je od strane juga ili kible zatvoreno velikom planinom Trebevićem, pa tako Sarajlije nemaju uopće razboritosti. Imaju pamet, ali im ona kasno dolazi, kao što ono poslovica kaže »Nakon rušenja Basre«.[4] Sarajlije su poput stoke, pa će često za zlo reći da je dobro, i obratno. Ovo se dogodilo 15. rebiul-ahira na *Blagovijest.*

– Sa Sajma u Višegradu doneseno je u Sarajevo dvije hiljade svirala, koje su bakali po Sarajevu prodavali djeci uz cijenu po jednu paru. Otada su tokom cijelog mjeseca safera (27. I – 26. III 1781) stanovnici grada bili uznemirivani.

– U godini 1195. bila je cijena kukuruza 45 para po čejreku, a možda i više, a tako isto i prohi; pšenici na šinik po šest, sedam i osam groša. Ukratko, hrana je u 1195. godini bila veoma skupa zbog nerodice. Onaj ko je imao brojnu porodicu mučio se i patio cijelo proljeće, a može se reći i čitavu 1195. godinu.

– U ovoj godini je naprasno pomrlo mnogo porodilja.

– 22. dan po Jurjevu pade snijeg i zadrža se nekoliko dana, a prilično je i zastudilo.

– Evo danas, početkom *lipnja* 1195 (početkom juna 1781) godine, stiže u Sarajevo četiri stotine tovara municije, a i ranije je jednom 1173 (1759/60) došlo hiljadu tovara džebhane, a drugi put 1182 (1768/69) godine stotinu tovara baruta i olova.

– Popis sarajevskih hadžija, koji su ove godine otišli u Meku: Hadži Mahmud Košić, mestvedžija; hadži Avdija, mumdžija; Kahrimanović,

[4] Arapska poslovica koja glasi: »Bade harabil-Basr«, a upotrebljava se u smislu naše poslovice »Poslije boja kopljem u trnje«.

dželepčija: Salih-baša Stovro (Istovro), bakal; hadži Ahmed Čekrica; hadži Mustafa, hafafski alajbeg.[5] Kao zamjenici (bedeli) otišli su: hadži Alija Misirlija; hadži Ibrahim, abadžija; Čokadar-aga; Avdi-baša Spaho i Topal Pologa.

Svi ovi krenuše 20 džumadel-ahira ili početkom *lipnja* (Lipan evelinde) (14. VI 1781) na dubrovačko pristanište. Svijet im je prigovarao što su otputovali bez dova i dijeljenja milostinje, kako je to običaj hadžija, koje su prijašnjih godina odlazile.

– Ostavio sam svoj dućan pod Sahat-kulom kod nužnika i sa porodicom radi teferiča odselio 10. redžeba 1195 (2. VII 1781) godine u Zgošću zijamet, gdje sam bio sibjan-mualim, a odakle sam se vratio u Sarajevo 17. rebiul-evela 1196 (1. III 1782) godine. U vrijeme dok sam bio na selu u Sarajevu se dogodilo mnogo štošta, ali kako se tu nisam nalazio, to, razumljivo, nisam događaje ni bilježio.

– Mula-efendija nije bio nikako susretljiv i obazriv prema kadijama, a s obzirom na to da prema Džini bijaše sasvim prijazan, to protiv mule počeše praviti mahzare i u gradu se stvoriše tri stranke: jedni praviše mahzar u kojem su isticali lijepe osobine i dobrotu Džine, drugi isticahu njegove loše strane, a jedni se samo svadahu i prepirahu.

– Zatim je umro kol-ćehaja, a mjesto njega došao je drugi zabit, koji nenadano dade zadaviti jednog čovjeka, što bijaše povod sastancima i raznim tumačenjima.

– Šinik pšenice prodavao se po osam groša.

– Deset dana u Hamsinu bila je velika studen, tako da su na Bendbaši popucale visoke stijene i usljed toga se odronile. Po cijelu noć bi se čulo pucketanje daski, a čuje se da je uginulo i mnogo ovaca, koza, teladi i orlova.

– U Carevoj mahali sagrađena je kafana, kuća i han, i to na mjestu gdje ranije bijahu mesarski dućani. Kod mosta Šeherije sagrađen je mesarski dućan i još tri druga dućana i nad njima sobe.

– Iz Imaretskog hana prenesen je tahmis u Muzaferijin han.[6]

– Izgorjela je kuća s mnogim pokućstvom bogatog Delalića hadži-Mustafa-age, pročelnika 10. odjela, vlasnika hamama na Bistriku.[7] Zatim su izgorjele kuće delije Mehmeda alemdara Prešlje, rezača duhana.

– Ovi događaji su se dogodili u 1196. godini, to jest do prekretnice Sunca na dan Sultani nevroza.

[5] Ovog alaj-bega hafafa ne spominje H. Kreševljaković u *Esnafi*, Sarajevo, 1958.

[6] V. H. Kreševljaković, *Hanovi i karavan-saraji u Bosni i Hercegovini* Sarajevo, 1957, str. 87.

[7] Na lijevom uglu pri ulasku u Balibegovicu ulicu na Bistriku nalaziła se banja koju je podigao Kučuk Bali-beg, bosanski namjesnik 1521. godine. Ovom banjom su od 1747. godine upravljali Delalići. H. Kreševljaković *Banje u Bosni i Hercegovini*, Sarajevo, 1952, str. 80.

– Ovih dana je cijena pšenici iznosila po čejreku (jedna četvrtina šinika) 75-80 para, a cijena hljebu-četiri pare na oku. Većina svijeta, pa bili oni kadije ili hodže, hranilo se kukuruzom. Ova oskudica traje već nekoliko godina, ali je ove godine sirotinja bila u velikoj nevolji, jer ona uglavnom najviše troši sir. a oka najslabijeg sira iznosila je osam para, junga masla 44 pare, a oka suhih *takiša,* koje su uzimane umjesto hljeba, bila je dvije pare. Med nije bio skup, inače loj i svijeće su iznosili po osam dinara na oku, a pekmez po 16 para.

(U ovoj godini su umrli):

Starac, siromah Cico, utidžija (utici).

Trgovac mula Mehmed Dalagija (Dalagiogli), herif slabašnog zdravlja.

Starac zaim, iz Hadžića (Hacelli), imao je devedeset godina, mnogo je pušio duhan. Bijaše herif šaljiv i muvesvis. Nije obavljao namaz, a bijaše ugledan medu spahijama, moj prijatelj. Bog mu se smilovao!

Isanhodžić, čelebija, nosio je čatal-turban, volio je stare ljude i s njima bi uvijek razgovarao.

Starac Mumin-hodža Neretljak (Neretveli), bavio se hodžalukom, na glavi je imao čatal-turban; dugo vremena je na selu ležao bolestan, odakle je došao ovamo i umro.

Starac Avdaga Čomaga (Işmaga), aga s banjolučke vojne, bijaše priznat u 97. džematu, namrgoden, snažan čovjek i pametan. Lijepo se odijevao i uvijek bio uredan. Umro je naprasno.

Luledžija, Travničanin (Travnikli).

Klebec, bakal, duže vrijeme je prodavao i duhan, dok bakali ranije nisu prodavali duhan.

Umro je 30. muharema 1195. (26. I 1781.) godine.

Jedan seljak iz Mrkojevića,[8] osrednjih godina, malouman, velike i guste brade, dobar čovjek.

Mula Mušo-Mehmed-efendija, iz mula Arapove mahale, kojeg sam poznavao. Bijaše mlad i ugodna glasa, dilber, družio se s otmenim svijetom kao s Muzaferijim sinovima i drugom gospodom, ali je jadnik obolio od istiske.

Mladi učenik, iz Hanikaha, Emir, iz Zenice, bio je neko vrijeme imam u Ferhadiji džamiji. Sasvim mlad, još je mirisao na majčino mlijeko.

Zulfo, otac bazrdana, zapravo seljak, čifčibaša.

Starac derviš Mujo sa Hrida, bećar, nije se nikada ženio. Bijaše pobožan, siromašan, imao je žensku narav, pa je volio da se sa staricama i uopće sa ženama druži i s njima bi učio tevhide. Postio je i mnogo je Alaha spominjao. Prao bi svijetu ćebad, ćilime, dušmeta i drugo na Miljacki.

Kulukčija Ali-baša, Francuz (Francuc), ospičav, žute puti, smrknut i naprasit.

[8] Selo Mrkojevići nalazi se nedaleko od Sarajeva na njegovoj sjevero-istočnoj strani.

Kara-Meho, belukčija, brat Kara-Avdije, s Bjelava, bijele brade, na glavi je imao taću.

Poznati siromah Obložder, sarač, srednjih godina, na glavi je imao tatarski kalpak i pâs, ali su se kod njega pokazivali znaci ludila. Inače je bio pobožan i dobar čovjek. Primao je milostinju i volio je sudjelovati i posluživati pri opremanju i sahrani mrtvaca. Prezivao se Salih-baša Bajro. Djeca bi ga zadirkivala i vikala mu: *»Žderi«*, a on bi na to potražio i našao oveći kamen i za njima bi se bacao, a pri tome ne bi pazio na prozore. Jednom prilikom je nosio dugi nož i s njim je udarao, a ponekad je nosio i krivi nož. Nekom prilikom je jednog bjelobradog čovjeka udario nožem i od tada su ga se plašili svi koji bi ga dirali. Imao je običaj psovati ženu, a govorili bi mu i ovo: *»Jere prde u bunar; Obložderе, kurvo?«*.

Neka mu se Bog smiluje!

Starac Falić, kazandžija s Vratnika, debeo herif.

Delikanlija, bećar.

Husejin-baša Hopa, gasal, s Budakovića, koji je u starosti osiromašio; bijaše tri-četiri dana bolestan.

Osman-baša, baštovan, kojeg su mnogo hvalili.

Starac Ali-baša u kauku i crnoj pošı, pristaša Palošov. Umro je 4. dan Berdi-adžuza.

Starac Pašalija, muzdedžija, stanovao je kraj Mehmed-pašinih saraja.[9] Umro je 4. dan berdi-adžuza.

Jedan čovjek sa Soukbunara.

Baba-Alija, koji zapravo ne bijaše bâbâ. To je herif kojem se ne bi mogao naći primjer u hiljadu godina. Bio je siromašnog stanja, ranije je bio pekar, a kasnije službeni telal. Bio je pobožan, na glavi je imao astar. Njegove kretnje i govor bijahu kao u kakvog junaka. Bio je pravi i do najvišeg stepena maskaradžija. Osobito je znao pjevati bosanske junačke pjesme uz tamburu ili bi umjesto tambure uzeo komad drveta. Tom prilikom bi hvalio junake, a dušmanima sjekao glave. Pri tome bi pravio kretnje rukama i čitavim tijelom. Tako su ga jednom, kada je bio u Dubrovniku, naslikali kada su vidjeli njegovu vještinu. Svijet mu se mnogo smijao.

Murat Nalbant (Nalbandogli), bećar.

Bego Bučuk (Buçukogli).

Parić, delikanlija, ljutit, ubiše ga kolukčije.

Starac Jaho, pekar s turbanom, aga, iz 50. džemata.

Dursun Zildžo.

Hadžihasanović (Hacihasanogli), mestvedžija, ahiretski čovjek.

Mula Osman, kaligraf, imam Ferhadije džamije, kreševski emin, sin Mehmed-efendije Konjicije. Bio je veoma bolestan od vrućice. Umro je 4. džumadelahira 1195 (28. V 1781) godine.

Mustafa-baša Salata, čizmedžijski ćehaja,[10] iz 97. džemata, oženio

[9] Gdje su bili u Sarajevu Mehmed-pašini saraji nismo mogli ustanoviti.

[10] Ovog čizmedžijskog ćehaju spominje i H. Kreševljaković, *Esnafi i obrti u starom Sarajevu, Sarajevo*, 1958, str. 136.

se drugom na prvu ženu i ukratko iza toga umro naprasno.

Mula Mehmed Neretljak, službenik.

Jedan kazandžija, jazidžija, koji je umro naprasno.

Mehmed-baša Japalak (Yapalakogli), bašeskija, koji bijaše nesretne zvijezde. Iako bijaše potomak age, ipak se zadužio i pobjegao na selo, gdje je umro kao siromah, iz 52. džemata.

Moj susjed, iz Mimar Sinanove mahale, ugledni zimija Haćim.

Namrgodeni *Meho*, hamal.

Crnobradi kaukčija mula Ahmed, kazaz, sin kadije Ahmeda, takoder umro naprasno.

Ubijeni Parić (Paro-ogli).

Ovoj posljednjoj trojici bijaše dženaza istog dana, na *Blagovijest*, 13. rebiul-ahira 1195 (8. IV 1781) godine.

Starac Rakovčanin (Rakovi), iz Jahja-Pašine mahale.

Mula Mehmed Dardagan Hadžibegić (Hacibego-ogli), mlad, mulazim.

Pasvandžija, otac Avdijin.

Krupni pekar, simidžija.

Kaldum, brat mujezina Careve džamije.

Ibrahim, sin nalbanta Abdulaha; ubijen.

Mustafa-baša Šebešlić (Şebeşliogli), tutundžija, žute brade, herif u godinama, postao jalduždžija u Istanbulu.

Salih-baša Zolota, terzija, mlad, derviš, dobar čovjek, žute brade. Iza sebe je ostavio sedam kćeri, siromašan i strpljiv. Imao je u Bistriku veliku i ravnu baščU, koja mu je davala osamdeset tovara voća.

Mašo, kahvedžija.

Ali-baša bakal kod Musa-agina hana.[11]

Omer-baša bakal, s Hiseta.

Starac tabak, malouman i tevećelija. Svakom koga bi susreo nazivao je selam i pozdravljao ga, obavljao je namaz sjedeći, jer je bio slab na nogama. Uzeo je jednu mladu djevojku da ga poslužuje pa joj je poklonio kuću, a ona ga je posluživala tako svesrdno da joj na svijetu nije bilo primjera. Lomila se da bi ga lijepo poslužila.

Jedan herif oniskog rasta, iz Nove mahale, u sedamdesetoj godini, ružna izgleda, lud, išao bi u zakrpljenoj košulji. Bijaše šutljiv, malouman, tevećelija, a djeca bi ga zadirkivala i govorila mu: *»Hodo hoda, kučku voda, kučka sere, Hodo bere!«* Zato ga prozvaše *Hodobeg*. Umro je 17. dan proljeća 1195. godine.

Martin (Martin) odabaša, velike brade, jemenidžija, siromah, dobar čovjek, iz 50. džemata. Istog dana je umrla i jedna luda žena, Firika, prljava, bez feredže koja je prosila, ali svijetu nije dosadivala, nego bi joj davao milostinju onaj ko je htio, a samo bi nekad zatražila milostinju i tada bi govorila: »Neka i tebi Alah dade«. Bila je

[11] Da li se ovim imenom po zakupniku Musa-agi nazivao neki od sarajevskih poznatih hanova ili je to koji izvan ovih nije nam poznato. Pod ovim imenom ne nalazimo ga u Kreševljakovića, *Hanovi i karavan-saraji u Bosni i Hercegovini*, Sarajevo, 1957.

mršava, ljutita. Kada bi joj djeca vikala »Fir-fir«, ona bi ih proklinjala. Sabrala bi dosta novaca, a imala je jednog oženjenog sina kolukčiju.

Sulejman Hodžo, terzija, uzet, pa ga je njegova žena posluživala i to dugo vremena, i oko njega je mnogo muke podnijela. Njoj je bilo ime Mulija, a umrli je bio tevećelija, malouman čovječuljak, iz Mimar Sinanove mahale. Ja sam ga, siromah, opremio, a u bolesti se mnogo napatio poput pejgambera Ejuba (Joba).

Hadži Idris, hodža, bogat, muameledžija. Zakupio je han u Koluku,[12] ali ga je kasnije prodao. Pripadao je kaderijskom derviškom redu, prodavao je u čaršiji voće, koje bi u sepetu snosio iz svoje bašče. Bio je iz 50. džemata, pao je s kruške i nakon toga je četiri-pet godina išao s dvije *šljake*.[13] Umro je u osamdesetoj godini. Prilikom njegova devra i meni je dat jedan talir. Grob mu se nalazi na *Pirijinom Brijegu* (Pirin Birig). Bog mu se smilovao!

Mula Ahmetbegović, sarač.

Hadžija, kazaski alajbeg.[14]

Kol-ćehaja, aga, zabit.

Bravadžija, iz Vrbanje mahale.

Hadži Avdija, zildžija.

Ahmed-baša, pekar.

Pozder, pekar.

Oniski *Mosto*.

Starac Fajda (Faide), kovač, bolestan.

Hadži Mustafa Ćurek (Çurekogli), trgovac.

Hadžija Trebinjac (Trebinli), sarač.

Jedan crnooki bolesni čovjek.

Mirić (Miriogli), mlad, trgovac.[15]

Salko, terzija, dobar čovjek.

Kurevijin sluga.

Mladi Herić (Hero-ogli).

Starac derviš Mehmed Mejli-efendija Kuranija, pjesnik, nije se ženio, kaderija, mnogo je slavio Alaha, a družio se s ljudima iz viših krugova i s njima razgovarao.[16]

Starac Salih-aga, zvani Mlatišuma; volio je derviše.

Indže-aga, bio je poznat, ali ga svijet nije volio, i njegov (Indžeagin) zet, bakal Jašo. Obojica iz Buzadžića mahale.

Sasvim ludi Fazlihodžić (Fazlihocaogli) *»Poskoči Huso«*, nije ništa znao. Kada bi mu djeca govorila *»Poskoči Huso«*, on bi to svaki put i činio, pa makar to bilo i četrdeset puta.

Hadži Salih Panjo, pravo mu je ime Jašar, abadžija, obogatio se, dok jedno vrijeme nije imao ništa.[17]

[12] Gazi Husrev-begov han nazivao se i Koluk. H. Kreševljaković, *Hanovi i karavan-saraji u Bosni i Hercegovini*, Sarajevo, 1957, str. 87.

[13] Šljaka = štaka

[14] Kako se prezivao ovaj kazaski alajbeg nismo mogli ustanoviti.

[15] Ovaj Miri-zade je vjerovatno Mula Sulejman, sin Mustafe-Čelebije, iz Skenderije mahale, čija imovina je popisana 3. zilhidže 1195 (20. XI 1781) godine. Sidžil XIX, str. 33.

[16] V. bilješku 16 u h. 1194. godini.

[17] Njegova ostavina ubilježena je u sidžil 6. zilhidže 1195 (23. XI 1781) godine i tom prilikom procijenjena na 3.506.048 akči. Radio je u zajednici sa još nekim abadžijom, čije ime u sidžilu nije spomenuto. I ocu mu je bilo ime Salih, a stanovao je u Tokmo-zade mahali. Sidžil XXI, str. 13-14.

Starac Sulejman Presličar, stanovao je pokraj Avdipašine džamije.

Čuveni bogataš Mahmut-baša, aračadžija; umro u devedesetoj godini.[18]

Ahmed-aga Čaluk, iz 50. džemata u velikom od bijele lisice ćurku, poput pašinog ćurka, volio je da se lijepo odijeva. Svakome bi nazivao selam, ali je malo govorio. Bijaše junak.[19]

Delikanlija Jaja (Yayo-ogli), kojeg lično ne poznajem.

Ali-baša, padavičar i divanija.

Mir Sulejman-baša.

Dugi tabak, serdar.

Hromi Sulejman-baša, zlatar.

Starac subaša.

Derviš Ibrahim Vefai, luledžija, nakšibendija, šejh, ozbiljan čovjek iz Takirdaga, a u Sarajevu se nastanio prije kojih četrdeset-pedeset godina. Govorio je čisto i lijepo.

Mali Ibrahim, baštovan sa Soukbunara.

Mumin-baša, čarakčija, kojeg nisam poznavao.

Imamović (Imamogli), junak; ubili su ga razbojnici na Romaniji.

Arap Selim.

Mladi Potogija.

Tabak, bostandžija, koji je na glavi nosio hodžinski turban.

Dugi Seliman, ćebedžija.[20]

Ibrahim, kazaz, otac berbera Mehmeda.

Salih-baša Karindžić (Karinciogli), berber.

Uščuplija, mula-Mehin aga.

Oniski Tale, iz sela Doglodi.[21]

Salih-baša Vodopija, čauš 97. džemata.[22]

Osman, kasap.

Hadži Avdija Hadžišabanović (Hacişabanogli), kazandžija.

Beogradanin Minedžić (Minecioglı).[23]

Mustafa-baša Grozdo.

Sasvim siromašni Sulejman Kuko, derviš mevlevijskog reda, kahvedžija, tirjaćija, moj prijatelj.

Hadži Šahman, tabački ćehaja,[24] imao je sto godina.

Svega umrlih stotinu osoba.

[18] U groblju uz Sagrakči hadži Mahmudovu džamiju na Ulomljenici niže Hadži-Sinanove tekije, sahranjen je neki Hadži Mahmut, koji bi mogao biti identičan sa Bašeskijinim Hadži Mahmutom. Na nišanu je označena h. 1195. godina, kao godina u kojoj je umro Hadži Mahmut.

[19] Sin je Muharemov, iz Kemaludinove mahale. Ostavina mu je popisana 6. zilkade 1195 (24. X 1781) godine i procijenjena na 80.407 akči. Sidžil XXI, str. 12.

[20] Ostavina ovog ćebedžije upisana je u sidžil 22. zilkade 1195 (8. XII 1781) godine. Sin je Mehmedov, iz Hadži Sejidin mahale. Ostavina mu je procijenjena na 171.454 akči. Sidžil XXI, str. 24.

[21] Doglode su selo u blizini Sarajeva

[22] Sin je Ibrahimov, iz Bakrbabine mahale. Imovina mu je procijenjena 7. zilhidže 1195 (24. XI 1781) godine, a iznosila je 68.320 akči. Sidžil XXI, str. 21.

[23] Ime mu je Mustafa, rodom je iz Beograda, a u Sarajevu nastanjen u Nalčadži Hadži-Osmanovoj mahali. Posjedovao je veliki han i pod njim pet dućana u Carevoj mahali. Imovina mu je upisana u sidžil 20. safera 1196 (4. II 1782) godine. Sidžil XXI, str. 54.

[24] Pod ovim imenom ga ne nalazimo u popisu tabačkih ćehaja u H. Kreševljakovića, *Esnafi i obrti u starom Sarajevu*, Sarajevo, 1958, str. 123.

GODINA 1196.
(17. XII 1781 – 6. XII 1782)

– Ponovno se pojavila kuga. Harala je na početku godine samo u mjesecu muharemu.

– 10. rebiul-ahira 1196 (25. III 1782) godine vratio mi je mula Šaćir ključe Buzadži hadži Hasanove džamije, a i berat, koji sam mu predao prije dvije-tri godine, a on sada ode u Zgošću, što je vrlo čudno.

– 4. džumadel-ula (17. IV 1782) duvao je jak vjetar koji je nanio mnogo štete, a i kiša je pala, usljed čega je Miljacka nabujala i doplavila mnogo drva. Srušio se i drveni most s kojeg je nekoliko ljudi hvatalo drva. Oni padoše u vodu. Dvojica se udušiše, a ostali se dokopaše obale.

– Ove godine se u Beogradu pojavi neki Halil sa svojim pristašama koji je počeo činiti nasilja. Na to hadži Mosto, koji bijaše tu u blizini, sakupi u pokrajini vojsku, navali na Beograd i pobijedi Halila. Bilo je dosta žrtava. Spomenuti Mosto, zatim deli Ahmed i Zećo podijeliše vojnicima po 15 groša. Po dolasku u Beograd zametnula se borba i ovi su navalili na Halilove pristalice pri čemu je poginulo preko dvije stotine Halilovih vojnika. U Mostinoj ordiji je izginulo nešto oko 20 ljudi. Halil pobježe, ali ga negdje uhvatiše, odsijekoše mu glavu i donesoše je paši. Janjičarskog efendiju Osman-efendiju i muftiju protjeraše na Adu, a nekoliko ljudi podaviše.

– Jedne noći je oko jacije ubijen neki čovjek u Sarajevu.

– Ove godine je počelo beharati na Jurjev-dan. Behara bijaše mnogo. Iza toga koncem nisana dunu jak vjetar i nanese mnogo štete.

– Meni, siromahu, izgorjela je kuća na Čekaluši.

– 22. džumadel-evela (6. V 1782) u nedjelju, na Jurjev-dan, iza ikindije rodila mi se kćerka.

– Počela je gradnja mosta na Bendbaši iz zadužbine hadži-Mehmed-age Džine. Most je graden da bi se drva mogla lakše plaviti i dovoziti u Sarajevo. I ovo se dogodilo na Jurjev-dan.

– Počela se graditi i mevlevijska tekija.[1]

– Izgorjela je kuća Hasan-baše Suše na Alifakovcu.

– Iz Sarajeva su preko Dubrovnika otišle sljedeće hadžije i to kao zamjenici: hafiz Ramić (Ramo-ogli): žutobradi kazaz hadži Mustafa; zatim su za sebe otišli: jedan kazandžija i hadži Avdija Ramić (Ramo-ogli), kazandžija.

– Zavladala je velika suša, a najžešće u Sarajevu, i unaokolo sedam do osam sati hoda nije nikako padala kiša. Mnogo se molilo za kišu, ali kiše nije bilo. Najviše su stradale trave koje se potpuno osušiše, te tako ne bijaše stočne hrane. Čajiri nisu pokošeni, a lice zemlje se činilo žuto kao vatra. Žito i druga hrana su poskupljali, od čega je sirotinja imala mnogo nevolje.

– Pojaviše se ospice, od kojih pomrije mnogo djece.

– Na Alidun se pojavi kuga u selu Ljubogošti,[2] gdje umrije četiri-pet osoba. Pet-šest dana nakon toga umrije i jedna djevojka u Čeljigovićima, a i na Vratniku biše dva-tri smrtna slučaja. Nakon toga kuga prestade harati. Tomu je svakako razlog što su u isto vrijeme harale dvije bolesti, kuga i dječje ospice, pa tako dvije vatre ne mogu gorjeti na jednom ognjištu.

– Kako je suša neprestano trajala, nigdje u baščama i njivama ne bijaše trave. Čak na brijegu Kapi kod Sarajeva osušilo se drveće koje postade potpuno crno. Kroz čitavu godinu je po planinama Rumelije gorjelo drveće i trava. Na planini Romaniji je mnogo šume izgorjelo, što je prouzrokovalo veliku štetu. Stigla je i vijest da je izgorjelo mnogo drva i drvene grade: direka i šindre, zatim hrane, trave, čak da su izgorjeli i neki čobani, a i mnogo stoke. Zvijerima i vukovima koji se pojaviše nije bilo ni broja. Dim je obavio čitav svijet, sunce i mjesec sasvim pocrvenješe, planina Trebević se skoro ne vidaše od dima. Osobito bijahu teški dani časnog mjeseca ramazana.

– 2. dan ramazana (11. VIII 1782), u nedjelju, iza sabaha, planula je kuća hadži-Osmana Obadana na Ploči, a uz nju izgorješe još tri susjedne kuće.

– 20. augusta (agistosa), kada je planeta Saturn bila na prekretnici u svom pravcu, malo se naoblačilo, a dotada je stalno bilo vedro. Tada je malo zastudilo, čemu se svijet obradovao i obveseli.

– 29. ramazana 1196 (7. IX 1782) godine postaviše terziju Mustafa-bašu Benderliju za bašeskiju namjesto dotadašnjeg bašeskije Salih-baše Dženđže.

– U ovoj godini se svijet mnogo odao krivom svjedočenju iz pohlepe za bogaćenjem.

[1] Zgrada mevlevijske tekije nalazila se na Bendbaši upravo na prostoru gdje je sada park kod jezera. – M. Mujezinović, *Musafirhana i tekija Isa-bega Ishakovića u Sarajevu*, Naše starine III, 1956. str. 243-252.

[2] Ljubogošta je selo na putu iz Sarajeva za Mokro.

– Umro je bogataš hadži Salih, a iza sebe nije ostavio kao nasljednike djecu, pa ga naslijediše rodaci po debeloj krvi. Međutim, tri-četiri osobe lažno iskazaše da im je umrli oporučio jednu trećinu svoga imetka, usljed čega nastadoše tužbe i parničenja. Konačno oni zatražiše oproštenje od nasljednika.

Ulica Ploča poviše Kovača

– Kukuruzno brašno se po cijeni izravna sa pšeničnim brašnom, pa se svijet okani i kukuruza.

– U ovoj godini se zavadiše graničari s Austrijancima i počnu jedni druge pljačkati i potkradati i ujedno se osvećivati. Tim povodom stiže u Travnik austrijski izaslanik iz Carigrada, a paša pozove iz Sarajeva na dogovor desetak ljudi i pošalje izvještaj u Istanbul. Kako je prošlo dugo vremena dok se tatar povratio, to je iskoristio austrijski izaslanik i u Istanbulu opovrgao pašin izvještaj, te ne znam kako će se stvar riješiti i završiti.

– Pojavi se kuga u Žagrićima, Golodarici i okolnim mahalama, zatim na Banjskom Brijegu, u Ali-pašinoj mahali, na Budakovićima i u Ćurčića mahali.

– Petnaest dana po Mitrovu pade veliki snijeg. To se dogodilo peti dan Bajrama.

– U ovoj godini je cijena govedem mesu iznosila 2 pare na oku. Bilo je dosta kurbana i drugog mesa. Skoro je svak kupio krušaka i stavio ih u turšiju, a sve ostalo bijaše skupo.

– Iz Zenice i Žepče stiže u Sarajevo sedam topova.

– 22. dan iza Mitrova oglasio je telal da se imaju gradski bedemi napuniti zemljom i da tamo treba da idu na rad svakog dana stanovnici iz po deset mahala.

– Paša je pozvao u Travnik sarajevskog mulu i agu.

– U Foči su duže vremena vladale razmirice izmedu šašijastog junačnog fočanskog ajana hadži Mehmeda Šuvalije i Čengićevih sinova, a sve zbog ajanluka. Spomenuti Šuvalija bijaše uzrokom da je siromasima više puta učinjena nepravda, a on bijaše fočanski muteselim. Kako ovaj nije bio pokoran paši, to ga fočanske delije ubiju i 28. zilhidže (4. XII 1782) pošalju njegovu glavu u Travnik.

U ovoj godini prvi je umro starac Hadži Musa.

Hadži Salih Kujundžija (Kuyunciogli).[3]

Hadži Rizvan, knjigovezac.[4]

Ali-baša, čizmedžija, ćehaja.[5]

Starac Salih-baša, halač.

Sasvim stari Mustafa-baša. Trgovao je s Austrijom.

Avdibaša, tobdžija, kahvedžija. Bio je ljut.

Salih-baša, serdar, ćebedžija; bijaše visok.

Mladi i visoki dilber Pašo, iz provincije, koji je iz Serhada donosio gajtan: bijaše se obogatio. Moj prijatelj. Govorio bi pametno i stupio je u derviše, a Alah najbolje zna, da je taj *napitak* dobio kod mene siromaha. Imao je staru majku.

Istog dana je umro još jedan mladi kazaz, koji je stradao u nekoj nesreći.

Moj rodak *Suljo* Abadžić (Abaciogli). Imao je brojnu porodicu.

Jedan starac lutalica, zapravo je bio rodom iz Počitelja. Imao je crvene očne kapke. Bio je šaljivčina. Ljudi bi ga zadirkivali, a on bi pucao prstima o prste. Nosio bi u ruci topuz i nenadno, ali iz šale, navaljivao bi na ljude. Bio je dobar čovjek i šaljivčina.

Hadži Mehmed Kaldum mujezin Careve džamije, berber, tirjaćija, osrednjih godina. Imao je mnogo nekakvih službi. Oženio se udovicom, ali nije imao sreće. Tri četiri dana ležaše bolestan i umrije. Ja sam ga, siromah, opremio kada je umro.

Starac Kula Mehmed-baša, kolukčija, stanovao je u Kujundžiluku; imao je jaki kašalj.

Bjelobradi Ismail čauš, sin Mehmedov. On je donio ferman kojim se pozivaju na vojnu junaci posade u tvrdavi. Bio je uspravan, crven u licu poput mladića, čudnovat čovjek. Umro je naprasno u aginoj kući, 5. rebiul-ahira 1196 (20. III 1782) godine.[6]

[3] Sin je Osmanov, iz Bali-zade mahale, trgovac je tekstilnom robom, što vidimo iz popisa imovine, procijenjene na 1.306.224 akče. Sidžil XXI, str. 43-45.

[4] Sin je Alijin, iz Kučuk-Katibove mahale. Popis njegove imovine obavljen je 2. safera 1196 (17. I 1782) g. i tom prilikom procijenjene na 713.930 akči. Sidžil XXI, str. 29.

[5] Ali-bašu, čizmedžijskog ćehaju ne spominje H. Kreševljaković u *Esnafima*, Sarajevo 1958, str. 136.

[6] U sidžilu od 27. rebiul-ahira (12. IV 1782) g. nalazi se popis imovine nadene iza umrlog Sejid Smail-čauša, nastanjenog u Istanbulu, a koji je u Sarajevo, u janjičarski odžak, donio ferman i ovdje umro. Njegove stvari su pripale bejtul-malu (državi), a vrijedile su 8.719 akči Sidžil XXI, str. 47.

Ahmed-aga, iz 97. džemata, imao je oko devedeset godina. Na Banjolučkoj vojni postao je aga i prvi je navalio na neprijateljske redove probivši čarku-felek. Ukratko rečeno, bio je čuven junak, visoka stasa i naočit aga. Dugo vremena je zamjenjivao muteveliju Isa-begova vakufa. Volio je piće i pod stare dane. Umro je 20. dana prije proljeća. 1196. godine (1. III 1782).[7]

Ibrahim-baša Jednjak Misirlija, misirski trgovac. Pametno bi govorio i nosio je turban na misirski način.

Bolesni starac Muzur.

Tabački alemdar.

Salko, buzadžija, koji je 50-60 godina prodavao buzu, a imao je brojnu porodicu, siromašan i dobar čovjek. Neke šaljivčine bi ga zadirkivale i govorile mu: *»Kako mene miluješ, zagrizi Salih«*, a on bi ponekad uzviknuo: *»Hej, buzadžija, hej«.*

Jedan čovjek iz Terezije (Terazuden), koji je ubijen.

Rizvan, čizmedžija, alemdar, rodom iz Neretve; također jedan od banjolučkih alemdara.[8]

Dizdar sarajevske tvrdave Mehmed, u čatal-turbanu.[9]

Mula Ahmed Atar, terzija, ospičava lica, malouman herif. Navodno je nešto učio i posjećivao bi dersove, a imao je veliku i gustu bradu. Mještani bi ga mnogo prizivali da oprema mrtvace i da obavlja devrove. Imao je neke kretnje licemjera. Pri obavljanju spomenutih poslova pokazivao je licemjerstvo.

Starac Šahmanija.[10]

Sekula Mustafa-baša, iz moje mahale.

Sin Avdibaše Karića (Karo-ogli).

Mula Ahmed Skender (Skenderogli), zvani *Posrana mestva*. Zbog neke bolesti u nogama išao je duže vremena sa dva štapa. Bio je krupan i bolestan herif.

Tabak Salata, koji je bio odlučio da ide u Meku i u tu svrhu bijaše već i gozbu dao, ali se razbolio i umrije od vrućice.

Halil, kaukčija, imao je preko pedeset godina. Veliki radiša i bogat čovjek, ali na hadžiluk nije otišao, obihmalio je. Bijaše pot-

[7] U velikom groblju Nadkovačima stajala je ranije spomen-ploča s natpisom u kojoj se spominju Ahmed-aga Kandelija i Rizvan Gejlan kao bajraktari koji su pokazali veliko junaštvo na banjolučkoj vojni 1150 (1737) godine. Obojica su umrli h. 1196 (1781) g., imali su po 90 godina, a sahranjeni su u spomenutom groblju. Bašeskija ih, kako vidimo, obojicu spominje i ukazuje na njihovo junačko djelo. Na Kandeliju se sačuvao spomen i u narodnoj pjesmi. – H. Kreševljaković, *Boj pod Banjalukom godine 1737*, Kalendar Narodne uzdanice 1937, str. 91-113, M. Mujezinović, *Groblja Nadkovači u Sarajevu i pitanje njihova uređenja*, Naše starine IX, str. 127.

[8] Vidi bilješku 7 u ovoj godini

[9] Sin je Mahmut-age iz Kasap-zade mahale. Naslijedili su ga žena Atija, kći Ahmedova, zatim sinovi Salih-beg i kći Merjema. U ostavini su ubilježene i knjige. Imovina mu je procijenjena na 370.071 akča. Sidžil XXI str. 130.

[10] Ime mu je Ahmed, sin je Hasanov. Imovina mu je pisana 3. džumadel-ahira 1196 (16. V 1782) g. i procijenjena na 218.428 akči. Sidžil XXI, str. 131.

puno bijele brade, krupan i jak čovjek; dva-tri dana je bio bolestan i umro.[11]

Sin Smail-čauša.

Temišvar, kolukčija, sin Husejinov.

Jedan čizmedžija.

Tabački alemdar.[12]

Jedan starac.

Starac terzija *Moja duša,* mucao je, turski nije znao, sofija, dobar čovjek. Volio je po tedžvidu učiti Kuran.

Šabić (Şabo-ogli), snažan i krupan čovjek, mesar.

Siromah Hajro, kazaz.

Siromah Ahmed Šero, jemenidžija.

Sluga Begimama Muzaferije, umro na putu dolazeći iz unutrašnjosti.

Jedan delikanlija.

Hadži Alija Misirlija, iz Jahja-pašine mahale. Bio je hamamdžija i palio mukave u Begovoj džamiji. Bijaše malo škiljav. Zamjenjivao je imama. Dobar čovjek.

Kreševski imam, ihtijar iz 50. džemata.

Šesti dan po Alidunu u utorak 1196 (8. VIII 1782) godine prva je umrla od kuge kći Ahmeda Sandžije, buzadžije, s Alifakovca. Dženaza joj je obavljena pred Begovom džamijom.

Istoga dana je došao bolestan u Sarajevo i umro na Vratniku Palamr Vuknić, kazandžija.

Siromah, starac Keško, tirjaćija, terzija.

Siromah Šećo Fazlihodžić, terzija, tirjaćija.[13]

Jedan delikanlija.

Pirija, terzija. Zamjenjivao bi imama u Begovoj džamiji kada ovaj ne bi došao. Bijaše krupna glasa. Potkraj života se razbolio i osiromašio.

Sulejman-baša čizmedžija.

Siromah Fazlihodžić (Fazlihocaogli), terzija, zvani Šećo.[14]

Za isti dan bile su dvije dženaze dvojici imenjaka, Saliha: prvi je herif Salih-alemdar, iz 52. džemata. Tago (Dago-ogli), krupan čovjek. žute puti, naočit, lijepo je govorio turski, a bio je cijenjen i u petom buluku. Nije bio ni prazne ruke. Volio je učene ljude, banjolučki alemdar.[15]

Drugi je bašeskija iz 52. džemata hadži Salih, kazandžija, nešto malo bogat. Volio je da bude

[11] U ostavini Halil-baše, sina Omer-bašina, iz Halač-Davudove mahale, nadene su u dućanu i krevetu njegovu veće količine platna, širita, čohe i ibrišima u iznosu od 33.032 akče, a roba u magazi procijenjena je na 647.464 akče. Trgovci iz unutrašnjosti dugovali su mu iznos od 410.785 akči. Cijela imovina mu je vrijedila 1.312.890 akči. Sidžil XXI, str. 103-105 i 119.

[12] U sidžilu od 24. džumadel-evela 1196 (7. V 1782) g. nalazi se popis ostavine tabačkog bajraktara Ahmeda, sina Hasanova, iz Bakrbabine mahale. Imovina mu je procijenjena na 382.849 akči. Ovo će vjerovatno biti Bašeskijin tabački alemdar. Sidžil XXI, str. 50.

[13] Ljetopisac je ovog umrlog dva puta ubilježio. On je to učinio još nekoliko puta, ali su ti slučajevi rijetki.

[14] Vidi bilješku 13 iz ove godine.

[15] 20. zilhidže 1196 (26. XI 1782) g. vodena je rasprava o sporu oko imovine Salih-alemdara, sina Husejinova. Sidžil XXI, str. 155.

voda i konačno ga izabraše za bašeskiju.[16]

Obojica spomenutih umrli su u istim, sedamdesetim, godinama.

Omalešni ludi starac tabak, crvenih očnih kapaka, ljutit »trt-mrt« ahmak. Pod stare dane djeca bi ga ovako dirala: *»Toči«* i *»Nagni, Delko«*.

Zimija Risto, ali ne zapravo Risto, primjera mu na svijetu nije bilo. Na njemu su šalvare, dolama, pâs i na glavi taća, sve iskrpljeno sa stotinu i hiljadu svilenih zakrpa. Brzo bi išao, mistik, pravi rišćanin (Riskan), pobožan, lud, ali nije imao obično nego vjersko ludilo. Izučio je ćurčijski zanat; znao je kupovati i prodavati i novac uzimati. On nije nikoga uznemiravao. Imao je kuću na Varoši, koja je pripala državi, jer umrli nije imao nasljednika. Ne bi nikoga psovao ni napadao.

Starac Pjano, koji je sjedio na Carevoj ćupriji.

Mula Avdija Bećiragić (Bekir-agaogli), abadžija, iz Sarač-Alijine mahale, dobra duša. Pomeo se u sermiji i malo zadužio, zatim umro.

Medonjić, kazandžija, zanatlija, ali je kazandžijama pisao neke teftere i potrebne im temesuke. Bijaše imam, dobar čovječuljak.

Starac Ibrahim Prpoz, snosio bi u sepetima voće u čaršiju iz svoje bašče i prodavao.

Hadži Ahmed Emirović (Emir-ogli), škrtica. Imao je nešto imetka, ali je i od sebe, samoga zalogaj žalio. Bijaše bjelobrad. Stekao je imetak. Imao je velike obrve. Polako i pametno bi govorio.[17]

Kazaz Hasan-baša. Ova dvojica posljednjih bili su bolesni tri dana i umrli u isti dan, 17. ševala 1196 (15. IX 1783) godine.

Hadžija, koji je posluživao abadžije i postao hadžija, ugodan čovječuljak; pao s drveta i umro.

Oniskog rasta Mahmut-baša, šaljivčina.

Mula Sulejman Ćutura (Çuturaogli), kazaz, trgovac. Obolio je od istiske i osim kostura od njega ne osta ništa drugo. Tri dana je ležao i umro, Bog zna, od kuge.

Bjelobradi hadži Hasan Gelma, timurdžija, tri dana je bio bolestan i umro. Bog zna, od kuge.[18]

Tetrijeb, alemdar, brat *Muše* Muzaferije, bijaše silan (azgin) u godinama, priznat u 10. buluku, a umro je od istiske.

[16] Prezivao se Čango, sin je Hasan-hodžin. Oporukom je ostavio jednu trećinu (sulus) svog imetka u dobrotvorne svrhe. Medutim, nakon njegove smrti došlo je do spora izmedu nasljednika o oporuci, pa je tim povodom vodena rasprava 25. ramazana 1196 (4. IX 1782) godine. Sidžil XXI, str. 123.

[17] Sejid hadži Ahmed, sin Mustafa-čelemije, iz Careve mahale, trgovao je raznom robom. Ostavina mu je iznosila 238.975 akči, a popisana je 22. ševala 1196 (1. X 1782) godine. Sidžil XXI, str. 147-148.

[18] Sin je Rustemov, iz Kebkebirove mahale. Trgovao je željeznom robom, što se vidi iz popisa njegove imovine od zadnjeg ševala 1196 (7. X 1782) g. U ostavini je upisano i 35 svezaka raznih knjiga. Sidžil XXI, str. 150-51.

Redžo, kujundžija, star, u godinama, bradat, ali mu brada ne bijaše bijela; tanak, visok, brkat. Isticao se kao da je pametan.

Trebo, čizmedžija. »t«.

Oniski Osman, bezdžija, »t«.

Trebin brat, »t«.

Luda Safa, starica, dugo vremena je lutala po gradu. Neko ju je u mladosti silovao, pa je rodila dijete. Djeca bi je ovako dirala: *»Umrla Safa«*, a ona bi im na to odgovarala: *»Umrla kura«*. Stalno bi iskala novaca govoreći: *»Daj mi daba kuru, moja kura«*. Bila je oniskog rasta i debelih i velikih usana.

Crnomanjasti Ali-baša Karo, kazaz, sasvim star. Ličio je na Cincara.

Tri-četiri tabaka, koji su umrli od kuge.

Mustafa-baša Pirić (Piro-ogli), kazandžija. Poznavao sam ga, bio je moj prijatelj.

Siromah Smail-*agica*, iz provincije, iz naše mahale.

Starac Husejin Kasabaš, Tabak, iz Jahja-pašine mahale.

Ahmed-efendija Tahmiščić (Tahmisiogli), iz Ćemaluše, krupan i dobar čovjek, sojković, znao je pisati pismo divaniju.

Hadži Alija, bogati bazrdan, u čatal-turbanu, u godinama, malouman herif.

Starac Ahmed-čauš, iz 50. džemata, u kalafatu, osrednjeg rasta, velike brade, pobožan, nosio bi u ruci tespih, a bijaše siromašan.

U ovoj godini umrlo je 77 mojih poznanika.

GODINA 1197.
(7. XII 1782 – 25. XI 1783)

– A sada da vidimo dogadaje u novoj 1197. godini, koja je počela u nedjelju, na 13. dan prije Erbeina (7. XII 1782).

– Zbog sporova na granici paša je pozvao u Travnik na dogovor mulu, agu i kol-ćehaju. Poslije toga nenadano stiže novi aga Halil-aga, crnomanjast čovjek, kod kojeg brkovi pokrivahu usne. Ovi se duže vremena zadržaše u Travniku. U to stiže i Husejin čokadar, koji bijaše odnio mahzar, ali o plaćama ne donese pouzdane vijesti.

– U mjesecu saferu (6. I – 3. II 1783) rodio se carević, pa je bilo veselja i pucanja iz topova, koje je trajalo tri dana.

– Ja, siromah, ostavio sam moj veliki dućan, koji preuze mula Ibrahim pisar, a ja sam tada bio otišao u Zgošću i tamo bio hodža oko godinu dana. Po povratku u Sarajevo nisam se želio svadati i čitavu godinu dana radio sam u jednom malom dućanu u blizini spomenutog dućana koji sam napustio. Ali, Božjom odredbom, umrije mula Ibrahim, koji je bio bolestan nekoliko dana, i tako dućan ostade upražnjen, pa ga ja iznajmih od njegova vlasnika, hadži derviš Numana, i opet se tamo preselih u utorak dne 13. džumadel-evela 1197, na 19 dana prije Jurjeva 1197 (26. IV 1783) godine. Zaista je Božja milost velika!

– Jednom prilikom prigovorila su mi dvojica džematlija Buzadžića mahale i rekoše mi da mogu i dalje vršiti hatibsku dužnost, ali da treba da nadem sebi zamjenika za imamsku dužnost. Ja, skromni, izjavih da je to vrlo dobro i da se neću tome protiviti. Zasluženu plaću u iznosu od 4 vižlina za četiri mjeseca: muharem, safer, rebiul-evel i rebiul-ahir primih i ostavih službu imama 1. džumadel-evela 1197 (4. IV 1783) godine.

– Dvojicu kradljivaca objesiše, a jednom odsijekoše ruku.

– Na Alidun se pojavi kuga. Preko cijele zime bijaše tu i tamo nekoliko slučajeva kuge u četiri-pet mahala. Međutim, iza Jurjeva, kada je dan poduljao, kuga je jače zavladala, tako da se dnevno, što u podne što opet u ikindiju, klanjalo po dvadeset do trideset dženaza pred Carevom, a isto toliko i pred Begovom džamijom. Ne znam šta će biti kasnije. Mnogo žena i

muškaraca bi dolazilo da posmatra, a zaista je neobično na jednom mjestu vidjeti po dvadeset lijesova mrtvaca. Neka se pamti i to da je iza Jurjeva gotovo čitav mjesec dana svakim danom pred Begovom džamijom u podne i ikindiju bilo po dvadeset dženaza, a nekada i po više. Jednog dana u podne se klanjalo pred Begovom džamijom dvadeset i tri, a jednom opet dvadeset i jedna dženaza, a u Carevoj džamiji se klanjalo na podne devet dženaza. I to trajaše čitav mjesec. Nije poznato šta će biti kasnije 33. dan iza Jurjeva u Carevoj i Begovoj džamiji, što u podne što u ikindiju, klanjale su se trideset i četiri dženaze. Dana 6. juna bilo je u Carevoj džamiji na podne devet, a u ikindiji tri dženaze, a u Begovoj džamiji toga dana na podne su klanjate dvadeset i četiri dženaze, a u ikindiju devet dženaza. Po navršetku jedne godine poče kuga harati i medu bogatim svijetom, ili, kako se to bosanski kaže, *»udri u gospodu«*, i medu starijim svijetom. Naime, kuga je kroz deset mjeseci harala najviše medu djecom siromašnog svijeta. Tako je i moje dvoje djece, i to oboje žensko, umrlo od kuge.

Zatim je od kuge umro Vejs, sin šejha hadži-Sinanove tekije.[1] Kada smo ga nosili pred Begovu džamiju, putem je glasno učio tevhid mevlevijski šejh Osman dede i u Saračima, gdje je bila velika stiska usljed mnoštva svijeta, koji je pratio sprovod, došlo je do nesreće, i to ovako: Zanesenjak mula Omer, *Putimrak,* imam Kebkebirove džamije, napao je na šejh Osmana i povikao: »Što se drečiš ti, izumitelju novotarija?«. Medutim, šejh Osman začas uhvati ovog za njegovu veliku bradu i na mjestu ga obori na zemlju. Istodobno ščepa za bradu i Ali-bašu Skendera. Svijet poče donositi salavate na Muhamed pejgambera. Masa počne grditi kadićevce i tako ode do Baščaršije.

Od pojave kuge kroz osam mjeseci umiralo je malo svijeta, a u četiri sljedeća mjeseca bijaše mnogo smrtnih slučajeva tako da je prosječno svakog dana umiralo dvadeset do trideset osoba. Kuga nakon isteka jedne godine postepeno popusti i tri sedmice nakon Aliduna, odnosno zadnjih deset dana ramazana, bijahu pred Begovom džamijom samo tri dženaze, više ih nije bilo.

– Hadži Muhamed-efendija Čajničanin podučavao je u našem šeheru kadićevce i neke potur-softe gramatiku i sintaksu, što će reći, učio ih je sprezati glagol »nasare-nasara« i to su čakali-bakali, pa ako ćeš i bazrdani, smatrali nekom naukom te mu isposlovaše muftijski položaj. Medutim, kada je ovaj počeo davati krive fetve, jer nije bio sposoban ni dorastao za taj položaj, bude izvrgnut ruglu.

– Ove 1197 (1782/83) godine došli su topovi. Nekoliko dana kasnije stiže jedan veliki dugački top, koji je vuklo dvadeset volova, a do nekoliko dana stigoše mu točkovi.

[1] Sin je Šejha Muhameda, pročelnika Sinanove tekije. Sahranjen je u velikom groblju kod ove tekije, što saznajemo iz natpisa na jednom nadgrobnom spomeniku koji se i danas tamo nalazi.

– U ovoj godini je došla bajraktarima bujruldija kojom se opominju da budu pripravni za borbu i tu im je rečeno da se dignu s razvijenim bajrakom čim im bude stigla treća bujruldija, jer da Austrija nešto sprema. Ako austrijska vojska navali na koju našu tvrdavu, ovi imaju odmah tamo krenuti. Medutim, prode i Miholjdan, a ništa se ne dogodi.

– Kako je prije pojave kuge dvije godine uzastopno vladala suša, to je pšenica veoma poskupila, tako da je šinik iznosio osam groša. Takvo stanje je potrajalo oko deset mjeseci. Zatim u selima poče harati kuga, a tada bijaše pšenica usljed povoljnih vremenskih prilika dobro rodila. Tako najednom pade cijena pšenici na tri groša po šiniku, čemu se svak začudi.

– U Visokom su razbojnici ubili serdara Bektaš-agu Sarajliju.

– 1. dan ramazana (31. VII 1783) i Alidun (2. VIII 1783) dogodili su se u četvrtak. Isto tako, u četvrtak se dogodiše i Kurban-bajram (6. XI 1783) i Miholj-dan (6. XI).

– Božjom providnošću visoka cijena pšenici, koja bijaše izašla na blizu deset groša po šiniku, održa se kratko vrijeme. Iako je u selima zavladala kuga i svijet nije požnjeo ni pokupio žito, ipak usljed velikog roda cijena pšenici spade na stotinu para po šiniku, a to je sve Božja dobrota.

– U našem gradu je u godini u kojoj haraše kuge umrlo od kuge oko osam hiljada duša, zajedno s djecom, kršćanima i Židovima. Isto toliko je umrlo i prije dvadeset godina. Ne može biti da je umrlo više od toga broja. Naime, Sarajevo ima stotinu mahala, pa neka je u svakoj mahali umrlo po osamdeset osoba, to bi iznosilo 8.000 osoba. Doduše, u Sarajevu su samo tri do pet velikih mahala, a sve ostale su mahale s malim brojem domova. Mnoge osobe sam raspitivao po kafanama za broj umrlih od kuge i većina njih su mi odgovorili da ih je bilo do osamdeset po mahali; negdje sam ustanovio manje slučajeva, a negdje opet više. Medutim, glupaci, koji ne znaju računati, reći će vam, ako hoćete, da je bilo i dvadeset hiljada umrlih od kuge.

1. muharema ove godine bijaše u subotu, a prvi je umro:
Gačanin, dželepčija, »t«.
Ali-baša, iz 97. džemata, »t«.
Jelečković (Yelecogli), sarač, »t«.
Papučija, »t«
Bolesni starac Dedić.
Mladi Redžeb Dedić, »t«.
Pečlo, bakal u Kulukčijskoj čaršiji.
Starac Mehmed-baša, kahvedžija, tirjaćija, »t«
Haso, hamal.
Još jedan hamal.
Mujo, ortak poznatog bazrdana Bešlije; našli su ga mrtva i sutradan mu je obavljena dženaza.
Mustafa Mandal Špilja Vižlo (Vizlogli). To je takav igrač, koji se još od malih nogu pa i u starosti družio s mladićima, sarhošima, šaljivčinama i s njima izvodio razne šale i igre; igrao bi, smijao se i govorio. Na Bakijama pri bacanju kamena s ramena on bi bacao kamen kao kišu.

Jedan tevećelija, prostodušan čovjek mula Ahmed Novo Hasanagić (Hasanagaogli), ćehaja.

Kadija Omer-efendija, zet muftijin. Imao je prihode odnekud oko Johovca, gdje je otišao, razbolio se i tamo umro nakon deset dana bolesti. Imao je velik stomak, bijaše debeo, ugodan čovjek, rodom iz Mostara ili Nevesinja.[2]

Hadži Alija Jabučar (Yabucarogli), trgovac.

Ludi (ahmak), *budala Meho*, koji bi Židovima nosio vodu. Brijao je bradu i nije umio namaz obavljati.

Sin hafiza mula Mahmuta.

Ibrahim, odabaša, sarač, dobar i ugodan čovjek, malo ljutit, ali pametan, i to u svakom pogledu. Meni je pomogao u pisanju pisama za dobivanje vojničkih plata. U pismu bi nakon pozdrava napisao: »Pošaljite plaću!« Kaže da moljakanja nikakva nisu potrebna.

Čebedžija, sin jednog seljaka u »muzelef-turbanu«, mlad, radio je u krevetu, »t«.

Zet Ljepušata, kojem po ljepoti nije bilo ravnog.

Mehmed-baša, tarakčija, pohlepan za zaradom, a imao je u Mudželitima dva dućana, u kojima se za novac moglo dobiti što god želiš: baruta, meda, loja, sira, svile, opijuma (afiyun), gajtana i furde. Sve je to prodavao. Dobar čovjek: malo se obogatio.

Starac hadži Ahmed Gurda, umro u devedesetoj godini, jako bogat, bazrdan.[3]

Temelj, bajraktar, prostodušan, herif, ali u borbama poznat kao junak, iz 10. buluka.

Debeli Herco, ličio je na seljaka. Dobavljao je sa sela stoku Židovima kao kakav dželepčija. Bio je siromašan, stalno je radio; umro je u zatvoru.

Hromi (topal) hafiz mula Omer, bio je vekil, ljut čovjek, nije najslade učio Kuran. Umro od kuge.[4]

Bjelobradi ćebedžija Salih, uzeo je kuću na Banjskom Brijegu, seljak, dugajlija herif, umro od kuge, »t«.

Jedan herif seljak, visoka stasa »t«.

Derviš Avdija Đuvo, atar, ćosat, barutčija, pravio je fišeke. Bio je kaderija, i imao dosta godina.

Denišlić (Dirnişli), bjelobrad čovjek, jedno vrijeme ležaše bolestan od kuge i umrije.

Jedan softa, iz Gračanice.

Selim-bašino dijete koje je išlo u mekteb, a otac bi mu govorio: »Moj sine, trudi se, pa ćeš postati efendija«. Ali, sve to bijaše uzalud »handir-mandir, handir-mandir«.

[2] I u sidžilu se navodi da je kadija Omer-Fehmi efendija, iz Ivlakovali mahale, imao kuću u Brestovskom, kuda je odselio i tamo umro. Sidžil XXII, str. 120.

[3] Imovina bogatog trgovca h. Ahmeda Gurde, sina Abasova, iz Tabak-Sulejmanove mahale, procijenjena je na 6,471.630 akči. Posjedovao je više kuća i dućana. Sidžil XXII, str. 93.

[4] Sin je Osman-efendije, iz Sarač-Ismailove mahale. Nasljedili su ga žena, dva sina, kći. Imovina mu je procijenjena na 108.804 akče. Imao je i 28 svezaka knjiga. Sidžil XXII str. 96.

Mustafa Čaluk (Çalukogli), aga, junak herif, ali neznalica. Nije bio zaslužan agaluka, ali šta ćeš kada je vrijeme takvo, »t«.

Sin Muameledžije (Muameleciogli), onizak, »t«.

Saltagić (Saltagaogli), terzija, ćoso, iz Sarač Alijine mahale.

Popovac Bektaš, »t«.

Njegov brat mula Sulejman, cne brade, »t«.

Jedan delikanlija, s Vratnika, bez ruke.

Jedan siromah, abadžija.

Mehmed-baša Tahmiščija (Tahmisi), bolestan, zet Čapkunov.

Ahmed-baša Palamar, trgovac.

Čelković (Çelikogli), emir, čizmedžija, siromah.

Sin spomenutog Sulejmana Popovca, mlad, dilber, terzija. Razbolio se na dan očine smrti i nakon dva dana umro, »t«.

Tabutdžija, »t«.

Salih-aga Karić (Karo-ogli), odundžija, kestendžija.

Hadžikasimović (Hacikasimogli), kadija, zet muftije Svrake.[5]

Sin mula Avdije, zet Maše, aračadžije, spahije, »t«.

Crni Mehmed, crnobrad delikanlija, kujundžija, »t«.

Pašo Agić (Ago-ogli), sarač, sofija, koji zbog sofiluka nije šetao po čaršiji.[6]

Mula Alija Popovac, softa, »t«.

Halil, čizmedžija, iz 50. džemata.[7]

Pisar mula Ibrahim, iz Gacka, vrlo ugodne riječi, ponizan. Pisao je pismo divaniju; polako bi pisao. Znao je naizust mnogo titula i fraza, koje bi stavljao na potrebna mjesta u pismima. Imao je kuću na Banjskom Brijegu, »t«.

Ibrahim-efendija Ramić, kazandžija. Bio je hodža u šerijatsko-pravnim stvarima, kadićevac.[8]

Halil-baša, čizmedžija, iz 50. džemata, »t«.

Čovječuljak Jusuf, kazandžija, sofija, »t«.[9]

Mula Salih, bostandžija, sofija.

Mula Mustafa Sofo, knjigovezački ćehaja od Rame i Prozora, nastanjen u Sarajevu u Čoban-Hasanovoj mahali. Ako bi želio jednu riječ da ti kaže, izgovorio bi uz to još četrdeset riječi, mnogo je govorio. Volio je da govori turski, ljubitelj uleme, sofija, kadićevac, moj dućanski komšija, »t«.[10]

[5] Sin je Kasim-bega, iz Halač-Davudove mahale. Imao je svoju privatnu biblioteku. Ostavina mu je popisana 2. džumadel-ahira 1197 (5. V 1783) godine. Sidžil XXII, str. 156.

[6] Ime mu je hadi Mustafa, sin je Mehmedov, iz Halač-Davudove mahale. Imao je i nekoliko knjiga koje su navedene u ostavini. Imovina mu je iznosila 166.394 akče. Sidžil XXII, str. 136.

[7] Sin je Mustafin, iz Balibegove mahale. U ostavini njegovoj nalazilo se dosta čizmedžijskog alata. Popis ostavine obavljen je 9. džumadel-evela 1197 (12. IV 1783) godine. Sidžil XXIII, str. 126.

[8] I ovog pokojnika ljetopisac je spomenuo dva puta.

[9] Ostavina kazandžije Jusuf-baše, sina Abdul-Muminova, iz Divan-Katibove mahale, popisana je 16. ševala 1197 (19. IX 1783) g. U dućanu je imao mnogo tasova. Ostavina mu je procijenjena na 135.083 akče. Sidžil XXII, str. 260.

[10] Sin je Sulejmanov. U dućanu njegovom, pored alata i knjigovezačkog pribora, našlo se i više svezaka knjiga. Ostavina mu je vrijedila 118.732 akče, a popis je izvršen 21. džumadel-evela 1197 (24. IV 1783) g. Ovog ćehaju spominje i Kreševljaković u djelu *Esnafi i obrti u starom Sarajevu*, str. 239 Sidžil XXII, str. 141.

Žmirkavi Zuko, čizmedžija, »t«.
Dugonja Šećo, sin Furdin, »t«.
Avdi-baša Bala, »t«.
Numan-baša, kazaz, amidža moje majke, umro u Šapcu.
Prostodušni Begović, sarač, ortak hafiza mula Mahmuta, »t«.
Omer-aga Zukanlić, Visočanin, pio je piće, mlad. Bivao je serdar u Visokom i nastanio se u Sarajevu; umro od kuge.
Jedan starac, kazandžija.
Kemura Mujo, kazaz, iz Koševa, bogat, jedno vrijeme bijaše ni tamo ni ovamo, volio je raditi, »t«.
Starac Mustafa-baša Šito, terzija, zarobljenik s Ozije, uzet.
Nalo, iz Kolukčiluka.
Ismail Dajić, mlad, dobar čovjek, kazaz, delikanlija, »t«.
Nero, krpedžija, »t«
Starac Suša, zlatar, »t«
Starac Džafer-baša, ćebedžija, tabak, sofija, žute brade, iz Čoban-Hasanove mahale, »t«.
Mehmedija, kazandžija, s Vratnika.
Starac Hadžić (Haciogli), s Bjelava.
Junak (Gazi), starac, papudžija, iz Imareta.
Sin hadži Ismaila Ćomare, »t«.
Gurda Šećo, trgovac, »t«
Starac Rodonja, mumdžija.
Ibrahim Linga (Lingaogli), »t«.
Jusuf, kazaz.
Muhamed, sin knjigovesca Sofe, »t«.
Sin hadži Ahmeda Misrilije, »t«.
Sin hadži Bešlije Mustafe, namrgoden i ružna izgleda, bijaše delikanlija, »t«.
Malo i drago muško dijete kaligrafa mula Smaila. Ne bi ga ovdje trebalo ni spominjati, ali je imalo živu prananu »t«.
Mali delija Ibrahim, prosjak, sin Nikole, *poturčenjak;* svako ga je poznavao, jer je bio lud, ćosate brade, »t«.
Starac Krko, kujundžija.
Mustafa, odabaša Bakalović (Bakalogli), s Hiseta, »t«.
Sin hadžije Bege, »t«.
Drugi sin sejid Ahmeda Misirlije, grbav, »t«
Zuko, softa, iz Nikšića (Nikşik-lu). Postade hodža u mektebu. Oženio se i rodilo mu se troje djece. Doveo je u Sarajevo i svoga oca. Lijepo se odijevao. Imao je i lijepo vladanje, dobar čovjek, »t«.
Mula Ahmed Imamović (Imamogli), s Hiseta, mumdžija, »t«.
Uvijek pijani Sokô, kujundžija, »t«.
Kaukčija (Kaukçiogli), trgovac, nosio je janjičarski turban. Imao je mladenački izgled, a bijaše čovjek u godinama, »t«.[11]
Ahmed Čomaga (Semaga), sin bašeskije Saliha, »t«.
Jedan kazandžija *Poturčenik,* kojeg su zvali Softa. Za haranja kuge umrlê prilikom njihove dženaze ne bi popuštao; činio je devrove i postao poznat. I od mene, ovog siromaha, je nešto naučio. Bijaše mlad, umro je od kuge, »t«.
Smail Karić, bajraktar, umro u devedesetoj godini, stari odmet-

[11] Ime mu je mula Mehmed, sin je Hasanov, iz Arebi Atik-mahale. U dućanu je imao mnogo platna, a posjedovao je tri dućana. Ostavina mu je procijenjena na 532.924 akče. Sidžil XXII, str. 176-177.

nik, ljubitelj žena. Kažu da je bio kadićevac, iz 97. džemata.

Ibrahim, džanbaz, s Hiseta, debeo, bez brade, jahao bi na lijepom konju; umro je od kapi.

Podžepac (Podzepac) dželepčija, krupan čovjek, imao je čudnovat nos.

Jedan starac, koji nije izlazio iz kuće, dobar čovjek.

Starac Salih, Šator, bećar, koji se nikada nije oženio, iz 50. džemata, moj komšija, dugo vremena je bio slijep, »t«.

Slijepi tabak Pašalić (Paşali), sin Paloša, delikanlija, umro je naprasno, a imao je astmu.

Delikanlija Haso, sin hadži-Alije Neretljaka, navodno dilber koji je imao svojih ašika, »t«.

Židov Jako, bazrdan, kod kojeg su se mule snabdijevale.

Sin hafiz Halil-efendije, sasvim ospičava lica, »t«.

Stariji sin Butmira mula Alije, »t«.

Sin Mustafe odabaše, bakal, s Hiseta, »t«.

Indže Meho, bakal, dobar čovječuljak, »t«.

Ahmed-baša Šemaga (Işmaga), bašeskija 50. džemata, debeo herif, savršen terzija, izgledan čovjek, bjelobrad, velike glave, mlad. Ranije je imao žutu bradu, »t«.

Dizdarević (Dizdarogli), Bektaš, »t«.

Starac, visoka stasa, krdžalija s Vratnika, uspravan. Službovao je skoro čitav život na aginoj kapiji. Snažne ljude bi on dovodio u zatvor na izdržavanje kazne, ali nije bio nimalo smutljiv; bijaše čiste unutrašnjosti. Bio je poznat pod imenom *Lalo*.

Hadži Ibrahim-efendija, abadžija, koji je otišao kao zamjenik (bedel) u Meku i tamo pregodinio. Bijaše tanak, šaljivčina, razumio se ponešto i u astronomiji; bio je derviš i pismen. Moj prijatelj. Umro je u Kairu.[12]

Sin Mehmed-age Boje, »t«.

Dugi kazandžija Porča, delikanlija, »t«.

Još jedan sin spomenutog Boje, »t«.

Jedan ćosat herif Muco, ćeremidžija, »t«.

Janjičar, iz 97. džemata, kojeg su zvali *Sutrabeg*, veliki šaljivčina, tomrukčija, dugo vremena je brijao bradu, »t«.

Kurbegović (Kurbegogli), hadžija, imam, ospičava lica, naslijedio je kadiju Đumišića, ali je dobio nekakvu vesvesu i zato je išao čak u Austriju da traži lijeka, ali se vratio i konačno umro od kuge, »t«.[13]

[12] Iz sidžila od 22. džumadel-ahira 1197 (25. V 1783) g. vidimo da je ovaj abadžija, sin Mustafin, iz Oruč-Pehlivanove mahale, umro u Kairu na povratku iz Meke. U ostavini je upisano i 27 svezaka knjiga, procijenjenih na 10.252 akče. Njegov dio u trgovačkoj robi u dućanu, u kojem je radio u ortakluku sa svojim bratom Mehmed-efendijom, iznosio je 275 groša. Imovina mu je iznosila 257.249 akči. Sidžil XXII, str. 170.

[13] Puno mu je ime Kurbeg-ogli (Kurbegović) hadži Mustafa, sin Abdulaha, iz Sarač Ismailove mahale. U njegovoj ostavini, popisanoj 29. džumadel-ahira 1197 (1. VI 1783) g., našlo se i 37 svezaka knjiga. Ostavina mu je procijenjena na 358.288 akči. Sidžil XXII, str. 199.

Mehmed, buzadžija. Ovaj herif je dugo vremena bio šerbedžija i buzadžija i stekao je tako imetak, zatim odebljao, stomak mu narastao i dugo vremena nije nikuda išao nego bi u dućanu prodavao buzu i šerbe, »t«.

Hadži Mahmut Talirević (Talirogli), sasvim star i dobar čovjek.[14]

Mladi Jahja-efendija, pisar u mehkemi, kadija, crne brade, bogat, zet hasećije hadži Mehmeda Džine. Kod mene siromaha učio je šerijatsko nasljedno pravo.[15]

Čuveni trgovac Mačković (Maçko-ogli), »t«.[16]

Mustafa, četvrti sin spomenutog starca Mehmeda Boje, »t«.

Hadži Omer Ljubušak (Lubuşkalu), misirski trgovac, »t«.

Ahmed Tiro, halač. Mnogo je pušio duhan, čovjek, kojem se primjer rijetko mogao naći. Svakome bi selam nazivao, a ličio je na Abdul-Hamida, ospičav *»izdrpani haljina«*, ljutit. Kasnije se lijepo nosio, »t«.

Odabaša, s *Mejtaša*, »t«.

Mumin, čizmedžija, ospičave kože, »t«.

Hasan, kazaz, »t«.

Mačković (Maçko-ogli), oženio se bogatom udovicom, koja do nekoliko dana nakon vjenčanja umrije, a on je naslijedi, a i bijaše pohlepan. Punih četrdeset godina nije izostavljao posjete vašarima.

Malouman tevećelija Hrgić, »t«.

Kudo (Kudo-ogli), terzija, »t«

Mumin-hodža; išao bi polako s dva štapa. Bio je poguren. Volio je ulemu, a i bio je mualim ženskoj djeci. Počeo je uzimati novac za obavljanje »istihare«. Bio je siromašan pa se nešto malo obogati. Klanjao bi namaz na robu sofa u Begovoj džamiji i uzimao zekat i drugo.[17]

Murat, nalmant, »t«.

Omer-baša Kukur, kahvedžija, »t«.

Oniski Ferhad-beg Dženetić, zaim, tirjaćija, malo smrknut, ali dobar čovjek, otmen, volio je derviše i bio moj prijatelj, »t«.[18]

Jusuf-baša, zet Mahmuta alemdara, »t«.

[14] Sin je Ibrahim-agin, iz Kadi Bali mahale. Imovina mu je procijenjena 17. zilkade 1197 (14. X 1783) g. na 4.298.160 akči. Ovdje se spominje da je hadži Mahmut umro u Bulak-mahali u Kairu na putu u Meku. Sidžil XXII, str. 274.

[15] U sidžilu od 19. šabana 1197 (13. VII 1783) g. spominje se Jahja-efendija kao sarajevski kadija. Sin je hadži_Muhamedov, iz Kemaludinove mahale. Imovina mu je procijenjena na 25.262 akče. Sidžil XXII, str. 231.

[16] U malom groblju, koje je poznato pod imenom Mačkovića groblje, situiranom Nadkovačima niže Mišćine džamije, i danas se nalazi nadgrobni spomenik iz kojeg se vidi da je tu, prema natpisu, sahranjen hadži Ahmed, sin haži-Mehmeda Mačkovića, koji je umro 1197 (1782/83) godine.

[17] Ostavina Abdul-Mumin hodže, sina Abdurahmanova, iz Čokadži-Sulejmanove mahale, iznosila je 40.712 akči, a popisana je 2. redžeba 1197 (3. VI 1783) godine. Imao je i 10 svezaka knjiga. Sidžil XXI, str. 196.

[18] O Ferhad-begu kao i porodici Dženetića uopće vidi opširnije H. Kreševljaković, *Dženetići*, Radovi Naučnog društva Sarajevo, 1954, str. 11-163.

Avdibaša, s Ploče. »t«.

Ibrahim-baša, *Posro*, terzija, koji je krojio odjeću po narudžbi, mršav, ćosat, ljutit.

Starac hadži Musa-aga od Neretve, iz 10. buluka, aga s banjolučke, vojne, prekomorski dželepčija. Bijaše bogat i ugledan čovjek, jake grade, poznat, star ali pečen »t«.

Mustafa Defterdarija (Defterdarogli), malog uzrasta, iz naše mahale, »t«.

Husejin-hodža, u turbanu, pravi starac, koji bi sjedio u dućanu Predimaretom i zapisivao. Muzdedžiji s Baščaršije pravio bi pazarnim danom male zapise; dobar čovjek, »t«.

Fazli-baša, koji je pekao kahvu, dobar čovjek, »t«.

Debeli šaljivčina Moro, trgovac, brzo bi govorio, a ponekad bi viknuo: »Handr mandr«.

Hadži Osman, misirski bazrdan, Mula Mehmed Skopljak, čija majka bijaše *Vlahinja* »t«.[19]

Učenik medrese Džumhur, iz Nevesinja, bijaše vješt u igri šaha (santrača), »t«.

Avdi-baša Kadić, belukčija, dobar čovjek, znao je odlično praviti sohbet-halvu, iz 97. džemata, »t«.

Delikanlija Mustafa Šarić Ispredimareta, »t«.

Delikanlija Bubnjić, u Krimskom ćurku.

Smrknuti kazandžija Hadžišabanović (Hacişabanoglu), mlad, jako bogat, ali mu se na licu nikada nije mogao primijetiti osmijeh, »t«.[20]

Mehmed-aga Bojo, banjolučki alemdar, iz 10. buluka, »t«.

Hadži Sava Mandal, pekar sa Varoši, bogat čovjek.

Hadži Jusuf Kobić, bijaše trgovac i malo pomalo, s Božjom odredbom, osiromaši i poče prositi, pa je dugo vremena živio i išao kao prosjak. Krupan i ugodan čovjek. Bog mu se smilovao!

Hasan-baša, kahvedžija, iz 97. džemata, »t«.

Mustafa-baša Hrnjo, binjedžija, trgovac. Na glavi je nosio agirtaću, »t«.

Avdaga Imaretlić (Imaretizade), otmen, lijepo odjeven i debeo, »t«.[21]

Hadži Mustafa Lazi, kazaz, žute brade i ospičav. Umro je u Beogradu kuda je bio odnio robu, »t«.

U mjesecu haziranu (junu) kuga je malo prestala. Moja kći Tatlija, umrla je od kuge 8. hazirana, »t«.

Dvojica stranaca: Jedan u hanu, a drugi u Hadži Bešlijinoj kući.

[19] Sin je Abdulah-efendije. Ostavina mu je popisana 12. šabana 1197 (13. VII 1783) g., a iznosila je 828.836 akč. Sidžil XXII, str. 276.

[20] Ime mu je mula-Ibrahim, sin je hadži-Abdulahov, iz Šejh Muslihudinove mahale. Imovina mu je popisana 9. džumadel-ahira 1197 (12.V 1783) g. i tom prilikom procijenjena na 5.852.538 akči, ili 24.385 groša i 22 pare, a sastojala se od nekoliko dućana i magaza u sarajevskoj čaršiji, zatim od velike količine izrađene bakrene robe. Imao je posjede u Srhinju i Dobrinji. Sidžil XXII, str. 16.

[21] Sin je Mehmeda, iz Kalin hadži-Alijine mahale. Imao je veliki han na Vogošći. Sahranjen je u dvorištu Kalin-hadži-Alijine džamije gdje mu se sve do unazad nekoliko godina, odnosno do ekshumacije ovog groblja 1947. godine, nalazio grob sa nadgrobnim spomenikom i natpisom. S. Kemura. *Sarajevske džamije*, str. 304.

Sluga Hadžibektaševića (Hacibektaşogli).

Ali-baša, kazaz, koji bi na vojni hvatao neprijatelje, junak čovjek, »t«.

Hadži Sulejman, berber, lijepo odjeven, u tamnim čakširama naočit i visok čovjek, »t«.

Sin Zaima Ferhad-bega Dženetića (Cennetizade). I tako njegovom smrću zijamet ostade upražnjen,[22] »t«.

Mustafa-baša Sukić, Bego, trgovac, moj prijatelj, zadužio se bijaše *lafozan,* »t«.

Mujaga Atlagić (Atlagi), sin abadžije hadži Sulejmana, bogat, ugodan čovjek, iz moje mahale, »t«.

Salih-beg Defterdarija (Defterdarizade), bolesnih očiju, ispucanih ruku, dobra duša, »t«.

Naočit debeli dilber, s Vratnika, crne brade, crnih očiju, po imenu Ferhad-baša.

Bego Ćato, dželepačija, lijepo odjeven, mlad i bogat čovjek, »t«.

Siromašni Mlivar, »t«.

Bego, sin hadži-Mehemd-age Subašića, handžija u Novom hanu, zet mutevelije Husrev-begova Vakufa, u kojeg je od kuge umrlo sedmoro djece i troje služinčadi, a na životu mu ostadoše samo jedan sin i žena, »t«.

Mehmed-baša Nevesinjac (Nevesinli), trgovac, »t«.

Starac hadži Mustafa, kalfa-baša, kazaz; volio je raditi. Na Bjelavama je imao veliku bašču, »t«.

Hasan-aga, sljedbenik Supragin (Tabi'Supraga), »t«.

Hadži Omer Žetica, abadžija i trgovac, pohlepan na zaradivanje, bogat, dobrotvor Hrvatina. Osam kesa novca je potrošio u dobrotvorne svrhe; bez djece, »t«.[23]

Omer-baša, papučija, iz Uskudar Ahmed-čelebijine mahale, »t«.

Avdo Krpić, mlad, udovac, volio je da se lijepo oblači, »t«.

Dagić, zaim, sin Alijagin, »t«.

Zet Ablagije, mlad, crnook, u emirskom turbanu. Prilikom dženaze na Tabut su mu stavili čatal-turban, »t«.

Ali-beg Krko, tirjaćija, otmenih kretnji, »ehli ćejh«, »t«.

Salih Tajeran, iz nekog sela kod Kreševa, delija, krupan čovjek u seljačkoj nošnji. Oblačio je *sukneni koparan*, a ponekad bi ga prebacio preko ramena. Stalno bi govorio, kako on, navodno, prima od bogatih ljudi novac na kamatu i da se nekoliko kesa novca trguje i čeka da stignu tovari s mora. Na djecu niti na koga drugog ne bi navaljivao bio je veliki divanija. Postio bi učajluke, »t«.

Tabo, kahvedžija u Igmanu, 50. džemat, umro od kuge, »t«.

Mustafa-čelebija Burno, aračadžija. Jedno vrijeme bavio se trgovinom, a zatim osiromašio i obolio na očima, pa bi primao zekat i milostinju. Dobar, miran, prostodušan i ugodan čovjek starac, »t«.

Carigradlić (Carigradli), terzija, »t«.

Husejin, tabutdžija, sin Bekirov, »t«.

Imam s Begovca, kazaz, »t«.

[22] Vidi H. Kreševljaković, *Dženetići,* Sarajevo, 1954, str. 127.

[23] Vidi bilješku 3 u 1184. godini.

Salamon (Salomon), čohadžija, bazrdan, bogat, moj prijatelj.

Siromašnom svijetu bi pozajmljivao novac uz potvrdu, »t«.

I njegov otac *Mošiko,* siromašni starac stogodišnjak, »t«.

Kljuno (Kuluno-ogli), terzija, ležao je duže vremena od vrućice i napokon umro od kuge, »t«.

Zet Ćuste, hodža, iz Ljubinja (Lubinli), zamjenik imama u mula-Arapovoj džamiji, »t«.

Pavo, liječnik (hekim), šura Koste, kršćanski liječnik (Latin hekim).

Sin hafafa hadži-Hasana Mace, koji je još od djetinjstva bio jako nestašan, tako da su zbog toga trpjeli i njegovi susjedi; ali se veoma mlad oženio, pustio bradu i postao veoma vrijedan. Nije bio lijep u licu, namrgoden, kolukčija, razbolio se i umro od kuge.

Emir-čelebija Svrako, muftija, malo zatvorene naravi, tjelesno a i po glasu sličio je žensku, dobar čovjek. Ljude bi promatrao na jedno oko od naočala, bio je emir, a ime mu je bilo Mehmed. Njegove su fetve uvažavane i cijenjene. Bio je lijepe vanjštine. Bio je pobožan, »t«.[24]

Salih Kalfabašić, umro 5. šabana (16. VII 1783), »t«.

Ospičavi Mehmêdija (Mehmedi). Bio je cijenjen u 10. buluku. Imao je povelike uši, »t«.

Mehmed Joldić (Yoldo-ogli), koji je oporučio da mu se prilikom sahrane na grobu podijeli za 10 groša halve, i ona je pojedena, »t«.

Kulen s Krajine (Kulen Serhadinden), omalešan, u plavom kauku, softa, poput kadije *»napetije bmdula«* kao u kakvog oholca. Zapao je u nekakvo tugovanje (dert), tri dana je bolovao i konačno umro »t«.

Delikanlija Huso, iz Čejirdžika mahale, rodak Imaretlića, »t«.

Bogati herif Mirašdžić (Miraşciogli), koji je sa sajma na *Petrovdan* došao bolestan i umro, »t«.

Starac Hajdar-baša, kujundžija, iz 97. džemata, »t«.

Starac Arnaut, silhadžija (Silahci), »t«.

Jedan Podgoričanin (Podgoriceli) Topal Sulejman, »t«.

I još jedan Podgoričanin (Podgoriçeli).

Trgovac Husejin Kapić, hadžija, umro zajedno sa sinom od kuge, (Oglile) trgovac, »t«.

Agin kahvedžija, (Aganin kahvecisi), »t«.

Zuko, abadžija, »t«.

Hadži Husejin, žute puti, omalešan, crvenih očiju, bogat herif, debeo, »t«.

Hadži mula Mustafa Sahanija, bjelobrad. Iako ne bijaše bogat, ipak se potrudio i otišao u Meku. Skoro sve do smrti bivao je imam i hatib, nenasmijana lica *»putimrak«.* Ranije je bio ljubitelj derviša. Brzo, ali lijepim, kalbi-glasom, učio bi ezan na jaciju, kadićevac, sofija, a ljudi su ga hvalili, valjda zato što se nije miješao ni tamo ni ovamo. Namaz je brzo obavljao, »t«.

Mula Avdija, tasar, koji je na vojni naučio nešto malo pisati talik i divaniju pismo, zbog čega su ga u

[24] Vidi bilješku 14 u 1194. godini.

ortaluku hvalili i isticali njegovu vještinu. Nosio je janjičarsku odjeću, bio je ljubitelj derviša i ponekad bi zalazio i u tekiju. Bijaše brkat. Nikome ne bi ništa prigovarao. Nešto malo je učio gramatike, sintakse i perzijski, a bijaše i bistar, »t«.

Hadži Osman, tasar (tasarogli), »t«.

Makoldžija, abadžija, visoka stasa, pio je, »t«.

Mula Ibrahim Ablak, (Ablagiogli), oženjen, prostodušan, malo nešto bogat i cijenjen, pa mu zato dženaza bijaše velika, »t«.

Šejh mula Alija Goraždak zvani Učа. Kao stanovnik Hanikaha oženio se udovicom, koju je naslijedio i tako se obogatio; bio je vesveseli, sofija i tevećelija, svijet bi ga zadirkivao. Poznavao sam ga, bijaše dobar čovjek, mene je mnogo volio. Upućivao je svijet na dobro, a odvraćao od zla, pa ga zato svijet nije volio, »t«.

Topalasti Bašagić, »t«.

Starac Ibrahim-baša, mutapčija, koji bijaše počeo čuvati mrtvace na sofama pred džamijama, »t«.

Mula Jašar Šatić (Şatiogli), koji je meni siromahu mnoge stvari pisao i čitao. Pisao je talik, divaniju i neshi pismo, dakle poznavao je tri vrste pisma.

Otvorio je dućan u kome se nekoliko godina bavio pisanjem i tako je stekao ugled. Pisao bi lijepim talik pismom potvrde, pisma, i drugo. Bijaše stidljiv. Pri pisanju volio je stavljati brojne riječi. Dok je bio dječak, umro mu je otac. Imao je kod kuće dva brata, i to oba luda, a imao je i nekoliko sestara: posjedovao je dva čifluka. Bio je čudnovat čovjek, ćurak, stare šalvare. U mladosti bijaše brkat delikanlija.

Mladi Murat Supurdić (Suprda-ogli), šura, mula-efendije, »t«.

Starac Ibrahim-baša Dajdža, čohadžija, zvali su ga *Dajo,* »t«.

Mladi softa Repovac (Repiogli), sa Zelenog Mejdana, »t«.

Hadži Osman Žmiro (Zmirogli), mlad, delikanlija, bradat, »t«.

Mula Ibrahim Gelma, atar u čatal-turbanu, oženio se bogatom udovicom, »t«.

Trgovac mula Kadrija, imam u Krivoj Rijeci (Egridere imami), »t«.

Hadži Mustafa Penjez, stambolski trgovac, a trgovao je raznom robom. Družio se s otmenim svijetom.

Jedan herif iz Neretve, čuvar, »t«.

Mehmed-baša Kevro, tirmarlija herif, »t«.

Bogati hadži Osman Ćejvanija rodom iz Banjaluke, muameledžija. Očin imetak mu je iznosio osam stotina kesa, »t«.

Salih-baša, zet Muharemije, sluga hadži Osmanov, »t«.

Hadžismajlović (Hacismailogli), Ćato, nosio bi srebrni divit, razumio se u računske stvari; pisao je pismo divaniju. Mnoge berate, fermane i tome slično znao je naizust. Na glavi je nosio taću, otmen herif, onizak, trgovčev sin, valjda i zaim, »t«.

Hadžić (Haciogli), Čekrica, bogati trgovac, malo ospičav, visok, bio je »Karanfil-ašik)«, dobar, delikanlija, »t«.

Bakarević (Bekariogli) Husejin-aga, zvali su ga mula Husejin, imao je čifluke čiji su prihodi iznosili dvadeset kesa; bio je čokadžija, pa je to napustio. Imao je poslovne veze s begovima. Dobio je nekakvu bolest u jednoj nozi; bogat čovjek, iz 53. džemata, »t«.[25]

Otmeni i debeli Salih-beg Babić (Babiogli), zaim »t«.[26]

Ospičavi Tutkun (Tutkunogli), sin hadži Ahmeda, trgovac, »t«.

Avdija Penjez, alemdar, stambolski trgovac, »t«.[27]

Trbušasti, maloumni i poznati herif Fejzi-beg; bio je buluk-baša sekbana, zatim menzildžija i tahmiščija, »t«.

Bego Penjez (Penezogli), »t«.[27]

Crnobradi mula Ahmed Nevesinjac (Nevesinli), kazak »t«.[28]

Starac hadži Mustafa Čekrica, trgovac, »t«.

Mladi Begić (Bego-ogli), čelebija, abadžija, pametan. Imao je *rumeno* lice. Bio je pismen i načitan, »t«.[29]

Mladi ospičavi momak Benak (Benakogli), ašiklija, »t«.

Mladi halački bajraktar Mustafa, lijepo se odijevao, išao bi po mahalama i ašikovao, dobar delikanlija, »t«.

Avdija Šero (Şero-ogli), ružan u licu, pekar, bajraktar, iz 52. džemata, »t«.

Ospičavi mula Ahmed Agan, bazrdan, šaljivčina, veoma raspoložen. Sin age Muše, »t«.

Hafiz Škoda Kalajdžić (Kalajciogli), siromašan, niska rasta, *iznosak* poput kepeca. Postoa je hafiz i počeo govoriti po tedžvidu. Obukao je odjeću hafisku. Malo umišljen. Bio je imam u Kadinoj mahali, »t«.

Mula Avdija Bošnjak, rodom iz Beograda, mlad, ljubitelj derviša, iz 97. džemata, »t«.

Bjelobradi Supraga, koji je nekoliko puta bivao sarajevski muteselim, »t«.[30]

Hadži Mustafa Bakarević (Bakariogli), čohadžija, koji je Džafer-paši davao novac na kamatu i zadužio Džafer-pašu četrdeset i pet kesa, »t«.

Avdija Tabutdžić (Tabutciogli), alemdar, namrgoden, iz 97. džemata, junak, »t«.

Kurtalić (Kurtali) Soko, znao je pisati nesh pismo, pobožan, u janjičarskoj uniformi, mlad,

[25] Mula Husejin Bakarević posjedovao je više čifluka. Sidžil XXII, str. 284.

[26] Sin je Ibrahim-begov, iz hadži-Isatove mahale. Njegova imovina iznosila je 358.416 akči, a popisana je 20. ševala 1197 (21. IX 1783). Imao je divit, zvani »Abnos divit« i peštahtu od sadefa kao i 12 svezaka knjiga. Sidžil XX, str. 261.

[27] Ostavina bajraktara Abdulaha Penjeza, sina hadži-Ibrahimova iz Kebkebirove mahale, popisana je 15. ramazana 1197 (14. VIII 1783) g. i procijenjena na 565.159 akči. Posjedovao je dućan u blizini-bezistana. Sidžil XXII, str. 250.

[28] Kazaz mula Ahmed, sin Mahmutov, iz Kemalbegove mahale, posjedovao je imetak u iznosu od 58.560 akči. Sidžil XXII, str. 177.

[29] Puno mu je ime mula Abdulah, sin je Bekirov, iz Sarač-Alijine mahale. Imovina mu je iznosila 30.134 akče, a popis izvršen 15. šabana 1197. (16. VII 1783) godine. Ostao je mnogima dužan. Sidžil XXII, str. 46.

[30] Vladislav Skarić, *Sarajevo i njegova okolina*, Sarajevo, 1937, str. 145.

imao je neke čudnovate navike, »t«.

Starac Sulejman Spaho, klesarski ćehaja, »t«.[31]

Ibrahim-beg Babić (Babo-ogli) kaligraf (hattat), visoka stasa, lijepo odjeven, guste i velike brade, ospičav, volio je derviše, bio je zaim i pobožan čovjek, »t«.[32]

Hromi bakal i berber, »t«.

Fazlagić (Fazliagaogli zade), otmen, imao je mnoge čifluke. Bijaše pobjegao od kuge na Obhodu i tamo umre, »t«, u ramazanu 1197 (31. VII – 29. VIII 1783) godine.[33]

Mladi, kosati Vejs, sin šejha hadži Sinanove tekije, crnih očiju. Na njega je prešla šehovska dužnost. Iza njega je ostala samo majka, »t«.[34]

Mladi Mehmed Kukić (Kukik), čovjek lijepe naravi, »t«.

Mladi Menzilović (Menzilogli), hafaf, visoka stasa, stalno je izradivao i nosio robu iz kasabe u kasabu; ljubitelj derviša. Konačno je otišao u Kairo (Misr), a odatle odmah u Meku te, iako siromašan, postade hadžija, »t«.

Jorgutčija (Yorgutci) hadži Salih, kazandžija, »t«.

Dva brata Čuste, učenici, »t«.

Abdurahman-efendija Tokatlija (Tokatliogli). Mnogo je putovao i u Meku otišao; bijaše pripadnik rufaijskog derviškog reda, poznavao je »reml«, držao bi propovijedi, mlad, delija, ali bijaše ifrit. Napadao bi na raju vatrenim oružjem. Umro je u Mevlevijskoj tekiji, »t«.

Osman-baša Tabutdžić (Tabitciogli), sarač, »t«.

Ali-baša Kahriman (Kahrimanogli). dželepčija, mumdžija, niska rasta, brzih kretnji, uredan i dobre naravi, »t«.[35]

Mustafa-beg Imaretlić (Imaretiogli), imao je gustu bradu i crne oči. Volio je mnogo raspravljati, »t«.

Kapić (Kapo-ogli), koji bi palio kandilje u Carevoj džamiji, »t«.

Debeli mula Ahmed Popovac, trgovac, umro sa cijelom porodicom od kuge, »t«.[36]

Ferhad-baša Kunosić (Kunosiogli), dželepčija, »t«.

Jusuf, zarobljenik iz Crne Gore, ropče Đugumije, učio je kaligrafiju, »t«.

Hadži Alija Neretljak, trgovac, »t«.

---

[31] Ovog klesarskog ćehaju ne spominje H. Kreševljaković u *Esnafima*.

[32] Na rukopisu jedne knjige u mom posjedu, koju je prepisao kaligraf Babić Ibrahim, sin Mehmed-begov 1189 (1775) godine, vidi se da mu je u kaligrafiji bio učitelj Vefai Misri Hasan efendija (o kojem vidi bilješku 32 u 1183. g.). Iz rukopisa se vidi da je spomenuti Babić bio dobar kaligraf.

[33] Na čifluk ovoga Fazlagića odnosi se i jedna narodna pjesma koja počinje stihovima: »Na Obhodi prema Bakijama, moba žanje age Fazlagića...«

Vidi; A. Bejtić, *Prilozi za proučavanje naših narodnih pjesama*, Bilten Instituta za proučavanje folklora, sv. II, str. 387-389.

[34] Vidi bilješku 1. u ovoj godini.

[35] Sin je Muharemov, iz Vekil Harčove mahale. Popis njegove imovine izvršen je 17. ramazana 1197 (16. VIII 1783) godine. Sidžil XX, str. 259.

[36] Imovina mula Ahmeda, sina Mehmedova, iz Kebkebirove mahale, iznosila je 2,437.040 akči. Sidžil XXII, str. 187.

Mula Derviš Muzaferija (muzaferiogli), »t«.

Sefer-baša, kazandžija, »t«.

Salih-baša, sin ćahidžija Muharembaše »t«.

Hadži Salih brat Misirlije Batila, »t«.

Hadžibeg, sin hadži-Mehmed-age Cigića (Cigo-ogli), blag čovjek, ni tamo ni ovamo.

Hasan-baša iz Crne Gore, rob Dugog Mahmuta, umro u Beogradu od kuge, »t«.

Ishak-aga, iz 50. džemata, u čatal-turbanu, lijepo se odijevao. Bijaše jak; rodom iz Visokog. Volio je učene ljude, a kretnje je imao poput kakvog mladića. Umro je od kuge u Beogradu, gdje je bio otišao zbog plaća, »t«.

Škembo, (Skenbo-ogli), mesar, »t«.

Klîpa. mesar, džanavar čovjek, »t«.

Derviš-baša, knjigovezac, »t«.

Namrgodeni Šahinbašić, »t«.

Omalešni starac Salih-baša, kazaz, iz Koševa, »t«.

Omalešni hadži Avdija Ramić, kazandžija, umro je 2. dana Ramazanskog bajrama (1. VIII 1783) godine.

Mula Mustafa, alajbeg, timurdžija; dunjaluk mu bijaše sretan, jer je brzo stekao imetak. Svaki čas bi išao u Vareš, »t«.

Crni hadži Alija Biso, iako u godinama, brijao je bradu. Prostodušan, trgovac tevećelija, volio je žene, »t«.

Muzaferija (Muzaferizade), hrom, visoka stasa, »t«.

Bradati pekar Muco, crne brade, imao je sedamdeset godina, »t«.

Omer, alemdar, ćirišdžija, banjolučki alemdar, sasvim star, moj badžanak. Na Bendbaši je pravio ćiriš, »t«.

Raković (Rakoviogli), veoma star i bolestan, imao je dosta nekretnina, »t«.

Ibrahim-baša Đogo, pekar.

Ibrahim, delija, telal, »t«..

Hadži Ahmed Ćoso, trgovac, iz 50. džemata, »t«.

Fazlija, kopač grobova, »t«.

Kurbegović (Kurbegogli), »t«.

Osman-efendija Novalija (Novaliogli), kadija, koji o nauci nije imao ni pojma. Bio je aga i pomoću imetka se domogao položaja kadijskog pripravnika. Bijaše sretan i brzo se dograbio položaja, ali ne zadugo, jer je umro od kuge, »t«.[37]

Krupni kovač, imam u Sunbul-mahali, a koji je već odavno umro. o čemu ja, evo, istom sada saznadoh, »t«..

Naočiti Mehmed Tûrâk, hafaf, alemdar, razbolio se od kuge i umro, »t«.

Agan Frenjo, oštrouman i *mudar* trgovac, »t«.

Bjelobradi starac koldžija, banjolučki alemdar, koji je ranjen sabljom, od čega mu na nosu ostade veliki ožiljak, iz 10. buluka.

Hodžo Ćesrija, kadijin sin, »t«..

Mahmut-baša, jorgandžija, »t«.

Ludi Osman, kojemu su jednom prilikom podmetnuli jednog muškarca preobučenog u žensko odijelo i doveli kao mladu s

[37] Sin je Ibrahim-agin, iz Havadže Kemaludinove mahale. Ostavina mu je popisana 25. ševala 1197 (23. IX 1783) godine, u kojoj se nalazilo i 20 svezaka knjiga. Sidžil XXII, str. 268.

kojom on treba da ide u derdek, jer je on muškarac. Ove šaljivčine pripremahu Osmanovu alatku za rad, ali se ni ne pomaknu, jer je Osman bio nemoćan. Bijaše tevećelija, malouman, ali dobre naravi. Roden je na Vogošći pokraj Sarajeva, nije bio nimalo pohlepan, ne bi ni prosio. Bijaše »gušav« i tepeli nosa, ili, kako se to bosanski kaže *»gunjkav«*, »t«.

Bektaš-aga, iz 45. džemata, žutih brkova. Još kao mlad postao je aga; išao je poput kakvog delikanlije, jaramaz, a bio je poznat pod imenom Hadžić (Haciogli). Kao visočki serdar ubio je iz puške jednog jaramaza. Prema svakom se lijepo i vedro ponašao.[38]

Hasan Trebinjac (Trebinli), kazaz »t«.

Jusuf-baša Kahva, s Hiseta, »t«.

Dugi Salih-baša, kujundžijski baša, »t«.

Bekir-beg, defter-ćehaja u Travniku, »t«.

Zatim, defterdar, »t«.

Mahmut Azman, terzija, radio je pazariju; zapravo bijaše seljak, brzo se obogatio i sakupivši pedeset kesa imetka otišao je u Meku, ali je umro na putu. Naslijediše ga siromašna braća.

Isto tako i hafaf Sutlić, koji je umro u Aleksandriji.

Mula Salih Čolaković (Çolakogli), trgovac, umro na putu u Meku.

U Sarajevu je umro bogati Ibrahim Ćućo, »t«.

Mula Osman, hodža, sljedbenik Ablagije; mnogo je trgovao sa inostranstvom i napravio novu kuću u Ajas-pašinoj mahali, »t«.[39]

Hadži Bego Spaho, trgovac, bogat, koji je uzeo za ženu udovicu spomenutog Ablagije; razbolio se i umro, »t«.[40]

Jamak čizmedžija, »t«.

Hadži Salih Menzilović (Menzilogli), alemdar 10. buluka.

Mršavi i bogati čovjek hadži Hasan, kazaz.

Derviš-baša, terzija, iz 97. džemata, »t«.

Lâz Ibrahim, čudnovate naravi, ugodan čovjek, trgovački sin; govorio bi i ponašao se kao kakav junak. Imao je gustu i žutu bradu, ličio je na Sari Murata; bijaše poznat. Bio je kahvedžija, a poslije osiromašio, »t«.

[38] Sin je hadži-Sulejmanov, iz Hadži-Isatove mahale. Procjena njegove imovine izvršena je 15. šabana 1197 (16. VII 1783) g., a iznosila je 2.077.994 akče. Sidžil XXII. str. 224.

[39] U sidžilu od 15. redžeba 1198 (4. VII 1784) g. nalazimo spomena o hadži-Osmanu, sinu Omerovu, iz Kebkebirove mahale, za kojeg se ovdje kaže da je umro u Aleksandriji na povratku iz Meke. Imao je i nekoliko svezaka knjiga. Sidžil XXIII. 101. Nismo posve sigurni da li je ovo mula Osman kojeg spominje naš ljetopisac.

[40] Imovina Ibrahima Spahe, sina Redžeb-bašina, iznosila je 1.547.145 akči, a popisana je 17. zilhidže 1197 (13. XI 1783) godine. Sidžil XXIII. str. 280-282.

Gušić (Guşo-ogli), mlad, oniska rasta, »t«.

Omalešni jaramaz koji se petljao u poslove kola i čokadara, čvrst na nogama. Mnogo puta je bivao u zatvoru u tvrdavi. Pustio je bradu. Konačno je zadavljen za malu stvar, iz 50. džemata.

Krecavi Pašo, s kojim bi se šalili ljudi iz viših krugova, kahvedžija, »t«.

U ovoj godini, u kojoj haraše kuga, umrlo je što mladih, što starih tri stotine osoba, i to u vremenu od muharema do muharema.

GODINA 1198.
(26. XI 1783 – 13. XI 1784)

– Mjeseca 1. šubata 1198 (1783) godine stigao je u Sarajevo Osman-aga, a Halil-agu jamaci zatvoriše u tvrdavu.

– Miljacka je jako nadošla; tako nije nadošla, to Bog najbolje zna, od nazad pedeset godina. Doživio sam mnogo njezinih bujica, ali ovako nešto nisam vidio. Promatrao sam s mosta kako voda udara do pod krov Carevih mlinova, a isto tako je voda nadošla do polovine zida *sedrenih ploča* na mostu.

– Na dan Sultani-nevroza, obnoć, bijaše, oluja, pade kiša, a u brdima snijeg, i bijaše tmurno.

– Na deset dana prije proljeća izgorjele su dvije kuće na Vratniku zajedno s namještajem, i to kuća jednog bogataša i kuća jednog siromaha.

– Ovih dana Emira jazidžiju prognaše iz našeg šehera, i to, kažu, bez ikakve krivice, ali svakako njegovu izgnanstvu ima neki uzrok. On bijaše pisar sarajevskih aga dvije-tri godine. Rodom je iz Istanbula. Ove godine je bio počeo pred Begimamom i Velihodžićem učiti astronomiju, izučavati usturlab, rubtahtu, a pisao je i zejdž i u svakoj od ovih struka bijaše sposoban. Za ove nauke je imao volju i od ranije. Volio je derviše.

– Sudbina je htjela da je ove godine izgorjela kuća jedne bogate Ciganke na Hisetima. Za ovo potvoriše nekog Ciganina i zato ga na osnovu ilama zatvoriše. Medutim, slučajno toga dana u selu Meljine,[1] u kućama jednog bogatog čovjeka žene otkriju i pronadu odmetničke jatake. U gradu je jedan odmetnik pokušao nasilno da zavede jednu ženu. Medutim, ona se spase i prituži se na mehkemu kadiji. Zbog toga se u mehkemi sastade visoko vijeće. Nakon toga su uhvaćena i udavljena dva čovjeka iz čaršije koji su prije bili upisani u defter kao odmetnici, ali su se pokajali i mirno radili svoj posao u dućanima.

– Stiže vijest da su se pojavili odmetnici u rogatičkom kadiluku. Medutim, kako se saznade, ti odmetnici su čifčije iz Gacka, koji su nakon pomora kuge došli na opustjele čifluke, te da oni vrše krade. Prema tome su

[1] Selo Meljine nalazi se kod Sokoca

ovo gatački hrsuzi. Konačno, ljudi ne trpe da im se imovina krade i zato pošalju bajraktara Kešu, koji dovede ove hrsuze. Svjetina je nekoliko ovih odmetnika izmučila u mehkemi, a preko dvadeset ih objesiše. Ovako nešto se nije nikada dogodilo. Bog najbolje zna. Jao ti je i teško onim neznalicama koji ove kazniše, a jao i kadijama što stvar nisu ispitali!

– U kući mula Mehmeda Medije u Ajas-pašinoj mahali buknuo je požar. Prouzrokovalo ga je malo dijete igrajući se štapom oko vatre u avliji.[2]

– Aga zabita čokadar ubijen je u Prači pri povratku sa ubiranja džizje. Ubile su ga Zimije. Leš mu nije pronaden.

– Jedno dijete se ubilo iz puške.

– Stigao je kapudžija, jer je na granici došlo do uzajamnih čarkanja izmedu stanovnika Bužima i Austrijanaca preko Une gdje sela graniče, pa zato *hudi sijedi* neznalice se boriše. I zato je došao kapudžija da ih umiri. Naime, Austrijanci su tražili zemlje sve do Une, a padišah im poruči da će ih kazniti. I zbog ovakvih govorkanja neznalice smatrahu da je došlo do rata.

– Kapudžija je na vilajet nametnuo veliki *porez*. Narod se složi i izjavi da neće dati poreza.

– 23. zilhidže 1198 (7. XI 1785) godine, u sedam sati, došao je Omer-aga, a otišao Osman-aga, kojeg možda jamaci ne bi ni zatvorili u tvrdavu.

– Ovih dana se počelo govoriti da se odmetnuo Bušatlija, ali to ne bijaše istina.

– Carevi mlinovi se počeše opet graditi.[3]

– Naočiti talak Mustafa, u poši, obnoć je pokrao dva dućana, pa ga uhvatiše i on prizna svoju kradu. Pošto su ga istukli, on potvori za kradu nekog Jusufa, kojega uhvatiše, kazniše i strpaše u zatvor. Konačno se Mustafa predomisli i izjavi da je spomenutog Jusufa iz zavisti obijedio pa ga oslobodiše. Tada Mustafa prodade na javnoj dražbi svu svoju *robu* i kuću, te izmiri što je bio kome dužan.

– Jedan čovjek, poznat po imenu Bakal-hodža, presjekao je u Kovačićima jednu omoriku koja ga pritisnu i usmrti.

– Paša je poslao u Sarajevo svog čauš-ćehaju kao izaslanika da bi se ovaj posavjetovao o tome kako navodno Bušatlija namjerava jedno mjesto na granici Bosne da pripoji Skadru. Medutim, to svijet nije shvatio, nego je razumio nešto sasvim drugo. Zato *hudi-sijedi* neznalice održe sastanak i bez ikakve krivnje kamenjem zatjeraju u Travnik pašinog izaslanika, pa čak počnu praviti i mahzar. Kako je ovaj paša bio blaži od ranijih paša, to

[2] U sidžilu od 17. šabana 1200 (15. VI 1786) godine nalazi se popis ostavine umrlog Medije hadži-Mehmeda, sina Salihova, iz Ajas-pašine mahale, čija imovina je procijenjena na 27.540 groša.

[3] Carevi ili Isa-begovi mlinovi nalaziti su se na Miljacki kod ulice Mlini. H. Kreševljaković, *Vodovodi*, str. 183.

ne dozvoli kadijama da se pravi mahzar. Zato se građani Sarajeva podijeliše na stranke i opet počnu praviti mahzar i nastade oko toga prepirka medu njima.

– U mjesecu zilhidže (16. X – 14. XI 1784) preselio sam iz mog dućana, koji se nalazio kod javnih nužnika, u dućan uz Imaretski han.

(U ovoj godini su umrli):

Starac Šećo Bulić.

Poznati aga tobdžija Ismail-aga; obukao je uniformu (kalafat), prvo je bio papudžija, seljak, dobar čovjek, ćosat, visok, mnogo je teškoća imao s porodicom. Posljednji je umro od kuge.

Starac Ali-beg, sarački ćehaja, ljubitelj derviša, brinuo se o nekim poslovima čaršije, kao, na primjer, o potpisivanju mahzara.

Sulejman Sudžuka, visok, tanak, malo prosijede brade, koji se na dan rodenja Isata za vrijeme velike studeni, koja je trajala dva dana, smrznuo u Sarajevskom polju. To se dogodi i Erbeinu.

Arap, Medinelija, koji je umro od kuge u medresi.

Mehmed Nahtarević (Nahtarogli), terzija.

Starac Jusuf Žiga, tabak, zvani *Zapražit.*[4]

Starac Ibrahim-baša *»P...a-ča-uš«*, kazandžija, *»Hlapo hajmana lopov«*. Dugo vremena je ležao bolestan i osiromašio, iz Davud-čelebijine mahale.

Salih Salan, kazandžija.

Mahmut Zaimović (Zaimogli), kazaz. Učio bi hvalospjev u Skenderiji džamiji, moj majstor, koji bi se, idući, gegao.[5]

Starac Sulejman-baša, tabutdžija.

Ali-baša Brîga (Brgaogli), siromašan, mršav, *konjušar.*

Hadži Jahja Alija Jabučar (Yabuçarogli), trgovac.[6]

Jedan Ciganin, koji je obješen.

Jasalo i Šljivo, dvojica delikanlija, oba zadavljeni.

Salih-baša Kovač (Kovaçogli), brkat, ugodna duša, junačkog držanja, nije se ženio; dulje vremena je bio jasakčija.

Jedan Arnaut, koji je ličio na seljaka, ubijen u Prači, a bio je čokadar age-zabita.

Hadži Mehmed-aga Džino, hasećija, poznat čovjek. U Beogradu je stekao imetak koji je iznosio oko stotinu kesa. Bijaše bradat, pametan, turski je lijepo govorio, družio se s vezirima i bio darežljiv. Umro je kao putnik u Beogradu.

[4] Imovina tabaka Žige Jusuf-baše, sina Salihova, iz Kadi-Hasanove mahale popisana je 3. džumadel-evela 1198 (25. III 1784) g. i procijenjena na 246.316 akči. Sidžil XXIII, str. 59.

[5] U raspravi koja je vodena 21. džumadel-ahira 1198 (12. V 1784) g. o ostavini umrlog hadži-Mahmuta Zaimovića (Zaim-ogli) vidimo da je ovaj umro na putu za Meku. Sidžil XXII, str. 77.

[6] Vidi M. Mujezinović, *Groblja Nadkovači u Sarajevu i pitanje njihova uredenja*, Naše starine IX (1964), str. 128.

Stranić (Stranaogli), koji je pao s duda i umro.

Mršavi hadži Mehmed Emir, kušakčija, siromah. Pred smrt je dobio nasljedstvo, ali ga nije iskoristio.

Mutevelija Husrev-begova vakufa, neotesan, debeo, visok, žut. Vraćajući se iz mjesta službovanja kadije umro je u blizini Stoca.[7]

Od petorice sinova poznatog kadije Alije prvi je umro Fejzulah-efendija, kadija, krupan čovjek, umro od ospica.

Otmeni Hadžismajlović (Hacismailogli), namrgoden, ospičava lica, velikog nosa, timarlija. S ljudima je čovječno postupao.

Starac Mustafa-baša, tomrukčija i ćebedžija.

Mustafa-baša, terzija, imao je čudnovate oči, radio je u Hadži-Alemdarovom dućanu.

Hadži Mustafa Misirlija (Misirli), pisar u mehkemi, poznat, joldaš iz 97. džemata. Izbačen je iz mehkeme zajedno s peštehtom. Prepisao je nekoliko Ali-efendijinih fetvi.[8] Bio je tirjaćija, slabe grade; razboli se i umre.

Bol Avdija (Bol Abdi), stari mujezin Husrev-begove džamije, guste brade; u mladosti je bio muameledžija. Na tri dana prije njegove smrti, ovog mog neprijatelja, usnio sam da se usljed jakog vjetra srušila munara.

U ovoj godini umrlo je svega 25 osoba.

[7] O ovom muteveliji Husrev-begova vakufa vidi H. Kreševljaković, *Spomenica Gazi husrev-begove četiristogodišnjice*, Sarajevo, 1932, str. 126.

[8] Ali-efendijine fetve su djelo šerijatsko-pravnih rješenja Ali-efendije Mostarca muftije.

GODINA 1199.
(14. XI 1784 – 3. XI 1785)

– Umro je Imšir-kapetan u 94. godini života.

– U Travniku je umro kapudži-baša. U snu sam ga vidio kako odlazi na konju u selo, pa se taj san, eto, obistini.

– Umro je i Bol Avdija, mujezin Husrev-begove džamije, koji je imao bijelu bradu poput kakvog starca. U mladosti je bio muameledžija. Sanjao sam kako se ruši munara Begove džamije do šerefeta. Dakle, i ovaj je san istinit. Umrli bijaše moj rodak.

– Umro je terzija Pehlivan.

– Jedan ugledni ćurčija zimija primio je islam i dobio ime Osman. Tako isto je na islam prešao i jedan Židov i dobi ime Salih. Ovih dana je mnogo nemuslimana primilo islam.

– Mevlevijski šejh Osman-dede rastavio se sa svojom ženom s kojom je živio deset godina. Izjavi da mu je žena sestra po mlijeku, što žena nije ni poricala. Tako joj on dade mehr, pokloni joj kuću i s njom se rastavi.

– 1. rebiul-ahira 1199 (12. I 1785) godine, u petak ili 30. kanuni sani, naprasno je umro bosanski valija Abdulah-paša Bošnjak, koji je bio prijatelj Bosni i poznat kao darežljiv i čovjek otvorene ruke. Medutim, kako se on već četiri godine nalazio na položaju valije, to ga se svijet zasiti, a ima i ona poslovica »Sve novo je slatko«, pa ga počeše i ogovarati, ali on, eto, nenadano umre. Svijet je u vezi s njegovom smrću pričao razne priče i besmislice, da se otrovao i ne znam što druge paše bio dobar čovjek. Neka je s njim Božja milost.[1]

– 2. dan Berdi-adžuza u osam sati izgojerla je kuća umrlog muftije u Hrvatinu.

Paša Bušatlija, koji bijaše neprijatelj paše Spuža namjeravao je postaviti svoje zabite u Spužu i na drugim mjestima, ne znam dokle, pa je čak na carigradskom drumu sve do Prijepolja bio uputio svoju vojsku da zatraži pokornost. U to vrijeme je, medutim, na Bosnu bio imenovan

[1] Vidi bilješku 23 u godini 1194.

Mehmed-paša[2] kojeg su savjetovali, kada je išao iz Bendera sa menzilom u Bosnu, da ne naide na vojsku, pa on zato drugim putem preko Rogatice stiže u Sarajevo. Sarajlije su ranije o ovom paši čuli da je on jak i velik, ali mu se sada medu njima ugled umanji. Gradani Sarajeva, kada su čuli za Bušatlijine namjere i pokret, srcem ga zavolješe, jer on ne čini djela koja čine ostali zapovjednici, on je jako pravedan. Kako svak voli pravednost, to i njega, Bušatliju, zavolješe. Doduše, ima pojedinaca koji i protiv njega govore, ali »ono što je rijetko kao da i ne postoji«.

– Spomenuti paša je stigao u Sarajevo 1. redžeba 1199 (10. V 1785) godine u četvrtak, ili na jednu sedmicu iza Jurjeva.

– 18. redžeba 1199 (27. V 1785) godine, u petak, stigle su plaće za 1186 (1772/73) godinu.

– 19. dan časnog redžeba (28. V 1785) došao je tatar i donio vijest o svrgnuću novog valije, a sutradan, 20. redžeba (29. V), došao je u Sarajevo zamjenik Džafer-paša[3] a novi paša je imenovan u Sofiju. Svemu tome se svijet jako iznenadi, jer se ovako nešto ranije nije dogadalo. Spomenuti paša se nekoliko dana zadržao u Travniku s kajmekamom i nakon toga je otišao na novu dužnost ne svraćajući u Sarajevo. Novi valija Ismail-paša imenovan je čak iz Ismailije.

– Pojedini ugledni i pametni ljudi koji su bili počeli ogovarati i napadati Bušatliju, govoreći da je on odmetnik, uvjeriše se i osvjedočiše da su lažne sve vijesti koje govore o tome kako on navodno sakuplja vojsku protiv cara, jer Bušatlija sada bijaše odreden za zapovjednika vojne na Crnu Goru, a stiže i ferman kojim je on pomilovan. I svi pametni ljudi koji su ga prije napadali sada se postidješe i oboriše glave.

– Spomenuti Ismail-paša, čim je stigao u Novi Pazar (Yeni pazar), razbolje se i nakon jedne sedmice umre. To se dogodilo 10. ramazana 1199 (17. VII 1785) godine izmedu Petrovdana i Aliduna. Eto, takve čudnovate stvari se dogodiše u Bosanskom vilajetu.[4]

– U dvorištu Careve džamije uz biblioteku bješe se osušila velika lipa, pa je posjekoše.

– Na Bendbašu je stiglo veliko mnoštvo drva, kao nikad dosada, a možda ih nikad više neće toliko ni doplaviti.

– Mula-efendija je naredio da se uz Ramazan na sehur, recimo u šest sahata u najkraćoj noći, ispaljuje po jedan top na znak početka posta, što se meni nije nikako svidalo. Medutim, ostalima se, a Bošnjaci pamet kasno

[2] Mehmed-paša Ajdosli Karahaseki došao je za bosanskog namjesnika 5. marta 1785. i na tom položaju ostao samo do maja iste godine. H. Kreševljaković – D. Korkut, *Travnik*, str. 139.

[3] Džafer-paša se prezivao Čengić, sin je Bećir-pašin, koji je nekoliko puta bio vezirski kajmekam u Bosni. S. Bašagić, *Znameniti Bošnjaci i Hercegovci u turskoj carevini*, Zagreb 1931, str. 18.

[4]. U novom Pazaru u haremu čaršijske džamije i danas se nalazi nadgrobni spomenik s natpisom ovog Ismail-paše.

dolazi, to u početku svidalo, ali kako je pucanje topova svijet uznemiravalo, to rekoše da od toga gotovo i nema kakve koristi.

– Uz ramazanski bajram su poginule dvije osobe.

– Halač, Kalajdžija i Ahmed-baša Moralija, koji su bili osuđeni i odvedeni u Inebaht u progonstvo, bijahu pomilovani i vratiše se u Bosnu. Njih je dočekalo mnoštvo svijeta. Oni su u zatočeništvu bili sedam godina. To se dogodilo koncem agistosa ili 2. zilkade 1199 (6. IX 1785) godine, u srijedu.

– U Stocu je postavljen serdar, ali to nije bilo po volji kapetanu, pa ovaj od paše zatraži njegovo svrgnuće, što, opet, ne dopustiše sarajevski janjičari. Isto tako janjičari ne dozvoliše otpremanje u Travnik nekolicine trgovaca i drugih osoba, pa zbog svega toga nastade ogovaranje i nastupiše zategnuti odnosi.

– U ovoj godini nastao je nered u vojsci, i borba, a u Rumeliji svada među ajanima i pašama. Kadija Ahmed Ćurčić, koji se vraćao u Sarajevo naide na vojnike koji ga izgrdiše i oteše mu imovinu koju su uz njega našli.

– U ovoj godini su voćke kasno izbeharale, ali kako su mrazevi već bili prošli, to sve opet prispije i plodovi su ubrani, a vrijeme bijaše sasvim lijepo, tako da ga možda nikad ugodnijeg nije bilo.

– U šeher Sarajevo koncem ove godine stigoše sarajevski mula i janjičar-aga Omer-aga.

(Ove godine su umrli):

Spomenuti Bol-Avdija.

Zatim Osman-baša, koji je u starosti stavio na glavu mevlevijski ćulah i u Mevlevijskoj tekiji pekao je kahvu. Bio je tirjaćija.

Mladi i otmeni trgovac Penjez.[5]

Hadži Ahmed Čizmar, kazandžija.[6]

Husejin-baša Temišvarlija (Temisvarli-ogli), tirjaćija, kolukčija, bolovao je od istiske.[7]

Starac hadži Muratov sljedbenik. Mustafa Sušić (Suşaogli), starac, bezistandžija.

Abadžija, mujezin u džamiji na Baščaršiji.[8]

Poznati starac Zevak, čahidžija.

Uzun Ibrahim, alemdar, sasvim visok i po tome je bio poznat.

[5] Ime mu je mula-Salih, iz Careve mahale, sin je hadži-Mustafin. Ostavina mu je iznosila 3.628.641 akču, a procjena je obavljena 1. rebiul-evela 1199 (12. I 1785) g. Posjedovao je nekoliko dućana, a trgovao je mješovitom robom. Imao je posjed i u Kreševu. Sidžil XXIV, str. 54-55.

[6] Sin je Hasan-čelebije, iz Šejh Muslihudinove mahale. Imao je dućan u Kazandžiluku, a 255.960 groša u gotovom novcu. Cijela imovina mu je vrijedila 510.096 groša. Sidžil, str. 46-48.

[7] Ostavina Husejin-baše Sabljara, sina Osmanova, iz Hadži-Turhan mahale, popisana je 29. safera 1199 (6. XII 1784) g., kojom prilikom je procijenjena na 54.690 akči. Sidžil XXIV, str. 31.

[8] Sin je Mehmedov, iz Terzibašine mahale. Imovina mu je popisana 5. rebiul-ahira 1199 (15. II 1785) godine i procijenjena na 49.261 akču. Sidžil XXIV, str. 63.

ali herif bijaše kadićevac, iz 10. buluka.[9]

Šeho, handžija, iz Rakovice, ubijen.

Siromašni *Ibrica* (Ibrice), kujundžija, u mladosti je bio jaramaz.

Ibrahim Đulosmanović (Gulosmanogli), debeo, sličio je na mijeh, gospodin, volio je žene, ugodan čovjek, iz 52. džemata.

Mula Ahmed Šećo, atar, iz naše mahale.[10]

Bosanski valija, paša, Bošnjak (Bosnevi), amidža Defterdarevića (Defterdarizade), ospičava lica. Umro je naprasno u Travniku. Bog mu se smilovao![11]

Delija Zuka, iz 50 džemata, stalno je govorio nepristojne riječi, ali je bio poznat kao junak, jer je jednom prilikom rastjerao razbojnike. Kasnije je jako oslabio, obnoć bi spavao u jednom ruševnom dućanu u čaršiji. Umro je od starosti.

Huso, terzija, imam, koji je uvijek slušao vazove. Umjesto ćurka oblačio bi dugu anteriju od šarene *manice.*

Hadži Husejin Mašić (Maşo-ogli), bogati čohadžija, imao je jako velike brkove, muzdedžija, iz 97. džemata.

Mula Mehmed, kaligraf (hattat) i džabija Husrev-begova vakufa. Umro je na putu u Meku[12]

I njegov saputnik herif Pečo, delikanlija.

Zatim Ali-baša *Gušo,* kujundžija, koji je nestao na Mini kod Meke.[13]

Zatim omalešni hadži Alija Bego, šaljivčina, koji je počeo liječiti ludake i po tome postao poznat. On je zapravo imao jedan talisman, prsten, pa kada bi ga bacio, sakupili bi se džini. Tako je u jednu ženu bio unišao džin i iz nje bi ponekad progovorio. Svojim očima sam vidio kada je spomenuti stavio navedeni pečat u ženinu ruku; nakon toga džin počeo jaukati, a žena potom prirodno progovori.

Starac Kara Mujo, bećar, bazrdan. Umro je na putu u Meku.

Visoki Salih-baša Bašić, iz Čejirdžika, poznat.

Sulejman Sagrakčić (Sagrakciogli), terzija.

Tinjić (Tino-ogli), bakal.

Abadžija, sin aščije Alije, čovjek iz naroda, ali fanatik, pristajao je za emirom i često činio koje-

[9] Iz natpisa na jednom nišanu u groblju na Ravnim Bakijama vidio se da je tu sahranjen Uzun Ibrahim, alemdar, sin hadži-Ismailov, umro 1199 (1784/85) godine. Dana 5. rebiul-ahira 1199 (15. II 1785) godine izvršen je popis ostavine ovog alemdara. Stanovao je u Čokadži hadži-Sulejmanovoj mahali. Posjedovao je dućan u Nalbantskoj čaršiji u Sagrdžijama. Imovina mu je iznosila 335.512 akči. Sidžil XXIV, str. 59.

[10] Sin je Ramadan-čelebije, iz Mimar Sinanove mahale. Ostavina mu je iznosila 70.690 akči. Sidžil XXIV, str. 64.

[11]. Vidi bilješku 1. u ovoj godini.

[12] Vidi, *Spomenica Gazi Husrev-begove četiristogodišnjice,* Sarajevo 1932, str. 138.

[13] Iz sidžila od 13. redžeba 1199 (22. V 1785) g. vidimo da je kujundžija hadži Alija, sin Abdulaha, iz Gerdeni hadži-Husejinove mahale umro u Meki. Imovina mu je procijenjena na 126.630 akči. Sidžil XXIV, str. 109.

kakve ludosti i u tome bi pretjerivao. U bolesti se pokajao i radi lijeka poslao je vodu u tekiju u koju je šejh proučio evrad i u nju puhnuo.[14]

Hadžić (Haciogli), kazaz, s Gorice. Umro na putu u Meku.

Sarač Pêšta, umro na putu u Meku.

Abdusamed Karahodža, mutevelija Mehmed-begova vakufa.

Gutavi kovač.

Bolesni starac terzija, koji je dugo vremena nosio zavijenu ruku na prsima.

Hasan-baša, krpedžija, imam u Dudibula-džamiji.

Sagrdžija, amidža turnadžije Mustafa-age, na kojem se, u progledu njegova imena, odrazila prividnost Božja, jer je uvijek išao u starom iskrpljenom i zamazanom odijelu. Bio je žućkaste puti, bradat i mršav herif.

Emin-baša, koji je bio uzeo pod zakup Novi han za hiljadu groša, što je sasvim skupo, a on bijaše prazne ruke. Negdje do pola godine iza toga razbolio se i umro. Bio je malo ohol, kazaz.

Mlaćo (Mlaćo-ogli), mlad, kojem je skoro godinu dana tekla krv na nos i tako umre.

Prelo (Prelo-ogli), sin Abdulahov, hamal, star, blag, čovjek.

Siromah Muslija iz Kreševa.

Hadži Ahmed Prešljo, trgovac duhanom, poludio od pića. Nakon ozdravljenja stupio je u derviški red; obuče hrku, ćulah, zanemari ovaj svijet i postade pravi derviš. Redovno je obavljao namaz, dobar čovjek, ostario je i umro.

Mušan, bio je telal i kahvedžija, kod muteselima.

Ahmed-efendija Samsarija, mujezin u Čekrekčijinoj džamiji i mutevelija spomenute džamije, sahačija. Umro u 95. godini.[15]

Ibrahim Ćajo, čauš, čizmedžija. Bio je čauš teferiča na Abi-Hajatu. Imao je oko devedeset godina, naočit starac, iz 10. buluka.

Muftić, bazrdan.

Salih-aga, koldžija, bogati seljak. Dugo vremena je radio u Beogradu i tako stekao imetak. Govorio bi poput kakvog junaka; volio je ulemu.

U ovoj godini dogodile su se ove promjene: Umrli su Ismail-paša i Abdulah-paša. Ismail-paša je bio hazine katib, a Abdulah-paša silahdar. Ajdosli Mehmed-paša postade bostandži-baša.

Halač, koji je ubijen uz ramazanski bajram.

Kujundžić (Kujunciogli), kazandžija, također ubijen.

Jedan Patak.

Pišmiš, moj prijatelj, iz Nove mahale.

Svega umrle 44 osobe.

[14] Popis ostavine Ahmed-baše Ašćelije, sina Ibrahimova, iz Sarač Alijine mahale obavljen je 15. džumadel-ahira 1199 (25. IV 1785) g.; iznosila je 5,859.993 akče. Sidžil XXIV, str. 106.

[15] O ovom mujezinu Čekrekčijine džamije Samsariji vidi H. Kreševljaković, *Džamija i vakufnama Muslihudina Čekrekčije,* Sarajevo, 1938, str. 23.

GODINA 1200.
(4. XI 1785 – 23. X 1786)

– Nova godina se dogodila u petak.

– Moga sina Mustafu je srce vuklo da ga dadnem na zanat berberu mula-Salihu, što i učinih 5. muharema (8. XI 1785), u ponedjeljak pred ikindiju, na tri dana poslije Mitrova, a Mitrovdan je bio u nedjelju.

– Aga, koji navodno bijaše strog, izjavi da od pijanica više neće naplaćivati globe, nego da će ih tobož batinati. Ali s obzirom na to da se na dvadeset i jednom mjestu nalaze mejhane, Bog zna, uzimaće i globu. Ali kako ima poslova koji se udešavaju prema svijetu, tako je i ovdje aga u početku postupao kako je bio obećao da bi svijet rekao kako je red zaveden aginom strogošću. Ali stvarno nije bilo tako jer se već na početku godine spasao batina jedan od serdarevih ljudi. Tako isto, još jedan čovjek u našem šeheru umalo nije bio izbatinan. Pijanica je opet bilo veoma mnogo, tako da su jednom i na stražu napali.

– Mladi neretvanski naib Ahmed-efendija obnoć je odveo u mehkemu ženu nekog čovjeka. Kada se ovo pročulo, digne se čaršija i zatraži pravdu. Mulin ćehaja je nastojao da umiri svijet, ali mu to nije uspjelo, jer je svijet tražio da se kadiji sudi po šerijatu. Zato u konaku ešrafa Defterdarije budu uhapšeni spomenuti kadija i mulin ćehaja i konačno je pročitan ferman pravde. Odžaklije su javno kritikovali i ružno se izražavali o kadijama, a to sve zbog toga što i odžaklije spadaju u prosti svijet. Medutim, sve ostade kao i ranije.

– Ponovno se pronese glas o Bušatliji kako su navodno na Mahmut pašu navalili Mleci (Frank) i da su zato mnoge paše iz okolice dignuti na Skadar. Medutim, u toj stvari Bošnjaci ne odoše paši, jer su između njih bili hladni odnosi i trajala je zategnutost.

– I prošle godine su kahvedžije preko zime pravili halve, pa su i ove godine to činili, a to je prosjačenje od strane bašeskija, kahvedžija i ostalih prosjaka.

– Kada su u ponedjeljak, po običaju, izvedeni konji u Polje na trku i kada je svijet to posmatrao, dvojica jaramaza opale puške jedan na dru-

gog i tom prilikom rane u glavu jednu djevojku, koja se nalazila u blizini, u jednom kraju. Djevojka je nakon sedmicu dana podlegla i umrla.

– Konačno je nekoliko kadija s agom i mulom otišlo u Travnik gdje raspisaše vrlo visok *porez* u svrhu ratne pomoći. Tako veliki porez nije se ranije zapamtio. U ovu svrhu su odaslani mubaširi-kuriri s bujruldijama u nahije, kojima je naređeno koliko imaju dati sitne i krupne stoke, novaca i komore. Na to se poče govoriti da Bošnjaci neće dati ni pare, a u Sarajevu je načinjen mahzar. Nastojalo se da na mahzar stave svoje pečate i kadije, ali ovi to ne htjedoše učiniti, pa ga sirotinja otpremi bez njihovih potpisa.

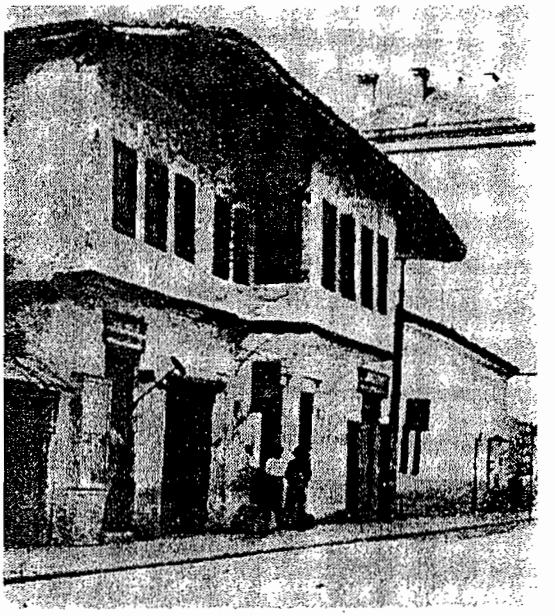

Dženetića kuće u Ćemaluši

– Iz Visokog dode u Sarajevo mnogo svijeta. Kako je izmedu visočkih ajana vladala mržnja, to se, navodno, htjedoše u Sarajevu obračunati i osvetiti jedni drugima. Glede ovih svada Sarajlije se podijeliše na dvoje. Jedni se opredijeliše za barjaktara Hasana, bivšeg ajana a drugi opet bijahu za nekog drugog ajana i zato u Sarajevu oko toga bijaše mnogo prepirke i ogovaranja. Povodom ovih dogadaja ogovarani su i muftije i kadije, o kojima se svijet nepovoljno izražavao, a mula i aga zatvoriše svoje kapije.

– 22. džumadel-evela 1200 (23. III 1786) godine došla je vijest da je ponovno svrgnut bosanski valija Morali Ahmed-paša,[1] koji je ranije u Sarajevo došao 2. zilkade 1199 (6. IX 1785), a da je ovaj put za valiju imenovan dosadašnji solunski (Selanik) paša Selim-paša,[2] koji je sebi za zamjenika odredio Miralema,[3] što bijaše obznanjeno narodu i pucanjem topova.

– Na 41 dan prije Jurjeva stigla je vijest da je paša Bušatlija osloboden iz tamnice.

– Bosanski valija Selim-paša došao je u Sarajevo 2. nisana (aprila), u četvrtak, gdje se zadržao sedmicu dana. Pregledavao je sarajevsku tvrdavu, te naredio da se izvrši opravka tabija i topova. U tu svrhu započeo je svijet naizmjenično raditi i donositi kamenje i nasipati zemlju.

– Behar je jako zakasnio i beharanje je počelo na dva dana prije Jurjeva.

– U utorak 4. redžeba 1200 (2. V 1786) puhao je tako jak vjetar da je porušio munare džamija u Kadinoj mahali[4] i Ajas-pašinoj mahali.[5] Vjetar je po baščama mnoge voćke iz korijena iščupao i tako je svako imao od njega štete, neko manje neko više. Jak vjetar je bio i 1188 (1774/75) i 1195 (1180/81) godine.

– Prvog dana kada je sunce stupilo u zviježde Blizanaca padao je preko cijelog dana krupan i obilan snijeg.

– 3. ševala (30. VII 1786) zatočen je u tvrdavu svrgnuti aga, a istog dana je stigao i novi ihtijar-aga. Tada bijaše ostalo do Aliduna dva dana. Istog dana je u nekoj svadi jedan dječak ubio drugog dječaka.

– U ovoj godini je Selim-paša popravio i bojadisao Carevu džamiju, koja je i ranije opravljana 1167 (1753/54) godine.[6]

---

[1] Morali Ahmed-paša postavljen je za bosanskog vezira 28. jula 1785. Na tom položaju je ostao do 2. marta 1786. godine. H. Kreševljaković – D. Korkut, *Travnik*, str. 139.

[2] Selim-paša je na položaju u Bosni ostao od 1786. do 1787. godine. H. Kreševljaković – D. Korkut, *Travnik*, str. 139.

[3] Miralem-paša je kasnije postavljen za bosanskog namjesnika. – H. Kreševljaković – D. Korkut, *Travnik*, str. 139.

[4] Džamiju u ovoj mahali sagradio je kadija Bali-efendija, po kojemu se ova mahala i prozvala, Kadijinom mahalom. Bali-efendija je rodom iz Sarajeva. Početne nauke je svršio u Sarajevu a više u Carigradu. Jedno vrijeme je bio u sviti Mehmed-paše Sokolovića. Pred njim je učio i poznati Hasan Kafi-efendija Pruščak. Bali-efendija je bio kadija u Sarajevu (1578-1582) godine u koje je vrijeme sagradio džamiju koja se nalazila na Pirinom Brijegu, i koja je medu Sarajlijama bila poznata još i kao Pribjegnuta džamija. Porušena je 1932. godine S. M. Traljić, *Džamije i mesdžidi kojih je u Sarajevu nestalo*. Muslimanska svijest god. I, br. 19.

[5] Ajas-begova mahala prostirala se oko njegove džamije (sagradena oko 1477 g.), a koja se nalazila ondje gdje je danas hotel Central, ranije Ajas-begov dvor. H. Šabanović, *Dvije najstarije vakufname u Bosni*, Prilozi za orijentalnu filologiju sv. II 1951, str. 35.

[6] Vidi bilješku 2 u ovoj godini

– Ove godine je preko cijelog ljeta padala kiša tako da su ozelenjeli i gora i kamen. Trava nije požutjela nego se sve zelenilo. U voće je pak udarila nekakva bolest, a i bostan je kasno posijan. Svijet se zbog toga uplašio da neće ubrati ploda, jer ako bi tri-četiri dana bilo lijepo vrijeme, toliko bi dana, pa i više, opet bilo kišno. Krastavice rodiše, a lubenica i dinja skoro nikako ne bijaše. Žita su sa velikom mukom na brzinu pokupljena i požnjevena.

– 20. agistosa janjičari 10. buluka svrgnuše svoga bašeskiju hadži-Osmana Hemzaniju i mjesto njega postaviše terziju Išaretovića.

– Kada se kadija Homarija kao zamjenik (naib) nalazio u Travniku, potvorili su ga janjičari da je, navodno, na podsticaj Džafer-pašin oklevetao u Istanbulu Ahmed-agu Tataragića koji se tamo bijaše nalazio radi janjičarskih plaća. Zato janjičari postadoše kadijini neprijatelji te ga za ljubav valije Selim-paše svrgnuše i dugo vremena mu ne dozvoliše da dođe svojoj kući u Sarajevo. On je otišao na svoj čifluk i tamo boravio. Bog najbolje zna da Homarija nema grijeha i da je nevin, a ilam nije bio razlog zašto nisu plaće stigle. Ima dosta laži.

– U polju je usmrćen maloumni čovjek, velikih ušiju. Karahodžić, pa mnogi ustvrdiše da je to učinjeno na podsticaj kadije Šerifije, jer se ovaj sa ubijenim parničio oko jednog čifluka, ali je to po svoj prilici laž.

– U čaršiji se počelo pričati kako je baždar Bakalbašić ukrao jednu ploču. Ovaj to ispriča svome bratu, koji ga, tek što bješe naručio kahvu, ne ispitujući slučaj, od sramote zbog krade udari nožem i raspori mu stomak tako da je ubijenom ispala utroba.

– U Sarajevu je iza Bajrama ubijen na Varoši Merdevinlija.

1. muharema nove 1200 (1785/86) godine pao je u petak. U ovoj godini su umrli:

Jašar Ćato, pisar, haračlija.

Jedan starac, kujundžija.[7]

Kadrija, kolukčija; ubijen.

Starac siromah Ahmedinović (Ahmedinogli), mujezin iz Ćemaluše.[8]

Mehmed, ubojica, spomenutog ubijenog Kadrije, kojeg zadaviše.

Unuk abadžije Čenan-age (Çenan-aga durini), junak s čelenkom.

Još jedan čovjek kojeg nisam poznavao.

Salih-baša, krpedžija.

Siromah Mehmed Afrić (Afro-ogli), neotesanac, ružna lica, malouman i bolestan.

Jedan bostandžija.

[7] Ovaj Bašeskijin kujundžija mogao bi biti identičan sa Ahmed-bašom Zulfikarom, sinom Alijinim, iz Mehmed-begove mahale. Imovina mu je iznosila 10.960 akči, a popisana je 17. ševala 1200 (3. VIII 1786) godine. Sidžil XXV, str. 66.

[8] Džamiju u Ćemaluši podigao je Havadže Kemaludin polovinom XVI vijeka. Porušena je 1940. godine – S. Kemura, Sarajevske džamije, str. 337-351.

Još jedan čovjek kojeg ne poznajem.

Suludi-Mumin-baša, stalno bi nosio veliki šćap, i objesio bi veliku duhansku kesu i čibuk i tako bi hodao. Duže vremena je boravio u Travniku, govorio bi zbrda-zdola nekakve prazne riječi. Nije sigurno da li je ovaj Mumin umro.

Iz Medine je došao glasonoša i javio da je umro Jesir Ahmed.[9]

Zatim zamjenik (bedel) hadži Mehmed-efendija, astronom, veliki učenjak, pjesnik, pravnik, jako učeni moj prijatelj. On je po treći put otišao u Meku i, ne izašav na Arefat, umro je. Neka se na njega izlije velika Božja milost! Dugo vremena je bio mualim djeci, zatim pisar u mehkemi i šejh Hanikaha. U nasljednom pravu odlično je rješavao najteža pitanja. Bio je malo nesreden i zatvorene naravi; bio je bez djece, nije naginjao misticizmu.[10]

Zatim junak Kečo, koji je otišao Džezar-paši. I za njeg stiže vijest da je umro.[11]

Činjar, simidžija, pekar, koji je imao kuću u blizini Šeherije ćuprije na mjedanu.[12]

Maloumni tevećelija starac mula Mehmed Ireiz (Ireisogli).

Mula Ibrahim Ćejvanija (Çeyvanogli), rodom iz Banjaluke, muameledžija, bogat, trgovac.[13]

Kaligraf mula Ahmed-čelebija, sin trgovca hadži-Hasana, imam s Atmejdana, ali je već odavno prodao imamsku dužnost. Stalno je po kafanama pisao, bio je potpuno gluh, pa bi se mimikom i pisanjem sporazumijevao. U mladosti su mu hutbe bile na glasu. Pio je. U starosti se oženio mladom djevojkom. Na glavi je imao čatal-turban. Volio je raditi oko satova. Sin je trgovca hadži Hasan-čelebije.[14]

[9] Iz popisa ostavine hadži-Ahmeda, sina Mehmedova, iz Kebkebirove mahale vidi se da je on umro na putu u Meku. Imovina mu je vrijedila 1.517.170 akči. Sidžil XXV, str. 136.

[10] Vidi bilješku 10. u 1194. godini.

[11] Džezar Ahmed-paša je rodom iz Fatnice u Hercegovini. Sa Hekim ogli Ali-pašom otišao je u Egipat. Kod Ake je suzbio Napoleona. U njegovoj sviti je bilo mnogo Bošnjaka. S. Bagašić. *Znameniti Bošnjaci i Hercegovci u turskoj carevini*, Zagreb 1931, str. 5.

[12] Sin je Abdulahov. Imao je kuću i pod njom pekaru u Čekrekčijinoj mahali. Radio je u zajednici sa čahidžijom Ibrahimom, sinom Muharemovim. Ostavina mu je iznosila 81.780 akči. Imao je posjed u Kruševcu u vlaseničkom kadiluku. Sidžil XXV, str. 47.

[13] Sin je hadži-Mustafin. Nastanio se u Sarajevu u Mehmed-begovoj mahali. Posjedovao je dijelove u dvije kuće i čifluk u Brestovskom. Imovina mu je iznosila 594.720 akči, a popis je izvršen 2. ševala 1200 (29. VII 1785) godine. Sidžil XXV, str. 67.

[14] Na jednom rukopisu mushafa, koji se nalazi u mene, vidi se iz bilješke na kraju da ga je prepisao kaligraf Ahmed-Rifki, učenik Berberovića. Rukopis je prepisan h. 1162 (1748/49) g. neobično lijepim nesh pismom i vrlo lijepo ukrašen. Povez kožni je rad sarajevskih mudželita.

Hadži Omer-hodža, sofija, kadićevac, neznalica. Umro je kao bedel u Meki.[15]

Hafiz Ahmed Kajmaković (Kaymakci), umro na putu u Meku.

Židov Mirkado, starac, poslovao je satovima, a izradivao je i rubtahte i mikate. Razgovarao bi s astronomima, koje je jako volio.

Bajraktar, kujundžija. Umro na putu u Meku.

Akšam, bravadžija, umro na putu u Meku.

Hasić, hafaf.

Abdurahman Penjava, prgav čovjek, sin trgovčev.

Šator, koji je imao stotinu godina.

Ibrahim odabaša, iz sela Stomorina, ugodan čovjek. Umro na putu za selo.

Bjelobradi hadži Salih hadži-Batil. Dok je bio u snazi, mnogo je pio, a u starosti je stalno slušao vazove.

Jedan sujoldžija.

Mula Salih Čolo, terzijski baša. Tvrdio je da pripada »ehli sunetu«; doduše, bio je dobar čovjek. Udarila ga je kap, pa je dugo ležao, a zatim ga je bolest malo popustila, pa bi silazio u čaršiju, nekad na konju a nekad pješice. Bijaše čovjek u godinama, guste brade, vedra i svijetla lica, dilber. Uzrok njegove smrti bijaše jaki vjetar od kojeg se on srušio na ulici i onesvijestio, ranio po licu i treći dan nakon toga umro.

Mula Ibrahim *Žmirkalo*, trgovac. Ćato, abadžija, s Bjelava.

Hadžiduranović (Haciduranogli), kazaz; umro na putu u Meku.

Bakal Pašurak.

Još jedan čovjek, kojeg nisam poznavao.

Starac Ismail-baša, siromašan. Na dženazi su mu na lijes stavili zeleni turban, kao da je bio emir. To se kod njega ranije nije vidalo. Bio je kestendžija.

Mustaf-baša Zeher, belukčija, starac. Nije imao potomstva; malouman, miran, iz naše mahale.

Starac mula Abdulah, sin Ismail-čelebije, učio bi mevlude i bio poznat kao dobar halvedžija. Bio je mujezin Šejh Feruhdžamije; mevlud je učio na više mekama, bio je, kako se to bosanski kaže, *»gunjko«*.[16]

Mustafa-aga, iz 97. džemata, koji je u mladosti bio u Bagdadu, visoka stasa, pristao čovjek. U starosti je sasvim osiromašio.

Hasan-baša, terzija. U starosti se pogurio i išao bi polako.

Sajmić Avdi-baša, čauš, iz 52. džemata.

Starac halvedžija kod Careve ćuprije. Halva mu je bila na glasu.

Zulfo, kujundžija, koji je brijao bijelu bradu, neženja, mutevelija Avdipašine džamije. Iza njegove smrti ostalo je malo vakufskih novaca.

[15] Hadži Omer-efendija je bio sibjan-mualim. Sin je Mehmedov, iz Kebkebirove mahale. U ostavini njegovoj, popisanoj 23. džumadel-ahira 1200 (22. IV 1786) g., našlo se i 25 svezaka knjiga. Naslijedili su ga: žena Umihana i kćeri Zlatka i Dudija. Sidžil XXV, str. 77-80.

[16] Šejh Feruhova ili Abdesthana džamija na Nadkovačima sagradena je krajem 16. vijeka. – H. Šabanović, *Postanak i razvoj Sarajeva*, str. 107.

Sin Crnog hadži-Alije, *gluh,* kojega je jedan mladi delikanlija bostandžija ubio opalivši iz puške iz jedne kolibe, a iz nepoznatih razloga.

Mladi bazrdan Dagić (Dago-ogli), koji je došao bolestan iz Peći i umro.

Pazar-baša, bolesnih očiju; dobio je nasljedstvo i brzo iza toga umro.

Hadži Ismail, umro od kapi.

Hadži Islam Uščuplija (Uskupli).[17]

Mula Ahmed Merdevinlić (Merdevinliogli); ubijen kod krčme.

Mehmed-baša Čadro, kazandžija.

Trbušasti hadži Mustafa Hasan-agić (Hasanago-ogli), poznati trgovac.

Hadžija Čorbo, koji je dugo vremena ležao bolestan.

U ovoj godini je umrlo 47 osoba.

[17] Hadži Islam je sin Hamzin iz Duradžik hadži-Ahmedove mahale. Po zanimanju je bio trgovac. Imovina mu je popisana 24. zilkade 1200 (18. IX 1786) godine i procijenjena na 59.800 akči. Sidžil XXVI, str. 13.

GODINA 1201.
(24. X 1786 – 12. X 1787)

– 1. muharema nove 1201 (1786/87) godine pao je u utorak. Toga dana je Mačkar (Mackarogli) zakupio Novi han za 1250 groša.

– Kada je skadarski paša Bušatlija saznao da je nekoliko njegovih ljudi-trgovaca opljačkano u Plevljima (Taslicade) i da im je oteto nekoliko kesa novaca, o čemu ga je pismeno obavijestio bosanski paša, odluči postaviti svog sakupljača džizje u Plevljima, pa u tu svrhu odredi i posla Hasana Hotu s nekoliko Arnauta. Na ovo zapomagaše plevaljski ajani i poslaše tužbu u Sarajevo, a sarajevske kadije otpremiše je paši. Paša im odgovori neka idu sami i protjeraju spomenute i oslobode Plevlju. U Sarajevu za bošboga odrediše bajraktara Kešu, koji obuče ćurak i uz bubnjeve poče popisivati vojsku. On je, navodno, uspio upisati tri stotine vojnika i uze dva topa. Bušatliji, vjerovatno, nije bila namjera da vodi borbu i ratuje, nego mu je možda bio cilj samo džizja i novac. Ali da vidimo kako će se ovo svršiti, jer Bušatlija medu hiljadu osoba ima samo jednog neprijatelja. Medutim, došlo je takvo vrijeme da je najbolje šutjeti.

Tako se, dakle, nastavi i ove 1201 (1786/87) godine kao što je to bio slučaj i prošle godine, priča o Mahmut-paši Bušatliji i njegovim pristalicama Hasanu Hoti i Batalu. Mahmut-paša Bušatlija je sasvim pošten i pregalac čovjek, pa je za sve nestale i opljačkane stvari u svojoj pokrajini namirivao u novcu, i to iz svojih sredstava, a sam je pronalazio nasilnike ajane i kažnjavao ih, pa bili oni paše, muftije ili drugi i bez obzira na to da li je to bilo u Skadarskom ili kojem drugom pašaluku, i tražio da se ovi kazne. Kako je Bušatlija osobito poznat kao zaštitnik od nasilja, to su mu stizale molbe iz unutrašnjosti i iz njegove bliže okoline. U tim molbama bi oštećeni i ugroženi tražili da on pošalje svoje ljude koji će sakupljati džizju. On bi ove molbe primao i uvažavao. Medutim, nekima je ovaj njegov postupak izgledao kao nekakvo osvajanje. On je tako i postavio svoje ljude u dva-tri mjesta u Rumeliji, a isto tako i u dva-tri mjesta u Bosni kao sabirače džizje.

Na ovo su gradani pomenutih mjesta bili pristali i njemu se pokorili. Ali s obzirom na to da se ovakav njegov postupak nije svidao ajanima i kadijama, to su ga oni potvorili i okrivili. Oni su medusobno govorili kako je Bušatlija sebi utuvio u glavu da postane padišah i da on želi učiniti ovo ili ono, a sve ovo su zaključivali ne poznavajući stvari kako treba. Tako su ovi govorili da će on sakupiti mnogo vojske i osvojiti Solun (Selanik), Niš, pa i samo šeher Sarajevo. Ovakve glasine su oni namjerno širili i proglasili Bušatliju odmetnikom, iako Bušatlija za ovim nije nikada žudio. Bušatlija je, medutim, u Plevlje poslao svog čovjeka Hasana Hotu samo zato što su ajani razrezali pretjerano veliki porez i daće na siromašno stanovništvo i time učinili veliko nasilje. Kao što je već spomenuto, kadije i ajani poslaše tužbu kadijama i drugim uglednicima u Sarajevo i u druge kasabe. Takvo jedno pismo poslali su u Sarajevo poznatom hadži-Bešliji, koji je imao veliki ugled u 10. odjelu, a koji inače daje novac na kamate kadijama i skupljačima džizje. U tom pismu oni lažno zapomagaše da će ih Arnauti napasti. Spomenuti hadži Bešlija ode zajedno s kadijama pravo muli u sarajevsku mehkemu i od njega isposluje rješenje, koje poslaše na potvrdu paši Selim-paši u Travnik pa tako i pašu obmanuše. Paši je bilo nejasno šta se tamo dogada pa on pošalje svoga haznadara u Sarajevo da pod svoje zajedništvo uzme jednog bašboga i nekoliko ljudi pa da ovi idu osloboditi Plevlja. Spomenuti hadži-Bešlija je zajedno sa kadijama opet održavao sastanke po sarajevskim kafanama i tako protiv Bušatlije uzbunio narod, a za sebe je pridobio i sarajevskog muftiju. Svakom čovjeku i delikanliji koji su krenuli protiv Bušatlije davali su po deset groša troška, koji je novac podijeljen po odjelima. Kadijinim nastojanjem neki ljudi u tu svrhu dadoše i po dvadeset groša priloga. I tako, navodno, upisaše oko stotinu i pedeset ljudi. Salih Keno, alemdar iz 97. džemata, hadži osman Hemzanija iz 10. buluka i Mehmed, alemdar 45. džemata razviše bajrake uz bubnjeve i svečano krenuše.

Kada su stigli u Plevlje (Taşlice), ne nadoše tamo od Arnauta ni traga ni glasa. Tu se zadržaše nekoliko dana i nakon toga krenu u Prijepolje i Sjenicu i bez oklijevanja protjeraju tamošnje zapovjednike i krenu dalje u selo Vranješ gdje uperiše top na jednu kulu. Iako ljudi iz kule vikahu da su muslimani, ovi to ništa ne slušahu, pa se stanovnici kule moradoše braniti iz pušaka. U Sarajevo stiže vijest da su spomenute Sarajlije mnogo svijeta poubijali i izranili i da su i sami putem bježeći izranjeni, mnogo imetka opljačkali, mnogo kuća zapalili i dosta nasilja učinili. Spomenuti hadži Bešlija i kadije zbog ovih vijesti ostadoše postideni od sramote skrivahu se od svijeta. I Selim-paša se bog zna, zbog svega ovog pokajao, a Mahmut-paša ostade čist kao zejtin na vodi. Njihove laži postale su jasne i javne. Vojska se vraćala prije nego što je stigla zastava, a vode im stigoše kasnije i kao kradljivci ušuljaše se u grad, pa su i u čaršiju

slabo silazili. Medutim, oni koji simpatišu Mahmut-pašu bili su zbog toga sretni i govorili su: »U istini je spas«.

– 11. rebiul-ahira 1201 (31. I 1787) godine, ili prvi dan Ḥamsina, stigoše iz Bukurešta plaće za 1187 (1773/74) godinu. Prošlo je duže vremena dok je sakupljen i ostatak plaća od bosanske džizje, pa su istom krajem hamsina plaće u potpunosti isplaćene. Neka se i to zna.

– Kapetan Donje Tuzle (Tuzlei zir) krenuo je s nešto malo vojske i s topovima u Gornju Tuzlu (Tuzlei bala) i tamo se sukobio s janjičarima gdje poginu nekoliko ljudi. Tim povodom seljaci iz okoline Gornje Tuzle, navodno, janjičari, odoše u Sarajevo, tobož da se žale. Iako su oni zapravo porazili vojsku tuzlanskog bega i ubili njegova sina i tu pobijedili, opet odoše u Sarajevo i paši u Travnik. Paša je u svrhu izmirenja poslao nekoliko ljudi, medu kojima kadiju i serdara.

– U istoj godini opet počeše kolati glasine o Bušatliji, kako su, navodno, stigli od padišaha fermani da se ima sakupiti velika vojska iz Bosne koja će navaliti na Bušatliju i sa mora i sa kopna i da mu više nema praštanja. Medutim, ne spominjahu ko je Bušatliju caru tužio, a već je svakom jasno postalo od Šama do istoka da on nije nasilnik i da on nema nikakve krivice, jedino što je posegnuo za carskom zemljom. Navodno se u fermanima spominje i to da car više Bušatliju ne trpi kao ni njegova brata Ahmeda i ne želi da ga ima u svojoj zemlji, što je svijet jako ogorčilo. Sav narod Bosne i Rumelije se hvalio Bušatlijom i vjerovao da on nema nikakve druge krivice osim što je pokupio mnogo haračkih tezkera. Zato je Bušatliju žalilo na stotine hiljada duša, a rijetki su oni koji su se ovome radovalo. To su većinom kadije i haračlije, a uz ove se radovahu i neki ajani i njihove pristalice iz Bosne i Rumelije. Oni koji su Bušatliju oklevetali rekoše da je padišah naredio da se pozovu ljudi iz Sarajeva na vijećanje, pa su i pozvani. Šta će se dogoditi kad se ovi vrate iz Travnika vidjećemo kasnije. Zato neka ova stvar sada stoji.

– 22. redžeba 1201 (5. V 1787) godine *»uči* (uoči) *Jurjeva dana«* došao je u Sarajevo poznati sarajevski ulizica, bogataš i ajan, hadži Jašar Šapčanin, koji je postao i aga, a ranije je bio hasećija. Kada je umro bosnabrodski aga, ovaj Šapčanin se zadesio u Istanbulu te podmićivanjem postade aga i tako dode na položaj u Sarajevo.

– Ove godine je beharenje bilo u punom jeku jednu sedmicu po Jurjevu. I prije dvije godine je pokasno beharalo, ali ne baš ovako kasno.

– 2. majisa 1201. godine nakon zalaska sunca nebo je u jačoj mjeri pocrvenilo.

– Ove godine hrana bijaše sasvim skupa. Jedan šinik pšenice prodavao se po osam groša, a janjeće meso po sedam para.

– Jedan vijećnik pao je u Travniku u jednom konaku odnekud svisoka u nužnik, slomio se i izranio, pa ga u nosilima donesoše u Sarajevo. Potom stigoše i drugi mušaverdžije, koji su bili ranije otišli u Travnik na vijećanje. Oni su mislili da su svojim poslom i dolaskom ugodili siromašnom narodu, ali naprotiv, ovi su bili uzrokom velikoj nesreći, jer i ove godine zavlada glad i oskudica.

– Sarajlije nisu nikada bile protiv toga da se iz njihova grada diže vojske koliko god treba. Medutim, iako je paša ovaj put izričito zahtijevao i bio zadovoljan da se iz Sarajeva sakupi svega stotinu i pedeset momaka, to sarajevske delije Bošnjaci ahmaci, ne poštivajući pašino naredenje, razvili su deset bajraka i počeli sabirati novac od gradanstva i tako upisivati vojnike. Medutim, to im donese veliko zlo, zbog čega se ožalostiše i počnu jedni druge vrijedati. Jasno je da je to velika drskost razvijati serdengečdijske bajrake bez carske dozvole i zapovijesti. Da vidimo, možda neće ni otići na vojnu iako se ovoliko muče i upisuju. I paša se, medutim, na sve ovo jako rasrdio i pitao čijom dozvolom je u Sarajevu razvijeno toliko bajraka serdengečdija kada o tome nije izašao sandžak i kada to padišah nije naredio. Kažu da je paša tom prilikom rekao agi da zbog toga postupka neće ostati ni njegova ni agina glava na ramenu. Zato nestade raspoloženja i svi bijahu kao potišteni. Ali konačno ćemo vidjeti. U Sarajevu su počeli od trgovaca sabirati novac i sakupljati svijet u kafane pozivajući ga na vojnu. Neke su ljude čak i ucjenjivali tražeći im od 15 do 150 groša, i tako su iznudivali novac. Medutim, i svijet dode sebi, zatvori čaršiju i jedna velika skupina ode na kapije age i mule te zatražiše da im se vrati oduzeti novac i da više ovog puta neće niko dati ni jedne pare. Tako isto oni zatraže da se bajraci saviju. Aga i mula na to pristanu i saviju barjake, ali sutradan izjave da im je to previše sramote i zato opet razviju bajrake. Iza toga siromašni svijet, koji je tri-četiri mjeseca šutio, istupi javno i zapita: »Gdje je izdajnik (murtad) muftija? gdje licemjer (munafik) hadži Bešlija? gdje ovaj? a gdje onaj aga? koji nas više muče nego li nemuslimane-zimije i više od nas uzimaju negoli harača. Zato idimo da im porušimo kuće!« Medutim, opet su tražili novac od siromašnog svijeta, a davali su im ga samo naivčine (ahmak olan). Paša ode iz Travnika, a da Sarajlije nije ni pozvao. Medutim, oni paši pošalju naročitog izaslanika da ih pozove pa da bi ovaj pašin poziv prikazali kao dozvolu za razvijanje bajraka, jer ih tako ne bi onda padišah kaznio za nedozvoljeno razvijanje bajraka.

– Sada ćemo protumačiti nekoliko snova koji su se dogodili u ovom meduvremenu.

Jedan čovjek je usnio one kadi-efendije, Bušatlijine neprijatelje, kako idu za rabinima i nose lešinu jednog Jevrejina.

Drugi čovjek je usnio kako neki berber sjekirom brije bradu nekom kadiji.

Jedna osoba je, opet, u snu vidjela kako je Bušatlijin neprijatelj haračlija, muameledžija hadži Bešlija pozvao svijet na gozbu i uveo ih u kuću, ali u kući ni traga od gozbe osim nekakvih mrvica.

Neki čovjek je u snu ugledao vodu i kraj vode bedem od kamena, a na jednom brijegu je vidio sarajevske ovce. On upita čiji je ono bedem i čije su ovce, na što mu je odgovoreno da je bedem Mahmuta Bušatlije, a ovce da su sarajevske. Najednom on ugleda kako crni ovnovi razjagmiše ove ovce.

Ovi snovi se konačno obistiniše, a ima još snova, ali da vidimo kako će se sve ovo svršiti.

– 11. ramazana 1201 (27. VI 1787) u Žagričima je neko zaklao jednog čovjeka.

Kada je umro zamjenik mutevelije Isa-begova vakufa, posumnjao je mevlevijski šejh Osman u prirodnu smrt ovoga, pa zatraži od mule dozvolu da umrloga pregleda. Na ovo se mula rasrdi i ne dozvoli mu pregled umrlog i izjavi da umrloga mogu pregledati samo ljudi iz čaršije.

– Još jedan san: Jedan čopor konja u pokretu, ali su sa konja oderane kože i svi lako lijegaju. Ovaj se san obistinio, jer je Spuškim siromasima učinjeno nasilje, a to je grijeh.

– Glasovi o Bušatliji zadali su strah rumelijskim četama koje su bile razbijene na Kosovu, a prodoše i dva mjeseca dok je bosanska vojska stigla u Podgoricu. Eto tako, dakle, još ni dosad ne stigoše do granice Skadra. Ali, sačekajmo da vidimo šta će se dogoditi. I jedni i drugi strahuju i često šalju pisma pa ćemo vidjeti.

– O Bušatliji se ponovno pronesoše vijesti kako je nekolicina Arnauta u blizini klanca Hot-planine kamenjem navalila na našu bosansku vojsku, koja je nasilno htjela proći kroz klanac i bila navalila, ali se u svojim očekivanjima prevari i bude razbijena. Kada je ovaj tužni glas stigao u Sarajevo i u svu ostalu Bosnu, niko se tome nije radovao, jer se svi pobojaše posljedica ove vojne, ali će se radost pokazati istom onda kada se vojna završi, jer se neprijatelja tada niko neće bojati.

I po drugi put bosanska vojska navali na Hot-klanac, ali je opet raspršе Arnauti i tako bosanska vojska pobježe ne slušajući ni paše. Čuli smo da su Crnogorci opljačkali bosansku vojsku kada se vraćala u četama. I u Sarajevo stiže glas o ovom besprimjerno sramnom događaju. Jednog dana će ovaj sramni događaj neke obvesiliti, ali to oni sada ne pokazuju i sramota ostaje.

U Sarajevo je stigao neki čovjek s pismom u kojem se, kako to kazuje jedan kadija, javlja da su Skadrani, navodno, pogubili Mahmut-pašu. Ova vijest jako obradova Bušatlijine ljute neprijatelje, ali to bijaše kasno, nakon rušenja Basre. Taj kadija je Mahmut-efendija, koji se ne ustručavaše sa spomenutim čovjekom ići po čaršiji i širiti ovakve glasine o Mahmut-paši, i to lažne i bez

osnova. Od svega ovoga bijaše istina jedino to da se Mahmut-paša s nekoliko svojih ljudi zatvorio u tvrdavu na koju je napalo stotinu hiljada vojske sa topovima i kumbarama. Bušatlija bi ponekad odgovorio na ove napade mecima iz topova. Neprijatelj je, navodno, pripremio mnoštvo ljestava i, navaliće, tobož, ponovo, a da Bušatlija nije siguran ni u svoje ljude, zatim da se on u kulu zatvorio samo sa dva-tri starca i da će, ako se nade u neprilici, zapaliti municiju i kulu razrušiti, pa makar mu svi ljudi stradali. Priča se da je to izjavio sam Bušatlija.

Konačno je Ajdosli-paša naredio Skadranima da navale na tvrdavu, što oni i učiniše, i tom prilikom pade nekoliko žrtava, a ovi se osramotiše. Iza toga do dva-tri dana navali sva vojska i sada bijaše mnogo žrtava, o čemu i u Sarajevo stiže tužna vijest. Ali, na dva dana prije nego što je stigla ova vijest pročulo se da je Bušatliju u njegovoj tvrdavi ubio njegov šurjak Kahrimanpašić. Zato su neke kadije počele bile primati čestitanja i davale su napojnice. Neki Bušatlijini neprijatelji izjaviše da će kao opkladu dati po 150 groša ako ova vijest bude istinita. Poslije toga stiže opet vijest kako se Bušatlija pokazao svijetu na zidinama tvrdave, kojom prilikom je rekao: »Evo ja sam živ, niko me nije ubio, a vas je neko zavarao dok je borba trajala«. I zaista su se dvojica besposlenjaka bili popeli na tvrdavu pomoću čengela, i za vrijeme borbe namjerno izjavljivahu da je to Bušatlijina glava. Otuda se i bila pronijela vijest da je Bušatlija poginuo. Medutim, kasnije njegovi neprijatelji ostadoše osramoćeni. Usljed svega ovoga svijet je počeo govoriti kako Bušatlija ima trideset glava, jer evo već nekoliko puta dolaze vijesti o njegovoj pogibiji. Kada konačno ova vijest dođe, njegovi se neprijatelji pokunjiše.

Kad se bijaše približio *Mitrovdan,* raspustiše vojsku da ide svojim kućama u Sarajevo. Svakog vojnika, bio on Sarajlija ili graničar, ako si pitao šta se dogodilo – nije ti znao odgovoriti. Šta je učinio Selim-paša, možda je Mahmud-paša poginuo u tvrdavi, a možda i nije. Eto tako se u Sarajevu pričalo, a konačno ćemo vidjeti.

PJESMA O BUŠATLIJI

Ovu sam pjesmu sastavio na podsticaj hadži Ahmed-efendije, imama džamije u Sunbul-mahali. Ovaj hadži Ahmed-efendija lijepo i ugodno bi razgovarao, ali svoje sposobnosti nije svakom otkrivao.

Želja mi je da od Bušatlije odbijem ime nasilnika,
Jer bi neke naivčine i pristali na to da je Bušatlija nasilnik.
Istina je da se sav svijet plaši nasilnika.
Oni koji naginju nasilju popili su punu zdjelu otrova,
A piti otrov je neugodno, pa takvi počeše spletkariti
I njihova laž kako Bušatlija želi postáti vladar postade jasna,

O njemu još mnogo neistine iznesoše,
Kao da se, na primjer, digao protiv padišaha
Sa raznih strana spletkari počeše slati padišahu tužbe sa praznim riječima
A koje ehalija nije pisala.
Ako je došlo šest hiljada ljudi, oni kažu da ih je došlo dvanaest hiljada.
A većina ljudi danas zna da njihove riječi nisu istinite.
Istinu koja sliči bjelini oni su pocrnili,
Zacrnili su pismom (bijeli) papir i poslali u Sarajevo.
Rekoše stigao nam je sada jedan Arnaut Hasan,
Da li nam se mogla veća sramota dogoditi, recite nam,
Kad su u Sarajevu pismo iz Taslidže pročitali,
I u Sarajevu počeše praviti mahzare i ilame
U njima rekoše da je naša vojska pripravna, ali čekamo zapovijed
I želimo pomoć.
Kada padišahu stigoše ilami s dva-tri mjesta,
Našeg Lalu Mahmut-pašu proglasiše odmetnikom.
Padišah ne znajući povjerova njihovim riječima
I odmah izda ferman da se vojska sprema,
A padišahu svi podanici rekoše: »Pokoravamo se«,
I krenuše prema Arnautluku.
Na Mahmut-pašu krenu vojska i s kopna i s mora
I čitavom svijetu se oduze pamet.
Kada je ovaj cijenjeni muž ugledao na hiljade dželata,
Nade put i skloni se u tvrdavu
Nevjernik-neprijatelj ne zna šta je to Božja pomoć
A sada moć Božju vidješe istok i zapad.
Odredba Božja uništi sve planove njegovih robova
I njih hiljadu nadvlada drugih sto hiljada,
Dvanaest hiljada topova okrenuše na skadarsku tvrdavu,
Ali je Božja pomoć uvijek bila prisutna uz njegova iskrenog roba.
Uzvišeni Bog ako želi da uzdigne kojeg svoga roba,
Ne vrijede nikakve svjetske varke da takvog unize.
Istiniti Alah ne voli nasilje i nasilnike pobjeduje,
Sve njihove zlonamjerne planove poništi i pamet im zamagli.
Niko nije mogao dokazati da je Mahmut-paša silnik,
Nego je svak vidio da se njemu nasilje čini.
Za šest mjeseci odbio je pet navala,
A od njegovih ljudi nije nijedan zarobljen.
U Hot-klancu je neprijatelj Bušatlije dva puta poražen
I u tri-četiri navale je odbijen.

Vojska je pobjegla i iz jedne kule na Kosovu.
Svi koji bježahu tvrdavi pogadala su ih taneta
Rumelijski paša Ajdoslija sa čauševim sinom
Pobratiše se kao vrag sa *vanpirom*
Opljačkali su gradski svijet i mnoge poubijali,
I proljevahu nedužnu krv Arnauta.
Arnauti nisu nikad vidjeli ni doživjeli ovakvo nasilje.
U tvrdavu sklonjeni zatražiše pomoć.
Kako nasilnik nije imao pomoći, u ime Alaha ovi izadu iz tvrdave
I neprijatelja u ime cara razbiše.
Da bi se otklonila briga i žalost onima koji nisu zadovoljni nasiljem,
Ovaj pravedni paša odbranio je svijetlo lice padišaha.
Iz tvrdave je većina ljudi izašla nepovrijedena,
A stari je običaj da vladari opraštaju onim koji su pogriješili.
U Bosni su svi voljeli Kara-Mahmuda.
Ovome ima dokaza, svijet je stalno dovu činio
I molio da paša bude pomognut i konačno da pobijedi.

U ovoj godini prvi je umro hadži Mustafa Lukhodžić (Lukhocaogli), starac, u osamdesetoj godini, a nije imao bijelu bradu.[1]

Ferhad mladi sin hadži Ibrahima menzildžije, koji se udušio u vodi.

Hadži Ibrahim, timurdžija, veoma star, velikog nosa.

Bjelobradi hadži Mehmed, alemdar tabak, terzija. Imao je na glavi tabla-turban, moj prijatelj. Bijaše nešto bogat, iz 97. džemata.[2]

Siromah Avdija, sin mula-Saliha Grde, kazaz, moj prijatelj.

Mustafa-baša Žuna, sarač. U našem gradu ostao je samo još jedan čovjek njegovih godina.

Veoma mršavi bojadžija, ali koji nije radio o zanatu. Umro je od kapi.

Jedan čovjek, s Bjelava.

Hadži Mehmed-aga, iz Pazarbula čaršije; umro od kapi.

Sarajevski mula, starac; umro je u saferu 1201. (23. XI – 21. XII 1786) godine.

Starac hadži Mehmed Malešić, sarač; umro naprasno.

Osman Tarakčija, umro naprasno pekući kahvu.[3]

Muharem-baša, bakal kod Carevog hamama.

[1] U mjesecu muharemu (dan nije označen) izvršen je popis ostavine umrlog hadži-Mustafe, sina hadži-Hasanova, iz Čekrekči Muslihudinove mahale. Trgovao je mješovitom robom, pa je u dućanu mu i jednom dolapu u bezistanu bilo svega, što se kaže od igle do konca. U svrhu kupovine robe poslao je u Istanbul po nekom Jusufu 1.087.680 akči ili 4.532 groša. Imovina mu je iznosila 4.598.330 akči, a knjige su mu procijenjene na 2.400 akči. Posjedovao je više dućana i čifluka. Ovo je vjerovatno Bašeskijin Lukhodžić. Sidžil XXVI. str. 58.

[2] Sin je hadži-Ibrahimov, iz mahale Balibegovice. 22. safera 1201 (14. XII 1786) popisana je njegova imovina i procijenjena na 396.020 akči. Imao je nekoliko dućana i čifluka. U ostavini se nalazi upisano i nekoliko svezaka knjiga. Sidžil XXVI str. 50-52.

[3] U Sidžilu od 7. rebiul-evela 1201 (28. XII 1786) g. nalazi se popis ostavine kahvedžije Osman-baše, sina Abdulahova, iz Alipašine mahale. U popisu je iskazan i inventar kafane. Ostavina mu je procijenjena na 22.740 akči. Sidžil XXVI, str. 56.

Hadži Ibrahim, Zildžo, s Čobanije mahale.[4]

Starac Omer-hodža Turk, omalešan. Umro je u Banjaluci kod kćeri kojoj je otišao u posjetu. Bijaše veoma pobožan, sa svakim bi ugodno i lijepo razgovarao.

Hadži Hasan, *Maca,* koji je jednom prilikom bio poludio, ali se izliječio.

Siromah Pepek, kolukčija.

Hadži Ahmed, Kladnjak, bajraktar, bogat bazrdan; volio je žene.[5]

Hadži Derviš, Lubin sin; brzo se obogatio, ali je brzo i život završio.[6]

Ibrahim, kujundžija, bašeskija 96. džemata.

Mršavi Smail-hodža, papučija.

Trbušasti (iskenbelu) bičakčija, niska rasta, herif.

Starac Hasan-aga, Nevesinjac (Nevesinli), papučija.

Janjičarski aga, starac, dobar čovjek, bio je zabit u Sarajevu za vrijeme sergije plaća iz 1187 (1773/74) godine. Umro je u petak 1. dan Berdi-adžuza, ili 12 džumadel-ahira (10. IV 1786), i sahranjen je blizu Ali-pašine džamije. Na njegovo mjesto postavljen je sin mu Avdaga, a i postavlja se onaj za koga paša rekne da se postavi.

Jedan turnadžija, iz Istanbula (Islambolden). Ovi iz Istanbula dolaze u poderanoj obući s pola papuče i tražeći kakve službe, šetaju se vilajetima. Šta ćeš, svrha je novac.[7]

Mula Salih Burek (Burekogli), volio je derviše, kazandžija, nešto malo bogat.

Skokić (Skoko-ogli), koji je otišao u Meku i otuda se nije vratio. Imao je na Hisetima svoje nekretnine i bostane. Mnogo se trudio i radio poput »irgata«, ali, eto, umrije. Bojadžija, koji se nije vratio iz Meke.

Žutobradi hadži Ibrahim, terzija; otišao je kao bedel u Meku i nije se vratio.

Hadži Ismail, koji je zajedno sa svojim sinom kao trgovački najamnik otišao u Meku i nije se vratio.

Jedan Goraždak, iz Kolobare, koji se takoder nije vratio iz Meke.

Emir-vaiz, kao zamjenik (bedel) boravio je u Meki godinu dana, zatim je otišao u Amasiju i tamo

[4] Sin je hadži-Husejinov. Trgovao je pamukom, kahvom i drugom robom, kojih artikala je imao u većim količinama. Popis je izvršen 25. rebiul-ahira 1201 (14. II 1786) godine. Sidžil XXVI, str. 78.

[5] Sin je hadži-Džaferov, iz Jahja-pašine mahale. Imetak mu je vrijedio 3.659.192 akče, a popisan je 16. rebiul-ahira 1201 (5. I 1787) godine. Sidžil XXVI, str. 86.

[6] Sin je Osmanov, iz Jakub-pašine mahale. Imovina mu je popisana 11. redžeba 1201 (29. IV 1787) g. i iznosila je 568.297 akči. Sidžil XXVI, str. 97.

[7] Ovaj janjičarski zabit serturnadžija došao je u Sarajevo iz Istanbula. Ime mu je Alijaga, sin Abdulahov. Stvari nadene uz njega prodate su na licitaciji 11. džumadel-ahira 1201 (31. III 1787) godine za iznos od 1.408 groša i 28 para. Pored ostalog, imao je jedan mač zvani »Kara Horosan«, koji je procijenjen na 1.410 para. Pokojni je, vjerovatno, bio derviš, jer u ostavini medu knjigama, koje je imao kod sebe, ubilježena je i knjiga pod naslovom »Evradi Kaderi«. Dugovao je 1.297 groša i 29 para. Sidžil XXVI, str. 104-105.

umro. Mrzio je derviše, a inače je bio neznalica, ali to prosti svijet nije znao kad je Emir došao ovamo, pa je zato bio uvažen i cijenjen, jer sve što je novo – slatko je. Sakupio je novac i na Bendbaši sagradio novu medresu. Deset do petnaest godina se s propovjedaonica (kursilerden) nabacivao pogrdnim riječima na derviše, nakon čega je jednom bio protjeran, ali se opet vratio u Sarajevo. Bio je postavljen za muftiju. Medutim, pokaza se da je nesposoban, pa ga svrgnuše. Bio je okupio neuki svijet oko sebe. Konačno je, eto, umro.[8]

Zatim Židov Sumbul, bjelobrad, ali se kretao kao kakv mladić. Činio bi usluge muslimanima iz viših krugova. Otišao je s vojskom na vojnu u Rusiju. Bio je mjenjač prilikom sergije plaća iz 1178 (1764/5) godine i tako je sakupio novac, ali ga nije koristio, jer je naprasno umro.

Jedan delikanlija koji nije imao novaca za sahranu.

Sirota *Hanka,* beskućnik, koja je tako više godina živjela; uvijek bi stajala uz korkaluk Careve ćuprije.

Hadžiduranović (Haciduranogli), kazaz, umro na putu u Meku.

Pašurak, bakal.

I još jedan čovjek.

Seljak Pašo, iz sela Kijeva, koji je za hotinske vojne bio buluk-baša, iz 97. džemata, bogat čovjek. Pokazujući kako treba biti pravedan, na svoju ruku je kaznio i odsjekao ruku jednom sekbanu zbog krade.

Kum Salih, sarač, koji je upotrebljavao opijum. Jednom sam ga na sjedenju kod namaza vidio kako mu je glava klonula. Konačno je napustio upotrebu opijuma, a prošao se i duhana.

Osman-baša, Muzur, mrskog izgleda, žutobrad.

Muja, Mustafa-baša; bijaše snažan. Jednom je nekog čovjeka, koji je brao kruške zajedno s ljestvama prenio s jednog mjesta na drugo. Pri kraju života je nekoliko dana bio lud.

Starac Alija, Ciganin, ali pravi Ciganin: po glavi, glasu, ophodenju, a i po vjeri.

Čizmedžija, čauš 45. džemata.

Starac Šero, tabak, dželebdžija. Starac Osman-baša Kobaš, berber, dobar čovjek; umro je naprasno.[9]

Siromah Šahdan, terzija.

Gluhi starac siromah hadži Jahja, *konjušar,* s Hrida.

Mišćo, belukčija, glasoviti mujezin Kebkebirove džamije. U zoru bi recitovao hvalospjeve i svojim glasom bi napunio grad. Bijaše bjelobrad.[10]

[8] Vidi bilješku 12. u godini 1194.

[9] 12. šabana 1201 (30. V 1787) g. popisana je imovina berbera Osmana, sina Selimova, iz Kasim Katibove mahale, koja je procijenjena na 51.642 akče. Sidžil XXVII, str. 25.

[10] Ime mu je Mehmed, sin Jusufov. Koliku je popularnost kao mujezin svojim glasom stekao medu Sarajlijama vidimo po tome što se džamija Kebkebir hadži Ahmedova, u kojoj je bio mujezin, pozvala njegovim imenom Mišćina mahala i džamija. Sahranjen je u groblju prema Mišćinoj džamiji, gdje se i danas nalaze dva zelena nišana koje tradicija označuje kao njegov grob. Imovina mu je zavedena u sidžil 21. šabanu 1201 (9. VI 1787) g., a iznosila je 77.736 akči. Sidžil XXVII, str. 31.

Starac Mustafa-baša, sin halvedžije Amidžića, a njega prozvaše *Amidžića* i tako je bio poznat.

Derviš Ahmed, aščija u Imaretu, stalno je na glavi imao ćulah. Oblačio je grubu hrku, imao je zemlju u Polju. Ostario je i bijaše dobar čovjek; nije oblačio drugu osim dervišku odjeću.

Starac, sin šejha Šapčanina (Saçpe-ogli). Otac mu je bio učen i nekim bolesnicima bi pravio zapise, dočim je ovaj čovjek bio neznalica, terzija. Medutim, i on je imao volju da zapisuje, ali nije ni sličan ocu. Dugi niz godina je bolovao i bio slaba zdravlja, pa bi tako hodao. Dobra i ugodna duša.

Osman-baša Čelengir, ihtijar iz 39. buluka.

Kubata, nalčadžija, pet-šest godina je ležao bolestan, iz mula-Arapove mahale.

Starac hadži Omer, hafaf.

Mula Sulejman Čorbo (Çorbo-ogli), koji je jedno vrijeme bio odabaša na kapiji; bijaše srčan čovjek; star, siromašan, ali mu je kći bila sretna. Naslijedila je svoga muža, pa se tako i ovaj davranisa.

Hasan-baša, sarač, rodom iz Gacka. Naslijedio je oca, brata i punca u Gacku. Bio je poslovan čovjek i mnogo se trudio, a uz to šaljivčina. Poznavao sam ga još od mladosti; sagradio je kuće u Turovima, lijepo ih uredio i obojio. Bio je misirski trgovac. Volio je žene i lijepo se odijevao. Često sam s njim razgovarao i njegova mi se narav svidala. Bio je čovječan, svjetski pametar, ali je brzo završio život. Iako bijaše debeo i pun u licu, razboli se i umre, i sve ostavi. Neka mu je rahmet duši!.[11]

Hasan, zvani Zekat.

Starac Mustafa Guto, banjolučki alemdar.[12]

Jedan hodža, zapravo terzija, iz 50 džemata.

Jedan čovjek, oniska stasa, lijepa lica, punašna tijela kao da je nadjeven poput dolme, lijepe odjeće.

Kara Ismail-baša, sarač; imao je astmu; jahao bi lijepog konja, iz Ćemaluše mahale.

Džafer-baša, zlatar, kujundžija, siromašan.

Jedan pekar, koji je umro na vojni na Spuž.[13]

Todorović (Todorogli).

[11] Sin je Osmanov, unuk Muharemov, iz Bakrbabine mahale. Ostavina mu je popisana 15. ševala 1201 (31. VII 1787) g., a iznosila je 449.352 akče. U ostavini je iskazana i kuća u Turovima. Sidžil XXVIII, str. 83.

[12] Sin Osmanov, unuk Muharevom, iz Bakrbabine mahale. Ostavina kazandžija. Ostavina mu je ubilježena u sidžil 24. ševala 1201 (10. VIII 1787) g. i tom prilikom procijenjena na 469.921 akču. Sidžil XXVII, str. 54-55.

[13] Spuž u Crnoj Gori. O ovoj vojni opširnije S. Bašagić, *Kratka uputa u prošlost Bosne i Hercegovine*, Sarajevo 1900, str. 117.

Starac Hasan Kukuruz, siromah, umro u Sarajevu, iz 97. džemata.
Talirević (Talirogli) Agan, umro u klancu Hot.
Starac Husejin, berber, tatar.
Šero, koji se bez ljestava penjao na stijenu na Bendbaši, visoku kolik munara.[14]
Hadži Mustafa-aga Pašalić (paşaliogli), tabak, iz 10. buluka.
Siromah Mejdanija, terzija i mujezin, koji bi visokim kalbi glasom učio ezan.
Starac mula Avdija Karamustafić (Karamustafaogli), trgovac.
Rešid, sarač, koji je ubijen u Hot-klancu.
Belukčija, iz Sunbul-mahale; ubijen u Hot-klancu.
Sagrakčija Čifčić (Çifciogli); ubijen u Hot-klancu.
Zatim jedan kujundžija; ubijen u Hot-klancu.
I Ćor Osman; ubijen.
Zatim jedan čovjek s Čekaluše.
Jedan čovjek s Hiseta.
Sin Osman-čauša; ubijen.
Starac Vrabac, poznati pekar.
Škiljavi Avdija Ćurčić (Çurçiogli), vlasenički emin, zet Avdi-pašin vrlo otmen. Umro u Kovačićima 13. zilhidže 1201 (26. IX 1787) godine.[15]
Fazlija, halač, bogat, neženja.[16]
Ahmed, sin hadži Saliha, abadžija.
Poznati silnik Džafer-paša, najveći neprijatelj Bušatlije Mahmut-paše. Umro je na Ostrovu.[17]
Svega umrlih 80 osoba.

[14] 7. zilkade 1201 (21. VIII 1787) g. izvršen je popis ostavine Šere Abdulaha, sina Hasanova, iz Sagr hadži-Alijine mahale, a iznosila je 60.074 akče. Sidžil XXVII, str. 62.

[15] 21. zilhidže 1201 (5. X 1787) g. popisana je imovina Čurči-zade Abdulah-bega, sina Mehmed-Sadikova iz Jahja-pašine mahale i procijenjena na 2,879.644 akče. Imao je više dućana. Sidžil XXVII, str. 113-115.

[16] Sin je Alijin, halač. Imovina mu je unesena u sidžil 22. zilhidže 1201 (6. X 1787) godine. Imovina mu je iznosila 905.296 akči. Imao je dućan u Halačima u vrijednosti od 60.000 akči. Sidžil XXVI, str. 85-86.

[17] Džafer-paša Čengić je sin Bećir-pašin. Vidi: H. Kreševljaković, *Čengići*, Sarajevo, 1959, str. 20.

GODINA 1202.
(13. X 1787 – 1. X 1788)

– 17. muharema (9. X 1787) u početku tešrini evela pocrvenjelo je nebo, a to se u ovom mjesecu još dva puta dogodilo.

Na nekoliko vremena prije nego što je upućena vojska protiv Bušatlije, zapravo dok još nije bilo ni govora o slanju ove vojske, neko je usnio dva sna, od kojih je jedan ovaj: Navodno je došao ferman da sa konjima i sjekirama krenu ljudi i usijeku gradu i da se svi okupe na jedno mjesto.

U drugom snu je videno kako na jednom velikom gumnu (harman) Selim-pašini ljudi mijese tijesto, a ne zna se šta će biti sa Selim-pašom, možda će imati gubitaka.

Isto tako, na malo vremena prije navale na tvrđavu u kojoj se nalazio Bušatlija usnio je neko ovo: Pokraj Bušatlijine kuće u Skadru prolazi put. Na tom putu jedan vojnik poviče da je pobjegao desno, a ovaj koji sanja kaže da je pobjegao lijevo. Međutim, nenadno u jednoj prodolici punoj ratnog materijala sjedi na sredini Bušatlija, koji od spomenutog zatraži fenjer, što treba da znači da će na Bušatliju poći velika vojska.

– Jedan ćurčija dobacio je majstorima neke nepristojne riječi, pa ga ovi prijave muteselimu da ga kazni i istuče. Na ovu njihovu pakost ovaj ćurčija primi islam i upiše se u 10. odjel i od pripadnika ovog odjela dobije nešto imetka, a postaviše ga i za ćurči-bašu namjesto dotadašnjeg svrgnutog ćurči-baše Sulejmana. Kada su ga ovi lijepo zaodjeli, prozvaše ga mula-Osmanom, jer da, navodno, svakog lijepo odjevenog čovjeka treba zvati mulom. Zato mu stalno govoriše: »Dodi ovamo, mula-Osmane, hajde onamo, mula-Osmane.« Ali oni ovakvim postupkom učiniše veliku glupost, a licemjerstvo nije poštena stvar, pa zato mula Osman jednog dana zajedno sa svojom ženom pobjegne u neprijateljsku zemlju Austriju i tamo se opet prevjeri.

– Petnaest dana po Mitrovu vratiše se u Sarajevo i one age koje se bijahu iz inada zarekli da se neće vratiti dok im je glave na ramenu i tako su na vojni proveli pet-šest mjeseci. Tome se pravedni siromašni svijet raduje.

– 12. safera 1202 (23. XI 1787) godine, ili 20. dana po Kasumu, oglašeno

je da su od porte stigla u Sarajevo tri fermana u kojima se govori da je neizbježan rat sa Rusijom.

– Događaji oko Skadra su zaista čudnovati i Božje su djelo, u kojima se pokaza providnost svemoćnog gospodina tvorca i istina izade na vidjelo i javnost. Naime, na Bušatliju Mahmut-pašu, koji je sa svojih 50-60 ljudi bio pet-šest mjeseci zatvoren u tvrdavi, navaljivalo je oko 150.000 vojnika i ispaljeno je na njega stotinu hiljada topovskih taneta i kumbara; jurišano je na njega nekoliko puta, ali je sve to bilo uzalud, jer ga neprijatelji nisu mogli nikako pobijediti nego su ostali poraženi. Bušatlija je konačno izašao iz tvrdave a u pomoć mu je stigao i Hasan Hot i porazio rumelijskog pašu Ajdosliju.[1] Bošnjake je Bušatlija pomilovao i izdao naredenje da im niko ne smije ni najmanje štete ni nasilja učiniti. Čauševića, koji je imenovan za skadarskog zapovjednika, Bušatlija pogubi. Kada o tome stigoše vijesti u Sarajevo, siromašni svijet se obradova, kao i ljubitelji pravde, odnosno cjelokupno stanovništvo Bosne, i muško i žensko. Samo oni koji su zbog svoje gluposti bili neprijatelji ovog događaja ostadoše žalosni. Konačno ćemo vidjeti šta će se dogoditi.

– Na malo vremena prije ovih događaja usnio je hadži Ahmed, imam u Sunbul-mahali, slijedeći san: Vidio je pokraj jedne velike i mutne rijeke jedno visoko drvo i jedan veliki most, koji se dizao visoko prema nebu. Na drvetu se nalazio lijep soko s gajtanom oko vrata koji mu je dosezao do pojasa. Kada je vojska krenula prema ovoj rijeci, soko je pogledao s nekim dostojanstvenim pogledom koji čovjeka ispunjava strahom. Od toga sva vojska pade od straha. Ovaj se san obistini.

Evo još jednog sna što ga je usnuo spomenuti imam: Sanjao je kako je on unišao u neku tvrdavu i tamo našao Mahmut-pašu sa turbanom na glavi i tom prilikom ga je upitao: »Zašto si se odmetnuo od padišaha?« – na što mu Bušatlija odgovori: »Ne, ja se nisam odmetnuo ni od padišaha ni od Boga, nego ti pogledaj kroz ovaj otvoreni prozor tvrdave, pa ćeš vidjeti ko se odmetnuo.« Na ovo je pogledao kroz prozor i tamo napolju ugledao Selim-pašu i svu bosansku vojsku sa šapkama na njihovim glavama. Spomenuti imam je izvadio snop papira da bi mu Mahmut-paša štogod napisao. Medutim, kada je ovaj papir predavao iz svoje ruke u ruke Mahmut-pašine, nekakav nevaljalac odsiječe Bušatlijinu ruku koja ostade u imamovoj ruci. I ovaj se san brzo ostvari, jer saruk znači pomoć, a odsječena ruka znači da će ovaj trošiti novac, dok pismo znači jamstvo.

Kada je Mahmut-paša pogubo Čauševića, koji je bio imenovan za zapovjednika Skadra, našao je uz njega više hiljada zlatnika. Osim toga je na dražbi prodao Ajdoslijine konje i opremu.

[1] Ajdosli Karahaseki Mehmed-paša bio je i bosanski namjesnik od 5. marta do 13. maja 1785. godine.

Od svega ovog novca nije sebi ništa uzeo nego ga je uložio u miriju, što je svakog neobično iznenadilo. Bušatlija je pravedan čovjek i nikuda ne skreće nego se drži pravde i šerijata. Telal je oglasio da se Selim-paši[2] ni bosanskoj vojsci ne smije ništa zlo dogoditi. Travnički prvaci i age odoše Bušatliji na prijem i jedni se s njime izgrliše, dok ga drugi u ruku poljubiše i izjaviše da su ovakvim njegovim lijepim postupkom postali njegovi robovi. I najveći neprijatelji se za Bušatliju moliše. Oni izjaviše da ih je Bušatlija poštedio, a mogao ih je poubijati, pa zato rekoše da ovako dobrog čovjeka nisu vidjeli na svijetu. Mahmut-paša je porazio i poubijao Ajdoslijinu vojsku zato što su oni kroz ovih pet-šest mjeseci počinili velika nasilja i nanijeli mnogo štete stanovnicima Skadra.

– Ove godine su namirnice bile skupe i na cijeni, i to svugdje i sve vrste namirnica. Dok se ranije dogadalo da su pojedini artikli bili skupi, to ove godine bijaše sve skupo. Tako je pšenici i kukuruzu bila ista cijena, i to devet groša po šiniku, med 20 para, maslo 40 para, svijeće na oku po 20 para, i to na jagmu. Doduše, bijeli luk, sijeno, drva i ćumur malo su pojeftinili, ali krastavice, dinje, voće i ostali ćerezi ostadoše na cijeni.[3]

– Bekir-pašinom kajmekamu došlo je pismo od strane Austrijanaca, koje on posla u Sarajevo. U pismu se kaže neka svak ostane na svom mjestu, bio to hodža ili hadžija, jer da će oni zauzeti i prisvojiti Rumeliju, koja je pokrajina i ranije bila njihova. U pismu se dalje kaže da je potrebno da im se plaća džizja. Konačno stigoše i ferjadžije. To se dogodilo 3. džumadel-evela 1202 (10. II 1788) u mjesecu šubatu.

– 11. džumadel-evela (17. II 1788) u 9. sahata stigoše iz Varne[4] u Sarajevo tri nova Bećir-pašina tuga koji su mu dodijeljeni. Tugovi su došli menzilom bez ćehaje, bubnjeva i takuma.

– Prvo džemre ove godine dogodilo se 11. džumadel-evela 1202 (17. II 1788) godine.

– Isposlovana je dozvola za razvijanje trideset novih bajraka, pa razviše bajrake i postadoše agama: Mehmed-aga Dugalić (Tugaliogli), kazaz; hadži Muharem, telal-baša; Salih-aga Kamenjarević (Kamenarogli), bravadžija; Mehmed-aga Kapić (Kapaogli), trgovac; Muharem-aga Neretljaković (Neretlakogli), trgovac; hadži Muharem Pituljica, trgovac; Mustafa-aga Hamalija Hrnjo, trgovac, koji postade hasećija; Mustafa-aga

[2] Vidi bilješku 2 u 1200 godini.

[3] 28. šabana 1202 (3. VI 1787) godine ubilježene su u sidžil cijene sljedećih namirnica: hljebsimit 1 oka = 16 zdravih akči, zeleni luk = 1-2 akče, junga masla = 32 pare, mladi sir – 1 oka 3 pare, mlijeko – 1 oka 2 zdrave akče, bravije i kozje meso – 1 oka 4 pare i svijeće – 16 para. I 23. ševala 1202 (29. VII 1788) ubilježene su cijene samo pšeničnog brašna – 1 oka 26 čuruk akči i svijeća – 1 oka 80 čuruk akči. Sidžil XXX, str. 1.

[4] Varna na Crnom moru u Bugarskoj.

Bubro, trgovac; Deli Mehmed Prešljo, tutundžija; Bektaš-aga, Čorbo, jamak; Bektaš-aga Talirević (Talirogli), dželepčija; hadži Hasan-aga tabački alajbeg; Hadži Salih-aga, Zildžić (Zilco-ogli); njegov brat Mehmed-aga, trgovac; Derviš-aga Kupus, dželepčija; hadži Mustafa-aga Serhatlić (Serhadliogli), trgovac; hadži Ahmed, trgovac; Zeničak Kuskunović; Ahmed-aga Kučin, iz 97. džemata; Žutobradi Mustafa-aga Bičakčić; Ahmed-aga Mujić, bajraktar; hadži Ibrahim-aga; hadži Ibrahim Sivić, iz 97. džemata; Ibrahim-aga Vrago, trgovac; Ibrahim-aga Ćemerlić, kazaz; Avdaga Supraga; Husejin-aga Džino, iz 97. džemata; mula Avdaga Neretljak iz 31. buluka; Avdaga Atlibegović (Atlibegogli) i još neki stranac.

– Ovih dana je jedno jutro na Latinskoj ćupriji pronadena glava i jedna noga neke prostitutke. Ovaj dogadaj je svijet ogorčio. Zato uhvate neku krčmaricu nemuslimanku i žigošu je. Ona, medutim, potvori tri-četiri osobe, ali nju strpaju u vreću i bace s ćuprije u vodu. Isto tako su u vodu bacili još dvije žene nemuslimanke i neku mula-Kadunu Piroku, koja bijaše i pismena žena, a izgleda da je bila nevina. Svakog se neugodno dojmilo bacanje spomenutih žena u vodu. Svak je grešan, ali se spas postiže odbacivanjem nasilja, a ne bacanjem krčmarica u vodu.

– Novi aga Bektaš-aga zatvorio je u tvrdavu Čorbića s namjerom da ga udavi, navodno, u interesu javnog reda i mira. Ali Božja providnost to ne dopusti. Naime, nekoliko delikanlija koji su čuvali tvrdavu ostaviše spomenutog na životu te on sutradan pobježe. Nakon toga su ga dvojica momaka tražili, ali ga ne nadoše, a to im bijaše i drago.

– U nahijama Valjevo i Rudnik[5] pobuni se raja, ali kako tamo nije bilo tvrdave, svijet se s čeljadi i imetkom iseli i tako ne bi nikakve štete.

– 19. džumadel-ahira 1202 (27. III 1788) godine, ili sedmi dan proljeća, stigao je u Sarajevo novi zapovjednik zabit Jusuf-aga Užičanin (Uziceli).

– Austrija je navijestila rat, što je oglašeno pismom. Stanovništvo pograničnih krajeva povuče se s imetkom i čeljadi u tvrdave u unutrašnjosti. Očekivala se neprijateljska navala koja bi mogla nanijeti hiljadu jada i nevolja, usljed čega se svijet bio uplašio. Medutim, nije se dogodilo ono što je svijet očekivao. Doduše, neprijatelj je na tri-četiri tvrdave navalio s topovima, ali su ih serhadlije dočekali i svugdje im uništili predstraže. Zato svijet malo odahnu i prestade strahovati.

– Prije ovih dogadaja nekoliko osoba je usnilo snove koje ispričaše meni siromahu, a jedan od tih snova je ovaj:

Neki emir došao je u Carevu džamiju i visokim glasom povikao: »O sljedbenici Muhamedovi, dodite na gozbu carsku«. Ovaj upita gdje je ta gozba,

[5] Rudnik se nalazi istočno od Valjeva.

na što mu je odgovoreno da je ona u džamijama. Glas koji je to vikao nije bio obični glas, nego onaj koji se čuo do neba.

Jedna žena je usnila skup derviša i janjičara, medu kojima se nalazio i jedan bjelobradi dovadžija koji je upita: »Ko je ovaj svijet?« – na što mu je odgovoreno da je to Šejh Abdul-kadir Gejlanija. Ovaj skup je krenuo na Musalu gde je učinjena dova. Musala je bila raspukla, neprijatelj se prikučio toj pukotini i u nju propao.

Još jedan čovjek je usnio kako se mjesec bori s orlom i kako oni jedan drugoga izraniše. Ovaj san se brzo ostvario, jer stiže glas da je Bušatlija ispitao krivicu svog neprijatelja Ibrahim-paše i pogubio ga.[6] Prema jednoj pouzdanoj vijesti, Bušatlija je pogubio i poznatog Tahir-agu, koji je isto tako grešan.[7]

– Sarajlije su bili podijeljeni na više stranki zbog toga što je mnogo ljudi željelo da budu ajani. Tako su age sačinjavali dvije grupe, a razmirice medu bašeskijama, ljudima iz čaršije, kadijama, zapovjednicima bile su povod mnogim glupostima i ludostima, i to takvim kojima bi se čak i deve smijale. Ovi, naime, nisu mogli shvatiti da nemuslimani, raja u Sarajevu i sarajevskoj nahiji, ne sačinjavaju ni jednu petnaestinu stanovništva, a od kojih muteselim pokupi 200-300 vojnika. Ovi jadnici moradoše podnijeti troškove putovanja i s muselimom krenuti prije muslimana, što nije nikako opravdano. Bošnjaci su, kratko rečeno, nerazboriti ljudi.

– Spomenuti san je ostvaren. Neprijatelj je opkolio Dubicu a serhadlije se odovud-odonud sakupe. Iako je neprijateljske vojske bilo mnogo, a muslimanske malo, ipak islamska vojska s Božjom pomoći pobijedi neprijatelja. Poginuo je i jedan general. Dakle, ovaj san je bio stvarni istinit.

– Neprijatelj je i na Šabac dva puta navaljivao i oba puta je bio odbijen, ali je pri trećoj navali neprijatelj pobijedio i u zarobljeništvo odveo muško i žensko. Muškarce je odveo u Varadin, a žene u Mitrovicu. Na ovo se svijet ožalostio. Pet-šest dana iza toga došla je vijest da su žene i djeca vraćeni iz zarobljeništva, što svakog obradova. Jednom kapetanovom sinu koji se također nalazio u tvrdavi, a kojeg vratiše iz zarobljeništva u islamske krajeve, rečeno je da se sprema velika vojska na Derventu, Gradišku i Beograd. Kada ovaj glas dode, svijet se opet ožalosti iako se bijaše malo razvedrio nakon dubičke pobjede.

– U Sarajevu je telal oglasio da svak ko je sposoban za borbu što prije krene u pomoć, a ta pomoć je bila potrebna na dvije strane. Ranije smo spomenuli da je iz Sarajeva dignuto već trideset bajraka, pa je zbog toga Sarajevo ostalo skoro pusto. Ovaj poziv, medutim, pobudi pet-šest uvidavni-

[6] Ko je ovaj Ibrahim-paša nije nam poznato.

[7] Ni o Tahir-agi nemamo drugih podataka.

jih bogatih ljudi i oni razviju bajrake, a to su: Sabura (Saburaogli), Hadžimuratović (Hacimuratogli), Hadžišabanović (Hacişabanogli), Kazaferović (Kadaferogli), hadži Alija Kapić (Kapogli), Tolić (Tolo-ogli), Bakarević (Bakaraogli), hadži Avdija Briga, Ramić (Ramo-ogli) i Mutapčić (Muytafciogli).

Spomenuti su razvili bajrake, ali neprijatelj nije udario ni na Brčko ni na Derventu, pa zato vojska nije ni žurila.

– 17. šabana 1202 (23. V 1788), ili 19. dana po Jurjevu, krenuli su na vojnu, a prema pašinoj zapovijedi Kazaferović i Jusuf-aga koji je prvak medu janjičarskim agama. Ovi su pošli ne vodeći računa o broju jamaka.

– U Sarajevo je stiglo tri stotine tovara municije koja je otpremljena na Serhad.

– U Sarajevu je većina dućana bilo zatvoreno, jer je iz našeg šehera na vojnu otišlo 3.000 ljudi ili nešto malo manje, a nikako više od toga broja. Ima dosta domova u kojima nema muške glave, a ima i praznih domova ili se u njima nalaze samo žene. U Sarajevu ima, po prilici, oko 4.500 domova sa stotinu mahala. Mali je broj mahala u kojima ima preko 40 kuća, jer većina nema toliki broj. Prema tome, ako je iz svake kuće otišao po jedan čovjek, to bi njihov broj iznosio oko 4.000 ljudi. Ali kako ima i praznih kuća kao i onih iz kojih nije niko pošao na vojnu, jer su za vojsku nesposobni, znači da je iz našeg grada otišlo na vojnu oko 3.000 ili možda pet-šest osoba manje.

– Naredeno je da se mahale čuvaju od kradljivaca. Zato mladići izradiše bubnjeve i u njih bi udarali slično kao što nemuslimani udaraju u *doboše.* Tako su se ovi mladići kretali po gradu vičući: »Jekdur Allah«. Oni su to smatrali i zabavom, a stvarno za čuvanje mahala nije bilo nikakve potrebe. Još prije polaska na vojnu opljačkano je nekoliko dućana, a nakon toga više nije bilo krada ni po dućanima ni po kućama. Krada nije bilo zato što nije bilo kradljivaca, a ne zato što su kuće čuvane. Bošnjaci su u tom pogledu u odnosu na druge narode kao andeli. I ono koliko su čuvali to je bilo u kratkim ramazanskim noćima, dva sahata iza teravije, kada je i inače svijet budan, a poslije toga vremena do zore nije bilo ništa čuvano. Ovo je bila samo besposlica.

– 25. ramazana 1202 (29. VI 1788) godine, u četiri sahata u noći, planula je nova kuća laskavog Židova kod Ćifuthane. Kako su ovo bili vjetroviti i sušni dani, a osim toga, odlaskom na vojnu u gradu nije bilo dovoljno snažnih ljudi koji bi požar spriječili sjekirama i kukama, to se on brzo raširio i istom nakon sabaha teškom mukom je ugašen. U ovom požaru je izgorjelo sedamnaest hanova, pedeset do šezdeset kafana, a gorjela je i Sahat-kula. Od osvojenja Bosne u našem gradu je bilo i hiljadu požara, ali se ovakav požar nije možda nikada dogodio. U ovom požaru su izgorjeli i bezistani i magaze zajedno s robom u njima. Požar je zahvatio područje od Miljacke prema

sjeveru sve do šejh Ferahove džamije. I Husrev-begova džamija je gorjela. Požar je zahvatio i prostor od Husrev-begova hamama sve do Ćumurije ćuprije, pa opet od Ćurčića mahale sve do crkve. U crkvi je izgorjelo šest nemuslimana, a oko crkve je bila njihova roba. U hanu Kolobari stradala su dva Židova. Izgorjela je i roba onih ljudi koji su je bili pohranili u crkvu smatrajući je sigurnom i zaštićenom od vatre. Požar je prema istoku zahvatio prostor sve do Tabačkog mesdžida.

– Ja sam se radeći u dućanu pod Sahat-kulom kod Imaretskog hana bavio pisanjem pisama jadnim Sarajkama, koje su imale muževe ili, pak, sinove u carskoj vojsci, na bojištima u Dubici, Banjaluci, Gradiškoj, Ostrovici ili, pak, Bijeljini. Ove žene su dolazile meni, ovom siromahu, da im pišem pisma. Vladala je velika oskudica i skupoća, ali sam ja, hvala Alahu, dobro prolazio.

Stara pravoslavna crkva

– U spomenutom požaru je izgorio i moj dućan, ali sam ja nastavio s pisanjem sjedeći na mudželitskim tahterevanima u haremu Begove džamije. Tada se svak o sebi brinuo, a mnogi su meni zavidjeli i govorili su da je meni, iako nisam bogat čovjek, uzvišeni Bog podijelio užitak na ovom svijetu. Hvala Alahu!

– U ovom požaru je izgorio i Kevrin ćošak.

– Nešto zbog suše, a nešto opet zbog vojni nastupila je skupoća. Čuo sam da je neki seljak za jedan šinik pšenice tražio 15 groša. To je bilo u mjesecu ševalu ove godine (5. VII – 2. VIII 1788), a prošle godine u ovom mjesecu (17. VII – 14. VIII 1787) jedan šinik pšenice iznosio je šest groša.

Ljudima je glad teška, pa i onda kada ona kratko traje, ali se čovjek ne prisjeća godina obilja. Šta ćemo, takav je čovjek nestrpljiv.

– Na vojni u Dubici je bio zapovjednik vojske pašin ćehaja, a u Banjaluci bosanski valija Bećir-paša sa oko četrdeset do pedeset razvijenih serdengečdijskih bajraka. U nekoliko navrata su u Sarajevo dolazili požurnici i ponovno mnogo ljudi odveli na vojnu, a ljude su najviše slali u Dubicu. Na dubičku tvrdavu su Austrijanci samo jednom navalili i opsjednuli je, ali nekoliko bajraka iz Visokog i isto toliko bajraka iz Busovače zajedno s Banjalučanima i Serhadlijama iz okolice navalili su na neprijatelja i savladali ga. Nakon toga je stigla i sarajevska vojska, koja se rasporedila i ostala na položaju tri-četiri mjeseca. Većini vojske je dosadilo čekanje, pa su se vratili s vojne, a mnogi vojnici su se razboljeli, pa su i oni otišli kućama. Kako neprijatelj nije dugo vremena napadao, to vojska, govoreći da se neprijatelj boji naše sablje, poče obnoć i spavati. Kada je ovo sve neprijatelj opazio i saznao da je mnogo vojske otišlo kućama, a da su ostali nemarni, iskoristi ovu priliku za opću navalu. I zaista, pri navali većinu vojske zatekne na spavanju i rasprši je. Ali se i pored toga junaci odupru i boriše se s neprijateljem. Na muslimanskoj strani je palo nekoliko šehida, dok je neprijatelj izgubio mnogo više ljudi. Na žalost, muslimani moradoše napustiti šatore i opremu te pobjeći, jer ih neprijatelj savlada. Pri bjekstvu je mnogo ljudi ranjeno iz pušaka, i to većinom Sarajlija. Nakon prve navale neprijatelj se na carskoj strani zakopao u rovove na daljini od oko dva sata od dubičke tvrdave i tu napravi čarku-felek. Dva puta su junaci ponovno navaljivali, ali oba puta bez uspjeha. U ovim borbama je poginulo 20 Sarajlija. Ovome je uzrok taj što nisu imali dovoljno pješadije. Oba puta je palo nekoliko šehida, a bilo je nešto i ranjenih. Kada je konačno i treći put navalila brojna vojska na neprijatelja i stigla u blizinu neprijateljskih rovova, nastade u vojsci prepiranje. Neki su izjavili da bi trebalo rastrgati Miralema, zatim travničkog muftiju, Sarajliju hadži-Bešliju i Jajčanina Hafizadića, pa tek onda navaliti na neprijatelja. Tom prilikom je povikao poznati i uvaženi junak Ibrahim-beg, koji bijaše sretan čovjek: »O janjičari, ne izlažite se tolikim neprijateljskim topovima! Zašto da uzalud ginete? Neka nama paša pošalje deset do petnaest hiljada konjanika, pa ću ja prvi sam poći na neprijatelja i tada što mi Alah dadne, a vi navalite s druge strane«. Čim je povikao, neki zavidnici zapucaju iz pušaka na njega, ali ga ne pogodiše. Na to se vojska uskomešala. Razlog nezadovoljstva u vojsci je taj što se svijet skoro listom stavio pod janjičarske zastave i na vojnu pošao o svom trošku, a zapovjednici se nisu pobrinuli za topove, opkope i ne poklanjahu ni najmanje brige vojsci niti izdavahu kakve naredbe, i tako su vojsku, što se kaže, golu-bosu držali više mjeseci. Osim toga su vojnici od svojih kuća i porodica dobivali pisma u kojima im njihovi

javljahu da je zavladala oskudica i da im je dodijala glad od koje će pomrijeti. Od svega toga se vojnicima srce paralo. Kako je sve ovo vojsci dozlogrdilo, počnu se razilaziti, i to jedni s dozvolom a neki bez dozvole, koji jednostavno pobjegoše. Ovom odlasku vojske bio je razlog i to što su se age počele baviti trgovinom i prodavali su bike i tako su dolazili do novaca, a vojnici su bili bez pare i zbog toga su zamrzli age. Neprijatelj im je prilikom navale oteo šatore, peksimet, kazane, tendžere, kašike, pa tako vojska ostade bez igdje ičega i zato se počnu razilaziti. Nek se zna da je neprijatelj zauzeo Dubicu 1. zilhidže 1202 (2. IX 1788) godine ili 20. agistosa. U vojsci je zavladao razdor, pa su se odvojili serhadlije na jednu stranu, a Sarajlije, opet, na drugu stranu. Stranke su sačinjavali i paša, ćehaja, age, neferi, Miralem, travnički muftija i svaka skupina zasebno. Bilo je mnogo ogovaranja i zato je neprijatelj konačno pobijedio.

Evo sada u danima Kurban-bajrama, odnosno koncem agistosa mjeseca, paša poziva vojsku iz Prijedora, Sarajeva i unutrašnjosti (atraf). Mula je, navodno, razvio bajrak tabačkog esnafa i izjavio da će ići na vojnu, ali ponovno pošalje ljude koji su već jednom tamo bili i istom se vratili s vojne. Došla je vijest da je neprijatelj opkolio i tvrdavu Novi (Novin). Medutim, kako je do Kasuma ostao samo mjesec dana, to nije bilo vrijeme za opću mobilizaciju, pa se svijet tom pozivu nije ni odazvao. Uzrok slabom odzivu svijeta je i ovaj: Od vremena kada se išlo na vojnu u Vranješ, Spuž i Skadar pa sve do ove vojne s Austrijom (Nemce) svijet se zaista iscrpio dajući vojne daće i priloge. Tako je možda i najslabiji bazrdan-trgovac, koji je za borbu nesposoban ili je, pak, osloboden (muaf) zbog starosti ili čega drugog, i po deset puta davao ratnu pomoć da se pošalje zamjena. Po ovome sudi i sve ostalo. Ukratko rečeno, za sve ovo nisu krivi trgovci ni seljaci, nego je glavna odgovornost na vodama, jer njihova nesposobnost i pohlepa za dobiti je dovela do toga da je neprijatelj nadvladao.

Nova godina bila je u nedjelju.

Umrli su:

Ibrahim Rogač (Rogaçogli). Dva-tri puta je ranjavan; na vojni je pokazao junaštvo. Bavio se prodavanjem rakije. Ubijen je u Koševu kada je ležao u postelji, kojom prilikom je kod njega nadeno nekoliko tovara rakije, koju je aga zaplijenio.

Neženja Gazno, starac, bojadžija, brijao je bradu, iz 97. džemata.

Abadžija, koji je radio u Kolobari.

Ali-baša bakal, koji je pao s tavana i umro.

Sloboda, bašeskija 10. odjela (taife), starac. Malo je bio i oslijepio. Bijaše slabašan, osrednjeg rasta, ali bi pametno govorio, pa je zato cijenjen.

Svrgnut je i nakon toga dugo vremena je sjedio po kahvama u čaršiji.[8]

[8] Sin je Murtezanov, iz Armagandži Sinanove mahale. Ostavina mu je ubilježena u sidžil 13. safera 1202 (24. XI 1787) g. i iznosila je 247.762 akče. Sidžil XXVII, str. 109.

Mladi Jelečković (Yeleçlu), terzija.
Zatim jedan mladi belukčija.
Hasan-aga, sin Kulaksuzov. U Neretvi mu je neki nemusliman odsjekao glavu.
Zatim mladi mula Bekir Vlahinjić, bez noge. Od bolesti *živina* ostao je bez noge. Bio je dobar terzija i radio je u Novom hanu. Bavio se i vekilukom i bio kao takav poznat, ali je mlad završio život.
Otac Mehmeda Jasike.
Nalbant s Hiseta.
Mladi delikanlija, iz Sunbul-mahale, koji je umro ubrzo nakon što se oženio.
Jedna dželepdžija.
Ibrahim-baša, zvani Kapetan (Kapudan), terzija, starac ispupčenih usana. Osiromašio je, ali se takav ženskar rijetko mogao naći.
Starac hadži Husejin Patak; umro je u Kreševu.
Starac Mustafa-baša, kečedžija. Siromašni starac Kalpaklić (Kalpakciogli), prosjak. Sjedio bi po kahvama. Bijaše prljave odjeće; nije klanjao, ali je bio ugodan čovjek.
Poznati kujundžija Đozo.
Mula Mehmed Skopljak (Uskupli), oniska stasa.
Emir mula Ibrahim; brijao je bijelu bradu.
Starac buzadžija; sin telala Ahmed-baše.
Hadži Mehmed Biogradlija (Belgradli), zet Čekrice, trgovac. Davud-baša.
Siromašni sarač Mehmed-baša Misirlija.
Ibrahim-baša Skopljak (Uskupli), tutundžija, svijetla lica, u godinama, ali je išao kao kakav mladić. Dugo vremena je u Kolobari prodavao duhan.
Starac Mustafa-baša, sin Ali-čauša. Umro naprasno.
Avdija-čauš Hamalić (Hamalizade) u uniformi, džabija Isabegova vakufa. Bijaše krupne glave i velikog nosa, osrednjeg rasta; volio je žene; darežljiv, ljubitelj derviša, iz 97. džemata. Imao je brojnu porodicu.[9]
Starac Avdi-baša, bakalski baša, iz Careve mahale.
Salih, dizdar sarajevske tvrdave, mlad, ćosat, tirjaćija, mršav, ali se kasnije prokrupnjao.[10]
Hadži mula Sulejman, sin poznatog trgovca Hasan-age, neženja, bio je mulazim. Umro je naprasno u nužniku u Kolobari.
Starac Ibrahim-baša Soko, iz Davud-čelebijine mahale.
Starac Hamza, kazaz, uzet, koji iz kuće nije izašao možda kojih osam godina.
Pisar mula Sulejman.
Dvoženić.
Ahmed-efendija, sin Tahmišćije, koji isto tako nije više godina izlazio iz kuće, jer je imao nekakvu

[9] Puno mu je ime Haseći Hamali-zade (Hamalović) Abdulah-aga, sin Mehmedov, iz Havadže Kemaludinove mahale. Ostavina mu je popisana 22. redžeba 1202 (28. IV 1788) g. i procijenjena na 43.170 akči. Sidžil XXVII, str. 165.

[10] Popis ostavine umrlog dizdara Salih-age vršen je u dva maha. On je sin Mehmedov, iz Kasap-zade (Carina) mahale na Vratniku. Popis jednog dijela imovine obavljen je 25. redžeba 1201 (13. V 1787) g. i procijenjen na 75.377 akči, a drugi dio je popisan 1. ševala 1202 (5. VII 1787) g. kojom prilikom je ta imovina procijenjena na 27.600 akči. Sidžil XXVII, str. 48 i XXX, str. 29.

vrstu ludila, ali je bio gostoljubiv i sasvim ugodno je razgovarao. Bolovao je svega tri dana i umro.[11]

Sarajlija Madarević, ubijen na Dubici.

Ibrahim, nalčadžija, dobar čovjek, koji je ubijen na vojni, po svoj prilici u Banjaluci.

Još jedan delikanlija, mlad, ubijen, ali ne na vojni.

Derviš Salih, *opančar*, šejh, hadži-Sinanove tekije, žutobrad, kokošijeg vida, pravi i dobri čovječuljak, koji se nije ni u što miješao, nego se bavio samo svojim poslom. Nije bio sasvim star, ali je još u mladosti stupio u derviški red, obukao hrku i ćulah, stalno bi učio virdove. Kod njega, to Alah zna, nije bilo ružnih svojstava. Bio je bolestan, imao je dvije žene. Bavio se izradom čarkova, bijaše pobožan. U velikom požaru Sarajeva, bježeći iz dućana od vatre, pao je u jedan bunar, gdje je pronaden nakon deset dana, izvaden iz bunara i sahranjen u groblju više Sinanove tekije.[12]

Šeho Čekrica, koji je u čaršiji prodavao otpatke za mačke, čudnovat stvor. Djeca bi mu govorila *»J..i kobilu, Šeho«*. Bio je *mucav, balav, terkav* i ljutit, psovao bi, bacao se kamenjem i navaljivao i s nožem. Imao je dvije žene, ali su obje bile kao i on. Bijaše sasvim prljav. Ponekad bi se vidao u kaukt-turbanu čistom i izglednom. Ostavio je iza sebe kćer *budalu*. Umro je kod kuće.

Zatim u požaru izgorješe dvojica Židova, a u crkvi četiri nemuslimana i jedan delikanlija.

Redžić (Reco-ogli), seljak. Imao je odjeću i lice seljaka. Bijaše snažan, nimalo se nije ustručavao od prolijevanja krvi. Slučajno je jednom u Dubici u vojsci ubio jednog čovjeka i zatim pobjegao u Sarajevo, ali ga u Barama kod Sarajeva kolukčije ubiše iz puške.

Mladi sin devedesetgodišnjeg starca hadžije *Dede*. Utopio se u rijeci na dubičkoj vojni idući prema Bijeljini.

Terzija, bjelobrad, *tanak*, herif, kojeg su razbojnici ubili kod Kladnja.

Bjelobradi mujezin, ubijen u četi.

Hadži Alija Saka, iz unutrašnjosti, tutundžija; darežljiv ljubitelj žena, umro od istiske.[13]

Čador, koji je ranjen u ruku prilikom pucanja iz topa u Vranješu. Umro je naprasno.

[11] Sin je Mustafin, iz Jahja-pašine mahale. Imovina mu je iznosila 114.818 akči, a popisana je 12. ševala 1202 (16. VII 1788) g. Sidžil XXX, str. 31.

[12] Sin je Ismailov, iz Sarač Alijine mahale. Ženama mu je bilo ime Zejneba, kći Abdulahova, i Mejrema, kći Ahmedova. Ostavina mu je popisana 12. ševala 1202 (16. VII 1788), a iznosila je 136.532 akče. Posjedovao je kuću u Kadi Balinoj mahali, a stanovao je u Sinanovoj tekiji u kojoj je bio šejh. Sidžil XXX, str. 26.

[13] Sin je Abdulahov, iz Nedžar Ibrahimove mahale, trgovao je mješovitom robom. U dućanu je, pored veće količine željezne robe, imao i četiri tovara duhana i 29 oka pirinča. Radio je u ortakluku s Alibašom i Abdulahom. Imao je zlatnog i srebrnog novca. Cjelokupna imovina mu je iznosila 1.560.920 akči, a popisana je 15. zilkade 1202 (17. IX 1788) godine. Sidžil XXX, str. 41-42.

Husejin, dunder, s Potoka.

Hafiz Demirdžija, pisar u mehkemi, koji je iz puške ubijen u vojsci u Dubici.

Sin hadži Ibrahima Hadžimuratovića (Hacimuratogli), postao je aga, otišao na dubičku vojnu i tamo umro.

Mladi Nuno, abadžija, iz naše mahale.

Ibrahim Zukić (Zuko-ogli), halač; ranjen i umro na putu.

Mehmed Ćosić, alemdar, mlad a bradat. Brzo je postao aga i poznat junak. Poginuo je na Dubici.[14]

Moj komšija namrgodeni Grabevija (Grabevi), sarač, bogat.

Ubio ga je neki nemusliman u postelji.[15]

Osman, baša, Čajo (Kajo-ogli), debeo, bogat, moj komšija.[16]

Harba, poginuo na Dubičkoj vojni.

Mula Mujo Nuhić (Nuho-ogli), hadžija, oniska rasta, miran čovjek, bavio se svojim poslom. Ubijen u borbi na Dubici.

Hadžiduraković (Hacidurakogli): poginuo na Dubici.

Bajraktar 22. buluka; poginuo na Bijeljini.[17]

Ali-baša, bakal; poginuo na putu.[18]

Sin taščije Ahmed-baše, koji je ubijen zbog toga što se bez dozvole vratio kući s dubičke vojne.

Ahmed-aga, iz Rame (Rameli), bakal; ubijen u borbi.

Namrgodeni Soko: ubijen na vojni na Dubici.

Neki Džafer baša; ubijen.[19]

Zatim neki *Avdija;* ubijen.

Salih, mestvedžija; ubijen.

Zec Ahmed, papudžija; ubijen.

Čamdžić (Çamciogli); ubijen.

Mula Ahmed Mornjak (Mornak-ogli); poginuo.

Sinovi hadži-Mustafe Heljduba.

Husejin, tabački baša.[20]

Svi navedeni su poginuli na dubičkoj vojni.

[14] I u sidžilu od 9. zilhidže 1202 (11. IX 1788) g. konstatuje se da je Mehmed-bajraktar, sin Ibrahimova, iz Kulin hadži-Bali, mahale, poginuo na Dubici. Ostavina mu je iznosila 80.160 akči. Sidžil XXX, str. 47-48.

[15] Ime mu je Bekir-baša, sin je Mehmed-agin, iz Mimar-Sinanove mahale. U jednoj bilješci se i u sidžilu kaže da je poginuo na Dubici. Po zanimanju je bio sarač. Imovina mu je procijenjena na 816.499 akči, a popis je izvršen 26. rebiul-evela 1203 (28. XII 1788). Sidžil XXX, str. 101.

[16] Sin je Ibrahimov, iz Buzadži hadži-Hasanove mahale. I ovaj je poginuo na Dubici, što vidimo također iz popisa njegove imovine procijenjene na 627.410 akči dne 1. zilhidže 1203 (2. IX 1788). Sidžil XXX, str. 44.

[17] Ovaj bajraktar mogao bi biti identičan sa Hasanom, sinom Mehmedovim, iz Havadže Kemaludinove mahale. Imovina mu je popisana 14. rebiul-evela 1203 (12. XII 1788) g. i procijenjena na 53.396 akči. Za ovog se u sidžilu kaže da je kao bajraktar poginuo kod Bijeljine. Sidžil XXX, str. 105.

[18] U sidžilu od 27. rebiul-evela 1203 (29. XII 1788) popisana ostavina Ali-baše, sina Mustafina, iz hadži-Isatove mahale, a iznosila je 141.910 akči. I za njega se kaže da je poginuo na Dubici. Sidžil XXX, str. 100.

[19] 22. zilkade 1202 (25. VIII 1788) g. popisana je ostavina Džafer-bega, sina Mehmedova, iz Havadže-zade mahale, za kojeg se kaže da je poginuo na Dubici. Sidžil XXX, str. 39.

[20] Tabak Husejin-baša, iz Vekil-Harčove mahale, također je poginuo na Dubici, što vidimo iz sidžila prilikom popisa njegove imovine 25. zilhidže 1202 (26. IX 1788) g., procijenjene na 151.955 akči. Dućan je imao u Donjim Tabacima. Sidžil XXX, str. 40.

Karo; umro je u Sarajevu.[21]

Muharem-baša, bičakčija; umro u Sarajevu.

Ahmed-berber.

Muharem-baša, kazaz, iz Koševe; ubijen.

Hadži Mustafa Sutlić, bio zarobljen, ali je došao kući.

Ahmed-baša Šeho, zvao se Kadić, bakal.

Sin Odabaše Dumana.

Krnjo, sarač i tabak. U nekoj svadi jaramaza za vrijeme pobune Morića ranjen je sabljom po ustima i nosu i tako je trideset godina išao povezanih usta jamenijom. Došao je odnekud od Dubice. Umro je na čifluku u Pazariću, iz 97. džemata.

Mula Ahmed Penjez (Penezogli), zvali su ga i Ahmed-aga. Bio je sakupljač i emin vlaseničke malikane. Na glavi je imao taću, uredan, odgojen, znao je propise.[22]

Čamdžija (Camci); ubijen.[23]

Ibrahim-baša, bjelobrad, bazrdan, dževahirdžija, koji bi gostima po kahvama prodavao starinske predmete.

Salih-baša, talak; takoder poginuo.

Musa, neženja, čizmedžija, u godinama; ubijen na Dubici.[24]

Starac Piršo.

Starac Hadžić, bakal.

Vafin sin (Vafo-ogli), crnomanjast, halač, ranjen, umro u Sarajevu.

Hadži Avdija Serhatlić (Serhadlioglu), bajraktar, nije imao djece, dobar čovjek. Bio je poznat trgovac i bogat čovjek. Vratio se u Sarajevo s dubičke vojne ranjene ruke, i to mu bijaše povod smrti; iz 50. džemata.[25]

Supurdić (Suprdaogli), novi aga, muameledžija, takoder bogat; razbolio se i umro na Dubici.[26]

Siromah Mustafa-baša Šobo. Umro je u Sarajevu. Bijaše bradat, a nosio bi poveliko odijelo.

---

[21] U sidžilu od 27. redžeba 1203 (23. IV 1789) g. prilikom popisa ostavine Kare Ibrahim-baše, sina hadži Ahmedova, iz Tavil hadži-Mustafine mahale konstatuje se da je spomenuti poginuo na Dubici. Sidžil XXX, str. 178.

[22] Sin je hadži Mehmedov, iz Arebi Atik mahale. Popis njegove imovine obavljen je 19. zilhidže 1202 (21. IX 1788) g. Sidžil XXX, str. 53.

[23] Prezivao se Čamdži. Po zanimanju je bio kazandžija. Popis njegove imovine pokazuje da je on sin Omerov, iz Sinan Vojvoda mahale. Ostavina mu je iznosila 439.090 akči Sidžil XXX, str. 97.

[24] U jednoj bilješci u sidžilu od 25. zilhidže 1202 (26. IX 1788) godine kaže se da je Musa-baša, sin Mehmedov, iz šejh Feruhove mahale, nestao na vojni na Dubici. Imovina mu je iznosila 161.650 akči. Sidžil XXX, str. 55-57.

[25] U sidžilu od 17. zilhidže 1202 (18. IX 1788) g. nalazi se popis ostavine Bajre mula Abdulaha, sina hadži-Ahmedova, iz Arebi Atik mahale, koja je imovina procijenjena na 407.702 akče. Medutim, ovdje se za pokojnika ne kaže da je poginuo na Dubici, pa nismo posve sigurni da li je ovo Bašeskijin mula Abdulah. Sidžil XXX, str. 51.

[26] Suprda-ogli Abdulah-aga je sin Mehmed-alemdara, iz Haradži Mustafagine mahale. 1. rebiul-evela 1203 (30. XI 1788) g. vodena je rasprava o njegovoj imovini. Sidžil XXX, str. 88.

Ahmed-aga, iz 39. buluka, tirjaćija. Postao je vekil i kahvedžija.

Kako sam čuo, na Dubici je iz našeg grada poginulo još desetak osoba, ali ne više. Ako ovdje popisanim dodamo još i ovih deset, onda broj umrlih osoba u ovoj godini iznosi svega stotinu.[27]

[27] U sidžilima nalazimo imena još i sljedećih Sarajlija poginulih na Dubici: Durmiš-spahija, sin Mehmedov; popis njegove imovine ubilježen je u sidžil 9. zilhidže 1202 (10. IX 1788) g. Sidžil XXX, str. 43; Abdulkadir, bajraktar, sin Alije, iz Jakub-pašine mahale; imovina mu je upisana u sidžil 9. zilhidže 1202 (10. IX 1788) g. koja je vrijedila 98.614 akči. Sidžil XXX, str. 42; Hadži Ibrahim, sin Mehmedov, iz Topal Inhanove mahale, kojeg je imovina ubilježena u sidžil 22. zilhidže 1202 (23. IX 1788) g. i iznosila je 188.070 akči. Sidžil XXX, str. 55; Abdulah-baša, dogramadžija, sin Salihov, iz Sarač Alijine mahale; ostavina mu je iznosila 13.064 akče. Sidžil XXX, str. 61; Ahmed-baša, čizmedžija, sin Džaferov, iz Žagriča; ostavina mu je popisana 7. safera 1203 (8. XI 1788), a iznosila je 14.550 akči. Sidžil XXX, str. 75; Duran, bajraktar, iz Tavil hadži-Mustafine mahale, za kojeg se prilikom popisa njegove imovine konstatuje da je nestao na Dubici; ostavina mu je procijenjena na 69.100 akči. Sidžil XXX, str. 92; Salih-baša, čebedžija, sin Omerov, iz Nedžar hadži-Ibrahimove mahale; ostavina mu je popisana 7. šabana 1204 (22. IV 1790) g. i tom prilikom procijenjena na 237.500 akči. Sidžil XXX, str. 156; Ibrahim bajraktar, iz Armagandži Sinanove mahale, čija imovina je upisana u sidžil 24. rebiul-evela 1203 (4. I 1788), a koja je iznosila 228.266 akči. Sidžil XXX, str. 99.

Prema tome, Bašeskijini podaci o broju poginulih Sarajlija na Dubici su tačni i precizni.

GODINA 1203.
(2. X 1788 - 20. IX 1789)

- 1. muharema 1203 (2. X 1788), ili na trideset dana prije Kasuma, neprijatelj je zauzeo i tvrdavu Novi, pa zato paša pošalje nekoliko bujruldija pozivajući svijet na vojnu. Medutim, sarajevske delinkanlije nisu bile zagrijane za borbu. Ukoliko je kod nekih i bilo volje za boj, prvaci i vode to nisu znali iskoristiti, nego su zapravo tu volju kod vojske utišali. Cijelo ljeto se, na primjer, jedna oduševljena i vatrena vojska dosadivala i zbog hladnoće a i komaraca veoma namučila, jer nije imala potrebne opreme. Tako su neki vojnici proveli šest, a neki četiri mjeseca, a da nisu ni prešli rijeku Unu ni zakoračili u neprijateljsku teritoriju. Pa sve iako je Una bila velika, hvala Bogu, bilo je obilno drvene grade, ali je ne upotrijebiše za pravljenje mostova. Navodno su čekali da se voda smanji, ali ima ona: »riba od glave smrdi«. Neprijatelj je osmanlijsku vojsku pobijedio služeći se ratnim varkama, pa je zato trebalo da se i serasker posavjetuje sa iskusnijim i mladim ljudima koji su vješti varkama, i da tako neprijatelja pobijedi.

- 20. safera 1203 (10. XII 1787) godine srušio se u Kračulama jedan zid koji je ranije u velikom požaru gorio, a na koji su sada navalili novu drvenu gradu. Od toga rušenja je troje djece poginulo, a njihova oca i majku su s velikom mukom izvukli ispod drvene grade. Stradalnici se zovu Buzadžić (Buzacioglu).

- Dva dana prije Erbeina (19. XII 1787) stiglo je u Sarajevo sa kapudžijom šesnaest tovara novca.

- 24. rebiul-evela 1203 (23. XI 1788) pozvao je Bećir-paša iz Sarajeva nekoliko ljudi na dogovor.

- Do polovine Erbeina (tj. do 10. I 1789) trajala je žestoka studen. Usljed velikog snijega studen je bila dvostruko jača. Neki pričaju kako je i ranije bilo jakih zima, ali na jedno zaboravljaju. Doduše, bivalo je jake studeni i ranijih godina, ali bi ona trajala jedan do tri, ili pak pet do šest dana, pa bi popustilo. Medutim, ovog puta je žestoka studen trajala dvadeset dana, pa su se danonoćno zaledivale i najveće vode. Evo, na primjer, u našem gradu rijeka Miljacka je vrlo brza kod Isa-begovih mlinova, pa se i tu zaledi-

la. I još nešto: U velikoj kupoli Begove džamije zaledilo se kamenje i pojavio se mraz i inje i kada je odjužilo, počela je voda kapati po halijama koje sa sredine džamije digoše. Ovo se ranije nije dogadalo.

- Ranije spomenute mušaveredžije uzaludno su boravile u Travniku, pa su se zato ubrzo vratile.

- U našem gradu su četvorica sarhoša-pijanica pravili nered ispod ćoška Kadi-efendije. Bog je naputio kaplana na lava. Ovo kadijama ne bijaše nimalo ugodno. Zbog toga se potuže na mehkemu, izazovu galamu i izjave da oni nisu mirni od jaramaza. Hakim i zabit, ne znajući pravo stanje, pozatvaraše više nedužnih osoba. Ovo se dogodi u mjesecu rebiul-ahiru 1203 (30. XII 1788 - 27. I 1789) godine.

- U 1203. godini pojavi se u Dubici i Sarajevu astma, i to u jačoj mjeri, a medu djecom se javiše i ospice. Čuo sam da je od ove bolesti uginulo i nešto stoke.

- 27. rebiul-ahira 1203 (25. I 1789), u nedjelju, srušio se jedan svod Latinske ćuprije i tom prilikom stradao jedan konj koji se u taj mah zadesio na mostu.[1]

- Ove godine u Erbeïnu došla je arnautska vojska da čuva bosansku granicu.

- Sarajlije su se počele tužiti na bosanskog pašu Bećir-pašu, pa napraviše i tri-četiri mahzara, od kojih će jedan, navodno, poslati, padišahu, drugi veziru, a treći janjičar-agi. Bosanski svijet je čudnovat svijet, naivan je i neznalica, sličan ovci. Ako, na primjer, neko nekog pohvali, pa bilo to paša ili ma ko drugi, svi ga u tom počnu slijediti, i to ide kao lanac. Medutim, ako domalo iza toga istog neko pokudi, i opet ga slijede.

- 20. džumadel-evela 1203 (16. II 1789) godine, na četiri dana prije prvog džemreta, otpremljen je mahzar. Nakon toga ubrzo stiže ćoravi tatar Fetah i dovede agama i alemdarima potrebne činovnike. Zato se Sarajlije pokajaše što su pravili i poslali mahzar. Šta ćeš, bosanska pamet!

– 4. redžeba 1203 (31. III 1789) godine u drugom džematu pao je velik snijeg i porušio nekoliko kuća. Ovo je bilo na 34 dana prije Jurjeva.

– 11. redžeba 1203 (7. IV 1789) godine stigla je u Sarajevo vijest da je Mahmut-paša Bušatlija ponovno pušten na slobodu.

– 10. dan redžeba (6. IV 1789) umro je sultan Abdul-Hamid, a na prijesto zasjeo sultan Selim. Ova vijest je stigla u Sarajevo 29. dan mjeseca redžeba 1203 (25. IV 1789) godine.[2]

[1] O ovom mostu vidi opširnije: H. Kreševljaković, *Vodovodi i gradnje na vodi u starom Sarajevu*, Sarajevo, 1939, str. 200–203. i ing. Dž. Čelić – M. Mujezinović, *Stari mostovi u Bosni i Hercegovini* (u rukopisu).

[2] Ovaj Bašeskijin podatak pokazuje nam da je za jednu vijest koja dolazi iz Carigrada u Sarajevu trebalo dvadeset dana.

– U četvrtak, 6. šabana 1203 (2. V 1789) godine. na dva dana prije Jurjeva. došao je sarajevski aga kolćehaja zajedno s dvije orte: sa 17. i 50. ortom.

– Nakon toga do nekoliko dana došao je i Emir-mula.

– Iza ovog do nekoliko dana zadavljena su dva čovjeka u sarajevskoj tvrdavi. jedan po imenu Majstor, a drugi je Eskić.

– 22. šabana (6. V 1789) zadavljen je neki Džafo od Visokog.

– 10. ramazana (4. VI 1789) ili 32. dan proljeća, stigao je u Bosnu na položaj vezira Mehmed paša Arslan. i to bez ikakve pompe i sjaja, poput Bećir-paše.[3]

– Kada je stigao spomenuti aga kolćehaja, došle su i plaće, pa salijanedžija ode u Travnik. Napisano je nekoliko arzuhala koji su upućeni paši da se više ne oteže s plaćama. Međutim, salijanedžiju su zbog nekakvih njegovih ranijih ružnih djela strpali u sarajevsku tvrdavu.

– Stigla je vijest da je neprijatelj zauzeo Gradišku. Zato je naredeno da imami popišu sve one koji će ići na vojnu kao i one koji će ostati kod kuće, što je i učinjeno.

– Sergija je postavljena 10. ševala 1203 (10. VII 1789) godine, ili 1. srpnja. u koju svrhu su pucali topovi.

– 3. srpnja stiže ferjadčija iz Banjaluke, kojim povodom telal objavi opću mobilizaciju.

– Otvorena je tekija šejh Abdulkadirova u kojoj su. se počeli obavljati derviški obredi.[4]

– Hadži Ismail Ćomara, trgovac, zaklao se čakijom u svom dućanu iako ne bijaše lud.

– U 1203 (1788/89) godini razvili su bajrake sljedeće age: Mustafa-aga Morić (Morozade), 10. buluk; Hadži Mustafa Mašić (Maşo-ogli). 97. džemat; Husejin-aga Kahvenjak (Kahvenakogli), 10. buluk; Gorušanović (Goruşo-ogli). 97. džemat; hadži Osman-aga Aračadžić sa svojim sinom, postade aga 20. ševala 1203 (14. VII 1789) godine; hadži Alijaga, abadžija; Kahriman-aga, čizmedžija; Kadri-aga; hadžija Očaktan (Oçaktanoglu); Salih-aga Pračo, Kazandžija, 39. buluk; Ibrahim-aga Iblis; Salih-aga Jabučar (Yabuçarogli), 50. džemat; Jusić, 45. džemat; Ibrahim-aga Sahanija (Sahaniogli), hafaf, 97. džemat.

1. dan muharema nove 1203. godine (2. X 1788) pao je u četvrtak. Prva dženaza u ovoj godini bijaše Fojničaninu, timurdžiji. Salih Topal, kojeg je pozvao i učinio svojim bajraktarom hadži Hasan tabak, nakon što je svog ranijeg bajraktara svrgnuo. Topal Salih je otišao iz Sarajeva na poziv, ali se tamo razbolio i umro.

[3] Arslan Mehmed-paša postavljen je za bosanskog namjesnika 29. aprila 1789. g. i na tom položaju je ostao do kraja novembra iste godine.

[4] Kojim povodom je Šejh Sinanova tekija bila zatvorena da se ovog puta morala ponovno otvarati nije nam poznato.

Hadži Ahmed, sahačija.

Kazaz, koji se razbolio i osiromašio, pa bi ga u tezgerama snosili u čaršiju radi prosjačenja.

Bećir-baša Smlatić (Ismlataogli); bio je subaša kahvedžija.

Hadži Avdija, kazandžija.

Debeli trako, iz 97. džemata.

Omer, bičakčija.[5]

Starac mula Salih, halvedžija, sin Smail-čelebije.

Žutobradi, uvijek pijani, Mustafa-baša Begić; imao je crvene očne kapke; kolukčija i kantardžija.

Starac Brada, papučija; dugo je ležao bolestan.

Starac Mustafa-baša, berber, iz Koševa.

Ali-baša, bakal, iz Imaretske čaršije.

Jedan starac tirjaćija; pri pozdravljanju bi se klanjao do zemlje.

Humić (Humo-ogli), hafaf, dugo je bolovao od žutice, a ta bolest mu se odražavala i na licu: bajraktar s Hotina.

Starac Ćesrija, kadija: proučena mu je sala.[6]

Jazo, sin Husejinov, zarobljen na Dubici, i u zarobljeništvu je i umro.[7]

Hadžihusejnović (Hacihuseyonogli); umro mlad.

Ahmed sin Mlatišumin, imam u Korči,[8] iz 41. džemata.

Hadži Mustafa Trebinjac (Trebinli) zejtindžija.

Stari *Osmo*, kujundžija.

Debeli Omer, brat Stovragin (Istovragi karandasi); mnogo je putovao po pašaluku.

Jedan čizmedžija, Karo.

Kosati derviš hadži šejh Numan, kaderija, uzet i star. Bijaše dosadan čovjek i pomalo muvesvis.[9]

Ahmed Kiz, visok, terzija, siromašan i dobar čovjek.

Ibrahim, koji je prodavao drva u Ljubiji selu, tevećelija, dobar čovječuljak.

---

[5] Ostavina ovog bičakčije, iz Bali-zade mahale popisana je 13. rebiul-evela 1203 (11. XII 1788) godine, a iznosila je 10.518 akči. Sidžil XXX, str. 87.

[6] Ljetopisac ne spominje imena ovog Ćesrije, nego, kao što vidimo, za njega kaže da je bio star. I u sljedećoj 1204 (1789-90) godini Bašeskija bilježi smrt još jednog Ćesrije, čije ime, također, ne spominje nego za njeg kaže da je to mladi Ćesrija, kadija. Međutim u sidžilu iz 1205 (1791) g. nalazimo imena ovih dvojice umrlih kadija, i to Muhamed-efendije, sina Mehmed-efendije i Abdulkerima, sina Muhamedova, oba iz Careve mahale. Biće da su to otac i sin. Sidžil XXXVIII, str. 120 i 131.

[7] 26. rebiul-evela 1205 (3. XII 1790)) godine upisana je u sidžil imovina Husejin-baše Jazvina, sina Hasanova, iz Jakub-pašine mahale, koja je iznosila 36.009 akči. I u sidžilu se konstatuje da je spomenuti umro u zarobljeništvu. Sidžil XXXVIII, str. 43.

[8] Korča je džemat kod Pazarića.

[9] Sin je Osmanov, iz Čokadži Sulejmanove mahale. Ostavina mu je popisana 4. džumadelahira 1203 (1. III 1789) godine i iznosila je 419.368 akči. Posjedovao je kuću u spomenutoj mahali i u istoj mahali pet dućana, zatim dva dućana u Kolobari. Sidžil XXXVIII, str. 148.

Hadžija Šehić, koji se brzo obogatio i umro na putu u Meku.[10]

Zatim, hadži Sulejman, sin Muslije čokadara.[11]

Zatim, Hodžić (Hoco-ogli).

Mula Ibrahim Abdulfetahović (Abdulfetahogli), mlad, sofija, volio se lijepo nositi. Tedžvid je učio poput kakve djevojke. Jednom je kao zamjenik (bedel) pregodinio u Meki. Iza toga je, opet kao zamjenik, išao u Meku. Ovakvi ljudi ne žive dugo, što je i iskustvo pokazalo.

Kulović (Kulo-ogli).

Salih-efendija Pekara, dugo vremena je bio zamjenik (vekil), ali je taj posao napustio i jedno vrijeme se nije ni u što miješao. Jedino je bio mutevelija Mehmed-begova vakufa. Znao je pisati. Bio je dobar pripovjedač raznih zgoda i šala. Imao je velik nos, bijelu bradu. Bio je star i imam u Čejirdžik džamiji.

Hadžimusić (Hacimusaogli), timurdžija, hafaf, derviš, kaderija, u ćulahu i hrki, žutobrad. Otišao je u Meku bez novaca i povratio se. Iza toga je još dugo živio. Iza sebe je ostavio mnogo sinova i kćeri.

Pajić, poznat pod imenom Hafaf, niska rasta. Otišao je u unutrašnjost i udušio se u vodi.

Hadži Muharem, abadžija, iz naše, Mimar-Sinanove mahale. Umro u 94. godini.

Namrgodeni Džafer-baša, luda, delija. Obnoć bi poput čuvara stajao na kapiji janjičarskog age, a preko dana bi išao po sokacima. Ponekad bi rovio smetlje, a ni od koga nije ništa tražio. Bijaše zle ćudi. Nestašna djeca i delikanlije ovako bi ga zadirkivali: »*Savri se, Džafo, savri se, kurvo*«, a on bi im odgovarao šta bi mu na usta dolazilo i psovao. Bio je veliki tirjaćija. Pokazivao bi se kao da govori pametno. Doduše, i nije bio pravi ludak, a istina »ludosti su različite«.

Majstor, terzija, delikanlija, zadavljen.

Mehmed Eskić (Eski-ogli), koji je također zadavljen.[12]

Hadži Ibrahim Hodžić (Hoco-ogli), timurdžija, starac, bez brade.

Šesto, kolukčija, koji je imao šest prsta, a dva su mu bila sastavljena, iz 97. džemata.

---

[10] Ime mu je hadži Salih, sin Mustafin, iz Careve mahale, što vidimo iz popisa njegove ostavine od 23. rebiul-ahira 1205 (30. XII 1790) godine, gdje je također konstatovano da je ovaj umro na putu za Meku. Ostavina mu je iznosila 179.969 akči. Sidžil XXXVII, str. 148.

[11] Iz popisa imovine hadži-Sulejmanove vidimo, također, da je i on umro na putu za Meku. Ostavina mu je iznosila 875.668 akči, a u sidžil je zavedena 13. džumadel-ahira 1203 (17. II 1790) godine. Stanovao je u Carevoj mahali. Sidžil XXXVIII, str. 136.

[12] Sin je Hasanov. Ostavina mu je upisana u sidžil zadnjeg šabana 1203 (14. V 1790) godine, a iznosila je 80.790 akči. I ovdje se kaže da je Eskić zadavljen u sarajevskoj tvrđavi. Sidžil XXX, str. 40.

Aračadžija, zvani Igdetović, brzo je išao, malo je govorio: bijaše čovjek u godinama.[13]

Hadži Ibrahim, zvani *Miljaska*, čudnovato stvorenje. Dugi niz godina je u teknetu čistio derize i meterize. Sakupljao bi stare klince, a ni najmanje se nije ustručavao od nečisti. Jednom prilikom sam ga vidio kako u šalvarama do pasa stoji u derizu i nečist izbacuje rukama kao kakav ribar. Što god bi ko izgubio u nužniku on bi to nalazio. Mnogi ljudi, gledajući ga iz daljine, čudili bi se šta ovaj radi. Ali, eto, i ovakav siromašni čovjek, što se ono kaže: čovjek od jednu paru, otišao je u Meku i nakon povratka kući opet je nastavio svoj posao. Bio je ugodne naravi, dobar čovjek.

Starac hadži Mehmed Neretljak (Neretlak), bazrdan, koji je također otišao u Meku i umro.

Karalić (Karaaliogli), poznati jaramaz. Jednom prilikom ga je jedan pijani kiridžija, baratajući puškom, ranio u nogu, od čega ovaj umrije.

Jedan mladi delikanlija, koji je jednom zajedno s ocem pošao na posao, ali mu otac bijaše izmakao naprijed, a njega ubi jedno dijete nekog zimije negdje u blizini Sarajeva.

Hasan-baša Aščelić (Asçeliogli), abadžija.

Ahmed-aga Ćurčić (Çurçizade), starac, bez brade, spahija iz sela Tilave i Toplika.[14]

Starac-Osman-baša, subaša Defterdarije, dobar čovjek.

Poznati Ćahidžija Osman-baša Muho. Imao je oko devedeset godina. Umro je 18. dan ramazana 1203 (21. VI 1789) godine. Iz 97. džemata.

Ibrahim Šegalo, mesarski baša, udarila ga kap, ali se pridigao i neko vrijeme je tako hodao, a zatim umro. Imao je kretnje kao kakav junak i pravi muški glas.

Bjelobradi starac Đutura, bakal u Carevoj mahali.

Hadži Ismail Ćomara, trgovac, bavio se svojim poslom, nije izostavljao učenje virdova u tekiji, simpatisao je šejha derviš-Saliha. Nakon požara u kojem mu je izgorio imetak ostao je bez posla. Na glavi je nosio janjičarsku kapu, a i dalje je nastavio učenje jutarnjih virdova u tekiji. Zatim je dobio nekakvu vesvesu, i to mu bijaše povod smrti, jer se u tom stanju zaklao čakijom. Tome se svak čudio, jer on ne bijaše sasvim lud, ali Božja moć je raznovrsna.[15]

Hadži Ibrahim Zolo, poznati trgovac, koji se odselio u Travnik i

[13] U sidžilu od 10. safera 1203 (11. XI 1788) godine spominje se arakijadžija Mehmed-baša, sin Ahmedov, iz Sagr hadži-Alijine mahale. Tom prilikom mu je imovina procijenjena na 114.346 akči. Ovaj Mehmed-baša bi mogao biti identičan sa Bešeskijini Igdetovićem. Sidžil XXX.

[14] Tilava i Toplik su naselja u blizini Sarajeva, na njegovoj jugozapadnoj strani.

[15] Dne 15. ševala 1203 (9. VII 1789) godine popisana je imovina hadži-Ismailova, sina hadži-Ibrahimova, iz Kadi-Bali mahale, kojom prilikom je procijenjena na 202.001 akči. Trgovao je tekstilom. Sidžil XXXI, str. 37.

tamo umro. Imao je sina hafiza, koji je zarobljen na Dubici.

Hromi derviš Mustafa, ljubitelj derviša, pobožan i dobar čovjek, star i siromašan.

Pašić, čizmedžija.

Mula Mehmed, imam u Kijevu, bavio se hodžalukom po selima. Brzo bi išao, a bijaše sasvim ponizan. Pio je, i svijetu zapisivao.

Mladi Bektaš, sin berbera, ubijen u Banjaluci.

Siromašni starac Omer-baša, kujundžija.

Siromah Muho, u kojeg su noge bile krive, malouman, tevećelija, bolestan. Išao bi polako poput kakvog slijepca.

Starac Mumin, siromah, iz Neretve, za kojeg rekoše da bi postio preko čitave godine.

Svega umrlih 60.

Kuća starog tipa

GODINA 1204.
(21. IX 1789 – 9. IX 1790)

– 12. muharema 1204 (10. X 1789) godine, ili 35. dana prije Kasuma, stigao je u Sarajevo oslobodeni Bušatlija s 15.000 vojnika, koji prenoćiše u Polju. Većinu njegove vojske sačinjavali su raja nemuslimani, obučeni u *pelengaće,* kakve obično nose raja-seljaci nemuslimani. Kada Bušatlija prispje u bosansku ordiju u Podrašnici,[1] ponudi mu vezirov ćehaja položaj paše s tri tuga, ali to Mahmut-paša odbije ispričavajući se da on još nije zaslužen za tu čast, jer nema ni brade, ne nosi čatal-turban, a i na nogama su mu opanci. Bušatlija izjavi da će za ovo biti zaslužan istom onda kada pobijedi Austrijance. Kada su Mahmut-pašu upitali šta on misli ko je dostojan te časti, on im predloži Miralema Skopljaka, kojeg imenovaše za bosanskog valiju, a jednog Arslan-pašu smijeniše 25. muharema 1204 (15. XI 1789) godine.[2]

– Bog zna da su Beogradani carevini dosadili. Kroz pedeset i četiri godine, to jest od osvojenja Beograda, šta su sve oni učinili carevini poznato je ne samo Osmanlijama i islamskim zemljama nego to zna i svih sedam kraljevina. Zadržavanje Arslan-paše s vojskom čitavo ljeto na jednom mjestu, kao i Abdi-paše i Jusuf-paše u blizini Beograda, stvar je Porte. Bušatliju pašu šalju u Bosnu navodno kao pomoć, i to pred samu zimu kada za to nema nikakve potrebe, pa, eto, i to je stvar Porte. Bušatliju je trebalo odmah poslati u Beograd. Medutim, ovakvi postupci su izdajstvo i zato će do sudnjeg dana ostati u tajnosti. Naime, kada bi sve ovo izašlo u javnost, svijet bi napadao padišaha, i tako se stvar drži u tajnosti. Oni se prikazuju kao da žele prilike srediti, ali, eto, kako kažu, nije sudeno.

– Spajanje zviježda Mušteri i Mirih pokazuje na jaku kišu i vjetrove,

[1] Selo Podrašnica postoji kod Mrkonjić-grada.

[2] Miralem-paša Skopljak, je po Kreševljakoviću i Korkutu ostao na položaju bosanskog vezira svega mjesec dana, do 18. decembra 1789. godine, dok je po Bašeskiji, kako ćemo malo kasnije u ovoj godini vidjeti, bio na tom položaju tri mjeseca. – H. Kreševljaković – D. Korkut, *Travnik,* str. 139

a to se i dogodilo. Uz veliku kišu padao je i snijeg, nadošla je Miljacka tako da je voda dostizala do vrha portala Careve ćuprije. Ukratko, voda je tekla ulicom pored nasipa od Isa-begovih mlinova do Bendbaše. Ovo je jedinstven slučaj. Doduše, i ranijih godina je bilo poplava, ali se razlikuju od ove poplave. Voda je odnijela i mnogo tabačkih koža.[3]

– Dvadeset dana prije spomenute poplave pocrvenjelo je nebo, što opet predskazuje žestoku zimu, a doduše bilo je na dva dana prije zemherija, ili 20 teşrini sani hladno, i to u jačoj mjeri. Medutim, kada je nastupio Erbein, vrijeme se poboljšalo.

– 11. rebiul-ahira 1204 (29. XII 1789) godine, ili na deset dana prije *Bozguna*, otišli su aga i mula u Travnik na dogovor.

– Hadži Fazlija Šećo imenovan je muraselom za šejha hadži Sinanove tekije u kojoj je počeo vršiti obrede 9. rebiul-ahira 1204 (27. XII 1789) godine.[4]

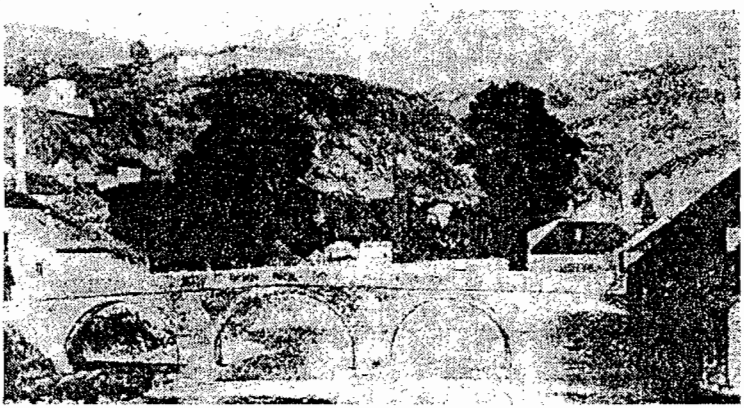

Careva ćuprija

– Mušaveredžije koji su otišli u Travnik na dogovor nisu obavili nikakva posla, jer je nenadano svrgnut s položaja vezira Miralem, a za novog valiju je imenovan Salih-paša. Miralem je bio na položaju svega tri mjeseca. Hadži Salih-paša je došao u Bosnu s dvije stotine ljudi, ali bez kalkana, i to 10. džumadel-ahira 1204 (25. II 1790) godine.[5]

[3] O Carevoj ćupriji i Isabegovim mlinovima vidi: H. Kreševljaković. *Vodovodi i gradnje na vodi u starom Sarajevu*, str. 198. i Dž. Čelić – M. Mujezinović. *Stari mostovi u Bosni i Hercegovini*, Sarajevo, 1969.

[4] Vidi bilješku 4 u 1203. godini.

[5] Hadži Salih-paša je bio dva puta bosanski namjesnik. Prvi put je postavljen 18. decembra 1789. i ostao do početka januara 1791, a drugi put 7. februara 1791. i ostao do 30. decembra 1792. H. Kreševljaković – D. Korkut. *Travnik*, 139. str.

– 17. džumadel-evela 1204 (2. II 1790) godine izbio je u Sarajevu požar, u kojem je obnoć oko jacije izgorjela kuća bakalbaše Palavre, koja se nalazila više mehkeme. Zapravo je požar bio dvije noći uzastopno, što se rijetko događa, jer se i u noći trećeg džemreta, odnosno 16. džumadel-evela (1. II 1790) godine pojavio požar u kojem je stradala jedna djevojka, balduza nemuslimana Sarende, naočitog i mladog čovjeka, koji poznavaše grčki jezik, a koji je po odobrenju prodavao enfiju-burmut.

– Nakon nekoliko dana pojavio se požar i u Tabacima gdje su izgorjela dva-tri dućana.

– Umro je austrijski car Josip.[6]

– U toku Erbeina je nekoliko dana bilo lijepo i sunčano vrijeme, bez kiše i snijega. Istina, bilo je nešto malo mraza.

– U ovoj godini vrlo rano se pojavi behar i trava. Upravo u prvoj sedmici po Jurjevu sve je izbeharalo.

– U toku borbe sa Austrijom jedna osoba je usnila san koji se obistinio. U snu je vidjela tri sunca, od kojih srednje sunce spušta svoje zrake na austrijske zemlje, što znači da će Austrija pobijediti, a to se i dogodilo.

– I jedna djevojka je neposredno prije smrti kralja Josipa usnila kako se na istoku iz oblaka pojavila jedna aždaja koja krene prema crvenilu na zapadu sunca i tamo proždere drugu aždaju. Domalo iza toga stiže glas da je andeo smrti uzeo kraljevu dušu. I ovaj san je upućivao na smrt kralja. Bjelobradi kralj šeta se po groblju.

– 3. dan mjeseca hazirana pala je u bližoj okolici Sarajeva jaka kiša praćena ledom, usljed čega je nadošla bujica i poplavila sarajevske sokake. Voda je dovaljala kamenje i mnogo drugog materijala, pa je, na primjer, u Ćemaluši voda bila do pojasa i tekla kao rijeka, a i u drugim ulicama je bilo slično. Ova bujica je pričinila izvjesnu štetu, ali je korist bila deset puta veća od štete, jer je bujica za pola sata odnijela sve smetlje koje se zadržavalo po ulicama možda i od unazad deset godina. Ovakvo se nešto u našem gradu nije događalo možda od unazad osamdeset godina.

– U Sarajevu je proglašena opća mobilizacija. Naredeno je mahalskim imamima da bodre svijet na odlazak na vojnu i da se popišu oni koji ostaju kod kuće, a posebno oni koji će ići na vojnu, i da se ti defteri predaju agi. Telal je oglasio da se za borbu treba dobro spremiti i odmah krenuti. I zaista, svijet je pojedinačno kretao na vojnu bez vode, kao ovce bez čobana. To se dogodilo 29. ševala 1204 (12. VII 1790) godine, ili na dvadeset dana prije Aliduna.

– Sudeći po snovima, a Bog zna, pobjeda je na islamskoj strani.

[6] Austrijski car Josip II, vladao od 1780-1790.

Evo jednog sna: Na moru u jednoj ladi plove padišah i kralj. Najednom je lada planula, a s neba se pojavi svjetlo koje ladu izvede iz mora. Međutim, u ladi je ostao samo padišah, dok kralja nema, nije spasen.

Jedan čovjek je opet usnio, kako je neki Zulfikar uhvatio ribu mašicama i čim ju je spustio na zemlju, riba se pretvori u čovjeka kojeg zapitaše odakle je i tko je, na što on odgovori da je iz austrijske zemlje i da je došao u osmanlijsku zemlju i treba da ide nekom čovjeku po imenu Sejnića, a zatim je otišao za stadom.

Evo još jednog sna koji pokazuje na veselje koje nastupa iza teškoće: U Begovoj džamiji su zapucale puške. Kada se svijet upitao šta to znači, odgovoreno je da je sutra časni praznik Bajram. I zaista, sutradan dođe vesela vijest da je uhvaćen general koji je navalio na Beograd. Eto, tako se svi ovi snovi obistiniše.

– Sklopljeno je primirje s Austrijom u mjesecu majišu, o čemu je pročitan ferman u Sarajevu.

– U ovoj godini su Austrijanci zauzeli tvrdavu Cetin i nanijeli štetu.

– U Kladušu i Lofču spahije su otpremili sa Kara-Hafizom i Ibrahimom Hasećijom nekoliko ljudi u pašinu ordiju.

– U Kladušu je ove godine sve bilo skupo i na cijeni. Tu je bilo i borbe, pri čemu je poginulo nekoliko ljudi, a neki su zarobljeni. S obzirom na to da je sklopljeno primirje, to je znači vojska cijelo ljeto bila tamo bez ikakve potrebe, jedući carski dvopek. Niko nije znao svrhe držanja ovolike vojske bez potrebe, a i vojska nije kao ona u prijašnja vremena. Možda se naš padišah nije rasrdio, ali da paša tako želi i on se naljutio.

U ovoj godini su umrli:

Jaramaz Popo, brbljivac, smrknut. Oči su mu bile sasvim malene. Nije išao na vojnu, nego je svoje junaštvo prodavao po sarajevskim kahvama. Dok su drugi bili na vojni, on bi s drugim jataganom išao od krčme do krčme, ali ga konačno zadaviše.

Isto tako su udavili i Sulejman-alemdara Ćeremitdžića (Keremitciogli), kojeg potvoriše kako nije htio ići na vojnu.

Osman Babuškić (Babuşko-ogli), mesar, mnogo je pio, a bijaše ugodna duša.

Ahmed Gušo, sin ospičavog bakala.[7]

Hasan, berber, koji je imao dućan kod medrese. Mnogo je pio kahvu i u njoj uživao.

Sočo (Soço-ogli), prekomorski trgovac stokom. Bijaše bijele brade. Život je proveo idući po Veneciji i talijanskim zemljama i na svom čifluku kod Sarajeva. Zato ga u

[7] I umrli je bio bakal, što se vidi iz popisa njegove ostavine od 25. rebiul-evela 1204 (12. XII 1789) g. Imovina mu je vrijedila 16.116 akči. Otac mu je ime Salih, bio je stanovnik Sinan Vojvoda mahale. Sidžil XXXI, str. 85.

Sarajevu nije skoro niko ni vidao. Čini mi se da je bio dobar čovjek, a bijaše i veoma bogat.

Bego Lepir (Lepirogli), koji nije dugo živio.

Starac Husejin-baša, aračadžija.

Graho, otac kadije Salih-efendije. Bio je od avama, s Hiseta.

Mula Salih Ramić (Ramo-ogli), ospičav, moj tetić, sin Ali-baše. Jedno vrijeme bijaše hodža u beogradskoj nahiji.

Salih Duranović (Duranogli), nalbant, mlad, binjedžija.

Mefaza, hasećija, ranije je bio siromašan kazaz, ali se uz svog daidžu Ahmedagu obogatio, te ga ovaj učini i hasećijom. Star i malouman čovjek.

Omalešni starac Ibrahim-baša, papučija, iz Dudi-bula mahale.

Abdulah Hadžiduraković (Hacidurakogli) Bego, iz moje mahale.[8]

Karaosmanović (Karaosmanogli), mlad, iz 97. džemata.

Sarija, bostandžija.

Svjećar Banija. Na nosu je imao mesa kolik bardak.

Bjelobradi mula Jusuf, knjigovezački ćehaja,[9] rodom iz Prozora.

Osman, bajraktar, poznat pod imenom *Crna Rijeka.* On je još posljednji od banjolučkih ihtijara i jedan od stotinu bajraktara banjolučke vojne i kao takav umro je posljednji. Bio je kujundžija, ali siromašan, prosio je, iz 10. buluka.

Đumhur (Cumhurogli), berber, ubijen u Kreševu.

Ćesrija (Kesriogli), mladi kadija.[10]

Suljaga, Defterdarev rodak.

Fetah, odabaša, ljubitelj derviša. Pod stare dane je postao čauš. Po prirodi bijaše blag čovjek, atar. U kutijama je držao i prodavao razne lijekove i madžune, iz 45. džemata.

I njegov, Fetahov, sin, umro u istoj sedmici.

Dugi Hasan-baša.[11]

Mula Avdija, aračadžija. Jednom prilikom je bio u Bagdadu.

Bostandžija.

Šolbat, koji bi na Emirovom polju (Miri sahrade) otimao od kiridžija rakiju i druga pića, ali ga neki nemuslimani kiridžije ubiše.[12]

Šeho, kolukčija.

Mula Ahmed, terzija, sin bajraktara Koldžije, iz Ćemaluše mahale.

Halilbašić (Halilbaşiogli), bio je zaim, zatim postade i kadija. Ahmed, kujundžija, iz 10. buluka. Išao je brzo.

[8] Sin je također Abdulaha, iz Buzadži hadži-Hasanove mahale. Imovina mu je popisana 1. džumadel-evela 1204 (17. I 1790) g., a iznosila je 688.850 akči. Imao je dućan u Saračima. Sidžil XXXII, str. 105.

[9] Mula Jusufa, knjigovezačkog ćehaju spominje i H. Kreševljaković u djelu *Esnafi*, str. 238.

[10] Vidi bilješku 6 u godini 1203.

[11] Sin je Ahmedov, iz Oruč Pehlivan mahale, bakal, čija je imovina procijenjena 20. džumadel-evela 1204 (5. II 1790) g. na 14.315 akči. Sidžil XXXI, str. 127.

[12] I u sidžilu od 15. džumadel-ahira 1204 (1. III 1790) g. konstatovano je da je Mustafa Šolbat, sin Saliha, iz Čoban Hasan mahale, ubijen. Imovina mu je iznosila 51.430 akči. Sidžil XXXI, str. 142.

Starac Omanović (Ummanogli), čibukčija.

Starac derviš-Osman, kaderija, hilaldžija i dželepčija.

Veoma stari mula Jahja Visočanin.

Zatim još jedan čovjek.

Iza njega još neki čovjek.

Ahmed-efendija, kadija, iz Ljubinja (Lubineli).[13]

Starac, bičakčija, iz mula-Arapove mahale.

Otac hadži-Sadik-hodže, sibjan-mualim, starac iz Janje (Yaneli).

Zatim još jedan starac.

Jašar-baša, trgovac, koji je poslije osiromašio, bijedan.

Mladi delikanlija, sin hadžije Semiza.

Zatim otac jednog kadije.

Pehlivanović (Pehlivanogli) Numan, mlad, dilber.

Bolesni i siromašni starac. Lovio je i prodavao ribu. Pred smrt je prosio, iz 50. džemata.

Caparaš, tabak.

Šećo Džino, sin knjigovesca. Stekao je imetak, lijepo se odijevao, ali nije dugo živio.

Topčijski aga iz sarajevske tvrdave. Ranije je nosio plave čakšire, bijaše sofija. Kad je postao aga, zaputi se u Istanbul i umrije na putu.

Starac Šljivo, sarač, iz 97. džemata.

Salih-baša Zolo; u zoru bi već bio u kafani. U džamiji bi se uvijek nalazio u prvom safu za imamom. Mnogo je govorio, a puno je i kahve pio, volio je derviše. Upotrebljavao bi opijum i kao takav bio proždrljiv. Ostario je i umro.

Bajraktar Ćurekovića Halil-age. Foćanski muftija. Došao je u Sarajevo i tu se oženio, a i u Foči je imao jednu ženu. Ne bijaše lijepe vanjštine, ne bi pazio na svoju odjeću, imao je kratke rukave i bio »tri-mrt«. Sličio je na kakvog deliju, ali pobožan i dobar čovjek. Prema svakome je bio osmjehnut. Siromašan. Imao je brojnu porodicu; zatim mu je naš muftija više iz počasti dozvolio da i ovaj izdaje fetve, pa bi mu se izvjesni ljudi i obraćali. U izdavanju fetvi bio je sposoban.[14]

Avdija Tasar, skadarski saka.

Starac Ahmed-baša *Mačak*, mestvedžija.

Ahmed Baka, mesar.

Starac Ahmed, tabak, prosjak.

Gluhi i veoma stari prosjak, visoka stasa, išao je s dva štapa.

Hasan-čauš Baščaušević (Başçauş-ogli), bijaše *koščunjav* i tirjačija.

Siromašni Fejzulah Spaho, bravadžija, bio je vješt u otvaranju katanaca bez ključeva, pa bi ga pozivali da im otvori katance oni koji bi izgubili ključeve.

[13] Ostavina ovog kadije, sina Ismailova, iz Vekil Harč mahale u kojoj je imao kuću, popisana je 15. šabana 1204 (30. IV 1790) g. U ostavini je imao i 25 svezaka knjiga. Sidžil XXXI, str. 196.

[14] Iz sidžila od 14. ramazana 1204 (28. V 1790). g. vidimo da je ovom muftiji bilo ime Šekib Sulejman efendija, sin Abdulahov, iz Dudi Bula mahale. Imovina mu je iznosila 23.142 akče, a naslijedile su ga tri žene: Amina, kći Osmanova, Arifa, kći Alijina, i Umihana, kći Abdulahova, zatim sinovi Smail, Rešid i Sabit i kći Arifa. Imao je i nekoliko svezaka knjiga. Sidžil XXXI, str. 200.

Starac Jusuf. Popin djed.

Hadži Ibrahim abadžija, moj neprijatelj (Hasmem).

Starac Bečić, u hrki, mevlevija, siromašan. Poznavao je naizust mnogo nabožnih pjesama, koje bi recitovao lijepim kalbiglasom.

Kazaz, dugmedžija, brat mudželida Ismail-baše.

Hrnjić (Hrno-ogli); ubijen je uz Ramazanski bajram. Družio se s jaramazima.

Osman-hodža, imam Hubjaragine džamije,[15] dobar čovjek. Poučavao bi žene po mahalama, bijaše malouman.

Hadži Salih, knjigovezac, koji u svom zanatu bijaše pravi majstor. Nije bio ni prazne ruke; stekao je nešto imetka. Bio je pravi i potpuni sofija, ljubitelj derviša i bogougodnika, a i sam je bio bogougodnik. Nosio je na glavi čatal-turban, bio je imam. Iako nije bio učen, ipak se vladao po nauci. Imao je nježan glas i govor.[16]

Mustafa Šondro (Şondorogli), terzija, pošten čovjek. Brzo i mnogo je govorio poput *čeketala* u mlinu.

Maloumni Alić, bajraktar, koji u borbi bijaše odvažan i *junak*, ali pijanica. Zadavili su ga zbog toga što jednom nije otišao na vojnu, a zaista šteta, jer bijaše pravi junak. Za ovaj slučaj su grdili agu, govoreći da je aga imao pizmu na njega, pa je ovaj momenat iskoristio i licemjerno spomenutog zadavio.

Zadavili su i jednog seljaka koji je oglašen hajdukom, pa i on zbog riječi licemjeraca ode bez šerijatske presude.

Muhamed, mumdžija, rodom iz Istanbula, nastanio se u Sarajevu. Bio je kahvedžija i mumdžija, a u starosti je prigodom dženaze primao milostinju.

Abdul-fetah aga, posljednji aga s banjolučke vojne. Bio je vješt peru i knjizi, imao je neku službu u Isabegovom vakufu, bio je emir, volio je derviše, nije se nikada ženio. Jednom prilikom sam od njega čuo da se ponekad u njegovoj avliji navodno pokazuju vile.

Ahmed-aga Pašalija, bakal, iz provincije (Otayakalu).[17]

Ibrahim-efendija, imam Husrev-begove džamije, poznat pod imenom Begimam, ali već

[15] Hubjaragina džamija nalazi se u Medresetu; sagradena je polovinom 16. vijeka.

[16] Sin je Abdulmumina, unuk Sulejmana, iz Žagrića. U ostavini njegovoj, popisanoj 27. ševala 1204 (10. VII 1790) g. procijenjenoj na 353.383 akče, nalazi se veća količina papira i raznog knjigovezačkog alata, a medu knjigama koje su nadene u dućanu jedna nosi naslov »Savti Islambol« (Glas Istanbula). Sidžil XXXI, str. 201-202. Pokojnik je sahranjen u groblju na Hambinoj Carini, gdje mu se i danas nalazi nadgrobni spomenik s natpisom iz 1204. godine.

[17] Ostavina ovog bakala popisana je 25. zilkade 1204 (6. VIII 1790) g., a procijenjena je na 307.621 akču. On je sin Mehmedov, iz Careve mahale. Sidžil XXVIII, str. 8.

odavno nije lično obavljao ovu dužnost, nego su ga drugi zamjenjivali. Bio je glasovit astronom, kakvom ne bijaše primjera od Istanbula do Bihaća. Bogat, starac, trgovac. Umro je 14. zilhidže 1204. ili 8. agistosa (25. VIII 1791).[18]

Ibrahim-čauš Ćušida, rodom iz Prijepolja (Asli Prepollu). Ranije je bio rezač duhana, a zatim je trgovao po Krajini. Neki ljudi su ga poslali iz Sarajeva da pobire dugovanja. Kad je počeo putovati, postao je čauš, ali je brzo završio život i umro.

Malo slaboumni puki siromah Alibaša, terzija.

Jakub-baša, terzija.

Karo, berber, s Hiseta, koji je u ovoj godini posljednji umro.

Svega je umrlo 76 osoba.

[18] Ovaj se prezivao Muzaferija, sin Mehmed-efendije, iz Šejh Feruh mahale. Posjedovao je više nekretnina, a imovina mu je procijenjena na 1.360.600 akči. Sidžil XXXI, i *Spomenica Gazi Husrev-begove četiristogodišnjice*, Sarajevo 1932, str. 143.

GODINA 1205.
(10. IX 1790 - 30. VIII 1791)

- 15. rebiul-ahira 1205 (22. XII 1790) godine, ili prvi dan Erbeina, u pola noći otišao je iz Sarajeva kol-ćehaja koji je na položaju bio dvadeset i po mjeseci. Ostavio je sebi za zamjenika do dolaska novog age, Sarajliju, turnadžiju Memišagu. Ovaj kol-ćehaja otišao je obogaćen. To je njegova sreća.

- Ove godine je bilo sve skupo. Svijeća, pastrme i meda bilo je malo, a i u drugoj zahiri je vladala oskudica i sve bijaše skupo. Tako se, na primjer, mali tovar drva prodavao po 12 para.

- Iz Sarajeva je otišao bosanski valija Salih-paša[1] koji na položaju ne ostade ni punu godinu dana, jer je svrgnut. Kao kajmekam došao je Jusuf-paša, u koju su svrhu pucali topovi 12. džumadel-ula 1205 (17. I 1791) godine.

- Zadnjeg dana Erbeina (31. I 1791) godine stigao je u Sarajevo Salih-paša i bio gost mulin.

- Čitav Erbein (21. XII 1790 - 31. I 1791) bilo je lijepo vrijeme, bez snijega.

- 28. džumadel-evela 1205 (3. II 1791) godine ili početkom Hamsina stigao je u šeher Sarajevo Jusuf-aga i zadržao se ovdje pet dana, nakon čega je protjeran i otpremljen u travničku tvrdavu, jer je, navodno, njegov sin u Užicu preoteo tudu ženu i sebi je vjenčao i time osramotio porodicu.

- 22. džumadel-ahira 1205 (27. II 1791) godine, ili polovinom Hamsina, stigao je ponovno u Sarajevo Salih-paša, koji je ranije bio svrgnut, pa ga vratiše na položaj vezira.

- U ovoj godini su sve namirnice bile skupe: junga masla 6 para, oka meda 16 para, svijeće na oku 40 para, suho meso 20 para; bravije meso 6-8 para, jaja na komad 1 dinar i 1 paru. Tako isto bijaše skup sapun, so i sve ostalo, kao sir i druge namirnice, osim brašna kojem je cijena iznosila 7 groša po šiniku kao i prošle godine. Drva su se prodavala po 12 para po tovaru.

[1] O Salih-paši vidi bilješku 5. u h. 1204. godini.

- Prvi dan ramazana i prvi dan proljeća dogodili su se u četvrtak, to jest u isti dan.

- 4. dan ramazana 1205 (8. V 1791) godine došao je janjičarski aga kolćehaja Sejid Muhamed-aga.

- 33. dan po Jurjevu pao je snijeg po Trebeviću i pokrio prostor sve do kuća sarajevskih mahala.

- Kao i ranijih godina, traženo je ovog puta iz Sarajeva 600 vojnika za vojnu, pa mula-efendija s kadijama odredi da na vojnu idu iz velikih mahala po deset, iz srednjih po pet i iz malih po tri čovjeka. O ovome su izdate potvrde imamima. Saobraše od svijeta novac prema mogućnosti i podijeliše vojnicima po 20-25 groša, a vojnika je bilo oko stotinu sa pet bajraka i pet zapovjednika, pa je svakom na ime putnog troška dato po 5 groša. Ovog puta je i moj sin Mustafa, mlad, od petnaest godina, krenuo na vojnu, u koju svrhu je dobio 25 groša i krenuo sa još pet svojih mladih drugova pod vodstvom Kara-Ahmed-age 3. zilkade 1205 (4. VII 1791) godine, kada se sunce nalazilo u zviježdu Raka na 13. stepenu.

- Istog dana je u Sarajevo stigao mula-efendija.

- Mustafa Đikalović (Cikalo-ogli) ubio je namjerno i svjesno iz puške svoga starog, bolesnog oca, tirjaćiju, jer su ga, navodno, neki potvorili, pa da ne bude kažnjen od strane vlasti, ovaj ga ubije. Zaveo ga je sotona pa je ovu sramotu počinio, a on nije neznalica.

- U ovoj godini je brat brata ubio iz puške.

- Jedna žena je sabljom udarila svog muža i nakon toga ga ubila iz puške.

- 26. zilhidže 1205 (26. VIII 1791) godine, ili 8. agistosa, pucali su u Sarajevu topovi u znak primirja s Austrijom. O tome je stigao i pročitan ferman. To se dogodilo u petak.

(U ovoj godini su umrli):

Sulejman Čakaruš, kavaf pema Mehkemi.[2]

Starac Vehab-baša, sarač, dobar čovjek.

Dugi Jusuf, bostandžija, sofija, volio je učene ljude.

Husejin Čelengir, koji je ranije ubio svoga brata. U starosti je pio. Potvoriše ga zbog nečeg i zadavljen je u sarajevskoj tvrdavi.[3]

Jusuf, rob Hasanagića (Hasanagik kolesi). Ubijen je na putu iz Zvornika, gdje bijaše sakupio 600 groša; bogat.

Mula Ibrahim Sočo (Soço-ogli). Nije se ženio, ugodna duša. Imao je oči bademaste. U mladosti je provodio dilberluk.

[2] 19. muharema 1205 (29. IX 1790) godine upisana je u sidžil imovina ovoga hafafa, sina Omerova, iz Careve mahale, a iznosila je 1.719.173 akče. Posjedovao je više nekretnina, dućana i magazu u Čizmedžiluku. Sidžil XXXVIII, str. 47.

[3] Sin je Osmanov, iz Hubjaragine mahale. Ostavina mu je iznosila 106.898 akči, a upisana je u sidžil 29. muharema 1205 (9. X 1790) g. Tu se ne spominje da je ubijen. Sidžil XXXVIII, str. 47.

Ćoro, berber, suhonjava lica. Imao je izgled kakvog tirjaćije. U visokim krugovima je bio poznat maskaradžija, grešnik, ali nije nikoga vrijedao.

Ibrahim-baša, kujundžija, alemdar sekbana iz Crne Rijeke. Prvi bi išao protiv hajduka na čelu čete. Bio je junak, umro je na povratku s vojne.

Fejzo-hodža, rodom iz Višegrada, oženio se kćerkom jednog kadije. Od jedne kafane na Abdesthani napravio je mekteb i dugo vremena bio mualim, krupan i bogat čovjek. Umro je od bruha.

Sahačić (Sa'atciogli), berber.

Jedan bostandžija, s Hiseta.

Još jedan čovjek, i zatim još jedan čovjek.

Crnobradi Podžepac (Podcipaç), kestendžija, iz Sunbul-mahale.

Bjelobradi Smail-baša, terzija.

Muharem-baša, tasar.

Ahmed Kurbegović (Kurbegogli), mnogo je pio i tako potrošio očino nasljedstvo. Razbolio se i dugo vremena ležao; hramao je malo u jednu nogu. Jedne noći su ga pijanice ranile na ulici.[4]

Mrski Osman-baša, bjelobrad, koltukčija, šalio bi se i oponašao junaka. Bio je blag čovjek i nije se nikada ljutio.

Mladi sin luledžije bajraktara, koji je umro nakon dolaska iz Soluna.

Mula Salih, moj susjed, sin kazaza hadži Husejina. Umro je u Solunu.

Hadži Ibrahim Đulić (Gulogli), sofija, umro je naprasno.

Avdija *Sikira*, sin pekara Fazlije; osumnjičen kao ubojica i zadavljen.

Sin kadije Mahmuta.

Juvadžić (Yuvaciogli), terzija; umro od istiske.

Bego, veoma star zildžija, siromah.

Neki Halil, čizmedžija.

Topalasti Ahmed, mumdžija.

Salih Kabahija (Kabahiogli), junačan i odvažan čovjek. Nekom prilikom su ga zatvorili u sarajevsku tvrdavu gdje je on s puškom u ruci navalio na čokadara, skočio iz tvrdave prema Bendbaši i umro.

Ahmed-baša, tabak, sin bajraktara Tabaka.

Žutobradi kazaz.

Mula Ahmed Hadžibećirević (Hacibekirogli).

Mula Mehmed, abadžija, ugodna duša.[5]

Mršavi (kurgaz) Mraz-hodža, rodom iz Prozora (asli-Porozorli), ćosat, malo slabouman, neznalica (cahil), star, ali nije bio bolestan.

Papučija, bez brade, oniska rasta; polako bi išao i govorio; sofija, namaščija, zakrpljene odjeće,

[4] I u sidžilu od 8. džumadel-evela 1205 (13. I 1791) g. konstatuje se da je pokojnik, sin hadži-Mustafin, ubijen. Ostavina mu je iznosila 249.459 akči. Sidžil XXVIII, str. 68.

[5] Sin je Mustafin, unuk Osmanov, iz Jahja-pašine mahale. Imao je dućan u Abadžiluku. Ostavina mu je popisana 5. šabana 1205 (9. IV 1791) g., a iznosila je 705.098 akči. Sidžil XXVIII, str. 114

dobar čovječuljak, punac kazaza hadži-Hasan.

Neki Osman-baša.

Starac Bego, abadžija, *žmirkav.*

Jedan maloumni dobri herif, zvani *Fučija;* radio je u dućanu prema Husrev-begovu hamamu.

Starac hadži Omer. Kako je u mladosti bio neodgojen, prozvaše ga *Užan.*

Salih, jaramaz; ostario je i umro. Bijaše poznat u 97. džematu. U Sarajevskom polju je imao han.

Salih-baša Kujundžija (Kuyunciogli), star, ali je bio poput kakva mladića.

Mušan Gurda (Gurdaogli), mlad, bogat, lijepo odjeven, neotesanac (Toysiz). Bio je pijanica pa je tako jednom prilikom treći dan Ramazanskog bajrama sa društvom ubio nožem Mecinog sina. Zatim je jedan od drugova ubijenog odsjekao sabljom Mušanu ruku, od čega ovaj na mjestu ostade mrtav.

Ospičavi Mehmed-aga, postao je aga na Zvorniku; navodno je bio pametan i lijepo je pazio svoje vojnike. Hvalili su ga da je pravičan, a zvali su ga Mudželit Mehmed-aga. Uzeo je u zakup desetinu kao malikanu, ali ga smrt ne poštedi.

Hadži Mehmed Ćomara, trgovac; išao je često u unutrašnjost i trgovao. Bijaše čovjek u godinama, oniska rasta, kadićevac, ranije je stalno dolazio u tekiju na virdove.[6]

Habib Pasvandžić (Pasvanciogli).

Ibrahim *Crvenac,* kazaz; zaklao se.

Hadži Mustafa *Miljaska,* brz čovjek. Imao je bolesna oca, tirjaćiju, kojeg je iz puške namjerno ubio, jer je kod ubijenog nekakav kradljivac bio pohranio pokradene stvari. Zbog toga je Mustafa zaprijetio ocu i ubio ga.

Mujo, belukčija, siromah, bolestan, malo tevećelija i naivan. Ponekad bi kod mene u dućanu sjedio.

Hadži Ibrahim Misirlija, ćoso. Često je putovao u Misir trgovačkim poslovima; bijaše razgovoran čovjek.

Mladi mula *Mujo* Hadžišabanović (Hacişabanogli), davao je novac na kamate, ali ga život ne poštedi.

Trgovac hadži Jusuf, sin hadži Ibrahima.

Ibrahim-baša Skopljak (Uskubli) visok, većinom je boravio u Varešu.

Džafer-baša, sarač, bio je na glasu u gadanju iz puške, a osobito je bio dobar lovac, bogat herif.

Amidža Šako, tirjaćija, baždar u Koševu, ihtijar, iz (prazno) buluka.

Duranović (Duranogli) Ćušida, čauš u uniformi, onizak zanačija, aračadžija.

[6] Ćomara hadži Mehmed je od svoga imetka, koji je procijenjen na 1.182.882 akče, uvakufio 144.000 akči ili 600 groša za: bedelihadž, za opravku Halač-Davudove džamije, u kojoj mahali je stanovao, i za propovijedi u Baščaršijskoj džamiji. Sidžil XXXII, str. 7.

Saka, telal. Dugo vremena je patio od bolesti u ledima, pa bi ležao, opet se pridizao i konačno umro.

Kamenjarević (Kamenarogli) starac, timurdžija, s jednom nogom, a drugu je imao drvenu.

Jedan mladić, koji je potvoren za kradu i zadavljen.

Tutundžija s Hotina, Židov, ali je primio islam, star i bećar, jer su mu žena, sin i kći stanovali na drugom mjestu, a on sebi odabra za stanovanje bećarsku sobu. Neki mladi berber ga je ubio i pobjegao, odnio mu je 110 zlatnih rušpi.

Hadžimusić (Hacimusaogli), starac, bjelobrad, mesarski baša, ajan. Izgledao je poput kakvog dilbera, svijetla lica i stasa. Obolio je na nogama i nije izlazio iz kuće; bio je bogat čovjek.

Jedan vojnik Sarajlija, koji je umro od upotrebe opijuma.

Hadžibeg Menzildžija, duga jezika rodom iz Sarajeva, a najviše vremena je boravio u Čajniču i Prači; tamo je i umro.

Siromašni starac, pekar, kojeg su zadirkivali.

Frenjo, abadžija, u nekoj svadi je ranjen u nogu i tako ostade hrom.

Siromašni delija, s Bjelava, rezač drva.

U ovoj godini svega pokojnika 64.

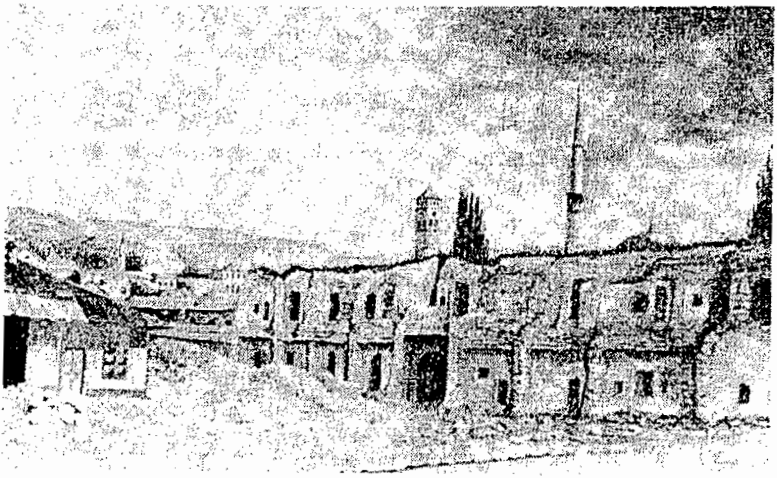

Tašli han (nepoznati autor)

GODINA 1206.
(31. VIII 1791 – 19. VIII 1792)

– Ove godine je na Bendbašu stiglo toliko drva da, Bog zna, nikad ranije ih toliko nije došlo niti će ih ubuduće doći.

– Sutradan po Kasumu pade veliki snijeg.

– U mjesecu saferu dogodilo se pomračenje sunca, a, po Melhemi, to je predznak velikih kiša, što se zaista i obistini, jer je iza toga nekoliko dana stalno padala kiša.

– Zbog velikih kiša ćumur je poskupio tako da se tovarom prodavao po dvije pare, a teško ga bijaše i dobiti.

– 12. rebiul-eveła 1206. (10. XI 1791) godine na Kasum protekoše Hadžimuratovića češme (Hacimuratzade) u Carevoj džamiji.[1]

– 9. noć po Kasumu bijaše cijelu noć sijevanja, grmljavine, kiše i vjetra južnjaka, pa sutradan u utorak usljed bujice biše porušeni svi mostovi, osim Šeher-ćehajinog, koji ostade čitav. To se dogodilo 4. studenog ili 18. rebiul-evela 1206 (16. XI 1791) godine, u utorak.

– Kronogram sa hadži-Husejinovog mosta glasi: »Hadži-Husejinov

[1] Iz jednog natpisa na kamenoj ploči koja i danas stoji na češmi u dvorištu Careve džamije vidimo da ju je podigao spomenute godine Abdulah-aga Hadžimuratović, sin serdengečdije hadži-Ibrahim-age. Nije poznato da li se i ranije na ovom istom mjestu nalazila češma. Više puta je opravljana, a ranije se pred njom nalazilo veliko kameno korito, kojega sada tamo više nema. Češma je imala pet lula. – S. Kemura, *Careva džamija*, Sarajevo 1908, str. 10; isti *Katalog*, Sarajevo 1916, str. 6; H. Kreševljaković, *Vodovodi i gradnja na vodi u starom Sarajevu*, Sarajevo, 1939, str. 34 i 61. – Bašeskija i kasnije spominje ovog dobrotvora.

[2] Sve do 1896. godine nalazio se jedan kameni most situiran upravo prema ulazu u Carevu džamiju, a i nazivao se Careva ćuprija. Sagradio ga je neki hadži Husejin 1029 (1619/20) godine. Na tom istom mjestu je nešto prije 1462. godine podigao jedan most Isa-beg Ishaković. Medutim, nije poznato da li je to bio kameni ili pak drveni most. Carevu ćupriju spominje i Evlija Čelebija i donosi u svojoj Sejahatnami prepis zadnjeg stiha kronograma.

U Muderizovićevu prevodu ovog dijela ljetopisa pogrešno je navedeno da je hadži-Husejinov most Šeher-ćehajin most. To je navelo H. Kreševljakovića i druge autore da ustvrde kako je Kemura pogriješio kada je Carevu ćupriju nazvao hadži-Hasanovom ćuprijom. – H. Šabanović, Evlija Čelebija–*Putopis* Sarajevo, 1957, str. 129, H. Kreševljaković, *Vodovodi i gradnje na vodi u starom Sarajevu*, 1939, str. 19. Vidi i bilješku 3 u 1204. godini.

most je dovršen 1029 (8. XII 1619 – 25. XI 1620) godine.[2]

– Brana (bend) na Bendbaši je porušena kao i četiri-pet kuća u Latinluku oko Miljacke, zatim nekoliko dućana u Čekrekčijinoj mahali.

– Svijet iz okolice Sarajeva pričao je kako su i oko Sarajeva porušene mnoge ćuprije, vodenice i kuće.

– Nakon toga se vrijeme proljepša i sunce obasja, a kroz jednu sedmicu prestade potreba prelaska preko Šeher-ćehajine ćuprije, jer je bičakčija Nuhan na brzinu kao pazariju dao sagraditi jedan drveni mostić kod Tahmisa izmedu Careve i Latinske ćuprije, preko kojega svijet poče prelaziti. Tome se svak obradovao.

– U Zildžiluku od Miljacke porušeno je nekoliko dućana, a i ulica je oštećena, pa se i tu moralo prelaziti preko mosta.

– U mahali Kračule (Krakul mehallesinde) ostale su jedino kuće koje su bile zidane od kamena i drveta, a sve one od ćerpiča su porušene.

– Tovar drva ove godine prodavao se po 26 akči.

– U 1206. godini cijene namirnicama iznosile su: junga masla 60 para, svijeće na oku 30 para, med 18 para, pšenica po šiniku 7 groša, meso govedina 4 pare, bravije meso 5 para, sir 6–8 para, *grah* 6–8 para.

– Dobrotvor hadži Bešlija Mustafa sagradio je više porušene kamene Careve ćuprije jedan drveni most, koji je sagraden na brzinu i preko kojeg svijet poče prelaziti mjesec dana po Kasumu.

– Nadošla Miljacka je potpuno porušila Isa-begov nasip na Bendbaši, i to u jačoj mjeri nego godine 1190 (1776), jer je ove godine voda toliko nadošla da, Bog zna, nije nikada toliko ranije nadošla.

– Ove godine je na Bendbašu došla preko 6.000 *kolaca*, što se nikad ranije nije dogodilo.

– Trgovac Serhatlić, iz 50. džemata, u čatal-turbanu, bio je malo sulud. On se miješao i kvario planove onima koji su nedolično hlepili za ajanmskom časti, ali je često njegovo nastojanje ostalo uzaludno i bez uspjeha. Kada je tako jednom u Sarajevo stigao jedan derviš bektašija, s turbedarom Kaimijina turbeta[3] radi nekog posla, spomenuti aga Serhatlić, kojeg u tom vremenu bijaše snašlo ludilo, odveo je spomenutog derviša po imenu Hasana

[3] Kaimijino turbe nalazi se u selu Kuli kod Zvornika. To je obična drvena gradevina s dvije prostorije, od kojih je u većoj drveni sarkofag nad grobom Kaimije, poznatog Sarajlije, pjesnika i šejha halvetijskog reda. Umro je 1691. godine u Zvorniku, kada je prognan zbog učestvovanja u buni Sarajlija 1672. godine. – S. Bašagić, *Bošnjaci i Hercegovci u islamskoj književnosti*, Glasnik Zemaljskog muzeja 1912. str. 110; H. Mehmed Handžić, *Književni rad bosansko-hercegovačkih muslimana*, Glasnik Islamske vjerske zajednice 1934. str. 217 i S. Kemura – Vladislav Ćorović, *Dichtungen Bosnischen Moslims*, Sarajevo, 1912, str. XII.

svojoj kući, počastio ga i dao mu konja da ovaj izjaše i prošeta po čaršiji. Ovome se svijet mnogo čudio i poče se govoriti da je aga poludio. Za njegovo ludilo, medutim, ni spomenuti derviš nije znao, ali kasnije i on izjavi da je aga zaista poludio. Žena ludog age nastojala je odstraniti derviša iz kuće davši mu nekoliko zlatnika. Ovog derviša su konačno zatvorili, ali ga opet puste. Aga je i u čaršiji pravio razne ludorije, pa ga staviše u bukagije.

– Koncem Erbeina, na tri dana prije Hamsina, pobjegao je kol-ćehaja Mahmut, koji se bez razloga odreče agaluka i po noći pobježe.

– Spomenuti aga Serhatlić je jedan od aga sa Dubice, iz 50. džemata. On je, navodno, bio protivnik derviša; pametni ljudi tvrdiše da je aga poludio. Zaista je i bio jače poludio i zato ga pritvoriše, nakon čega se malo smirio.

– 16. redžeba 1206 (10. III 1792) godine, u subotu, stiže u Sarajevo novi gradski zapovjednik kol-ćehaja Mustafa-aga, koji je svrgnut sa zapovjedništva u Vidinu.

– Starac Ibrahim-baša Hršum (Hrşumogli) *Zlogovor,* koji je bio pisar, oženio se mladom djevojkom, koja se poslije razboljela tako da se teško mogla kretati. Nakon smrti muža joj, spomenutog Hršuma, ona se s majkom i dvoje djece preseli u bratovu kuću, ali se jednog dana iz nepoznatih razloga objesi.

– 18. ramazana 1206 (10. V 1792) godine udavljen je jaramaz Berbić (Berbo-ogli), kojeg su uhvatili. On je počinio mnogo zlih djela po selima i planinama.

– Da spomenem još jedan događaj u našem gradu: Prvaci našeg grada bi svakog novog zapovjednika koji bi došao u Sarajevo zaveli toliko, da bi mu dali ovlaštenje i dopustili da i za najmanje prestupe može kažnjavati smrću davljenjem. Ako bi još takav aga ulizica i želio da se dodvori svijetu i prvacima, on bi to sprovodio, ni najmanje se ne obzirući na šerijatske propise. Aga ne bi dozvoljavao nikom, pa ni djeci, da se noću uz ramazan kreću gradom bez fenjera, da viču i galame po ulicama, pa bi kolukčije za najmanji prekršaj prekršitelje predvodili agi.

Jedne ramazanske noći aga je bez šerijatske murasele zadavio jednog snažnog mladića delikanliju i zbog toga na sebe navukao Božju srdžbu. *Hudi-sijedi* neznalice donijeli su leš ovog mladića na aginu kapiju, polupali mu vrata, opsjednuli konak, i htjeli mu rastrgati 5–6 njegovih ljudi, pa i samog baščauša i kolćehaju. Tom prilikom opljačkali su nekoliko takuma aginih čibuka i drugih stvari u vrijednosti od stotinu groša.

– 23. ramazana (15. V 1791), ili 4. majisa, dobavio je Hadži Bešlija

Mustafa majstore iz unutrašnjosti radi opravke porušenog dijela Careve ćuprije, pa je u tu svrhu otpočelo lagumanje kamena. Jednoj osobi koja promatraše ovo lagumanje oklizne se noga sa stijene i nastrada.

– Gradnja ovog mosta počela je 3. ševala 1206 (25. V 1792) godine, na mjesec dana prije nego je počeo dan kraćati.

– Jedno dijete je palo u mlinski žlijeb, usljed čega strada, kao što je i ranije 1190 (1776/77) godine stradalo jedno dijete pavši u mlinski žlijeb.

– Neko je ubio jednog mladića u Čejirdžiku.

– Pasvandžija Habib, koji je bio poznat kao veliki izjelica i imao veliku snagu u rukama, umro je i iza sebe ostavio mladog sina sarača, boležljivog, koji je rano pustio bradu i postao mujezin i imam, pa tako veoma mlad postade veliki sofija, ali je pokazivao znakove ludila i vesvese. On je tako bio počeo zabranjivati nemuslimanima raji prolaz kroz harem Begove džamije. Kao bijesno pseto jednom je navalio na kršćane koji su sjedili u svojim dućanima. Konačno, i ovoga usmrtiše.

U ovoj godini je bila velika poplava strašnija od onih u godinama 1181 (1767-68), 1190 (1776-78) i 1192 (1778-79).

(U ovoj godini su umrli):

Skokić, iz Hubjaragine mahale.

Mula Bos (Bosogli), ćosat. U Istanbulu je prodao robe u vrijednosti od 5-6 kesa i taj novac propio. Bio se odao uživanju opijuma.

Siromah Avdija, terzija.

Kazandžija, čarakdžija.

Trgovac hadži Mustafa, dobar čovjek, pristaša Tufin.

Salih, kečedžija.

Siromah Osman Herić, abadžija, iz Mimar Sinanove mahale.

Visoki i mladi Ahmed, sarač, pio je piće. Pobjegao je od kuće i iz vojske. Konačno je slomio ruku i umro.

Židov Naftalija (Naftali), koji se bio zadužio manju sumu novaca i od sramote se objesio.[4]

Mustafa-aga Agić (Ago-ogli), hotinski aga, visok, prodao je svoje nekretnine i postao aga. Nakon dolaska s vojne provodio je život primajući milodare od svojih joldaša, postao je sofija i bio malo ahmak.

Mula Osman Merdevinlić (Merdevinliogli), bajraktar s Dubice, trgovac, mlad i ugodan čovjek.[5]

Siromašni krpedžija Kuzeli, koltukčija i tirjaćija.

Muminbašić (Muminbaşaogli), aščija, bjelobrad.

[4] I u sidžilu od 13. rebiul-ahira 1206 (10. XII 1791) godine konstatuje se da se Naftalija, sin Montilje, iz Kasim Katibove mahale zbog dugova zaklao. Imovina mu je iznosila 200.640 akči. Sidžil XXX, str. 30.

[5] U ostavini ovog bajraktara nalazio se i jedan sandal-bajrak procijenjen na 162 akče. Popis imovine izvršen je 25. džumadel-evela 1206 (20. I 1792) godine, koja je iznosila 593.302 akče. Sidžil XXXII, str. 90-91.

Popularni kadija Vićo, s Alifakovca. Imao je dosta nekretnina.[6]

Derviš-Bego, muteselim. Iako je bio zaim, ipak prisvoji još jedan zijamet, koji je ostao upražnjen. Oko toga se mnogo natezao i prepirao, ali je umro gušeći se u dugovima.[7]

Njegov, Derviš-begov, brat Lutfi-beg je domalo iza ovoga umro. Obojica su bili mladi.[8]

Starac Salih, abadžija, mujezin. Imao je gustu bradu.

Siromašni rezač drva i čobanin.

Mula Ibrahim Hršum, ranije je bio abadžija, a u starosti postade javni pisar. Pisao je nešto slično nesh-pismu, ali mu ruka nije bila uvježbana.[9]

Bjelobradi, topalasti Sulejman-baša, kujundžija, iz 97. džemata i 10. buluka.

Ibrahim-baša Kečo, iz Armaganuše.

Mustafa-baša Lepir, žutobrad, mestvedžija.

Starac hadži Husejin, iz naše mahale.

Sin umrlog Kanbera (Kanberogli), jedan izmedu 25 sarajevskih hadžija, koji je umro na putu, u Novom Pazaru. Bio je mlad.[10]

Hasan-baša dželepčija i mesar, sin kazandžije.

Hadži Mehmed-efendija Čajničanin, muftija i muderis Đumišića medrese u Sarajevu, neženja. Umro je 25. redžeba 1206 (15. III 1792) godine na prvi dan proljeća.[11]

Ibrahim, sin Sake Omera, jemendžija, umro od vrućice.

Starac pisar (katib), iz Neretve (Neretveli), prvo je bio abadžija. Poguren. Bio je pisar, i to najprije kod Begove džamije, a kasnije u Tašlihanu, tirjaćija.

---

[6] Puno mu je ime hadži Ali-efendija Halisi, kadija, sin šejh Hasana, iz Vekil-Harč mahale. Posjedovao je han u Čekrekčijinoj mahali i uz njega sjenaru i dućan nad kojim su bile dvije sobe. U istoj mahali je imao i berberski dućan i nad ovim četiri sobe, a u Tarakčiskoj čaršiji kafanu i šest dućana. Osim toga, posjedovao je i čifluke i druge nekretnine. Ostavina mu je popisana 1. džumadel-ahira 1206 (26. I 1792) godine i procijenjena na 2.736.000 akči. U ostavini je iskazano i dvadeset svezaka knjiga. Sidžil XXXII, str. 84-85.

[7] Puno mu je ime Derviš Mustafa-beg, sin Smail-bega, iz Jagdžizade mahale. Umro je u kasabi Sorguč na povratku iz Vidina. Bio je prezadužen. Ostavina mu je popisana 3. ramazana 1206 (15. IV 1792) g. a iznosila je 387.665. Sidžil XXII, str. 125 i H. Kreševljaković, *Dženetići*, Sarajevo, 1954, str. 146.

[8] Lutfulah-beg Dženetić je sahranjen u grobnju u Hanbinoj carini, gdje mu se i danas nalazi nadgrobni spomenik s natpisom. Vidi i H. Kreševljaković, *Dženetići*, Sarjaevo 1954, str. 142.

[9] Hršum je sin Mehmed-čelebije, iz Kadi Baline mahale. Ostavina mu je popisana 1. redžeba 1206 (24. II 1792) g. a iznosila je 76.867 akči. Tu su iskazane i knjige procijenjene na 1.396 akči. Sidžil XXXII, str. 94.

[10] Sin je hadži-Salih-efendije, iz Ivlakovali mahale, za kojeg se i u sidžilu također kaže da je umro u Novom Pazaru, na putu za Meku. Imovina mu je iznosila 1.106.252 akče, a popisana je 3. šabana 1206 (27. III 1792) g. Posjedovao je više nekretnina. Uz njega je nadeno 172.428 akči. Sidžil XXXII, str. 111-112.

[11] Vidi bilješku 13. u h. 1194. godini.

Hamal Salih, iz Neretve (Neretveli), nosač tabuta.

Starac papučija.

Abdulkerim, krevetlija, iz Ćemaluše mahale.

Visoki Špilja Kamenjarević (Komenarogli), Sarajlija; umro je u Kreševu.

I njegov prijatelj, jaramaz, koji je ubio jednog raju nemuslimana, pa i njega ubiše.

Salih Zeher Penjezović (Penezogli), brkat, ostario, a stalno je pio.

Starac Jašar-baša, koji je nekom prilikom zbog neke potrebe obukao ženinu feredžu i zbog toga mu ostade ime Feredža-Jašar. On bi se toga stidio. Bio je terzija.

Starac Ismail-baša, papučija.

Aračadžija, ihtijar, iz 50. džemata, zvani Čejrek-aga.

Starac Ris Bećir, nalbant, u godinama, ali uspravan. U tekiji bi s velikim zanosom vršio zikr, tako da bi pod njim daske škripale, a stanovao je u jednoj ruševnoj kući, jer je bio siromašnog stanja.

Berbić (Berbo-ogli), jaramaz, kojeg su uz ramazan zadavili u sarajevskoj tvrdavi zbog nekog ranijeg njegovog nedjela.

I još nekog delikanliju zadaviše u tvrdavi, također uz ramazan. Ovaj je obnoć pobjegao iz kola i s puškom navalio na čokadara, ali ga uhvate. Njega sam siromah, opremio u Imaretskom hanu. O njegovom slučaju ima spomena i na drugom mjestu u ovom defteru.

Jedan pekar, koji se survao s visoke stijene i umro.

Šeho, kopač grobova, siromah, o sebi pri sebi, dobar čovjek.

Mula Mehmed Piro, hafaf, koji je za duhan i drugo *trampao* svoju robu, a ponekad je prodavao i za novac. Kuća mu je prodana na dražbi radi naplate dugova. Doduše, bila je ruševna, ali na odličnom mjestu i za nju se moglo mnogo novaca uzeti.[12]

Mladi, bradati atar Avdibeg.

Hadžija Mulo, mnogo je imetka naslijedio, ali nije dugo živio.

Liha (Lihaogli), mlad.

Salih Klino, kahvedžija, dobar čovječuljak, umro od toga što mu se mokraća zaustavila.

Neženja Mehmed *Gačanin,* jake grade. Nije se dobro osjećao, pa je otišao jednom u hamam i tamo umro.

Hadži Salih Brko, kazaz.[13]

Hasan Kozar (Kozaroglu), u osamdesetoj godini, ali se od svoje četrdesete do sedamdesete godine na Brijegu na Bakijama bacao

[12] Sin je Mustafin, iz Vekil-Harčove mahale. U ostavini njegovoj našlo se mnogo gotove obuće i neizradene kože. Ostavina mu je procijenjena na 368.052 akče. Imao je posjed u Neretvi. Sidžil XXXII, str. 146.

[13] Sin je šejh Ibrahimov, iz Nebrdilo hadži-Alijine mahale. Kazaska roba u njegovu dućanu iznosila je 236.952 akče, a dućan u Kazazima 64.800 akči. Imao je i jedna dolap u Bezistanu i baštu i kuću u spomenutoj mahali. Cijela imovina mu je iznosila 1,357.193 akče, a popis je izvršen 27. zilhidže 1206 (16. VIII 1792) godine. Sidžil XXXIII, str. 54.

kamena s ramena, a bacao je i sohu. Svake godine bi od proljeća do Kasuma i to petkom od podne do akšama, spomenuti popularni Hasan bio prisutan igrama. On je bio sa Vratnika, a s Bjelava poznati bajraktar Pinjo od svoje šezdesete pa sve do danas zamijenio je spomenutog Hasana u bacanju kamena, sohe, igre jataganom i puškom.

Ćurčić (Kurkizade). U mladim danima su ga oslovljavali Ahmed-beg, a kad je postao mulazim i kadija, zvali su ga Ahmed-kadija. Bijaše ugodan čovjek. Na nosu je imao nekakvu ranu, pa mu je nos bio zamotan komadom platna. Iza sebe je ostavio tri sina i šest kćeri.[14]

Mula Mustafa Muzaferija (Muzaferizade), trgovac, brkat lijep čovjek, umro je od istiske.[15]

Mustafa Kladnjić (Kladno-ogli), neznalica, ali je navodno znao nešto malo pisati divaniju pismo, pa bi nekim osobama i pisao pisma. Konačno postade i pisar janjičarskog age, a ovaj ga iz velikodušja učini i hasećijom. Obukao je uniformu, ali to malo potraja, jer je ubrzo umro.

Sarajlija *Gazda,* Ciganin, koji je iz Goražda došao u Sarajevo i umro od kuge. Nije mi poznato da li je to prvi slučaj kuge u ovoj godini.

Starac Davud, tabak.

Hasan, sarač, pri radu je umro u Umoljanima.

U ovoj godini je umrlo 55 osoba.

[14] Ahmed-efendija je sin Sadikov, iz Jahja-pašine mahale. Naslijedili su ga: žena Fatima, kći Abdulahova, sinovi Mehmed, Fejzulah i Sunulah i kćeri Fatima, Afifa, Nurija, Ajiša, Hamida i Rukija. U njegovoj ostavini, popisanoj 24. zilhidže 1206 (13. VIII 1792) godine, nadeno je i nekoliko svezaka knjiga, većinom šerijatsko-pravnih djela. Imovina mu je procijenjena na 692.444 akče. Sahranjen je u groblju uz Jahja-pašinu (Ćurčića) džamiju. Sidžil XXXIII, str. 52-53.

[15] Sin je Muharemov, unuk Saliha, iz mula Arebi Atik mahale. Trgovao je u zajednici sa svojim bratom Salihom. U njegovoj ostavini, popisanoj 27. zilhidže 1206 (16 VIII 1792) g., nalazi se i nekoliko svezaka knjiga, medu kojima i jedna o liječenju. Imovina mu je vrijedila 380.654 akče. Sidžil XXXII, str. 27-28.

GODINA 1207.
(19. VIII 1792 – 8. VIII 1793)

– 11. muharema (29. VIII 1792). u srijedu, došao je u Sarajevo novi zapovjednik Sarajeva aga Omer-aga.

– 16. muharema (2. IX 1792), ili 23. agistosa, počeo je hadži Bešlija Mustafa-aga opravljati Avdipašinu džamiju.[1]

– Kronogram o obnovi Careve ćuprije:

»Carevu ćupriju voda je porušila,
Koju odmah, vrlo čvrstu, hadži Bešlija
Sagradi, a Ševki joj izreče kronogram:
Od ponovnih nesreća neka je sačuva pouzdani i milostivi.«

Drugi kronogram:

»Bujica je porušila hadži-Husejinov most,
Kojeg odmah obnovi Mustafa-aga hadži Bešlija,
Božjom pomoći Ševkija mu izreče kronogram:
Hvala plemenitom Bogu, most se u cijelosti dovrši
Godine 1207.«

– U 1207 (1792/93) godini trgovci drvetom (tomrukci) sagradili su jedan dugački most od drveta kod velike stijene na Bendbaši radi lakšeg prevoza drveta u grad.

– Hadži Bešlija je iz vlastitih sredstava obnovio Avdipašinu džamiju i pokraj nje je sagradio češmu.[2]

– Neki dječak ubio je iz puške jednu djevojku.

– Aga i čokadar od sramote koju su doživjeli prilikom već spomenutog događaja i napadaja na agin konak oklevetali su u Istanbulu jedanaest gradana i isposlovaše ferman za njihovo pogubljenje. Zbog ovoga je stigao u Sarajevo i glavni zapovjednik, aga, čemu se svijet mnogo čudio, jer je popisao sve bogataše čija se smrt zahtijevala u fermanu. Mula je u korist optuženih izdao ilam a napisan je i mahzar. Ovo se dogodilo pet-šest dana po Kasumu.

[1] Vidi bilješku 2. u 1188. godini.

– Hadži Bešlija je za dva i po mjeseca završio obnovu Avdi-pašine džamije. Pri njenom otvorenju prvo je obavljen namaz-sabah u petak, a istog dana se obavila i džuma-namaz. Pred spomenutom džamijom protekla je i češma i u nju je dovedena voda iz Mošćanice, a koja teče i u Kolobaru. To se dogodi 20 dana prije Kasuma.[3]

– 24. rebiul-ahira 1207 (8. XII 1792) godine, na dva dana prije Erbeina, u nedjelju oko ikindije, stigao je u Sarajevo iz Prače Husamudin-paša.[4]

– 1. redžeba 1207 (12. II 1793) godine postade sarajevskim muftijom glavni pisar sarajevske mehkeme.

– Moji prihodi koje sam imao od pisanja u dućanu pod Sahat-kulom, kod vrata Imaretskog hana, iznosili su u 1207. godini, od marta do marta, 10.772 pare ili 269 groša.

– 16. marta 1207 (5. IV 1793) godine nadošla je Miljacka i porušila hadži-Nuhanovu drvenu ćupriju, kao i Fazlagića bend, a bujica je počinila još i druge štete.

– 23. šabana 1207 (5. IV 1793) godine izgorjele su dvije kuće i to Humina i Ješilovića sinova sa svim namještajem i jednim slugom.

– Ove godine se medu djecom pojavio veliki kašalj.

– U ovoj godini se kod pasa pojavila nekakva čudna bolest: oni bi se tresli, i to ne bi mogli nikako zaustaviti. Kod drugih se opet ta bolest odražavala na drugi način: oni bi cičali i zavijali, kako se to bosanski kaže *cikoto*.

– U časnom mjesecu ramazanu umro je jedan bogati zimija nemusliman koji bijaše veoma krupan i debeo tako da je sebi morao posebno izraditi kaluf za papuče. Njegov leš u kovčegu (tabut) nosilo je na groblje (mesatlik) nekoliko ljudi koji ga sahraniše. Medutim, obnoć su lopovi otkopali njegov grob i opljačkali mu haljine u vrijednosti od 20-30 groša. Ovi su se nadali da će uz pokojnika naći mnogo vrijednih stvari. Medutim, našli su samo jedan ćilim vrijedan 5-6 groša i na prsima nekakvo platno. Dakle, nebaši su se nadali velikoj dobiti i zato su podnijeli mnogo truda i muke. Prema kadijinoj muraseli spomenutog su ponovno zakopali, a za izdavanje murasele kadija je uzeo i naplatio 30-40 groša. Dakle, na ovom svijetu ima mnogo nebaša. (Dunyade nebbaş çok.)

– U ovoj godini je sve do Sitei-sevra bilo jako hladno, a iza toga je pao snijeg, a bilo je i kiše. Zbog toga se sijeno prodavalo po dvije pare na oku, a stoka je bila dosta mršava. Stoka i drva su slabo i dolazili u Sarajevo. Sve je poskupljalo tako da se par manjih neuhranjenih volova prodavalo po 120 groša.

---

2 i 3 Vidi bilješku 2. u 1188. godini.

[4] Hasamudin-paša je postavljen za bosanskog namjesnika 30. decembra 1792. godine, na kojoj dužnosti je ostao do 28. aprila 1797. godine. H. Kreševljaković – D. Korkut, *Travnik*, str. 139.

– Ove godine je Uskrs pao drugi dan proljeća, u nedjelju. Ovo se nije dogodilo niti će se dogoditi u pet stotina godina da ovaj praznik bude iza proljeća, jer se to protivi starim kršćanskim pravilima.

– Na Jurjevdan ove godine padala je cijeli dan kiša. Bijaše studeno i oblačno.

– 27. dan nisana pobjegao je Omer-aga.

– Sijeno se prodavalo na oku po dvije-tri pare.

– Pojavio se veliki kašalj kod male djece.

– 7. ševala 1207 (18. V 1793) godine, ili 15. dan proljeća, došao je u Sarajevo janjičarski aga Jašar Pašalić (Paşalikogli), rodeni Sarajlija, koji promijeni sebi ime u Memiš. Ranije je bio trgovac, ali nije bio bogat. Poslije toga postao je hasećija. U Agribozu je dobio agaluk i kao takav došao je u Sarajevo. Prilikom njegova dolaska padala je kiša i snijeg, a bijaše i dosta hladno.

– U jednom kasam-defteru, iz sela Brestovskog, pisanom 1088 (1677) godine, našao sam neke zanimljive i vrijedne podatke, koje i ovdje prenosim: »Jedan par volova 1240 para; krava 335; tosun 662; tri ovce 267; tri šinika arpe i heljde po 150-650; 18 šinika žita 1260; dvije sjekire 35; lanac za verige 20; tri čapa 15; 7 šinika šalgama 70; hudžeti vesaya 120; resmi kismet 142; 2 vreće 26; 16 oka lana 128; 10 oka sira 70; ženska dolama 30; ćurdija 40; tepsija za pitu 15; bakrač 125; staro hegbe 4; kalemija 28; ihdarija i hademija 28; hardži defter 28. Vojni kasam kadi asker u Kreševu«.

– Dvojica mladića, od kojih je jedan bio padavičar, a koji su se besposleno šetali uz ramazan i pušili duhan, uhvaćeni su i obješeni. Zaista, ovo je čudnovat prizor: svako vidi tude grijehe, a sa svojim grijesima je zadovoljan.

– Ubijen je također i jedan nemusliman-raja.

– 32. dan po Jurjevu pade po planinama snijeg oko Sarajeva, a i početkom ljeta je bilo kišno vrijeme.

– Sve je bilo skupo: kukuruzno brašno 4 pare, pšenično brašno 5 para. Dvije akče su vrijedile 8 dinara.

– Sve do Husrev-begova vremena u Sarajevu nije bilo crkve, pa je na molbu Husrev-begova roba Matijaša, brata Marka Kraljevića, a po Husrev-begovoj dozvoli, sagradena crkva najprije od šepera. Dugo vremena je bila ova od šepera sve do 1140 (1727) godine, kada je Bošnjak Gazi Ahmed-paša gradio sarajevsku tvrdavu i odredio majstore da sagrade crkvu od kamena. Crkva je i koncem ševala 1207 (1.-10. VI 1793) g. opravljena nakon požara.[5]

[5] Stara pravoslavna crkva u Sarajevu kada je podignuta nije ni do danas potpuno utvrdeno. Ovo je, kako vidimo, predaja koju prenosi Bašeskija. H. Hadžibegić, *Stara pravoslavna crkva u Sarajevu*, Naše starine II, 1954, str. 145-150.

– Koncem 1207 (1793) godine pojavio se kašalj kod male djece, a nakon toga i krzamak.

– Krajem ove godine opravljene su Begova džamija i džamija u Sagrdžijama.

– Jednog mladića, delikanliju Saliha, koji je bio nestao, uhvatili su i pogubili. Zvao se Sojka.

– Koncem mjeseca zilhidže 1207 (31. VII-8. VIII 1793) godine umrla su od kuge dva-tri nemuslimana na Kovačima, pa su iznajmljena tri muslimana i jedan nemusliman koji su spomenute odnijeli na groblje. Lakovjerni svijet pričao je da spomenuti nisu umrli od kuge nego da su otrovani.

Prije ovog događaja usnivena su dva-tri sna, koje oni koji su sanjali ispričaše meni siromahu da im te snove protumačim. Prvi san je ovaj: jednog sibjan-mualima, koji je već davno umro, nose djeca veselo na groblje. Drugi san je: neki paša došao u Sarajevo, a njegova svita bijahu sve sami crni Arapi. Kad su pašu upitali što će mu Arapi, on odgovori da će se mladež dizati na vojnu. Treći san je ovaj: umro je sultan, pa je postavljeno pitanje ko će sada biti padišah. Naravno, ako ima prijestolonasljednik, on bi trebalo da postane padišah, ali je na to neko rekao da će padišah biti neko drugi pa bio on musliman ili nemusliman.

Sva tri ova sna su predznaci kuge. Vidjećemo, ako bude života, ja ću nastaviti s pisanjem događaja.

– Svijet je pričao kako se, navodno, u neprijateljskoj zemlji Austriji pojavila nekakva velika aždaja, za koju kažu da joj je tijelo ogromno. O ovome će biti zabilježena prava istina kada se vrate oni koji su sada tamo.

– U ovoj godini je sve do Aliduna padala kiša, kao i ono 1175 (1761/62) godine pred pojavu kuge. Telal je dva puta pozivao svijet na dovu za prestanak kiše.

Nova godina je bila u nedjelju.
(U ovoj godini su umrli):
Džafer-baša, kazandžija, visok.[6]
Ahmed-baša Hindija, kazaz, s Bjelava.
Sin mog badžanka *Avdo, grbav.*
Imao je nekakvu bolest u ledima. Bavio se bakalstvom, pa je, kao *bajagi,* nešto i stekao.
Mustafa, odabaša, iz 45. džemata, s Hiseta, bakal, star, ali zdrav, snažan i pošten. Plaću je primao iz Istanbula.[7]
Avdo, kahvedžija.
Stari barutčija, Huvin brat.
Ahmed-efendija, *Mosto,* znao je čitati perzijske knjige. Bio je mualim na Kovačima, bogat,

[6] U ostavini kazandžije mula-Džafera, sina Ahmedova, iz Než-zade mahale, našlo se i 11 svezaka knjiga. Njegov kazandžijski alat procijenjen je na 9.600 akči, a cijela imovina iznosila je 99.728 akči. Popis ostavine je obavljen 5. safera 1207 (24. IX 1792) godine. Sidžil XXXIII, str. 46.

[7] Mustafa Odabaša je sin Hasanov, iz Ali-pašine mahale. Ostavina mu je popisana 11. safera 1207 (21. IX 1792) g. bio je bakal, a radio je u zajednici sa nekim Ibrahim-bašom. Sidžil XXXIII, str. 50.

starac, lijepe ćudi.[8]

Smajo, mesar.

Hadži Mustafa Razvalić; radio je kao najamnik stambolskih trgovaca, ugodan čovjek, iz 50. džemata.[9]

Mehmed-baša Tambur. U starosti je usljed siromaštva mnogo nevolje podnio, bio je duturum, znao je praviti sazove, a.i svirati uz saz; u tome mu u čitavoj Rumeliji nije bilo premca.

Sada stiže vijest o umrlim hadžijama što su prošle godine otišle u Meku, pa ih zato unosim medu umrle u ovoj godini:

Bjelobradi Mustafa-efendija Turk, Aksikalija (Aksikali), kadija.[10]

Hadži Husejin Kekerez, abadžija.

Hadži Abdulah Kerep, sarač.[11]

Starac Selim, kazaz, otac mula-Osmana.

Hadži Avdija Goro.

Muzaferija (Muzaferizade).[12]

Hadži Mustafa Šišić.

Ibrahim, sin kazaskog kalfa-baše.

Hadži Salih, tabak.

Mladi Mehmed, čizmadžija, oženjen. Pravio je male čizme.

Siromah Ahmed-baša, krupan i debeo čovjek, beskućnik. Radio bi kao najamnik seljacima po selima.

Đikalo Mustafa, kojeg su jednog petka, pet mjeseci nakon što je ubio svoga oca, zadavili.

Isto tako je udavljen i Jeretović, poznati lutalica. Jednom prilikom je zatvoren u muteselimov zatvor zbog nekakve javne ženske, koju je zadavio. Medutim,

[8] Sin je Omerov, iz Jakub-pašine mahale. Imao je biblioteku s fondom od 140 svezaka knjiga, procijenjenih na 60.000 akči. Cijela imovina mu je vrijedila 4.277.350 akči, a popis je izvršen 21. safera 1207. Naslijedili su ga: žena Hatidža, kći Mustafina, sin mula Mustafa i kćeri Arifa i Fatima. Posjedovao je dućan u Terzijskoj čaršiji, zatim mekteb sa dućanima ispod njega, jednu polovinu kuće u spomenutoj mahali i dio kuće u Mostaru. Njegov kafeni pribor sastojao se od 15 kafenih ibrika, 2 kafena duguma, 41 findžan i 10 zarfova, koji pribor je procijenjen na 12.000 akči. Ahmed efendija je sahranjen u groblju na Alifakovcu, gdje mu se i danas nalazi nišan s natpisom. Sidžil XXXIII, str. 56–57.

[9] Sin je Hasanov, iz Čoban-Hasanove mahale. Imovina mu je popisana 10. rebiul-evela 1207 (26. X 1792) godine i tom prilikom procijenjena na 76.544 akče. Sidžil XXXIII, str. 62.

[10] I u sidžilu od 30. džumadel-evela 1207 (13. XI 1792) g. zabilježeno je da je Aksikali hadži Mustafa, iz Oruč Pehlivan mahale, umro na putu u Meku. Medu stvarima koje su nadene uz njega, a koje je u Sarajevo donio i nasljednicima predao vasija hadži Mehmed-efendija, sin Ibrahimov, nalazilo se 600 zlatnika i četiri knjige. Kod kuće je imao biblioteku koja je brojila 31 svesku raznih knjiga, koje su procijenjene na 191.200 akči. Posjedovao je više nekretnina. Imovina mu je iznosila 1.199.660 akči. Naslijedili su ga: žena, dva sina i četiri kćeri. Sidžil XXXIII, str. 150.

[11] Iz sidžila od 15. rebiul-ahira 1207 (30. XI 1792) g. vidi se da je sarač hadži Abdulah, sin Husejinov, iz Halač Davudove mahale, umro na putu u Meku. Posjedovao je deset magaza i jedan dućan u Saračima, dvije ćerhane za tokmak kajiše i druge nekretnine, zatim mnogo robe i sarački alat. Imovina mu je vrijedila 1,496.091 akču. Sidžil XXXIII, str. 92–95 i H. Kreševljaković, *Sarački esnaf u Bosni i Hercegovini*, Radovi X, 1958, str. 64.

[12] Ime mu je hadži Mustafa, sin je hadži-Husejinov iz Šejh Ferahove mahale. U sidžilu se konstatuje da je umro u Meki. Imovina mu je procijenjena na 949.392 akče. Sidžil XXXIII, str. 124.

kako je on imao grijeha i odranije, i njega zadaviše.

Zatim su u istoj noći u sarajevskoj tvrdavi zadavljena na osnovu kadijine presude još dvojica siromaha iz Rogatice, a dali je ova presuda osnovana na šerijatu ili ne?

Skender, čahidžija, koji je bio bolestan sedmicu dana.[13]

Kol, čizmedžija.

Papučija Husejin, koji je dugo vremena bio zamotana lica i nosa. Sebi je sam otvorio rane; volio je da se prikazuje kao nevoljnik i onaj koji podnosi nesreće.

Mustafa-aga, sin Pobrin.

Bjelobradi krupni čovjek, iz Ćemaluše.[14]

Trbušasti mali Ahmed, buzadžija i bakal. Dugo vremena je prodavao buzu.[15]

Fazli-baša, pekar, tirjaćija.

Ibrahim-baša Dugalić (Dugaliogli), alemdar, ali notorni pijanica iz 97 džemata.[16]

Visoki Karić, lijepo odjeven, volio je da nosi turban omotan na misirski način a tako i da se oblači; veoma star i poznat misirski trgovac, velike brade. Zbog male neprijatnosti bi plakao.

Žutobradi krupan čovjek, bakal, rodom sa sela.

Salih *Traljić,* menzildžija, iz 97. džemata.[17]

Avdija Tulum, prodavao je zulbiju uz Bajram.

Kličko, bojadžija, kojeg lično nisam poznavao.

Siromah Hido, bostandžija.

Fazli-baša, pekar.[18]

Mustafa-baša mutapčijski ćehaja, seljak, koji se miješao u odredivanje cijena namirnicama, čovjek u godinama, nepametno bi govorio. Ležao je u bolesti dvije-tri godine. Bio je siromašan, iz 50. džemata.

Osman-baša, kazaz, u tulbend-turbanu, iz Koševa.[19]

Zatim jedan čovjek kojeg nisam poznavao.

Avdija, bajraktar berberskog esnafa, crne brade, bio je ugodan i blag čovjek.

Desetgodišnji Halil, koji bi svog slijepog oca vodio za ruku. Dječakov hodža, hadži Sadik

[13] U sidžilu od 22. džumadel-ahira 1207 (9. II 1792) nalazimo popis ostavine Skendera Mehmeda, bajraktara, iz Mehmed-begove mahale. Ostavina mu je iznosila 52.314 akči. Sidžil XXXIII, str. 139.

[14] Ovaj bi mogao biti identičan sa Kladnjom hadži-Mustafom, sinom Ismailovim, za kojeg se u sidžilu od 9. džumadel-evela 1207. g. kaže da je stanovao u Havadže Kemaludinovoj mahali. Imovina mu je iznosila 329.938 akči, a u kojoj je zapisano i nekoliko knjiga. Sidžil XXXIII, str. 104.

[15] Imovina bakala Ahmeda, sina Ismailova, iz Kalin hadži-Alijine mahale popisana je 22. rebiul-ahira 1207 (7. XII 1792) i procijenjena na 117.496 akči. Sidžil XXXIII, str. 122.

[16] Dne 17. džumadel-ahira 1207 (30. I 1793) izvršen je popis ostavine bajraktara Ibrahima Dugalića, iz Topal Inhanove mahale, a koja je procijenjena na 147.780 akči. Sidžil XXXIII, str. 122.

[17] Sin je Mustafin, iz Bakrbabine mahale. Imao je kuću u vrijednosti od 168.000 akči, a imovina mu je iznosila 288.333 akče. Sidžil XXXIII, str. 208.

[18] Fazli-bašu je ljetopisac, kako vidimo, dva puta ubilježio.

[19] Sin je Fazlulahov, iz Kemal-begove mahale. Imovina mu je popisana 16. zilkade 1207 (25. VI 1793) g., a iznosila je 231.466 akči. Sidžil XXXIII, str. 204–205.

hodža, istukao je ovog dječaka štapom od čega dijete oboli na nogama i od toga umre. Eto, takav je posao nekih nepametnih i zaguljenih hodža.

Mustafa, tabak, iz Golodarice.

Starac Husejin-baša, mestvedžija, krupan čovjek.

Jedan Trebinjac (Trebinli), koji se nastanio u Sarajevu, softa, hodža u mektebu, malouman, sofija, ali zbog toga što je bio neznalica i luda postao je zanesenjak.

Bojo (Boya), zildžija, iz 39. buluka.

Hadži Mustafa Neretljak (Neretlakogli), trgovac, koji se bavio svojim poslom. Često je putovao u unutrašnjost izvan Sarajeva, donosio robu i tako se obogatio. Bio je slabe tjelesne grade i nejak. Tako je stalno putovao dok nije ubijen u jednom hanu. Kod njega je nađeno mnogo zlatnika.[20]

Majstor Mehmed-baša, ortak Ablaković, čovjek u godinama.

Poznati Alijaga Tago. Protivno svim propisima i zakonima, postao je zaim, jer je želio da dvije karpuze drži pod jednim pazuhom. Bio je debeo, crven i naočit. Glava i lice su mu izgledali poput *pendžera*. Bio je staložen. Umro je naprasno.

Mladi Salih-baša Atar (Atarogli), a zvali su ga *Atarče*. Išao bi polako.

Starac mula Mehmed, timurdžija, zvani *Sirbubalo*.

Mula Ahmed Sagrdžić (Sagrciogli), terzija.[21]

Ubijeni mladić, besposlenjak, sa Banjskog Brijega.

Jedan bolesni Zvorničanin (Izvornikli), iz Ćemaluše.

Mula Osman, terzija, čiste i bijele brade, dobar čovjek.

Halil, hamamdžija, tabutdžija, džamdžija. U drvorezbarstvu je bio odličan majstor.

Šeho, berber, ljubitelj derviša, bijele brade, ćoso, čovjek u godinama; popravljao bi satove. Bio je sin siromašnog berbera.

Istog dana je umro poznati Husejin-efendija Kantarija, pisar, visok, duge i bijele brade, star i poznat katib. Umro je 15. dan ramazana 1207 (26. IV 1793) godine, u petak.

Jedan bičakčija; izrađivao je makaze i u tom poslu mu nije bilo ravna. Umro je naprasno.

Mustafa-baša, tabak, umro u Polju.

Ali-baša, dunđer. Izgleda, bio je dobar čovjek.

Vrljika, zarobljenik s vojne, veoma star i krupan čovjek, sahačija, a bio je sahačija i Sahat-kule. Volio je derviše. Lijepim kalbigłasom recitovao bi hvalospjeve. Znao je da svira uz naj. Vjerovatno, ovako star čovjek nakon njega nije ostao u Sarajevu.

[20] I u sidžilu od 21. šabana 1207 (3. IV 1793) g. konstatovano je da je hadži Mustafa Neretljak, sin Ejubov, iz Havadže zade hadži-Ahmedove mahale ubijen na putu na koji je otišao trgovačkim poslom. Sidžil XXXIII, str. 164–167.

[21] Ostavina sagrdžije mula Ahmeda, sina Sulejmanova, iz Jakub-pašine mahale popisana je 25. šabana 1207 (8. IV 1793) g. i tom prilikom procijenjena na 288.123 akče. Bio je po zanimanju kazaz. Sidžil XXXIII, str. 168.

Selim-baša, papučija, iz 50. džemata, dugajlija, mnogo je živio, volio je učene ljude i istinu je govorio.

Jedan kaukčija, iz Ahmed-čelebijine mahale, poznat starac. Imao je tri vjenčane žene; bio je utidžija. Zvali su ga Tatar amidža. Ezan bi učio krupnim glasom, pa ga prozvaše *Horozar*.

Siromašni bjelobradi luledžija, u osamdesetoj godini. Bio je junak.

Hadži Mustafa Proha (Proha), siromah; imao je osamdeset godina. Prosjak.

Avdija Efendić, a zvali su ga i Aga. Ranije je bio sasvim naprasit i zle ćudi. Postao je seratik i zatim se oženio. Bio je svjetska maskara. Kasnije je omatušio, prestao biti zle ćudi i postao miran kao janje. Dakle, promijenio se. Iz 50. džemata.

Kapetan, kazaz, u devedesetoj godini.

Dijete Sulejman Ćurči-baše, koje je bilo bolesno pet dana, a ja sam ga, siromah, i opremio. U momentu kada su ga donijeli na grob i počeli sahranjivati, najednom tu umre bajraktar Biho, kazaz, koji je inače bio potpuno zdrav i lijepo odjeven. Prisutni ljudi ga u nosilima odnesu kući. Ovo bijaše vrlo dirljiv i čudnovat prizor.

Ibrahim-paša Klinčar, ranije drevna pijanica. Oženio se, ali mu je žena umrla. Kasnije se i on razbolio i umre.

Zatim još jedan Ibrahim Kulović (Kulogli); imao je čudnovate crno-crvene oči i očne kapke.

Kulukčija, ćehaja, ihtijar, iz 45. džemata.

Vidrić, kojeg su uhvatili na djelu s nekom javnom ženskom, ali su ga zbog nekog ranijeg ubojstva zadavili u tvrdavi.

Veoma stari hadži Avdija Delidoksan. U mladosti je tukao so. Bio je malo i bogat. Volio je junake i u starosti im priredivao gozbe. Pet-šest godina nije izlazio iz kuće usljed starosti. Umro je 1. zilkade 1207 (14. VI 1793) godine.

Crni Salih, aračadžija, krupan čovjek, iz 97 džemata.

Moj dućanski komšija, starac, kazaz, hadži Osman.

Šejh Salih, a zvali su ga i mula Salih i derviš Salih, bjelobrad, ahiretski čovjek, malouman, strpljiv, siromah.

Moj djed, mirni Salih, mutapčija, starac. Udarila ga je kap i do nekoliko dana iza toga je umro.

Mula Mustafa, alemdar, sin Jašarev. Nakon što je bolovao od vrućice bijaše se pridigao, a zatim ga otac istjera iz kuće i ovaj se konačno ubi iz puške.

Mladi Salih Sojka; zadavljen. Starac hadži Mustafa Delalić (Delialigli), aga, koji je, navodno, u vrijeme događaja Morića i Sari Murata bio ajan, aga s Hotina.[22]

Avdaga Džino, starac, stalno bi u govoru psovao oca i majku.

Bjelobradi Omer Gušo, buluk-baša.

U 1207. godini umrlih 80 osoba.

[22] Sin je Alijin, iz Mehmed-begove mahale. Imovina mu je procijenjena 22. zilhidže 1207 (31. VII 1793) g. na 535.202 akče. Sidžil XXXIII, str. 225.

GODINA 1208.
(9. VIII 1793-28. VII 1794)

– U mjesecu muharemu 1208 (9. VIII-7.IX 1793) godine pojavi se kuga.

– U mjesecu muharemu 1208 (9. VIII-7.IX 1793) godine krenuo je iz Sarajeva svrgnuti Mula-efendija, koji, bojeći se razbojnika, ne ode preko Rumelije, nego na Dubrovnik, da bi odatle nastavio putovanje morem. Medutim, kako su putevi u blizini Dubrovnika krševiti i strmi, posrnu mu konj, obori ga i usmrti. Kadija je popisao imovinu umrlog Mula-efendije i uz njega je našao preko četrdeset kesa gotovog novca.

– U mjesecu muharemu 1208 (9. VIII-7.IX 1793) godine otišla su dva čovjeka u Istanbul radi plaća, kojima je na ime putnog troška izdato 600 groša.

– Husamudin-paša je u svrhu osiguranja granice pozvao i iz Sarajeva nekoliko ljudi, kadija, odžaklija, janjičarskog agu Memiš-agu i Mula-efendiju. Oni se uputiše prema granici, ali se vratiše.

– U muharemu 1208 (9. VIII-7. IX 1793) godine, sagradio je jedan trgovac, Jevrejin, drvenu Ćirišhanu ćupriju, koju pogodi i izgradi duture za 600 groša.[1]

– 1. safera 1208 (8. IX 1793) godine dogodilo se pomračenje sunca, što je predznak kiša, kao i to da će u vilajetu vladati nesigurnost; biće mnogo razbojnika i hajduka. I stvarno se tako i dogodilo.

– U mjesecu muharemu 1208 (9. VIII-7. IX 1793) godine je Avdaga Hadžimuratović, sin hadži Ibrahimov, popravio i kaldrmisao put u Kotorcu u dužini od 11.850 aršina, jer se put bio pokvario.[2]

– Nekoliko godina je neki nemusliman razbojnik gusario po moru i mnogo imovine od nemuslimana upljačkao. Iako mu više godina sreća bijaše naklonjena, ipak je u borbi s Principom Frankom pobijeden i zarobljen. Tako je više godina ležao u zatvoru. Kada je osmanlijska vlast o ovome

[1] Ćirišhana most nalazio se u Vrbanji. Vjerovatno je ovdje postojao most i ranije, pa je ovog puta obnovljen.

[2] Vidi bilješku 1. u 1206. godini.

Gazi Husrev-begov bezistan (unutrašnjost)

obaviještena, dode s Porte nalog bosanskom paši da ga izbavi iz franačkih ruku i zajedno s imovinom da ga otpremi u Istanbul. Bosanski paša je spomenutog razbojnika zatvorio u sanduk s dva kapka, stavio ga u okove i lance pa ga je uz pratnju od trideset janjičara od konaka do konaka sproveo u Istanbul. Straži je strogo naredeno da pazi da se spomenuti ne bi otrovao. U Istanbulu ga ispitaju koji kralj mu je dao lađe, gdje mu je imetak, ko su mu jataci. Ovaj odmetnik bijaše crnook, crnih brkova, debeo i *bukelast,* kako se to bosanski kaže. Kada je ovaj iz Visokog stigao u Sarajevo, mnogo znatiželjnih osoba je pohrlilo da ga vidi, jer su lažljivci bili pronijeli vijest da ovaj odmetnik nije čovjek, nego da je div. Ali kada su ga vidjeli, osvjedočiše se da je on čovjek kao i drugi ljudi. S njim su u društvu bila još dva nemuslimana.

– Kroz duže vrijeme su trajali lijepi dani. Malo je palo snijega i svega tri dana bijaše hladno, a samo jedan dan i noć je bilo sasvim hladno, što se ranije u ovo vrijeme rijetko dogadalo. Nakon toga je opet najednom nastupilo lijepo vrijeme. Prije Kasuma na tri dana pa kroz cijeli Erbein bijaše lijepo vrijeme i bez snijega.

– Koncem Erbeina ove godine otišao je Salih-paša iz Sarajeva u Žepče.

– Jedne noći, Božjom voljom, vidio sam na ulici vraga, koji mi se prikazao u ljudskoj spodobi. Ja mu tom prilikom rekoh: »Zašto plačeš, Avdija?« jer mi se učinilo da poznajem tu osobu. Kada je pored mene prošao i poprijeko me pogledao, najednom poče vikati. Slušajući ovo, pomislio sam: »Čudno, ko li je istukao ovoga Avdiju i zašto li on plače, jadni čovjek, koji je u ovo doba izvan svoje kuće!« Kada sam tvrdo usnuo, odjednom se počnem jako tresti i nakon četvrt sata drhtanje naglo prestane. Ja ni tada još nisam bio svjestan da su to vražja posla, nego sam za ovo smatrao da je početak groznice. Kada sam sutradan u čaršiji ugledao bezobraznog i neodgojenog Avdiju Batilovića (Batilogli), upitam ga gdje je bio sinoć u ono kasno doba i zašto je plakao, ali mi on na to odgovori da nikad obnoć sam ne izlazi iz kuće.

– 19. redžeba 1208 (20. II 1794) godine pukoše topovi u znak da je Memiš-aga potvrden u svojoj službi age.

– U istom mjesecu 22. dan hamsina došao je janjičar-efendija.

– U četvrtak su stigle plaće iz Travnika za 1189 (1775/76) godinu, a sergija je postavljena u ponedjeljak 11. šabana 1208 (14. III 1794) godine, ili 2. marta.

– 10. ramazana 1208 (11. IV 1794) godine u nisanu pročitan je u mehkemi ferman i bujruldija kojima se nareduje plaćanje stočarine. Narod odgovori da na ovo plaćanje ne pristaje, jer da kupuje i hrani stoku za svoje potrebe, te da neće davati ni pare za koju bilo vrstu stoke.

– U ramazanu je odsječena ruka nekom jaramazu, i to povodom nekih ženskih spletki.

Sve do proljeća, to jest kroz pet mjeseci, nije bilo kiše ni snijega, a i ono malo kiše što je palo nije moglo ni prašinu pokupiti.

– 27. noć ramazana (28. IV 1794) godine izgorjela je velika kuća sa svim namještajem Avdije Čekića u Hrvatinu zajedno s jednim skupocjenim atom.

– Od Kasuma pa sve do 15 dana po Jurjevu, dakle kroz pet mjeseci, nije padala kiša ni snijeg, što je svijet zaprepastilo. Sjeme koje je bilo posijano nije niklo, a i ono što je izniklo počelo se sušiti. Doduše, u ovo šest mjeseci ponekad bi palo kiše i snijega, ali sasvim malo, tako da ne bi ni prašinu pokupilo. Petnaesti dan po Jurjevu pade dobra kiša, čemu se svijet obradova.

Usljed suše sve je poskupilo: junga masla iznosila je 80 para, pirinač 18-20 para, meso 6-7 para, šinik pšenice 9-10 groša, sir 8 para, prema tome prosuduj i sve ostalo.[3]

– U ovim zimskim ali sušnim danima bijaše mraza, ili kako se to bosanski kaže *čadine,* koji je bio koristan i vrijedi ga zabilježiti. I ranijih godina je bilo studeni i mrazeva koji bi trajali pet-deset dana. Medutim, ove godine mraz je obuhvatio čitav svijet i, evo, neprestano traje već tri mjeseca.

– Na 15. dana prije nego što je počeo dan kraćati pala je kiša, usljed čega je nadošla Miljacka i donijela mnogo drva, preko sedam stotina kolaca.

– Jedan zimija se udušio hvatajući drva, a voda je nadošla toliko da je dosezala do vrha kule na Carevoj ćupriji. Tako, nakon suše nastade kišno vrijeme.

– Delikanlija Vilogorac ubio je u visočkoj nahiji dvojicu-trojicu raja zimija, koji su, navodno, na njega napali i htjeli ga ubiti, pa ih je u odbrani ubio. Svijet mu je ovo odobrio. Ovaj je rodom iz trebinjske nahije. Uhvatio ga je stolački serdar. Nakon toga je iz Sarajeva otpremljena jaka straža i spomenutog ubojicu dopremila do Ivan-planine, pa ga tu zadaviše iz bojazni da ga drugi ne bi oslobodili. I o ovom se dogadaju puno pričalo, ali vrijedi ono pravilo: »Ko ubije drugog biće ubijen«.

– Ove godine su šljive i kruške dobro rodile. Šljiva i zerdelija je bilo toliko da je izgledalo kao da svaki cvat daje plod.

– U ovoj godini je mnogo voće na Jurjevdan izbeharalo, dok je ranijih godina u ovo doba bio tek pokoji cvat.

[3] U sidžilu kadije iz ove godine ubilježene su dva puta cijene nekih namirnica, i to: 7. muharema 1207 (15. VIII 1793) nalaze se cijene ovih namirnica: meso bravije 5 para, meso govede 4 pare, svijeće 20 para, sapun 7 para. Dana 27. zilhidže iste godine ubilježene su samo cijene namirnica: meso bravije 6 para, meso govede 5 para i luk 8 akči. Sidžil XXXIII.

Da vidimo i novu 1208. godinu, koja je počela u petak, a kuga se pojavila uoči Nove godine, u četvrtak.

Odmetnici su ubili i na komade sasjekli četiri Ciganina od raje negdje kod Sarajeva, valjda iz zavisti i osvete.

Zatim su ubili i sinove još dvojice Cigana.

Bolesni starac Mustafa-baša Hrčo, jemenidžija, imam, iz 97. džemata.

Bjelobradi starac Selim-hodža, dobar čovjek.

Tahmišćija (Tahmisiogli): imao je lijepu šarenu odjeću na sebi. Neki su mu predbacivali i dirali ga da je pederast, a da to njemu, navodno, nikako ne dolikuje, jer da je on *varen* gospodin i otmen čovjek.

Husagin Husejin, kazaz, drevna pijanica.

Mustafa-baša Jajčo, zvornički jamak, ihtijar, junačan čovjek. Jedan starac, kazaz, iz Koševa.[4]

Hadžismajlović (Hacismailogli), koji je preko trideset godina krao i konačno ga jedne noći uhvati straža u trenutku kada je iz jednog mlina nosio vreću brašna. U čarapama na nogama su mu našli više ključeva i sutradan ga objesiše.

Jašar-beg Đuvo (Cuvo-ogli). Imao je spor oko Ferhadpašića ćifluka. Bio je hrom, u osamdesetoj godini je brijao bijelu bradu i izgledao kao kakva starica. Bio je nježan i pio je.

Travničanin (Travnikli), koji je duže vremena bio baš-čauš u Sarajevu. Uzrečica mu bijaše *»Grom te zgromio«*; veoma star. Dugo vremena je ležao i konačno umro; iz 39. buluka.

Hasan-baša Suša, muž Kadune Hodže, koji je nestao negdje oko Prače.[5]

Sin poznatog Hasan-age Madara.

Sin Ibrahima Diva.

Sin hadži-Avdije Kerepa, »t«.

Sin berbera Arapa, zeta Jašareva, »t«

Julardžić (Julardiogli), »t«.

Avdija Babić, iz Davud-čelebijine mahale.

Ibrahim Kapić (Kapo-ogli), Belukčija.

Jedan topalasti čovjek.

Sin Mehmeda Koldžije.

Mula Ahmed Šašo, sjedio je u Tašlihanu.

Mula Avdija Košić, mlad se oženio i skučio, pa i sina zadobio; brzo je stekao imetak, ali je brzo i umro.

Siromah Pirkić (Pirko-ogli).

Mustafa-baša Čaušević, pekar.

Dugi Nezir, bostandžija, siromah, u Sarajevu je izradivao zemljene čanke.

Delikanlija Begić (Bego-ogli), ljubitelj derviša. Prepisao je

[4] Ovaj kazaz mogao bi biti identičan sa mula Mehmedom, sinom Ibrahimovim. Bio je kazaz, a stanovao u Kemal-begovoj mahali. Radio je u zajednici s nekim hadži-Hasanom. Ostavina mu je procijenjena 13. džumadel-ahira 1208 (26. I 1793) godine na 433.296 akči. Sidžil XXXIV, str. 81.

[5] Sin je Abdulahov, iz Kasim-Katibove mahale. Nestao je negdje na putovanju. Stvari u dućanu su mu pokradene. Ostavina mu je popisana 25. safera 1208 (3. X 1793) g. i procijenjena na 278.996 akči. U dućanu je imao raznih artikala: baruta, čekreka, tespiha, sundera, konca i dr. Sidžil XXXIV str. 24.

Kaimijin Divan. Umro je na povratku iz Misira, kuda je bio otišao s ocem u trgovinu.[6]

Zatim trgovac Mehmed-aga Kapić, serdengečdija, koji je također umro na putu.[7]

I još jedan čovjek po imenu Osman.

Hasan-aga Alagić, kujundžija, zarobljenik, »t«.

Sin Uzun Musafa-baše, iz 22. buluka; ubijen.

Herco (Herco-ogli).

Talak, koji je umro istom što se oženio.

Ahmed baša, čelengir.[8]

Rizvan, sluga Fazlagića.

Terzija žute puti.

Mustafa-baša Kafedar, žute puti; svirao bi uz tamburu, ali bi u govoru mnogo psovao; bio je nemio čovjek.

Juvadžić (Yuvaciogli), žutih brkova, u poši. Umro je kao dužnik, ali je imao čifluk i druge nekretnine kao i bašču na Musali.[9]

Sulejman-baša Hotinlija, ospičav, koji je još u Hotinu nešto poslovao, zatim je osiromašio, konačno obolio i dugo vremena ležao, i umro. Imao je dosta godina.

Sin jednog siromaha, iz Strošića, »t«.

Zatim sin još jednog siromaha, iz iste mahale, »t«.

Hadži Mustafa Furdić (Furdaogli). Luledžija. Mnogo je patio od rana po nogama. Žena i sin mu istjeraše ga iz kuće, pa je kao siromah umro.

Suljić, *konjušar*, baštovan, s Begovca, »t«.

Mula Hasan; ljutit, ružna lica, neuredne odjeće, dobar i miran čovjek. Bio je hodža u Sarajevskom polju, gdje je i sahranjen.

Seljak *Bukto*, davedžija jaramaza. Konačno ga je jedan jaramaz ranio, zbog čega je ovaj dugo ležao. Bio je uspravan.

Kuko, jemenidžija, star, imao je izgled kakvog junaka.

Kolačar, »t«.

Salih Zeba, »t«.

Krupni čovjek, *Gačanin*, »t«.

Ali-baša *Pasja Mahnit*, sin tabakov, bistar, delikanlija. Bio je revan u tabačkom poslu. Razbolio se i umro, »t«.[10]

Starac Husejin, halač, zvani Bulbul. Bio je sujoldžija i mutevelija Vakufskog hana u Mokrom. Popravljao je češme u Tilavi. Bio je topalast, a zvali su ga i *Dobra roba*.

Zet Ali-baše *Pasje Mahnita*, »t«.

[6] Kaimijin Divan je djelo pjesnika Kaimije, Sarajlije, o kojem vidi bilješku 3. u godini 1206.

[7] Sin je hadži-Husejinov, iz Kalin hadži-Alijine mahale; umro je u Kairu. Ostavina mu je popisana 14. ramazana 1208 (15. IV 1793) g. a iznosila je 277.980 akči. Sidžil XXXIV, str. 106.

[8] Sin je Osmanov, iz Tabak Sulejmanove mahale. Po zanimanju je timurdžija. U timurdžijskoj čaršiji je imao magazu, dućan i nad njima dvije sobe. Ostavina mu je popisana 10. redžeba 1208. (11. II 1794) g. a iznosila je 585.582 akče. Sidžil XXXIV, str. 84.

[9] Ime mu je Salih-baša, sin je Ibrahimov, iz Ali-pašine mahale. Ostavina mu je popisana 5. šabana 1208 (9. III 1794) g., a iznosila je 305.296 akči. Sidžil XXXIV, str. 95.

[10] Sin je Ismailov, iz Havadže Sinanove mahale. Imovina mu je upisana u sidžil 1. zilhidže 1208 (30. VI 1795) g. i tom prilikom procijenjena na 867.613 akči. Sidžil XXXIV, str. 136.

Bjelobradi Mustafa-aga, koji je stanovao na selu. Nosio je u Istanbul mahzar radi plaća i zaista plaće stigoše, a on nakon sergije ode na selo i ubrzo iza toga stiže glas da je umro; iz 97. džemata.

Ciganin Daut, »t«.

Ciganin Duran, zajedno sa sinom, »t«.

Jajačkić Karo, bostandžija.

Mehmed Halačević (Halaçogli), iz Kadijine mahale.

Mustafa-aga *Agić,* dugo vremena nije izlazio iz kuće; živio je od milostinje. Bijaše visok čovjek.

Hašim-efendija, kadija, sin kadije Fejzulah-efendije, osrednjih godina.[11]

Jedan čovjek, zvani Paša, osrednjeg rasta. Oblačio je plavu košulju, jelek, gaće i plave tijesne čakšire, i tako bi šetao tamo-amo. Otac mu je bio poslovan čovjek. Pravi delikanlija pa se s ovima i družio. Volio je bećarluk; umro od kuge.

Ciganin Puhovac, »t«.

Bradati četrdesetgodišnjak, kojeg je majka još od bešike posluživala, jer je imao uzete i suhe noge, pa nije nikako izlazio na ulicu.

Jovan Pjanić, dunder, poznati majstor za pravljenje peći. Imao je mladu i lijepu ženu, koja postade krčmarica i kao takva je ona, *Pjanićka,* bila na glasu sve do svoje šezdesetpete godine, a svijet je o njoj širio razne glasine.

Bašeskija 10. bjelavskog odjela. Bio je delikanlija, postao je aga na Skadru, a bio je inače kahvedžija. Prezivao se hadži Osman Hemzanija i bio je cijenjen. Imao je preko osamdeset godina, bradat. Umro je naprasno. Mnogo poznanika mu je bilo na dženazi.

Bjelobradi tomrukčija, moj prijatelj, sin kazandžije Salih-baše. Imao je brojnu porodicu. Umro je naprasno na Bendbaši.

Zatim njegov otac, spomenuti Salih-aga, koji je sišao s Vratnika na Bendbašu i, sjedeći u kafani na istom mjestu gdje i sin mu, umrije, takoder, naprasno na tom mjestu. Zaista je ovo čudnovat dogadaj iz kojeg svak treba da crpi pouku.

Oniski Ćurt, crnomonjast, koji se iz Anadola (Anadollu) doselio u Sarajevo prije četrdeset godina, i ovdje postade poznat kahvedžija. Kafanu bi otvarao u zoru. Umro je naprasno.

Sirbubalo, bičakčija.

Jedan jaramaz, kojeg zadaviše.

Lošo, bostandžija, »t«.

Gluhi hadži Avdija, trgovac; razgovarao bi sam sa sobom. Govorio je, kako se to bosanski kaže, *dreka*-glasom.

Sutradan je umro Ahmed Kundur, trgovac. Umro je naprasno mjereći mušteriji pirinač, iz 97. džemata.[12]

Poturčenik, čizmedžija.

Hadžo, ibrikčija, u osamdesetoj godini.

[11] Sahranjen je u groblju na Alifakovcu, gdje mu se i danas nalazi nadgrobni spomenik s natpisom koji mu je spjevao Nuri.

[12] Sin je Mustafih. Imovina mu je iznosila 685.014 akči. Sidžil XXXIV.

Harlo, zvani Osman-aga, rodom iz Rogatice, mnogo je govorio. Jednom prilikom je odnio mahzar o platama u Istanbul, i predade ga padišahu u džamiji. Konačno je postao pisar. Stalno bi u govoru ponavljao riječi, nije znao sastaviti kratak mahzar, nego bi nadugo i naširoko pričao. Umro je od sušice, iz 97. džemata.

Bosanski seljaci

GODINA 1209.
(29. VII 1794 - 17. VII 1795)

- U Sarajevo je došao novi aga Mehmed-aga, a na mjesto Memiš-age Sansudžije, koji je na položaju age ostao svega šesnaest mjeseci. Po Mehmed-agu je došao jedan čauš i odvede ga 15. safera 1209 (9. IX 1794) ili 12. agistosa.

- 11. safera 1209 (7. IX 1794) godine, u nedjelju u podne ubio je neki Malketa, kojeg spopade ludilo, jednog ćumurdžiju i ovaj na mjestu ostade mrtav. Ubijstvo je izvršeno bez povoda.

- U ovoj godini je rod lješnika bio toliki da se to ne pamti kroz stotinu godina. Jedno dijete je za jedan dan ubralo stotinu oka lješnika. Od jednog seljaka sam čuo da je i njegov sin ubrao isto toliko lješnika za jedan dan. I šljive su isto tako dobro rodile.

- Stigao je ferman kojim se nareduje da se na svaku ovcu i kozu naplaćuje po jedna para, zvana »čibuk«, ali Bošnjaci izjaviše da neće davati ovaj porez.

- Ove godine je palo mnogo snijega, a na snijeg je opet padala kiša, a iza toga je nekoliko dana trajala jaka studen. Usljed toga se zamrznuše češme, izvori i potoci, a i snijeg koji se bio počeo topiti sledi se, pa su tako i po čaršiji bile velike naslage leda.

- Za naplatu poreza zvanog »čibuk« paša je odredio i poslao vojnog spahiju u Gacko, pa ovi konačno pristanu na plaćanje, a da li će to i ubuduće plaćati, nije poznato.

- Memiš-aga se za svog službovanja u Solunu zamjeri janjičarima i zato kroz petnaest dana bi svrgnut s položaja.

- Dvojica kolukčija zaveli su jednu siromašnu djevojku, beskućnicu, obećavali joj da će je negdje smjestiti i da se ona neće više skitati po sokacima, pa su je obnoć odveli na Bendbašu i silovali. Obojicu su uhvatili i obje-sili.

- Sve do Jurjeva nije bilo kiše, pa je svijet išao na dovu. Četvrti dan po svršetku nisana pala je kiša, čemu se svijet obradovao.

- Cijena kukuruznom brašnu iznosila je 5 para na oku.

- Nastupilo je lijepo vrijeme, a saznao sam od nekih osoba da je ponovno zemlja zasušila, ali je nakon izvjesnog vremena pala kiša i snijeg je pokrio krovove kuća. Polomljeno je mnogo drveća. To se dogodilo tri-četiri dana u početku mjeseca, deset dana prije Jurjeva, ili početkom majisa.

- Nekoliko osoba sakupi novc od prvaka i namjesto halvi, koje se običavahu praviti preko zime, sazovu svijet na izlete, pa su neke age i išle na ove teferiče. To je rasipnost.

- 22. dan po Jurjevu pao je snijeg, a jednom prilikom je, kako je to i spomenuto, padao snijeg i na 33 dana poslije Jurjeva.

- 16. zilhidže 1209 (4. VII 1795) godine, ili jednu sedmicu iza *Vidova*, došao je u Sarajevo novi aga.

(U ovoj godini su umrli):

Čolaković (Çolakogli), poznati laskavi Židov, pametan, bazrdan, umro od kuge.

Banjolučki alemdar, u osamdesetoj godini, iz 45. džemata.

Osman, bakal, sin Sulejmana Čolaka, iz 10. buluka. Imao je devedeset godina.

Čindžendžo mladi softa, koji se oženio bulom i ubrzo umro.

Dvojica delikanlija, koji su umrli od kuge nakon dolaska sa sela.

25. muharema 1209 (2. VIII 1794) godine umrli su od kuge koja ni sve dosad nije jenjala.

Hadžimusić (Hacimusaogli), krevetlija, sin Derviša, s Banjskog Brijega.

Muho, halač kod hamama, koji se malo obogatio. Sva su mu djeca pomrla od kuge, pa evo i on.

Jedan delikanlija, koji je ubijen.

Osman-baša, pošten čovjek.

Zatim njegov sin, crnih brkova, ugodna duša. Obojicu je zadavio nekakav lopov.

Starac neženja, nakaš, tri godine je bio slijep, a zatim mu jedan majstor diže perdu s očiju. Iza toga je opet oslijepio i malo poslije toga umro. Bio je ružnog lica.

Ahmed-baša, kahvedžija, »t«.

Mustafa-baša, barutčija, bijele i *duge* brade, siromašan, »t«.

Ibrahim-baša; prodavao je vosak. Imao je crven nos, bogat čovjek.

Salih-baša Maletić (Maletaogli), papudžija. U razgovoru bi često upotrebljavao riječi »Benim sultanim« (Sultane moj).

Muhtarev sin, kahvedžija, provodio je ludorije. Umro je naprasno na ulici.

Jedan baštovan, Zuko.

Hadži Mustafa Potogija (Potogizade), trgovac, »t«.

Ibrahim Sakić, delikanlija, iz Sarač Ismailove mahale.

Ahmed-aga, Dubički joldaši mu nisu priznavali da i on njima pripada, jer plaću prima iz 10. buluka.

Jedan ćumurdžija; ubijen.

Hadžimuhatović (Hacimuhatogli), visok, »t«.

Ahmed-baša, sin Osmana Gurde.[1]

Mustafa-baša, papudžija, stogodišnjak.

Sočo, zvani Šehaga, volio je derviše, pomorski trgovac sitnom stokom. Umro je u Venediku, moj prijatelj, iz 97. džemata.

Avdi-baša Saka, tabak, mutapčija.

[1] U sidžilu od 25. rebiul-ahira 1209 (19. XI 1794) g. nalazi se popis ostavine serdengečdije Ahmed-age Gurde, sina Osmanova, iz Jakub-pašine mahale: imovina mu je procijenjena na 96.386 akči. Sidžil XXXV, str. 50.

Starac Mrav-hodža, popularni nushadžija. Medutim, on nijednog pisma nije poznavao. Ali seljaci i žene to ne mogu uočiti i ne razlikuju znanje i neznanje, i tako je Mrav-hodža pomoću njih živio. Nekakvim bi znakovima napisao po nekoliko redaka. Ime mu je Ahmed.

Hadži Mehmed Subašić, poznati i ugledni sarajevski trgovac, medu kojima je bio najbogatiji; imao je 500-600 kesa imetka, »t«.

Bešir-baša, tabak, »t«.[2]

Bjelobradi Salih-baša, bakal, s Hisetske čaršije, »t«.

Crni *Mujo* (Kara Muyo), veoma siromašan, ružna lica, sin starca Emir hadži Husejina. Sjedio je u Prešljinom dućanu.

Tanasije, dunder, poznati graditelj Husrev-begova vakufa.[3]

Jednooki Jusuf-baša Elezović (Elezogli), trgovac.

Mladi i bogati bazrdan Očaktan (Oçaktanogli), »t«.

Starac *Mujo* Tutun.

Jedan žutobradi prodavač mlijeka, kojega su zvali Jašar Pamo.

Punac Mulazade-efendije, omalešan, bostandžija, s Hiseta.

Mustafa, sin bogatog kazandžije, umrlog hadži Husejina, ali ovaj bijaše veoma siromašan s brojnom porodicom, tako da je bio prisiljen ići za dženazama za jednu paru.

Otac sahaćije mula-Mustafe.

Oronuli starac Bajro Hasić, taščija, siromašan, slijep u jedno oko. Bio je zarobljenik s Ozije.

Sarač Husejin-baša, otvorene naravi, velikih ušiju.

Starac Ali-baša. Svakome koga bi poznavao govorio je: »*Da ti Alah da dženet*« i tako je dugi niz godina sjedio u krevetu; bio je oniska stasa, omalešan, prodavao je raznu furdu, dobar čovjek.

Husejin Kreševljaković (Kreşevlakogli), omalešan, dobre naravi. Kupio je kuću u Ciganskoj mahali. Subaša, miran čovjek. Bio je tetić moje majke.

Bećir, misirbaba, nije uopće imao dlake, ličio je na žensko; oženio se.

Jedan kazaz, s Hiseta.

I jedan mutapčija.

Kuzeli (Kuzeliogli), koji je dugo vremena bio na koluk-kapiji, ali je smijenjen; razbolio se. Bio je, inače, mrtvačkog izgleda i prljav, iz 97. džemata.

Ahmed Begić, koji je imao dvije sestre za žene, iz 97. džemata.

Mustafa Bajro, sin Šećin, iz mula-Arapove mahale; volio je da se veoma lijepo oblači; ubijen.

Jedan čovjek.

[2] Sin je Abdulahov, stanovao je u Gazi Isa-begovom hamamu. Ostavina mu je iznosila 27.078 akči, a popis je izvršen 11. rebiul-evela 1209 (5. X 1794) godine. Sidžil XXXV, str. 31.

[3] Sin je Rade, iz mahale Gornja Varoš; umro je nesretnim slučajem u nahiji Valjevo. Ostavio je dunderski alat u vrijednosti od 96 akči, a imovina mu je procijenjena na 205.756 akči dne 13. rebiul-evela 1209 (7. X 1974) godine. Sidžil XXXV, str. 33.

Zatim još jedan čovjek.

Šinik, kazandžija, sin Mehmed-bašin.

Zatim i on, Mehmed-baša.

Jedan starac, sarač.

Zatim starac, berber.

Sin poznatog i bogatog čokadžije hadži Ubejdulaha Hadžidurakovića (Hacidurakogli). Navodno je bio učen, ćoso, slab, ženske naravi, pobožan i ponizan čovjek.

Osman-baša, sarač, bivši bašeskija, imao je gustu i bijelu bradu, ugodan čovjek.

Brkati Salih, *Bubnjić,* koji je s jednom četom otišao u Čemerno i tamo ga ubije jedan hajduk.

Zatim, Šehić, takoder ubijen.

Ibrahim *Heljdub,* terzija, umro.[4]

Zatim jedan čamdžija, koji je medu svijetom bio omražen.

Crnobradi kasapski baša.[5]

Maloumni tevećelija Osman Holak, sin Omerov, abadžija. Otišao je u hajduke; navodno je imao novaca.

Alijaga Kupus, aga, žute brade, bakal, ostao je bez plaće. Iz Neretve, 97. džemata.

Hadži Husejin Mefazin. Rijetko bi se s kim pozdravljao. Umro je u Meki.

Salih-aga, timurdžija, koji se isto tako nije vratio iz Meke.

Hadži Hasan Tuzlak (Tuzleli), koji je umro isti dan po dolasku u Sarajevo.[6]

Jedan kovač, s Hiseta.

Bolesni i grbavi starac Halil, papudžija. Kao siromah dugo vremena je stanovao u tekiji u Latinluk-mahali.

Židov Karakašević (Karakaşogli), posluživao je po kafanama 10. taife. Kako je bio pijanica, ni obnoć ne bi išao kući, nego je spavao po sokacima.

Mladi Mehmed Elčić (Elçiogli), postao je pašalija.

Husejin Kahrimanović (Kahrimanogli). Nakon što se oženio s dvjema ženama, pobježe u svijet i stiže glas da je umro.

Mula Ibrahim Karić (Karo-ogli), terzija, kujundžijski baša. Umro je od sušice, bio je pametan i dobar majstor; dobro je shvaćao.

Pjanić, hamamdžija Husrev-begova hamama; umro od kapi.

Mula Atif Pekara, koji se mnogo šalio.

Siromašni maloumni tevećelija, delija.

Oniski Ahmed, kojeg su zvali i *Šabo,* i tako je bio poznat, pravio se kao junak, ali medu svijetom

[4] Sin je Jusufov, iz Vekil-Harčove mahale. Iz popisa njegove ostavine vidimo da je po zanimanju bio tabak. Posjedovao je kuću u spomenutoj mahali i dio dućana u Tabacima, a njegov dio sermije, koji se nalazio kod njegovih ortaka Omera i Hajdara, iznosio je 197.400 akči. Popis je izvršen 27. džumadel-evela 1209 (20. XII 1794). Sidžil XXV, str. 89.

[5] Ovom kasapskom baši bilo je ime Sulejman-bajraktar; sin je Salihov, iz Careve mahale. Imovina mu je popisana 19. džumadel-ahira 1209 (2. I 1796) g., a iznosila je 26.856 akči. Sidžil XXXV, str. 89.

[6] Imovina Tuzle hadži-Hasana, sina hadži-Husejinova, iz Jakub-pašine mahale, iznosila je 1,237.098 akči, a popisana je 10. džumadel ahira 1209 (21. XII 1795) godine. Sidžil XXXV, str. 89.

nije imao ugleda, jer je bio siromah. Imao je čudnovate kretnje i bradu. Na dženazi mu je na tabut stavljen zeleni turban.

Čelić, kiridžija.

Jedan Ciganin.

Zatim još jedan Ciganin.

Salih Smailagić (Smailagaogli) saka, alemdar, slabunjav čovječuljak. Znao je svirati. Pjevao je narodne pjesme. Bio je siromašan i pred smrt je postao nushadžija i faldžija, a zatim umro od sušice, iz 50. džemata.

Slijepi *Mehan*, klesar, polako bi šetao po čaršiji, siromašan, star, ali je u izradivanju nišana bio savršen majstor.

Zatim jedan čovjek, kojeg nisam poznavao.

Avdi-baša Beogradanin (Belgradlu), otac mula-Mustafin; trgovao je maslom.

Neodgojeni delijica Begić, ružna lica, koji postade kolukčija. Jedne noći je odveo kćerku jedne siromašne prosjakinje na Bendbašu i tamo je, navodno, silovao, zbog čega se svijet diže na noge i spomenutog objesiše.

Mehmed-baša Brkić, starac, abadžija, ali je išao poput kakvog mladića. Bio je lijepe naravi, ali i malo sulud.

Gluhi Salih, jemenidžija, koji je u vojni na Rusiju 1150 (1737) godine bio zarobljen; star čovjek, znao je govoriti ruski. Bio je uspravan, dobar i siromašan čovjek.

Smail, baša, knjigovezac, trgovao je papirom, malo ćosat čovjek.[7]

Siromah Haso, bivao je pasvandžija i telal. Svakog je dobro poznavao. Pravio je i prodavao drvene čibuke, a u sepetu je nosio i prodavao razne trave i lijekove.

Starac Tura, berber, zvani *Begto*, kaderija.

Siromašni starac *Mosto*, pekarski bajraktar.

Bostandžija, s Hiseta.

Ibrahim, s Kovača, kojeg su ubili hajduci u Ravnama i oteli mu imetak.

Osman Div, papudžija.

Muharem-baša Palavra, Krkbeš, bakalski baša, bolestan, star i tirjaćija.

Jedan abadžija, s Čekaluše.[8]

Delikanlija, kasap, s Brdakčija. Umro je naprasno.

Hadži Hasan, rodom iz Prozora, koji se oženio u osamdesetoj godini. Bio je dobar čovjek. Na deset godina prije smrti dao je označiti svoj grob, a ja, siromah, napisao sam mu natpis na nišanu.

Neki Čalić, kojem imena ne znam, a kojeg je na Bajram, u svadi

[7] Ovaj knjigovezac je sin Osmanov, iz Nebrdilo hadži-Alijine mahale. U dućanu je imao raznog papira, ali ne i knjigovezačkog alata. Imovina mu je upisana u sidžil 10. ramazana 1209 (31. III 1796) godine. Sidžil XXXV, str. 119.

[8] Sin je Husejinov, iz Sarač Hajdar mahale. Imovina mu je popisana 14. džumadel-evela 1209 (7. XII 1794) godine, a iznosila je 73.644 akče. Sidžil XXXV, str. 60.

delikanlija, nožem ubio jedan drugi delikanlija.

Neki Ciganin, koji je poginuo od puščanog zrna prilikom Cigan-ske svadbe.

Oniski čovjek, koji je imao 85 god-ina. Rekoše mi da mu je neki mladi kasap rasporio stomak.

Ahmed, delikanlija, abadžija; umro je od rana po nogama; iz naše mahale.

Topalasti hadži Mehmed Pologa.[9]

Malo sulud starac Muharem-baša, dugmedžija.

Mladi knjigovezac, koji je tek bio pustio bradu i ubrzo iza svoga oca umro.

Hasan Kotorija, zaim, bjelobrad; mnogo je pio.

Muharem-efendija *Zlokrp*, krupan čovjek, u čatal-turbanu, lijepo odjeven, ljutit. Izigravao je više krugova, a nikog ne bi štedio. Bio je, navodno, pripadnik ehli-suneta.

Ahmed-baša *Preslica*, zvani *Cicija*, iz 52. džemata. Imao je preko osamdeset godina. Dugo je bio bolestan i ležao.

Laskavi hadži Osman-aga Hasećija, kazandžija i sin kazandžije hadži-Muharema. Iako je kazan-džija, imao je mnogo nekretnina i čifluka. Bio je visok, duge i žute brade, nije se miješao u ajanluk, ali je volio da razgleda tapije i da uzima vakufske nekre-tnine na mukatu. Bio je pohlepan na imetak. Na Glasincu je imao svoju ergelu i tamo su ga ubili hajduci. Naslijedio ga je njegov brat, siromah Mustafa, koji je po sokacima prodavao kahvu. Bog, kome hoće, dadne mu iznenada.

Mačković (Maçko-ogli), čovjek u godinama, ali crne brade; zvali su ga hadži Pašo. Imao je sina velikog delikanliju, koji mu je, po Božjoj odredbi, poludio. Na ovom svijetu nije nikom sve poravno![10]

Ahmed, koji se prezivao *Presuka*, si-romašan, terzija, radio je pazari-ju.

Mustafa-baša, sin berbera Ahmeda.

Starac, imam i hatib s Vratnika, koji je posljednji umro u ovoj godini.

Svega umrlih 112.

[9] 7. rebiul-evela 1210 (21. IX 1795) g. popisana je ostavina Pologe hadži-Mehmeda, sina Osmanova, iz Kučuk Katibove mahale, i tom prilikom procijenjena na 227.976 akči. Sidžil XXXV, str. 187.

[10] Hadži Abdulah je sin hadži-Ahmedov, iz Haseći Hatun mahale. Imao je više nekretnina. Imovina mu je upisana u sidžil 22. zilhidže 1209 (10. VII 1795) godine. Sidžil XXXV, str. 148.

GODINA 1210.
(18. VII 1795 - 6. VII 1796)

- U svrhu pojačanja zaštite bosanske granice paša je na trgovinu nametnuo novi porez i 29. muharema 1210 (16. VIII 1795) godine iz Sarajeva je pozvao na granicu nekoliko ljudi.

- 1. safera 1210 (17. VIII 1795) godine ponovno se pojavila kuga, koja je kroz prošla tri-četiri mjeseca bila nešto jenjala.

- Ponovno je stigla bujruldija agama i, konačno, bašaga Avdija Hadžimuratović krenuo je s nekoliko ljudi 26. augusta.

- Usljed obilnih kiša ove godine je trava tri-četiri puta košena, i to samo na nekim mjestima i baščama. Ne pamtim ovoliko trave unazad šezdeset godina.

- 1. rebiul-evela 1210 (15. IX 1795) godine, u utorak, počela je kušanma berbera.

- 5. rebiul-ahira 1210 (19. IX 1795) godine postao je bašeskijom Zildžo Mustafa-baša, čauš 50. džemata.

- Sa Austrijancima je utvrdena granica. Neprijatelj je zauzeo tvrdave Dubicu, Novi i Gradišku. Sklopljeno je primirje, ali su granice obilježene tek do pet-šest godina u doba Husamudin-paše.

- U nekoj svadi blizu tvrdave u Izačiću poginulo je šest-sedam nemuslimana i dva muslimana.

- Na 20 dana prije Kasuma harala je kuga na granici, pa se ponovno pojavi i u šeher Sarajevu. Pomorila je pogdjekoje dijete.

- Usljed promjene mjera poskupila je pšenica. Naime, od čejreka koji je iznosio 20 oka napravljen je čejrek težine 2-3 okaluka. Zbog toga seljaci nisu više donosili žito, pa je podignuta cijena žitu na 5 groša po šiniku. To se dogodi na dvadeset dana ili na jedan mjesec prije Kasuma.

- Dvojica mladića-delikanlija, trgovačkih sinova, vraćajući se sa sela u odijelima kakva nose nemuslimani i prolazeći oko akšama kroz Sunbul-mahalu na Ploči naišli su pored jednog djeteta koje poviče »Evo hajduka!«. Ova ga dvojica na to potjeraju. Otac spomenutog djeteta izađe iz kuće i upita

ih šta hoće s djetetom, našto jedan od njih opali iz puške, koja pogodi ovog siromaha i usmrti ga. Iza njega je ostalo četvoro sirote djece.

- 12. džumadel-evela 1210 (24. XI 1795) godine ili na četiri dana prije Erbeina vratili su se iz Istanbula u Sarajevo ljudi koji su tamo otišli radi plaća i zadržali se u Istanbulu, devetnaest mjeseci. S njima su došli i salijanedžija i janjičar-efendija.

- 9. šabana 1210 (18. I 1795) godine na dan prvog džemreta došao je u Sarajevo mula s granice.

- Ove godine je beharanje mnogo zakasnilo, a i sijena je bilo malo.

- Kroz čitav Erbein bijaše lijepo vrijeme tako da se odavno ne pamti ovakva ljepota u ovo vrijeme.

- Ova godina je za sirotinju bila sasvim teška, i to zbog skupoće životnih namirnica. Ja sam tako od bakala kupovao pšenično brašno po 10 para na oku, a po tome možeš cijeniti i ostale namirnice. I to je, medutim, božja mudrost, jer je roda bilo, ali oni koji htjedoše da naprave obilje prouzrokovaše štetu. Naime, napravili su velike šinike, čejreke i ulke (osmake), pa kada to seljaci vidješe, podigoše cijene dvostruko. Ranije je šinik pšenice iznosio 10 groša, ali samo s malim povećanjem količine šinika seljaci počnu pšenicu prodavati po 18 groša, namjesto da poskupljaju samo po 1-2 groša. Time su prouzrokovali veliko zlo i zbog svega toga su se pokajali.

- 23. zilhidže 1210 (19. VI 1796) godine očišćeni su jarkovi po Baščaršiji.

Nova godina se dogodila u petak.
(U ovoj su godini umrli):

Imam iz mahale Dola na Vratniku. Imao je bijelu i tanku bradu, a bio je nasmijana lica.

Hromi Džikalić, kahvedžija.

Mladi Jerlagić (Jerlagik); ubijen.[1]

Čebedžija, koji je umro od kuge.

Neki Osman-baša.

Husejin Mujić, bakal; umro je od astme. Iza sebe je ostavio osmoro djece.

Hadži Avdija Spaho Čarkić, moj djed, umro u devedesetoj godini. Bijaše star, ali uvijek zdrav. Imetak je stekao prodajući platno. Nikad se nije ni u što miješao ni govorom niti na koji drugi način. Na glavi je imao taću od janjeće kože.

Ahmed Sekulić, trgovački poslužitelj, iz moje mahale. Umro je po dolasku iz unutrašnjosti.

Dobri delikanlija Ibrahim, iz moje mahale, koji je ličio na djevojku ili ženu, malouman, ni tamo ni ovamo. Umro po dolasku iz unutrašnjosti.

Kazaz, iz Koševa.

Meho, kazaz, iz Gorice, onizak, u godinama. Glas mu bijaše kao u djeteta. Imao je krupnu ženu. Nešto se malo i obogatio.

[1] Ime mu je Husejin-baša, sin je Mustafin, iz Iplidžik mahale. Imovina mu je popisana 23. muharema 1210 (9. VIII 1795) g., a iznosila je 289.860 akči. Sidžil XXXV, str. 161.

Mula Ismail, berber, koji je imao mnogo mušterija, ali ovakvi sretni ljudi ubrzo umiru, kao što je to i iskustvo pokazalo. Nije dobro brzo napredovati.

Mehmed-baša, terzija.

Mehmed-baša Likić, starac, bjelobrad, uzet, siromašan, kojeg je dijete vodalo za ruku. Ali se, eto, i toga oslobodilo.

Hasan-baša Fišek, starac, kujundžija. Bavio se svojim poslom.

Bajram-baša, koji je jedno vrijeme bio kolukčija, zatim je, Božjom providnošću, osiromašio. Odjeću koju bi nosio nije htio oprati ni zakrpiti ni za svjetsko blago. Poneko bi mu besplatno davao šalvare da ih obuče kako mu se ne bi ukazivali sramotni dijelovi tijela. Milostinju nije primao, jer je bio stidan, a kad bi mu je kogod davao, ne bi je odbio. Bio je ljutit i nemoćan, a nekada je bio i janjičar. Bio je strpljiv, a što god bi vidio to bi ukrao. Imao je dobro pamćenje, ali malo je mucao. Spavao je u hamamu. Mnogo je pio kahvu. U starosti djeca bi mu govorila: »Hajde, Bajram-baša, vrijeme je ićindije!« Skupljao je i prodavao pelin i druge ljekovite trave, koje bi ubrao u Polju, a prodavao je i sepete i druge stvari.

Alikadić (Alikadizade), koji je u mladosti pustio bradu. Bio je kadija. Umro je na putu za Istanbul. Iz naše mahale. Volio se lijepo odijevati.

Siromašni terzija, krpedžija, ružnog lica, čovjek u godinama.

Jedan delikanlija, trgovački sluga.

Zatim sin Osmana Bulića, divanija, delikanlija. Umro je na povratku iz Soluna.

Gluhi mula Ibrahim; čisto i lijepo se odijevao. Umro je u Istanbulu.

Goro, koji je izgledao vrlo otmeno. Hvalili su ga i kao junaka; bazardan, a umro je na putu za Meku.[2]

Mladi dilber, delikanlija Šahinagić (Şahinagik), »t«.

Siromašni halač.

Begto, dunderski kalfa-baša, »t«.

Ibrahim Bekro, siromašan. Imao je izgled kakvog bolesnika, slabašan čovjek, čistač harema Begove džamije.

Neki Ciganin Fikar.

Hromi tasar, slabunjav, mrtvačkog izgleda.

Nalbant Jašar; mnogo je pio rakiju, od čega je počeo drhtati, a u starosti je ostavio piće.

Jedan bostandžija.

Starac Husejin *Maca*, koji se jednom onesvijestio u dućanu, pa ga odnesoše kući. Sutradan je sišao u čaršiju potpuno zdrav ali mu se treći dan isto ponovi, onesvijesti se i od toga umrije kod kuće.[3]

[2] Ime mu je Abdulah, sin je Ibrahimov, iz Davud-čelebijine mahale. Umro je u mjestu Muan u Hidžazu (Arabiji) na povratku s hodočašća. Imovina mu je upisana u sidžil 5. džumadel-evela 1210 (17. XI 1795) godine, a iznosila je 723.268 akči. Osim kuće u spomenutoj mahali, posjedovao je i mlin na Mošćanici i dio magaze u Kolobari. Sidžil XXXVI, str. 35-36.

[3] Ostavina belukčije Husejin-baše, sina Abdulahova, iz Kebkebirove mahale, popisana je 3. džumadel-ahira 1210 (15. XII 1795) g. a procijenjena je na 250.079 akči. Sidžil XXXVI, str. 32-33.

Bjelobradi Pjanić Bego, visok čovjek, kojem jedno vrijeme ne bijaše ravnog u bacanju kamena.

Mula Mustafa Merdevinlić (Merdevinlizade), imam s Pala, poznat, sasvim star i debeo čovjek, u čatal-turbanu.

Hadži *Lazo*, bogat i darežljiv čovjek. Mnogo je siromasima dijelio hranu i milostinju. Imao je kuću kod Imaretske čaršije, koja bijaše nova i lijepa. Međutim, on je malo živio. Umro je od kuge zajedno sa svojom ženom.[4]

Sulejman-efendija Hadžimusić, poznati kadija; nije bio star, posjedovao je velike kuće s ćoškovima zvanim »Džihannuma«.[5]

Trojica velikih delikanlija, »t«.

Mula Ibrahim Hercegić (Hercegi), imam u džematu Nahorevo.

Hindija Ibrahim-baša, terzija.

Katić, koji je ubijen u mjesecu džumadel-ahire 1210 (13. XII 1795 - 10. I 1796) godine.

Ahmed, čobanin, snažan čovjek.

Ibrahim Kološ, bavio se koltukčilukom.[6]

Bolesni starac, koji je umro od bolesti potpuh. Uvijek bi gledao preda se kao da nešto traži. Zvali su ga Čebić i Koro.

Softić (Sohtaogli), trgovac, umro od sifilisa.[7]

Nezgoda, umro je u devedesetoj godini.

Zatim još jedan starac.

Kabudaja, u devedesetoj godini. U Sarajevu je imao mnogo dućana; njihov broj je prelazio preko četrdeset čilita (katanaca), bogat čovjek, pripadnik kadićevaca, iz naše mahale.

Siromašni, malo suludi Avdo, pasvandžija. Umro od bolesti potpuh.

Starac Ejub, aščija. Dugo vremena je bio bolestan.

Pehlivan, buzadžija. Njegova je buza bila odlična.

Jedan siromašni herif slomljene noge, čauš, koji je dugo vremena bio u službi na kapiji. Nije bio licemjer, i svakom je želio da udovolji ko bi došao na kapiju. Zato ga je svak hvalio i želio mu dug život.

Alijaga, bojadžija, koji postade aga u Beogradu, malouman, junački

[4] Ostavina hadži-Laze, sina Kostadinova, iz Ferhadije mahale, iznosila je 991.140 akči, a popisana je 23. džumadel-ahira 1210 (4. I 1796) godine. Sidžil XXXVI, str. 42-43.

[5] Sulejman Nedžib-efendija je sin Jahja-efendije, iz Havadže Kemaludinove mahale. Ostavina mu je procijenjena 25. džumadel-ahira 1210 (9. VI 1796) godine na 2,503.597 akči. Od toga je dugovao 1,219.152 akče. Posjedovao je više nekretnina, kuća i čifluka. U ostavini njegovoj ubilježeno je i 36 svezaka knjiga, medu kojima i jedna pod naslovom »Sakj Musa-zade«. Do pred drugi svjetski rat postojala je u zidu Kemaludinove džamije u Ćemaluši spomen-ploča s natpisom o smrti ovog kadije. Sada je ova ploča smještena u Ali-pašinoj džamiji. Sidžil XXXVI, str. 68-88.

[6] Sin je Hasanov, iz Topal Inhanove mahale, po zanimanju bakal, što se vidi iz popisa njegove ostavine od 13. šabana 1210 (22. I 1796) godine, koja je tom prilikom procijenjena na 217.192 akče. Sidžil XXXVI, str. 67.

[7] Na jednom nišanu u groblju na Alifakovcu nalazi se natpis iz kojeg vidimo da je tu sahranjen Sofić mula Mustafa, sin Mehmedov, umro h. 1210. godine.

bi govorio. Bio je priznat u 10. buluku. Istinu je govorio, mene je volio.

Starac hadži Manojlo, zimija, bogataš.

Crni Hasan, čizmedžija, u devedesetoj godini.

Jašar Šukrić, koji u svadama bijaše prvi, borben čovjek. Bio je star i siromašan, ali je u svadama i borbama uvijek bio prvi. Imao je odlikovanje (nišan). Sve junake s Krajine i njihove čete nabrojio bi u jednoj pjesmi naizust. Zapamtio je sve junačke pjesme i u tome bio hafiz ili tome nešto slično.

Jedan siromah, s Brdakčija, ružna lica, tirjaćija. Sjeo bi na sokaku i zaspao, prodavao je šerbe. Imao je staru majku, koja je dugi niz godina bila slijepa. Naučio je naizust dio jedne pjesme i uvijek ju je pjevao.

Memiš, koji bi govorio: »Geçer, ah efendim, yollar sen olsun« (tj. I ovo će proći, gospodine, pa budi veseo!)

Ismail-baša Bajro, siromah, terzija, iz Arap-mahale.

Osman, s Gorice. U istoj mahali je stanovao i Julardžić (Julardžiogli) Mehmed kojeg se Osman bojao i govorio da će ga ovaj jednom ubiti. I zaista, jednog dana ovaj Mehmed ubije Osmana 5. ševala 1210 (13. IV 1796) godine.

Šašijasti starac halač, imam Armaganuše džamije.

Omer-baša Kolunić, terzija, matuh, bašeskija 45. džemata.

Siromah Omanović ("Ummanogli).

Siromah Čolić.[8]

Siromah Vehab, papudžija, iz 97. džemata.

Slabunjavi trgovac Bulbulović (Bulbulogli).

Siromah buzadžija, s Bjelava.

Džanan, telal.

Dangalaković (Dangalakogli), brkat, bajraktar, iz 50. džemata. Umro je od rane iz puške.

Hasan-baša, s Bjelava.

Siromašni starac Herco, s Vratnika.

Jedan čovjek, sin Bagdadlije.

Kara Ahmed-aga, kazaz, Vitovski aga (Vitoye agasi), navodno je bio aga, a nije bio serdengečdija.

Krupni, bogati i poznati hadži Husejin Madar, koji se mnogo zadržavao u Beogradu.

Mula Osman, brat bakalov.

Mula Avdija Logavija (Logaviogli), umro je od bolesti *potpuha*. I ja kao imam u Buzadži hadži Hasanovoj džamiji dobih tri aršina čohe i nekoliko groša. Po njegovoj oporuci podijeljeno je mnogo milostinje.

Jedan starac, rezač duhana, gluh, otišao je na selo bivši bolestan. Umro je u Sarajevu nakon što su ga donijeli sa sela.

U ovoj godini umrlih 70 osoba.

[8] Imovina Čole Ali-baše, sina Hasanova, iz sela Bare kod Sarajeva, procijenjena je na 93.780 akči. Sidžil XXXVI, str. 54.

GODINA 1211.
(7. VII 1796 - 25. VI 1797)

- Bujica je od Miljacke pa do džamije u Sagrdžijama nanijela kamenja i pijeska za čovječji stas, a čaršija je bila puna blata i pijeska. Zato je odlučio hadži Bešlija da uz malu pomoć svijeta očisti zemlju i kamenje u cijeloj čaršiji. Za proticanje vode pobili su direke i *podnicama* popodili potok, koji posao je završen 15. safera 1211 (20. VIII 1796) godine.

- Husamudin-paša[1] odluči da krene u Gacko, Stolac i Mostar i zatraži saglasnost Sarajlija, obećavajući da će im poslati plaće ako pristanu na ovaj odlazak. Sarajlije, jamaci i ostali, izjave da je paša silnik i da mu ne žele prepustiti sirotinju, pa se čak i plaća odriču. U znak protesta Sarajlije zatvore dućane tri-četiri dana, ali konačno su potpisali mahzar i dovu učinili 11. safera 1211 (16. VIII 1796).

- Jedne noći koncem avgusta poslije akšama vidio sam na pločniku u jednom sokaku u mraku jednu malu svijetleću životinjicu. Bog zna, ovo je rijetko tko vidio. Druge noći prolazeći tuda vidio sam još na dva-tri mjesta te crviće, pa sam jednog od njih uzeo i stavio u kristalnu čašu u kojoj sam ga držao pet-šest dana i pokazivao ga drugima, koji su vidjeli kako svijetli u mraku.

- 18. rebiul-evela 1211 (21. IX 1796) godine stigli su u Sarajevo mostarski jamaci.

- Salijanedžija se zadržao u Travniku devet mjeseci, a konačno u Sarajevo stigoše i plaće. Podjeli plaća prisustvovali su stolačke i mostarske age i alemdari, koji se zatekoše u Sarajevu 25. rebiul-evela 1211 (28. IX 1796) godine, u petak. Ustanovljeno je da za plaće nedostaje više kesa novca, a svijet koji je bio došao iz unutrašnjosti istrošio se, pa evo opet ne primi ni plaće. Zato je iz Sarajeva u Istanbul radi plaća ponovno otišao kahvedžija Mustafa-baša Benderlija 17. džumadel-ahira 1211 (18. XII 1796) godine. U ovu svrhu je primio 400 groša.

- 22. džumadel-ahira 1211 (23. XII 1796) godine stigao je u Sarajevo Bećir-aga, a stari aga obnoć pobježe.

[1] Vidi bilješku 4. u godini 1207.

- Spomenuti Benderlija se razbolio negdje u blizini Sarajeva na putu i zato se vratio kući, pa sada Lipovac baščauš uze 400 groša i krene u Istanbul umjesto Benderlije. Medutim, i on se vrati a ne donese sa sobom nit isposlova potrebni novac za plaće. Zato je zaključeno da se spomenutom rasproda imetak i novac naplati.

- 9. šabana 1211 (7. II 1797) godine, u petak navečer, u devet sahata noću, izgorio je tahmis,[2] Pehlivanov han, Fejzibegov han i deset do petnaest dućana.

- 7. zilhidže 1211. (4. VI 1797) godine došao je u Sarajevo Mustafa-paša.[3]

- 22. zilhidže 1211 (4. VII 1797) godine, u petak, uspostavljena je sergija za plaće. To se dogodilo na jedanaest dana prije proljeća.

U ovoj godini prvi je umro:

Hadži Sulejman, iz Mimar-Sinanove mahale, moje mahale, zildžija, star, crn. Uvijek je bio zdrav čovjek. Imao je, po prilici, devedeset godina.

Siromašni krpedžija mestava i tomaka.

Starac Mulo, sin Osman bajraktara iz Crne Rijeke. U mladosti je prilikom nekog nesretnog slučaja ostao sakat u obje noge i išao s dva štapa. Bio je, kako se to bosanski kaže, *krecav*, prosjak.

Mula Ahmed Sudžuka, ženio se nekoliko puta, a trgovao je u dućanu u Bezistanu; trgovac raznom robom. Bio je star, ali se kretao kao kakav mladić, sasvim uspravan. Izrodio je 20-30 djece.

Salih *Golub,* zvani *Tale*, siromašan, mesar.

Siromašni, brbljivi Avdija, čibukčija, tirjaćija.

Kuga se opet pojavila, od koje su najprije umrli: jedan učenik (softa), dvoje djece i spomenuti Avdija.

Neženja, kazaz, »t«.

Dugi Spaho.

Sin Tinodije, sarača, čoban.

Bolesni hadži *Kadrija* Muzaferija (Muzaferizade), sin bazardana, uredan čovjek, u čatal-turbanu.

Tahir Trebinjac (Trebinli), koji je sebi promijenio ime u Alija. On je posljednji od kuge umro u Sarajevu.[4]

Šatorović (Şatorogli), žute brade herif, koji je pravio žute čizme. Stanovao je na Bjelavama.

Čokadar, ubijen u kućama Koluka, kojeg je Juvadžić (Yuvaciogli) ubio iz puške.

Zatim Omer Juvadžić (Yuvaciogli), kojeg su zadavili.

11. rebiul-ahira 1211 (14. X 1796) godine umro je Kunosić, velikog

[2] Kahvedžije su morali kahvu nositi na tučenje u tahmis koji se u ovo vrijeme nalazio u Muzaferijinom hanu.

[3] O Mustafi-paši Perišan vidi bilješku 3. u 1212. godini.

[4] Imovina mula-Alije, sina Jusufova, iz Sinan Vojvoda mahale, procijenjena je na 130.028 akči. Sidžil XXXVI, str. 160.

nosa, neženja. Ostavio je iza sebe više plavih odijela i lijepog kićenog oružja.

Taraba (Tarabaogli), belukčija, bogataš, umro 13. rebiul-ahira 1211 (16. X 1797) godine.[5]

Ibrahim, baždar i handžija u Jajića hanu.[6]

Hadži Ibrahim Košić, koji je trgovačkim poslovima mnogo boravio u Užicu. Nije se vratio s hodočašća u Meku.

Odobaša, iz 41. džemata, moj prijatelj, postao je čorbadžija i oženio se. Bio je kazaz, šeritčija i fojnički serdar. Umro je u selu Striježevu.[7]

Bjelobradi Zec, mestvedžija.

Bostandžija, ćumurdžija.[8]

Abdulkerim-efendija Defterdarija (Defterdarzade), u osamdesetoj godini. Bio je kadija na položaju, iz Buzadžića mahale.

Hadži Mustafa sagrakdžija.

Ćoravi Husejin, kazaz. Na Dubici je postao čauš.

Mladi delikanlija Kučin, stambolski bazrdan, sin Ahmed-agin. Umro je u Meki.

Siromašni i bolesni kahvedžija, ihtijar, bašeskija 43. džemata.

Omer-baša, brat Mehmedov, u osamdesetoj godini, koji je imao lijep ćifluk.

Mustafa-baša, bakal, s Atmejdana.

Pasja, Mahnitov brat.

Sin Sarača Hafiza, koji je roden bolesnih očiju; i sam je bio hafiz.

Hadži Mustafa Misirlija Iskenderani, zapravo iz Neretve, dobar i ugodan čovjek.

Poznati majstor sahaćija mula Mustafa-baša Karpuz, iz 10. buluka. Pred smrt je jako odebljao i poplavio.[10]

Jedan delikanlija, koji je umro od kuge.

Zatim neki siromašni starac.

Avdija Elčić (Elçiogli), uzet, bio je faldžija. Mnogo je šetao s porodicom. Stanovao je u kući kod mehkeme.[11]

Sulejman, alemdar, hafaf. Pravio je tomake.

[5] Ime mu je mula Mehmed, sin Omerov, iz Kebkebirove mahale. Imovina mu je popisana 19. rebiul-ahira 1211 (22. X 1796) g. i procijenjena na 732.114 akči. Po zanimanju je bio terzija. Sidžil XXXVI, str. 171.

[6] Gdje se nalazio Jajić ili Jajetovića han nismo mogli ustanoviti. Vjerovatno se neki od poznatih hanova u ovo vrijeme po zakupniku Jajetoviću nazivao njegovim imenom.

[7] Striježevo je selo kod Vareša.

[8] U sidžilu od 27. šabana 1211 (25. II 1797) g. nalazimo popis ostavine Mehmeda ćumurdžije, sina Omerova, iz Tavil hadžil-Mustafine mahale, on bi mogao biti identičan sa Bašeskijinim ćumurdžijom. Sidžil XXXVI, str. 191.

[9] Sin je Mahmutov, iz Gerdeni hadži-Husejinove mahale. U ostavini je imao mnogo sahaćijskog alata. Ostavina mu je popisana 1. šabana 1211 (30. I 1797) g. Sidžil XXXVI, str. 198-199.

[10] Sin je Sinanov, iz mula Arebi Dželid mahale. Trgovao je tekstilom, što se vidi iz popisa njegove ostavine 19. šabana 1211 (17. I 1797) godine, koja je iznosila 242.015 akči. Mahala u kojoj je stanovao i danas je poznata u Sarajevu kao Karpuzova mahala, a to je današnja ulica Hriste Boteva. Sidžil XXXVI, str. 207.

[11] Sin je Mustafin, iz Careve mahale. Ostavina mu je iznosila 28.656 akči. Sidžil XXXVI, str. 204.

Starac Avdi-baša Vrago.

Bekir, imam, tomrukčija, tirjaćija.

Ali-baša Pjevo.

Ludi Kahriman, krupan čovjek. Na njemu je bila odjeća od kalun abe. Bio je lijepe ćudi, učio je ezan u džamiji u Tašlihanu.

Jedan siromah, kolukčija.

Hromi Ibrahim-hodža, hodža u mektebu za kojeg se govorilo da je vidovit čovjek.

Musakadić (Musakadiogli), čadordžija, star, terzija, guste brade.

Mehmed-baša Zuber, saračkí ćehaja.

Kara-Salih, Karo, židovski kasap crnomonjast, siromašan.[12]

Salih Džigera, židovski kasap, koji bi uza svaku riječ psovao i govorio »J..m majka«, brbljav, neodgojen i neuredan čovjek.[13]

Mustafa Zeno, berber, namrgodeni starac, siromašan i mizeran čovjek, kojeg je dobrovoljno dugo vremena izdržavao dunderski ćehaja. Nije dugo bolovao i umrije.

Poznati bogataš grada Sarajeva, iz 10. buluka, koji je bio dobro poznat u svih četrdeset i osam kadiluka u Bosni, a cijenjen je i uvažen i od strane vezira i kapetana. U njegovom konaku u Sarajevu boravili bi kao gosti, pored ostalih i mnogi propovjednici i Arapi. Bio je poznat kao darežljiv i gostoljubiv čovjek. U Sarajevu i okolici učinio je mnogo dobrih djela: popravio je nekoliko džamija, koje su stradale u požaru, zatim nekoliko mostova. Nije želio da bude serdengečdija, jer je i po svom imenu bio dobro poznat, a prezivao se Hadži Bešlija Mustafa. Bio je debeo, lijepe i čiste vanjštine, bijele brade. Imao je sedamdeset godina. Dženazi mu je prisustvovalo mnoštvo svijeta. Posjedovao je više saraja i čifluka. Bio je oženjen i od prve žene je iza njega ostao jedanaestogodišnji sin. Jednu sedmicu dana je bio bolestan i umro je 18. ševala (14. IV 1794) godine. Dženaza mu je obavljena u nedjelju.[14]

Starac Islam, siromah.

Karačić, kasap.

Jedan terzija.

Toromić, kazaz, iz 10. buluka, bio je čauš 10. odjela.

Mustafa-Aga Hadžišabanović (Hacišabanogli), ostario je a nije se oženio. Imao je mnogo novaca.

Dugi terzija, starac Džonbić.

U ovoj godini je umrlo 57 osoba.

[12] i [13] Nismo mogli ustanoviti na kojeg se od ove dvojice kasapa odnosi bilješka u sidžilu od 19. ševala 1211 (11. IV 1797) godine, gdje je upisana imovina kasapa Saliha, sina Mustafina, iz Hadži-Džaferove mahale; imovina je vrijedila 42.380 akči. Naime, kako vidimo, ljetopisac je u ovoj godini ubilježio dvojicu kasapa po imenu Salih. Sidžil XXXVII, str. 23.

[14] Hadži Bešlija Mustafa, sin Abdulaha, iz Vekil Harčove mahale, sahranjen je u groblju na Alifakovcu, gdje mu se i danas nalazi nadgrobni spomenik s natpisom. S Kemura je objavio ovaj natpis ali sa pogrešnom godinom Bešlijine smrti: *Sarajevske džamije* GMZ XXII, str. 106. O Hadži-Bešliji napisao je posebni članak Seid Traljić, *Hadži Bešlija Mustafa*, Novi Behar VII (1933/34), str. 352-353.

GODINA 1212.
(26. VI 1797 - 14. VI 1798)

- 14. muharema 1212 (29. VI 1797) godine umrli su od kuge u mahali Mihrivodi, jedan kazandžija i njegov sin.

- 15. muharema 1212 (1. VII 1797) godine umrla je u Mihrivodi kćerka delije Salih-baše.

- 20. muharema 1212 (14. VII 1797), u ponedjeljak, na *Petrovdan* priredili su sarači kušanmu-teferič na Koriji, na Bendbaši, gdje su teferičili dva dana.

- 20. safera 1212 (14. VIII 1797) godine priredivali su i bakali teferič kušanme na Kovačićima. Oni nisu teferiča priredivali sve od vremena kada su održali teferič na Abu-Hajatu, jer je kod njih bio samo jedan majstor, a ostalo sve su bile kalfe.

- Telal je tri puta pozivao na dovu, jer već duže vremena još od augusta nije bilo kiše, a ni u augustu nije nikako padala. Usljed toga je nestalo zelenila po brdima i dolinama, a zemlja je bila suha za visinu čovječjega stasa. I voće, koje bijaše dobro rodilo, osušilo se. Usjevi nisu nikli osim rane pšenice. Vode i izvori također presušili. Osamdesetogodišnjaci pričaju da ovakvu sušu nisu zapamtili u svom životu.

- Jedan dječak nemusliman ugušio se u bunaru usljed nedostatka zraka. Jedan bostandžija musliman, kojem su platili 20 para da izvadi dječaka iz bunara, također se ugušio. Konačno su obojicu sepetima i kukama izvadili iz bunara. Čovjek bez zraka ne može živjeti.

- 27. safera 1212 (19. VIII 1797) godine, ili 11. agistosa, u ponedjeljak, počela je opravka Latinske ćuprije.[1] Tom prilikom je izvor u Hrvatinu proveden kroz čunkove da bi tako tekao kroz dvije bašče na drugu stranu. Na izvoru potoka podignut je svod od sedre, preko kojeg je tekla voda iz jednog brdskog potoka.[2]

- U mjesecu džumadel-ahiru (21. XI - 19. XII 1797) godine došao je Memiš-aga.

[1] Vidi: S. Kemura, *Sarajevske džamije*, str. 164, i H. Kreševljaković, *Vodovodi i gradnje na vodi u starom Sarajevu*, str. 200-203.

[2] Vidi: H. Kreševljaković, *Vodovodi i gradnje na vodi u starom Sarajevu*, str. 52-60.

- 19. redžeba 1212 (7. I 1797) godine, ili 20. dan Erbeina, otišao je bosanski valija Perišan Mustafa-paša[3] pod Biograd, pa ćemo vidjeti šta će se dogoditi. Otišao je i salijanedžija, a da nije posjetio ni pašu u Travniku.

- Uz Ramazanski bajram za vrijeme oblačne noći propali su dvojica pijanaca s Drvenije ćuprije u Miljacku i udušili se.

- Na pašin poziv počeo se svijet uz bubnjeve upisivati na vojnu 6. ševala 1212 (24. III 1798) godine.

1. muharema 1212 (26. VI 1797) godine dogodio se u ponedjeljak.

Prvi je umro: Salihović (Salihogli), kazandžija. Umro od kuge.

Bogati hadži Avdija Briga, abadžija, aga serdengečdija, ihtijar, ehlićejf, iz 10. buluka.[4]

Lipa, kahvedžija, koji je pekao dobru kahvu u čaršiji.

Krkbeš, oniska stasa, poput kepeca. Mnogo je putovao po pokrajinama, a bavio se šerbetdžijskim i drugim poslovima. Kada je jednom prilikom trebalo postaviti čuvara na Kapiji, ovaj je otišao na selo i otuda doveo svoga brata, seljaka od sedamdeset godina.

Crnobradi Avdija Altuka (Altiokaogli), bajraktar. Otišao je na Krajinu da Židovima pokupi veresiju i kad je pokupio novac, neko ga je ubio, rasporivši mu utrobu. Da bi se saznalo ko je ubica, obraćali su se i faldžiji.

Zimija hadži *Petar*, koji je umro od kuge.

Jedan kahvedžija, zvani *Baraba*. Dugo vremena je pekao dobru kahvu, a zatim osiromašio i obolio, pa su ga hamali nosili u tezgerama. Bio se potpuno osušio.

Avdija *Kaca* (Kacaogli), bajraktar, jemendžija, brkat čovjek.

Bostandžija Bravo, koji se ugušio u bunaru zbog pomanjkanja zraka, a kojeg su čengelima izvadili iz bunara. Davali su 30 groša onom ko bi se usudio sići u bunar, pa su to neki i pokušavali učiniti, ali bi sišli do polovine bunara i vraćali se kao ošamućeni.

Šašić (Şaşo-ogli), koji se pokazao junačina kada je ubio jednog hajduka. Bio je sluga poznatog Musa-age, iz 10. buluka.

Jovan, ćurčija, umro od kuge.

[3] Mustafa-paša je postavljen za bosanskog valiju 28. decembra 1796. godine. Došao je u Travnik 28. maja 1797. g. i na tom položaju ostao do smrti, 14. februara 1799. godine. Sahranjen je u posebnom turbetu Pod Lipom u Travniku. Nad njegovim grobom su dva lijepo ukrašena nišana i sarkofag, također bogato ukrašen biljnom ornamentikom. U neposrednoj blizini turbeta nalazila se donedavno češma koju je sagradio ovaj vezir. Češma je uklonjena prilikom uređenja prostora oko kafane Pod Lipom, a natpis sa češme prenesen je u Zavičajni muzej u Travniku, gdje se i danas čuva. - H. Kreševljaković - D. Korkut, *Travnik* (1961), str. i M. Mujezinović, *Turski natpisi u Travniku i okolini* (u štampi).

[4] Hadži Abdulah Briga sahranjen je u groblju na Ravnim Bakijama gdje mu se i danas nalazi nadgrobni spomenik s aginskim turbanom i natpisom. Nišan uzglavni visok je 1,25 m i ima osnovicu 20x20 cm. - H. Kreševljaković, *Vodovodi i gradnje na vodi u starom Sarajevu*, str. 203.

Dvojica ljudi koji su se ugušili u bunaru usljed pomanjkanja zraka i umrli od *zaduhe.*

Hadži Ibrahim *Dudar,* koji je umro na putu iz Dubrovnika u Sarajevo odakle je nosio misirsku robu.

Kablar »*Guto*«, imao je na nosu veliku gutu.

Zet Bege Zulića, koji se usljed siromaštva razbolio i na mjestu pao, pa su ga nekolicina ljudi odnijeli u tezgerama ženi na vrata i tu ga ostavili. Žena mu se konačno smilovala i unijela ga u kuću, a on je nakon nekoliko dana umro.

Hadži Ibrahim Sabura »Bego«, veoma bogat čovjek. Imao je pet-šest sinova i dvije-tri kćeri. Jedan mu je sin postao aga; na njega je otac mnogo imetka potrošio. Iza smrti Bakarije ovaj je došao u spor sa Saburom zbog nasljedstva, pa se oko toga vodila žestoka prepirka i nastalo neprijateljstvo. Tom prilikom je i ovaj aga ranjen.[5]

Mula Avdija Sučić, naslijedio je svoga bogatog brata, nosio je na glavi turban omotan oko fesa, imao je gustu bradu. Dobar čovjek.

Omalešni starac Šolbat, pekar, ljutit čovjek. Kada je koga pozdravljao, ne bi mu se moglo razumiti šta kaže. Izgledalo je kao da kaže samo »Sapul-hayr« (dobro jutro) ili »Akšam hayr« (dobar veče). Ali, šta ćeš, kada je bio takve naravi.

Mustafa-baša, fenjerdžija, šura Buke basmadžije.

Crnobradi čovjek, bakal u dućanu kod Baščaršijskog hamama; umro je od kuge, »t«.[6]

Berber Jašar, sin Arapov, koji bi glasom poput djevojke pjevao bosanske narodne pjesme.

Kadri-aga Arnaut, Sarajlija, aga serdengečdija. Otišao je u Istanbul radi plaća Zvornika, gdje se zadržao više godina i tamo umro.

Uzun Mustafa, koji je u sedamdesetoj godini života predveo na kapiju jednog čovjeka sa sela.

Salih-baša Katić, berber, namaščija, punašan čovjek, koji je od nekih spahija, uzeo plaću unaprijed za deset godina i tako nešto stekao i otišao na hodočašće u Meku, ali je umro na Mini, po dolasku s Arefata.[7]

Husejin-baša Kahvenjak (Kahvenakogli), koji je, također ubirući desetinu, zaradio imetak; otišao na hodočašće i umro u Meki.

---

[5] Sahranjen je na groblju Nadkovači gdje mu se donedavno nalazio nadgrobni spomenik s natpisom. - Kreševljaković, *Kazandžijski obrt u Bosni i Hercegovini* GZM VI, Sarajevo 1951, i M. Mujezinović, *Groblja Nadkovači i njihova uređenja.* Naše starine IX 1964, str. 128.

[6] U sidžilu od 4. redžeba 1212 (23. XII 1797) g. nalazimo popis ostavine bakala Muharembaše, sina Mustafina, iz Mehmed-begove mahale. Ostavina mu je iznosila 54.554 akče. Sidžil XXXVII, str. 142.

[7] Prilikom popisa ostavine Kati-zade (Katića) Salih-baše, sina Ahmedova, zabilježeno je da je umro u Meki. Popis njegove imovine izvršen je 15. džumadel-ahira 1212, kojom prilikom mu je imetak procijenjen na 790.084 akče. Sidžil XXXVII, str. 133.

Isto tako, i ospičavi čizmedžija Avdija, bajraktar, umro je u Meki.[8]

Jedan starac.

Smail-aga, tabački ćehaja, postade hasećija, ali je brzo iza toga umro. Često je putovao u Istanbul radi plaća.[9]

Jašar Šuvalija, bajraktar, čahidžija.

Zet kazaza mula-Sulejmana Kladnjaka (Kladneli).

Ibrahim-baša Simit, hafaf.

Husejin-baša, bazrdan.

Katinić.

Drinjak (Drino), kavaf, koji je poslao moga prijatelja hadži Ahmeda imama iz Sunbul-mahale kao bedela u Meku na hodočašće.[10]

Crnobradi tabak, iz Ćemaluše.

Mehmed Ago, zvani Svrako, bakalski baša.[11]

Ibrahim-baša Lizić, nalčadžija, gluh, imao je devedeset godina.

Ibrahim Kantar (Kantarciogli), mlad, delikanlija, mujezin Begove džamije.[12]

Starac terzija, Tuzlin zet.

Ćibukčija Derviš Ibrahim, rodom iz Beograda, muvesvis, koji je zajedno sa sinom umro od kuge.

Starac mula Salih, berber.

Omanović (Ummanogli), čibukdžija.

Jedan bakal kod Drvenije ćuprije, debeli starac.

Mladi sarač, iz Ćemaluše, sin Ufakov, koji je umro od sušice.

Mula Alija, imam butmirskog džemata, muhasil, ugodan čovjek. Bio je osobito vješt u računu; iz 50. džemata.[13]

Starac Sefić, berber, bio je vještak u spravljanju nekih lijekova.

Bjelobradi Taifić, koji je dobio nasljedstvo iz Istanbula u iznosu od 1.000 groša, ali nakon toga nije dugo živio, jer je do godinu dana umro.

Mula Mustafa Dugalić, volio je udarati uz saz i niskim ali ugodnim glasom pjevati nabožne pjesme i učiti mevlud na istan-

[8] U sidžilu od 23. rebiul-ahira 1212 (15. X 1797) konstatovano je da je čizmedžija hadži Abdulah, alemdar, sin Alije, iz Careve mahale, umro na povratku iz Meke u blizini Medine. Ostavina mu je iznosila 902.234 akče. Sidžil XXXVII, str. 107.

[9] Na jednom nadgrobnom spomeniku u groblju na Hambinoj carini čitamo da je tu sahranjen tabak hasećija Smail-aga, koji je vjerovatno identičan s Bašeskijinim tabačkim hasećijom. Imovina mu je upisana u sidžil br. XXXVII, str. 119-120.

[10] 15. džumadel-evela 1212 (16. XI 1796) godine popisana je ostavina Salih-baše Drine, čizmedžije, sina Alijina, iz Pačadži Nesuhove mahale, koja je iznosila 1,682.298 akči. Sidžil XXXVII, str.

[11] U sidžilu od zadnjeg safera 1212 (23. VIII 1797) godine nalazimo popis ostavine bakala Mehmed-baše, sina Osmanova, iz Ćose Sinanove mahale. On je, po svemu sudeći, identičan sa Bašeskijinim bakalom Svrakom. Sidžil XXXVII, str. 92.

[12] Porodica Kantar i danas postoji u Sarajevu, a pojedini njeni članovi su dugo godina bili mujezini Begove džamije.

[13] Ovaj butmirski imam Ali-efendija sin je Ahmedov. Bio je nastanjen u Haradži hadži-Mustafinoj mahali, što saznajemo iz jedne rasprave o ostavini spomenutog, koja je u sidžil unesena mjeseca rebiul-ahira 1213 (12. IX - 10. XI 1798) g. Bio je prezadužen. Sidžil XXXVIII, str. 138.

bulski način. Imao je devedeset godina.

Puki siromah, zvani Arslo, a otac mu je, navodno, bio bogat.

Puki i gluhi siromah, bez jezika. Iza sebe je ostavio dvije kćeri i jednog sina. Imao je jednu njivu pod Goricom. S njime se bilo moguće sporazumijevati jedino mimikom.

Zuko, dželepčija, prigodom Bajrama prodavao je kurbane.

Zet bjelobradog kadije, a i sam je bio kadija u Skoplju, gdje je naprasno i umro.

Siromašni *Mosto*, hamamdžija i kahvedžija, koji bi kafanu otvarao u ranu zoru.

Siromašni i mirni Mehmed, sin hadži Mustafa-age Cigića. Imao je petoro djece.

Bakal kod Carevog hamama.

Mula Ahmed, koji bi išao s kadijama; nije dugo živio.

Husejin, sluga hadži-Bešlije. Umro u Novom Pazaru.

Memiš, čauš Samsudži-age; bio je serdar. Umro je u Novom Pazaru kao serdar.

Dvije osobe koje su noću, idući preko Drvenije ćuprije, na kojoj na jednom mjestu nije bilo baskija od ograde, propale u vodu u nadošlu Miljacku. Bog zna, bili su pijani i tako se udušiše.

Jedan delikanlija, ubijen uz Ramazanski bajram.

Zatim je umro još jedan čovjek.

Crnobradi, mladi Sulejman, dugemdžija.

Jedan rezač drva, s Vratnika; umro od kuge.

Žutobrki Sulejman-aga ubijen na putu u Vidin, kuda je pošao s još 24 vojnika, koje je poveo iz Sarajeva protiv Pasvandžića (Pasvancioglu).

Abadžija, zvani Kučka.

Kaukčija (Kaukçiogli), koji je, to je istina, o svom trošku i svom izdržavanju vodio iz Sarajeva oko dvadeset mladića Džezar Ahmedpaši u Aku.[14]

Jedan starac.

Još neki čovjek.

Hadži Osman-aga, bogati aračadžija, iz 39. buluka, s Budakovića, a prezivao se Šogolj-aga, terzija.[15]

Siromah Nurko, koji je prodavao podveze za čakšire.

Buluk-baša, u devedesetoj godini, koji je bolujući ležao deset godina.[16]

Malo uzeti Trebinjac (Trebinli), starac.

Zatim jedan čovjek iz Ali-pašine mahale.

Siromah Omer, rezač, drva; imao je jaku padavicu, koja bi ga ponekad snašla.

U prošloj godini umrle su 73 osobe.

[14] Aka ili Acra na obali Sredozemnog mora u Izraelu.

[15] 1. zilhidže 1212 (17. V 1797). g. popisana je ostavina Osman-age, sina Ahmedova, iz Abdul Halife (Budakovića) mahale. Ostavina mu je iznosila 3.857.947 akči, iz čega vidimo da je bio bogat čovjek. Sidžil XXXVIII, str. 42.

[16] Ovom buluk-baši bilo je ime Ibrahim-bajraktar, sin je Dugali-zade Mustafe, iz Topal Inhanove mahale. Imovina mu je popisana 17. džumadel-ahira 1207 (30. I 1793) godine, a iznosila je 147.780 akči. Sidžil XXXVIII, str. 122.

GODINA 1213.
(15. VI 1798 - 4. VI 1799)

- 1. safera 1213 (15. VII 1798) godine bijaše se pronijela vijest da je Pasvanoglu (Pasvancioglu),[1] otišao u Istanbul, ali ta vijest nije bila istinita. Janjičari, koji se zbog ovoga bijahu ožalostili, ponovno se razveseliše.

- 8. safera 1213 (22. VII 1798) godine, u petak, došli su u Sarajevo pehlivani, ali im dva-tri kadićevca pokvariše planove i ne dozvoliše im da pokazuju svoje vještine, pa su ovi morali otići u Visoko. Za pehlivanima je otišlo i mnogo svijeta. Kadićevci koji pehlivanima ne dozvoliše boravak u Sarajevo, mnogo su svijeta namučili zbog odlaska u Visoko da bi pehlivane vidjeli. Od kadićevaca i dolaze samo poteškoće.

- 22. safera 1213 (5. VIII 1798) godine nabujao je Bistrički potok i nanio veliku štetu kućama.

- Koncem rebiul-ahira 1213 (1 - 10. X 1798) godine dovršena je opravka Latinske ćuprije, iz ostavine hadži-Abdulah-age Brige. Ova opravka je trajala tri mjeseca.[2]

- Osman-aga Pasvanoglu (Pasvanciogli) iz Vidina zamjerio se nekolicini sultan-Sulejmanovih ljudi, koji su se tamo nekim poslom zadesili. Pasvana oklevetaju kod padišaha i zato ovaj odredi 300.000 vojnika da Pasvandžiju ubiju. Vojska je 8-9 mjeseci boravila pod tvrdavom i u nju su ispalili na stotine hiljada topova i kumbara. Najposlije je Vidinlija obnoć izašao iz tvrdave i sve paše i njihovu vojsku rastjerao i razbio, pa se tako spase opsade. Ovo je jedno od najčudnijih djela, a Alah najbolje zna šta radi i šta hoće.

- 5. džumadel-evela 1213 (15. X 1797) godine videne su u Gabeli nekakve lade, pa se mislilo da će neprijatelj navaliti. Ovo je bila laž, kako se to ispostavilo.

---

[1] Pasvandži-oglu (Pasvandžić) paša bio je vidinski valija.

[2] U opravku mosta utrošeno je ovom prilikom 13.435 groša. O ovoj opravci postoji i kamena ploča s natpisom od pjesnika Isevića Emina. Ploča se danas nalazi u Zemaljskom muzeju u Sarajevu. O hadži-Abdulahu vidi bilješku 4. u 1212. godini. Dž. Čelić - M. Mujezinović, *Stari mostovi u Bosni i Hercegovini* (u rukopisu).

- Ulazak Francuza u Misir dao je povoda raznim govorkanjima. Bog zna da je od same porte neprijatelj tamo upućen. Svijet, doduše, govori da je to državna tajna, ali takav govor je samo besposlica.[3]

- Godina 1213 (1798/99) bila je godina leda. Kroz cijeli Erbein bilo je mnogo leda, pa sam ja siromah o tome sastavio sljedeći kronogram: »Cemedi mutekasire« (to jest »Mnogo leda«).[4]

- U mjesecu ševalu došlo je iz Dubrovnika u sarajevsku tvrdavu 90 tovara topovskih taneta.

- 17. ševala 1213 (24. III 1799) godine došao je u Sarajevo davedžija beogradski jamak. Naš padišah imao je dobro mišljenje o odžaklijama.

- U 1213 godini imenovan je hadži Osman-paša za bosanskog namjesnika, pa su mu na doček u Novi Pazar otišli defterdar i travnički prvaci, ali je paša opozvan i vratio se natrag, a njegovi tugovi predati su ćehaji umrlog Perišan-Mustafa-paše.

1. muharema 1213 (5. VI 1798) godine bio je u petak, a u ovoj godini umrli su:

Mujezin Ali-pašine džamije.

Mehmed Ešpo, alemdar, dugmedžija.

Mladi sin Amidže Tatara, delikanlija, »t«.

Siromašni telal, koltukčija, osrednjeg rasta, po imenu Alajbeg.

Mladi Mehmed, terzija, sin bjelobradog Zlatara (Zlatarogli), ugodan čovjek. Umro je od kapi.

Ludi *Mehaga*, ružan, *gušav*, stalno je sipao bezobrazne riječi, ali su neznalice koji bi ga sretali bili uzrok njegovim psovkama. Konačno se toga riješio, jer ga ujede pseto i nakon dva-tri dana umrije.

Osman, alemdar, timurdžija.

Ibrahim Lončo, poslovao je drvenom gradom. Imetak je stekao ubirući spahijama desetinu. Nije se ženio i iza njega sve ostade. Umro je od kuge.[5] Od 1208 (1793/94) godine pa do safera ove 1213 (1798/99) godine, kada je naprijed spomenuti umro, dakle pet-šest godina, kuga je zapravo stalno trajala.

Hadži hafiz Kalajdžić (Kalayciogli), mlad. Prepisivao je mushafe, ugodan čovjek.

Hasan bičakčija, koji je sa svojim malim sinom krenuo u Misir i u Meku, s namjerom da putem trgujući postane hadžija i tako idući od vilajeta do vilajeta

[3] Ulazak Francuza u Misir 1798. godine. Vidi: Ć. J. Avdić, *Tri godine misirske istorije* (1798-1801), Sarajevo, 1934.

4 Ovaj kronogram u ebdžed-sistemu daje nam 1212. h. godinu.

[5] Sin je Muratov, iz mula Arebi Dželedid mahale (Karpuzove). Imovina mu je popisana 2. rebi-ul-evela 1213 (14. VIII 1797) godine i procijenjena na 32.163 akče. Sidžil XXXVIII, str. 80.

konačno se obojica vratiše u Sarajevo i obojica umriješe.[6]

Hadži Avdaga, atar, bio je nešto malo i poznat i junačan čovjek. Nije imao djece[7]

Šećo, iz Kadijine mahale, krevetlija.

Đogo (Cogo-ogli).

Afarević (Afarreogli), mesar, zvali su ga i Delija; ružan, malouman. Bavio se svojim poslom.

Gluhi Murat, bakal, umro od kapi.[8]

Pogureni devedesetogodišnji starac, zvani Pašo, iz Hubjaragine mahale.

Žuna, alemdar, zvani *Crvenjak* Ibrahim; pio je. Umro od kuge.

Starac Habib, proždrljivac *Zlogovor;* umro je u Ćulhanu.

Drnda, koji se pokazao junačan na jednom skupu. Volio je boraviti na selu na svom ćifluku, ali ga je kasnije prodao i umro u Sarajevu od bolesti zvane šiš?

Moj šura Mehmed-baša, sin Bašage Čartozana, bio je siromašan starac.

Hadži Mustafa Hamzić (Hamzaogli), seratik 96. džemata, umro od kuge. Bio je mudželid.

Hubjarić (Hubyariogli), jedan od sarajevskih hadžija.[9]

Husejin Adžem, alemdar, čovjek u godinama, ali brz na nogama poput kakvog mladića.

Kerepović (Kerepogli), sarač, mlad.

Jedan mesar.

Jedan neženja, silajdžija.

Čevirljiga (Çevirligaogli).

Timurović (Timurogli), bogati hadžija, timurdžija. Umro je na povratku iz Meke.[10]

Alijaga Hapčo (Habco-ogli) atikaga 10. buluka.

Moj komšija Mustafa Sokol, hadžija, u devedesetoj godini.

Ali-beg Dženetić (Cenetizade), zaim. Kao muteselim bio je nemilosrdan i nasilan prema raji. Umro je 20. redžeba 1213 (28. I 1799) godine.[11]

Jedan mladi delikanlija; ubijen.

Zatim još jedan mladi herif.

Mula Salih, sarač, belukčija, imam na Čobaniji, dobar čovjek.

[6] U ostavini bičakčije hadži-Hasana, sina hadži-Sulejmanova, iz Mehmed-begove mahale nalazilo se dosta beza, lana i druge robe. Popis njegove imovine ubilježen je u sidžil 1. rebiul-evela 1213 (13. VIII 1798) godine kojom prilikom je procijenjena na 659.454 akče. Sidžil XXXVIII, str. 89.

7 Sin je Hajdara, iz Kadi Bali mahale. U njegovu dućanu u Atarskoj čaršiji našlo se mnogo raznih vrsta papira, uda, kne i razne druge robe. Imovina mu je popisana 6. reibul-evela 1213 (18. VIII 1797) g. i tom prilikom procijenjena na 1,393.900 akči. Sidžil XXXVIII, str. 82-84.

[8] U sidžilu od 13. muharema 1213 (27. VI 1798) upisano je da je Ćoso Abdulah, sin Mustafin, iz Čekrekčijine mahale bio po zanimanju bakal, a imovina mu je vrijedna 29.684 akče. Sidžil XXXVIII, str. 53.

[9] Iz jedne rasprave od 5. šabana 1213 (12. I 1797) godine o ostavini Hubjarii hadži-Mehmeda vidimo da je on sin Muharemov, iz Buzandži hadži-Hasanove mahale. Tu se kaže da je umro u Meki. Sidžil XXXVIII, str. 166.

[10] Bajraktar Timur-ogli hadži Salih, sin Mehmedov, iz Kučuk Katibove mahale, umro je u kasabi Ćorli na povratku iz Meke. Imovina mu je procijenjena na 1,020.616 akči. Sidžil XXXVIII, str. 153.

[11] H. Kreševljaković, *Dženetići, Radovi Naučnog društva,* Sarajevo, 1954, str. 153.

I njegov brat Ibrahim, ljubitelj derviša, malouman starac.
Berber, sufija?
Jedan hamal, puki siromah.
Ibrahim-baša, nalbant.
Starac Ali-baša, ćebedžija, miran i dobar čovjek.
Osman Tokmo, drevna pijanica.
Starac Salih-baša Glibo.
Zatim još dvojica ljudi.
Sulejman Ablaković (Ablakogli), aga, moj rođak; umro od kašlja.
Poznati hadži Ibrahim Sabura, kazandžija, bogataš.[12]
Bajraktar Pinjo, junak, a i otac mu je bio bajraktar i glasovit junak. Bio je terzija i radio pazariju. On je u svom tefteru imao 900 dužnika iz visočke nahije.
Hasan-aga, koji se prezivao Ćirišlija, što je ranije i radio, a zatim se bavio prodajom ćebadi, mlad čovjek. Iza sebe je ostavio troje djece. On je sestrić moje žene.[13]
Mustafa-baša, kovač, s Hiseta.
Veoma stari Sumbul, kojem je na tabut stavljen zeleni turban, a inače ga za života nije nosio.
Mršavi atar Jašo.
Mehmed-baša Karo, poznati kujundžijski baša, umro u 90. godini.[14]
Poznati Šeho Čelengir, koji je i u devedesetoj godini života učio lijepim kalbi-glasom pobožne pjesme i ezan. Od njegova glasa bi se razveselio cijeli šeher. Bio je mevlevija.
Siromašni *Meho*.
Perišan Mustafa, bosanski paša, umro u Travniku.[15]
Mehmed, prvo činar, a potom kahvedžija u čaršiji, i bakal. Od nekolicine ljudi je pozajmio novac, zatim se razbolio i brzo iza toga umro. Bio je neženja. Još se nije ni odužio svima, a već umrije i riješi se svega.
Starac mula Jusuf; imao je bakalski dućan kod' Šeherćehajine ćuprije, a mnogo bi išao s kadijama.
Hadžimuharemović (Hacimuharemogli), s Bjelava.
Mehmed Činjar, koji je pekao kahvu.
Starac Ahmed-baša, papudžija, bivši čizmedžijski ćehaja.
Sarač, iz Vlaške mahale.
Avdo, kahvedžija, imao je kuću na Bendbaši prema tekiji.
Siromašni Mehmed-baša Turčinović (Turkinogli), koji je pekao kahvu na tvrdavskoj kapiji.
Mujo Felek, otišao je u Istanbul zbog plaća, pa je tamo i umro.
Hafiz Omer Zlokrpović (Izlokirpogli), Sarajlija, a stanovao je u Knežini.
Malo suludi Ibrahim, aračadžija. Imao je povelik nos, kao u kakvog tirjaćije.
Siromah Sulejman, sujoldžija.

[12] Vidi: H. Kreševljaković, *Kazandžijski obrt u Bosni i Hercegovini* GZM VI/1951.

[13] U sidžilu od 7. ramazana 1213 (12. II 1799) g. popisana je ostavina Hasan-baše ćirišćije, sina Omerova, iz Kasap-zade mahale (Carina na Vratniku). Imovina mu je procijenjena na 203.604 akče. Sidžil XXXVIII str. 128.

[14] Ovog kujundžijskog bašu ne spominje H. Kreševljaković u *Esnafima*.

[15] Vidi bilješku 3. u 1212. godini.

Zimija Mileta, pravi neimar, kojeg su na putu ubili Arnauti-razbojnici, kad je ovaj s nekoliko kesa novaca išao u Novu Varoš radi kupovine stoke. Bio je lijepe naravi.

Delija Mujo, imao 95. godina, seljak, a nastanio se u Sarajevu; govor mu i bijaše kao u seljaka. Često je sjedeći pjevao seoske bosanske pjesme. Družio se stalno sa seljacima. Nije bio kakve pameti.

Bakarević (Bakariogli); ubijen prilikom neke svade oko žena. Imao je povelika usta i oči.

Omalešni kazaz Džezer, siromah.

Cucalija (Cucali), otvorenih prsa, trbušast, debeo i junačan, handžija u unutrašnjosti.

Mehmed Akšam, kahvedžija, drevni pijanica, siromašan, ali je imao lijepo svojstvo poniznosti.

Kazandžić Ali-baša, kolukčija, koji je radio u Tahmisu.

Til-baša, s Bjelava.

Bogataš hadži Salih, trgovac u Kolobari. Za njega rekoše da je bio pripadnik Jabučarev, čemu se svak čudio. Oblačio je veliki i skupocjeni ćurak od samura. Bio je veseljak čovjek.[16]

Talak čaršijskog hamama.[17]

Bjelobradi Sulejman-baša, aračadžija, iz 39. buluka, neodgojen i neznalica herif. U govoru bi psovao.[18]

Kadija Ahmed-efendija, prezivao se Foćo. U Zildžiluku je sagradio novu kuću koja se svakom svidjela, jer je bila lijepa, ali ko brzo napreduje, brzo i strada, što je iskustvo pokazalo.[19]

Alija, ihtijar iz nekog džemata. Ne poznajem ovog čovjeka.

Ospičavi bakal Prelić (Prelo-ogli).[20]

Slobodan zet. (Slobodanin damadi.)

Ahmed-baša Kotorija. U mladosti je mnogo pješačio, a docnije nije mogao hodati.

Neki Luhumija, kojeg ne poznajem.

Tokalija, s Vratnika.

Jedan Mostarac: umro u hanu Kolobari.

Neki Humić (Humiogli), pristaša Mehmedage Kabudaje.

Zatim još jedan čovjek.

Umrlih svega 84 osobe.

---

[16] U sidžilu od 29. zilkade 1213 (5. V 1799) nalazi se popisana ostavina hadži-Saliha, sina Mustafina, iz Careve mahale. Sidžil XXXVIII str. 26.

[17] Dne 18. zilkade 1213 (23. IV 1799) ubilježena je u sidžil ostavina talaka Ibrahim-baše, sina Alijina, iz Mehmed-begove mahale, kojom prilikom je procijenjena na 44.226 akči. Sidžil XXXVIII, str. 24.

[18] U dućanu ovog aračadžije, iz Ferhadije mahale, nadeno je mnogo čohe i gotovih jeleka. Imovina mu je popisana 27. zilkade 1213 (3. V 1799), i tom prilikom procijenjena na 40.399 akči. Sidžil XXXVIII, str. 29.

[19] Sin je Omerov, iz Careve mahale. Imovina mu je vrijedila 572.400 akči. U popisu se našlo i 20 svezaka knjiga, procijenjenih na 9.600 akči. Sahranjen je u groblju na Alifakovcu kod Jusuf-pašina turbeta gdje na nišanu stoji godina h. 1214. kao godina pokojnikove smrti. Vjerovatno su te godine postavljeni nišani. Sidžil XXXVIII, str. 34-35.

[20] Ostavina Ibrahim-baše Prele, sina Abdulahova, iz Šejh Muslihudinove mahale ubilježena je u sidžil 23. zilkade 1213 (29. IV 1799) i procijenjena na 377.995 akči. Sidžil XXXVIII, str. 35.

GODINA 1214.
(15. VI 1799 - 24. V 1800)

- 18. muharema 1214 (22. VI 1799) godine srušio se svod Kozje ćuprije na pet-šest majstora koji su bili odredeni za opravak ćuprije, pa je jedan od njih i poginuo, dok su ostali ranjeni.[1]

- 3. safera 1214 (7. VII 1799) godine ponovno je Memišaġi dodijeljen agaluk, pa su povodom toga pucali topovi.

Hadži-Bešlina magaza

[1] O ovom mostu vidi: Lj. Kraljević, *Kozja ćuprija na Miljacki*, Naše starine I, Sarajevo, 1952, str. 13-30.

- Na Alidun su pucali topovi povodom dolaska zamjenika (kajmekama) novog paše. Zihinli Hasan-paša imenovan je za namjesnika u Bosni, došli su i tugovi ćuhaji umrlog Mustafa-paše, koji ćehaja bijaše na dužnosti svega mjesec dana, pa je svrgnut, a za novog pašu imenovan Zihinli Hasan-paša. Spomenuti ćehaja je otišao 11. rebiul-evela 1214 (10. VIII 1799) godine.[2]

- U meduvremenu je i Zihinli Hasan-paša umro na bosanskoj granici, pa su se defterdari vratili u Travnik. Zaista, ništa ništa nije u ljudskoj ruci.

- Na pet dana prije Kasuma postavljena je sergija za janjičarske plaće.

- Sa Porte je stigao nalog da treba dijeliti fodule u Imaretu, pa je mutevelija Husrev-begova vakufa na brzu ruku popravio peć i kazane u Imaretu. Čorba i hljeb počeli su se dijeliti 27. noć redžeba 1214 (24. XII 1799) godine.[3]

- 10. šabana 1214 (7. VI 1800) godine postao sam službenik Husrev-begova vakufa, jer je jedan džuzhan umro, pa meni, siromahu mula-Mustafi Mula u mehkemi, zajedno s mutevelijom, naredi da primim taj džuzhanluk i da treba da ga počnem učiti na mubarek-večer, a za ovu službu su mi odredili čorbu i dvije fodule iz Imareta.

- Prilikom postavljanja sergije ustanovljeno je da nije upisano još 400 osoba. Zato ovi nisu ni primili plaće. Medutim, onima iz unutrašnjosti, koji nisu bili upisani, dali su pola plaće.

- Još od davnina je uobičajeno da se početak ramazanskog posta oglasi iza ikindije uči ramazana. Medutim, ovaj put, s obzirom na to da se nije vidio mladak mjesec za ramazan, odredeno je da post započne u utorak. Ali naknadno stiže vijest da je viden mladak, pa su zato pucali topovi i puške u šest sahata noću i tako post započe u ponedjeljak. Čak se te noći na nekoliko mjesta klanjala i teravija.

- 4. dan Ramazanskog bajrama (29. II 1800) otišao je u Istanbul mutevelija Husrev-begova vakufa koji će Kaba-agi položiti vakufski račun.

- Na Sultani nevruz 1214. bilo je sasvim hladno, tako da ni stari ljudi ne pamte ovoliku studen i led.

- 21. zilhidže (16. V 1800) godine svrgnut je Memiš-aga i došao je novi aga Ahmed-aga.

- Kurban-bajram je ove godine pao na Jurjevdan (5. V 1800).

---

[2] Zihinli Hasan-paše nema u popisu bosanskih vezira koji su rezidirali u Travniku. - H. Kreševljaković - D. Korkut, *Travnik*, str. 137-141.

[3] Vidi: *Spomenica Gazi Husrev-begove četiristogodišnjice*, Sarajevo, 1932, str. 59.

(U ovoj godini su umrli:)

Mula Ibrahim Kovač, krevetlija, imam mula-Arapove džamije.

Ahmed Dajić (Dayo-ogli), delikanlija. Dok je jedne noći sjedio sa sestrom, došla mu je na prozor jedna ptica, zvana *prikaza*. Ovaj upita sestru kakva je to ptica, a ona mu odgovori da nema nikakve ptice. Zatim on upita sestru kuda nosi svijeću, na što mu ona odgovori da je svijeća tu, na mjestu. On povika da mu je mrak i tako ostade slijep tri-četiri godine i napokon umre.

Mršavi terzija Briga.

Bajro Huremović (Huremogli).

Mladi delija Neretljak (Neretlak-ogli).

Berber Meho, iz Mimar-Sinanove mahale. Pet-šest godina nije silazio u čaršiju. Umro je u devedesetoj godini.

Hasić (Haso-ogli), bjelobrad, ali drevna pijanica. Konačno se prošao pića.

Bekri Mustafa, pisao je kaligrafski pojedine sastave i prodavao. Nevjerovatno je lijepo crtao, iako ne bijaše pravi kaligraf.[4]

Jedan zildžija, kojeg je udarila kap i od toga je umro.

Jedan kazandžija.

Jedan visoki čovjek, koji je ubijen u nekoj svadi oko žena.

Mula Husejin Daidža, ugodan čovjek, iz 50. džemata. Brzo je umro.

Alija, Ciganin, buluk-baša, malo bogat.[5]

Avdija, terzija, iz 45. džemata.

Starac hadži Mustafa, hafafski alajbeg.[6]

Neki Hajdar.

Hamalija (Hamalogli), hasećija, poznati stambolski bazardan. Govor i riječi mu bijahu malo ahmakane. Bio je nešto malo i bogat. Bolovao je samo jednu sedmicu dana.

Mustafa-baša Tarakčić (Tarakçi-ogli), poznat starac iz 97. džemata. Svakog ramazana bi meni besplatno pisao imsakiju.

Starac Jovan, jedan od sarajevskih neimara, sujoldžija, stekao je nešto imetka i sebi sagradio kuću. Ženu bi mu često snalazilo nekakvo ludilo. Jovan se sa svojim sinom i zetom uputio na hodočašće i do nekoliko dana nakon povratka iz časnog Kudusa umro je kod kuće.

Šodan, bajraktar, crnobrad. Na Dubici se pokazao kao junak; bogat i poznat čovjek.

Trgovac Ćoro, koji se tako i prezivao, a uistinu nije bio ćorav.

Popularni hadži Murat, koji prodade svoju kuću u Sarajevu i preseli se u Novu Varoš, gdje i umre. Bijaše poznat čovjek i punac bogatog samurdžije Memišage.

Bogati memžija, bajraktar; umro je na selu kao bjegunac.

[4] O kaligrafu Bekri Mustafi nemamo nikakvih drugih podataka.

[5] Sin je Salihov, iz Tavil hadži-Mustafine mahale. Imovina mu je upisana u sidžil 25. safera 1214 (25. VII 1799) i procijenjena na 54.212 akči. Sidžil XXXIX str. 18.

[6] Hafafskog ćehaju hadži-Mustafu spominje i H. Kreševljaković u *Esnafima*, str. 136.

Salih-baša Jusić, kazaski ćehaja, sin Ahmed-baše. Malo je bolovao i umro.[7]

Vila; mnogo je imetka naslijedio, ali ne prode ni godina dana i on naprasno umrije.

Hadži Mustafa Muslić, sin Muslije čokodara, brzo se obogatio i otišao u Meku. Umro je mlad i ostavio petoro djece.

Krko, kazaz, s Hiseta, sredovječan čovjek, a ne bijaše ni prazne ruke.

Starac Abdulkerim, aračadžija, tirjaćija, ugodan čovjek. Počeo se baviti i pisanjem. Imao je čifluk u Lužanima na Ilidži.

Hadžo, kujundžija.

Puhara; umro je u devedesetoj godini.

Neki *Presličar*.

Alijaga Koldžo (Kolciogli), serdengečdija, sin trgovca. Umro je na putu u Sarajevo.

Osman Mandal, bajraktar, krupna ljudeskara.

Tatarić mula (prazno ostavljen prostor za ime), mlad. Imao je nekakvu bolest u leđima.

Cincan Halil, ubijen.

Salih, koji je prodao svoj dućan i od neke žene dobio nasljedstvo, ali je ubrzo iza toga umro.

Sudžuka (Sucukaogli), terzija. Bio je dva dana bolestan i umro.[8]

Neki Omer.

Jedan tabak.

Jedan siromašni delija, kazandžija.

Siromah Bego, iz Lučevice.

Skadarski bajraktar; bio je dželepčija i mumdžija, krupan čovjek, a po bosanski su ga zvali *Izviri Brada*.

Starac hadži Ismail Popovac, trgovac.

Emir Ahmed; imao je povelike uši, u godinama, ugodan čovjek, držao bi vazove ženama.[9]

Zatim još jedan čovjek.

Jedan starac, seljak.

Jedan prosjak, divanija, malo vremena je ležao i umro.

Poznati Osman-aga Džin, bazrdan. Bio je jako bolestan. Vidio sam kako mu je bolest promijenila izgled, a zatim je umro.

Siromah Osman, zvani *Flinto*, sin Sarajlića, čuvar. Otišao je u Istanbul, gdje je imao sestru.

Bogati trgovac hadži Alija Čekrica; imao je devedeset godina.

Ismail-aga Škono, serdengečdija, pekarski baša, čovjek u godinama, iz 39. buluka.

Dva čovjeka koji su poginuli prigodom neke svađe delikanlija na Kurban-bajram. Jedan od njih je ranjen iz puške, a drugi je ranjen jataganom. Obojica su odmah umrli, a dženaza im je obavljena treći dan Kurban bajrama.

Žutobradi Ahmed, nobetčija, sirom-

[7] Kazaskog ćehaju Salih-bašu spominje i H. Kreševljaković, *Esnafi*, str. 162.

[8] Sin je Sulejmanov, iz Oruč Pehlivanove mahale. Imao je dućan Predimaretom. Sidžil XXXIX, str. 82.

[9] U groblju na Alifakovcu sahranjen je Ahmed, sin Nezirov, koji bi mogao biti identičan sa Bašeskijinim Emir Ahmedom.

ah; bio je poduzetan čovjek. I zaista, ako je trebalo, išao je po kiši i nevremenu na selo, a bio je u službi janjičarskog age.

Smajo, kazandžija, i pasvandžija, brat Ahmeda, bašeskija 10. buluka, junak čovjek.

Zatim neki čovjek, koji je ubijen na selu.

Poznati starac bogataš hadži Mehmed Ablagija, iz 97. džemata.[10]

Starac Turak, iz mahale Bjelave.

Mladi Mostić, koji je unišao u red kadićevaca, bogat čovjek, ali ga sudbina ne poštedi.

Salih-baša Bajro, brat jemenidžije Haćama.

Husejin Div, čizmedžija.

Zimija Marko, ludak, na kojeg bi djeca od šale navaljivala, a on bi ih razgonio.

Ali-baša Harba, dugmedžija, bakal. Imao je dućan u Kujundžiluku.

Jedan delikanlija, ubijen u Sarajevu.

Zatim je ubijen još neki čovjek.

Sulejman, kazaz.

Hadži Ibrahim, kolukčija, u devedesetoj godini.

Siromah Bego, koji je takoder ubijen.

Bekrić (Bekriogli), ubijen.

Avdi-baša Bubnjić, bakal. Otkako je održan teferič kušanme na Abi Hajatu on je ostao jedini majstor u ovom esnafu.

Hadži Ahmed, aščija, čovjek u godinama.

Bogati Avdaga, trgovac, serdengečdija, bogat.[11]

Ibrahim, tabutdžija.

[10] Sin je hadži-Ibrahima, iz Ivlakovali mahale. Imovina mu je procijenjena na 3,799. 200 akči ili na 5.830 groša. Imao je i veći broj knjiga. Sidžil XXXIX, str. 146-151.

[11] U groblju na Alifakovcu nalazi se nadgrobni spomenik Abdulah Halim-zade, iz čijeg se natpisa vidi da je umro h. 1214. g., a koji bi mogao biti identičan sa Bašeskijinim Avdagom, serdengečdijom.

GODINA 1215.
(25. V 1800 - 13. V 1801)

- U 1215 (1800/1801) godini izmijenjen je olovni pokrov na Carevoj džamiji, a i njena unutrašnjost je bojadisana.[1]

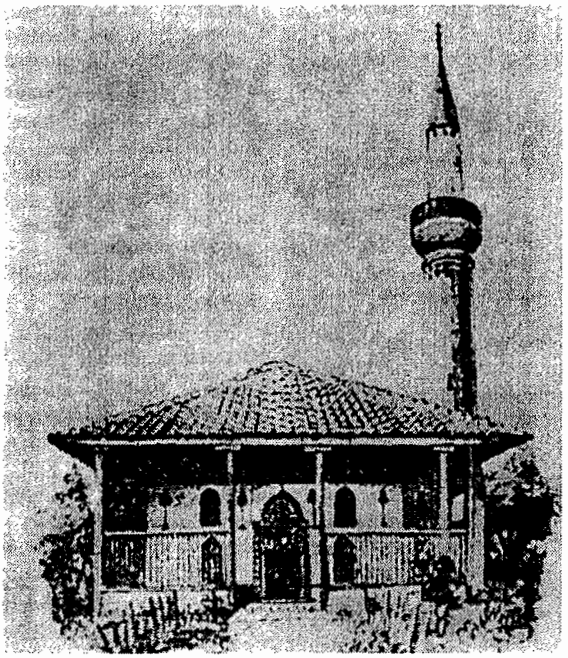

Džamija Isabegovića

[1] U sidžilu od 1. muharema 1215 (25. V 1800) g. nalazi se obračun troškova o pokrivanju Careve džamije olovom, koji iznosi 54.592 pare. Glavni majstor u izvođenju ovih radova bio je Mihat, zimija. Posao je izveo za 1.200 para. Sidžil XXXIX, str. 144.

- U ovoj godini obnovljeno je i nekoliko pokvarenih češama.

- Uz džamiju u Kulukčiluku napravljena je nova češma, u koju je dovedena voda iz Hrvatinskog vrela.[2]

- Došao je novi mula.

- Sin Subašića, serdengečdi-age, ubio je svoju majku i odmah iza toga poludio. Njega su iz timarhane (ludnice) u tekiji poslali u Travnik da ga tamo neko liječi. Medutim, on je pokušao izvršiti samoubojstvo, u čemu je spriječen, ali se ranio po očima.

1. muharema 1215. godine desio se u ponedjeljak, a prema najsigurnijim računima, kada se nova godina dogodi u ponedjeljak, znači pojavu kuge.

(U ovoj godini su umrli):

Ugledni čovjek u Travniku, čiji je konak uvijek bio otvoren za goste. Bijaše darežljiv i učen čovjek, a bio je vješt i pisanju.

U Sarajevu je umro omalešni čovječuljak hafiz mula Salih. Tri dana je bio bolestan i umro.

Ibrahim-efendija, knjigovezac. Navodno je bio i hafiz, ali to nije niko znao.

Siromašni Salih Gumuldžinlija, mutapčija.

Bego Šatić, nosio je pohabano odijelo. Imao je žute brkove; bijaše dosta pametan čovjek. Jedno vrijeme je bio muvesvis, moj prijatelj.

Sin Mustafe, bakala.

Zatim junak Karup.

Delikanlija, sin aščije Ćore.

Zatim još jedan delikanlija. Obojici je istog dana bila dženaza.

Starac Bekir, terzija, bećar, koji je za sebe tvrdio da je beg.

Stranac, koji se oženio u Sarajevu a imao je brojnu porodicu. Bio je čokadar jednog age, a ujedno i serdar.

Mula Ibrahim, trgovac, s Mutnog Potoka.

Bradati hadži Fejzo, koji je, navodno, zaveo nekog mladića i nad njim izvršio ružno djelo. Otac ovog mladića i još neki ljudi digoše se i spomenuti čovjek je zadavljen.[3]

Starac, mumdžija, u kojeg su ruke drhtale.

Siromašni starac Fočo, bašeskija 52. džemata, kahvedžija.

Zatim jedan starac *Herco*.

I još jedan čovjek; kojeg ne poznajem.

Derviš Kućuk, pekar; umro je prodajući brašno.

Alija Vragić, alemdar. Pred smrt je sagradio novu kuću i lijepo je uredio, ali je brzo nakon toga umro.

[1] Gdje se nalazila češma u Kulukčijskoj čaršiji nije nam poznato, a o tome nema spomena ni u radu H. Kreševljakovića, *Vodovodi i gradnje na vodi u starom Sarajevu*, Sarajevo, 1932.

[3] Popis ostavine hadži-Fejzulaha, sina Mustafina, trgovca duhanom, iz Havadže hadži-Ahmedove mahale obavljen je 5. džumadel-evela 1215 (24. IX 1800) g. Sidžil XL, str. 105.

Hadži Mehmed Dangalak, iz Srebrenice, trgovac, umro od vrućice.[4]
Zatim su od vrućice umrli još dvojica ljudi, koje ne poznajem.
Bektaš, berber, ranar, starac u velikim godinama, namašćija.
Ahmed Kunosić, poznati alemdar, zvani Dugajlija. Umro je od vrućice.[5]
Kovač, zvani Olur.
Mula Mustafa Mornjak (Mornakogli), čokadžija, džuzhan.
Bašeskija 45. džemata, koji je nakon ženidbe ubrzo umro.
Poznati Mahmut, kadija.[6]
Pjesnik mula Ahmed Madžundžija.[7]
Derviš Muratagić, iz Latinluka, Šejh tekije.
Na Vratniku je umrlo pet-šest siromaha, 1, 2, 3, 4, 5.
Hadži Mehmed Dangalak, trgovac.
Ubijeni Salih Donma, ludak.
Sejfić (Seyfizade), besplatni pisar mehkeme, ajan. Bio je uvažen čovjek.

[4] Sin je hadži-Abdulahov, iz Davud-čelebijine mahale. Imovina mu je popisana 7. šabana 1215 (24. XII 1800) godine i tom prilikom procijenjena na 1,198.858 akči. Sidžil XL, str. 57.

[5] Ahmed bajraktar je sin Husejinov, iz Ajas-pašine mahale. Imao je dućan u blizini Careve ćuprije, a imovina mu je iznosila 1,291.760 akči. Sidžil XL, str. 66-67.

[6] U dvorištu hadži-Džaferove džamije u Provarama na Bjelavama i danas postoji nišan iz čijeg natpisa vidimo da je tu sahranjen Mahmut kadija, koji je umro h. 1215. godine.

[7] O pjesniku mula Ahmedu nigdje drugdje nismo našli spomena.

GODINA 1216-1219.
(14. V 1801 - 31. III 1805)

Godina 1216
(14. V 1801 - 3. V 1802)

- U ovoj godini, mene siromaha je dohvatila kap, pa usljed toga nisam ni bilježio umrle osobe, a bilo ih je mnogo. Doduše, nisam se ni raspitivao ni zanimao za to.

- Meni je mnogo godina, prevalio sam sedamdesetu.

- U 1216. godini umrli su:

Mula Salih Grdo, koji je vjenčao dvadeset žena, a dok je bio zdrav, bavio se opremanjem mrtvaca. Bio je zle ćudi. Kada je oslijepio, vodila ga je po čaršiji jedna žena starica.

Jedan čovjek, iz mahale Medreseta.

U 1216. godini umro je jedan neobičan čovjek, drevni pijanica, koji je spavao na smetljištu. Išao je s dva štapa.

Godina 1217.
(4. V 1802 - 22. IV 1803)

- Ukoliko bude života, bilježiću umrle osobe u 1217. godini.

(U ovoj godini su umrli):

Mustafa-aga, serdengečdija, iz 50. džemata. Na sastancima je uvijek istinu govorio. Umro je u Meki; iz 50. džemata.

Osman Đulabija (Culabiogli), alemdar, koji je prvi otvorio kapiju tvrdave na Silistri i navalio na neprijatelja, pa je tako bio povod

za osvojenje tvrdave. Poznat je kao junak. Plaću je primao iz Istanbula.

Danas je umro mladi sin imama iz Sumbul-mahale, koji je bio otišao u svijet i tako se raskućio.

Zadavljena je jedna bogata žena u Ćemaluši.

Krko, neženja, moj prijatelj, joldaš 45. džemata. Imao je jednu bašču pod Grdonjom.

Mahmutagić, koji već dugo vremena nije silazio u čaršiju, star čovjek, vjerovatno je imao preko stotinu godina. Sudjelovao je u borbama protiv Austrijanaca na Banjoj Luci; moj prijatelj.

Ahmed-baša Saka, joldaš 45. džemata.

Hafiz Ibrahim, mudželid, iz Kadijine mahale.

Laskavi Kirić?, kazaski ćehaja.[1] Srebrenički dizdar, bogataš.[2]

Salih-baša Kabahija, handžija u hanu kod Sahat-kule.[3]

Salih Krpo, otac hafizov. Nosio je robu u Travnik i tamo je prodavao. Dugo vremena je bolovao.

Zatim jedan čovjek.

Osman, kopač grobova, čovjek u godinama. Jedno vrijeme je kopao grobove sam, bez pomagača.

Ubijeni *Vrcan*, sin kaukčije.

Lipovac, čauš.

Luckasti mula Salih, koji je ženama bacao fal.

Mula Ibrahim Logavić (Logaviogli).[4]

Luledžija, koji je izradivao lule u Novom hanu.

Hadži Avdija, Paun, bazrdan.

Mahmutagić (Mahmudagaogli), kojeg sam naprijed zabilježio da je umro a on je sve dosad bio živ.

Holta, s čelenkom, kojeg su potvorili da je ubio jednu ženu, pa su ga objesili.

Godina 1218.
(23. IV 1803 - 11. IV 1804)

- U 1218 (1803/804) godini vladala je oskudica u namirnicama.
- Meni siromahu je sada preko sedamdeset godina.

[1] Ovog kazaskog ćehaju ne spominje H. Kreševljaković u *Esnafima*, Sarajevo, 1958.

[2] Naš je ljetopisac, kao što vidimo, zabilježio da je srebrenički dizdar umro 1217 (1802/803) godine, dok na nišanu ovog dizdara u groblju na Vrbanjuši uz Sarač Alijinu džamiju vidimo godinu 1216 (1801/802).

[3] Han kod Sahat-kule je Imaretski han. Vidi: H. Kereševljaković, *Hanovi i karavan-saraji u Bosni i Hercegovini*, Sarajevo, 1957, str. 93-94.

[4] Dne 1. muharema 1217 (4. V 1802) godine izvršen je popis imovine Logavi-zade mula Ibrahima, sina mula Ahmedova, iz Buzadži Hasanove mahale, koja je procijenjena na 184.116 akči. Sidžil XLI, str. 174.

(U ovoj godini su umrli):

Begzadić, kadija.
Jedan junak, koji je ubijen na Cicinom hanu.
Jedan čovjek, koji se udušio u Miljacki na Bendbaši.
Jedan čovjek, s Vratnika.
Debeli čovjek, s Vratnika.
Debeli herif Karić, koji je dugo vremena išao s čokadarima iz Koluka.
Jedan čovjek divanija, zvani Muharemija. Po čaršiji bi zvao na molitvu i govorio da prodaje mulinu kuću, čemu se svijet smijao.
Jedan čovjek, dugajlija, koji je umro naprasno.
Hadži Osman, koji je postao aga u Beogradu. Imao je nešto preko osamdeset godina.
Bojadžija Ali hodža, sasvim star i poguren.
Kasabašić (Kasabaşogli).
Mujkan, tabak, dobar čovjek.
Lepirović (Lepirogli), sarač nije mnogo bolovao.
Buzadžić, koji se tako prezivao, a i prodavao je buzu. Jedno vrijeme nije želio nemuslimanima prodavati buzu.
Muharem 1218 (23. IV 1803) godine počeo je u utorak.

Godina 1219.

Da vidimo sada godinu 1219 (1804/805):

Mehmed Murtezanagić (Murtezanagaogli).
Topalasti Salih (Topal Salih).
Halač, iz Vučje Luke.
Jedan čovjek, koji je ranjen i bačen u rijeku u Sarajevskom polju. Došao je tako ranjen u mehkemu i umro.
Još dvojica ljudi koji su umrli u Sarajevu.
Mustafa-beg Ćurčić, koji je umro naprasno.
Kadija Stambolić (Islambolluogli kadi).
Moj susjed hadži Fejzulah Krenjić (Kreno-ogli), abadžija.
Zatim jedan spahija.
Arif, alemdar.
Ubojica Mumdžić (Mumciogli), zadavljen.
Zatim jedan bostandžija.
Majka Šatorovića sinova.
Alikadićeva žena.
Kurevija, pisar mehkeme.
Kalfabašić, kahvedžija, na Bendbaši.
Fejzo Isanhodžić, kadija.
Stambolić (Istanbolluzade).

POPIS SARAJEVSKIH MAHALA

U uvodu je spomenuto da je ljetopisac Bašeskija na listu 4-a i 4-b donio popis sarajevskih mahala i to po njihovim službenim nazivima, odnosno po imenima osnivača pojedinih džamija, a po kojima su potom i dotične mahale dobile svoja imena. Medutim, svaka od ovih mahala ima i svoje drugo ime po kojem je obično u narodu poznata. Većinu i ovih, medu gradanima poznatih naziva mahala, spominje i ljetopisac u tekstu, pa zato i ove nazive donosimo, rastavljajući ih povlakom iza službenih naziva. U zagradama su označena i današnja imena glavnih ulica koje dotične mahale obuhvataju.

Popis mahala donosimo onim redom kako ih je Bašeskija pobilježio.

Uz popis prilaže se i karta-plan Sarajeva koju je izradila inž. Madžida Bećirbegović prema karti iz 1882. godine, a u kojoj su označene sve mahale koje i Bašeskija donosi u svom popisu.

Džamii-atik, Hunkarijje mehallesi - Careva mahala (Obala Pariške komune i Nurije Pozderca ulica)

Ivlakovali hadži Mehmed mehallesi - Vlakovci ili Hrvatin (I danas ulica Hrvatin)

El-hadži Isa, Isa-beg bakče mehallesi - Dugi sokak (Danas ulice Voje Đokića i Markovića Irca)

Peltek Husamudin mehallesi - Džinin Sokak (Danas Sandžačka s okolnim ulicama)

Šejh Muslihudin - Ploča (Dizdareva, dio Hadžijamakove i Mirka Jovanovića)

Haradži Mustafa-aga - Hadžiabdinica (I danas Hadžiabdinica ulica)

Ajas-paša - Klkčije (okolina hotel Centrala u ulicama Jugoslavenske Armije i Zrinskog)

Jahja-paša - Ćurčića mahala (Obuhvata ulice Svetozara Markovića, Jovana Kršića i Kečinu)

Vekil-Harč - Hadžijska (Alifakovac, Toplik i okolne ulice)

Kućuk Katib - Mlini (Nadmlini i Halilbašića)

Šejh Ferruh - Abdesthana (I danas Abdesthana i Zije Dizdarevića)

Sarač Ismail - Saračeva Donja mahala (Drvarska i Nikole Kašikovića)

Havadže Kemaludin - Ćemaluša (Vase Miskina Crnog i Šaloma Albaharija)

Sagrakči hadži Mahmud - Ulomljenica (ulica Remzije Omanovića, Ulomljenica)
Kadi Bali-efendi - Kadina mahala ili Pribjegnuta (u ulici Pirin Brijeg)
Sina Vojvoda Hatun - Mala džamija ili Na Mejdanu (Porčina i Vratnik Mejdan)
Jakub-paša mehallesi - Maguda (u ulici Stevana Sindelića)
Topal Inhan mehallesi - Lubina (I danas Lubina i ulica Mustafe Dovadžije)
Čekrekči Muslihudin mehallesi - Čekrekčijina (Kovači, Kračule i Petra Kočića)
Husrev-beg - Begova (u Saračima, danas ulica Vase Miskina Crnog, zatim Mudželiti i Čizmedžiluk)
Jagdži-zade - Gornja Ćemaluša (Dio Maršala Tita i Gajev Trg)
Komotin Memi - Komatin (I danas Komatin)
Ferhad-beg - Ferhadija (kod hotel Evrope u ulicama Vase Miskina Crnog i Pelagića)
Pehlivan Oruč - Mutevelina (U Ćemaluši, dio ulice Maršala Tita)
Halač-Davud - Muhurdarija ili Za konakom (u ulici Nurije Pozderca)
Buzadži-zade hadži Hasan - Logavina (Kaukčije Abdulah-efendije i Svetozara Markovića)
Kebkebir - Mišćina (Alije Alijagića Saburina i Ploče)
Než-zade - Dol (Abazovo Ćoše i Behmena Mustafe)
Mehmed-beg - Bistrik (Ulica Bistrik Medrese)
Havadže-zade hadži Ahmed - Pod Takišom (Megara i Behdžeta Mutevelića)
Iskender-paša - Skenderija (Dobrovoljačka i početak Skenderije)
Divan-Katib - Bijela džamija (Jajačka i Bijela džamija)
Dabbag Sulejman - Potok ili Gurdina mahala (Kozaračka, Prijepoljčeva i Hadži-Kajmakova)
Mufti-Sulejman efendi - Babića Bašča (I danas Babića Bašča)
Iplidžik - Širokac (Vratnik Mejdan i Jekovac)
Nedžar Ibrahim - Mjedenica (I danas ulica Mjedenica)
Ojandži-zade - Zeleni Mejdan (Dobrovoljačka)
Dudi Bula - Mejtaš (Dalmatinska i ul. Ahmeta Fetahagića)
Armagandži Sinan - Armaganuša (ulica Lajoša Košuta)
El-hadži Džafer - Provare (Čapajeva)
Nebrdilo hadži Ali - Bjelave (I danas Bjelave ulica)
Džano-zade - Ašikovac (Hriste Boteva)
Kasim Katib - Pehlivanuša (Vuka Karadžića)
Haseći (Hava Hatun) - *Za banjom* (Početak Sv. Markovića)
Mula Arebi Dželid - Karpuzova (Početak ulice Hriste Boteva)
Davud-čelebi - Nateguša (Ulica Podgrmečka)
Sagr hadži Ali - Hrid (I danas Hrid)
Timurhan - Čeljigovići (I danas Čeljigovići)
Havadže zade hadži Mustafa -

Musluk (Avde Hodžića na Vratniku)
Ašik hadži Memi - Bjelavica (U ulici 6. novembra)
Kečedži Sinan - Bakarevića (ulice Hulusina i Dragice Pravice)
Bagdadi (Šejh) - *Pastrma* (U ulici 6. novembra)
Balibeg - Balibegovica (I danas ulica Balibegovica)
Bakrbaba - Atmejdan (Početak ulice Pariške komune)
Čokadži hadži Sulejman - Za Beglukom (Na trgu 6. novembar, Numića ulica)
Tokmo-zade - Piruša - Potok (Ulica Konstantina Jevtića)
Pehlivan Hasan - Podtekija (I danas ulica Podtekija)
Šejh Magribi - Magribija (Ulice Albanska i Slaviše Vajnera)
Sarač Ali - Vrbanjuša (Remzije Omanovića i Kaukčije Abdulah-efendije)
Dajanli hadži Ibrahim - Gorica (I danas Gorica)
Čoban Hasan - Čobanija (Tome Masarika i Skenderija ulica)
Tavil hadži Mustafa - Donja Hiseta (Danas ulica dr Safeta Mujića)
Ali-paša - Alipašina (U ulici Maršala Tita)
Kalin hadži Ali - Čejirdžik (Ulica Jugoslavenske Armije)
Mimar Sinan - Golobrdica (Ugao Kaukčije Abdulah-efendije i Podgrmečke)
Abdi Halife - Budakovići (Mihrivoda i Kaukčije Abdulah-efendije)
Pačadži Nesuh - Brdakčije (Breka)
Žagrič - Žagrići (I danas Žagrići)
Duradžik hadži Ahmed - Sagrdžije (Remzije Omanovića i Miloš Obilića)
Kartal-zade (U ulici Budakovići)
Mula Arebi Atik - Arap mahala (Ulice Kulina Bana, Požegina i Muhameda Gandure)
Bali zade - Sunbul mahala (Ulice Sunbul-česma i Miška Jovanovića)
Mokro-zade - Čebedžije (Čebedžije na Vratniku)
Kasap-zade hadži Ibrahim - Carina (U ulici Alekse Šantića)
Hubjar-aga - Medreseta (Ulica Muhamed Enveri Kadića)
Hadži Jahja - Nova mahala (Grličića i Nova mahala)
Ahmed Čelebi (Uskudar) - *Pasja mahala* (Mandrina ulica)
Nalčadži hadži Osman - Banjski Brijeg (Početak ulice Mehmed-paše Sokolovića)
Hadži Idris - Žabljak (U ulici Maršala Tita kod Parka)
Hadži Sejidin - Vlaška mahala (Okrugla ulica)
Hadži Turhan - Berkuša (Berkuša ulica)
Gazgani hadži Ali-Širokača (Širokača gornja)
Derzi-baši - Terzibašina (I danas Terzibašina)
Sarač hadži Hajdar - Saračeva Gornja mahala (Gornji dio Drvarske i Hadži Hajdar ulica)
Kara Ferhad-zade - Donja Širokača pod tunelom (Numića ulica)
Sahtijandži-Sahtijanuša (Kovače-

vića)
Abdul Halim-aga - Mutni Potok (Soukbunar i Skenderija)
Hadži Turhan - Soukbunar (I danas Soukbunar)
Pešiman hadži Husejin prema kući Bol Avdije - Tabačninca (Dobrovoljačka)
Kulin hadži Bali - Čekaluša (Nemanjina)
Demo-zade (Nemanjina)
Kemal-beg - Koševo (Nuzurova ulica)
Strošić (Gerdeni hadži Husejin) (Strošići)
Kadi Hasan-efendi - Brdo (I danas Brdo džamija)
Bastarić - Bastarići
Hitri Sulejman-efendi - Paje (I danas Paje)
Kadi Ahmed-efendi - Ičkala (Pod džebhanom)
Kjose Sinan - Lučevica (kraj Kozaračke ulice)
Sagr hadži Mahmud - Hendek (Hendek na Vratniku)
Havadže Sinan - Goloderica
Ukupno ubilježeno stotinu mahala.

Džemati:

Butmir - Rakova Noga - Pazarić - Trnovo - Zijamet Crna Rijeka - Daštanska - Presjenica - Ledići - Kijevo - Hadželli (Hadžići) - Drozgometva - Rakovica - Kuliješ - Vogošta - Srednje - Čifluk Crna Rijeka - Mokro - Pale i Nahorevo.

DRUGI DIO

PJESME

HVALOSPJEV VJEROVJESNIKU (MUHAMEDU) NEKA JE S NJIM BLAGOSLOV I MIR[1]

O ponosu obaju svjetova, Ahmede,
Stotinu blagoslova i selama tebi.
Posreduj za oprost (grijeha) ovog grešnog roba
Da budem zaklonjen od džehenema.
Pohvalu tebi najdostojniju izričemo
I našem hvaljenju tebe nema granice.
U dobroti tvojoj ne možeš se ni s kim porediti:
Sa melekima, džinima, ljudima niti s kim drugim.
Naše želje tebi upućujemo
Jer tebe voljeti je neophodno.
Uzvišeni Allah u Kur'anu
Tebe je nazvao lijepim imenom Muhamed
A nama je naredio da se za tebe molimo
Pa ko to čini uistinu je čovjek.
Ševkija te istinski voli
Pa nemoj ga od sebe odbijati.
I sve društvo i rod njegov volimo
I to od bešike do groba.

GAZEL[2]

Moje srce gori, a pluća krvare u ljubavi za tobom
Čitav svijet zna moje stanje da te volim.
Ne posjedujem ništa, nemam druga, ne žudim za dobiti (radom),
Moje srce je čisto i dozvoljeno mu je jedino tebe ljubiti.

[1] u originalu, list 120 b.
[2] u originalu, list 122 a.

Mnogo ljepotica crnih očiju i kalem-kašli obrva došlo je i prošlo,
A ja sam se na sva božja imena zakleo da ljubim samo tebe.
Podnositi ljubavne boli (!) teško je i malo je strpljivih.
Ti si ono što volim. Ti si ono što ostavljam.
Bilo to u ljeto ili proljeće meni je ljubav najpreča
I medu svim mirisima koje volim ti si najdraža.
Ovo ljeto i zima i svi ovi dani zajedno.
Za moje stanje su uvijek isti jer samo tebe volim
Dodi, Ševkijo, i voli ljepotu, a od ljubavi je znak.

ILAHIJA[3]

O srce, promotri jesi li junak da savladaš strasti.
Da bi suzbio strasti, trebaš šejtana nadvladati.
Boriti se sa svojim strastima moguće je pomoću tri stvari:
Gladovanjem, samoćom i kratkim spavanjem,
A na tom putu se truditi velika je borba.
O srce, ne budi rasipno, budi na vječnoj dobiti (lentebur)
Ne daj strastima puta, ogradi se zidom Jedžudža i Medžudža
Da bi odbio grešenje trebaš imati moć Mehdije
Zle strasti su ružne, razumiješ li?
Čini dobra djela i ne srljaj u grijeh.
O srce, budi na oprezi i ne budi rob svojih strasti.

O Ševkija, poslušaj savjete i odmah ih primi (postupi po njima),
Nemoj da te matica zahvati i budi strpljiv!

SPJEV KATIBA MULA MUSTAFE ŠEVKIJE, VLASNIKA KITABA:[4]

Da u tančine opišemo osobine ljepotice,
Četiri mjesta treba da su joj bijela:
Bjelina očiju, nokti, tijelo
A i zubi da sijevaju kao svjetlica.
Četiri mjesta crvena trebaju biti
Jezik, usne, ruke i obrazi koje gubiš.
Uz to četiri mjesta crna da budu preporučuje se (vrijedno je):?
Kosa, trepavice, obrve i oči
Što je bez sumnje dar...
Duguljaste četiri stvari su odraz ljepote
Pa da ih nabrojimo...
Čelo, oči, prsa i stas ako nadeš (?)

[3] u originalu, list. 121 b.
[4] u originalu, list, 121 b.

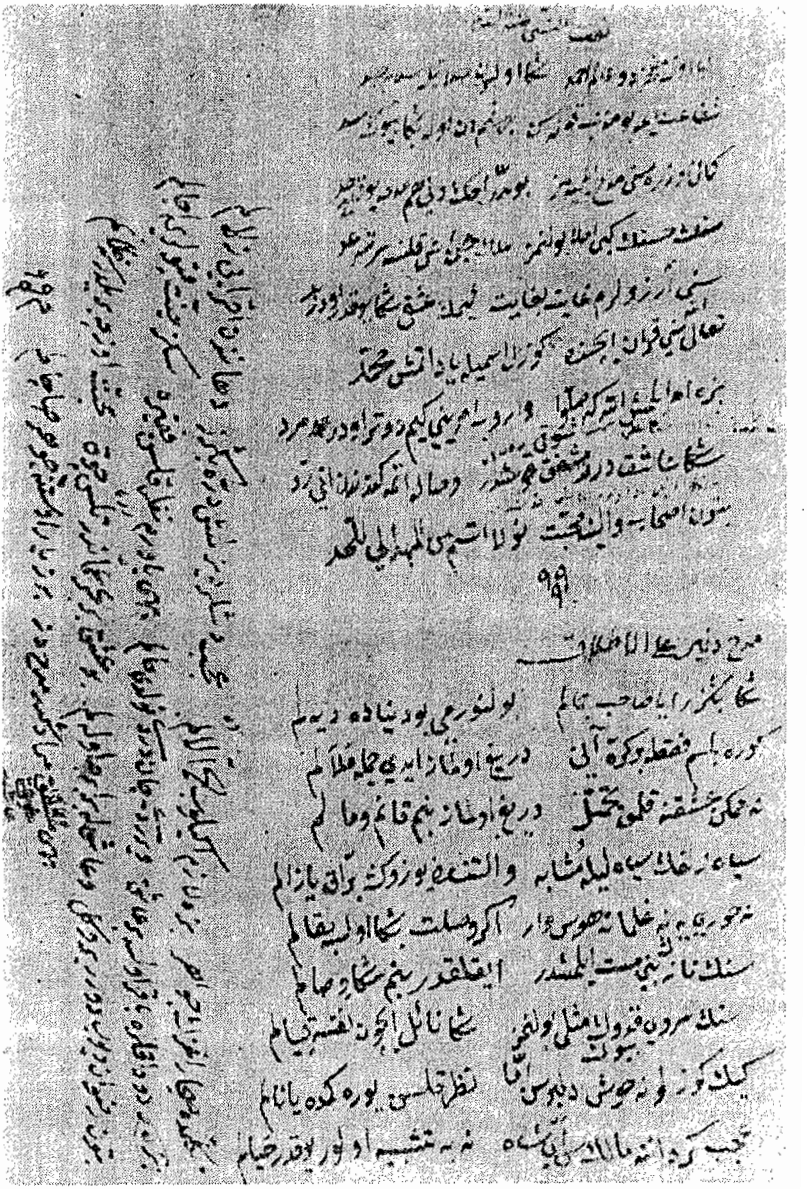

Tri Bašeskijine pjesme zabilježene na turskom jeziku

A za četiri mjesta lijepo je da su malena:
Usta, nosnice, polni organ, uši,
Uz to je pohvaljeno da su isto tako maleni (?):
Nos, uši, šaka i stopala
Ako nadeš takvu ljepoticu, pripazi je.

ILAHIJA[5]

Sunce ljubavi vječno usavršava krute stvari
Pa ko je zaljubljen ne voli lažne (stvari) poslove.
Veliki zaljubljenici lako glavu žrtvuju.
Budi ašik prema Istinitom i stalno plači
A voli i časnog vjerovjesnika
I slijedi njegov put.
Slijediti gospodina pejgambera dužnost je,
Pogledaj one koji su ga vjerno slijedili.
Hamza, Talha i slični su žrtvovali duše,
A Vejsul-karani je svoje zube polomio.
Zato, Ševkijo, traži uputu od Stvoritelja
I stalno budi na putu ljubavi!

I[6]
NUT POGLEDAJ SADA TKO SI
FANI DA SI, TI ČUO SI
POS'O JE TO ŠTO SE ČINI
KAKO KUDRET KOSAC KOSI.
NE OSTAVLJA NIGDI NIKOG
IĐU ČELJAD GOLI, BOSI.
HAMAN DOBAR POS'O RADI,
ŠTO KO ČINI SOBOM NOSI.
ŠTO ĆE BITI OD TIH TRICA
ČELO UZMI, DOBRO PROSI.
ZLO NA MJESTO DOBRO ČINI
ŽETĆEŠ DOBRO, DOBRO POSIJ.
MALI GRIJEH, HELE GRIJEH.
NEMOJ HODIT NI PO ROSI.
BIŽ' OD OGNJA I OD DIMA
DA TE I DIM NE ZAKUSI.
DOBRA POSLA VRLO PUNO,

[5] u originalu, list. 121 b
[6] u originalu, list. 122 a.

SVAKO DOBRO HAKDEN PROSI
NEMOJ RIJET MALI SEVAB,
PO BAKLAVI ŠEĆER TRUSI.
NEK JE NURUN ALA NUR
BELĆI KADGOD ŠEĆER JEO SI
BEHEJ, ŠEVKI, AMEL LAZIM
NEĆE RIJET, TI ZNAO SI.

II[7]

ZEĆAK SJEDI NA PRTI
TER NOŽICOM ČEPRTI
TEŠKO ONOM DO SMRTI
KO SE U ZLO UPRTI
NE BI PUSTE NI SMRTI
DA IZA ZLA ISPRTI.

III[8]

AH, DIVOJKO, BILA NOSA
NE GLEDAJ ME GOLA BOSA
NIJE MOJA PRAZNA KESA
PUNA SU MI OKNA PROSA.

IV[9]

GALEN PROSI GIZDAVU DIVOJKU
AL DIVOJKA NEĆE ZA GALENA
JER JE ONA LJEVŠA OD GALENA.

V[10]

DA BOG DADE DA SNIJEG PADE
DA MOJ BABO SIJENO PRODADE
TE DA MENE LIJEPO UDADE.

[7] u originalu, list, 165 b.
[8] u originalu, list, 157 a.
[9] u originalu, list, 157 a.
[10] u originalu, list, 157 a.

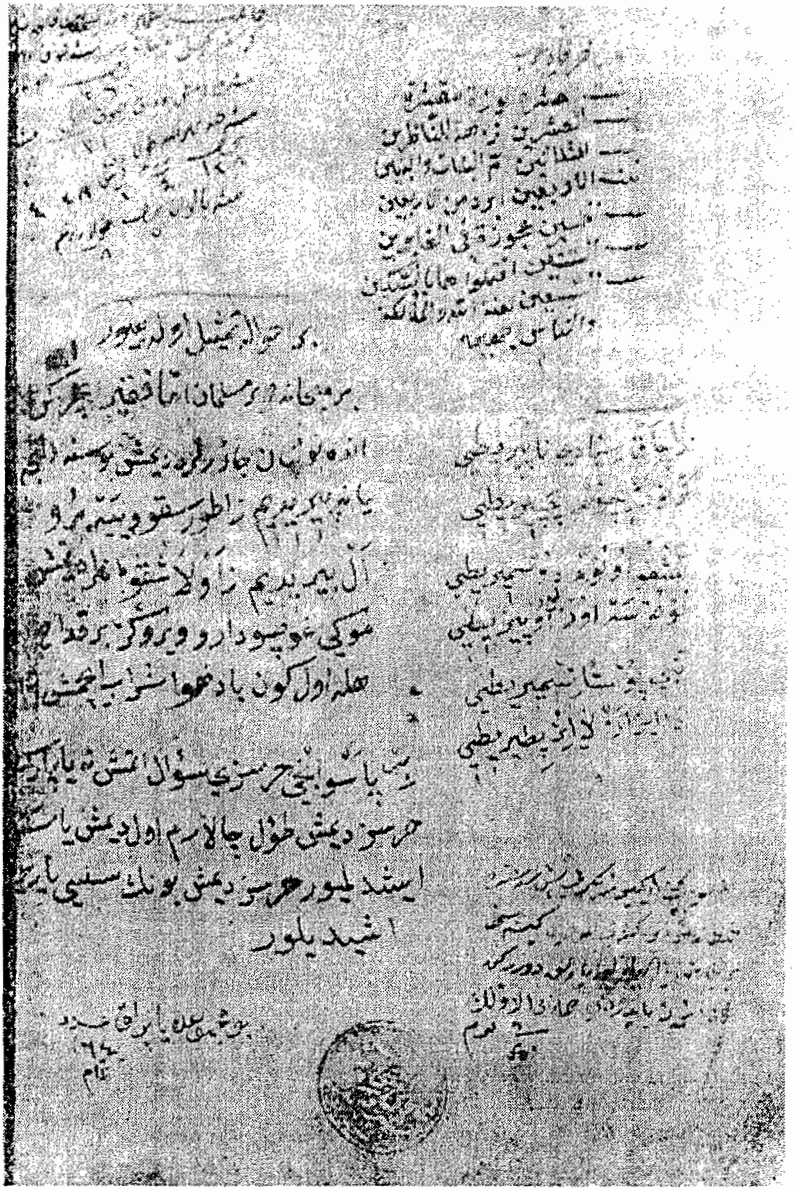

Pjesma »Zečak sjedi na prti« i tri pjesme na turskom jeziku

ZAGLEDA SE RAMO I SALIHA[11]
NA PLANINI OVCE ČUVAJUĆI.
GLEDAŠE SE TRI GODINE DANA
KAD NASTALA ČETVRTA GODINA,
TER POSLAŠE RAMU NA PLANINU
A SALIHU SVATOVIM DADOŠE.
TO ZAČUJE NA PLANINI RAMO
TER ON SIĐE NA DRUM PRID SVATOVE,
POD SALIHOM, KONJA UFATIO
STAN, SALIHA, DA SE HESABIMO.
A ŠTO ĆEMO SE, RAMO, HESABITI
DAO SI MI GAĆE: TRISTO
DVA UČKURA: SVAKI PO KRK AKČE
ETO, RAMO: TRISTO OSAMDESET
DAO SI MI SVILE SEKSEN AKČE
ETO, RAMO, ČETRSTO ŠESET
DAO SI MI HALVE ALTMIŠ AKČE
ETO, RAMO, PETSTO DVADESET
DAO SI MI HRMZE IGIRMI AKČE
ETO, RAMO, PETSTO OSAMDESET
AKO SI MI GAĆE KUPOVAO,
NA SVOM SI HI VRATU IZDERAO.
AKO SI MI UČKUR KUPOVAO,
SVOJIM SI HI ZUBIM ISTRGAO.
AKO SI MI SVILU KUPOVAO,
IZ NJE SI JAGLUKE DAROVAO.
AKO SI MI HALVU KUPOVAO,
SA MNOM SI JE NAPOREDO JEO.
AKO SI MI KARANFIL KUPOVAO,
LJEPŠE TI JE DUŠA MIRISALA.
AKO SI HRMZU KUPOVAO,
LJEPŠA TI JE HAJKAVICA BILA.
PUHĆA RAMO KONJA POD SALIHOM
SVATOVIM JE PLAHO GOVORIO:
VODTE SVATI JEBENU SALIHU.

[11] u originalu, list 157 a.

Tri Bašeskijine pjesme i bilješka o zemljotresu u Sarajevu iz 1662 g.

HIĆAJE I ANEGDOTE

HIĆAJA[1]

U Istanbulu nekakva žena dotjera se i obuče kao kakva velika hanuma, uze sa sobom i sluškinju, pa ponesu još i povitak kao da je bajagi u povitku malo dijete, pokriju ga srebrnom mahramom i tako prispiju na dućan nekom bazrdžanu Ermeninu. Sada hanuma uzme od trgovca robe za hiljadu groša, ponese robu i reče da će sa parama odmah doći, a neka sluškinja sa djetetom, koje bajagi spava, malo pričeka. Domalo iza toga sluškinja reče trgovcu: »Da ja podem po hanumu dok se bezistan nije zatvorio«, pa i ona pobježe. Sada trgovac pogleda kada ono u povitku nije dijete, pa poviče: »Jao ti je meni, prevaren sam«, pusti telala, ali ne nadoše ni hanume ni sluškinje.

HIĆAJA[2]

Nekoliko jaramaza, a i ovo se dogodilo u Istanbulu, uzmu nekakva zarobljenika Švabu (Nemče), obuku mu pašinsko odijelo, namjeste mu i bradu i nauče ga samo jednu tursku riječ, pa dođu na dućan nekom trgovcu, želeći, bajagi, da kupe robe za ćehaju i čokađara, a ovaj efendija (Švabo) treba da pogleda robu. Oni su tako donosili robu, a zarobljenik bi samo rekao: »Pekje« (da) i tako su oni nosili stvari. Najposlije kada su ovi jaramazi otišli, trgovac zatraži pare od Švabe, a ovaj, kako nije znao govoriti turski, dobio je dosta batina, a jaramazi pobjegoše.

- Musa pejgamber vidio je na nekom mjestu nekakva čovjeka kojeg je vatra opkolila sa svih strana i čovjek nikako da se izbavi. Najednom je ptica kroz vatru došla i ovom čovjeku u vatri počela zrnevlje stavljati u usta. Ovaj čovjek zamoli Musata da, kađa bude na Munadžatu (u audijenciji) kod Stvoritelja, upita da li je on dženetlija ili je džehenemlija. Musa pejgamber

[1] u originalu, list. 102 b.
[2] u originalu, list, 102 b.

je upitao i dobio odgovor da je taj čovjek džehenemlija, a kada je Musa upitao: »Zašto je džehenemlija«, odgovoreno mu je: »Jer taj čovjek nije darežljiv, jer je njemu ptica donosila zrnevlje, a on ptici nije dao ni jedno zrno.« Kada je to Musa pejgamber kazao ovom čovjeku, on reče: »Kad sam ja već džehenemlija, zamoli Uzvišenog Stvoritelja neka moje tijelo učini toliko velikim da zauzme čitav džehenem i da u džehenem ne mogne niko više unići.« To je Uzvišenom Stvoritelju bilo drago, pa ovom čovjeku oprosti.[3]

- Jusufbašić Ahmed-baši, kojeg poznajem, došla su dva čovjeka sa strane (iz drugog mjesta), da od njega pazare konja a on imadijaše kuću u sokaku kod Ćifuthane. Kada su ovi musafiri prispjeli, rekoše Ahmed-baši: »Možemo li pojahati konja«? On im odgovori da mogu pojahati konja čak i do baždarhane. Jedan od njih je uzjahao konja i nije se više ni vratio. Nakon petnaest godina nekakav čovjek u poši zapitao se za spomenutog, došao u kahvu i upitao Ahmed-bašu: »Da li me poznaješ?«, a on odgovori: »Ne poznajem.« Najposlije mu je ovaj stranac rekao da je on odveo njegova konja, pa su se tu nagodili, izmirili i postali prijatelji.[4]

HIĆAJA[5]

Od svog šejha neki murid zatraži da ga šejh učini halifom (nasljednikom). Šejh mu obeća da će to učiniti, ali mu dadne najprije jednu kokoš i naredi mu da je zakolje na osamljenom mjestu gdje to niko neće vidjeti. Ovaj nade osamljeno mjesto i kokoš zakolje, a potom dođe šejhu i izjavi da je njegovo naređenje izvršio i sada ponovo zatraži izun. Šejh mu tada odgovori: »Ti još nisi sposoban da postaneš halifa, jer si ti vidio kada si kokoš zaklao, nisi slijep.« Poslije toga dođe istom šejhu drugi čovjek pa i on zatraži da ga šejh učini halifom. Šejh i ovome dade kokoš i reče da je zakolje na mjestu gdje niko neće vidjeti. Nakon nekog vremena ovaj se vrati i kaže da nije našao mjesta za klanje gdje to niko neće vidjeti, nego zatraži neka mu šejh iskopa oči, pa će moći naređenje izvršiti. Na to će šejh: »Ti si sposoban da budeš halifa« i podijeli mu tu titulu. Ovu pouku ne može svako shvatiti nego samo oni koji su potpuno shvatili božje jedinstvo.

[3] u originalu, list, 103 a.
[4] u originalu, list, 103 a.
[5] u originalu, list, 104 a.

HIĆAJA[6]

Nekakav herif tražio je od Sulejmana pejgambera da ga poduči govoru životinja. Sulejman pejgamber reče da će ga podučiti, ali da se nikome ne smije izdati da zna taj govor, jer će morati odmah umrijeti. Ovaj herif imao je magarca i vola, pa magarac jednog dana reče volu: »Kada ti danas stigne hrana, ostavi je meni, pa će sahibija misliti da si bolestan i neće te sutra izvesti na posao, odmaraj se, a ja ću tebi prekosutra dati moju hranu.« Vo na ovo pristane, a sutradan magarac ponovo zatraži oba obroka da ne bi vlasnik zaklao vola koji jede dva obroka hrane. Sve ovo je kod *klanice* slušao herif sahibija, pa se na to glasno nasmije. Žena ga upita zašto se toliko smije, a on reče da joj to ne smije kazati, jer će morati umrijeti. Kako je jako volio ženu, on popusti i reče joj šta su razgovarali magarac i vo. Žena je imala u ruci komadić hljeba pa ga stavi pred psa, a horoz dotrča i otme hljeb od psa. Na to pas reče horozu da je to nasilje, pa, evo, mi smo sada dvostruko ugroženi, jer će i aga zbog žene morati da umre. Kada ovo čuje horoz, reče: »Pa ako je naš aga toliko u moći svoje žene, neka je proklet, jer, evo, ja imam devet žena, pa ni jednoj ne dam mrdnuti, jer ih odmah istučem.« Kada ovo čuje sahibija, pamet mu dode u glavu i horoz ga nasavjetova, pa uzme batinu i ženu istuče, rekavši joj da ga nikada ne smije više pitati, a žena se zatim pokaja. Pa shvati ovo, i, brate, za ženama se ne povodi (ne igraj)!

HIĆAJA[7]

Neki čovjek nade na svojoj njivi zakopano blago, ali se poboja to reći svojoj ženi, jer se ona neće moći strpjeti i to će medu svijetom razglasiti, pa će mu onda zábiti uzeti blago. Zato on smisli da najprije svoju ženu iskuša da li može očuvati tajnu, pa obnoć stavi u postelju jedno jaje i kada se ujutro probudi, reče ženi: »Nemoj nikom kazivati, ja sam noćas snio jedno jaje.« Kada on potom ode u čaršiju, žena pride komšinici i reče joj da je njezin muž snio dvoje jaja, a komšinica to kaže svome mužu rekavši da je spomenuti snio petero jaja. Kada je komšija ovo kazao ljudima u kahvi (kafani) i vijest idući od uha do uha ispade da je spomenuti snio pedesetero jaja. Na koncu ova vijest stiže i do paše, a paša pozove tog čovjeka. Jadni čovjek paši ispriča sve kako se dogodilo, a paša ode na njivu i pokupi blago.

[6] u originalu, list, 104 a.

[7] u originalu, list, 110 b.

HIĆAJA[8]

U vrijeme Bajezida Bistamije neki hadžija, ama džahil (neznalica) pozva jednog Jevrejina (Jehudi) u islam, rekavši mu da odmah treba da primi islam, a Jehudija će mu na to: »Prodi se ti mene, čovječe, jer ja ne mogu biti musliman ko Bajezid Bistamija, da ne gledam ni lijevo ni desno, a ako misliš da treba da budem musliman kao što si ti, pa medu nama nema nikakve razlike bilo ja ili ti, isti smo.«

HIĆAJA[9]

Nasrudin je uvijek dovu činio: »Daj mi, Bože, hiljadu dukata, ali ako i jedan bude manje od hiljade neću ih uzeti, pa makar mi ih ti i davao.« Za to čuje njegov komšija, neki Jevrejin, pa da bi Nasrudina isprobao, stavi u kesu jedan manje od hiljadu dukata i baci ih pred Nasrudina kroz prozor. Nasrudin, dohvativši kesu, reče: »Evo Bog mi je uslišao dovu«, otvori kesu i počne brojiti dukate kad ono jedan manje od hiljadu. Razmišljajući šta sada da učini da li kesu sa dukatima da baci kroz prozor, najednom mu na um padne da i kesa vrijedi jedan dukat, pa »eto upravo biće hiljadu dukata«, uzme zlatnike i reče: »Bože, neka je tebi hvala.« Komšija Jevrejin, videći šta uradi Nasrudin, umalo da ne skrene s pameti, pa sutradan pozove Nasrudina i reče mu: »Ja sam tebi dukate bacio da te isprobam, vrati mi sada novac ili podimo kadiji«. Na to će Nasrudin: »Zar ovako go i poderan da idem hakim-efendiji«. Jevrejin mu tada pozajmi svoj ćurak i podu kadiji da se tuže. Kada hakim-efendija upita Nasrudina da li je iskao od Boga hiljadu dukata, a ako i jedan bude eksik da ih neće primiti, Nasrudin odgovori: »Eh, hakim-efendijo, ni ova kesa nije badava, jer je i za nju trebalo dati jedan dukat, pa eto tamam hiljadu dukata, ovo je meni Bog primio dovu, a ovaj moj komšija je šarlatan, pa će, evo, sada reći da je i ovaj ćurak na meni njegov.« Na to Jevrejin reče da je to stvarno njegov ćurak. Kada ovo čuje kadija, izbaci Jevrejina iz sudnice.

HIĆAJA[10]

Jednom se lisica uhvatila u gvožda, pa je pokušavala lijevo, desno, naprijed, nazad, da se izbavi, ali se nikako nije mogla osloboditi, pa naposljetku vidje da joj valja mrijeti, i reče: »Da ja umrem prije smrti«,

[8] u originalu, list, 110 b.
[9] u originalu, list, 110 b.
[10] u originalu, list, 111 a.

opruživši se, načini se da je mrtva. Kada je došao lovac, pogledavši je reče: »Meder je lisica mrtva«, odapne gvožda, a lisica pobježe i tako lovac ostade bez ulova. Poslije toga uhvati se u gvožda neka divlja ptica, pa se i ona napravi mrtvom, ali ovog puta kada lovac dode ščepa najprije životinju u ruke, pa onda odapne gvožda i reče: »Ovome me je podučila lisica.«

HIĆAJA[11]

U davna vremena je nekakav šejh sa svojim muridima prispio u neku kasabu i tu se zadržao više dana. Mještani su ih primili sa velikim poštovanjem pokazujući im prijateljstvo. Kada je šejh sa muridima krenuo iz ove kasabe, pridruži im se više osoba iz toga mjesta da slijede šejha i podu za njim. Šejh, znajući da to nije iskreno njihovo prijateljstvo, reče svojim muridima: »Ako želite, mi se možemo riješiti ovih ljudi«, na što muridi pristadoše i rekoše šejhu »Pekje« (da). Na to šejh jašući na konju jednom prne, a neki od došljaka se odmah od njega udalji, šejh još nekoliko puta to učini, pa se ovi pridošlice razidu. Na to šejh reče: »Jedna prdeška pokvari njihovo uvjerenje, zato nam ovakvi nisu ni potrebni.«

HIĆAJA[12]

Sin nekog hadžije mnogo je očina imetka potrošio, pa jednog dana reče ocu: »Ja sam sa imetkom mnogo prijatelja stekao«, a otac hadžija će na to: »Eh, sinko, ja sam kroz četrdeset godina stekao samo jednog prijatelja, pa ne vjerujem da si ti za tako malo vremena stekao mnogo prijatelja. Znaj da ti oni nisu pravi prijatelji i dostovi, nego su se s tobom družili samo zato da bi se provodili i tako ti se samo pokazivali prijateljima, nego da mi oprobamo tvoje, a i mog jednog prijatelja.« Na to sin pristade, pa oni sada zakolju jedno bravče i strpaju ga u vreću (ćuval) s kojom se zapute najprije jednom sinovom prijatelju i pokucaju na njegova vrata. Kada ovaj izade na vrata, upita ih šta žele, a oni mu rekoše da su ubili jednog čovjeka i da lešinu žele da sakriju i ostave u kući ovoga svog prijatelja. Ovaj odgovori da mu je kuća tijesna i da nemaju gdje staviti vreću. Zatim se upute do drugog, pa do trećeg i još nekoliko sinovih prijatelja, ali od svih dobiše slične odgovore, da nemaju mjesta, da imaju goste (musafire) u kući i slično tome. I tako nijedan od sinovljevih prijatelja ne primi vreću iako su zajedno sa njim potrošili šest

[11] u originalu, list 111 a.

[12] u originalu, list, 113 a.

Dvije Bašeskijine pjesme iz 1795. i 1796.

kesa imetka njegova oca hadžije. Naposljetku hadžija zajedno sa sinom pokuca na vrata svog prijatelja i kada mu rekoše zašto su došli, ovaj očin prihvati vreću i ostavi je u svojoj kući.

HIĆAJA[13]

Padišah, hodajući preobučen Istanbulom, naide na jednog veoma starog kolukčiju, pa mu se na njega sažali i reče kolukčiji: »Reci mi šta želiš, pa da te nagradim?« Kolukčija se poče kaskatiti ne znajući šta da zatraži od cara, pa mu tada padišah reče neka razmisli dva-tri dana i neka mu onda kaže šta želi. Kada su neki dauri saznali za ovo, preporuče starom janjičaru neka zatraži od cara veći iznos akči. Ovaj to zatraži od padišaha, na što se padišah naljuti govoreći: »Pa jesi li ti njihov svećenik ili kaluder, pa to tražiš, gledaj ti njegove želje« i reče sviti neka tomrucima starca istuku.

HIĆAJA[14]

Jedan murid je od šejha zatražio da mu odredi vird (šta će dnevno moliti), a ovaj mu reče: »Svaki dan po stotinu puta izgovaraj: Allah, Allah. Muridu se to učini malo, pa on poveća broj na hiljadu a kako mu je i to bilo malo na deset hiljada. I ovo mu bude malo pa ga poveća na dvadeset hiljada i najposlije na četrdeset hiljada puta dnevno. Kada je za sedam sahata završio vird, najednom pogleda svud ispisano ime Allah tako do nije mogao nigdje pljunuti i prepade se od toga, pa se potuži šejhu. Šejh mu na ovo reče smijući se: »Ej divanijo jedna, vječni stvoritelj je svuda, ali to ljudi ne vide, pa ti slobodno pljuj, nema štete ni zapreke.«

– Neki čovjek je nosio dva duguma. U jednom dugumu bijaše voda, a u drugom vino (šerab). Padišah zatraži od ovog da mu naspe vodu, kada ono iz duguma izlazi potpuno crvena voda. Kada ga padišah upita zašto je crvena voda, ovaj odgovori: »Voda se postidjela vaše visosti pa je zato crvena«[15]

[13] u originalu, list. 115 a.
[14] u originalu, list. 105 a.
[15] u originalu, list. 101 a.

HIĆAJA[16]

Behluli Dana[17] je u saraju svoga brata padišaha cijeli dan pokušavao da podigne jedan balvan-direk. Kada bi prihvatio balvan na sredini, nije ga mogao dignuti, pa bi onda prihvatao čas za jedan, čas za drugi kraj direka i pomalo bi taj kraj podigao. Kada su ga navečer pitali: »Kakva je mudrost u tome što cijeli dan podižeš taj direk?« Behlul odgovori: »Jedan kraj ovog direka je ovaj, a drugi kraj budući svijet i život, pa kad prihvatim za jedan kraj (dunjaluk) i odignem ga, ne mogu u isto vrijeme i drugi kraj (ahiret), a na sredini da podignem oba kraja ne mogu nikako.«

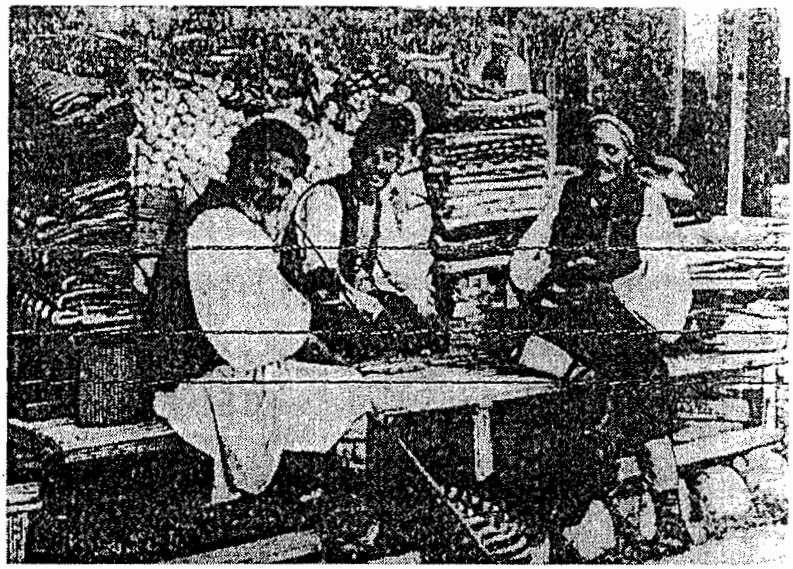

Sarajevska čaršija

HIĆAJA[18]

Sulejman pejgamber nije se nikako mogao otarasiti nekakvog herifa, koji je tražio da ga pejgamber poduči govoru životinja i u tome bijaše nestrpljiv. Kada je naučio taj govor, čuje kako njegovi psi jedan drugome čestitaju govoreći: »Sùtra će crknuti agina mazga, pa će i nama biti mesa.« Aga

[16] u originalu, list. 102 b.

[17] Behluli Đana, brat Harun ar-Rašida, poznat po mudrosti.

[18] u originalu, list. 103 b.

odmah prodade mazgu. Poslije toga opet čuje razgovor pasa kako će crknuti agin konj (at), pa on i njega odmah prodade. Do nekoliko vremena čuje da će umrijeti agina robinja, pa će i oni imati ostataka od gozbe. Sada čovjek proda i robinju. Naposljetku psi govorahu da će sutra umrijeti i sam aga, biće priredena velika gozba, biće pored halve i mesa. Kada ovo aga čuje, sav izbezumljen ode Sulejmanu pejgamberu da ga pita može li ikako spriječiti da on ne umre. Na to mu pejgamber reče: »O nestrpljivi čovječe, da si pustio da ti mazga crkne, ona bi bila žrtva za sve ostale, pa sada nema druge čare (izlaz) i tebi valja umrijeti.«

HIĆAJA[19]

Neki čovjek imao je jaku zaduhu, pa mučeći se išao je hećimu (liječniku) da traži lijeka, ali je to teško išlo. Jednog dana, sjedeći tako bolestan, ugleda majmuna i jarca. Majmun se bijaše dočepao KABLICE JOGURTA, koja stajaše na pendžeru, pa pijući mlijeko majmun pomalo dadne i jarcu mažući mu mlijekom usne i bradu. To se ovome čovjeku učini jako smiješnim pa se grohotom toliko nasmija da mu najednom nešto u prsima puče od čega on odmah potpuno ozdravi. Sada on ode hećimu u kojeg je ranije tražio lijeka i ispriča mu sve kako je bilo. Hećim će na to: »A gdje sam ja tebi mogao naći majmuna i jarca; dobro je neka si ti ozdravio.«

HIĆAJA[20]

Šejtan se bijaše udružio sa nekim čovjekom, pa tako idući putem prolazili su pored jednog nagetog zida. Najednom će šejtan ovom čovjeku reći: »Prodi brzo pored zida, jer se može na tebe srušiti.« Tome se začudiše oni koji su to čuli, pa upitaju šejtana zašto pokazuje toliko dostluka prema čovjeku, a šejtan će na to: »GOLEMU BELAJU GA ŠĆEDIM.« Pa shvati ovo.

HIĆAJA[21]

Jedan čovjek prodade svoju robinju nekome, ali se domalo pokaje i počne za njom žaliti, pa ponudi kupcu stotinu dukata neka mu robinju vrati, ali on na to ne pristane. Zato se sada prodavalac požali svom prijatelju i od žalosti zaplače. Upitani za savjet zatraži neka mu on dovede čovjeka kome

[19] u originalu, list. 103 b.
[20] u originalu, list. 103 b.
[21] u originalu, list. 104 b.

je robinju prodao. Kada ga dovede, ovaj upita najprije onog što je robinju prodao; »Da li ti voliš tog stvora (robinju) toliko da bi se za njezin hater mogao premetati tunbe, ili kako se to bosanski kaže PRIMETATI SE PRIKO GLAVE.« Ovaj odgovori da voli robinju i počne se okretati tunbe. Zatim upita onog što je robinju kupio da li bi se i on za njezinu ljubav mogao tunbe prevrtati, na što ovaj reče: »Ovaj što se je okretao tunbe lud je čovjek, kada je mogao nešto tako činiti.« Na to će savjetodavac: »E, pa kada je to lud čovjek, onda njegov pazar po šerijatu ne vrijedi, pa mu zato vrati robinju«, i takvu donese fetvu.

HIĆAJA[22]

U nekog čovjeka unide krava kroz otvorena vrata u odaju (sobu). Kada vlasnik dode kući, začuje da neko ima u odaji, ali od straha ne smjede unići u odaju, nego na bosanski počne vikati: »AKO NIJESI KRAVA, AMO IZIĐI.« Na to prispiju njegove komšije sa oružjem i unidu u odaju, kad ono u odaji zaista bijaše krava.

HIĆAJA[23]

Padišah je sa svojim vezirom šetajući naišao na jednog tabaka koji u zemheriji (najveća studen) štavljaše kože. Padišah je bio u tebdilu (inkognito), pa upita tabaka: »Da li devet mogu stići i za ona tri?«, to jest, ako bi radio devet mjeseci, da li bi mogao uz njih preživjeti i ostala tri zimska mjeseca. Tabak najednom odgovori: »Trideset i dva lome«, to jest trideset i dva zuba traže hranu. Zatim padišah upita tabaka: »Da li si od požara imao štete«, a tabak odgovori: »Tri puta mi je kuća gorjela, a još će jednom gorjeti.« Padišah sada upita tabaka: »A da ti pošaljem guska, bi li ga mogao prihvatiti?« Tabak odgovori: »Što god mi je dolazilo, to je i prolazilo.« Na koncu padišah upita vezira da li je razumio tabakove alegorije, a vezir odgovori da nije shvatio. Padišah dade veziru tri dana roka da mu odgovori na tabakove alegorije, pa ako ne odgovori, otići će mu glava s ramena. Ne mogavši se dosjetiti šta tabakove riječi treba da znače, vezir ode do tabaka davši mu hiljadu zlatnika da mu protumači (riječi) odgovore padišahu. Tabak mu protumači šta znači onih devet i tri, kako smo već i spomenuli, a što se tiče pitanja da li mu je gorjela kuća, to znači da li je udavao kćeri i, konačno, da li će

[22] u originalu, list. 104 b.
[23] u originalu, list. 108 a.

mu poslati guska, to znači da će mu doći vezir i donijeti pare da razriješi zagonetku.

HIĆAJA[24]

Udružili se lav, vuk i lisica da zajedno love, pa u pustinji uloviše magarca, košutu i brava. Lav tada odredi vuka neka im on podijeli plijen, a vuk to ovako podijeli: lavu magarac, lisici košuta, a sebi odredi brava. Lavu se nije svidjela ova podjela plijena pa šćepa vuka i odrubi mu glavu. Sada lav odredi lisicu neka ona podijeli plijen, a lisica će: »Jedna od ulovljenih životinja neka bude lavu za doručak (kahvaltija), druga neka mu je za RUČAK, a treća za VEČERU.« Na ovo lav upita lisicu: »Ko te je naučio da znaš tako lijepo dijeliti?«, a lisica mu odgovori: »Ovo me je podučila vukova glava.«

HIĆAJA[25]

Zejd, Amr i Bekr sjedili zajedno, a padišah je njih motrio sa pendžera, pa Zejd upita drugu dvojicu šta bi najviše voljeli na ovom dunjaluku. Amr odgovori: »Ja bih bio najsretniji kada bi sultanija bila moja«, a Bekr reče: »Ja bih najviše volio da sam visok kao deva.« Zejd se sada začudi tome što Bekr želi da bude visok kao deva pa upita za objašnjenje, a ovaj mu reče: »Sultanija je kao i druge žene, a deva može valjati da čovjek pobjegne.«

HIĆAJA[26]

Nekakav pašalija došao jednom POTURU u goste, pa pred spavanje izvadi sahat iza pojasa, stavi ga u turban (saruk), i zajedno okači na čiviju. U neko doba noći, kada je pašalija bio zaspao, domaćin začuje kako nešto kuca iza čivije, uzme sikiru i udari po saruku. Kada se pašalija ujutro probudio, imao je šta i vidjeti, sav sahat razbijen u komadiće. Upita domaćina šta je bilo, a ovaj kaže da je mislio kako kuca nekakav dušmanin.

[24] u originalu, list. 108 a.
[25] u originalu, list. 101 a.
[26] u originalu, list. 110 a.

HIĆAJA[27]

Jedan besposlenjak je kao musafir došao u neku kasabu, recimo Čajniče, ili Taslidžu (Plevlje). U toj kasabi obnoć bi se mještani sakupljali i izvodili razne igre, pa i besposlenjaka upitaju da li i on znade kakvu igru. Besposlenjak im reče neka se povežu za ruke i nek ovako govore: »Biri biner, biri yeder, gitdi gider, gider« (Jedan jaše, jedan jede, onaj što odlazi otišao je, otišao). Kada se oni tako pohvataše za ruke, besposlenjak izađe iz odaje, a oni ostadoše čekajući da se besposlenjak vrati izgovarajući što im je on rekao. Kako besposlenjak duže vrijeme nije dolazio, pokušaju da vide šta je sa njim, kad ono stavljena ereza na kapiju. Oni razvale vrata, kada imaju šta i vidjeti, besposlenjak uzeo dva konja iz ahara (štale) i pobjegao.

HIĆAJA[28]

Sin nekog jaramaza, kojem bijaše ime Jaramaz, često je putovao po Anadolu. Tako jedne noći u Anadolu nađe se u društvu aga i drugih mještana koji su priredili sohbet-halvu uz koju igraše razne igre. Najposlije upitaju i došljaka: »Bošnjak, da li i ti znadeš kakvu igru?« Bošnjak kao stideći se reče da i on znade neke igre, pa od svih prisutnih pokupi po neku vredniju stvar: sat, srebrni nož, novac i drugo, a ovima reče da se oni povežu za ruke i tako jedan časak pričekaju dok se on vrati. Jaramaz Bošnjak sada izađe iz odaje, uzjaše na konja i odatle pobjegne. Po povratku njegovu u Bosnu poslije su ga dugo vidali kako prodaje satove, noževe i drugo.

HIĆAJA[29]

Nekakav veliki škrtac, a bio je slijep, kao u šali uzeo je iz ruke nekog čovjeka jedan zlatnik i stavio ga sebi u usta. Sada ovaj čovjek zatraži zlatnik i pretraži ruke slijepca, a ovaj od šeretluka poviče: »Evo ovaj čovjek hoće da me napravi kradljivcem.« Slijepac se nekako izbavi, a ovaj čovjek se raspitao za njega i sačekao do akšama. Kada se u akšam slijepac vratio svojoj kući, otvorio je najprije kapiju kuće, zatim otvorio nekakvu hudžeru, a zatim otvorio nekakav ćup i u njega iz usta izbacio onaj zlatnik, rekavši: »Evo sad ih je (zlatnika) taman hiljadu.« Poslije toga je ovaj čovjek uzeo ćup i kada se slijepac vratio opet u hudžeru, kada tamo nema njegovih dukata pa izađe u

[27] u originalu, list. 110 a.
[28] u originalu, list. 110 a.
[29] u originalu, list. 111 a.

čaršiju pomažući i plačući, a uz to je vikao: »Umrijeću od gladi.« Sada ovaj čovjek kao iz samilosti stavi ovom škrcu u usta zalogaj hljeba i zalogaj mu zastane u grlu, pa slijepac poviče »ovo je od mog imetka, ti si taj koji si uzeo moje dukate, jer se meni moj imetak ne da jesti.« Slijepac se prituži na mehćemu, ali kadija, pošto je ispitao stvar, oslobodi čovjeka, a slijepca liši dukata i izgrdi ga.

HIĆAJA[30]

Veliki bogougodnik (evlija) Abdulah, ibn Turab, putujući nekom prilikom imao je uza se samo koru suha hljeba, ali u duši zaželi da mu je uz to i koje jaje. Zato on skrene s puta u neko selo, kad najednom iz šume pred njega ispade nekakav čovjek i zaviče »Evo razbojnika« i poče tući Abdulaha. U to naide drugi čovjek, izbavi Abdulaha, odvede ga svojoj kući i pripremi mu za jelo čimbur, a na to će bogougodnik: »Evo, Abdulahu, samo jednom si zaželio da ti je čimbura, pa si zato dobio sedamdeset degeneka, evo ti sada čimbura, pa bujrun, najedi se.«

HIĆAJA[31]

Serir Sekatija (veliki evlija), neka posveti Bog njegovu tajnu, imao je u čaršiji jedan dućan, pa nekom prilikom kada je gorjela čaršija, njegov dućan ostane čitav. Kada su ovo saopćili Sekatiji, on reče »Hvala Alahu«, ali se ubrzo pokaje i trideset godina je od Boga tražio oprosta što je to rekao.

HIĆAJA[32]

Nekakav Ermenin, daur, vozajući se čamcem (kajikom) po moru kraj obale u Galati u Istanbulu, ugleda kćerku nekog bogatog Jevrejina, pa sada počne misliti kako da se dočepa cure i kako da je preotme. Kada je smislio varku, počne obnoć dolaziti morem pod ćoškove ovog Jehudije i u neko doba noći zaviče: »O Jehudijo, (dozivajući ga imenom), ti treba da svoju kćerku vjenčaš za Ermenina, sa Galate, (pa i njega spomene imenom), iz toga braka će se roditi muško dijete, na čiju glavu će biti stavljena kruna roda Ali-Osmanova, to jest postaće to dijete padišah, pa će tako od Jehudija biti

[30] u originalu, list. 111 a.
[31] u originalu, list. 111 a.
[32] u originalu, list. 114 b-115 a.

padišah.« Ovaj njegov glas čuje najprije Jehudijina kćerka i to reče svojoj majci. Drugu večer opet se javi Ermenin sa istom porukom, pa sada to čuje i curina majka. Treću noć se javi isti glas koji sada čuje i djevojčin otac, a one rekoše ocu: »Čuješ li kako dolazi ovaj tajanstveni glas sa mora?« Otac reče, pa u tome je nekakva mudrost (hikmet) i on pozove hahame da i oni čuju šta Ermenin viče. Kada su i oni to čuli, slože se da djevojku dadnu Ermeninu. Sada Jehudija jednog dana odvede kćerku kući Ermenina i bogato se počastiše. Iz ovog braka Jehudijine kćerke i Ermenina rodi se muško dijete izvanredne ljepote, a Jehudije pomišljahu da je ovo budući padišah. Do nekoliko vremena ovo dijete umre, a Jehudije se istom sada dosjetiše Ermeninove varke, pa rekoše: »Jao si ga nama, šta se ovo dogodilo«, pa istuku Ermenina i bace ga u more. Ermenin dode sebi, ispliva i spasi se. Kasnije se oženio po zakonu sa kćerkom Jevreja. Zatim se žalio sultanu koji kazni Jevreje, a Ermenin i njegova žena postadoše muslimani i sultan ih bogato nagradi.

HIĆAJA[33]

Neki musliman prodao konja Ciganinu za četrdeset groša i uzeo pare. Do nekoliko vremena naumi da vrati konja pa ode kadiji i preda mu dvadeset groša neka mu Cigo konja vrati. Ali i Ciganin potajno ode kadiji pa mu i on dade dvadeset groša da konja ne vraća. Kada su obojica došli na raspravu kod kadije, ugledavši konja, kadiji se on svidje. pa će onom muslimanu što je Ciganinu prodao konja: »Hoćeš li ti meni prodati tog konja za četrdeset groša?« Ovaj odgovori da će mu prodati i oni naprave pazar. Tako kadija za njihove pare kupi konja, a njih obojica zijaniše po dvadeset groša.

HIĆAJA[34]

Padišahov sejiz jednom reče padišahu: »Ovaj dunjaluk je sličan baklavi, neko ga grabi jednim, neko sa dva, neko sa tri, neko sa pet prsta, a neko sa obadvije ruke, ali ja ga ne grabim ni sa jednim prstom. Na to će padišah, pa i ti si čovjek. Sada se ovaj za malo vremena postade učen. Poslije toga mu se doja skide lu: (Klisaye = ode u crkvu) gdje se preda molitvi. Đauri mu veliku počast ukazaše, i on tu zardi nešto mala. Poslije toga ode u jedan grad i dode na dućan jednog hadžije, pa mu reče: »Ja sam do sada bio

[33] u originalu. list. 114 b.
[34] u originalu. list, 114 b.

kaluder, pa sam sada primio islam.« Kako i hadžija bijaše musliman, nade ovome hodžu da ga podučava islamu, pa ovaj sejiz preobuče u odjeću kaluđera, ode u manastir (u origina i zastor, pa postade evlija, počne održavati lijepe vazove, a svijet ga mnogo darivaše. Na koncu ovaj čovjek ode i padišahu pa mu reče da on sada baklavu jede sa obadvije ruke.

HIĆAJA[35]

Neki čovjek, govoreći da je dova kabul (primljena) kod Altun oluka, zaželi od Alaha hiljadu dukata. Najednom je voda iz Altun oluka (kod Kabe u Meki) pred njega donijela komadić oluka (oluk od zlata), a on odmah ode u čaršiju da to proda, ali mu u putu neko otme zlato. On i drugi put opet zaišće i dovu učini pod olukom pa opet mu voda donese komadić i tako nekoliko puta. Naposljetku Emir hadža (upravnik Kabe) dade ovom čovjeku hiljadu zlatnika.

HIĆAJA

Jedan propovjednik je u vazu kudio oholost i objašnjavao svijetu kako je oholost grijeh. Najednom nekakav džahil (neznalica) upita vaiza: »Aman, efendijo, reci i meni šta je to oholost.« Vaiz mu odgovori da je oholost sebe držati velikim (sebi se svidati). Ovaj odgovori: »Pa, hvala Alahu, kod mene toga nema«, a vaiz mu odgovori da je i to oholost (jer je sa sobom zadovoljan).

HIĆAJA[36]

Šejh Sadija je došao na konak nekom čovjeku i bio njegov musafir, pa mu je domaćin ispričao kako mu se dugo vremena nije dalo u djeci (nije imao djece), a da u njegovom mjestu ima neko veliko stablo kod kojeg svijet ide na murad (ispunjenje želja), pa da je i on išao tamo i dovu činio, nakon čega mu je Bog podario porod. Ali sada moja djeca idu kod tog drveta sa muradom da ja što prije odem sa ovoga svijeta. Eto ja sam želio da imadnem porod, a moj porod želi da se mene kutariše. Ja želim da oni žive, a oni vole da ja umrem.

[35] u originalu, list. 114 a.
[36] u originalu, list. 115 a.

HIĆAJA[37]

Na jednom mjestu ima jedan brežuljak, koji zovu »Murad-tepa« (brijeg želje). Na ovu tepu ide svijet i traži od Alaha da im ispuni njihove murade (želje). Tako je jednom neki čovjek silazeći sa Murad-tepe susreo drugog čovjeka, pa došljak upita ovoga: »Odakle to dolaziš?«, a on odgovori: »Dolazim sa Murad-tepe.« Došljak sada upita: »Pa da li se svijetu ispunjavaju njihovi muradi (želje)?«, a ovaj odgovori: »Pa postižu svoje murade, nego bi se i ti trebao popeti pa zatražiti svoje želje.« Došljak odgovori: »Pa evo idem i ja, nego ti mi pričuvaj moga konja dok se ja ne vratim.« Ovaj sada prihvati konja, uzjaše ga i počne bježati. Došljak zaviče: »Vrati mi moga konja«, a ovaj mu odvrati: »Ja sam odavno iščekivao svoj murad, pa evo sam ga postigao, a ti pričekaj drugog čovjeka pa i ti ispuni svoj murad.«

HIĆAJA[38]

Kao poslovica je ostalo da se nekada riječ »merhum« upotrijebi i za uginulo pseto. Evo kako je to nastalo:

Priča se kako je u nekoj kasabi u Bosni u nekog kršćanina uginulo njemu veoma drago pseto, pa ga ovaj kao čovjeka sahrani u zemlju. Neko od dušmana ovog kršćanina to dojavi kadiji, pa on pozove ovoga i reče mu: »Kako ti možeš psa prispodobljavati insanu, to je velika sramota« i kadija se rasrdi na kršćanina, a ovaj će na to kadiji: »Efendijo, ja sam psa sahranio po njegovoj oporuci (vasijetu), a pas je ostavio još jedan vasijet, a taj je da nakon njegova uginuća dadnem kadi-efendiji četrdeset brava. Na to se kadija oraspoloži, pa će kršćaninu: »A je li merhum još štogod vasijet učinio« (oporučio).

To je, navodno, bilo u mjestu Stari Vlah.

HIĆAJA[39]

U Istanbulu su nekom prilikom kada je u hamam došla munedžim-bašina žena, iz hamama istjerali ženu nekog siromašnijeg čovjeka i napolje joj izbacili stvari. Kada se ova sirota žena vratila kući, odmah se potuži mužu i reče mu: »I ti postani munedžim-baša ili mene pusti« (razvedi se sa mnom), jer ja ovo ne mogu durati. Ovaj herif na to pribavi peštahtu, papira i divit i počne zapisivati. Kako je u nekim stvarima mnogima pogodio (djelovao

[37] u originalu, list. 115 a.
[38] u originalu, list. 106 a.
[39] u originalu, list. 106 b.

zapis), on postade poznat i o njemu se pronese glas kao o dobrom zapisčiji i proricatelju. O njemu tako dode haber i do padišaha, pa kada se jednom izgubio padišahov prsten, pozovu ovoga da zapiše? Ovaj zapisčija idući do padišaha unide u trag hrsuzu i reče da će sada to razglasiti. Hrsuz se prepadne i zamoli zapisčiju neka kaže da je carev prsten u hamuru, što ovaj i učini. Kada su potražili, nadoše prsten gdje im je rečeno, pa se zapisčija caru mnogo dopade. Kada se nekom drugom prilikom caru bijaše mnogo stislo pri duši, zapisčija mu reče da car treba prošetati. Čim je car izašao iz odaje, najednom je nastupila zelzela (zemljotres) i šiše se sruči na pod a munedžim bude ranjen. Sada se ovaj munedžim padišahu još više dopade, pa kad ga iskuša i u drugim stvarima, postavi ga za svoga munedžim-bašu (glavnog astrologa).

HIĆAJA[40]

Nekakav bostandžija sa sela došao muderisu, u vrijeme dok je ovaj ders održavao, da traži svoj dug. Muderis se, po običaju, u toku predavanja okretao lijevo i desno, pa kada opazi bostandžiju, reče mu neka malo pričeka dok on ders završi. Ali bostandžiji se nije čekalo pa će muderisu: »Efendijo, hajde donesi mi novac, ja ću na tvoje mjesto sjesti *pa nećeš izdangubit*.* jer ću te ja zamijeniti.«

HIĆAJA[41]

Nekakav čovjek donio terziji četiri aršina čohe da mu ovaj skroji binjiš. Domalo poslije toga se pokajao i opet dođe terziji da mu mjesto binjiša sašije beluk, a da li je ostalo čohe, upita terziju. Terzija reče da nije ostalo čohe. Opet poslije toga dode terziji i zatraži da mu ovaj sašije čelepoš, pa opet poslije toga zatraži da mu skroji binjiš. Terzija će na ovo: »Utječem se Bogu od tvojih traženja« i donese mu čelepoš. Mušterija na to reče: »*Bogami će izlaziti*«, jer kad se od binjiša mogao skrojiti čelepoš, može se i od čelepoša skrojiti binjiš.

HIĆAJA[42]

U Istanbulu je nekakav čovjek sjedio u praznom dućanu. Kada bi ga upitali šta prodaje, odgovarao je: »Prodajem pamet, ali za hiljadu dukata.« O

[40] u originalu, list. 107a.

* Riječi štampane kurzivom u originalu su na srpskohrvatskom.

[41] u originalu, list. 107 b.

[42] u originalu, list. 107 b.

njemu dode glas i do padišaha, pa se i padišah sa vezirom zaputi do tog čovjeka. I padišah upita ovog šta prodaje, a on i padišahu odgovori: »Prodajem pamet.« Vezir će na to ovom čovjeku: »Evo padišah ti nareduje da govoriš«, a padišah dade hiljadu dukata. Sada prodavalac reče: »U svakom poslu misli na posljedicu.« Padišahu se ovaj odgovor svidje (dopade), pa ovu izreku u svakom kraju svog konaka dade ispisati. Sada se padišah sjeti da je obećao berberu dosta novaca da kod brijanja padišaha britva bude oštra. Kada donesoše leden (u svrhu brijanja), berber pogleda kad ono i na ledenu piše: »Što god činiš gledaj na posljedicu.« Sada berber uzme drugu (tupu) britvu, a car ga upita zašto to čini. Berber napomenu caru šta je obećao, pa se caru i ovaj berberov postupak dopade.

HIĆAJA[43]

Udružili se lisica i medvjed da zajedno beru vinograd, pa tako idući naidu na vinograd ograden zidom i samo na jednom mjestu nadoše rupu kroz koju se provuku u vinograd. Kada ih je ugledao vlasnik vinograda, lisica, koja je bila na oprezi, odmah šmugne kroz rupu, a medvjed koji je bio nemaran i nije vodio brigu o izlasku, ne nade rupe i tako ga vlasnik uhvati. Zato se prije ulaska brini o izlasku.

HIĆAJA[44]

Neki zaim, sjedeći u društvu, reče: »Kada bih našao jednog vola sličnog ovom mojem volu, vala bih ga kupio.« U tom društvu se zadesio i jedan zaimov hodža, koji se odmah diže, ode do zaimova čobanina, dovede zaimova vola i reče: »Evo sam na selu u jednog čobanina našao sličnog vola vašem volu«, pozdravi zaima, a zaim mu plati vola i on uzme pare. Poslije je došao zaimov čobanin i kazao da je hodža odveo vola, jer ga je zaim tražio. Kada upitaše hodžu zašto se služio takvom varkom, hodža odgovori: »Pa nisam imao para za troška.« Zaim mu oprosti i halali.

HIĆAJA[45]

Jedan čovjek je vidio u crkvi naslikana svezana šejtana (sotonu), pa pomisli: »Ja ću ti pomoći, ali da me više ne navraćaš na zlo.« Nakon toga

[43] u originalu, list. 108 a.
[44] u originalu, list. 101 a.
[45] u originalu, list. 108 b-109 a.

jedne noći pojavi mu se u snu isti šejtan i reče mu: »Ono su ti meni čovječe dobro učinio, pa je reda da i ja tebi vratim i kakvo dobro učinim, podi sa mnom da ti pokažem gdje je zakopano blago.« Tako idući dodu do nekog mjesta gdje šejtan pokaže čovjeku: »Eh, ovdje ćeš kopati, ali ostavi tu kakav biljeg da znaš gdje je blago.« Čovjek nemajući ništa uza se, upita šejtana: »Šta da ostavim«, a šejtan mu odgovori: »Pa poseri se.« Čovjek u želji za blagom skine šalvare i učini što mu je šejtan preporučio. Ali kada se ujutro čovjek probudi, imao je šta u vidjeti, sva postelja (dušek) umazana izmetom, pa će na to: »E ovo i treba onome ko dobro čini svome dušmaninu.«

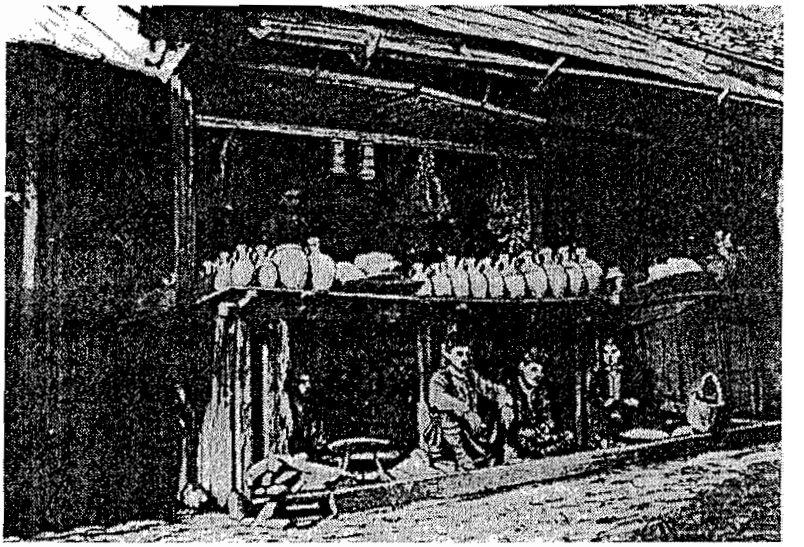

Sarajevski dućani

HIĆAJA[46]

Neki bogat čovjek je svome sinu na samrtnoj postelji ovako oporučio: »Moj imetak ostaje tebi, pa, sine, budi vrijedan, slatko jedi i u mjestima kuće sebi pravi.« Sin ne shvativši očin savjet počne jesti slatka jela i po mjestima kuće podizati. Kada je tako gotovo sav očin imetak potrošio, neko će ga upitati: »Ej, čovječe, šta to činiš? a sin odgovori: »Očinu oporuku izvršavam«, na što će ovaj čovjek: »Ti nisi pravo razumio očin savjet, jer on je tebi

[46] u originalu, list. 109 a.

oporučio da postiš pa će ti onda svako jelo biti slatko, a potom da musafire paziš, pa ćeš tako svagdje imati otvorene kuće i naći ćeš konak.«

HIĆAJA[47]

- Jednog fučidžiju, to jest *Kablara*, zimiju, upita nekakav čovjek: »Kako si?«, a fučidžija, kako je bio gluh, razumio je (mislio je) da ga ovaj pita »Šta to radiš?«, pa odgovori: »Pravim fučiju«..

Ovaj što je pitao naljuti se, pa će fučidžiji: »*Ta ti meder prdiš*«*, a fučidžija, misleći da ga pita kome praviš, odgovori: »Ovo je dug Hadžiduraković sinu.«

HIĆAJA

Otac Zejd i sin Amr sjeli za sofru da zajedno objeduju. Sin Amr prvi okuša jelo, ali ono bijaše odveć vruće, oprži ga i njemu suze poteku na oči. Otac Zejd upita sina: »Zašto plačeš?«, a sin odgovori: »Na um mi pade moj (umrli) brat, pa zato plačem.« Sada i otac Zejd okuša jelo, pa i njemu od vrelog jela potekoše suze. Na to će sin: »Oče, zašto ti plačeš?« Otac odgovori: »Eto brat ti je umro, a ja plačem što si ti ostao na životu«.

HIĆAJA[48]

Nekakav čovjek divanija stalno je govorio i sebi umišljao da ima na glavi ćup i svakog se pribojavao da mu ćup ne razbije. Nekakav njegov prijatelj uzme stvarno ćup i iza leda ovog divanije nad glavom razbije ćup u više komada. I ovo bijaše sebeb da je ovaj divanija ozdravio i nije više zamišljao da ima na glavi ćup.

HIĆAJA[49]

U davna vremena bijaše jedan čovjek po imenu Zlogovor. Kada je on jednom došao u neko mjesto, drugi ga čovjek upita za svoje bliže u mjestu odakle je spomenuti došao, a ovaj će na to: »S kojeg kraja želiš da ti počnem

[47] u originalu, list, 99 a.

* riječi štampane u originalu su napisane srpskohrvatskim.

[48] u originalu, list, 109 b.

[49] u originalu, list, 109 b.

pričati *iz debelog kraja ili s tankog kraja*? Upitani odgovori: »Pričaj mi *s tankog kraja*«, a ovaj počne pričati: »Krepalo ti je pseto«, »A zašto je krepalo?«, ovaj odgovori: »Prejelo se mesa od crklog ti konja.« »Pa zar mi je i konj crknuo?« Ovaj odgovori: »Jest, crknuo je poslije očine ti smrti.« »Pa zar mi je i otac umro?«, ovaj odgovori: »Jest, kada ti je gorjela kuća iz koje su izvadili sprženo dijete, a ono je bilo na životu kada sam ja pošao, pa sada meni muštuluk.«

HIĆAJA[50]

Jedan šejh je sa svojim muridima naišao na hrsuza obješenog kraj puta, pa pride hrsuzu, poljubi mu tabane, čemu se muridi začudiše. Sada šejh reče muridima: »Ovaj čovjek, iako je radio prljav posao, u njemu je do kraja istrajao, pa neka mu je bravo (aferin) i za tu ustrajnost sam mu poljubio tabane.«

Od ove i sličnih priča ne može svak pouku crpiti nego to može samo pametan čovjek, jer je ovo muridima podsticaj da ustraju na putu kojim su pošli u veličanju i spominjanju Boga.

HIĆAJA[51]

Nekog učenog velikog čovjeka upita neko: »Daj mi savjet.« Ovaj učeni se zamisli pa reče: »Misli na smrt.« Čovjek koji je tražio nasihat sada reče: »Ja znam šta je smrt, ali ti meni daj kakav drugi nasihat.« Na to učeni reče: »Eh, kada ti znadeš šta je smrt, onda ti i ne treba nasihat.«

HIĆAJA[52]

Šejhu Faikiji dode nekakva žena i reče mu: »Daj me štogod posavjetuj.« Faikija je na to šutio. Žena ga ponovno upita za savjet, a ovaj opet zašuti. Kada ga ona na koncu upita što joj ne daje savjet, on odgovori da joj je šutnjom dao savjet i da treba da šuti i puno ne govori.

HIĆAJA[53]

Nekom caru astrolozi prorekoše da u odredeno vrijeme i sahat ne smije piti vodu kišnicu, jer kogod je se napije može od nje dobiti neko ludi-

[50] u originalu, list, 111 a.
[51] u originalu, list, 111 a.
[52] u originalu, list 111 a.
[53] u originalu, list, 111 a.

lo. Zato su padišah i vezir u rečeno vrijeme pili drugu vodu, a narod je pio kišnicu, pa od kišnice postade sav svijet kao lud. Kada je kiša pala, padišah reče veziru neka pogleda da li je svijet dobio ludilo, kada se vezir vratio, reče caru da narod više protiv njega (cara) i više im se on ne svida. Padišah upita pa kako to može biti, jer on nije pio kišnicu i nije poludio, a oni da su poludjeli i upita vezira kako da to riješe. Vezir na to posavjetova cara da se i sam napije kišnice i da postane kao i svijet. Car sada upita vezira: »Pa ima li još te kišnice?« Vezir odgovori da ima kišnice i da je on ostavio nešto i za cara. Car se sada napije kišnice, postade kao i ostali svijet, pa narod više nije tražio da se car svrgne.

HIĆAJA[54]

Ljudska volja planine čupa. Nekakav derviš, siromah, na svoju ruku, ode nekom šejhu da mu ovaj pomogne (bana himet eyleye) da dode do svoga murada. Šejh ga upita šta je njegova želja, a derviš reče da želi uzeti carevu kćer (princezu) za ženu. Šejh pomogne siromahu (himmet ider) i ovaj ode da zatraži padišahovu kćer. Padišah, da bi odbio siromaha, reče: »Ja imam jedan dragulj (devahir bir dane) vrlo vrijedan kakvog nema nijedan drugi padišah, meni treba još jedan takav dragulj, pa ko mi ga donese, daću mu moju kćer. Sada siromah ode do oceana i, sjedeći na obali, od dosade uze neki čanak i poče iz mora uzimati vodu i okolo je prosipati. Najednom s božije strane nadahnute ribe izbaciše više takvih dragulja. Siromah ode caru, odnese mu dragulj i dobije carevu kćer.

HIĆAJA[55]

U prijašnja vemena nekakav čovjek pošteno zaradi hiljadu dukata, pa ih preda svome ortaku neka s njima trguje. Dok je ovaj njegov ortak plovio morem, najednom se lada raspade u komade, pa on, tražeći selameta svojoj glavi, one dukate stavi u neko drvo. Do nekoliko vremena to drvo doplovi do kuće onog čovjeka čiji su dukati. Ovaj sada uzme drva s obale da bi ložio vatru, kada se najednom iz drveta prosuše dukati. Pošteno stečen imetak ne može, dakle, propasti.

[54] u originalu, list. 111 a.
[55] u originalu, list. 112 a.

HIĆAJA[56]

Jednom je neki sarač hiljadu dukata stavio u eskiju (otpatke, stare stvari). Kada je bio nekud otišao, njegov šegrt proda ovu eskiju. Kada se čovjek vratio, upita šegrta šta je bilo sa eskijom, a on odgovori da ju je prodao i da će tu eskiju i onaj što ju je kupio opet prodati. Do malo poslije toga dode neki čovjek i ponudi ovom saraču na prodaju istu onu eskiju, on je kupi, kad u njoj su bili i njegovi dukati. Pa ti reci šta ćeš reći. (Ne demeli demiš).

HIĆAJA[57]

U nekog čovjeka je sin imao bolesti u očima, pa to on javi Lokmani Hakimu. Lokman poruči ocu neka djetetu svežu ruke, a da će on kasnije donijeti iladž (lijek). Lokman duže vremena nije došao, a kada jednom dode, vidje da je dijete ozdravilo, pa je znači lijek bio u tome da dijete ne trlja oči rukama.

HIĆAJA[58]

Padišah imao ata (konja) kojeg je jako volio, pa jednom reče ovo: »Ko god bi mi došao i kazao da mi je at crknuo, toga ću ubiti (posjeći).« Jedan njegov indžil-čauš, koji bijaše veseo i šaljivčina reče da će on padišahu vijest odnijeti ako mu konj crkne, »ali šta ćete mi zato dati?« »Daćemo ti sto dukata«, odgovoriše prisutni. Domalo padišahov konj crkne, a indžil-čauš ode padišahu, koji upita indžil-čauša: »Kako mi je moj at?« »Padišahu, tvoj at je izvrnuo sve četiri noge prema gore«, odgovori indžil-čauš. Padišah u čudu upita: »Pa da to moj at nije crk'o?« Indžil-čauš će na to: »Padišahu, ti si to rekao, a ne ja.«

HIĆAJA[59]

U davna vremena nekakav paša prolazeći pored tri osobe nazove im selam, a ovi se posvadaju oko toga kome je od njih selam nazvao. Jedan od njih reče: »Paša je meni selam nazvao videći moju bijelu bradu«, dok drugi reče: »Paša je mene pozdravio videći moj veliki kauk-turban«, a treći će na to: »Paša nije nijednom od vas dvojice selam nazvao nego je mene pozdravio

[56] u originalu, list. 112 a.
[57] u originalu, list. 112 a.
[58] u originalu, list. 112 b.
[59] u originalu, list. 113 a.

videći moje šarene haljine.« Svadajući se tako najposlije priupitaju pašu kome je selam nazvao, na što paša odgovori: »Selam sam nazvao onome ko je od vas trojice najveća luda« (deli). Na to ova trojica počnu isticati ko je medu njima veća luda, pa jedan reče: »Ja sam najveća luda, jer mi je jednom kova pala u bunar, pa su me, da bih kovu izvadio, djeca svezala mojim pasom, spustila me u bunar i od šejtanluka me ostavila u bunaru.« Drugi će na to: »Ja sam veća luda, jer«... (nečitko u originalu) Treći od njih reče: »Ja sam najveća luda, jer meni djeca nisu došla u mekteb, a kad su ponovo pošli u mekteb, dogovore se da svaki meni kaže: "Hodža, kako si, nešto si bolestan, eto si sav požutio". Kada mi svi tako rekoše, ja i pomislim da sam hasta (bolestan) i kažem djeci da ću neko vrijeme ležati kod kuće, jer sam bolestan. Sada me prijatelji počeše kod kuće posjećivati i obilaziti, i tako jednog dana preda se bijah stavio nekoliko jaja da ih pojedem, kad najednom pokucaše na vrata i prijatelji unidu meni, a ja na brzinu stavim jedno jaje u usta i ne prožderem ga, nego kažem prijateljima da mi je nešto zastalo u grlu i da sam od toga bolestan. Medu posjetiocima bijaše i jedan berber pa se složiše da mi berber nešterom razreže grlo i izvadi što mi je zapelo. I tako učiniše pa me, uistinu, napraviše bolesnim. Eto, ja sam najveća luda medu vama i zato je meni paša selam nazvao«, a paša će na to: »Jest, tebi sam selam nazvao.«

HIĆAJA[60]

Nasrudin je nekom prilikom pozajmio od komšije veliki kazan, pa do nekoliko vremena donese komšiji uz veliki još i jedan mali kazan. Na to će komšija: »Hodža, ovaj mali kazan nije moj«, na što hodža uzvrati: »Ovaj veliki kazan je rodio mali kazan.« Ovaj i misleći da je tako primi od hodže oba kazana. Nekoliko dana poslije toga hodža opet zatraži od komšije veliki kazan, a ovaj mu ga bez riječi dade u naruč. Ali ovoga puta hodža dugo vremena ne vraća kazan, pa komšija pokuca hodži na vrata i zatraži svoj kazan, a hodža će na to: »Da si ti zdravo, kazan je umro.« Komšija poviče: »Zaboga, hodža, kako može kazan umrijeti«, a hodža mu uzvrati: »Sve što se može roditi, mora i umrijeti.«

HIĆAJA

U Istanbulu je nekakav veliki škrtac oporučio: »Kada umrem, nemojte mi kopati veliki grob, da bi morali stavljati dva nišana, nego ga iskopajte poput bunara pa mi je onda dosta jedan nišan, jer je to jeftinije.«

[60] u originalu, list, 113 a.

HIĆAJA

U vrijeme panadura (vašara) u nekom mjestu, kada se bijaše svijet sakupio, na poljanu pade velika kiša i svi prisutni pokisoše do kože. U ovoj svjetini bijaše i jedan ćoso-potur koji je u vrijeme padanja kiše skinuo sa sebe odjeću, stavio je pod bakrač i sjeo na bakrač. Kada je kiša prestala, on obuče suhu odjeću, a svijet poviče: »Vidite ovoga šejtana, potpuno je suh«, a on će na to: »Nisam ja toliki šejtan kako vi mislite.«

HIĆAJA

Neki kadija poslao je svoga naiba (zamjenika sudije) u jednu kasabu u blizini koje je ubijen nekakav čovjek, pa se posumnjalo na nekog derviša (siromaha) da je on ubio čovjeka. Kada su doveli ovog derviša na sud, naib ga upita: »Jesi li ti ubio čovjeka?«, a derviš odgovori: »U pravu si.« Na to naib izda ilam (presudu). Kada je ilam došao paši, ovaj upita kadiju i muftiju: »Da li su ove riječi priznanje derviševo?« Oni odgovore da to nije priznanje, pa zatim pozovu derviša i ispitaju ga. a derviš odgovori: »U pravu si.« Tada ovo pokažu sudiji i rekoše da derviš nije priznao ubojstvo, jer je izjavio da su u pravu da to nije priznanje.

HIĆAJA[61]

Dodoše pred kadiju Ciganin i Ciganka i zatraži Ciganin da ih kadija razvede. Kadija upita za razlog, Ciganin reče: Hladna joj je pička. Na to odgovori Ciganka: »U njega je kratak kurac pa ne može doseći do vrućeg halvata.«

HIĆAJA[62]

Neki čovjek imaò ljutitu ženu, koju je teško podnosio, pa je baci u neku jamu (Kujiju), ali kako je imao djecu, to se zaputi da ženu izbavi i spusti u jamu jedno uže, kada se ono sa užetom pojavi jedan starac bijele brade. Kada ga ovaj čovjek upita: »Ko si ti?«, starac odgovori: »Ja sam šejtan. Evo prije nekoliko vremena neko je u jamu ubacio jednu ženu i uz nju ja, evo, za malo vremena obijeljeh, pa je više ne mogu podnositi, i zato sam

[61] u originalu, list. 105 a.

[62] u originalu, list. 112 b.

izašao, tebe molim da tu ženu nikako ne vadiš iz jame, a ja ću tebi pribaviti carsku kćer; ona će tvoju djecu dobro paziti. Hajde, podi sa mnom, pa ću se ja uvući u nos carskoj kćeri, i ona će se razboljeti, a ti je onda izliječi, pušući joj u nos, pa će ti onda dati tu princezu.« Rekavši mu to, šejtan mu je zaprijetio da ne smije nikog drugog liječiti, jer on se neće nikom drugom uvući u nos. Čovjek ovo zaboravi i poče liječiti i druge ljude. Šejtan se na to naljuti i kaže da će se sada njemu uvući u nos, a ovaj čovjek reče: »Ja ću onda otići i izvaditi ženu pa neka upropasti i tebe i mene.« Šejtan zavika: »Aman, nemoj to činiti, liječi i dalje koga hoćeš, neću te sprečavati.«

HIĆAJA[63]

Nasrudin-hodža prodavao sablju, pa ga nekakva hanuma upita: »Koliko je akči sablja?«, a hodža će: »Dao bih je za jedan (polni) snošaj.« Hanuma dade hodži svoju sluškinju, pa kada je posao bio gotov, hanuma zatraži sablju, a hodža odgovori: »Ne dam sablje, jer sam se ja s tobom pogadao.« Hanuma sada reče: »Pa dobro, neka bude, ali znaj da sam ja žena visoka roda, pa ja moram biti gornja, a ti trebaš biti donji.« Hodža odgovori: »Pekje, to je dobro«, i kada je posao bio gotov, hanuma opet zatraži sablju i reče: »Daj sablju, pokvarenjače jedan«, a hodža opet odgovori: »Ne dam sablje, jer si ti bila gore a ja dolje.« Hanuma na kraju pristane neka bude kako on hoće, pa kada je i ovog puta posao bio gotov, hanuma opet zaišće sablju, a hodža i ovog puta odgovori: »Ne dam sablje, jer si ti jednom bila na meni, a i ja jednom na tebi.« Hanuma na kraju reče: »Brzo odlazi, neću ni tvoje sablje, pokvarenjače.«

– Nekakav tabak se oženio, pa ga njegovi prijatelji upitaše da li se namirio i pokazuje li mlada osobine lijepa odgoja. Tabak odgovori da mlada ima lijepe osobine, »jer prvu večer u derdeku je pustila vjetar (prnula), pa odmah podiže nogom jorgan.«

– Neki čovjek je imao običaj glasno po bosanski vikati: »*Biće nešto oko aliduna*«, a kada bi ga upitali »Šta će biti?« – odgovorio bi: »*Biće muda dulja od kurca.*«*

[63] u originalu, list. 113 a.

* riječi štampane kurzivom u originalu su na srpskohrvatskom jeziku.

HIĆAJA[64]

Nekakav čovjek tavaf čineći (obilazeći) časnu Kabu dovu je činio. Neki drugi čovjek kada čuje šta ovaj moli reče mu: »Zašto ti od Alaha moliš da ti dade imetak i dunjaluk«. Na to ovaj što je molio upita: »Pa dobro, ja kakvu dovu da činim na ovom mubarek mjestu?« »Traži i moli dženet, din i iman«, odvrati upitani, a ovaj će na to: »Ja sada nemam novaca ni mala, a imam din i iman, pa zar trebam tražiti ono čega imam, nego ja tražim ono što nemam.«

HIĆAJA[65]

Jedan car pio je piće a gradio je i džamiju. Jednom posjeti svoju džamiju i upita vezira: »Ima li ova džamija kakvih mana?« Vezir odgovori: »Trebalo bi u svako ćoše ove tvoje džamije staviti po jedan ćup pića.« Na to se car rasrdi govoreći: »Zašto mi to govoriš, zar na ovo blagoslovljeno mjesto da stavim takvu nevaljalu stvar?.« Vezir mu ovako odgovori: »Ovo mjesto je čovjekova gradnja, a čovjek u svoju zgradu stavlja ono što najviše voli.« Padišah se malo zamisli, pokaje se i prestane piti.

HIĆAJA[66]

Nekom dervišu rekoše: »Zašto se uvijek samo Bogu moliš, što se ne latiš kakva posla?« Derviš na to upita: »Koliko vi dugo držite gosta, hranite ga (besplatno) i pazite?« Ovi odgovore: »Pa držimo gosta tri dana, a poslije mu tražimo posla«, a derviš će na to: »E vidite, mi smo derviši Allahovi musafiri, a kod Boga je jedan dan kolik naših hiljadu godina, pa kada prode ovih tri hiljade godina, i mi ćemo tražiti kakva posla, ne brinite.«

HIĆAJA[67]

Nekakav čovjek se zaputio u svijet da bi naučio sve znanje svijeta (sve nauke), ali nije shvaćao da jedan čovjek ne može pokupiti sve Allahovo znanje i to je nijekao. Tako idući ugleda na morskoj obali nekog čovjeka koji je iskopao neku rupicu, uzeo u ruku čanak i crpeći vodu iz mora sipao je u ovu rupicu. Sada ga ovaj divanija, znatiželjnik, upita: »Šta to radiš, herife jedan?«,

[64] u originalu, list. 114 a.
[65] u originalu, list. 114 a.
[66] u originalu, list. 114 a.
[67] u originalu, list. 115 a.

a on odgovori: »Hoću da more iscrpem u ovu rupu.« »Ostavi to, to je nemoguće«, a čovjek mu odgovori: »E pa je li moguće onda da sve znanje postigne jedan čovjek?, a ti, kada si glupan idi i traži ga!«

HIĆAJA[68]

Trojica razbojnika napadnu nekakvu karavanu, opljačkaju jedan bogat tovar i prispiju u neki han da podijele pljačku. Kada jedan od njih zaspa, druga dvojica se dogovore i ubiju ga. Kada je i drugi zaspao ovaj treći sada ubije i ovog drugog. To je sve promatrao kroz nekakvu rupu neki čovjek, pa on tada napadne i ovog trećeg kesedžiju kada bijaše zaspao. Što činiš, ono ćeš i požnjeti.

HIĆAJA[69]

Nekakav kadija, vraćajući se sa službovanja kući, stiže u jednu kasabu, a sa sobom je vodio i svog hizmećara (slugu) Bošnjaka, koji nije znao turski govoriti. Kadija ovom slugi naredi: »Kupi mi u čaršiji jednu hoku berk... (čvrstu zdjelu)«. Sluga ode u čaršiju i kupi efendiji pet oka luka i donese ga kadiji. Kada kadija vidje šta je ovaj kupio, reče: »Dobro, kopilane jedan, od riječi hoka razumio si oka, a od riječi berk razumio si beš, ali odakle si razumio da trebaš kupiti luka?«

HIĆAJA

Jedan aga u Istanbulu imao je slugu Bošnjaka, pa mu jednom uz Ramazan naredi da u čaršiji za iftar kupi malih lenger-tabaka (tanjira) po jednu paru. Ovaj ode u čaršiju i pozove četrdeset tabaka (kožara) na iftar agi zajedno sa njihovim ćehajom i ovi dodoše.

HIĆAJA

Ispred dvoraca sultana Mahmuda u Istanbulu prolazila su dva siromaha, od kojih je onaj slijepi glasno izgovarao: »Ja Mahmud« (O Mahmude),

[68] u originalu, list. 115 a.
[69] u originalu, list. 115 b.

a drugi je govorio: »Ja Mabud« (O Bože, odnosno obožavani). Sultan Mahmud je onome što je dozivao Mahmuda dao jednu pečenu kokoš u koju stavi hiljadu zlatnika. Ovaj drugi siromah zatraži od slijepog koji je dobio kokoš da mu je proda i oni načine pazar. Kada je ovaj siromah rasporio kokoš, nade u njoj hiljadu zlatnika i potom reče »Bog ovako daje« i od tada je ostala poslovica »Šta može učiniti Mahmud onome kome Bog ne da!«

HIĆAJA

Jedan čovjek prodavao svoga roba kojeg kupi njegov prijatelj, neki hadžija. Prodavač je govorio hadžiji da ovaj rob nije za njega jer sve što govori laže, a hadžija odgovori da to njemu ne smeta i kupi roba. Jednoga dana rob ode hadžijinoj ženi (buli) i reče: »Tvoj hadžija hoće da se ženi, ali ja znadem iladž (lijek) kako ćeš to spriječiti. Treba da britvom odrezeš nekoliko dlaka ispod hadžijine brade kada on zaspi, koje ću ja odnijeti hećimu da ti napravi lijek, a ti ćeš meni zato dati boščaluk.« Sada rob ode hadžiji i reče mu da će ga njegova žena noćas zaklati. Hadžija se te noći pričinjao da spava, pa kada ugleda kako mu žena prilazi sa britvom, potegne sablju i posiječe ženu.

HIĆAJA

Neki čovjek došao u goste jednom spahiji, ali u spahije pred kućom bijaše ljuto pseto. Kada je obnoć zatrebalo gostu da obavi veliku nuždu, ne smijući od garova izaći pred kuću, gost obavi nuždu i izmet stavi u bešiku djeteta koje spavaše u drugoj odaji. Kada se spahinica ujutro probudila, ode do djeteta da ga previje, ali u pelenama djeteta imala je šta i vidjeti, ona ugleda, kako se to bosanski kaže *veliki klipak*.* U čudu spahinica pozove ukućane da vide šta je dijete poradilo, pa najposlije upita i musafira: »Može li dijete tako nešto uraditi?«, a gost će na to: »Ja mislim, dokle god je garov pred kućom, u bešici djetetovoj će biti toliki klipci.«

HIĆAJA

U nekom vilajetu se mještani neke mahale dogovore da svakog onoga ko tri dana ne klanja džematile (u džamiji) treba ubiti. Slučajno (kazara) neki čovjek izostane tri dana od zajedničkog klanjanja. Džematlije su sve ovo pratili, pa nakon tri dana dodu na kapiju ovom čovjeku i rekoše mu: »E sada

* Riječi štampane kurzivom u originalu su na srpskohrvatskom jeziku.

trebaš kroz tri dana da zatražiš tri posljednje želje, a zatim ćeš biti ubijen.« Ovaj, jako zabrinut, ode nekom svome prijatelju da se posavjetuje, a prijatelj mu reče: »Zatraži neka ti donesu vreću zlata.« Ovaj to zatraži, a mještani kako nisu imali toliko zlata pozajme zlato od padišaha i donesu ga osudenom. Drugog dana ovaj zatraži neka mu dovedu padišahovu kćerku, a mislio je da je i to nemoguća stvar. Sada mu dovedoše i princezu, a padišahu rekoše da ne brine, jer će njemu biti vraćeno i zlato i princeza kada ovaj čovjek bude pogubljen. Sada ovaj bijaše zabrinut šta će trećeg dana zatražiti, a princeza ga upita što je toliko zabrinut, pa ga ona posavjetova: »U mog babe u bašči ima veliki, kako se to bosanski kaže, MALJ, uzmi taj tokmak i stavi ga za vrata. Kada ti mještani dodu reci im da ti je posljednja želja da ovim tokmakom udariš svakog džematliju u glavu po jedanput, a mujezina da udariš dva puta i imama tri puta.« Kada džematlije dodoše na kapiju i saznadoše za ovu njegovu posljednju želju, nastade medu njima prepirka. Jedan od njih reče: »Pa, ljudi, mi se možemo ogriješiti o ovog čovjeka, možda je on i klanjao«, drugi reče da mu je vidio papuče u džamiji, a treći izjavi da je taj čovjek kod njega klanjao, pa se tako okaniše ovog čovjeka, a njemu ostade toliko blago i princeza.

- Nekakvom čovjeku je njegov neki dušmanin nekoliko puta palio krov kuće. Ali jedanput kada mu bijaše zapalio krov, izleti vlasnik iz kuće sa sabljom u ruci, a bijaše se sakupilo mnogo svijeta, pa on poviče: »O dušmanine, što je dosta, dosta, ja ću tebe sada ovom sabljom raspačati.« Najednom jedan čovjek poče bježati i tako ovaj sahibija varkom uhvati dušmanina.

HIĆAJA[70]

Sultan Murad, neka je na njeg božja milost, prije nego što je osvojio Bagdad, šetao je jednom sa vezirom. Prolazeći tako pored jednog sela naidu na veliko stado ovaca koje čuvaše jedan čobanin i mnogo pasa čuvara. Kada psi opaze došljake, navale na njih, ali im na to čobanin zaprijeti, i oni svi doletješe do čobana i pred njega stadoše drščući od straha. Sada sultan Murad pohvali čobanina kako je dobro pse uvježbao, a čobanin će na to: »Ej čovječe, moji su psi kao vojnici sultana Murada, jer i on da nije uvježbao vojsku ne bi polazio na Bagdad (ne bi se usudio).« Kada ovo čuje sultan Murad, najprije dobro uvježba vojsku i osvoji Bagdad.

[70] u originalu, list. 112 b.

HIĆAJA[71]

Dvojica ljudi dodoše kadiji da se spore. Kadija upita jednog od njih: »Kako ti poznaješ svoga tužitelja?«, a ovaj će na to: »Bolji je i od mene i od tebe, kadijo.« Kada ga kadija upita zašto tako govori, ovaj reče: »Ej kadijo, ako ti presudiš u moju korist (na moju stranu) jao ti li ga je meni.«

HIĆAJA

Nekakav čovjek je iz mlina na konju gonio kući jedan šinik brašna. U putu ga sretne drugi čovjek i reče mu: »Ej ahmače (ludo) jedan, što si na konja navalio toliki teret, sa jedne strane vreću brašna, a sa druge kamen, zar nije za hajvana lakše da si vreću sa brašnom prepolovio?« Kada ovaj to čuje (sasluša), malo razmisli, pa će onome čovjeku: »Tako ti dragog Boga, reci ti meni, kada si toliko pametan, šta ti kod kućeš imaš od mala (hajvana)?« Upitani odgovori: »Pa imam jednu-dvije koze, jednu kravu i jednu-dvije kokoši.« Sada ovaj ahmak na to odgovori: »Ja se ne mogu povesti za tom tvojom pameti, jer ja sa ovakvom svojom pameti imam kod kuće petnaest koza, nekoliko krava i mnogo kokoši. Prolazim se ja tvoje pameti«, pa prihvati konja za jular i nastavi ga goniti kao i ranije.

HIĆAJA

Nasrudin je zaprosio kćerku nekog uglednog čovjeka, ali mu je ne dadoše. Kada ga upitaše neki šta je bilo, da li su mu dali djevojku i hoće li mu je dati, on odgovori: »Pola je posla gotovo, jer ja hoću djevojku, a ako ona još htjedne mene, stvar će biti potpuno gotova.«

HIĆAJA

Jedan car upita šejha: »Koje dobro djelo je najbolje, pa da činim?« Šejh odgovori: »Najbolje je za tebe da stalno spavaš i da nikada nisi budan.« Car na to uzvrati: »Zašto mi to preporučuješ kada znaš da je pokudeno mnogo spavati?«, a šejh mu odgovori: »Kada bi ti stalno spavao, ne bi nikada zuluma (nasilje) činio.«

[71] u originalu, list, 112 b.

HIĆAJA

Behlul je jednom dnevno objedovao, i to samo sira i hljeba. Behlulov brat koji je bio car (Haruni Rešid) pozivao bi Behlula svaki dan da zajedno objeduju, ali divanija Behlul nije nikada na to pristajao. Zato car upita jednom Behlula što ne dolazi da zajedno jedu, a Behlul na to zatraži da mu donesu jedan usijan sač, stane na sač i izgovori samo riječi: »Sir i hljeb« i brzo skoči (neopržen) sa sača. Zatim pozove brata cara neka i on stane na sač i neka nabroji sva ugodna, brojna jela koja je samo u jednom danu pojeo.

HIĆAJA

Nekakav čovjek se pobrkao u broju klanjanih rekata namaza, pa upita svoju ženu koliko je rekata klanjao. Ona odgovori da ne zna broja, a on je na to istuče što nije brojila rekate.

HIĆAJA

Neki čovjek je imao tri murada (želje) i nije znao koji bi od njih prvo zatražio od Boga da mu ga ispuni, pa se o tome posavjetuje sa svojom ženom. Žena mu reče: »Prvo traži da ja postanem lijepa.« Kada se žena proljepšala, zatraži od muža da se s njim razvede, jer da ona tako proljepšana nije više za njega. Muž pusti ženu koju sada kadija vjenča za sebe. Sada ovaj čovjek zaželi drugi murad da njegova bivša žena postane ljutita. Kada kadija vidje kako mu je žena postalja ljuta, i on se s njom razvede, a ona potom ode svom prvom mužu i reče: »Moli Boga da postanem kakva sam i bila« i tako on ispuni i treći murad. Pa shvati ovo.

HIĆAJA

Jedan ludak bi stalno govorio: »Ja sam vo, pa zakoljite me.« Tako jednom prisutni, bajagi, pripremiše kasapa, koji se zastre boščom, počne oštriti nož i reče neka mu dovedu toga vola, a ovaj čovjek koji je zamišljao da je vo patio je od nejelice i bio mršav. Kada dovedoše čovjeka, kasap reče. »Ja ne mogu klati ovako mršava hajvana, pa treba najprije da se ugoji, pa ću ga onda zaklati.« Kada ovo čuje čovjek, počne jesti i ozdravi tako da više nije zamišljao sebi da je vo.

HIĆAJA

Nekakav delija došao na konak nekoj starici, a i ranije je njoj navraćao i dosadivao. »Ovog puta želim samo da noćim i ne želim jesti.« Starica mu dozvoli da noći, a on sjede kod odžaka i nakon nekog vremena reče: »Babo, ja sam gladan, molim te daj mi lonac da skuham dva-tri kamena da pojedem.« Starica mu donese lonac i vodu, a on stavi kamenje da se vari. Poslije toga reče starici: »Molim te, ako imaš malo brašna, donesi mi da stavim u lonac, biće bolje vareno kamenje«, pa mu starica i to donese. Domalo zaišče jedno jaje, a potom malo i kajmaka i tako napravi dobru čorbu, izbaci kamenje i počne jesti čorbu. Baba se začudi i reče: »Zašto si me prevario kad si se zakleo?« Naljuti se i zaviče: »Izlazi!«.

– Nekakav čovjek[72] je dozivao Jehudiju: »Baba kardaš« (brate moj?). Kada su ga pitali zašto ga tako doziva, ovaj reče: »Eh, ne mogu drukčije, jer sam njegov dužnik.« I to ostade kao poslovica.

– Naš muftija Svrako volio se šaliti, pa ga jednom upita neko: »Koliko si star, koliko ti je godina?«, a muftija odgovori: »U vrijeme banjalučke vojne *hodo (hodao) sam bos*...«*

– Isto jednom zgodom upita neko muftiju (Svraku) da li u tako odmaklim godinama može općiti sa svojim halalom, (ženom) a on odgovori: »Svako jutro idem u hamamdžik (banjicu).« Ovaj herif pomisli da se muftija svako jutro kupa (poslije spolnog akta), a muftija će na to: »Uzimam abdest za sabah-namaz«. Šala, ali istina.

– Neki kadija je dobio službu (mansib) u mjestu Stari Vlah, pa kada ga upitaše gdje služi, on odgovori: »Postao sam Stari Vlah.«

– Nekoj starici rekoše da će je udati (naći joj muža), ali ako na vrhu one munare vidi iglu, a ona odgovori: »Vidim iglu, ali ne vidim munare.«

[72] u originalu, list, 103 a.

* Riječi štampane kurzivom u originalu su pisane na srpskohrvatskom. Banjalučka vojna je bila 1737. godine.

– Jedan Halač, po imenu Ismail-baša, kojeg sam poznavao, išao je na hotinsku vojnu, ali bijaše tirjačija, upotrebljavao je opijum. Išao je pješice, a za sobom za jular vodio konja. Neko ga sretne pa ga upita: »Ismail-bašo, zašto ideš pješice, kamo ti konj?«, a on reče: »Evo ga za mnom«, ali kada se obazre, nigdje konja. Zabilježeno iz djela »Hajatul-hajvan« (Život životinja):

– Golubica, ženka, osim svog odabranog mužjaka goluba drugog ne traži i ne želi. Golubica se svome golubu dotjeruje, ukrašava, pa ženka ženku, a mužjak mužjaka napada. Nose i jaja ali ona nisu dobra. U vrijeme parenja se ljube. Mužjak nekada leži na jajima i izmjenjuje se sa ženkom.

– Crni orao, bosanski zvani *Krstaš oro palastroser*,* lovi janjad, pse i drugi manji hajvan i veoma je poznat. Njegovo društvo iznemoglog ovakvog orla odnesu na svojim ledima na jedan izvor u Hindu (Indiju), bace ga u izvor i on se pomladi (postane feniks).

– U omanskom moru ima jedno iskrivljeno ostrvo, koje se izdaleka vidi, ali niko od njeg nije dolazio. Na jednom ostrvu ima jedno drvo pod čiji se hlad može skloniti sto hiljada ljudi. Ima i jedno drvo od čijeg ploda se čovjek pomladuje, lice bude glatko, a bijela brada pocrni...

Ima i ljudi koji žive na drvetu i skaču s drveta na drvo, jedu plodove drveta, a na drugom opet ostrvu ima ljudi bez kose, vrlo čudnih glasova. Na nekom ostrvu ima toliko zlata da je ono tamo bez vrijednosti i psima od zlata prave lance.

Ove zanimljivosti našao sam u listinama kod Sunbul-imama,[73] ali to on svakom ne pokazuje.

– U jednoj ladi se nalazilo petnaest muslimana i petnaest daura, ama da bi demija bila spasena trebalo je u more baciti deset ljudi. Nisu se složili da bacaju kocku ko će biti bačen nego pristanu da stanu u halku (krug) i da tako svakog devetog treba baciti. Jedan izmedu muslimana, ali jako bistar, rasporedi ih u krug i sa tim rasporedom se složi i kapetan daura:

*Riječi štampane kurzivom u originalu su pisane na srpskohrvatskom.

[73] Imam džamije u mahali Sumbol-česma u Sarajevu.

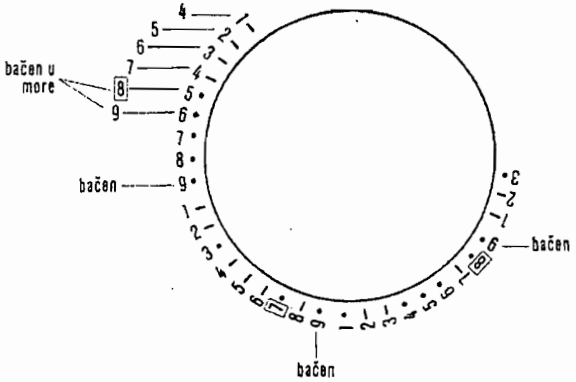

U ovom krugu označeni crticama su muslimani, a tačkama označeni su dauri. Sada počeše brojiti i svakog devetog bacati u more, ali kako su bili rasporedeni pri brojanju su morali bacati samo daure, a muslimani svi ostadoše.

Jedan alaj (skupina) golubova nalazi se na sačaku (rubu krova), a drugi alaj dolje na zemlji. Sada ovi golubovi sa krova rekoše onima dolje: »Ako nam dadnete jednog goluba, tada će nas biti tri puta više negoli vas dolje«, a ovi sa zemlje odgovore: »Dajte vi nama jednog goluba, pa će nas biti jednak broj.« Evo sada rješenja: Na krovu je bilo pet, a na zemlji tri goluba. Za ovako postavljeni zadatak drugi brojevi ne bi odgovarali.

PITALICA

– Jednu zgradu čuvaju 24 vojnika, koji su rasporedeni ovako: na sva četiri ugla su po 3, a i na sredini svake od 4 strane su po 3 vojnika. Sa sve 4 strane se vidi po 9 soldata, a oni su, kako vidimo, raspoređeni na 8 mjesta. Kada pomnožimo 8x3 izlazi 24, a i kada vršimo sabiranje izlazi tačno 24 soldata. To izgleda ovako:

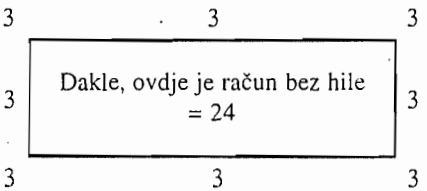

– Sada opet zgradu čuva po 9 vojnika sa svake strane, a rasporedeni su ovako: Na dva suprotna ugla je po 5, a na druga dva po 3 soldata, dok su na sredini četiriju strana po 1 soldat. I ovog puta je sa svake strane, dakle, po 9 soldata, ali kada ih saberemo, njihov broj iznosi 20 soldata, odnosno za manje od spomenutog broja. Vjerovatno je njih nadglednik pustio kućama da uživaju sa ženama i svojima. Evo kako to izgleda:

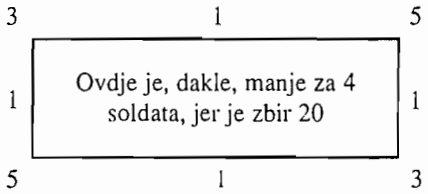

– I opet zgradu čuva po 9 vojnika sa svake strane, ali sada imamo 128 soldata, a to izgleda ovako:

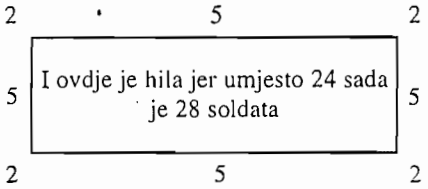

– Dudundije,[74] to jest svatovi kada vode mladu udaraju u bubanj; sviraju i pjevaju ovako: »*Kao šipka tanka visoka lijepa, tanka visoka lijepa*«, a drugi jakim glasom, odgovaraju: »*Kada dodemo vidjećemo, kada dodemo vidjećemo.*«

– Kada halači pucaju pamuk, znadeš li šta im jajluk govori, evo šta: »*Dupe dupe duz, dupe duz, dupe duz*«, a tetiva idući odozdo gore kaže: »Silik, silik.«

– Kečedžije, to jest dirindari, krupnim glasom govore: »*Da ti znadeš što ja znam, dirin, dirin, da ti znadeš šta ja znam, dirin, dirin.*«.

[74] u originalu, list. 102a

– Da li znadeš šta kokoš kaže (viče) da je svijet čuje, kada snese lažno jaje? Evo šta kaže: »Gel (dodi), bak (vidi), bak, bak.«

– Đaurska dova: »Sačuvaj me *psa Garova i turčina Manova i tavne noći i nevidene bijede.*«

TUMAČENJE SNOVA[1]

Ja mislim da je i svaku noć moguće doživjeti istinit san i tako dokučiti nešto od tajni iz nama nevidenog svijeta. Ali za to treba onaj ko to želi da se potrudi i u pola noći da se sa aškom digne iz jataka, zatim da uzme abdest i potom da klanja, da slavi i veliča Stvoritelja, a uz to, ako to može, da zaplače i u sebi probudi strahopoštovanje prema Bogu. Zato ko sa ljubavi to učini vidjeće istinit san pa ne znam ko taj bio. Ali na opisani način to učiniti nije jednostavno, jer naše strasti i šejtan ne ostavljaju nas, pa se sa lijenošću i nemarnošću to ne dogada. Potrebni su poniznost, plač i ašk. a od aška (ljubavi) svrha je da Allaha slaviš, a da to niko ne gleda i ne čuje. jer pretpostavimo, na primjer, onog ko želi da ga drugi vidi kako on slavi Boga, ili, na primjer. onog ko čini krivokletstvo da bi se domogao nečeg. takav je, na žalost, lud i nikada se neće otrijezniti.

Na spomenuti način ko može postupiti bez sumnje njegovi snovi će se ostvariti, ali u sebi ašk razviti nije jednostavno ni svakom omogućeno, to je božje davanje, ves-selam.

– Prošle godine, kada se nagadalo ko li će pobijediti Moskov ili Osmanlija, klanjao sam istihare i u snu vidio jednog kafira u zelenoj feredži, a na glavi mu ispod mudževeze bijaše golem turban. Ovaj sjedaše u jednom mihrabu ledima okrenut prema kibli. Ja upitah nekog što li je ovaj došao, a on mi odgovori da će sa brda doći još jedan kafir da pregovara. I zaista je te godine Moskov pobijedio.

– Moja mala curica ležala je nekoliko dana od bolesti ospica. Mnogo sam se brinuo šta će sa njom biti, pa sam jedne noći u snu vidio kako vuk ščepa glavu moga djeteta i dijete ubrzo umre.

[1] Tumačenje snova u originalu, listovi, 150 a-152 b.

– U bašeskije Nale Sulejmana bijaše jedno dijete na putu da se rodi. U želji da sazna da li će se roditi muško ili žensko, zatrazio je od mene da mu klanjam istihare. Na snu sam vidio muško dijete i upravo se rodi muško dijete.

– Evo još jednog istinitog sna iz carstva snova: Jedne noći sanjam kako u kući moje majke jedem taze kukuruzni hljeb. Sutradan na javi, nekakvim poslom zatrebalo mi da odem do kuće moje majke kada ona najednom preda me iznese islah vruću kukuruzu i ja je jedoh.

– Ovom sličnih snova doživio sam mnogo. Na primjer, nekog koga nisam dugo vremena vidio usnim na noć prije nego što ću ga sutradan vidjeti.

– Da bi se ovakvi snovi mogli doživjeti, potrebno je biti čist i sa abdestom leći, a uz to učiti (dove), a treba malo i zaspati. Tevećelija ne doživljava istinite snove.

– U osamdeset i četvrtoj godini[2] da saznam koja li će vojska pobijediti klanjao sam istihare i usnih se na nekoj poljani, i kao da sam veliki junak kojem na svijetu niko nije ravan, pa sam tako dva čovjeka s nogu oborio, a dvojicu u ruke ščepao.

Zatim sam se usnio u nekom halvatu zabavljen sa nekim koncima. Kako sam bio u mračnom halvatu, posao mi nije išao za rukom i ja sam bio nemoćan.

– O istom dogadaju sam jednom sanjao kako unidoh u jedan mihrab i sa srca počeh učiti Fatihu sa Besmelom.

– Medutim, u osamdeset i trećoj godini, kada se nagadalo u čijim rukama će ostati Hotin, vidjeh u snu... (nečitko).

[2] 1184. hidžretska godina počinje 27. IV 1770. a završava se 15. IV 1771. godine.

– Za jedno moje dijete, koje je ubrzo trebalo da se rodi, usnio sam nakon klanjanja istihare kako ludi Baba Alija obilazi oko moga dućana, a drugi put usnih hegbeta i rodi mi se muško dijete.

– Kada je ono stigao ferman jamacima o odlasku na vojnu i kada se nisu mogli složiti koji jamaci, novi ili stari, treba na vojnu da idu, ja usnih kako se otvoriše vrata jedne odaje iz koje su golubovi pokušali da izadu, ali im se nije dalo. Izašao je samo jedan golub, ali se i on odmah nakon izlaska zaustavi na drvetu. U to neko pokuca na vrata i tako jamaci ne odoše na vojnu.

– Kada je jednom Mula Hasan želio znati da li će mu se roditi muško ili žensko dijete, u snu je videno jedno žensko dijete, pa se žensko i rodi.

– U vrijeme kada je Velihodžić hadži Mehmed-efendija bio otišao na hadž, poslije Kurban-bajrama se govorilo da li je obavio hadž i je li zdravo, u snu sam vidio kako mi Uzun Mahmud, bašeskija, daje pola groša za iskat i stavi mi novac za pojas. Protumačen je san tako da je Velihodžić obavio hadž i da je zdrav.

– Na podsticaj abadžije Mula Hasana klanjao sam istihare zanimajući se da li je Fojničanin Mehmed-efendija dobio muftijski položaj ili nije dobio, a koji već duže vremena u tu svrhu boravi u Istanbulu, usnio sam dvoje djece... (nečitko).

– Moj učenik Mula Jašar Šatić sjedio bi u mene u dućanu i sa mnom pričao, a uz to bi ponešto i svijetu pisao, jer nije imao svoga dućana, a ja to nisam sprečavao, jer bi i on tako ponešto zaradio i ja sam ga držao kao svoje dijete. Jednom i on sebi iznajmi dućan, a prije toga me nije bio obavijestio. Ja prije toga vidjeh u snu kao da se svadam sa svojom ženom i s njom se razvodim. Meni ostade moj mali sin kojeg moradoh dati drugoj ženi na dojenje, nekoj daurki. Sutradan, kada sam došao u dućan, obavijestio me Mula Jašar da on odlazi u drugi dućan kojeg je već iznajmio. I ja tako protumačih da se na ovo odnosi moj sinoćnji san.

– Sa Šejhom hadži-Sinanove tekije Šejh hadži-Mehmedom mnogo sam razgovarao o tesavufu, a i mnoga djela o tesavufu sam pročitao, kao, na primjer, djelo Ahmedije i Fusus, i još mnoga druga. Osim toga, sa mojim učenikom berberom Mujom danonoćno sam raspravljao o božjoj opstojnosti i tako bijah pomišljao da napišem djelo o tome. Ali jednom sanjam kako sam postao alkemičar i kako se u mojoj ruci željezo i bakar pretvaraju u zlato. Kada sam se probudio, protumačio sam ovaj san tako da sam došao do prave spoznaje i da tajne svakom ne treba otkrivati, jer ih mnogi neće pravilno shvatiti.

– Jedne noći sanjam jednu staricu kako ide prema meni i sutradan mi jedan čovjek donese šest vižlina, kojim se parama nisam nadao.

– Isto tako, prije nego što mi se rodila moja jedna kćerka, na malo vremena, sanjam da je Sabura Hadži Bego vjenčao mi jednu svoju kćerku i uz to mi dao miraz. Do malo poslije rodi mi se žensko dijete. Uistinu, ima mnogo snova koje nije potrebno ni tumačiti, jer su posve jasni.

– Na malo vremena prije rodenja moje kćerke Zejnebe vidio sam u snu kako mi u susret dolazi jedno žensko dijete.

– Meni, siromahu, jednom prilikom je u vlasništvo došlo nešto imetka. Na malo prije toga sanjao sam kako slatko pušim duhan, iako nisam pušač. Iste noći sam vidio i kako mi dvije žene dolaze u susret.

– Na nekoliko vremena prije nego što je moj punac zadavljen, usnio sam ga kako leži mahramom povezana vrata i povezanih očiju, a uz to još vidjeh u haremu Begove džamije mnogo svijeta. Poslije toga domalo on je zadavljen i na dženazi mu bijaše mnogo svijeta.

– Jedne noći sam u snu vidio kako mi dolazi jedna žena u susret. Sutradan mi nenadano jedan čovjek predade jednu svotu novca, a kad god sam žene sanjao, dobio sam para.

– U hiljadu stotinu i osamdeset i osmoj godini,[3] kada se nagadalo da li će popisani dalkiliči otići na vojnu, klanjao sam istihare dva puta i oba puta usnio čovjeka po imenu Hasan (dobro) a otići na vojnu i boriti se u istini je dobro a ne zlo, pa je tako protumačen san.

– Na pet dana prije smrti moje dvogodišnje kćerkice Zejnebe, usnio sam kako je moj umrli djed odnese iz mojih ruku, a sanjao sam i kako oblačim nekakve tijesne papuče, zatim kako se utrnu svijeća u mom fenjeru i poslije toga mi dijete umre.

– Uvijek kada god sam sanjao da sa užitkom pušim duhan, sutradan bih dobio nekakve pare, a kada se sanja i izmet, znači da će se nešto dobiti.

– Kada je moja žena bila noseća sa sinom Mustafom, istihare mi je klanjao abadžija Mula Ibrahim i u snu je vidio kako se jedno dijete igra sa muteselimovim sinom Mustafom. Poslije toga mi se rodio sin kojem sam dao ime Mustafa, sin Mustafin, sina Ahmedova, sina hadži-Kadrijina.

– Istinit san je viden i kod slučaja kada je pobijedila grupa fanatika koja je sprečavala Šejha hadži-Sinanove tekije da pošalje muraselu. Na malo prije toga slučaja u snu je viden mutapćijski terdžah u nekoj tekiji i na njemu stoji izraden kolan. Do pet-šest noći poslije toga u tekiji je pao sa zida čalar-sahat kod kojeg su čarci bili pokvareni. Ali je rečeno da će Šejh tekije to popraviti, pa je tako i ovaj slučaj bio riješen, i opet je ostalo sve kako je i ranije bilo.

– Evo i sna koji mi je predskazao smrt moga sina Ahmeda: sanjam kao da mi je dijete izašlo u (nečitko), a drugi put ga vidim kako je uzelo vatru u ruke, a ja mu učim sure Jasin. Tako je bilo i na javi.

– Isto tako hiljadu stotinu i osamdeset pete godine, kada je Muhsinović sa bosanskim askerom vodio borbu s neprijateljem, klanjao sam istihare i u snu sam vidio velike crne oblake kako se kreću i rastu, a iz kojih

[3] 1188. h. godina počinje 14. III 1774. a završava 3. III 1775. godine.

munje sijevaju. Gledajući ovo zaklanjao sam se i mislio nije li ovo propast. Pala je velika kiša i ja sam pokisnuo. Kada sam se probudio, san mi je bio jasan kao sunce i upućivao je da je osmanlijska vojska raspršena, a da je neprijatelj navalio kao crni oblaci. Domalo poslije toga dode vijest o tome.

– I hiljadu stotinu i osamdeset i šeste godine,[4] kada se nagadalo koja li će vojska pobijediti, klanjao sam istihare i u snu vidio čovjeka kome je ime Salih (znači dobar). Kada sam i po drugi puta za istu stvar klanjao istihare, opet sam usnio Saliha. Nekoliko dana poslije toga došla je vijest da je uspostavljen mir (sulh) i da neće biti rata.

– Evo još jednog istinitog sna: Moja majka je preko godinu i po dana ležala bolesna i mnogo je boli podnijela. Prije njezine smrti, na malo vremena, sanjam kako joj se srušila kuća i da joj se gradi nova kuća ispred koje teče rijeka.

– U svrhu da se odlučim da i dalje ostanem u malom dućanu pod sahat-kulom, a kojeg sam iznajmio uz mjesečnu kiriju od dvadeset para, klanjao sam istihare i na snu ugledah kako se prema meni kotrlja jedna velika gruda snijega i na jednom brijegu se napravi čitavo brdo snijega. I ovo bijaše istiniti san, jer otada sam počeo dnevno zaradivati i po dvadeset para, dok sam dotle zaradivao svega tri do četiri pare, naravno, sve od pisanja.

– Evo još jednog istinitog sna: U osamdeset i trećoj godini sanjao sam kako se najednom sruši menzilhana moga oca i tada je moga oca dohvatila kap, pa je veliku muku potegao, ali se još više razbolio kada sam usnio da mu se kuća srušila.

– Na malo vremena prije nego li će umrijeti moj amidža, nastanjen u Beogradu, sanjao sam kako ga kolukčije tjeraju sa sohama i on najposlije pobježe u jedan sokak.

– Na nekoliko vremena prije nego što su moja dva sina Abdurahman i Ahmed umrli od kuge, usnim kao da se nalazim u mojoj bašči ili bašči moga

[4] 1186 h. godine počinje 4. IV 1772. a završava se 24. III 1773.

punca Mustafa-age, ali uglavnom u bašči. Tu ugledah dva katmera od kojih je jedan procvao, a drugi još nije procvao. Ja uskinem procvjetali katmer, a u to se otkinu i onaj neprocvjetali. Nakon toga mi oba sina umriješe od pošasti kuge.

– Jedan od istinitih snova je i onaj koji je viden na malo prije poznatog slučaja sa agom-zabitom, koji je pobjegao. U snu je videno kako aga-zabit izlazi kao malo dijete sa skupinom žena. Do malo poslije toga su žene izazvale onu poznatu bunu i navalile na aginu kapiju.

– Kada je Mula Hasanu trebalo da se rodi dijete, klanjao sam istihare i u snu vidio kako jednog kafira nose na tabutu, a na koji je stavljen lijepo zamotan čatal-turban. San je protumačen tako da će se, s obzirom na to da dijete ne nosi saruka, roditi žensko dijete.

– Jedne noći sam sanjao kako propadam u neku veliku provaliju i sutradan sam mnogo para dobio, ali ne odjednom nego sve po pet-šest para.

– Jednom prilikom je nekoliko osoba od mene zatražilo da sebi nadem zamjenika u službi imama. Kako ja nisam želio da izazivam svadu, to oni nadoše drugog imama, a to bijaše u doba haranja kuge. Poslije toga jedne noći usnim da sam u nekoj kući u toj mahali gdje mi je zatrebalo obaviti nuždu, ali tu je tekla voda i svu nečist odnosila. Taj sam san protumačio tako da ću opet dobiti službu i nisam čekao ni puna dva mjeseca te ponovno dobih tu službu.

– Za velikog haranja kuge usnio sam jedne noći moga osmogodišnjeg sina kako se u groblju popeo na nekakvu voćku, pa ugledavši ga rekoh mu: »ČUVAJ SE.« Kada sam se probudio, protumačih san tako da će mi sin oboljeti od kuge, jedno zbog toga što sam ga usnio u groblju, a drugo što se popeo na drvo, a penjanje predstavlja opasnost, i zaista ne prode ni dva-tri dana, a sin mi se razboli. Ali kako da saznam da li će bolest prebroditi ili će umrijeti, to ja sebi protumačih iz mojih riječi ČUVAJ SE da će dijete ozdraviti. Mnogo sam se brinuo i žalostio zbog njegove bolesti.

– U osamdeset i četvrtoj godini na pitanje: »Da li će Osmanlija nadvladati Moskova?« klanjao sam istihare i usnio kako u ruci držim Mushaf i tražim poglavlje »Feth«,[5] ali ga nikako ne mogu da nadem. U Mushafu sam umjesto toga medu listovima nalazio mnogo izdijeljanih komadića drveta koje ja povadih. Ovaj san upućuje na to da Osmanlija neće pobijediti, a sitni komadići drveta mogli bi se odnositi na postupak vezira Muhsinovića, koji zavede red pobivši izvjestan broj odmetnika.

Ovaj san je upućivao na to da muftiluka još nije dobio, a uistinu je tako i bilo, jer tada kada sam ovo sanjao nije još bio dobio taj položaj.

Do nekoliko vremena poslije toga opet sam klanjao istihare da bih saznao da li je spomenuti dobio muftiluk i usnih kako je Šejh hadži-Sinanove tekije hadži Mehmed-efendija došao u Begovu džamiju i sa svojim muridima u halki zikr čini. Ovaj san je upućivao na to da je muftiluk dobijen...

– U hiljadu stotinu osamdeset i četvrtoj godini, kada se ono nagađalo da li će izmedu Osmanlija i Franaka biti mir ili rat, u snu sam vidio, ali kao da je to na javi, jednog našeg rodaka i kao da su medu nama nastupili veoma hladni odnosi, a ni zbog čega... (nečitko).

– Jedno moje dijete u petoj godini bijaše se razboljelo od bolesti vrućice, ali na malo vakta prije nego se razboljelo sanjam kako mi sa ovim djetetom idemo u arabi na Ilidžu, ali po tako ružnom putu da smo najposlije morali izaći iz arabe. I ovo je istinit i jasan san.

– Na malo vakta prije nego li je naprasno umro derviš Ibrahim Puhić, sanjao sam kako donesoše jednu dženazu na čijem tabutu bijaše stavljen derviški ćulah. Kada upitah ko je umro, rekoše mi da je to derviš Salih, ali kada pogledah, učini mi se da je to derviš Mustafa, koji je umro prije dvadeset godina i tome se ja začudih. Ali se ovaj san ostvario, jer je ovaj derviš Ibrahim pokopan upravo do spomenutog derviša Mustafe kojeg sam na snu vidio.

– Jedne noći sam sanjao kako se oba kanata sokaknih vrata moje kuće srušiše na zemlju. Poslije toga su moje dvoje djece dugo ležali od bolesti vrućice.

[5] Osvojenje, otvaranje.

Žene i muškarci nisu podudarni u svemu, a i samo zviježde ukazuje na mnoge razlike medu njima. Tako, na primjer, i u pogledu samih bolesti, jer ima bolesti koje su svojstvene samo ženi, a od nekih boluju samo muškarci.[6]

Snovi žena kreću se uglavnom oko jela, bulgura ili sanjaju nešto kalajli, svijetlo, zvijezde, stvari često vide u izmijenjenom obliku. Od mnogih sam žena slušao kako su sanjale zlatnu pticu.

[6] u originalu, list. 163 a.

NEKI DOGAĐAJI IZ SVJETSKE ISTORIJE

(NEKI DOGAĐAJI PO STVARANJU SVIJETA)[1]

– Prema jednom mišljenju Adem i Hava (Adam i Eva), neka je mir i spas na njih, sastali su se na brdu Arefe (Arefat) i sagrađena je Kaba godine 100.[2]

– Umro je Adem alejhiselam u petak 7. nisana 1000-te godine, a živio je 930 godina.

– Rođen je Idris Hanuh, sin Berda, sin Milajilova, sina Kajnana, sina Enošera, sina Šitova alejhiselam, 1122. godine.

– Umro je Šit 1142. godine, a živio je 912 godine.

– Uzdignuće Idrisa alejhiselam 1467. godine, a živio je 365 godina.

– Propast Nuhova naroda (Nojev potop) u 2242. godini, 1240. godini, 1307. godini, 1560. godini, 1606. godini.

– Umro je Nuh alejhiselam, 2592. godine, a živio je 950 godina.

– Početak vladavine Nemrudove, sina Kenanova, jednog od vladara Babilona i (nečitko) 2996. godine.

– Umro je Abir, sin Šaliha, to jest Hud alejhiselam, koji je živio 464 godine.

– Propast Semudova naroda 3120. godine.

– Umro Salih alejhiselam u Hadremevtu 3253. godine.

– Roden je Ibrahim alejhiselam u Babilu i gradnja Kudusa 3323. godine.

– Nemrudova vatra (Spaljivanje Ibrahima), u selu Kuti/?/, jednom od mjesta u Babilonu, 3363. godine.

– Roden je Ismail 3401. godine.

– Ihtitani (sunećenje Ibrahima) u Kudumu 3403. godine.

– Propast Lutova naroda 3422. godine.

---

[1] u originalu, list. 116b-117b.

[2] Ovdje je Bašeskija računao vrijeme po starim historijama od »postanka svijeta«.

– Rodenje Ishakovo i gradnja časne Kabe 3423. godine.

– Žrtvovanje i silazak kurbana i rodenje Ejuba alejhiselam 3435. godine.

– Gradnja Aleksandrova zida (Seddi Iskender) 3460. godine.

– Roden Jakub, sin Ishakov, neka je mir na njih dvojicu 3483. godine.

– Umro je Ibrahim, a živio je 175 godina, 3498. godine.

– Umro je Ismail alejhiselam u 137. godini, 3546.

– Rodenje Jusufa, sina Jakubova alejhiselam 3574. godine.

– Umro je Ishak alejhiselam 2602. godine, a živio je 137 godina.

– Vladavina Jusufova, počela 3613. godine.

– Umro Jakub alejhiselam, koji je živio 147 godina, a bio je rastavljen (od sina Jusufa) 21 godinu. – Umro je Ejub alejhiselam, koji je prije iskušenja (bolešću) živio 60 godina, a poslije ozdravljenja živio je još stotinu i četrdeset godina. – Rodenje Imrana, sina Kahšina Lavi, sina Ishakova, oca Musaova (Mojsijeva) 3678. godine.

– Umro Jusuf alejhiselam, a živio je stotinu i deset godina, roden Harun, sin Imrana alejhiselam i početak vladavine Faraona 3745. godine.

– Roden Musa, sin Imrana, u Misiru 3748. godine.

– Propast naroda Ejke, to jest naroda Šuajbova u Medini 3812. godine.

– Umro Imran, otac Musaov i dogodilo se poslanstvo Musaovo, 3814. godine.

– Sastali se Hidr i Musa kod Medžmeul-bahrejna i propast Karunova 3822. godine.

– Potopljen Faraon u moru Klzum (Crveno more) 3828. godine.

– Umro Musa alejhiselam u pustinji Tih (izmedu Sueske prevlake i zaljeva Akabe), a živio je 110 godina, 3896. godine.

– Početak izgradnje Nikomodije (danas Izmit u Turskoj), to jest Istanbula i Aja Sofije, i početak izgradnje Haleba (Alepo), 435. Grad Konstantinija je poslije ovoga još dva puta obnavljan i oba puta nazvan po njegovim utemeljiteljima, a prvi od njih je Niko, koji je na mjestu Aja Sofije bio sagradio jednu crkvu, a koja je stradala od zemljotresa. U isto vrijeme se dogodilo i rodenje Davudovo (Davida) alejhiselama, 4333. godine.

– Ubijen je Džalut (Golijat) od strane Davuda u borbama sa Amalikom 4363. godine.

– Roden je Sulejman, sin Davudov, nek je mir sa njima godine 4391.

– Umro Davud alejhiselam u 70. godini. To se dogodilo 4403. godine.

– Početak izgradnje džamije Mesdžidi Aksa, a koja je izgradnja dovršena za sedam godina kao i izgradnja Kudusa, prijestolnice Sulejmanove 4408. godine.

– Dolazak Belkise, kraljice Jemena, vladar Himjera, Sulejmanu alejhiselam 4592.

– Umro je Sulejman, a živio je 52 godine, 4443. godine.

– Uzdignuće Ilijasovo alejhiselam 4526. godine.

– Poslanstvo Ilijas alejhiselamovo 4526. godine.

– Poslanstvo Junusa, sina Matejeva 4592. godine.

– Izgradnja Rumije-kubra (Velikog Rima), to jest Kizil-alme od strane Romuluša jednog od vladara Ruma. Za prijestolnicu je uzeta Adana Martis. Nakon izgradnje do sedamnaest godina broj stanovništva se popeo na stotinu pedeset hiljada duša, a osam godina poslije (nečitko).

Ovo je preuzeto iz djela Ruhut-tevarih.

Umro je Junus alejhiselam 4683. godine.

– Gradnja Bizanta, to jest Islambola, a nakon što je od zemljotresa stradao za Nikomedija 4757. godine. Konstantinova izgradnja je počela 975 godina kasnije, jer je Bizantis jedno vrijeme bio u zatvoru u Španiji, koji je nakon izlaska iz zatvora došao u Rumeliju i osvojio spomenute zemlje pa je tada obnovio i zidine Konstantinopolja po drugi put. U nekoj vojni je njegov mač pao u Dunav, a poslije ga je izvadio sultan Bajazid, sin Mehmeda i sada se nalazi u carskoj riznici.

DOGAĐAJI OD NEBUKADNEZARA (NABUKODONOSORA) DO SKENDER BERDARA

– Umro je Danijel alejhiselam 4915. godine.

– Obnova Bejti Mekdesa od strane Gureš Farisije, to jest Kastasba i pojava Zerdešta (Zaratustre), medusijske ispovijesti 4937. godine.

– Rodio se Iskender (Aleksandar) Makedonski u Makedoniji i umro Eflatun (Platon), božanstveni, Sokratov u Konji 5260. godine.

– Rodio se Jahja (Johana), sin Zekerija alejhiselama i roden je Isa alejhiselam (Isusa) u Betlehemu, jednom kraju Kudusa u doba vladavine Bureškani /?/. Rodenje Jahja alejhiselama dogodilo se prije Isatova rodenja na šest mjeseci po jednoj verziji, a Merjema (Marija) je bila tetka Jahjatova, to se dogodilo 5584. godine.

– Pogubljenje Zekerija alejhiselamovo (Zakarije) od strane Jevreja, a Zekerija je živio stotinu godina i odlazak Merjeme u Misir 5585. godine.

– Dolazak Merjeme (Marije) sa Isatom, neka je mir s njima, i njihovo naseljavanje u nahiji Gur, jednom od predjela Šama 5596. godine.

– Mesih (Isus) počeo pozivati u vjeru u nahiji Gur i zaklan je Jahja alejhiselam posredstvom Herodosa 5616. godine.

– Uzdignuće Isaovo 5617. godine.

– Umrla je Merjema (Marija) u 53. godini, 5623. godine.

– Rušenje Bejti-mukaddesa po drugi put od strane cezara (Kajsara) Titusa 5657. godine.

– Početak putovanja Ptolomeja 5716. godine.

– Umro je Deklatjanos (Dioklecijan) i padišah Konstantina, prvog kršćanskog vladara Rumije-kubra (Velikog Rima) i početak istorije Kopta 5876. godine.

– Prenos prijestolnice Konstantina iz Rumije-kubra u Bizant i obnova njegovih zidina kao i ponovna gradnja Aja Sofije 5879. godine.

– Konstantinova izgradnja (Bizanta) počela je do hiljadu godina poslije Bizantinove izgradnje, pa je po Konstantinu i nazvan Carigrad Konstantinopolom. Prema nekim rumskim istorijama, gradnja je dovršena 5830. godine.

– Hodočašće u Kudus Helene, majke Konstantinove, vađenje križa/?/ i gradnja crkve Kumame po naređenju Konstantina u Izniku...

– Umro je Konstantin 5908. godine.

– Pojava Ashabi Kehfa (drugova pećine) 6036. godine.

– Rođenje Abdulaha, sina Abdulmutaliba, oca ponosa svijeta (Muhameda) 6144. godine.

– Rođenje posljednjeg vjerovjesnika, gospodina (Muhameda) u godini zvanoj Amul-fil (godina slona), a nakon događaja sa Ebrehom, vojskovođom ashabi-fila (slonova vojska), rušenje balkona dvoraca, utrnuće vječne vatre Perzijanaca (vatropoklonika), snovi mabeda 6178. godine.

– Poslanstvo božjeg vjerovjesnika (Muhameda), neka je na njeg božji blagoslov, i primanje islama od strane Ebu Bekra, Hatidže, Alije i Zejda, sina Harisova 6203. godine.

PREGLED VLADARA SVIJETA (ČOVJEČANSTVA)*

Vladajuća dinastija	Koliko vladara	Sjedište vladavine	Početak vladavine po stv. sv.	Vladavina trajala g.
Dadan, perzijska vlad.	9	Faris i Horasan	2444	2356
Kijaninan	9	Irakajn (?)	4602	679
Eškanijan	11	Medajini garb Irak	5527	266
Sasanijan	32	Medajini Irak	5793	453
Faraoni	67	Misri-atik	3023	1874
Muluki Beni Israil	68	Kudsi-šerif (Jerusalim)	4359	509
Esbati Beni Israil	17	Nevahii-Kuds	4444	261
Hukami Beni Israil	22	Kudsi-šerif	3868	491
	= 235			
Muluki Rumi-ula	30	Makedonija	4602	873
Muluki Rumi sanije Cezari, Beni Ahdar	36	Rumija-kubra	5552	325
Kršćanski (Nesara) i cezari (kajsari)	58	Konstantinopol	5877	939
Betalisa	130	Aleksandrija (Iskenderija)	5289	274
Muluki Babil	42	Zapadni Irak	4597	434
	= 414			
Muluki Asur	37	Mosul	3243	1305
Muluku i Ad-prvi (ula)	3	Hadremevt	2500	544
Muluki Seramjin	9	Arapski Irak	2244	156
Muluki Turk (Turci)	31	Dešt i Turkistan	2244	vladali do pojave Đingiza
Muluki Hind (Indija)	6	Hindustan	2244	nepoznato
Muluki Čin (Kina)	6	Kina (Čin)	2244	
Ali (rod) Iljas	3	Kerman	318	41
Ali-Buje	18	Bagdad i Širaz	320	128
Ali-Hamdan	5	Mosul	323	57
Ahšidijje	5	Misr i Šam	323	34
Beni Kelb	9	Sicilija (?)	336	108
	40			
Beni Hašim od plemstva Hidžaza	6	Časna Meka	350	248

* U autografu, list 1 b, 2 b – 4 a.

Vladajuća dinastija	Koliko vladara	Sjedište vladavine	Početak vladavine po stv. sv.	Vladavina trajala g.
Beni Badis	9	Afrika	360	183
Chavakizi-Turk	19	Samarkand	380	229
Beni Ukajl	10	Mosul	380	115
Ali Ferbeun (?)	3	Harzem	386	20
Ali Sebuktegin	14	Gazna i Horasan	168	101
	101			
Ali Mervan	6	Dijari Bekr	392	86
Kakuje	3	Jezd Isfahan	394	43
Beni Džumud (?) od Alevija	8	Andulus (Španija)	407	42
Beni Esad	7	(?) i Badije	407	42
Ali Nedžah	7	Zubejdi Jemen	412	141
Beni Merdas	7	Halep	414	58
	139			
Beni Sulejh	3	Jemen	429	55
Ali Seldžuk	15	Horasan	432	158
Vladari Tavaifi Magreb	11	Andulus (Španija)	435	42
Vladari Šebangare, roda Fadlevije	11	Faris (Perzija)	448	240
Mulsimin (?)	6	Andulus	448	147
	185			
Danišmend	6	Sivas	464	
Ali Seldžuk	5	Halep	471	40
Ali Seldžuk	15	Konja	477	223
Beni Artuk	21	Dijari Bekr i Halep	477	334
Beni Kasanfer	15	Halep i Šam	408	150
Mulahidei Ismailije	8	Kuhistan	483	171
Havarzemijan	9	Irak i Maverain-nehr	490	138
Beni Tiftin	6	Šam	499	50
Muvenhhidin	14	Magrebi-aksa i Andulus	514	158
Ferahtajijan	5	Samarkand	522	150
Beni Ildizatabeg	5	Azerbejdžan	540	82
Salifijani Atabeg	11	Faris	542	119
	64			
Atabegani buzurk	8	Leristan	545	119
Gurijan	6	Gazna i Horasan	545	59
Beni Hafs	22	Tunis i Magrikije /?/	551	31
Ali Mehdi	3	Jemen	554	150
Beni Selik	3	Erzerum	556	42

Vladajuća dinastija	Koliko vladara	Sjedište vladavine	Početak vladavine po stv. sv.	Vladavina trajala g.
Ekradi Eyubiye	11	Misr	567	80
Šube Beni Eyub	6	Šam	615	29
Šube Beni Eyub	5	Hims	555	106
Šube Beni Eyub	8	Hama	586	150
Šube Beni Eyub	6	Jemen	569	-
Šube Beni Eyub	3	Halep	579	79
Šube Beni Eyub	11	Hisni Kefa	582	282
Beni Mueyed	6	Herat	567	28
Ali Huršid	10	Lerčučuk	580	116
	120			
Beni Čuban	4	Azerbejdžan	728	30
Endžujan	3	Širaz	736	22
Ilhanijan	3	Irak i Hind	737	76
Ali Timurgurdan	24	Samarkand i Hind	771	(i danas postoje)
Muluki Kečrat	14	Kečrat	773	197
	/?/			
Ali Seldžuk	5	Halep	471	40
Beni Artuk	21	Dijari Bekr i Halep	477	334
Mulahidei Ismailiye	8	Kuhistan	483	171
Beni Tiftin	6	Šam	499	50
Ferahtajijan (?)	5	Samarkand	522	150
Salgerijani Atabeg	11	Faris	542	119
Gurijan	6	Gazna i Horasan	545	59
Ali Mehdi	3	Jemen	554	15
Ekradi Eyubiye	11	Misr	567	80/?/
Šube Beni Eyub	5	Hims	555	106
Šube Beni Eyub	6	Jemen	569	57/?/
Šube Beni Eyub	11	Hisni Kefa	582	212
Ali Huršid	10	Lerčučuk	580	116
Beni Hašim šerifi	17	Medine munevere	595	256
	125			
Ali Džingiz	21	Karakum	599	93
Atabegani čučuk	11	Luristani čučuk	621	72
Šube Ali Džingiz	17	Horasan i Irak	653	101
Beni Resul	16	Jemen	626	232
Muluki Kurki Gurijan	8	Gazna i Horasan	644	141
Šube Ali Abas	17	Misr	659	263

Vladajuća dinastija	Koliko vladara	Sjedište vladavine	Početak vladavine po stv. sv.	Vladavina trajala g.
Vladari Himjera i tebabia (?)	55	Jemen	3044	3049
Vladari Beni Lahm, loze Munzir	24	Hajr (?) i Bahrejn	5606	622
Vladari Gassan	26	Šam	5800	432
Vladari Kinde	4	Dijari Bekr	5800	432
Vladari Džurhum	12	Hidžaz	5800	432
Vladari Javend	30	Mazenderan	6140	826

Vladavina 26	6570			
Danišmend	6	Sivas	464	100
Ali Seldžuk	15	Konja	477	223
Beni Kasanfer	15	Halep i Šam	408	150
Havarezmijan	9	Irak i Maverain-nehr	490	138
Muvehidini	14	Magrebi-aksa i Andulus	514	158
Beni Ildizatabeg	5	Azerbejdžan	540	82
	---			
	vl. 64			
Atabegani buzurg	8	Leristan	545	119
Beni Hafs	22	Tunis Ifrikiye	551	431/?/
Beni Silik	3	Erzerum	556	42/?/
Šube beni Eyub	6	Šam	615	290
Šube beni Eyub	8	Hama	586	150
Šube beni Eyub	3	Halep	579	79
Beni Mueyed	6	Herat	567	28

	120			
Muluki Hind	38	Hind	590	321
Beni Katade šuretа	41	Časna Meka	598	(postoji i danas)
Ali Berak...?	8	Kerman	621	85
Šube Ali Đingiz	29	Maverain-nehr	638	164
Šube Ali Đingizi Tatarhan	64	Krim i Dešt	654	(i danas postoje)

	286			
Beni Mirin	17	Magreb	630	269
Etrak	24	Misr	649	139
Beni Muzeni	3	Jekser i Karse (?)	700	104

Vladajuća dinastija	Koliko vladara	Sjedište vladavine	Početak vladavine po stv. sv.	Vladavina trajala g.
Muluk tavaifi Rum	14	Anadol i Rum	716	179
Vladari Indije	38	Hind	590	321
Sinovi Hašimovi	17	Medinei-munevere	599	256
	125			
Sinovi Katade-šerefa	41	Časna Meka	598	(i danas postoji)
Potomci Džingiz	21	Karakum	599	93
Porodica Berak	8	Kerman	621	85
Atabegani čučuk	11	Loristani Čučuk	621	73
Ogranak porodice Džingiz	29	Maverain-nehr	638	164
Ogranak porodice Džingiz	17	Horasan i Irak	653	101
Ogranak porodice Džingiz	64	Krim i Dešt	654	(i danas postoji)
Tatarhan				
Beni Resul	16	Jemen	626	233
Beni Mirrin	17	Magreb	630	269
Muluk Kerfi?				
Gurijan	8	Gazna i Horasan	644	141
Etrak	24	Misr	649	139
Šube Ali Abas	17	Misr	659	263
Beni Muzni	3	Jekser i Karsa	700	104
Ali Karaman	6	Larenda	700	271
Muluki tavaifi Rum	14	Anadol i Rum	716	179
Beni Ammar	7	Trablus i Magreb	724	178
Beni Čuban	4	Azerbejdžan	728	30
Ali Muzafer	8	Faris i Horasan	733	63
Endžujan	3	Širaz	736	22
Serbebaran	12	Sebzevar	737	51
Ilhanijan	3	Irak i Hind	737	76
Dželavijan	7	Mazenderan	750	159
Ali Timuri Đurđan	24	Samarkand i Hind	771	(i danas postoji)
Beni Abdulvad	3	Tilimsan	760	35
Muluki Kečerat	4	Kečerat	773	-
Šervanijan	8	Šervan	774	174
	266			
Ali Karaman	6	Larende	700	171
Beni Ammar	7	Trablosi Magreb	724	78

Vladajuća dinastija	Koliko vladara	Sjedište vladavine	Početak vladavine po stv. sv.	Vladavina trajala g.
Ali Muzaffer	8	Faris i Horasan	732	62
Serbedaran	12	Sebzevar	737	51
Dželavijan	7	Mazenderan	750	159
Benu Abdulvad	3	Tilimsan	760	25
Šervanijan	8	Šervan	774	171
	266			
Karakujunlu	4	Dijari Bekr	777	97
Zulkaderije	10	Meraš	780	141
Beni Ramadan	8	Adana	780	190
Čerakise	24	Misr i Šam	783	140
Ak kuyunli	9	Azerbejdžan	809	99
Šejbije Uzbeg	17	Samarkand	839	217
Ali Tahir	4	Jemen	858	65
Beni Vitas	7	Fas	876	79
Šahani Adžem	7	Azerbejdžan	906	(i danas postoje)
	65			
Muluki Gejlan	8	Gejlan	890	135
Imamani Zejdiye	4	Jemen	953	(i danas postoje)
Ali Keyumers	5	Rustemdari Tibristan	957	
Karakoyunlu	4	Dijari Bekr	777	97
Zulkaderiye	10	Meraš	780	141
Beni Ramadan	8	Adana	780	190
Čerakise	24	Misr i Šam	783	140
Ak Koyunlu	9	Azerbejdžan	809	99
Šeybiyei Uzbekiye	17	Samarkand	839	217
Ali Tahir	4	Jemen	858	65
Beni Vitas	7	Fas	876	79
Vladari Gejlana	8	Gejlan	890	135
Šahovi Pezić	7	Azerbejdžan	906	(i danas postoji)
	65			

Vladajuća dinastija	Koliko vladara	Sjedište vladavine	Početak vladavine po stv. sv.	Vladavina trajala g.

U popisima halifa i vladara, u 26 država (devleta) upisano je 657 vladara islamskih, a u 110 država (devleta) 1215 vladara islamskih, što ukupno iznosi 135 država (devlet) sa 1875 vladara. Preneseno iz djela

TAKWINI TEWARIH			658
			39
	5		---
	5		1519
	27	33	9
	27	388	4
	22		---
	18	185	1532
	26	226	266
	---	+	65
	130		---
			1863

/POPIS OSMANSKIH VLADARA/*

1. Sultan Osman, sin Ertogrulov, ustoličen 699, vladao 27 godina.
2. Sultan Orhan, sin Osman-hana, ustoličen 726, vladao 5 godina.
3. Sultan Murat, sin Orhanov, ustoličen 761, vladao 31 godinu.
4. Sultan Jildirim Bajazid, sin Murata, ustoličen 791, vladao... godina.
5. Sultan Mehmed-han, sin Jildirima, ustoličen 816, vladao 8 godina.
6. Sultan Murat, sin Mehmedov, ustoličen 824, vladao 20 godina.
7. Sultan Mehmed El-Fatih, sin Murata, ustoličen 844, vladao 5 godina.
8. Sultan Murat, sin Mehmeda, ustoličen 849, vladao 6 godina.
9. Sultan Mehmed Fatih, sin Murata, ustoličen 855, vladao 31 godinu.
10. Sultan Bajazid, sin Mehmeda, ustoličen 886, vladao 32 godine.
11. Sultan Selim-han, sin Bajazida, ustoličen 918, vladao 9 godina
12. Sultan Sulejman, sin Selima, ustoličen 926, vladao 48 godina.
13. Sultan Selim-han Drugi, sin Sulejmanov, ustoličen 974, vladao 8 godina.
14. Sultan Murat Treći, sin Selima, ustoličen 982, vladao 20 godina.
15. Sultan Mehmed-han Treći, sin Murata, ustoličen 1003, vladao 9 godina.
16. Sultan Ahmed, sin Mehmeda, ustoličen 1012, vladao 14 godina.
17. Sultan Mustafa, sin Mehmeda, ustoličen 1026, vladao 3 mjeseca i 4 dana.
18. Sultan Osman, sin Ahmed-hana, ustoličen 1026, vladao 4 godine i 1 mjesec.
19. Po drugi put Sultan Mustafa, sin Mehmeda, ustoličen 1031, vladao 1 godinu
20. Sultan Murat-han, sin Ahmeda, ustoličen 1032, vladao 17 godina.
21. Sultan Ibrahim, sin Ahmeda, ustoličen 1049, vladao 9 godina i 9 mjeseci.
22. Sultan Mehmed-han, sin Ibrahima, ustoličen 1058, vladao 41 godinu.
23. Sultan Sulejman, sin Ibrahima, ustoličen 1099, vladao 3 godine, 3 mjeseca i 22 dana.
24. Sultan Ahmed-han, sin Ibrahima, ustoličen 1102, vladao 3 godine i 8 mjeseci.
25. Sultan Mustafa, sin Mehmeda, ustoličen 1106, vladao 8 godina, 9 mjeseci i 11 dana.
26. Sultan Ahmed, sin Mehmeda-hana, ustoličen 1115, vladao 28 godina.
27. Sultan Mahmut, sin Mustafe, ustoličen 1143, vladao 25 godina.
28. Sultan Osman, sin Mustafe, ustoličen 1168. vladao 3 godine.
29. Sultan Mustafa-han, sin Ahmeda, ustoličen 1171, vladao 17 godina.

*u autografu, list. 1a.

30. Sultan Abdulhamid, sin Ahmed-hana, ustoličen 1187, vladao 15 godina.
31. Sultan Selim, sin sultana Mustafe, ustoličen 1203. u redžebu, a roden godine 1175.
32. Sultan Mustafa, sin sultan Abdulhamida, ustoličen 1222.
33. Sultan Mahmut, sin Sultan Abdulhamida, ustoličen 1223. /Kasnije je drugom rukom dodato još (nap. prev.)/
34. Sultan Medžid, sin sultana Mahmuta, ustoličen 1255, vladao 22.

Uobičajeno je da paše, prilikom dolaska u Sarajevo, darivaju kako slijedi:

Jamacima obično daju iznos u grošima 150

Usti (majstoru) 11	Muzuragi 50
Salma /?/ 25	Odalilere /?/ 25
Koluk čokadaru	Jamacima odaliler 11
Čaušu	Ajak čaušima 11
Hukešu	Alemdarima 11

/DOGAĐAJI OD DOLASKA OSMANLIJA U RUMELIJU/

– Pojava osmanlijske vladavine (devleti Ali-Osman) u Rumeliji osvajanjem Biledžika /?/, Inegola, tvrdave Čete, Lefče, Akhisara, Kijeva, tvrdave Edrenos, Kokorpa i Ak-jazi.

– Sultan Orhanova osvajanjem. U njegovo doba su osvojeni: Bursa, Jalak, Abad, Iznekmid, Ajdos i Iznik, Madreni, Balikesir, Karasi, Bragma, Kizildže Tuzla, Krajevi Ajdina, Anahor, Geliboli, Bulajir, Hirebol, Tekfur Tagi i Ipsala.

– Nakon dolaska na prijesto sultana Gazi Murata osvojeni su: Ćorla, Dimatoka, Edrena, Gumuldžina, Vardar, Filiba, Zagra, Biga Džurmun(?) Janboli, Jenidže, Ajdos, Krinabad, Krk Klisa, Pejkarhisar, Viza, Samokov, Ihtiman, Kustendil, Engiz, Fera, Avrethisar, Kavala, Drama, Zihna, Suruz, Niš, Manastir, Prilep, Štip, Karli Ili, gradnja tvrdave Kahkaha, osvojena Sofija, Pervadi /?/ Trnova i Šumna.

– Za vladavine sultana Jildirima-hana, koji je došao na prijesto nakon što mu je otac poginuo u velikom boju na Kosovu pri porazu neprijatelja, osvojeni su: Kratova, Selanik, Jenišeher, krajevi More, Terhala, Atina i neke tvrdave Anadola.

– Na prijesto je došao sultan Murat II, a nakon smrti njegova oca sultana Muhameda/?/. U njegovo doba su osvojeni: Aladža Hisar, Kukurdžin, Semendra i krajevi More.

– Stupanje na prijesto sultana Mehmed Fatiha nakon njegova oca i širenje islama u ovim krajevima.

– Stupanje na prijesto sultana Murata II, nakon svrgavanja njegova sina u Edreni, a za njegovo vrijeme su osvojeni: Kerme Hisar, Akhisar i Edrena. Za vrijeme sultana Murata dogodila se velika bitka na Kosovu...

– Dolazak na prijesto sultana Fatiha po drugi put, a nakon smrti njegova oca sultana Murata. U to vrijeme se dogodilo: izgradnja tvrdava Rumelije, osvajanje Istanbula (Kostantinije), Galate, Novog Brda, koji je po drugi put osvojen od Despota, osvojeni su Balija, Semendra, utvrdivanje Trabozan, otok Medella, Jajce, Lofča, ubijen je bosanski kralj, upokorene su pokrajine Bosne i Hecegovine, izgradnja Kermehisara, poraz protivnika Karli/?/

Vojna Fatihova na Engeros (Ungarija) radi izbavljanja Jajca i osvajanje Jajca, gradnja tvrdave Akhisara i Albasana. Druga vojna Fatihova na kopnu i moru u svrhu osvajanja otoka Agriboza i upokorenje Agriboza, upokorenje Ičelije/?/, osvajanje Kefe i Azaka/?/, upokorena Skenderija i osvojen otok Buzdža.

– Na prijesto je stupio sultan Bajazid-han, nakon smrti njegova oca u Maltepi. Bajazid je poduzeo vojnu s kopna i mora prema Karabagdanu/?/ i vratio se nakon osvajanja Kullije, akkermana. Zatim vojna Bajazidova u arnautske krajeve i povratak nakon osvajanja tvrdave Hisardepedelen i drugih. Poraz neprijateljske vojske Engeros od strane bosanskog valije Jakub-paše u velikoj bici u Kratovu, zarobljenje bana (nečitko) serdara Engerosa. Odlazak Bali-bega, valije iz Silistre, na haranja u pobunjenoj zemlji Leh. Zatim vojna Bajazidova s kopna i mora prema Inebahtu i osvojenje tvrdave Inebaht, osvojenje utvrda i sela i tvrdave Lofča.

– Nakon dolaska Selim-hana osvojena je tvrdava Drač, a nakon drugog dolaska na prijesto Selim-hana, a po saglasnosti vojske i smrti sultana Bajazida, osvojene su neke arapske zemlje (Memaliki Arab) i osvojen Misir.

– Stupanje na prijesto sultana Sulejmana a nakon smrti njegova oca Selim-hana. Njegove (Sulejmanove) vojne su: Prva vojna na Madarsku (Engeros) i osvajanje Beograda. Druga vojna na otok Rodos sa kopna i mora i osvajanje Aksaraja i Rodosa kao i upokorenje Istankoja i Bodrumhisara. Treća vojna na Madarsku i poraz neprijateljskog kralja i smaknuće kralja Lajoša u bici na Mohaču. Na Mohačkoj vojni je u toku od dva sata razbijeno stotinu hiljada neprijateljskih vojnika, a u kojoj je stradalo samo 350 musli-

manskih vojnika. To je jedan od najčudnovatijih dogadaja. Četvrta vojna je na Beč (nečitko) i dolazak sultana Sulejmana pod zidine Beča a nakon upokorenja Vidina (Budin) i njegov povratak sa vojne pred zimu. Peta vojna u pravcu Almana i upokorenje Požege i Oslovina/?/. Šesta vojna u pravcu Iraka i njegovo upokorenje, odlazak sultana Sulejmana iz Tibriza prema Bagdadu, osvajanje Bagdada i Vana. Sedma vojna je na Kofrez, nakon što je bosanski valija Husrev-paša zauzeo Klis, vojna na arnautske krajeve, upokorenje Olovne, dolone a uz pomoć i strategiju Ajas-paše. Osma vojna na Karabegdan. Deveta vojna je poraz neprijatelja i pobjeda islamske vojske u Vidinu i po drugi put osvajanje Jemena. Deseta vojna je bila na Ostrogon, upokorenje i osvajanje utvrde Šikloša, Pečuja, tvrdave Beograda, Stonog Biograda. Jedanaesta vojna odnosi se na Tibriz... i njihovo osvajanje od kizilbaša, osvajanje Turtuma, Akče kala, osvajanje Bečkereka, Čanata, Lipova, tvrdava Erdelja, osvajanje Trablosa Magreba, osvajanje utvrda Temišvara i drugih tvrdava u posjedu despota Stefana a od strane Ahmed-paše. Dvanaesta vojna osvojenje (nečitko) Karabag, zarobljenje valije Bagdada /?/, osvajanje Bečeja.

Trinaesta vojna je bila u pravcu Segetvara, utvrde madarske i osvajanje tvrdave Segetvar.

– Dolazak na prijesto Selim-hana, za čije vrijeme su osvojeni Lefkoš i Magoš, a došlo je i do primirja sa neprijateljem Vidina 981. godine.

– Stupanje na prijesto sultana Murad-hana i odlazak Mustafe sa bezbrojnom vojskom kojom prilikom je poražen Dokmak/?/-han, serasker Kizilbaša, upokorenje Tiflisa, Šumahi, Širvana, Revana, Tibriza. Pobjeda islamske vojske na Sirumu/?/, Polati, opsjedanje Janika.

– Sultan Mehmed je nakon ustoličenja poduzeo vojnu na Egru u Madarskoj (Engeros), čije utvrde je osvojio kao i utvrde Kaniže 1009. godine

– Pojava upotrebe (pušenja) duhana 1012 (1603) godine.

– U vrijeme sultana Ahmed-hana, a koji je došao na vlast poslije smrti oca mu Mehmed-hana, osvojen je Ostrogon.

– Dolazak na prijesto sultana Mustafa-hana, a nakon smrti njegova brata sultana Ahmeda.

– Ustoličenje sultana Osmana, nakon njegova amidže (strica) sultana Mustafe i vojna koju su poduzeli Skender-paša, valija u Oziji, i Đan-beg Giraja u Poljskoj (Leh) da bi ugušili pobunu, te pobjeda nad neprijateljem, kojom prilikom je stradalo mnogo neprijateljske vojske i osvojenje tvrdave

Vad/?/, zatim vojna sultana Osmana na Hotin u zemlji Leh 1030 (1620) godine.

– Zasjeo je na prijesto njegov amidža sultan Mustafa-han u vrijeme kada se pogoršala svjetska situacija pojavom odmetnika.

– Dolazak na prijesto sultana Murata IV, a nakon svrgnuća njegova amidže sultana Mustafe. U to vrijeme je osvojen Erzerum, osvojene utvrde Bagdada/?/ i pobijeno je mnogo Rafidija.

– Dolazak na prijesto sultana Ibrahima nakon smrti njegova brata sultana Murada, vojna na tvrdavu Azak, osvajanje utvrda Hanije, upokorenje Kazaka u Tatarhanu, povratak ade Buzdža.

– Umro je Hadži Mustafa Halifa, poznat kao Katib-čelebi, autor djela »Takvimut-tevarih«, neka je na njeg božja milost.

– Vraćanje otoka Limne/?/ i izgradnja nove tvrdave u Bogazhisaru, pobjeda nad taborom moskovske vojske navalom Tatarhana, kojom prilikom je u Istanbul dovedeno tri stotine zarobljenika, proslava koja je trajala sedam dana, ubijen je Deli Husejin-paša i Abaza Hasan-paša, osvajanje Varata, tvrdave Ujvar/?/, Novigrad i drugih. Poraz neprijatelja pri opsadi Kaniže i osvojenje Kandije 1080 (1669) godine. Osvajanje tvrdave Kamenica, napad na Ilvor/?/, odlazak sultana Mehmeda na vojnu u Lazdin/?/, Oman od pokrajina moskovskih, vojna na Kazak aka i drug, opsjedanje tvrdave Čehrin, osvajanje Kazak-ake. Odlazak sultan Mehmed-hana prema Beogradu, a Mustafa-paše, vezira, na Beč i zemlju Nemče (Austriju), opsjedanje bečke tvrdave i povratak Mustafa-paše u Budim, kojom prilikom je palo mnogo šehita, a medu ovima i pet paša 1094 (1682). U meduvremenu od 3-5 godina bilo je više osvajanja.

– Dolazak na prijesto sultana Sulejman-hana II nakon svrgnuća njegova brata Mehmed-hana, kada je izvršen poraz Moskova na Krimu od strane Tatarhana, gdje seraskerom bijaše Ćuprilić Mustafa-paša. Odlazak i osvajanje Niša, Smedereva (Semendra), tvrdave Vidina i upokorenje Beograda 1102 (1690).

– Dolazak na prijesto sultan Ahmed-hana II nakon smrti njegova brata Sulejman-hana II. Osvojen otok Sakiz.

– Dolazak sultana Mustafa-hana II nakon smrti njegova amidže sultana Ahmeda II. Upokorenje i poraz neprijatelja (nečitko) osvajanje Lipova i Čole/?/, Tila, Šebeša/?/, osvajanje tabora i pobjeda Austrije na granici Bosne.

– Zasjedanje na prijesto sultan Ahmeda-hana III nakon svrgnuća brata mu sultana Mustafe. Predala se tvrdava Moskova Azak. Osvajanje tvrdave Napoli/?/ i tvrdave Kredos i otoka Čustendil/?/, tvrdave Binefše, tvrdave Ajamura/?/, Sude.

- Rodenje sultana Mustafe-hana 1129 (1716) godine.

- Došla je vijest o osvojenju tvrdave Tiflis, osvajanje Hemedana Revana, Nahčuvana/?/, Tvrdave Tibriz, a došla je vijest i o osvojenju grada Kendže)?), zatim je stigla vijest i o pobjedi u Crnoj Gori.

- Dolazak na prijesto Mahmud-hana. Osvajanje Kermanšaha, Hemedana, Tibriza, Beograda, Ade, vraćanje Ozije, Niša, Hotina.

- Dolazak na prijesto Osman-hana, sina Mustafa-hanova.
- Džulus Mustafe-hana, sina sultana Ahmed-hana, 1171 (1757).
- Ustoličenje Abdulhamid-hana, sina Ahmed-hanova, 1187 (1773).

- Džulus sultana Selim-hana, sina sultana Mustafa-hana 1203 (1788) godine. Osvojenje Misira od strane Francuza, Iskenderije. Ovaj sultan Selim je uspostavio novi odžak.

- Džulus sultana Mustafe, sina sultana Abdulhamidova 1222 (1807).

VOJNE U VRIJEME VJEROVJESNIKA, NEKA JE SA NJIM MIR BOŽJI

- Velika bitka na Bedru, 2. godine.
- Mala bitka na Bedru, 3. godine.
- Bitka na Uhudu, 3. godine.
- Bitka Biri Meune, 4. godine.
- Bitka zvana Zatur-ruka', 4. godine.
- Bitka Beni Entezer, 4. godine.
- Bitka Dumetul-dždendel, Hendek i Beni Kurejza, 5. godine.
- Bitka na Hudejbiji i Zi kired i Beni Musalik, 6. godine.
- Bitka Džebr/?/ 7. godine.
- Osvojenje Meke, Hunejna, Taifa, Zati Selasil, Muta i Tebuk, 9. godina.

  Vjerovjesnik je umro 11. godine, 8 rebiul-evela, polovinom dana u ponedjeljak.

POPIS HULEFAI-RAŠIDINA*

- EBU BEKIR, neka je Allah s njim zadovoljan, umro 13. godine (po Hidžri), živio je 63 godine, a vladao kao halifa 2 godine i 3 mjeseca.

- OMER EL-FARUK, neka je Allah s njim zadovoljan, umro 24. godine u svojoj 54. godini života i vladao 10 godina i 6 mjeseci.

- OSMAN ZIN-HUREJN, neka je Allah s njim zadovoljan, umro 35. godine, vladao 12 godina.

- ALI EL-MURTEDA, neka je Allah s njim zadovoljan, umro 40. godine, živio 63 godine, a vladao 4 godine i 9 mjeseci.

Vladajuća dinastija	Koliko vladara	Sjedište vladavine	Vladavina počela h. godine	Trajanje vladavine godina.
Beni Umejje (Omejevići)	13	Damask-Šam	40(660-661)	92
Muluki Zabuje	41	Tibristan	40(660-661)	841
Ali Abbas (Abasovići)	37	Bagdad	132(749/750)	524
Beni Umejje (Omejevići)	16	Kordova u Španiji	138(775/756)	283
Beni Rustem	11	Magrib	138(755/756)	159
Beni Midrar	10	Sačilmasa u Magribu (?)	167(783/84)	130
Edarise ez Šureta	5	Fes (Fas)	172(788/89)	135
Beni Agleb	11	Trablus u Magrebu	184(800)	112
	= 144			
Ali Tahir od Alevija	5	Herat		
Beni Tabatiba	6	u Horasanu	195(810/11)	64
Beni Zijad	5	Kufa u Iraku	199(814/15)	145
Ali Saman	9	Duri Zubejd		
Ali Safa, Alevije	3	u Jemenu	203(818/19)	205
Muluki Tibristan	19	Horasan	204(819/20)	185
Beni Ahdar /?/	11	Horasan	248(862/63)	57
Beni Tulun	4	Džurdžan	250(864/65)	591
Fatimjun (Fatimovići)	14	Hidžaz	251(865/66)	99
Beni Zijad Dajalime /?/	6	Misir	254(868)	37
		Misir	297(909/10)	270
18 dinastija	= 226	Tibristan	315(927/28)	155

* u autografu, list. 2 a.
° u autografu, list. 2 a.

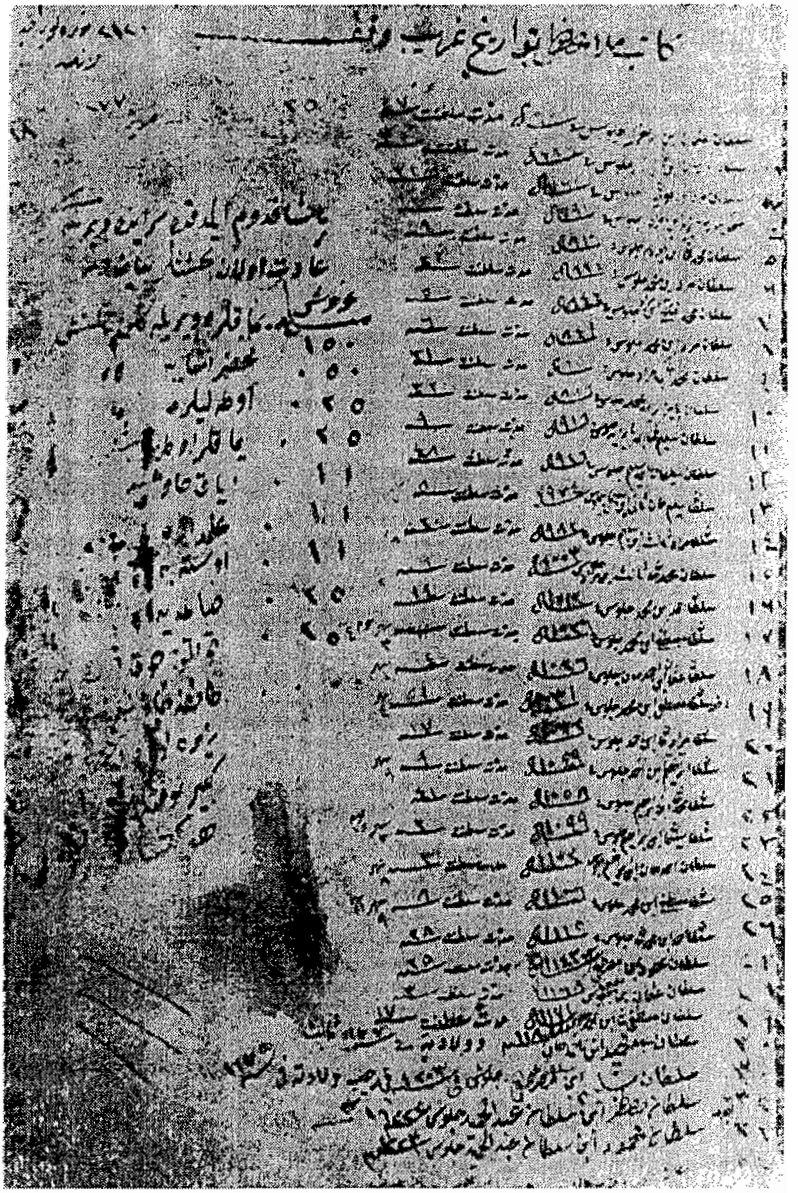

Popis osmanskih sultana

(DOGAĐAJI IZ ISTORIJE ISLAMA)

Hidž. godine	(God. nov. e)	
8	(629/30)	Osvojenje Meke*
12	(633/34)	Osvojenje Jemame i Hire
14	(635/36)	Osvojenje Damaska (Dimašk) i Balebeka
14	(635/36)	Osvojenje Himsa i Hama
14	(635/36)	Izgradnja Misira
15	(636/37)	Osvojenje Jerusalema (Kuds) i Urduna
16	(637/38)	Osvojenje Halepa i Antakije (Ia d)
16	(637/38)	Osvojenje Zeha /?/ i izgradnja Kufe
17	(638/39)	Osvojenje Ehvaza i Emhurmuza /?/
18	(639)	Osvojenje Tekrita i Sajadije
19	(640/41)	Osvojenje Tekrita i Sajadije
20	(640/41)	Osvojenje pokrajina Misira
20	(640/41)	Izgradnja Fustata
21	(641/42)	Osvojenje Testera /?/ i Iskenderije (Aleksandrije)
22	(642/43)	Osvojenje Azerbejdžana
22	(642/43)	Osvojenje Dinavera /?/ i Hemedana
22	(642/43)	Osvojenje Tibriza (Tibristan) i Kazvina
22	(642/43)	Osvojenje Zendžana i Trabulusi Megreba (Libije)
23	(643/44)	Osvojenje Sidžistana i Mekrana
26	(646/47)	Osvojenje Nišabura i Ifrikije (Afrika)
27	(647/48)	Osvojenje Istahra po drugi put
29	(649/50)	Osvojenje Isfahana
31	(651/52)	Osvojenje Talkana i Belha
31	(651/52)	Osvojenje Đurdžana
32	(652/53)	Rat i pobjeda nad nevjernicima Bizanta za vrijeme Muavije u pokrajinama Kostantinije
39	(656/57)	Pobjede islamske vojske u okolici Islanbola
42	(662/63)	Osvojenje Zernedža /?/
44	(664/65)	Osvojenje Kabula
48	(668/69)	Opsjedanje Kostantinije
49	(669/70)	Izgradnja Kajruvana u Ifrikiji
50	(670/71)	Osvojenje Kuhistana
52	(672/73)	Zauzeće Konstantinije
53	(672/73)	Zauzeće krajeva Turkestana
54	(673/76)	Osvojenje Tirmiza i prelazak rijeke Đejhun u Maverain-nehru
56	(675/76)	Zauzeće Samarkanda
59	(678/79)	Prispijeće islamske vojske u Garbi-aksa
73	(692/93)	Osvojenje Kajsarije (Cezareja)
77	(696/97)	Osvojenje Herakleje
81	(700/01)	Osvojenje Kalikle /?/
82	(701/02)	Osvojenje otoka Mesine-Sicilije
83	(702/03)	Izgradnja Vasita
84	(703/04)	Izgradnja kasabe Erdebil
85	(704/05)	Osvajanje Mesise i nekih krajeva Magreba
86	(705)	Osvojenje Sagana

* U originalu. list. 44 b.

Hidž. godine	(God. nov. e)	
87	(705/06)	Osvojenje Bikenda i Serdanije
88	(706/07)	Osvojenje Hilvana
89	(707/08)	Osvojenje Majorike i Manorike /?/
90	(708/09)	Opsjedanje turskih pokrajina
91	(709/10)	Osvojenje Bejtul-hikme španjolskog kralja
92	(710/11)	Velika osvajanja u Andalusu Španiji
93	(711/12)	Osvojenje Samarkanda i Havarzema
94	(712/13)	Osvojenje Antakije (1 a-d) i Fergane
95	(713/14)	Osvojenje Babul-ebvada
96	(714/15)	Osvojenje Tarsusa i Kašgara
97	(715/16)	Osvojenje Galate i napadi na okolicu Edrene i Selanika
98	(716/17)	Osvojenje rumskih tvrdava
105	(723/24)	Osvojenje Kumaha 9/0 i Konje
107	(725/26)	Osvojenje Talkana, Belha i Kajsarije
119	(737)	Osvojenje Bejda, pala munara džamije u Avret-pazaru u Istanbulu
140	(757/58)	Izgradnja Mesise
140	(757/58)	Osvajanje Tibristana
145	(762/63)	Izgradnja Bagdada
149	(766/67)	Izgradnja zidina Kordove (Kurtuba)
149	(766/67)	Dolazak (isl. vojske) u Uskudar i primirje /?/
166	(782/83)	Osvojenje tvrdave Safsaf
183	(799/800)	Napad na Kendže i Širvan, kojom prilikom je zarobljeno sto hiljada osoba
186	(802)	Napad na Horasan
204	(819/20)	Izgradnja grada Zubejd u Jemenu
215	(830/31)	Osvojenje Ankare
222	(836/37)	Osvojenje Zuhre i Samakova
238	(852/53)	Napad na Tiflis
239	(853/54)	Dolazak islamske vojske u okolinu Islambola
253	(867)	Stradanje nevjernika Španije,3.000 osoba
255	(868/69)	Zauzeće Kermana
257	(670/71)	Zauzeće Đurdijana
259	(872/73)	Izgradnja tvrdave Jafa
312	(942/25)	Osvajanje Fergane u Turkestanu
315	(927/28)	Preotimanje Toleda iz ruku Španjolaca
410	(1019/20)	Sultan Mamudov napad na Indiju (Hind)
418	(1027/28)	Osvojenje Sumnati-hind Zauzeće grada Rej
419	(1028/29)	Poraz Medždud-devle
423	(1031/32)	Zauzeće Isfahana i uništenje njegova stanovništva
426	(1034/35)	Vojna Mesuda u Indiji i izgradnja zidina Širaza
440	(1048/49)	Osvojenje Antakije (1 a)
479	(1086/17)	Osvojenje časnog Kudusa
585	(1189/90)	Opsjedanje Ake i velike borbe tim povodom.

MENASIBI SITTE (?)

Uskub (Skopje) - Ak-kerman - Terhale - Holomuć (Olomuc) - Hanija - Ruščuk - Rodos - Silistra - Siruz - Šumna - Kandija - Karaferija - Kefa - Mazstira (?) - Razgrad - Midilli = 16.

DER BEJANI ULA (?)

Asjoli - Bravadi - Balija badra - Čataldža - Hotin - Drama - Zihna - Avrethisar (?) - Manastir (Bitog.) - Vidin = 10.

DER BEJANI KURBI ULA (?)

Ilbasan (Elbasan) - Agriboz - Strumica - Baba dağı - Timurhisar - Zagrai-atik - Samakov - Nikopolje - Nevrekop (?) - Kesrija = 10.

DER BEJANI SANIJE (?)

Iskenderija - Akče kazanlik - Alasujina - Štip - Dupnica - Kratovo - Šeher koji - Florina - Lofča - Narda (?) - Varna - Jenidže Vardar - Janboli = 13.

DER BEJANI SALISE (?)

Ezdin - Akhisar - Klaverta (?) - Ohri (Ohrid) - Anaboli - Niš - Bosna Brod - Balčik - Bergus - Tekfurli guli - Hadžiogli Pazari - Harsova (?) - Dojran - Leskovac - Mostar - Ferdžek - Čustendil - Kalkandelen (Tetovo) - Kartina (Kratina?) - Kuprili - Banjaluka = 21.

DER BEJANI INEBAHTI (?)

Inebahti - Atena - Užice - Ismail gečidi - Ebrail - Ergeri kesri - Estefa (?) - Vrače - Isakča - Arkadija - Prepolje - Juzrin (?) - Džuma Pazari - Dolovina - Zarlik - Rahovca (Orahovac?) - Zagrai dždedid - Semica - Salna - Tašlidža (Pljevlja) - Kordos (?) - Livadija - Suri (?) - Vodina - Ulsin (Ulcinj) = 26.

DER BEJANI EGRI (?)

Polimje sa Karalum (?) - Stari Vlah (Estari eflak) - Olonija - Agostos - Eski džuma - Eznipolj - Zvornik - Engeli kasri - Ipek - Izladi (?) - Livno (Hlevna) - Babaji atik - Badredžik - Birča (Vlasenica) sa Knežinom (Kežin) - Priština -

* u originalu, list. 162 b.

Binefša - Tešanj (Tešne) - Servi - Horpešta - Tašuri (?) - Tuzla - Taman - Osman Pazari - Foča - Fethi islam (Smederevo) - Kalai dždid - Srebrenica - Kračova - Kozlica - Kroča - Kerbenš (?) - Limason - Limna - Mankub - Zarak (?) = 35.

DER BEJANI ĆELEBI (?)

Starda - Ostrova - Vranje - Idunab - Apakuri sa Kravari - Ajapetra - Urkub - Džiglajik - Egri dere - Aladža Hisar (Kruševac) - Behišta - Brekovica - Požega sa Čačkom - Blatimna - Buzdže ada - Buhue sa Kameranom - Čelebi Pazar (Rogatica) - Cernica (Gacko) - Čajniče - Radomir - Radošta - Talenda - Gračanica - Klameta - Karadag - Kavala - Kamengrad sa Bihaćem - Kizilhisar - Gulhisa - Gejlan - Mutun - Memlehatejn (G. i D. Tuzla) - Mačin - Magusa - Naslidž - Novo Brdo - Nevesinje - Bunda adasi - Jajce sa Vrhovinom - Jakova sa Altun eli = 40.

DER BEJANI ČANAT (?)

Šketoz (?) Kseros sa Altuzom (?) - Vlahor - Osat - Andorsa - Anavarin - Umurfekja (?) - Skrpar - Blagaj - Podmilje sa Plavom - Beklin - Bardonja - Bilina (Bijeljina) - Depelen - Bugurdelen (Šabac) - Kondus - Glasinac - Kurdeleš - Kladanj i Olovo - Kulhidr - Kolonija - Karavan - London - Ljubinje - Modrič i Sedi Abad - Medeni ipek - Višegrad - Vučitrn - Konjic i Bugojno - Brovnić - Sodak = 35.

Ukupno menasibi Rumelije
bigajri ez tebid (?)
= 206.

MENASIBI SITTE (?)

Uskup - Akkerman - Terhale - Holomuc - Hanija - Ruščuk - Silstra - Siruz - Šumna - Kandija - Karaferje - Kefa - Mizistre - Razgrad - Midilli. Ukupno 16.

DER BEJANI ULA

Asijoli - Bravadi - Balije Badre - Čataldža - Hotin - Drama - Zihna - Avrethisar - Manastir - Vidin. Ukupno 10

DER BEJANI KURBI ULA
Ilbasan - Agriboz - Istrumice - Babadagi - Timurhisar - Zagrei-atik - Samakov - Nikopoli - Nurekop - Kesrije. Ukupno 10.

DER BEJANI SANIJE

Iskenderije - Akčekazanlik - Alasojna - Ištip - Dupnica - Kratova - Šeherkoji - Filorina - Lofča - Narda - Varna - Jenidže Vardar - Janboli. Ukupno 13.

DER BEJANI SALISE

Ezdin - Akihisar - Kalavrata - Ohri - Anaboli - Niš - Bosna Brodi - Jalčik - Bergus - Tekfuri guli - Hadžiogli Pazari - Krasova - Tojran - Leskovac - Mostar - Ferdžik - Kustendil - Kalkandelen - Kartine - Küprili - Banjaluka. Ukupno 21.

DER BEJANI INEBAHTI

Inebahti - Atina - Užice - Ismailkečidi - Ibrail - Ergerikesri - Istefa - Ivrače - Isakča - Arkadija - Prepol - Puzin - Džuma pazari - Delvina - Zarlik - Rahovce - Zagrei dželed - Sernice - Salna - Tašlidža - Kordes - Livadije - Suri - Vidine - Jenipazar Ulsin. Ukupno 26.

DER BEJANI EGRI

Polimje sa Karalom - Stari Eflak - Olonija - Agustos - Eski Džuma - Iznipol - Izvornik - Enguli kasri - Ipek - Izladi - Ihlivne - Babaji Atik - Badredžik - Birče sa Knežin - Prištine - Benefše.

GRČKI ALFABET (RUM LISANI ELIF-BA):

Alfa-vita-gama-delta, ipsilo, zita, ita, fita, juta, kapa, lamda, mi, ni, ni kiši, umikro, pi, ru, sima, ta, ibsilo, fi, hi, pisi, utumaga.

JEVREJSKA ALFABET*

'alif - bet - tačman - dalt - h - v - zajim - hajt - tet - jut - kap - hav - lim - mim - nun - semh - ajm - pe - fe - kaf - re - šin - taf - at - bas - gardak - ud - zam - has - tan - pam - fal - ačbah - ču - fimrum - urju - aleletire - tune - terko - kanine - zlatna - kuga - na plana - sinore. (?)

*U originalu, list. 156 b; na istoj strani se nalazi »srpski« i »talijanski« alfabet koji su zbog oštećenja nečitljivi.

RAZNO

/Na listu 1-a nalazi se slijedeća bilješka o uvakufljenju Bašeskijine Medžmue:

»Ovaj tarih uvakufio je za puk i odličnike siromašni katib umrli Ševki Mula Mustafa Bašeskija, neka je na njeg Božja milost. Za njegovu dušu, u ime Alaha, prouči Fatihu.«

Ova bilješka je svakako napisana poslije smrti Bašeskije, a iz teksta bilješke proizlazi da je sam ljetopisac odredio da njegov ljetopis bude vakuf.

I na listu 4b nalazi se još jedna bilješka o ponovnom vakufljenju Bašeskijina ljetopisa, a iz čijeg teksta se jasno razabire da je ljetopis preko pedeset godina bio u posjedu i upotrebi kod Muhameda Ševkije Alajbegovića,[1] a ta bilješka u cijelosti glasi:

»Ovu medžmuu koja sadrži događaje i popis umrlih osoba koje je bilježio Sarajlija Bašeskija Ševki Mula Mustafa, a koja medžmua se preko pedeset godina nalazila u mom posjedu i upotrebi, ponovno vakufim za Gazi Husrev-begovu biblioteku, uz uvjet da se ona ni na koji način ne smije iznositi iz biblioteke niti otuditi ili zamijeniti, nego jedino ima služiti čitaocima u biblioteci, a neka se nas spominje sa lijepom dovom.

Mjeseca džumadel-ula 1336. godine (tj. izmedu 12. II - 14. III 1917). Muhamed Ševkija, sin Ibrahim Hilmi-efendije Alajbegovića, iz Sarajeva.«/

SUMNJATI u to da li Bog daje nafaku, isto je što i sumnjati u Božje jedinstvo. Ja siromah, pisar Ševki Mula Mustafa, imam i hatib Buzadži hadži-Hasanove džamije, jedne noći, nakon što sam sa svojom porodicom večerao, počeo sam misliti o tome šta li ću i da li ću imati što večerati sli-

[1] Muhamed Alajbegović je bio poznat kao kolekcionar orijentalno-islamskih rukopisa. Iz njegove sveske rukopisa Kemura - Ćorović su ispisivali tekstove za knjigu »Serbokroalische Dichtungen bos Moshims« (Sarajevo 1912). Nije poznato kako je Bešeskijina medžmua dospjela u Alajbegovićev posjed. Činjenica je da Muderijagić, kada je prevodio Ljetopis i Nekrologije, nije imao u rukama originale (jer je bio u Alajbegovića). Odatle mnoge greške kod Muderijagovića (služio se Kemurin popisom).

jedeći dan. Nisam bio bogat čovjek, zimska zaliha se potrošila, a ja nisam imao novaca. U tom razmiljšanju, koje mi nije dalo da spavam, oslonio sam se na Boga koji me je kao i moju porodicu i do sada opskrbljivao. To se dogodilo na koncu Erbeina (koncem januara mjeseca), kada je bio najkraći dan i sunce se nalazilo na prekretnici. I, zaista slijedećih dana, kada sam dolazio kući, imao sam za večeru:

Prvu noć guzelmu pitu i tutmač,
drugu noć mandru,
treću noć vruću halvu i proso s medom,
četvrtu noć bulgur čorbu i džiger ćevab,
petu noć širden, sir i hljeb,
šestu noć kupus s mesom,
sedmu noć guzelma pitu, čorbu i burek pitu,
osmu noć ćevab i kupusnu čorbu,
devetu noć tarhana čorbu,
desetu noć ćevab s vrućom kukuruzom i
jedanaestu noć ćevab s jarinom ćorbom, i tako dalje.[2]

BOSANSKI jezik je bogatiji od arapskog jezika.[3] Evo, na primjer, u arapskom jeziku za glagol IĆI imaju svega tri oblika: zehebe - raha - meša. Turski jezik je opet u tom pogledu najsiromašniji, jer za glagol IĆI ima samo izraz gitmek. Medutim, u bosanskom jeziku za oblik glagola IĆI ima četrdeset i pet izraza:

odde	*odklipa*	*odzvizdi*	*odskaka*
otide	*odhuka*	*odklapa*	*odtavrlja*
odplaha	*odvurja*	*odhurja*	*odbravlja*
odgmiza	*odherbeza*	*oddipa*	*odplača*
odlaza	*odtrapa*	*odsunja*	*odbatlja*
odplaza	*odbata*	*odlista*	*odgaza*
odganpa	*odšata*	*odvreba*	*odtalja*
odtapa	*odhunja*	*odhega*	*odvrlja*
odpeda	*odkasa*	*odkreka*	*odbatina*
odgigase	*odhlapa*	*odklasa*	*odklaša*
oššiba	*odfista*	*odega*	
odgelase	*odgega se*	*ostupa*	

[2] u originalu, list. 161 b.
[3] u originalu, list. 155 b.

HINDSKI JEZIK:

Av = gel (hodi, dodi)
dav = git (idi)
kahu = suyle (reci, govori)
dehi = yogurt (jogurt)
lakri = odun (vatra)
pani = su (voda)
ruti(?) = etmek (jesti?)
ki = yagmur (kiša)
šahat = bal (med)
pav = adam (čovjek)
zendi = avret (žena)
dub, ham = šems (sunce)
čan = kamer (mjesec)
nara = nedžm (zvijezda)
suvun = yat (spavaj?)
ik = 1
du = 2
tin = 3
čar = 4
pandž = 5
kee = 6
= 7
at = 8
nu = 9
daz = 10
yaram = 11
barem = 12
tirk = 13
čavdan = 14
pandar = 15
sula = 16
setara = 17
atara = 18
unnis = 19
biz = 20
ekiz = 21
baviz = 22
teviz = 23
čaviz = 24
pačiz = 25
kabiz = 26
sataviz = 27
akaviz = 28
ontiz = 29
tiz = 30
kaliz = 40
murk = tauk (kokoš)
dunba = ganem (brav)
bakra = kuč (nečitko)
kottac = kelb (pas)
ag = ateš (vatra)
ki = yag (maslo)
kura = bargir (konj)
penir = penir (sir)
kavul = pirinč (pirinač)
pukav = pišur (pečenje)
kavu = ekl (jelo)
piyu = šerb it (pij)
liko = yaz (leto)
luva = timur (željezo)
kandi, vrupa = taš (kamen)
muhur = altun (zlato)
ako = goz (oko)
nak = burun (nos)
kan = kulak (uho)
dari = sakal (brada)
muća = bik (brk)
deka = kurdi (ogrtač, čurdija)
pekanta = bilur (?)

IZNOS bakšiša koji se u naše doba daje (dijeli) prilikom dolaska paše:[4]

Groša:
150 jamacima
60 njihovim slugama

[4] u originalu, list. 5 a.

50 kečedžijama sa kalkandžijama
50 muzur-agi
35 orti
15 koluk čokadaru
11 orta odabaši
20 jamacima odabaše
25 salma čokadaru
11 ajak čaušu
11 orta bajrakdaru
11 baščaušu
11 usti
25 muzurovim neferima
40 sviti aginoj
36 čaušlerinoj sviti
3 aginom saki
3 orta saki
10 topčijama
10 hukešanima

597.

IZNOSI koji se daruju prilikom dolaska aga:[5]

Groša:

50 jamacima koji izadu na doček
150 ostalim, njima podredenim
35 orti
10 odabaši
20 koluk čokadarima
20 salihai čokadarima?
10 jamacima odabaše
8 ajak čaušu
4 orta alemdaru
4 bajrak hasećijama, svakome po 2 groša
10 karakolukčijama, po 2 groša
13 taifi čauša
6 dvojici čokadara koji izadu na doček po 3 groša
3 aginim hasećijama
3 aga efendinom kahvedžiji
3 aginom kelerdžiji
3 aginom vekil-harču
3 aginom aščiji
3 aginom saki

[5] u originalu, list. 5 a.

3 topčijama
3 hukešanima
3 baščauševom hizmećaru (slugi)
3 tutundžiji

DVA BRATA

	Mahmud		Salih
Husejin	Hasan	Mehmed-hodža	sin
abadži	abadži	sin	Halil
Hadži Alija,	Hadži Ibrahim,	Mula Salih	Fatime-kadun
sin	sin	abadži,	kći
		Mula Mustafa	Mula Mustafa, katib u dućanu pod sahat kulom
	Hadži beg kći kći		
	sin		sin
Turnadži	Bol Abdija		
Šakir	Husrevbegov mujezin		

DOVA:

Nek je zima zimom, a ljeto ljetom
Neka je prijatelja mnogo, a dušmana malo.

MOJ sin Mustafa pošao je na zanat berberu Mula Salihu Sahačiću... (oštećen tekst) i poljubio u ruku majstora, a to se dogodilo... (oštećen tekst) na malo prije ikindije.

ZAPIS za dijete koje mnogo plače:
»Glasovi će se stišati, i ti ćeš samo šapat čuti« (Kur'an, sura Taha, aje 108). »I san vaš počinkom smo učinili« (Kur'an, sura Nebe, aje (?)). »Ja Muhamed«.

STOTINU dvadeset i šesta orta, džemata 101 ima 34 sekbana, buluk 61.

- PASVANDŽIJA upita hrsuza: »Šta to radiš?«, a hrsuz odgovori: »Udaram u bubanj,« Sada pasvandžija reče: »Dobro, pa zašto mu se ne čuje glas?«, a hrsuz odgovori: »Njegov glas će se sutra čuti.«

- JEDAN moj poznanik mi reče da ga je njegov mali sinčić upitao: »*Babo jesi l' ti moj Šaro cuko*«, a ja mu od dragosti odgovorih: »*Jesam sinak.*«

- DŽEMAT Butmir treba pribaviti za izgradnju tvrdave:
direka 360 zvanih meše, dužine... (oštećeno)
maša sa diš-budakom čibuka 171
hrastovih tahti 128, dužine 4 aršina
hrastovih balvana 5, dužine 8 aršina.

- ARAPSKI šaljivčine za žensko čeljade kažu:
Od deset godina je kao oguljeni badem;
od dvadeset godina razonoda za gledaoca;
od trideset godina je majka brojnih kćeri i sinova;
od četrdeset godina je hladnija od zemherija;
od pedeset godina je poodmakla starica;
od šezdeset godina (nečitko);
od sedamdeset godina prokleta (nečitko).

- (Jedna bilješka o tutun kesi ali nečitka.)
- OVA Medžmua sadrži 164 lista.

- RIMSKI alfabet (urum lisaninde) je ovo:
Alfa - vita - gama - delta - ebsilo - zita - ita - fita - juta - kapa - lamda - mi - ni - kiši - umikru - pi - ru - sima - ta - ibsilo - fi - hi - pisi - utumaga.

A SADA evo datuma smrti nekolicine odabranih i poznatih pisaca i šejhova:[6]

Godina
smrti

561 U svijetu poznati Abdulkadir Gejlani, posvetio Bog njegovu tajnu. Godina njegova rodenja je sadržana u riječima »Ašk« (470 = 1077), a umro je 561.
Umro je Imami Sujutija, neka je na njeg obilna božja milost
538 Autor Kešafa Zimahšerija Džarullah, neka je na njeg božja milost

[6] u originalu, list. 44 b-45 a.

Godina
smrti

542 Autor Hulasa, imam, ponos vjere...
100 Ebut-tufejl Vjerovjesnika Muhameda drug...
108 Poznati učenjak Muhamed, ibn Ka. B Kurtubi
110 Muhamed Ibni Sirin i Hasani Basrija
110 Ferezdek, Džurejr, poznati pjesnici
121 Poginuo Sejid Gazi Battal ebu Muhamed
128 Asim, poznati karija Kufe
129 Ebu Ishak Omer es Sebii, poznat
143 Početak sakupljanja Hadisa i pisanja fikha od strane islamskih učenjaka i tefsira Ibni Džerih u Meki, Medini, dalekom Šamu, hami
158 Imami Azama Numan
158 Imami Zufer
161 Pojavio se svjetski sihirbaz Mukni' Horasani
161 Sufjani Sevri, fakih Kufe
163 Stradao Mukni' u tvrdavi...
175 Halil ibn Ahmed, imam u ilmi aruzu
180 Sibevejh Nahvi Amr ibn Osman
183 Imam Musa Kazim
194 Poginuo Šekik Belhi.
199 Ebu Muti' Hukm el-Belhi, autor Fikhi ekber djela
200 Marufi Kerhi, poznatog šejha
204 Imami Šafija u Misiru
208 Sitei Nefisa, kći Emir Hasana u Misiru
237 Hatemi Esamm u Horasanu
246 Ebu Turab Bahši, velikan šejhova
261 Bajazid Bistami, veliki mistik
273 Ibni Madže Muhamed Kazvini, muhadis istoka
283 Sehl ibn Abdulah Tusturi, voda šejhova
298 Džunejd Bagdadi, sultanul-arifin
300 Ahmed ibn Ravendi, poznati raskolnik
309 Haladž Mensur Husejin, ibn Mensur maktulei(?)
386 Ebu Talib Meki, autor djela Kutul-kulub
388 Imam Ebu Sulejman Hitabi, autor djela Mealim
439 Ebul Hasan Abdurahman Kuduri, autor djela Tekmile i...(?)
448 Šemsul-eime Abdulaziz Ahmed Hilvani
465 Imami Kušejri
471 Abdulkahir ibn Abdurahman Džurdžani
481 Pir Herata Šejhul-islam Abdulah Fenari
555 Imami Gazali Muhamed ebu Hamid
516 Imam Muhjus-sunne Husejin Begavi
516 Ebu Muhamed Kasim Hariri, autor djela Mekamat
586 Šejh Atar Feridudin
590 Ebu Muhamed Šatibi Kasim-šejhul-kurra

Godina smrti

593 Imam Burhanudin Ali ibn Ebu Bekr Marginani
595 Ahmed, ibn Mahmud Gaznevi, autor Hidaje i Mukaddem(?)
598 Mešahiri džihan (u svijetu poznat) Katib Imad
606 Fahri Razi, imam, fadil, kamil Muhamed Razi
606 Ebus-seadat Mubarek ibn Esir Džezeri
610 Sultan Megreba Nasir Muhamed Ebul-Feth Nasir ibn Abdus-sejid Matrizi...
627 Siradžudin Jusuf ibn Ebi Bekr Sekaki, autor Miftaha
638 Veliki Šejh Muhjidin Arebi
676 Sadrudin ibn Ishak Muhamed Konevi
672 Havadže Nasirudin Tunisi ez mešahiri džihan
683 Ebul Fadl Abdulah Musuli, autor djela Muhtar, vezir Mogula
684 Muhamed Burhanudin Nesefi
Muhamed Esterabadi, imam, neka je Alah s njim zadovoljan, komentator Kafije
685 Allame Nasirudin Abdulah ibn Omer
690 Kadi Bejdavi
686 Ahmed ibn Omer Mursi, šazelijski halifa
691 Muslihudin Širazi, poznati Šejh Sadija
650 Sadudin Hamevi, veliki šejh
710 Kutbudin Širazi, Muhamed, veliki učenjak (allame)
743 Fahrudin Osman Zejlei, komentator djela Kenz
746 Fahrudin Ahmed Čarperdi
746 Imam Abdulah, ibn Mesud Sadruš-šeria, komentator Vikaje
748 Imam Šemsudin Mahmud Isfahani, komentator djela Tavali'
758 Abdulvehab ibn Vehban, autor djela Menzume
761 Šejh Nedžat Džemaludin Abdulah, autor djela Mugni lebib
762 Džemaludin Abdulah Zejlei, autor djela Tahridž
766 Imam Kutbudin Mahmud Razi, komentator djela Metali'
769 Bedrudin Muhamed ibn Abdulah Šibli, autor djela Evail
806 Kemaludin Muhamed Miri, autor djela Hajatul-hajevan
817 Allame Muhamed Firuzabadi medždudin, autor Kamusa u Jemenu
820 Imam Hafizudin Muhamed ibn Muhamed Kurdi, autor djela Bezazije
821 Ebulabas Ahmed nakšibendi
Kutbudin Muhamed Izniki, od šejhova Ruma
832 Šemsudin Muhamed Džezeri, poznati karija, iz Širaza
833 Emir Sultan Šemsudin Sejid Muhamed Buhari, u Brusi(?)
833 Karmani, komentator djela Mesahib od Kara Jakuba
834 Alame Šemsudin Muhamed Fenari, veliki rumski učenjak
941 Kemal-paša zade, šejhul-islam. Datum njegove smrti u ebdždedu je »Maten-nihrir«.
969 Sururi...(?)

Godina smrti	
1033	Šejh Muhamed Altiparmak
1037	Vejsi efendi
1044	Kadi-zade Šejh Muhamed, poznat (mešhur)
1061	Nuri Šejh efendi, veliki halvetijski šejh
1067	Hadži Mustafa Halifa, poznat kao Katib Čelebi, autor djela Takvimut-tevarih, neka je na njeg velika božja milost
1088	Umi Sinan-zade Hasan efendi, na svjetskom glasu
1112	Nazmi Muhamed efendi...
1124	Nabi Jusuf efendi, pjesnik
786	Šemsudin Muhamed ibn Jusuf Kermani, komentator djela Buharije
792	Allame Sadudin Taftazani Mesud
800	Imam Ebu Bekr Hadadi, komentator djela Kuduri
800	Alaudin Ali Esad, komentator djela Vikaje
816	Sejid Šerif allame Džurdžani
831	Šemsudin Muhamed... komentator Buharije
847	Ibni Kemal Krimi ešrefud-din, komentator djela Menar
898	Mula Džami mevlana Nurudin Abdurahman

IMENA ŠEJHOVA:[7]

Dželaludin – Alijudin – Sadudin – Salahudin – Šemsudin – Šerefudin – Šihabudin – Kivamudin – Nasrudin – Alaudin – Imadudin – Muhjidin – Feridudin – Zijaudin – Hajrudin – Muslihudin – Zahirudin – Nasirudin – Radijudin – Ruknudin – Rešidudin – Bedrudin – Bahaudin – Burhanudin – Džemaludin – Esedudin – Medždudin – Muizudin – Siradždudin – Mubarizudin – Fahrudin – Avnudin – Zähirudin – Gijasudin – Muzaferudin – Tadždudin – Tekijudin – Izudin – Alemudin – Velijudin – Kemaludin – Mudžirudin – Husamudin – Hamidudin – Muinudin – Sejfudin – Zejnudin – Nurudin – Nedždudin – Iftiharudin – Kutbudin – Safijudin – Hafizudin – Vedžihudin – Nedžibudin – Šudžaudin – Humamudin.

POPIS umrlih osoba koje sam opremio (gasl) kao imam Buzadži hadži-Hasanove džamije, počev od 1176 (1762) godine:

– Prvo je Lojo-ogli Mustafa-baša, terzija, iz spomenute mahale, umro od kuge
– Pašalija, iz Mimar Sinan-begove mahale
– Bilal, sin kazandžije Ibrahim- baše, iz mahale Davud-čelebine
– Stari otac hromog pekara Ali-baše, iz spomenute mahale

[7] u originalu, list 164 a.

– Ovog siromaha Bašeskije sin, iz Mula Arabove mahale
– Sluga Krpedžije, iz Davud-čelebine mahale
– Sin pekara Ali-baše, iz spomenute mahale
– Sin Hadži Abdiage Šemage, iz Buzadži-zade mahale
– Hadži Durakov baščovan, iz mahale Bjelave
– Kara Alija, pekar, iz Davud-čelebine mahale
– Sin spomenutog Alije, iz spomenute mahale
– Nezir, tabak, iz Davud-čelebine mahale
– Sin Benaka hadži Omera, iz spomenute mahale
– Omerspahić, iz mahale Buzadži-zade
– Gušić mula Ahmed, iz spomenute mahale
– Sluga Abdiagin, iz spomenute mahale
– Sluga Nale Sulejman-age, iz spomenute mahale
– Hasan, sin kečedžije Ahmed-baše, iz mahale Davud čelebi
– Sin ubojice (Katil) Omera, iz spomenute mahale
– Sin Muharema-age, iz Buzadžića mahale
– Drugi sin Muharema-age, iz spomenute mahale
– Treći sin Muharem-age, mujezin spomenute mahale
– Defterdarija Numan-beg, iz spomenute mahale
– Sin Mula Ahmeda Gušića, iz spomenute mahale
– Sin Soko Ibrahim-baše, iz Davud-čelebine mahale
– Ahmed Ago, kujundžija, iz Buzadži-zade mahale
– Kadi Defterdarije sin, iz spomenute mahale
– Sin Numana Biće, iz spomenute mahale
– Čemerlić, iz spomenute mahale
– Sin Kara Saliha, iz Buzadži mahale
– Dangalak, iz mahale Davud čelebi
– Još jedan Kara Salihov sin, iz Buzadži mahale
– Dajidžić hadži Ibrahim, iz Buzadži-zade mahale
– Šišić Mehmed, iz Mimar Sinan-begove mahale
– Sluga spomenutog hadži-Ibrahima
– Kara Salih, nalband, iz mahale Buzadži-zade
– Pekara hadži Omera sin, iz mahale Bistrik
– Trgovac Husejin, padavičar, iz Buzadžine mahale
– Sin terzije Hindije Ibrahim-baše, sa Bjelava
– Sin Muje Agića, iz mahale Davud čelebi
– Ahmed-Agin sin, iz Buzadži mahale
– Sin Muharem-baše, iz Davud čelebine mahale
– Katil Omer, iz Davud-čelebine mahale
– Još jedan sin Ahmed-Agin, iz Buzadži mahale
– Sin Otlukčije Fazli hodže, sa Budakovića
– Još jedan sin Ahmed-Agin, iz Buzadžine mahale
– Ahmed-Agin sin, iz spomenute mahale
– Zet Drnde Hasan-baše, iz Mimar Sinanove mahale
– Mula Ahmed, kadićevac, iz mahale Banjski Brijeg (Hamam-Bayri)
– Sin nalbanta Jašara, iz Mimar Sinanove mahale

– Sin Muje Agića, iz Davud-čelebine mahale
– Pilav Osman-aga, iz Buzadžine mahale
– Bego, sin Abdiagin, iz spomenute mahale
– Još jedan sin Pilavov, iz spomenute mahale
– Moj sin Salih, iz spomenute mahale
– Sluga Ablagije, iz spomenute mahale
– Sin Topala Ahmed-baše, iz Buzadži mahale
– Sin Nale Sulejman-baše, iz spomenute mahale
– Sin Đoge, iz mahale Ašik Memi
– Sin spomenutog Muje Agića, iz Davud-čelebine mahale
– Sin Krpe hadži Mehmeda, iz spomenute mahale
– Sin Muharem-baše, iz Buzadžine mahale
– Sin Čorbašića
– Fetah Odabaša, iz Buzadži mahale
– I sin spomenutog (Fetaha) Mustafa, iz spomenute mahale
– Sulejman-beg Defterdarija
– Jedan od ljudi Kol-ćehaje Mustafa-age, koji je bez murasele zadavljen 20 ramazana 1206.
– Jedan Arnaut
– Još jedan čovjek kojeg sam opremio
– I još jedan čovjek
– Jedno dijete iz Čejirdžika
– Jedno dijete iz Mula Arapove mahale
– I troje djece iz Buzadžića mahale
– Sokolovića (Soko), sin, iz Davud-čelebine mahale
– Sin Agića Muje, iz spomenute mahale
– Sin Hasećije hadži Mustafe, iz spomenute mahale
– Sin Emira Ahmeda, iz Buzadžića mahale
– Mula Osman Logavija, iz spomenute mahale
– Sin spomenutog Logavije mula Ahmeda
– Abidov sin, iz Davud-čelebine mahale
– Starac kujundžija, sa Banjskog Brijega
– Starac Birnokta, iz Čifuthane mahale
– Mehterov sluga, iz Buzadži mahale
– Tallak, s Begovca
– Sin Šejtan Mehe, iz Ajas-pašine mahale
– Bašeskija Nalo, iz Buzadžića mahale
– Prpoz, iz Džanine mahale
– Ališahov sin, iz Ašik mahale
– Sin Katića, iz Davud-čelebine mahale
– Sin Sake, iz spomenute mahale
– Katina, iz spomenute mahale
– Sin Iskendže-hatune, iz Mula Arapove mahale
– Sin Mula Ibrahima, iz mahale Mufti emir-čelebi
– Sin Kurevije Sulejman efendije
– Još jedan sin spomenutog Kurevije, iz Buzadžića mahale
– Sin Kabahije, iz Davud čelebine mahale

– Ubijeni Ahmed-spahija, iz Buzadžića mahale
– Sefer, kovač, iz Džanine mahale
– Ludi Ćemerlić mula Ahmed, iz Buzadžića mahale
– Sulejman-beg, zet Alikadića, iz spomenute mahale
– Sin majstora Saliha, iz Davud-čelebine mahale
– Jedno dijete nekog Abdulaha, kod Husrev-begova hamama
– Mula Abdija Karpuza, zet Penjave, iz Buzadži mahale, 1185
– Lojo Osman-baša, starac, bakal-baša, iz Buzadžića mahale
– Šemaga hadži Mustafa, alemdar, bjelobrad, iz spomenute mahale
– Dijete Pakre, iz spomenute mahale
– Starac Logavija Ahmed efendija, iz spomenute mahale
– Mustafa-bašino dijete, iz mahale Buzadžića hadži Hasana
– Dijete Daje Čokadži Ibrahim-baše, iz spomenute mahale
– Dijete Nale Mehmeda, iz mahale Buzadži-zade hadži Hasana
– Abdulah-aga, ašik-kaderija, iz spomenute mahale
– Sulejman-čelebije sin, dijete, iz Mimar Sinanove mahale
– Ćemerlić mula Mustafa, iz Buzadžića mahale
– Jednogodišnje dijete zlatara Salih-age, iz spomenute mahale
– Duran, nalbant, iz mahale Sagardžije (Sagrdžijan)
– Sin siromašnog tabaka Kanedžije odabaše, iz mahale Gurda h. Ahmeda
– Pašalija Halil-pašin, iz begluk-saraja
– Sin Soko Ibrahim-baše, iz mahale Davud-čelebine
– Sin Misirlije hadži Ibrahima, iz Buzadži-zade mahale
– Malo dijete čizmedžije Ališaha, iz Ašik mahale
– Dijete Murad-baše demirdžije, iz Mimar Sinanove mahale
– Dijete hadži Abdije Hadžidurakovića, iz Buzadžine mahale
– Ali efendija, kadija, iz Buzadži-zade mahale
– Sin Hamamdžića mula Saliha, iz Jahja-pašine mahale
– Taslidžak Muharem-aga, mutevelija i naš mujezin, iz Buzadži mahale
– Dijete od četrdeset dana Mula Ise, iz Mimar Sinanove mahale, mula Bekir
– Ruščuklija, starac, sluga Kurevije, iz Buzadžića mahale
– Dijete topalastog terzije, iz Mula Arapove mahale
– Kurevija Sulejman efendija, iz Buzadži hadži-Hasanove mahale
– Dijete Lepira, hafafa Mustafa-baše, iz Jahja-pašine mahale
– Sin Sulejmana Ablagije, iz Buzadži hadži-Hasanove mahale
– Malo dijete odabaše Abdulvehaba, iz Hasećine mahale
– Zet Hasan-baše Dajidžića, iz Buzadžića mahale
– Rakovčanin mula Ibrahim, trgovac, iz Buzadžića mahale
– Jedno dijete Topalovića, mujezina Mula Arapova mesdžida

– Ali-baša, Juvadžija, handžija, siromah, iz Mimar-Sinanove mahale
– Hadždurakovića unuk, jednogodišnje dijete, iz Buzadžića mahale
– Jednogodišnje unuče Šebešlije, iz Buzadžića mahale
– Dijete Kurt Ismail-baše, iz Mimar Sinanove mahale
– Abdović Mustafa-baša, iz Davud-čelebine mahale
– Dijete iz sela Zgošće
– Dijete cigana Duraka, iz sela Zgošće
– Hadži Kaldum, mujezin Careve džamije, iz Ferhadije mahale
– Jedno dijete, iz Mjedenice
– Unuče Indže-agino, iz Buzadži mahale
– Jedno dijete iz Ćemaluše
– Prpoz, iz Ahmed čelebine mahale
– Fetah odabaša
– Kurevijino dijete
– Stovragino dijete
– Ibrahim-bašino dijete, od kuge, 1208

POPIS trava (i bilja) koje su meni poznate:[8]

Elbabir
Ovas
Ostruga
Smelja
Spanać
Osat
Ogulot
Ologoska trava
Ahšam čiček
Hmelj
Speča
Anduz
Slatka paprat
Išana
Orašak
Okoločep

Proha
Pazija
Bijeli luk
Bosijok
Pasji luk
Bagče kadife
Pejgamber čiček
Pelin

Borovnica
Bakla
Pitoma kopriva
Prijemog
Pucavac
Borja
Pazikuća
Paprat slatka
Prasa
Bob
Bejturan
Pucavac
Božurak
Buz-čiček
Patlidan
Plavac
Bara?
Bokvica
Piskavica
Preslica
Pirinač oti
Patlidžan frenk
Beč karanfil
Perika
Paprat

[8] U originalu, list. 161 a.

Papatja
Podbijok
Buhur Merjem
Pečurka
Tikva
Trist

Šišica
Šita

Čukundurk (Čukundruk)
Čavljika (Ščavljika)
Čelebi perčin
Čomoljika
Crvenac
Čelija Ljubica
Čelik
Čomoljić
Čimen

Habdika (Havdika)
Hab muluk
Haluga

Divizina
Dinja
Danica
Deve taban
Drijemavac
Detelina
Duhan
Divji (Divlji) grah
Dud
Divji (Divlji) spanać
Divja lala
Šenboj
Šegir?
Šekajik
Šil?

Salata
Salep

Tugšah
Tatula
Tuti zenbur
Torodska tvara
Anberbuj

Prijesak
Pasvica
Patunika

Drezga

Raž
Repa
Rodakva
Repuh
Ruta
Rukavica
Rosoprat
Ravent
Reduša
Ruj

Zanbak
Zin bostan
Zulfikar

Žabokrek
Zerrin žunotrika?
Zvonac
Zečja trava

Sjerak
Šečivica
Sunbul
Samojed
Sindirac
Sikup?
Slez (Šljez)
Šaša
Šenica (Pšenica)
Kukuruz
Krupnik
Kupus
Krastavica
Kadifa
Katmer
Kačun
Kukurik
Kostobolja
Kopriva
Kaloper
Kna
Karanfil-čiček

Grah

Usbur?

Gliva (Gljiva)
Gujina trava
Gavez
Gujin češalj
Gorčac
Gladišavend

Fula?
Fatma-čiček
Frenk-patlidan

Loboda
Luk
Ljubica
Lubenica
Lan
Lala
Latifa
Lul?
Lisani sevr

Mrkva
Miloduh
Misira
Majdonos
Mišakinja
Mliječac
Masnik
Moran
Mali čičeklu ot
Morska Ljubica
Macina trava
Muhri Sulejman
Mak
Muška morska repa
Metvica
Metilj
Malina
Merdža goš
Madžar oti

Kopar
Kisela trava
Krvavac
Koloptina?
Kukulj
Kantarjun
Kragupeč?
Kupina
Kokošja ljubica
Kizil behmen
Korag
Krimez čaj
Čurekot
Čubrika
Čenojer?
Čemerika
Čadordžik
Čibar gečegi
Češljuga
Neven
Nana
Navla
Nerkes
Nohud
Vlasulja
Vratić
Veljača
Helja
Hren
Ječam
Jagoda
Jablan
Jagočina
Jabani mai zanbak
Jilduz čiček

POGOVOR

Sarajevski ljetopisac Mula Mustafa Bašeskija (1731–1809) autor je po mnogo čemu jedinstvenog zbornika u našoj literaturi na turskom jeziku. Jedan dio njegove Medžmue, koja je, inače, uglavnom poznata po onom dijelu koji predstavlja ljetopis i nekrologij, objavio je još početkom ovog stoljeća Riza Muderizović. Cjelovit prijevod ljetopisno-nekrologijskog dijela Medžmue preveo je Mehmed Mujezinović (izd. »Veselin Masleša«, 1968).

Drugi dio Medžmue koji do sada nije prevoden sadrži vrijednu zbirku narodnih priča i dosjetki, šala i zagonetki na turskom, zatim tri naše lirske pjesme, bilježenje narodnih imena bilja, bilježenje narodnih i službenih naziva sarajevskih mahala, tumačenja snova i dr. Tu se nalazi 98 hićaja (kratkih narodnih priča, od kojih se neke mogu svrstati u predaje, a neke spadaju u bajke ili basne), 45 tumačenja snova (najvećim dijelom vlastitih), zatim popis nekih dogadaja po stvaranju svijeta, popis osmanskih vladara, pregled vladara svijeta, dogadaji po dolasku Osmanlija na Balkan, važniji dogadaji iz istorije islama, datumi smrti nekoliko odabranih i poznatih pisaca i šejhova i nekoliko pitalica i zagonetki.

Zanimljivost priča koje je zabilježio Bašeskija sadržana je u tome što je on kao običan čovjek, srednje obrazovan, imao duha da potencira na nenametljiv način pouku priče, donoseći uvijek priču na jednostavan, lapidaran, a ponegdje čak i suviše uprošćen način. Katkad u pričama ubaci po neku našu riječ, a nerijetko i cijelu rečenicu jer smatra da će tako potpunije izraziti misao i da će ga lakše shvatiti poluobrazovani čitaoci. U istoj funkciji su upotrijebljeni i neki lascivni izrazi. Sve to upotpunjuje sliku o Bašeskiji, onakvom kakav on jest, i tu su nedopustivi bilo kakvi redaktorski zahvati na »uljepšavanju« teksta.

Mada pisano vrlo jednostavnim turskim jezikom, onim kojim se govorilo u Zapadnoj Rumeliji, tekst ovih priča i zabilješki je na nekim mjestima teško čitljiv, a negdje je zbog zamrljanosti ili istrošenosti papira potpuno nečitljiv. To je razlog što se prijevod ove folklorne grade nije još ranije pojavio uz izdanje Bašeskijina Ljetopisa. Poslije izdanja Ljetopisa (1968)

Mehmed Mujezinović je otpočeo ovaj teži dio posla na pripremanju kompletnog Bašeskijina djela i preveo je u potpunosti 72 hićaje, a još ih je djelomično preveo 9. Smrt ga je spriječila da posao privede kraju pa je preostale hićaje preveo Fehim Nametak.

Napominjemo da je u rukopisu ostalo nedešifrirano još desetak hićaja, tako da ni ovo izdanje Bašeskijine Medžmue neće biti sasvim potpuno.

U Sarajevu, 18. XI 1986. *Dr. Fehim Nametak*

RJEČNIK TURCIZMA I MANJE POZNATIH RIJEČI

aba, ar., grubo domaće sukno; ogrtač od abe

abadžija, ar.-tur., zanatlija koji izraduje odjevne predmete od abe, trgovac koji prodaje izradene odjevne predmete od abe

abdal, ar., naivčina, glup čovjek

abdest, perz., ritualno pranje kod muslimana

affare, ar., nakarada, rugoba

aga, tur., janjičarski zapovjednik; posjednik, imućan ili ugledan čovjek; zapovjednik svih vrsta turske plaćene vojske

agir-taća, tur., per., vrsta kape

agistos, lat., august

ahdname, ar.-pers., povelja, politički ugovor, ugovor

ahiret, ar., zagrobni život

ahmak, ar., glupan, budala, luckast čovjek

ajalet, ar., oblast, pokrajina, nadležno područje valije

ajan, ar., prvak, odličnik, ugledan čovjek, predstavnik najistaknutijih slojeva gradanskog stanovništva; funkcioner lokalne uprave u XVIII stoljeću

akča, tur., para, novac, sitan srebrni novac

akšam, tur-per., prvi mrak, zalaz sunca, prvi dio večeri, četvrta po redu dnevna molitva u muslimana koja se obavlja po zalazu sunca

alaj, grč., skupina, gomila, svjetina, mnoštvo; parada, svečana povorka, svečanost; puk vojske

alajbeg, tur., zapovjednik spahija u sandžaku, pukovnik; u tabačkom esnafu ćehaja

alajčauš, tur., funkcioner u vojnoj organizaciji esnafa

alaka, ar., veza, odnos, prihod

alemdar, ar.-per., bajraktar

altun, tur., zlato, zlatni novac, dukat

altun-para, tur.-pers., zlatni novac, zlatna para

amidža, ar., stric, očev brat

anbar, pers., sanduk za žito i brašno

anber, ar., miomirisna materija iz tropskih krajeva

anterija, ar., vrsta gornje haljine

aračadži-arakijadži, ar.-tur., kapar

aršin, tur., mjera za dužinu

arpa, tur., ječam

arzuhal, ar., molba, zajednička molba, predstavka, memorandum

arzuhaldžija, ar.-tur., čovjek koji podnosi molbu

asker, ar., vojska, vojnik

astar, ar., postava, platno za postavu, tanko bijelo pamučno platno

aščija, per.-tur., kuhar

ašik, ar., ljubavnik, zaljubljeni, zanesen od ljubavi za nečim

ašk, ar. ljubav

attar, ar., travar, drogerist

atîk, stari; isluženi janjičar

avam, ar., masa, široki slojevi naroda; i u smislu neuki dio svijeta

Azrail, hebr., ime andela (meleka) koji donosi smrt

baba, pers., dobar, pošten, pobožan starac; titula ili epitet za dobrog i pobožnog starca; titula derviškog pročelnika

badžanak, tur., muž ženine sestre

baglama, tur., spojnica na prozorima i vratima

bajrak, tur., zastava; odred vojske; odred u povorci koji ima svoju zastavu

bajraktar, turs.-per., v. alemdar
bajram, tur., muslimanski vjerski praznik
bakal, ar., trgovac živežnim namirnicama
baldura, tur., ženina sestra, svast, svastika
baš-aga, tur., starješina aga, glavni aga
bašbog, tur., zapovjednik neregularne vojske
baš-čauš, tur., glavni čauš; narednik u vojsci
baš-katib, tur.-ar., sekretar, glavni pisar
baša, tur., starješina, poglavica, odličnik, janjičar, titula običnog janjičara
bašeskija, tur., stari isluženi janjičar
bazrdan, pers., trgovac orijentalne tekstilne robe, kozmetike i mirodija
baždarnica, pers., carinarnica, maltarnica, vaga
bećar, pers., neženja, momak, samac
bedel, ar., zamjenik
beg, tur., plemić, gospodar, odličnik, zapovjednik sandžaka, kao titula pridaje se imenu iz poštovanja
bektašija, per., pripadnik derviškog reda Bektašija
bellukčija, tur., izradivač ženskih jeleka, fermena
berat, ar., dekret, povelja, ukaz
berber, tal., brijač, kirurg
berdi-adžuz, ar., goveda zima koja nastupa prvi dan Proljeća
bezdžija, ar.-tur., platnar, trgovac platnom
bičakčija, tur. nožar, trgovac koji prodaje noževe
binjedžija, tur., dobar vješt jahač
binjiš, tur., široki ogrtač, kaput od čohe, (većinom crvene) sa širokim rukavima
bostandžija, pers.-tur., vrtlar, zelenčar
bujruldija, tur., pismena naredba paše, valije
bukagije, tur., okovi na nogama
bula, tur., muslimanska učena žena, supruga majstora; udata žena
buldur (bungur), tur., čorba; odstupana pšenica; čorba od odstupane pšenice
buluk (buljuk), tur., četa vojske, kompanija, odred, dio, skupina
buluk-baša (buljukbaša), tur., oficir u rangu kapetana (juzbaše), zapovjednika jednog odreda vojske
buzadžija, bozadžija, pers.-tur., onaj koji pravi i prodaje bozu
čador, pers., šator
čadordžija, pers.-tur., zanatlija koji pravi i prodaje čadore
čakal, tur., šakal
čalar-sahat (čalan), tur., sat koji iskucava svakog sata ili svako pola sata
čatal-turban, tur.-pers., vrsta turbana, kape učenih ljudi
čauš, tur., narednik u vojsci, pomoćnik ćehaje u esnafskoj organizaciji koji je izvršavao naloge ćehaje
čejrek, pers., jedna četvrtina, četvrt, četvrtina zaklanog brava, komad od nečeg raskomadanog; mjera za količinu
čelenka, tur., vrsta perjanike, vrsta odlikovanja za hrabrost
čelebija, tur., otmjen i lijepo odgojen čovjek; naziv za učena čovjeka (efendija); titula za mladića plemićkog roda
ćengel, pers., gvozdena kuka
čerez, tur., suho južno voće, poslastica
čibuk, tur., kamiš, cijev sa lulicom na jednom kraju koja služi za pušenje
čibukčija, tur., zanatlija koji izraduje čibuke
čifči-baša, pers.-tur., nadzornik čifluka
čifluk, pers.-tur., vrsta feudalnog posjeda koji obraduje sam posjednik ili preko čifčije (kmeta)
čirak, pers., svijećnjak; šegrt, naučnik u poslu; označuje i čovjeka koji je neku službu primio sa odredenom platom
čizmedžija, tur., zanatlija koji izraduje čizme, čizmar
čokadar (čohadar), pers., dvorjanik sultana, paše ili sandžakbega, koji se brine za njegove odore i čohu
čokadžija, pers.-tur., terzija, majstor koji izraduje odjevne predmete od čohe
čok-biler, tur., osoba koja se pravi da mnogo zna
čorbadžija, pers.-tur., starješina jedne janjičarske orte, osoba koja se bavi varenjem čorbe

ćafurija, ar., komfor

ćahija, tur., vrsta čaršijskog pekarskog hljeba od bijelog brašna
ćebedžija, tur., obrtnik koji proizvodi ili prodaje ćebad
ćehaja, pers., pomoćnik, zastupnik vezira, paše, defterdala ili kojeg drugog velikodostojnika u turskoj carevini; tajnik, upravitelj, starješina jednog esnafa, ceh-majstor
ćeremit, grč., žljebasti krovni crijep
ćeremitdžija, grč.-tur., obrtnik koji pravi ćeremit
ćerhana, tur., zanatlijska osobito mutapćijska radionica
ćiriš, tur., skrob, štirka, obućarski ljepak
ćirišćija, tur., onaj koji proizvodi štirku, skrob, ljepak
ćoso, pers., muškarac rijetke brade i brkova ili u koga ne rastu brada i brkovi
ćulah, pers., kapa, obično bijela, od valjane vune
ćumur, tur., ugalj drveni ili kameni
ćurak, tur., krzneni ogrtač

dalkilič, tur., vojnik-dobrovoljac
daul-baša, pers., zapovjednik bubnjara
defter, grč., bilježnica, protokol, računska knjiga, trgovačka knjiga dugovanja i potraživanja
defterdar, grč.-pers., šef finansija jednog vilajeta, pokrajine
defterhana, grč.-pers., direkcija finansija
delija, tur., junak, silovit čovjek, nabodica, čovjek koji provodi život bezbrižno i troši vrijeme uludo, poseban red konjice u Turskoj carevini
delikanlija, tur., mladić u punom jeku mladosti i punoj snazi
ders, ar., nastava, predavanje, lekcija
dert, pers., briga, bol, muka
derviš, pers., pripadnik derviškog reda (tarika), pobožan, povučen, skroman čovjek
devr, ar., muslimanski vjerski običaj povodom smrtnog slučaja
devrihan, ar.-tur., posebna služba učenja Kur'ana petkom pred podne u velikim džamijama
devrihandžija, ar.-tur.-pers., službenik koji obavlja devrihan
devri-iskat, ar., v. devr
dibek, tur., stupa od izdubljenog kamena ili drveta u kojoj se tuče kahva
dilber, pers., dragan, miljenik, ljepotan, lijep, krasan, zanosan
dirhem, grč., dram, srebrni novac, srebrna para
divanija, pers., blesast, sulud, lakouman, vrsta arapskog pisma, kojim su pisani carski fermani
divhana, pers., prostrano predsoblje na spratu u starim gradanskim kućama
divit, ar., metalna kutija u kojoj se drži pisaći pribor (murećef i pero od trske)
dizdar, pers., zapovjednik grada, kastelan
dogramadžija, tur., drvodjelja, starinski majstor stolar
dolap, pers., posebni dućan u bezistanu
dova, ar., molitva, blagoslov
dugmedžija, pers.-tur., čovjek koji izraduje puceta
dundjer, pers., starinski graditelj, tesar i zidar ujedno
dušeme, tur., svilom protkan bijeli bezni čaršaf, kojim se žena zaogrće preko feredže

džabija, ar., pobirač vakufskih prihoda; u Turskoj carevini i državnih prihoda
džamdžija, pers.-tur., staklar, staklorezac
džanavar, nabusit
džanbas, pers., preprodavalac konja
džebhana, ar.-pers., municija, oružana sprema, skladište municije
dželat, ar., krvnik, čovjek koji izvršava smrtne presude, bezdušna, nemilosrdna osoba
dželepčija, ar.-pers., trgovac stokom
džemat, ar., skup, skupina, zajedničko obavljanje molitve, vjerska općina, općina uopće, janjičarski odred
džemre, tur., zračna struja koja dovodi do postepenog popuštanja studeni u rano proljeće
džeriz, pers., odvodni kanal od nužnika, banje
džerah, ar., ranar, operator
dževahirdžija, pers.-tur., draguljar, juvelir
dževher slova, pers., slova sa dijakritičkim znakovima

dževrek, tur., vrsta pekarskog peciva u obliku kolutića, peretak
dževrek-turban, tur., turban u gužve
džin, ar., duh, demon
džizja, ar., daća, lični državni porez, glavarina koju plaćaju odrasli nemuslimani podanici muslimanske države
džube, ar., hodžin ogrtač, dugi kaput
džumadel-ahir, ar., šesti mjesec hidžretske godine
džumadel-evel, ar., peti mjesec hidžretske godine
džumrukčija, lat.-tur., carinar, trošarinac
džururum, tur., iznemogao, oronuo čovjek uslijed starosti ili bolesti te ne može normalno hodati
džuzhan, ar.-pers., osoba koja uči u džamiji sakodnevno po jedan džuz iz Kur-ana za dušu nekog dobrotvora zavještača ili osnivača zadužbine

ebdžed-hesab, ar., računanje po brojčanoj vrijednosti slova arapskog alfabeta
ehli-ćejf, ar.-tur., čovjek koji ima naročiti smisao za uživanje
ehli-zevk, ar., ima značenje kao i ehli-ćejf
efendija, grč., gospodin, titula obrazovanog, posebno vjerski obrazovanog muslimana
ejlul, tur., septembar
emin, ar., povjerenik, pouzdanik
emir, ar., prvak, voda, vlastelin; poglavica u duhovnom i vjerskom životu
erazi-mirija, ar., zemljišne nekretnine sa posebnom pravnom prirodom, skraćeno erazija.
erbein, ar., prvi period zime, koji traje četrdeset dana (od 22. XII do 31. I); u derviškom redu 40 dana iskušenja i samoće (čila)
eskidžija, tur., staretinar
esnaf, ar., ceh, organizacija svih obrtnika jedne struke, zanatlija; ljudi istog zanimanja
eškija, ar., odmetnici, hajduci, krijumčarena roba, osobito duhan
ešraf, ar., odličnici, plemstvo
ezan, ar., poziv na molitvu s odredenim tekstom na arapskom jeziku

faldžija, tur., gatar
Fatiha, ar., ime prvog poglavlja (sure) u Kur'anu
fenjer, grč., ručna zastakljena ili na drugi način uokvirena svjetiljka u kojoj gori svijeća
fenjerdžija, grč.-tur., čovjek koji izraduje fenjere
feraš, ar., osoba koja se brine o održavanju čistoće u džamiji i njenom haremu
feredža, ar., vrsta ženskog ogrtača od crne ili modre čohe koji su muslimanke oblačile prilikom izlaska na ulicu
ferjadžija, pers.-tur., glasonoša koji traži pomoć
ferman, ar.-pers., carski ukaz, naredba, carska zapovijest, dugačko pismo
fetva, ar., mjerodavno pravno rješenje muftijino u nekom vjerskom pitanju, decizija
fišek, tur., naboj od puške, papirnata kesa
furda, pers., utroba zaklane životinje; odresci od bakra u kazandžija, metalni otpaci; otpaci uopće
gajtan, grč., pamučna ili svilena upredena ili pletena vrpca koja služi za porubljivanje i ukrašavanje odjeće
gasal, ar., osoba koja kupa i oprema mrtvaca po vjerskim propisima
gazija, ar., pobjednik, heroj, junak iz rata
groš, lat., srebrni novac
gurabija, ar., tvrdi okrugli slatki kolač koji se pravi od brašna, šećera i masla

hadis, ar., govor, izreka vjerovjesnika Muhameda, usmena tradicija Muhameda
hadž, ar., hodočašće; pohod u Meku u svrhu posjete Kabi radi obavljanja jedne od pet islamskih dužnosti
hadžija, ar., onaj koji je posjetio Kabu u Meki i obavio hadž
hafaf, ar., trgovac obućom
hafiz, ar., onaj koji zna čitav Kur'an napamet (naizust)
hakim, ar., sudac, kadija
halač, ar., pucar, zanatlija koji se bavi pucanjem vune i pamuka
halifa, ar., vrhovni vjerski poglavica muslimana na svijetu

halva, ar.. slatko jelo koje se pravi od brašna, šećera i masla
halvedžija, ar.-tur.. slastičar, onaj koji pravi i prodaje halvu
halvetija, ar., pripadnik derviškog reda »Halvetija«
hamal, ar., nosač
hamam, ar.. javno kupatilo; banjica u muslimanskoj kući
hamamdžija, ar.-tur.. zakupnik hamama
hamsin, ar.. period zime od pedeset dana (31. I – 21. III)
han, pers.. konačište i prenoćište za putnike
handžar, ar.. dugi nož sa oštricom s obadvije strane
handžija, pers.-tur.. upravitelj ili zakupnik hana
hanikah, perz., tekija sa internatom za derviše
harač, ar., glavarina; porez koji se ubira od muškaraca nemuslimana u islamskoj zemlji
haračlija, ar.-tur.. poreznik, onaj koji ubire harač
harem, ar.. žensko odjeljenje u muslimanskoj kući; ograđeno džamijsko dvorište; muslimansko groblje
hasećija, ar.-tur., pripadnik odabranog odreda vojske u dvorskoj službi
hatib, ar.. propovjednik; imam koji drži propovijed petkom i o bajramima
haziran, tur.. juni
haznadar, ar.-perz.. blagajnik, čuvar riznice
hegbe, ar., bisageherif, ar. i tur., obješenjak, prostak, kolega, drug
hodža, perz.. muslimanski svećenik, vjeroučitelj, profesor u medresi
hodžaluk, perz.-tur., hodžinsko zvanje
hrka, ar.. gornja haljina naložena pamukom i prošivena
hrsuz, tur.. lopov, kradljivac
hudžera, ar., ostava
hutba, ar.. propovijed koju drži imam sa minbera petkom i o bajramima

ibrik, perz.. bakreni sud za vodu; mali bakreni sud za serviranje kafe
ibrišim, perz.. vrsta svilenog konca
ićindija, tur., treća po redu muslimanska svakodnevna molitva, namaz
ifrit,-ifriz, ar., zao džin demon, ljut, bijesan, srdit čovjek
iftar; ar., večera u prvi sumrak uz ramazan kojom se prekida dnevni post
ihlas, ar.. ime 112. sure u Kur'anu
ihlase, učiti, recitirati 112. suru Kur'ana
ihtijar, ar., starac, osoba čija se riječ uvažavala
ikrar, ar.. odluka, priznanje, očitovanje
ikratiti, ar.-sh., odlučiti (javno), očitovati; pobožni čin kojim se očituje odluka o putu na hodočašće u Meku
ilahija, ar., pjesma nabožnog sadržaja
ilam, ar., sudska odluka, službeno rješenje
ilan, ar., objava, oglas, proklamacija
imam, ar, muslimanski svećenik kome je glavna dužnost da predvodi skupno obavljanje namaza u džamiji
imsakija, ar., tabelarni pregled početka posta za svaki dan u toku ramazana, kao i vrijeme pojedinih molitvi
inad, (inat), ar.. kapric, prkos, upornost u protivljenju
iskati-salat, ar.. vrsta milostinje koja se dijeli sirotinji za dušu umrlog a u svrhu traženja oprosta od Boga za propuštene vjerske obaveze (namaz)
istihare, ar., namaz, molitva koja se obavlja da se poslije toga snom dobije odgovor za izvjesne želje, odnosno poslove
išćija, tur., radnik, pomoćnik u poslu
istiska, ar.. sušica, tuberkuloza

jacija, tur., noćna, peta po redu muslimanska dnevna molitva a obavlja se dva sata po zalasku sunca
jalduzdžija, tur., zanatlija koji se bavi pozlatom većinom bakrenih stvari
jamak, tur., bajraktarov pomoćnik; pomoćnik majstora; kalfa
janjičar; tur., pripadnik poznatog roda turske vojske
jaramaz, tur., nemiran, nestašan, nepristojan, neobuzdan, nevaljalac
jasakčija, tur., lični pratilac; tjelohranitelj; straža
jazidžija, tur.. pisar

jemenija, ar., rubac, marama od tankog platna kojim se povezuje glava
jemenije, ar., plitke firale u boji, papuče
jemenidžija, ar.-tur., zanatlija koji izraduje i prodaje firale i papuče
joldaš, tur., saputnik, drug
jordamli, tur., ponosit, ohol, upet
jorgandžija, tur., zanatlija koji pravi jorgane; trgovac jorganima
junga, tur., mjera za težinu, naročito za maslo i vunu; težina joj je oka i po

kaderija, ar., pripadnik derviškog reda »Kaderija«
kadija, ar., šerijatski sudac
kadiluk, ar.-tur., kadijsko zvanje; nadležno područje jednog kadije
kajmekam, ar., zastupnik vezira ili valije u jednom upravnom području ili u nekoj dužnosti
kajn, tur., šura, ženin brat
kalafat, tal., crveni ćulah koji su nosili janjičarske age
kalajdžija, tur., zanatlija koji kalajiše bakreno sude
kalfa, ar., pomoćnik majstora u esnafu; pomoćnik hodže u mektebu
kalfa-baša, ar.-tur., glavni kalfa u jednom esnafu; inspektor rada jednog esnafa
kalpak, tur., vrsta kape, kaciga
kalufdžija (kalupdžija), perz.-tur., onaj koji kalufi fesove, koji drži kalufdžijsku radnju
kandilj, lat., uljana svjetiljka, staklena posudica sa uljem u kojem je zamočen fitilj
kantar, lat., željezna sprava za mjerenje težine; vaga
kantardžija, lat-tur., onaj koji se bavi mjerenjem kantarom na pijaci, zanatlija koji izraduje kantare
kanun-nama, grč.-perz., zakonik
kanuni-evel, tur.-ar., decembar
kanuni-sani, tur.-ar., januar
kapetan (kapudan), tur.-perz., zapovjednik
kaplan, tur., tigar
kapudžija, kapidžija, tur. vratar
karija, ar., koji zna potpuno pravilno da izgovara (recitira) svaku riječ u Kur'anu
kasaba, ar., varoš, manji grad
kasap, ar., mesar
kašikdžija, tur., zanatlija koji pravi žlice (kašike)
katib, ar., pisar
kauk, tur., kapa od debele vunene ili pamučne tkanine oko koje se omotava pouska čalma (ahmedija)
kaukčija, tur., zanatlija koji izraduje kauke
kavaf, v. hafaf
kazandžija, perz.-tur., obrtnik koji pravi bakreno sude
kazaz, perz., svilar, pozamentir
keče, tur., bijela kapa od valjane vune ili od uvaljane govede dlake
kečedžija, tur., zanatlija koji od strugane dlake sa govedih koža izraduje kape
kesa, perz., vreća, torba, novčanik; određeni iznos novca (30.000 akči ili 10.000 dukata, kasnije 500 groša
kibla, ar., strana svijeta na kojoj se nalazi Kaba (Ćaba) u Meki i prema kojoj se okreću muslimani kada klanjaju namaz
kiridžija, ar.-tur., onaj koji s konjima i kolima uz naknadu prevozi robu
kitab, ar., knjiga
kol, tur., rod vojske
kolukčija, tur., niži zapovjednici u janjičarskoj vojsci
kol-ćehaja, tur.-perz., pomoćnik janjičarskog age
koltukčija, tur., zanatlija koji je pravio jastuke i sećije (mindere)
konak, tur., prenoćište; dan hoda; kuća uglednog domaćina; dvor, rezidencija; muško odeljenje u kući
korkaluk, tur., ograda oko šerefeta na munari, ograda na ćupriji (mostu)
krdžalija, tur.-ar., u 18. i 19. stoljeću nazivani odredi naoružanih grupa; pripadnici neregularnih vojnih odreda
kršla (kšla), tur., vojnička kasarna, vojarna
kudret-top, ar.-tur., nebeska tutnjava i pucnjava kad je nebo vedro i ima tajanstveno značenje
kujundžija, tur., zlatar, zanatlija koji izraduje umjetničke predmete od zlata i srebra

kulukčija, tur., zapovjednik karakola, noćnih straža; niži oficir u janjičarskom odžaku
Kur'an, ar., muslimanska sveta knjiga, koja sadrži Božju objavu vjerovjesniku Muhamedu
kurban, ar., bravče ili goveče kojeg muslimani kolju na kurban-bajram; žrtva
kuršum, tur., olovo, puščano zrno
kušatisati, tur., proglasiti šegrta za kalfu, a kalfe za majstora
kušanma, tur., proglašenje šegrta za kalfu, a kalfe za majstora
kušanma-teferič, tur.-ar., priredba, veselje na kojoj se šegrti proglašavaju kalfama a kalfe majstorima

litra, mjera za tekućine i druge predmete
londra-fenjer, posebna svjetiljka
luledžija, perz.-tur., zanatlija koji pravi i prodaje lule, čibuke i nargile

mahala, ar., gradska četvrt
mahzar, ar., molba ili tužba, peticija upućena iz naroda višim vlastima
majis, tur., maj
malikana, ar., doživotni zakup carskih domena u osmanskoj državi
mart, tur., mart
maskaradžija, ar.-tur., šaljivčina
matuh, ar., osoba u koje se osjeća staračka slaboumnost, senilnost
medresa, ar., muslimanska srednja i viša vjerska škola
mehkema, ar., sud, sudska zgrada
mehter, per., muzikant, član orkestra
mekam, ar., melodija, glas
mekteb, ar., muslimanska početna, osnovna vjerska škola
mektubdžija, ar.-tur., pisar, sekretar
melhema, ar., knjiga za proricanje događaja
menzil, ar., tatarska pošta, tatarski konj na kome se prenosi pošta
menzildžija, ar.-tur., zakupnik menzilhane
menzilhana, ar.-perz., poštanska stanica
meremetdžija, ar.-tur., majstor koji vrši opravke zgrada
mesdžid, ar., manja muslimanska bogomolja (džamija)
mestva, tur., vrsta obuće sa tankim donom bez peta
mestvedžija, tur., zanatlija koji izraduje i prodaje mestve
meteriz, perz., opkop od zemlje, rov, šanac
mevlevija, ar., pripadnik derviškog reda Mevlevija
mevlud, ar., rođendan Muhamedov, hvalospjev u čast rođenja Muhamedova
minber, ar., propovjedaonica, govornica u džamiji
misirbaba, tur.-perz., onaj koji nema dlaka po bradi i licu
muameledžija, ar.-tur., onaj koji novac na kamate daje
mubarek večer, ar., blagoslovljena noć
mubašir, ar., glasnik, izaslanik, emisar
muderis, ar., profesor, nastavnik medrese
mudžaheda, iskušenje u derviških pripadnika
mudželit, ar., knjigovezac
muftija, ar., najstariji po rangu muslimanski svećenik u jednoj pokrajini ili okrugu
muhafiz, ar., zapovjednik većeg utvrđenog grada, tvrdave
muhasil, ar., čovjek koji ubire državne daće
muharem, ar., prvi mjesec u muslimanskoj godini
muhtar, ar., starješina mahale u gradu, seoski starješina, knez
muhurdar, perz., čuvar pečata
mujezin, ar., džamijski službenik koji poziva na namaz (molitvu)
mukabeła, ar., glasno učenje Kur'ana u džamiji, derviško grupno učenje
mukata, ar., paušalna godišnja zakupnina
mukava, ar., debela lojana svijeća
mulla, ar., kadija u glavnom mjestu pokrajine, obrazovan čovjek
mulazim, ar., zamjenik u vojsci, poručnik
mumdžija, perz-tur., svjećar
munadžat, ar., oda Bogu, pjesma koja sadrži molitvu
munara, ar., visoki vitki toranj džamije sa kojeg mujezin poziva muslimane na molitvu
munkir, ar., koji nešto konstantno odbija, nipodaštava

murasela, ar., poslanica, službeno pismo kadije
murid, ar., pristalica, sljedbenik jednog šejha, kandidat derviškog reda
musafirhana, ar.-perz., dobrotvorna ugostiteljska kuća, kuća posebno odredena za putnike u kojoj svi dobivaju besplatno konačište i hranu
musaf (mushaf), ar., Kur'an
muselim (muteselim), ar., vezirov povjerenik u većem mjestu ili jednom kraju pokrajine
mustahfiz, ar., član stalne posade stacionirane u gradu
mušaveredžija, ar.-tur., konzultant, osoba koja se ili s kojom se dogovara
muštuluk, perz.-tur., nagrada, bakšiš, koja se daje onom koji prvi javi kakvu dobru, radosnu vijest
mutapćija, perz.-tur., zanatlija koji pravi razne predmete od kostrijeti
mutevelija, ar., upravitelj vakufa
muzelef-turban, vrsta kape
muzur, (muhzur), ar., sudski činovnik, izvršni organ suda ili upravne vlasti
muždedžija, perz.-tur., onaj koji javi radosnu vijest

naib, ar., zastupnik kadije, namjesnik u nahiji, zamjenik u upravnoj službi
naj, perz., tanka dugačka frula koju sviraju derviši mevlevijskog reda
nakaš, ar., bojadžija, moler
nakšibendija, ar.-perz., pripadnik derviškog reda Nakšibendija
nalbant, ar.-perz., potkivač konja
nalčadžija ar.-perz. tur., zanatlija koji pravi potkovice za muške cipele i čizme
namaz, perz., muslimanska molitva, koja se obavlja pet puta na dan u odredeno vrijeme
nebaš, ar., lice koje prekopava grobove u svrhu pljačkanja predmeta oko umrlog
nefer, ar., obični vojnik; obični gradanin
neshi, ar., vrsta arapskog pisma
nisan, ar., april
nobetčija, ar.-tur., stražar, osobito noćni
nuskadžija, (nushadžija), ar.-tur., onaj koji piše zapise, koji zapisuje

odabaša, tur., portir, upravnik odjeljenja; komandir janjičarskog odreda
odundžija, tur.-ar., drvar
odžak, tur., kuća, dom, plemićka begovska kuća čija su vrata uvijek otvorena za putnike; »janjičarski odžak« je janjičarski štab koji se dijelio na jedinice za orte; »tabački odžak« sačinjavaju sve tabhane i tabaci jednog mjesta
oka, tur., mjera za težinu, iznosila je 1,28 kg.
ordija, tur., vojska, armija
orta, tur., »orta janjičarska« – janjičarski odred, bataljon, koji je brojio oko 400 vojnika
ortakluk, tur., vidi orta
otlukčija, tur., prodavač sijena
ortak, tur., drug u kakvom poslu, kompanjon

padišah, per., car, vladar
papučija, perz.-tur., zanatlija koji izraduje papuče
para, perz., novac, novčić
pasvandžija, perz.-tur., noćni čuvar čaršije
paša, tur., titula visokih turskih dostojanstvenika i vojnih lica
pašalija, tur., pašin čovjek, čovjek u službi paše
pazarija, perz., roba izradena za tržište, stara roba
pehlivan, perz., akrobata na žici ili užetu, artist
pejgamber, perz., vjerovjesnik, Božji poslanik
peksimet, grč., dvopek, dobro upečen hljeb
peštahta, perz., klupa, stolić za pisanje
peštemelj, perz., zastirač, pregača
pôša, perz., vrsta vojničke kape u janjičara slična turbanu ili saruku
poturica, (potur), čovjek koji je prešao na islam, prost čovjek, čovjek iz naroda

rahmet, ar., Božija milost
raja, ar., nemusliman podanik u islamskoj zemlji, svjetina, skupina, družina
ramazan, ar., deveti mjesec muslimanske godine; mjesec posta

rebiul-ahir, ar., četvrti mjesec muslimanske godine
rebiul-evel, ar., treći mjesec muslimanske godine
redžeb, ar., sedmi mjesec u muslimanskoj godini
rozi-hidr, perz., 23. dan nisana
raznamedžija, perz.-tur., koji bilježi dogadaje
rub-tahta, ar.-perz., kvadrant
rufaija, ar., pripadnik derviškog reda »Rufaija«

sobah, ar., zora, jutro, muslimanska jutarnja molitva, zadana lekcija
sačak, tur., isturena nadstrešnica preko zida
safer, ar., drugi mjesec u muslimanskoj godini
sagrakčija, (sagrdžija), tur., obrtnik, kožar koji se bavi struganjem dlake sa govedih koža
sahan, ar., bakreni sud, tanjir
sahtijan, perz., učinjena, uredena kozja koža; obuća napravljena od sahtijena
sakija (saka), ar., vodonoša
saksija, tur., zemljani sud u kome se gaji cvijeće, mangala
salavat, (salevat), ar., posebna dova, molitva
salla, ar., poziv na molitvu za umrlog
samur, perz., samurovina, koža od kune zvane samur
sadžak, tur., oblast ili okružje, bajrak
sandžija, tur., žiganje, probadanje u tijelu
sarač, ar., obrtnik koji pravi i prodaje razne predmete od kože
saraj, perz., dvor, palača
sarhoš, perz., pijanica, bekrija
saruk, tur., turban, komad platna koji se obavija oko kape
sebilj, ar., javna češma na čaršiji
sedef, ar., nutarnja strana ljušture biserne školjke a koja se sastoji od bijelih sjajnih slojeva
sedžada, (serdžada), ar., ćilimčić na kojem muslimani klanjaju namaz; pokrivač
sehur, ar., ramazanski ručak prije zore pred početak posta
sejban, (sekban) pripadnik treće divizije janjičarskog korpusa
selam, ar., muslimanski pozdrav
serasker, perz.-tur., vrhovni komandant, glavni komandant
seratik, tur.-ar., vojni zapovjednik
serdar, perz., glava, starješina, zapovjednik, vojskovoda
serdengečdija, perz., pripadnik posebnih odjela janjičarske vojske
sergija, tur., prostirač na koji se baca novac prilikom prikupljanja kakvih dobrovoljnih priloga kao i podjele janjičarskih plaća
serhat, perz.-ar., krajina, granica, pogranični kraj
serhatlija, perz.-tur., krajišnik, graničar
serdengečdi-aga, perz.-tur., starješina serdengečdija
sermija, perz., glavnica, kapital, trgovačka roba
sibjan-mualim, ar., učitelj muslimanske osnovne škole
sidžil, lat., sudski protokol, zapisnik
sihir, ar., čarolija, madija, čini
silah, ar., oružje
simit, ar., vrsta bijelog hljeba
simitćija, ar.-tur., pekar koji izraduje simit
sittekadija, vrhovni kadija – sudija
sofa, ar., trijem, hladnjak
sofija, ar., pobožan čovjek, pristalica mistične filozofije
sofra, ar., sto, trpeza
softa, perz., učenik medrese
spahija, perz., posjednik timar spahiluka
subaša, tur., nadzornik imanja, pobirač prihoda sa čifluka
sujoldžija, tur., vodovodni majstor
sultani-nevruz, Prvi dan proljeća
sunet, ar., tradicija; obrezivanje muške djece
surma, tur., boja u prahu, crna ili srebrnasta kojom se podvlači ispod trepavica
surudžija, tur., gonič, pratilac uz konja, poštar

šaban, ar., osmi mjesec u muslimanskoj godini
šalvare, perz., široke hlače; ženske dimije
šeher, perz., grad

šehid, ar., musliman koji pogine u borbi za vjeru, nevino pogubljen, mučenik
šejh, ar., starješina, poglavica, poglavica derviša
šejhul-islam, ar., najstariji vjerski dostojanstvenik muslimana u Turskoj carevini; zamjenik halife
šejtanluk, ar.-tur., vragolija, obješenjaštvo
šerbet, ar., slatki napitak koji se pije radi osvježenja
šerefe (šerefa), ar., ograda i uski ogradeni prostor na munari
šeriat, (šerijat), ar., muslimanski vjerozakon, islamski propis, islam
ševal, ar., deseti mjesec u muslimanskoj godini
šindra, tur., cijepane jelove ili hrastove daske kojim se pokrivaju kuće
šinik, grč., mjera za žito; u nas je obično vagao 80 oka
širitdija, ar.-tur., osoba koja izraduje trake prišivene kao ukras na narodnoj nošnji ili uniformi
šubat, februar

tabak, ar., kožar, onaj koji štavi, učinja kožu
tabut, ar., mrtvački sanduk kod muslimana
tabutčija, ar.-tur., koji izraduje tabute
taća, per., kapa
tahterevan, perz., nosiljka u obliku zatvorenih kočija bez točkova, koju nose konji ili četvorica ljudi
tahmis, ar., pržiona kafe
tahmiščija, ar.-tur., zakupac monopola prženja i tučenja kafe
taifa, ar., obred
tajlasan, perz., jedan kraj od ahmedije koji straga visi i pada na pleća takum, tur., pribor, kompletna oprema, 12 kašika i sl.
talib, ar., učenik
talik, vrsta pisma
talir, novac
talisman, ar.-perz., zapis koji se nosi uza se; hamajlija
tapija, tur., javna isprava o vlasničkom pravu na nekretnini
tarhana, perz., izdrobljeno tijesto u obliku zrna od čega se pravi čorba
tellak, ar., maser u hamamu
tarakčija, tur., češljar, brdar
tarik, ar., derviški red
tas, ar., vrsta metalne zdjele
tasar, koji izraduje tasove
taščija, tur., klesar
tedžvid, ar., fonetička pravila za ispravno učenje Kur'ana
tefter (defter), grč., bilježnica, registar, računska knjiga dugovanja i potraživanja
tekija, ar., derviška zgrada u kojoj se obavljaju derviški obredi
tekne, tur., korito
telal, ar., dobošar, javni objavljivač, staretinar
temesuk, ar., potvrda, isprava
temuz, juli
teravija, ar., noćna ramazanska molitva
terdžah, perz., zanatlijski sto na kome zanatlija radi; okvir na kome tabaci razapinju kožu
terlukčija, tur., zanatlija koji izraduje i prodaje papuče (terluke)
terzija, perz., kroajč
tesavuf, ar., misticizam
teskera, ar., pismo, isprava, potvrda, poziv
testir, perz., dopuštenje; dozvola izučenom šegrtu da može obavljati zanat za koji se osposobio
tešrini-evel, oktobar
tešrini-sani, novembar
tevećelija, ar., naivčina, luckast čovjek
tevhid, ar., muslimanski pomen za mrtve; grupno derviško učenje
timar, perz., feudalni posjed, leno
timar-defterdar, perz., šef timarske službe
timurdžija, tur., gvoždar
tirjaćija, perz., strastveni uživalac nečega: duhana, kafe, opijuma i opojnih droga
tomake, tur., žute ženske visoke mestve kao čizme
tomrukčija, tur., onaj koji prodaje drva za ogrev
topuz, ar., buzdovan
tufekčija, perz. tur., puškar
tug, perz., znak pašinskog dostojanstva: čelenka napravljena od dlaka konjske strune
tulbend-turban, perz., kapa od finog tankog platna

turban, perz., čalma, saruk
turbe, ar., mauzolej, natkrivena grobnica
turnadžija, tur., red janjičarske vojske
turnadži-baša, tur., starješina, zapovjednik turnadžija
turšija, perz., ukiseljeno voće ili povrće
tutundžija, tur., duhandžija, onaj koji se bavi duhanom

učajluci, tur., tri mjeseca redžeb, šaban i ramazan kao mjeseci posebne pobožnosti
ulema, ar., učenjak, obrazovan čovjek, učenjaci
usta, perz., majstor, umjetnik
usturlab, grč., astrolab, astronomska sprava

vaiz, ar., propovjednik,
vajhaluna!, perz.-ar.-tur., teško njemu, teško tebi!
vakti-salatdžija, posebni vid pozivanja na zajedničku molitvu
vakuf, ar., muslimanska zadužbina; muslimanska vjerska imovina
vakufnama, ar.-perz., isprava o uvakufljenju; zadužbinska povelja
valija, ar., guverner, namjesnik jedne pokrajine
vaz, ar., propovijed
vefk, trokutasta ili četverokutna figura podijeljena na polja ispisana kakvim znakovima, brojkama, slovima koja treba da imaju magijsku moć
vekalet, ar., ovlašćenje, punomoć
vekil, ar., zastupnik, punomoćnik, zamjenik
»vela halve«, nema snage ni moći, znak čudenja
vesvesa, ar., sumnja, podozrivost
vezir, ar., ministar, guverner pokrajine, upravnik vilajeta
vilajet, ar., pokrajina, provincija, teritorija jednog valije; zavičaj, rodni kraj

zabit, ar., oficir
zahira, ar., hrana, namirnice
zaim, ar., posjednik velikog timara – lena
zavija, ar., derviška kuća gdje se derviši sastaju na zajedničke obredne molitve
zekat, ar., godišnji vjerski porez u korist muslimana
zembilj, perz., torba ili kotarica posebnog oblika napravljena od kože ili ispletena od trske
zemherije, ar., najhladniji zimski period (od 6. do 30. januara)
ziamet, ar., veliki posjed (spahiluk)
zikr, ar., pobožno izgovaranje Božjeg imena, zajedničko derviško molenje
zildžija, perz.-tur., zanatlija koji izraduje predmete od tuča i mjedi
zilkade, ar., jedanaesti mjesec u muslimanskoj godini
zimija, ar., nemuslimanski podanik u islamskoj zemlji, raja
zulbija, tur., vrsta slatkog jela
zulhidže, (zilhidže), ar., dvanaesti mjesec u muslimanskoj godini
zulumćar, ar.-perz., nasilnik, tiranin
zurna, perz., vrsta svirale sa veoma jakim piskavim glasom

S A D R Ž A J

Uvod 5

DIO PRVI – LJETOPIS

1159–1170 (24. I 1746 – 14. IX 1757) 29
1171 (15. IX 1757 – 3. IX 1758) 40
1172 (4. IX 1758 – 24. VIII 1759) 43
1173 (25. VIII 1759 – 12. VIII 1760) 46
1174 (13. VIII 1760 – 1. VIII 1761) 49
1175 (2. VIII 1761 – 22. VII 1762) 52
1176 (23. VII 1762 – 11. VII 1763) 55
1177 (12. VII 1763 – 30. VI 1764) 63
1178 (1. VII 1764 – 19. VI 1765) 67
1179 (20. VI 1765 – 8. VI 1766) 69
1180 (9. VI 1766 – 29. V 1767) 71
1181 (30. V 1767 – 17. V 1768) 74
1182 (18. V 1768 – 6. V 1769) 79
1183 (7. V 1769 – 26. IV 1770) 87
1184 (27. IV 1770 – 15. IV 1771) 96
1185 (16. IV 1771 – 3. IV 1772) 107
1186 (4. IV 1772 – 24 III 1773) 114
1187 (25. III 1773 – 13. III 1774) 122
1188 (14. III 1774 – 3. III 1775) 129
1189 (4. III 1775 – 20. II 1776) 135
1190 (21. II 1776 – 8. II 1777) 144
1191 (9. II 1777 – 29. I 1778) 152
1192 (30. I 1778 – 18. I 1779) 164
1193 (19. I 1779 – 7. I 1780) 174
1194 (8. I 1780 – 27. XII 1780) 184
1195 (28. XII 1780 – 16. XII 1781) 200

1196 (17. XII 1781 – 6. XII 1782) 209
1197 (7. XII 1782 – 25. XI 1783) 217
1198 (26. XI 1783 – 13. XI 1784) 234
1199 (14. XI 1784 – 3. XI 1785) 238
1200 (4. XI 1785 – 23. X 1786) 243
1201 (24. X 1786 – 12. X 1787) 250
1202 (13. X 1787 – 1. X 1788) 262
1203 (2. X 1788 – 20. IX 1789) 276
1204 (21. IX 1789 – 9. IX 1790) 283
1205 (10. IX 1790 – 30. VIII 1791) 291
1206 (31. VIII 1791 – 19. VIII 1792) 296
1207 (20. VIII 1792 – 8. VIII 1793) 303
1208 (9. VIII 1793 – 28. VII 1794) 311
1209 (29. VII 1794 – 17. VII 1795) 319
1210 (18. VII 1795 – 6. VII 1796) 325
1211 (7. VII 1796 – 25. VI 1797) 330
1212 (26. VI 1797 – 14. VI 1798) 334
1213 (15. VI 1798 – 4. VI 1799) 339
1214 (5. VI 1799 – 24. V 1800) 344
1215 (25. V 1800 – 13. V 1801) 349
1216–1219 (14. V 1801 – 31. III 1805) 352

Popis sarajevskih mahala 355

DIO DRUGI

Pjesme 361
Hićaje i anegdote 369
Tumačenje snova 407
Neki dogadaji iz svjetske istorije 417
Razno 441
Pogovor 457
Rječnik 459

MULA MUSTAFA ŠEVKI BAŠESKIJA

LJETOPIS
(1746 – 1804)

III. izdanje
1997.

Izdavač
"Sarajevo - Publishing"
Sarajevo

Za izdavača
Salko Zahiragić

Recenzenti
Dr Muhsin Rizvić
Dr Fehim Nametak

Redaktor
Dr Fehim Nametak

Korektor
Mevlida Čolakhodžić

Priprema i štampa
OKO
GRAFIČKO IZDAVAČKA KUĆA d.d.
PRINTING AND PUBLISHING HOUSE Inc.
SARAJEVO

Za štampariju
Rasim Rapa

Tiraž: 3000 primjeraka

Ovo izdanje je štampano uz pomoć
Ministarstva kulture i sporta kantona Sarajevo